Sven Wimnell 2 april 2016:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen.
Tidningsartiklar och debattartiklar
efter 4 februari 2016.

http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf

Påbörjad. Kompletteras på måndagar.

Artiklarna är ordnade kronologiskt och beskriver tillsammans en utvecklingsprocess. Artiklarna bygger på förhållanden och värderingar vid tiden för publiceringen. Man bör observera att förteckningen över artklarna är gjord senare, är daterad 1 april 2016, och då kan förhållandena och värderingrna ha blivit annorlunda.

Kompletterad 11 april 2016 med artiklar fr o m 14 februari 2016

De särskilda utredningarna
11 juni 2015 - 2 april 2016.

Sven Wimnell 2 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar efter 4 februari 2016. **http://wimnell.com/omr36-39zzzm.pdf**

Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016. **http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf**

Sven Wimnell 5 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett system för mänskliga verksamheter som kan hjälpa oss att forma framtiden. **http://wimnell.com/omr36-39zzzk.pdf**

Sven Wimnell 4 februari 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Tidningsartiklar och debattartiklar 27 december 2015 - 4 februari 2016 **http://wimnell.com/omr36-39zzzj.pdf**

Sven Wimnell 28 dec 2015: Gestaltad livsmiljö – en ny politik för arkitektur, form och design. SOU 2015:88. Berör hela verksamhetsområdet 7 med planering av fysiska och sociala miljöer och sociala beteenden. **http://wimnell.com/omr70d.pdf**

Sven Wimnell 30 november 2015: Samhällsplaneringens problem. System för mänskliga verksamheter Hur ska man kunna förbättra världen?Förbättra de inre verkligheterna och politiken. **http://wimnell.com/omr36-39zzzi.pdf**

Sven Wimnell 10 november 2015: Samhällsplaneringens problem. Förbättringar av bibliotek och utbildningssystem med hjälp av ett system för mänskliga verksamheter med helhetssyn på utvecklingen **http://wimnell.com/omr36-39zzzh.pdf**

Sven Wimnell 25 oktober 2015:Kommentarer till "Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden. http://wimnell.com/omr40zj.pdf " **http://wimnell.com/omr40zk.pdf**

Sven Wimnell 1 oktober 2015: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som hjälp vid planeringen av framtiden. **http://wimnell.com/omr40zj.pdf**

Sven Wimnell 11 september 2015: Tidningsartiklar om inrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015. **http://wimnell.com/omr36-39zzzg.pdf**

Sven Wimnell 10 september 2015: Tidningsartiklar om utrikes förhållanden 12 juni - 24 juli 2015. **http://wimnell.com/omr36-39zzzf.pdf**

Sven Wimnell 9 september 2015: Samhällsplaneringens problem. Påminnelser om våren och försommaren 2015. **http://wimnell.com/omr36-39zzze.pdf**

Sven Wimnell 11 juni 2015: Folkhemmet tur och retur. Socialdemokraternas forskningar om sin politik, samhällsplaneringens problem och partiets kongress 2015. **http://wimnell.com/omr36-39zzzd.pdf**

Det senaste finns i

Sven Wimnell 1 april 2016: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Tillägg till utredningen 5 februari 2016. **http://wimnell.com/omr36-39zzzl.pdf** Isynnerhet i kapitel 9:

Sida **Kapitel 9. Tillägg efter 8 mars 2016.**

212 **Det är kaos och elände i världen.**
216 Utbildningen
217 Så bostäderna
218 Sveriges regering.
218 Statsrådsberedningen.
218 Aktuellt från Statsrådsberedningen
218 Uppdrag: Framtid
219 Kristina Persson är minister för strategi- och framtidsfrågor samt nordiskt samarbete.
220 Vi vill samarbeta om ökat bostadsbyggande
222 Problemet med bostadsbyggandet börjar i politikområdet för hushållsverksamheter.

223 **Hushållsverksamheter. Hemkunskap**
225 Eftersom det inte finns någon minister för hushållsverksamheter blir det statsministerns plikt att sköta det ministerjobbet. Han är mycket upptagen och hans medhjälpare Kristina Persson får då ta hand om politiken för verksamheterna.
225 641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
226 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
226 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
226 645 Användning av inventarier o d.
226 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
227 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter.
227 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
227 649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

228 **Bostadpolitiken rymmer många moment.**
228 Regeringen har länsstyrelser som bör användas.
228 Ny indelning av Sverige i 6 regioner
Länsregister Lista över alla län och vilka kommuner de innefattar. Enligt SKL
234 Till statsminister Stefan Löfven 29 februari 2016.
234 Bostadspolitiken.
235 Den politik som behövs efter det man klarlagt bostadsbrist och bostadsbehov.

236 **Mehmet Kaplan**
236 Mehmet Kaplans områden
236 Aktuellt från Mehmet Kaplan
237 Boende och byggande
238 Regeringens bostadspolitik är uppdaterad 1 april 2015 och inte anpassad till läget den 11 mars 2016.
238 Under boende och byggande finns dock hänvisningar av olika slag: Men vad vill regeringen ?

240 **Kartan ritas om – men alla är inte nöjda**
242 Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning
243 9 mars 2016 Diskussionsunderlag i form av en kartbild

252 **De sex regionerna är lämpliga för regeringens planering av framtiden.**
252 Någon måste ordna med ministrarnas verksamhet med detta.

253 **Ardalan Shekarabi**
253 Ardalan Shekarabis områden
253 Aktuellt från Ardalan Shekarabi.

255 **Tidkriften Plan nr 1 2016. Föreningen för samhällsplanering.**
255 AKUTA LAGEN KRÄVER INTE BARA SNABBA SVAR
256 NYTT & NOTERAT
257 SNABB FÖRÄNDRING AV BOSTADSBEHOVET NORBERGS KOMMUN
261 INTERVJU MED MARTIN SÖDERSTRÖM
263 SVERIGE ÄR VÄRLDSBÄST PÅ BOSTADSBRIST
266 FEL STRATEGI PLACERA UNGAR I KRYMPANDE KOMMUNER

268 **Regionplaneringen och samhällsplaneringens problem.**
273 Nu ska kommunerna pressas att bygga mer
274 Ett effektivt sätt att bygga på

275 Succé för svensk export men hot om Brexit oroar
277 Johan Schück: Konjunkturen vänder nedåt före nästa val

279 Vi behöver reglera vinsterna i välfärden
281 Oenigheten inom industrin hotar svenska avtalsmodellen
283 Högskoleprovet bör betyda mindre för antagningen

286 Säpo: Ryssland vill splittra och manipulera
287 Sårbara system står fortfarande utan skydd
289 Trump ett av de största globala hoten
290 Turkiet är inte lösningen
292 Många frågetecken kring det nya avtalet
295 Framgång för Erdogan – men han spelar ett högt spel
296 Man kan inte bomba bort en idé

303 Naturen kompromissar inte

306 **Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.**
307 Så lärde sig människan att se världen på nytt under 1600-talet
310 Religionen som våldets motsats.
312 Putins svenska brigad
313 Trump, järnröret och suget efter en omvälvning.
315 Sverige bör ha en nollvision för växthusgasutsläpp
317 Världens tuffaste klimatmål - men det saknas analys.
319 Barbro Hedvall: Svenska modellen är inte hotad men ansatt.
320 Bilden av Sverige. Den svenska modellen har aldrig existerat, skriver Åke Ortmark.
321 De tre O:na.
322 Lag om lägre ingångslön splittrar allianspartierna.
323 Nya M slår tillbaka.

325 **Världens och mänsklighetens problem.**
325 I regeringen finns ingen minster för det viktigaste politikområdet: Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, hushållskostnader od

325 Förmögenhetsskatt bör ej införas. Fastghetsskatten bör ej ändras. Förslag (enligt kapitel 5):
326 1 Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
326 2 Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
326 3 Bostadsbidrag för barnfamiljer.
326 4.TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
326 Finansmarknadsministern (MP) tycks nu vilja införa amorteringskrav för bostadslån.
Det är en olämplig högerpolitik som gynnar dem med höga inkomster.
Istället för att försämra för alla husägare kan man försämra för dem som har hus med ovanligt högt värde och ovanligt höga ränteavdrag,

327 **Det är vanligt att politiker och makthavare inte har kunskaper om allting,**
För att hjälpa politikerna, och allmänheten, att forma bra politik har forskats fram klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter med 9 huvudområden Det är människornas verksamheter som formar Sveriges och världens framtid.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas.

327 **Religion och levnadskunskap.**

328 Kminalvården
Grundskolan och gymnasiet ger inte tillräckligt bra kunskaper med hänsyn till det som behövs för att klara de vanliga levnadsförhållandena och det som behövs för förvärvslivet. Alltför många hamnar därför i kriminalitet som det sedan är svårt att komma ifrån.

Därför behövs förbättringar i grundskolan och gymnasiet och förbättingat i kriminalvården.

Enligt forskare är utanförskapsområden grogrund för extremism. där behövs utbildningar.

328 Kort fängelsestraff ger ofta inte det bästa resultatet
330 Utanförskapsområden grogrund för extremism

332 **Världsplanering och planering av Sverige.**

333 **Slut på utredningen**
333 **Vad häder sedan?**
333 Vi ser en renässans för den demokratiska socialismen
336 Vår mänskliga gemenskap.

338 **Terrorn i Bryssel 22 mars 2016.**
338 De tre går in – sedan sprängs bomberna.
340 Tårar och beslutsamhet efter dåden
341 Michael Winiarski: Ett sällsynt problematiskt läge för Europa
343 Ewa Stenberg: Säkra liv är inte alltid fria liv
345 Löfven: Ännu fler åtgärder krävs.
346 Säpo väljer att inte höja Sveriges hotnivå.
347 Vardagen besegrar terrorn.
349 Diktatorer faller med oljepriset.
350 Jihadismen måste stoppas

352- **Riksdagens snabbprotokoll 2015/16:69 Onsdagen den 24**
443 **februari Kl. 09.00–14.18**

I det följande kommer tidningsartiklar fr o m 5 februari 2016.

Av tidsskäl är det nu artiklar bara t o m 13 februari. Artiklar efter 13 februari kommer såsmåningom. Det är tänkt att det ska komma kompletteringar på måndagarna - om det finns tid för det.

FREDAG 5 FEBRUARI 2016
Bara Bryssel kan ge svar
Tre hot som får börsen att darra
Genusperspektiv behövs i svensk migrationspolitik
Vattnet kring Skåne fullt av skräppartiklar
Problem med politiska nämndemän
Rasbiologiska idéer formade kyrkans skola
Tre vägval som avgör framtiden för EU
Slutspurt för Camerons europeiska charmturné
Ny metod ska stoppa köttfiffel
Att visa Muhammed på film inte så kontroversiellt som man kan tro

LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016
Rätt att bråka om lönerna
Så ska detaljstyrningen i välfärdssystemen minska
Lööf redo köra över LO om låglönejobben
Ett hårt slag mot Löfven
Regeringen kräver skärpt kontroll mot Tyskland
Jag lämnade hemmet och kom aldrig tillbaka
Bombningarna ska stärka Rysslands ställning
Nu regnar miljarderna över ägarna
Utdelningarna sänder viktiga signaler från ledning och styrelse
I år blir vi 10 miljoner!
Trumps sekund i historien
IS är Saddam Husseins sena hämnd
IS är Saddam Husseins sena hämnd
Max Tegmark: ” Vi måste vinna tävlingen mellan tekniken och visdomen om hur vi använder den.
I ett hus vid skogens slut fanns nätets värsta knarklangare

SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016
Ersätt koldioxidskatten med stor omställningsfond
De skadade barnen en chock för landet
Tre frågor och svar om viruset
Asylsökande tilldelas statliga praktikplatser
Polisens förslag för att kunna utvisa fler
Medarbetare lämnade ut hemliga personuppgifter
Domen om samisk rätt väcker nya frågor
Kirurgens väg från hyllad till fuskanklagad
En platt jord och andra konspirationsteorier
Jakt på oliktänkande vet inte några gränser
Desperat flykt från bombat Aleppo
Marco Rubio redo att frälsa republikanerna
Därför vinner vänsterpolitik ny mark i USA
Flera vägar för den som tror på Asien
Hasse Eriksson: Tipsen för dig som vill spara i andra länder
Vi behöver ett högre mjölkpris
Skuldtaket kan få undantag
Svenska motorbranschen skriker efter medarbetare
Björn Wiman: Skandalen på KI visar att humaniora har ett samhällsvärde
Så återskapade Putin det totalitära Ryssland

MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016
Bångstyriga européer
Välkommen till den stökiga eran
Svenska väljarna: Invandring den viktigaste frågan
Mätningen visar ett nytt problem för Socialdemokraterna
Ministern vill skärpa lagen efter ny attack
Blodprov ska avslöja hjärnskador
Ännu hårdare tider väntar ryska medelklassen

Raketerna retar upp stormakterna
Erdogan kan öppna gräns för flyktingar
Birgitta Forsberg: Vad gör egentligen Ibrahim Baylan?
Nu väntar en ny sänkning av räntan
Jag är rädd för att min farfars sorg ska gå över i depression
Prostitutionen bedrivs i vanliga lägenheter
Personalen flyr – ny plan ska rädda socialtjänsten

TISDAG 9 FEBRUARI 2016
När vilsenheten regerar
Oljans dödsryckningar
KI-rektorn hade alla fakta – men lät kirurgen fortsätta
Friskolornas speciella kösystem leder till segregation
urkiet håller gränsen stängd – tiotusentals fast
Civila stängs in som råttor under bombregnet
Humanitär skyldighet ta emot flyktingarna
Segregationen minskar något
KI-rektor rådfrågade inte Etiska rådet
Kvicksilver i fisk gav inte alzheimer
Få brott i Sverige kopplas till flyktingar
Bucht kritiseras för försvar av kött
Nya ministrar i uppror mot maktmissbruket
Trump inte så framgångsrik som han vill tro
Intensiv slutspurt för att övertyga de osäkra väljarna
Rymdsten möjlig dödsorsak
Näringslivet fruktar Brexit
Börsen rasade med över fyra procent
Stockholm kan förlora sin viktigaste exportmarknad
Vi är många gamla som inte vill bo kvar hemma längre
Spår för miljarder – men bakläxa för bostadslöften
Höj ribban för ettåringar!
Jättegallerian en ekonomisk flopp
Svenska kyrkan måste värna om kristna flyktingar

ONSDAG 10 FEBRUARI 2016
Debatthaveriet på LO
Aleppo tyrannens nästa offer
De unga drar nitlotterna
Tidigarelägg svenska klimatmålet till 2045
15 av 53 stadsdelar extra utsatta
Natoflyg till svenska baser vid rysk attack
Expert: Rysslands upprustning saknar motsvarighet
Allt handlar om Baltikum
Utredare vill att hela KI-ledningen avgår
Myndigheter slår larm om mottagande
FN pressar Turkiet att öppna gränsen
Brokig skara styr i Aleppo
Krav på aborträtt för zikasmittade kvinnor
Radikala tar till våld för att rädda friheten
Ägare kände inte till att Wolf skulle sparkas
Vuxna barn tar över omsorgen
Ojämnt fördelad psykvård för unga

TORSDAG 11 FEBRUARI 2016
Perspektivet styr tanken
Jag saknar Barack Obama
Om avtalsrörelsen misslyckas vill vi lagstifta om startjobb
KI har bländats av Nobelpriset och saknar akademisk kultur
Stort gap mellan sjukaste och friskaste kommunen
Skärpta regler ska stoppa köttfusket
Medförfattare står fast vid kritiserade artiklar
Maria Gunther: Fokus på vetenskapens globala utmaningar

Unga ställer krav på MP-ledningen
Clinton jagar nominering i södern
Ingen vet hur Trumps framfart ska stoppas
Prissänkningar gav klirr i kassan för SJ
Är dödshjälp en mänsklig rättighet?
Debatten om dödshjälp är ytlig och känslostyrd
Så byggde nazisterna upp judehatet i Mellanöstern
Ärkebiskopen svarar. Diskussionen försvåras av det islamfientliga tankekomplexet

FREDAG 12 FEBRUARI 2016
Utvisa rätt brottslingar
Daniel Gros: Minusränta inget universalmedel
Låt inte handelsintressen hindra berättigad kritik
Alltför uppgivet när det gäller jobb
Snart är flest arbetslösa födda utrikes
Ett helt nytt fönster öppnas till universum
Anlag från neandertalare påverkar än
Öppna gränserna igen före valet 2018
Hultqvist: ”Viktigt att inte visa splittring”
Känslor upplevs genom att härma
Turkiets nya allians oroar stormakter
Han vädjar om hjälp för att rädda Aleppo
Skepsis möter ryskt förslag om vapenvila
Ett firande fyllt av propaganda
Terrordömda riskerar mista medborgarskap
Påven och patriarken möts efter tusen år
Merkel vill tina upp frostig polsk relation
Johan Schück: Faran för en kommande urladdning ökar
Bra läge att amortera på lånen
Amerikanskt miljardbud kan bli klipp för Treo-ägare
Guld vinnare när allt annat faller
Sänk rösträttsåldern till tolv år
Vissa av Bernie Sanders väljare förblindas av Hillaryförakt
Akademisk korsbefruktning. Vikten av humaniora på läkarutbildningarna

LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016
Diktatorn hindrar freden
Jag ställer min plats som rektor för KI till förfogande”
Forskarna söker svar om epidemin
Detektivarbete i jakt på viruset ingen visste var farligt
Hon kopplade zika till de sjuka barnen
Så mobiliserar världen mot smittan
Tröga snabbspår till arbete för nyanlända
Vi används som ett slagträ av regeringen
U-sväng av Leijonborg om granskning
Många frågetecken men ett steg i rätt riktning
Pengar går före romantik i rosornas Kenya
Oro för att fler länder ska kräva undantag
Polen vägrar gå med på EU:s flyktingkvoter
Upp till bevis för Rubio
Stiltje för bostadsrätter och villor
Nytt stöd utreds för att ge fler chans att studera
Walesa om sitt livsverk
Kulspetspennan. Trots datorns intåg fyller den fortfarande sin funktion.
Toppa tillvaron

SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016
Negativ inställning
Misstänkt fusk med bilder fick rektorn att gå
Nu gäller det att se till att detta inte händer igen
Hamsten avstår arbete om Nobelpris
Utredning klar i augusti
Bil störtade 25 meter från öppnad bro
Arbetsplatser med hög sjukfrånvaro ska anmälas
Ifrågasatt språkrör sätter press på MP-ledningen
Fortsatt hopp om att sälja Gripen till Indien
Ett kungligt superår
Kvinnornas brustna hjärtan farligare än forskarna trott
Karin Bojs: Allt fler belägg för Fimbulvintern
Döden väntade i diket
Ryska taktiken i Syrien liknar den i Ukraina
Hökar och duvor i båda lägren
Turkiet hotar att sätta in marktrupper
Maria Crofts: Många borde kunna spara med de rekordlåga räntor vi har i dag
Kravet: Bättre kontakt mellan skola och företag
Agnes Heller: Nationalstatens fara visar sig igen

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016
Utred hoten mot kristna
Filmen blir barnvakt i skolan
Farlig väg tillbaka till stabilitet
Slopa effektskatten och höj kärnavfallsavgiften
Sverige bör arbeta för en gemensam nordisk gräns
Jag vill att mina barn ska bli del av samhället här.
Ny moderat offensiv mot de rödgröna ministrarna
Mycket att tjäna på storpack
Regeringen på global röstjakt
Ökad smuggling av hundar till Sverige
Nostalgi och ilska mot eliten enar regeringens anhängare
V4-gruppen nu en maktfaktor i flyktingfrågan
Toppmötet i München avslöjar djup spricka
Ideologiska majoriteten på spel efter Scalias död
Stora utmaningar väntar land med potential
Styrelserna brister i sitt etikarbete
Vi har blivit för rädda för smuts
När kulturen curlar barnen
Digitaliseringen. Förståelsen för vad internet gör med samhället är för grund
Hejarop om Slakthusstaden – men oro över för höga hus
Jag har accepterat, men kommer aldrig förlåta
Många flickor lever under förtryck

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016
M missbrukar makten
Rättigheter påven borde tala om
Ökande sjukskrivningar beror inte på ökad ohälsa
Finland säger nej till gemensamma gränser
AP-miljarder satsades i olycksbolagen
AP-fonderna bör inte ta bolagens version för given
Helikopterns första uppdrag blev ett fiasko
Museveni håller hårt i makten när yngsta folket går till val
Det kurdiska dilemmat nu i konfliktens centrum
Hotet om stängda gränser en ”plan B”
Kamprad flyr undan miljarder i skatt
Ikea har ett ovanligt aggressivt upplägg
Social isolering ökar risken att dö
Trafikverket: ”Bron är säker

Efter beskedet – ilska och oro på BB Sophia
Så återskapade Putin det totalitära Ryssland
Dokumentären om Silvia lär aldrig bli av

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016
Rätt ingång till jobbet
Lärarna behöver få hjälp
Farlig (men livslång) förbindelse
Viktigt för Sverige att Storbritannien stannar i EU
Kaos i lönebildningen riskerar att förstöra den svenska modellen
Hög tid att skapa kontroll som fungerar
Kriminell drev hem för flyktingbarn
EU-politiker: Putin kan släppa förbi flyktingar
Regeringen säger nej till kriskommission
Nya förslag får tummen ned av ministern
Förre ÖB:s nya jobb för Saab får kritik
Cameron slutspurtar inför EU:s toppmöte
Vad jag tycker om EU? Det kan du inte trycka
Britterna kan få rösta redan i sommar
Ryssland förnekar attacker mot sjukhus
Öppen konflikt i Ukrainas ledning
Växande ekonomi pressar lagstiftning
Nöjda anställda sjukskriver sig mer sällan
Handels vässar strejkvapnet
Natten vänder upp och ned på samhällsordningen
Tv-tittande kan försämra kognitiv förmåga
Bohlin: ”Nu utökar vi BB-platserna
ALS-sjuka Erikas svåra kamp för att komma ut
Snabb jobbtillväxt i Stockholmsregionen

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016
Sätt dit näthatarna
Rädsla är inget att skämmas för
Ministrarna borde provprata mer
Leijonborgs reformer banade väg för katastrofen
Överprövningen av min granskning var ytlig och slarvig
Ödesmättat dygn när EU:s framtid förhandlas
M-krav på Löfven: Slå näven i bordet i flyktingfrågan
Miljoner till polisen och Migrationsverket i vår
Regeringen måste dra tillbaka förslag
Testosteron hjälper vid sexproblem
Flyktingkrisen har gett Orbán rekordhöga opinionssiffror
Hjälpkonvojer på väg till belägrade städer
Bombattentat mot militären skakar Turkiet
Vassaste utmanaren i valet är redan uträknad
Öbor i protest mot flyktingcentraler
Historisk förlust för statens bolag
Fortsatt ökning av osäkra omsorgsjobb
Timanställd: Jag kände mig utnyttjad
Färre studenter landar jobbet de har pluggat för
Vad ska vi svara våra barn och barnbarn?
Natten finns överallt men ingenstans
Landstinget krävs på skadestånd för tvångsbalsamering
SL inför enhetstaxa med små prisändringar
Leif Zern: Vad är det Dostojevskij har som vi saknar?
Bossarna och visionerna. Som vi vill ha det

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016
Gör upp med genikulten
Den positiva känslans politik

Det ser ljust ut – om vi klarar etableringen av nyanlända
Funktionellt låta Stockholm och Uppsala bilda gemensam region
Ny målgrupp för IS: Unga skolflickor
Dömda svenska flickan: ”Värsta tiden i mitt liv
Skräddarsydda läkemedel nytt vapen mot cancer
Stress i skolan ger sämre hälsa för många elever
Trafikbolag kräver ersättning
Leijonborg: ”De skjuter på fel person
Riksdagen föreslås börja registrera ledamöters gåvor
Brett stöd för fortsatt budgetsamarbete
Kurderna fruktar för upptrappat våld
Säkerheten i hela regionen står på spel
Sista chansen för Rubio
Camerons politiska framtid står på spel
Johan Schück: Allt större klyftor blir USA:s ödesfråga
Träna på att vara för dig själv
Därför är den medicinska etiken på KI bristfällig

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016
På flykt från ansvaret
En friare lönesättning kan kräva begränsad konflikträt
Så får IS-slavarna hjälp att fly från dödsriket
En procent av alla brott kopplade till flyktingar
Gåta med 18 mystiska skattemiljarder löst
Avtal med britterna färdigt
Tunga motståndare väntar hemma
Nytt rekord i att underskatta flyktingproblemet
Nevada ser ut att bli en rysare
Ingen vapenvila i sikte – fredssamtal inställt
Diskriminering bakom löneskillnad
Ringvägen kan delas av för tusentals bostäder
30 år utan Olof Palme
Ingen tvingar dig till poesin
Nästa mobil bygger du

DN SÖNDAG 21 FEBRUARI 2016
Kommer på måndag eller måndagen därpå.

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“ Bara Bryssel kan ge svar

Framtiden är en opålitlig följeslagare. Migrationsverket fick erfara osäkerheten i fjol, då myndighetens prognosmakare innan sommaren skruvade ner förutsägelserna om antalet asylsökande.

Strax därpå rämnade EU:s yttre gränser. Smuggeltrafiken inte minst från Turkiet till Grekland tilltog snabbt. Olika faktorer bidrog till att stärka drivkrafterna att fly från Syrien och Irak och dess grannländer. EU:s gemensamma regelsystem – registreringen av flyktingar och principen om första asylland – klappade ihop.

Aldrig tidigare i historien har så många människor på så kort tid anlänt vare sig till EU eller Sverige.

På torsdagen presenterade myndigheten en ny prognos, med utförliga brasklappar. Mellan 70 000 och 140 000 kan tänkas söka asyl i Sverige i år. Men det kan bli många färre, eller fler, betonar Migrationsverket.

Att ens ge en fingervisning är alltså vanskligt. Osäkerheten i omvärlden är stor. Inom Europa finns också en faktor som bidrar till ovissheten: Över en halv miljon av de flyktingar som befinner sig på kontinenten har ännu inte registrerat en formell ansökan om asyl. Många av dem är på tysk mark. De beslut som fattas av Angela Merkel är avgörande.

Siffrorna i sig är inte lika angelägna som myndighetens övergripande analys och budskap: Flyktingkrisen är inte över.

Läget i och utanför det krigshärjade Syrien fortsätter att förvärras. Jordanien, som hittills har blivit tillflyktsort för fler än 600 000 syrier, är ett exempel. I en intervju med brittiska BBC i veckan varnade kung Abdullah: Landet är på bristningsgränsen.

Även Libanon drar ett övermäktigt lass. FN:s flyktingorgan UNHCR ser framför sig att en miljon flyktingar kommer att söka sig till EU även i år.

Regeringen Löfvens åtstramningar har inte fungerat som trollspö. Id-kontrollerna må ha haft viss effekt. De nya, hårdare asylvillkoren som ska träda i kraft i vår skickar också en signal. Men det lär ändå främst vara vädrets makter som ligger bakom nedgången i antalet asylsökande sedan december månad. Kurvan följer gängse säsongsmönster. En repris på den turbulenta hösten kan alltså inte uteslutas, skriver myndigheten.

Det svenska mottagningssystemet befinner sig samtidigt i ett vanskligt utgångsläge.

Arsenalen av nödlösningar är uttömd. Migrationsverket konstaterar att ”marginalerna för att möta en ökning av antalet asylsökande är mindre i år än de var 2015”.

Välväxta ärendehögar har byggts upp på Migrationsverket. När läget blev skarpt i höstas släppte myndigheten allt för att kunna registrera asylansökningarna. Handläggarna ligger nu efter med annat. Väntetiden beräknas till uppemot två år, trots att bemanningen har förstärkts och ytterligare rekryteringar står på att göralistan.

Även bristen på sängplatser är ett fortsatt bekymmer. Tillfälligt tak över huvudet har kunnat skakas fram – men de provisoriska lösningarna duger inte som permanenta.

Att göra om höstens trick, och på kort tid fördubbla Migrationsverkets boendeplatser, låter sig svårligen göras. ”Campingstugorna är slut”, konstaterar generaldirektören Anders Danielsson.

Den ansvarige ministern Morgan Johansson (S) slog på torsdagen fast att regeringen måste strama åt politiken ytterligare. Enligt honom ska asylsiffran helst hamna under 70 000.

Men Migrationsverket poängterar i sin rapport svårigheterna. Nationella åtgärder tenderar att ha en kortvarig effekt. Flyktingarna använder sitt förnuft. De anpassar sitt ressätt. Rutten till Sverige kan svårligen förseglas helt.

Enligt Morgan Johanssons tidigare plan kommer de svenska asylvillkoren snart att befinna sig på EU:s minimi-nivå. Regeringarna i Österrike, Tyskland, Norge, Finland och Danmark skärper nu sina länders regler. Vad är det den svenska regeringen tänker sig att man ska göra mer för att avskräcka?

Hur utopiskt det än verkar efter fjolårets europeiska genomklappning krävs att EU:s medlemsländer inser att de har ett gemensamt intresse. De måste börja med att skapa ordning vid unionens yttre gränser.

Ska EU ges mer makt över gränskontroller i medlemsländerna? Inrikes-minister Anders Ygeman (S) undslapp sig nyligen kommentarer som åtminstone gav sken av att regeringen kan ompröva sitt hycklande nej på denna avgörande fråga. Sverige har krävt samarbete och samordning på de punkter som passat. Men gemensam gränskontroll är sannolikt steg ett.

DN “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“ Tre hot som får börsen att darra

Kina, oljepriset och rädslan för en ny recession har fått börserna att falla. Mycket talar för att oron är överdriven. Men mörka profetior kan bli självuppfyllande.

Januari förväntas vanligtvis vara en bra månad på börserna. Investerare köper aktier flitigt efter det prisfall som brukar ske i slutet av föregående år då många aktieägare har sålt stora poster av skattemässiga skäl. Denna utbredda tro på en saliggörande ”januarieffekt” har nu förstärkt känslan av att världens aktiemarknader har utvecklats chockerande svagt.

Pessimisterna är inne på rätt spår. Enligt statistiker vid Reuters inleddes det här året med att kursraset på Wall Street under den första veckan i januari blev det största på mer än ett sekel. Världsindexets (MSCI World) nedgång på 8 procent gjorde januari till en sämre månad än 96 procent av de månader som det finns statistik för. Hur oroliga ska vi då vara för världsekonomin?

Tre faror verkar upplevas som mest hotande och de handlar om Kina, oljepriset och en recession i USA eller i hela världen.

Det som händer i Kina är verkligen problematiskt och hotar att få världsekonomin och börserna att kantra. Tecken på det såg vi under årets fyra första dagar då ett plötsligt börsras i Kina fick svåra följder i det globala finansiella systemet. Men det som händer på börsen i Kina har ändå inte så stora konsekvenser för världen i övrigt.

Det största hotet är att de kinesiska myndigheterna går på offensiven genom att devalvera valutan eller, vilket är troligare, förlorar kontrollen över den genom oavsiktligt vanstyre vilket leder till förödande kapitalflykt.

Ett sådant scenario verkade ligga nära till hands under ett par veckor förra sommaren. Men med tanke på hur omvärlden har reagerat under andra hälften av januari verkar hotet från Kina ha mattats av.

Detta kan inte sägas om det andra stora hotet mot världsekonomin: fallande oljepris. När investerare i mitten av januari inte längre kände panik över utvecklingen i Kina, började kurserna på börser runtom i världen att falla (även om återhämtning skedde då och då) i takt med oljepriset. Men marknaden verkar nu uppfatta sambandet mellan oljepriset och världsekonomin på ett felaktigt sätt. Ett lågt oljepris ökar realinkomsterna, stimulerar konsumtion av varor och tjänster och leder till ökade vinster i energikrävande branscher.

Trots dessa uppenbara positiva effekter verkar de flesta investerare anse att fallande oljepriser kommer att få de ekonomiska hjulen att stanna och då infinner sig det tredje hotet: en recession i USA eller i hela världen.

Tidigare utveckling visar att oljepriset inte kan användas för att ta tempen på världsekonomin. Och om det har någon betydelse alls tyder mycket på att effekten blir motsatsen till vad många nu fruktar. Varje global recession sedan 1970 har föregåtts av en stor höjning av oljepriset, medan sänkningar med mer än 30 procent har lett till ökad ekonomisk tillväxt och höjda aktiekurser.

Den utbredda uppfattningen att fallande oljepriser är ett varsel om recession är ett bra exempel på att många tror att det som händer nu är annorlunda än det som har hänt tidigare – en inställning som brukar få fäste i finanssektorn när konjunkturen befinner sig i sin djupaste vågdal eller på sin högsta topp.

Är då vikande aktiekurser ett tecken på risk för recession? Det kan vara på sin plats att citera den framstående nationalekonomen Paul Samuelson som blev mycket omtalad på 1960- talet när han kom med gliringen att finanssektorn hade ”förutsett nio av de senaste fem recessionerna”. Det finns dock ett svar på frågan som inte är lika lugnande. Marknaden tar ofta fel när den ska förutspå ekonomins utveckling, men förväntningarna kan ibland påverka utvecklingen. Vilket resulterar i att verkligheten löper samman med marknadens förväntningar och inte vice versa.

Detta fenomen brukar kallas reflexivitet och spelar en viktig roll inom finanssektorn, i synnerhet då instabilitet eller kris råder. Reflexiviteten fungerar via konsumenternas och företagens tillförsikt och bör inte vara ett problem nu eftersom oljeprisets ras väger upp de vikande aktiekurserna.

Reflexivitetens sätt att fungera inom finanssektorn ger anledning till större oro. När små företag, som exempelvis sysslar med oljeutvinning, och som själva är av begränsad ekonomisk betydelse-, går i konkurs skapar det ett tryck på bankerna. Tillgången på krediter- för välmående företag sjunker vilket gör att dessa inte kan dra nytta av det låga oljepriset genom investeringar.

Fruktan för en kinesisk devalvering – som troligtvis inte kommer att ske – har samma hämmande inverkan på krediter i tillväxtekonomier. Samtidigt ställer bankerna allt hårdare krav på säkerheter trots att den ekonomiska verkligheten borde få dem att visa en liberalare attityd.

Kort sagt finns det ingenting i världsekonomins nuvarande tillstånd som pekar mot att en allvarlig nedgångsperiod eller recession är oundviklig, eller ens trolig. Men en livsfarlig kombination av självuppfyllande profetior och politiska felgrepp kan få den ekonomiska verkligheten att fläckas av den dystra stämning som råder inom finanssektorn.

Anatole Kaletsky
Översättning: Claes Göran Green "

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

”Genusperspektiv behövs i svensk migrationspolitik”

“ Oroande utveckling. Alla som kommer hit måste redan under asyltiden delta i en introduktionskurs om den svenska värdegrunden och förbinda sig till ett samhällskontrakt. Vi bör också kraftigt utöka antalet kvotflyktingar och prioritera flickor och kvinnor för att komma till rätta med den skeva könsbalansen i invandringen, skriver fyra Liberaler.

Det blev ett mörkt år för Europa. Trots att EU:s 28 medlemsländer enats om ett gemensamt asylsystem visade förra årets flyktingkatastrof, med en miljon asylsökande, att flyktingpolitiken inte fungerar när den sätts på prov.

Sverige är ett litet medlemsland i EU. Vi har tagit störst ansvar och tagit emot flest flyktingar i förhållande till vår befolkningsstorlek. Det är oacceptabelt att det finns länder i EU som inte respekterar de system vi gemensamt fattat beslut om och inte tar emot flyktingar.

Förra året sökte över 160 000 människor asyl i Sverige. 70 procent av ansökningarna utgjordes av män. Bland ensamkommande barn och tonåringar var det 35 369 asylansökningar. Bland dessa var 23 480 afghanska tonårskillar.

När majoriteten av asylinvandringen består av män och ensamkommande tonårskillar påverkar det jämställdheten. Enligt Statistiska

Centralbyrån (SCB) går det i dag 119 pojkar på 100 flickor bland landets 15 åringar. I åldern 16 år är skillnaderna ännu större med 126 pojkar på 100 flickor.

Förra året var de största invandringsgrupperna från Syrien, Afghanistan, Irak, Eritrea, Somalia och Iran. I dessa länder är hederskulturen en del av samhällsnormen. Flickor och kvinnor ses som andra klassens medborgare och deras rättigheter är kraftigt begränsade.

Trots att vi har våra egna jämställdhetsproblem med våld i nära relationer, män som begår övergrepp och våldtar kvinnor så har vi kommit betydligt längre med vårt jämställdhetsarbete.

Det går inte att bortse från att det finns stora kulturella skillnader mellan Sverige och de länder asylinvandringen dominerar ifrån. Det är en skymf mot de flickor och kvinnor som varje dag får sina rättigheter kränkta i dessa länder om vi inte ser skillnaderna. Men det är också ett sätt att nedgradera den kamp för jämställdhet kvinnorättsrörelsen i generationer kämpat för i Sverige.

Det saknas en jämställdhetskonsekvensanalys över asylinvandringen i dag och hur kulturkrockarna slår mot jämställdheten. Regeringen har inte gjort en helhetssyn över situationen. I andra länder, som till exempel Kanada, är det en självklarhet att ha ett genusperspektiv i sin invandringspolitik, vilket är nödvändigt att det görs även i Sverige.

Sverige har hamnat i ett politiskt ledarlöst vakuum. Vi har en historisk svag regering. Det finns en beröringsskräck att prata om de utmaningar den stora invandringen innebär. I rädslan att spela Sverigedemokraterna i händerna, drivs en politik som går ut på att tiga ihjäl viktiga samhällsfrågor.

De etablerade partierna, även vårt parti, Liberalerna, har varken mött den oro eller svarat på frågor människor ställer i dag. Vart ska flyktingarna bo? Hur ska de lära sig svenska och komma i arbete? Hur påverkas jämställdheten när en majoritet av flyktingarna är män och tonårskillar från mindre jämställda länder med en annan syn på kvinnors och mäns rättigheter.

I World Economic Forums, ”Global Gender Gap Report Index” för 2015, placerade sig Sverige som världens fjärde mest jämställda land och Syrien på plats 143 av 145. Dessa jämförelser går inte att bortse ifrån när vi pratar integrationsutmaningar.

Vi är oroade över utvecklingen. Ett nytt socialt landskap har vuxit fram i Sverige, präglat av bostadssegregation, hög arbetslöshet, dåliga skolresultat, hedersrelaterat kvinnoförtryck och maktlöshet. Det är en utveckling som delar Sverige och kommer förstärka framväxten av parallella samhällen och det hedersrelaterade våldet och förtrycket som redan drabbar allt för många i Sverige i dag.

Integrationspolitiken kan inte bara handla om arbete, språk och utbildning. Det måste också handla om värderingar och jämställdhet. Ska Sverige vara ett öppet och välkomnande land, är det nödvändigt att vi formar en värdegrund som kännetecknas av respekt för demokratin, mänskliga fri – och rättigheter och särskilt jämställdhet och yttrandefrihet.

Ska vi klara av utmaningarna med integrationen på ett värdigt sätt är det nödvändigt att vi prioriterar vilka vi i första hand ska hjälpa. För sanningen är att vi inte kan hjälpa alla. Syrienflyktingarna som flytt inbördeskriget och flickor och kvinnor som lever under mycket svåra förhållanden i flyktinglägren i Mellanöstern är de mest utsatta i dag och bör prioriteras.

Sverige kan påverka FN:s kvotflyktingsystem genom att kraftigt utöka antalet kvotflyktingar och ge UNHCR i uppdrag att uteslutande prioritera flickor och kvinnor, om det inte finns ömmande skäl, som till exempel att pojkar ska få följa med sina mammor hit. Det är ett första steg i att få en mer könsjämn invandring.

Det ska vara obligatoriskt för alla som kommer hit att redan under asyltiden delta i en introduktionskurs om den liberala demokratin. Det innebär att man förbinder sig till ett samhällskontrakt. Det får inte råda minsta oklarhet om att livet i Sverige förutsätter att man respekterar denna värdegrund. Att avstå från att skriva under ett sådant kontrakt bör få konsekvenser för den enskildes asylansökan.

Vi vill även att påföljderna för den som inte är svensk medborgare och begår allvarliga brott som leder till fängelsestraff över två år ska bli tuffare och leda till permanent utvisning. Hänvisning ska givetvis tas till internationella konventioner men upprätthåller man hederskulturens förtryckande normer, kränker flickors och kvinnors frihet har man förbrukat sin rätt att leva i Sverige.

Liberala Kvinnor vill att Sverige vara ett öppet land för de som på grund av krig och förtryck söker sin tillflykt hit. Men då är det viktigt att ta tag i missbruket av öppenheten. Dels för att skydda den stora majoriteten invandrare som sköter sig och gör värdefulla insatser i vårt samhälle som annars riskerar stämplas kollektivt för enskilda brottslingars handlingar. Men också att värna om allmänhetens vilja att ta emot fler flyktingar.

År 2002, tog Liberalernas dåvarande partiledare, Lars Leijonborg, strid för en ny integrationspolitisk linje och lyfte locket av i den infekterade integrationsdebatten. Budskapet var tydligt. Alla som bor i Sverige ska göra rätt för sig och respektera de värderingar vårt sekulära samhälle vilar på. Jämställdhets- och värderingsfrågorna blev därmed centrala inslag i vårt partis integrationspolitik.

Vi hade högt förtroende i integrations-frågorna i många år. Det förtroendet har vi tappat i dag.

Liberala Kvinnor uppmanar Liberalernas partiledning att kliva fram och ta ansvar för integrationen. Svensk politik saknar ledarskap och de partier som fortsätter ducka för utmaningarna kommer få sin dom av väljarna vid nästa val. Den domen bör inte falla på Sveriges liberala parti.

Gulan Avci (L), Ordförande Liberala Kvinnor, adjungerad Liberalernas partistyrelse
Maria Nilsson (L), Vice ordförande Liberala Kvinnor
Ulrica Westerlund (L), Integrationspolitisk talesperson Liberala Kvinnor, partistyrelseledamot
Robert Hannah (L), Riksdagsledamot, partistyrelseledamot “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“ Vattnet kring Skåne fullt av skräppartiklar

Nära 8 000 partiklar av mikroskräp per liter vatten hittades utanför Malmö vid mätningar längs Skånes kust. – Mikroskräp är en tickande miljöbomb, för att använda en klyscha, säger marinbiolog Jonas Gustafsson.

För första gången har en större undersökning av mikroskräp genomförts i Skånes kustvatten. Under hösten har prover tagits på sexton platser, från Helsingborg i nordvästra Skåne till Bromölla i nordost.

I området kring Malmö hittades de allra högsta koncentrationerna av mikroskräp. När det gäller de minsta partiklarna var de nästan 8 000 per liter vid Segeåns mynning. Näst mest, cirka 2 800 partiklar per liter, uppmättes i Landskrona medan 2 500 per liter hittades i Trelleborgs hamn. De övriga stationerna låg på mellan 260 och 2 100 mikroskräp per liter.

– Det vanligaste mikroskräpet är vad vi kallar förbränningspartiklar. De är små och svarta, och har kommit från till exempel avgaser eller förbränning i industrier eller motorer och har sköljts ut från gatan vid regn, säger Jonas Gustafsson, marinbiolog på fiske- och vattenvårdsenheten på länsstyrelsen i Skåne.

Som mikroskräp räknas partiklar som är under fem millimeter. Men även när skräpet är så litet skiljer sig storlekarna åt. För att fånga även de minsta partiklarna användes två olika metoder i undersökningen. Dels en med ett filter på 0,3 millimeter som släpats efter en båt, dels en behållare som sänkts ned i vattnet där ett filter på 0,01 millimeter har använts.

– Det som är intressant ur Skånes perspektiv är att Öresund generellt har högre värden än syd- och östkusten. En gissning är att det är en effekt av att det i Öresundsområdet finns fler människor, fler verksamheter och högre trafiktäthet på land och hav, säger Jonas Gustafsson.

När det gäller partiklar som tros komma från båtfärg ligger en mätpunkt i Ystad skyhögt över de andra med 737 partiklar per liter vatten, på de andra mätplatserna ligger antalet mellan cirka 5 och 122.

Mikroskräpet är inte synligt för blotta ögat men finns i samma miljöer som det synliga skräpet i havet. Forskningen på området är ny och det finns få studier att jämföra med. De skånska resultaten ligger på ungefär samma nivå som mätningar gjorda i Bohuslän och internationellt.

– Det är oerhört svårt att säga vad dessa halter av skräp innebär. Men att skräpet är negativt för miljön, det behöver man inte diskutera. Då är det mycket mer intressant att försöka avgöra hur farligt skräpet är, och att vara proaktiv och fråga vilka förändringar vi kan göra redan i dag, förklarar Jonas Gustafsson.

Mikroskräp kan bestå av partiklar som bildats vid nedbrytningen av större föremål men det kommer också från slitage av bildäck, vägar, kläder och fiskeredskap. Men det kan också vara mikroskopiskt från början, som till exempel de små plastkulor som används i olika typer av kosmetika. Nyligen föreslog Kemikalieinspektionen regeringen att mikroplast borde förbjudas i kosmetika.

– Jag tycker det är superbra, det finns ingen anledning att man ska ha partiklar som är svårnedbrytbara i de här produkterna, det är helt meningslöst. I jämförelse är det en ganska liten källa till mikroskräp, men det är kanske den allra mest onödiga miljöpåverkan vi har, säger Jonas Gustafsson.

Han hoppas att det ska bli möjligt att göra uppföljande undersökningar. Nu finns en första bild av skräpet i skånska vatten, basvärden som kan ligga till grund för att följa utvecklingen.

– Vi har släppt ut det här under lång tid. Det lömska är att mikroskräpet inte påverkar de stora djuren direkt. Det är en process där partiklar långsamt smyger in i näringskedjan genom plankton och filtrerande musslor. Sedan flyttar de uppåt, antingen själva eller via de gifter som fäster vid partikeln. För att använda en klyscha så är det en tickande miljöbomb, säger Jonas Gustafsson.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se “

“ **Fakta. Jonas Gustafssons tips för mindre mikroskräp**

Bli medveten. Hur påverkar din konsumtion och ditt beteende miljön?
Tänk på självklarheterna. Tag hand om ditt skräp, din fimp, din fiskelina.
Behöver jag nytt? Återanvänd eller laga. Återvinn.
Minska användningen av engångsprylar: Påsar, flaskor, diverse plast.
Undvik att använda hygienprodukter och skönhetsartiklar med mikroplaster.
Undvik kläder av plastmaterial och lufta dina kläder i stället för att tvätta ofta.
Finns det miljövänligare produkter med motsvarande funktioner?
Våga vara jobbig. Använd konsumentmakt, ifrågasätt och prata om skräp.
Våga vara duktig. Hitta en lösning. Plocka upp och hashtagga ett skräp omdagen “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

”Problem med politiska nämndemän”

Alla nämndemän som dömer i målet där SD-riksdagsledamoten Martin Kinnunen hotas av fängelse kommer från rödgröna partier. Det visar att dagens system för att utse nämndemän måste avskaffas, anser professor Mårten Schultz.

– Problemet med att vi har partipolitiskt rekryterade nämndemän är ständigt när-varande. Men det blir extra tydligt när den åtalade är partipolitiskt anknuten, säger Mårten Schultz, professor i civilrätt vid Stockholms universitet.

Han tillhör kritikerna mot det system som innebär att de åtta riksdagspartierna i förhållande till storlek nominerar nämndemän till landets domstolar. Till varje mål lottas vilka nämndemän som ska döma tillsammans med domaren i målet.

– Det är ett automatiserat system som inte tar hänsyn till partitillhörigheten. Vi gör däremot en vanlig jävsprövning, säger Anders Larsson, ställföreträdande chefsrådman på Södertörns tingsrätt.

Han är domare i målet mot SD-riksdagsmannen Martin Kinnunen och den tidigare partikassören Per Björklund.

I dag, fredag, meddelas domen i målet där Kinnunen, tidigare pressekreterare i Sverigedemokraterna, står åtalad för grovt skattebrott och grovt bokföringsbrott.

Kinnunen hotas av fängelse, vilket också kan leda till att domstol kan tvinga honom att lämna riksdagen.

Domen i tingsrätten beslutas av chefsrådmannen och de tre nämndemän som har lottats till målet: Mats Wikman, som nominerats av Miljöpartiet, Annacarin Wallin, Vänsterpartiet, och Stavros Rasinas-Tsakos, Socialdemokraterna.

– Det finns en koppling till partiet i målet. Men även om det hade handlat om olovlig körning är det ett problem att domstolen består av hans politiska meningsmotståndare, anser Mårten Schultz.

Martin Kinnunen vill inte låta sig intervjuas av DN före domen.

I ett sms kommenterar han det faktum att samtliga nämndemän kommer från rödgröna partier så här:

”Det var onekligen en spännande sammansättning.”

Kinnunens advokat Thomas Olsson anser dock inte att partifärgen spelar in.

– Jag har inga synpunkter på vilken partifärg nämndemännen haft i det här målet. Den fråga som har prövats har inte någon politisk anknytning, säger han.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se
DN.se. Klockan 11.00 meddelas domen. “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“Rasbiologiska idéer formade kyrkans skola

Svenska kyrkan har organiserat en segregerad skolgång för renskötande samer, grundad i rasbiologiska idéer. Det slås fast i en bok om den så kallade nomadskolan som Svenska kyrkan ger ut i dag.

– Det var en skolform vars ideologi byggde på rasistiska idéer om högre och lägre raser och som tog ifrån många samer deras språk, kultur och människovärde, säger ärkebiskop Antje Jackelén till DN.

Nomadskolereformen drevs igenom 1913 och gällde till 1962. Ingen vet hur många samiska barn som tvingades gå i den, men i början av 60-talet var runt 400 barn inskrivna.

Reformen utarbetades av dåvarande biskopen i Luleå, på uppdrag av staten. Han och övriga präster bakom nomadskolan var starkt influerade av rasbiologiska tankar. De renskötande samerna skulle leva, enligt deras definition, så ursprungligt som möjligt medan övriga samer skulle assimileras och uppgå i majoritetsbefolkningen. Därför fick barnen till renskötarna en skolgång som inte motsvarade den utbildningsnivå som gavs vid den allmänna folkskolan.

Nomadskolan var organiserad som ett internat där barnen började vid sju års ålder. De fick undervisning på svenska trots att de inte talade språket, och hade färre ämnen än barn i övriga Sverige.

Omständigheterna var ofta mycket enkla eftersom barnen inte skulle vänjas vid ett bekvämt liv och man ansåg att ”civilisation” kunde skada deras kultur.

Lars Levi Sunna i Kiruna är en av många som tvingades gå i nomadskolan på 50-talet.

– Det är bra att man tar fram trollen ur ljuset, då försvinner de, säger han.

Lars Levi Sunna är 72 år i dag men har fortfarande mardrömmar om sin skoltid då han tvingades lämna hemmet vid 8 års ålder och bo på internat.

– Det har varit tyst om det här. De unga vet inte vad som hänt. Nomadskolan fanns i hela Sápmi, från Karesuando till Jämtland. Vi måste tala om det.

I sitt förord till Nomadskoleboken skriver ärkebiskop Antje Jackelén att kyrkan hade del i kolonisationen av det samiska samhället, och levererade teologiska tankemodeller som kunde rättfärdiga systemet. Boken innehåller en historisk granskning av Svenska kyrkans ansvar, och berörda får komma till tals.

– Det hör till en försoningsprocess att man måste beskriva vari smärtan består, och vilka övergreppen är, säger ärkebiskop Antje Jackelén.

I vår presenterar Svenska kyrkan också en så kallad vitbok, där ett trettiotal forskare skildrar olika aspekter av Svenska kyrkans kränkningar gentemot de svenska samerna, som en del i kyrkans arbete med att göra upp med sitt arv. Sametinget och de samiska riksorganisationerna samarbetar nu med Diskrimineringsombudsmannen (DO) för att få till stånd en samisk sanningskommission.

Elisabeth Åsbrink kulturdebatt@dn.se “

“**Fakta. Vitbok om Svenska kyrkans relationer med samerna**

Vitboken, ”De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna”, består av två volymer på sammanlagt 800 sidor där Svenska kyrkans behandling av samerna skildras. Det rör familjenamn som tagits bort ur kyrkobokföringen, förbud mot jojk och kultföremål, det rasbiologiska inflytandet och skapandet av nomadskolan.

Vitboken publiceras i mars. “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“ Tre vägval som avgör framtiden för EU

Nu inleds sista akten i Storbritanniens försök att få ett nytt avtal med EU. Och hur det politiska dramat än slutar kommer det leda till att unionen förändras.

I dag, fredag, ska statsminister Stefan Löfvens statssekreterare Hans Dahlgren delta i något som på EU-jargong kallas ”sherpaprocessen” i Bryssel.

En sherpaprocess innebär att högt uppsatta företrädare för EU-ländernas regeringschefer träffas för att förbereda en avgörande förhandling på högsta politiska nivå.

Den här gången är det ovanligt mycket som står på spel. Och fort ska det gå.

Planen är att EU:s stats- och regeringschefer om två veckor, vid EU-toppmötet 18–19 februari, ska komma överens om ett nytt avtal mellan EU och Storbritannien.

Samtidigt som Hans Dahlgren och övriga sherpor samlas i Bryssel åker Storbritanniens premiärminister David Cameron på en ny övertalningsturné i EU.

Cameron börjar med att besöka Polen och Danmark och sista akten i det pågående politiska EU-dramat utspelas alltså på flera scener samtidigt.

Men hur det än slutar är en sak säker. När ridån går ned kommer hela EU att ha förändrats. Frågan är bara hur.

1 Nytt avtal mellan EU och Storbritannien

Mest sannolikt verkar för närvarande att det blir en uppgörelse mellan David Cameron och övriga EU-ledare vid toppmötet 18–19 februari. Förklaringen är framför allt att alla länder vill und-vika ännu en kris för EU och att de också av en lång rad andra skäl vill ha kvar Storbritannien som EU-medlem.

EU utan Storbritannien skulle bli en stympad union och därför är övriga bredda att gå med på ganska mycket.

På torsdagen förklarade till exempel Frankrikes president François Hollande att han accepterar allt i Europeiska rådets ordförande Donald Tusks förslag till EU-avtal med Storbritannien. Det var ett betydelsefullt besked, eftersom Frankrike tidigare har protesterat mot britternas krav på euroländerna.

Det kommer positiva tongångar också från andra håll i EU.

”En bra utgångspunkt för förhandlingar”, twittrade till exempel Danmarks stats-minister Lars Løkke Rasmussen redan på tisdagen, när Tusk presenterade sitt förslag.

Inte ens från länderna i östra delarna av EU, vars medborgare skulle drabbas hårdast av att -Storbritannien enligt avtalet får rätt att dra i en nödbroms och minska ny-anlända EU-medborgares sociala bidrag, har det hittills kommit några omfattande invändningar.

”En bra lösning”, hävdade Tjeckiens Europaminister häromdagen.

”Vi analyserar förslaget”, sade Polens -premiärminister Beata Szydlo i en mer återhållen kommentar.

Att Polen ogillar nödbromsen är ingen hemlighet.

”Fri rörlighet är ett grundläggande värde i EU”, på-pekade Polens president Andrzej Duda i tisdags.

2 Nytt avtal leder till ett EU i olika hastigheter

Om det blir en uppgörelse, och om sedan det brittiska folket röstar ja till avtalet

i den kommande folkomröstningen, påverkar det inte enbart Storbritanniens förhållande med EU. Hela unionen förändras.

Storbritanniens olika krav när det gäller till exempel ökad möjlighet för nationella parlament att stoppa nya -EU-lagar och ytterligare avregleringar tunnar ut EU-samarbetet för alla som är med.

Det förstärker i sin tur de krafter inom euroområdet som vill att länder med gemensam valuta ska gå vidare på egen hand och fördjupa samarbetet. En sådan process är redan på gång, men ett nytt brittiskt

avtal skulle förstärka utvecklingen mot ett EU i olika- djup och hastigheter.

Många pläderar redan för att ett brittiskt avtal leder till att EU-länder med samma valuta behöver mer politiskt samarbete.

Häromdagen förklarade till exempel Jean Quatremer, välkänd fransk EU-anhängare och vänsterjournalist som skriver för tidningen Libération, att Storbritanniens avtal med EU innebär att det krävs ”en kopernikansk revolution” och ett ”nytt fördrag som skapar ett federalt euroområde”.

3 Inget nytt avtal mellan EU och Storbritannien

Skulle EU-toppmötet om två veckor misslyckas med att nå en uppgörelse blir det med all säkerhet fortsatta förhandlingar och ett nytt försök- att komma överens när EU:s stats- och regeringschefer träffas nästa gång

17–18 mars. Men sista ordet går till det brittiska folket.

Om David Cameron kommer överens med övriga EU-ledare ska medborgarna i Storbritannien avgöra frågan i en folkomröstning och det verkar för närvarande inte osannolikt att det kan bli ett nej. Skulle Storbritannien därmed lämna EU blir det en riktig politisk jordbävning i Europa. Något sådant har aldrig hänt förr.

Hittills har utvecklingen stadigt gått åt motsatt håll. Ända sedan 1950-talet har det som då var ett samarbete mellan sex länder vuxit till att i dag omfatta 28.

Fram till nu är det bara Grönland som har hoppat av EU och det räknas inte som att ett självständigt land lämnade.

Ett EU utan Storbritannien skulle därmed på ett dramatiskt sätt förstärka EU:s pågående kris och vara särskilt plågsamt för Sverige.

Ända sedan 1950-talet har länderna följts åt i Europa-politiken. Det började med ett definitivt nej till EU:s föregångare, Kol- och stål-unionen, från London. Att Stockholm den gången inte ens svarade på det brev, som innehöll en förfrågan om deltagande, som kom från Paris innebar samma slags besked.

När Storbritannien sedan ändra ståndpunkt och gick med 1973 medverkade det till en utdragen omsvängning i Sverige som slutade med svenskt EU-medlemskap 1995. Allt sedan dess har London och Stockholm visat samhörighet i EU. Oavsett om regeringscheferna har hetat Göran Persson och Tony Blair, Fredrik Reinfeldt och David Cameron eller Stefan Löfven och David Cameron har Sverige och Storbritannien ofta haft liknande ståndpunkter i EU.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“Slutspurt för Camerons europeiska charmturné

Premiärminister David Cameron fortsätter sitt intensiva mötesschema för att få igenom en kompromiss med EU. På torsdagen träffade han Stefan Löfven. Svenska regeringen anser att det vore förödande om britterna lämnar EU.

London. David Cameron ger sig ut på ny charmturné. Han vill få med sig övriga EU-länder på det förslag som Europeiska rådets ordförande Donald Tusk presenterade nyligen. Nästa vecka väntar möte med Angela Merkel i Tyskland. I dag, fredag, ska Cameron besöka Polen, som tillhör de mest kritiska till planen att medborgare i andra EU-länder ska kunna stängas ute från brittiska välfärdssystemet.

I samband med den stora Syrienkonferensen i London på torsdagen passade David Cameron på att möta bland andra Donald Tusk och statsminister Stefan Löfven.

Löfven anser att delar av Tusks förslag är bra, men är fundersam till andra, som tanken att stänga ute vissa från välfärdssystemet.

– Det förslaget ser bättre ut än det gjorde tidigare, men vi måste gå in djupare och analysera vad det betyder, säger Stefan Löfven.

Han uppskattar också förslagen till regelförenklingar, men säger att Sverige aldrig kommer att acceptera förändringar som försämrar för löntagarna eller miljöskyddet.

Vad svarade Cameron när du sa det?

– Han svarade att det inte är -avsikten, konstaterar Löfven och understryker att löntagarnas ställning ska stärkas i EU.

Varför är det viktigt att ha kvar Storbritannien i EU?

– Det sänder en väldigt olycklig signal om EU i precis den här tiden krackelerar. Vi behöver samarbeten av olika slag mer än någonsin. Sedan skulle EU i sig försvagas om en så stor nation inte är kvar.

Statsministern framhåller att Storbritannien och Sverige har likartad syn på mycket i EU, till exempel konkurrens och hur unionen ska fungera.

– Det vore absolut en stor förlust om britterna lämnar, säger Stefan Löfven.

Överenskommelsen mellan Storbritannien och övriga EU-länder ska diskuteras på ett toppmöte i Bryssel den 18–19 februari. Storbritanniens nya EU-avtal ska sedan läggas fram för väljarna i en folkomröstning, som förmodligen blir den 23 juni.

Om tongångarna från flera EU-ledare hittills är försiktigt positiva till Donald Tusks förslag, är reaktionerna på Camerons hemmaplan kärvare. Den inflytelserika högerpressen har varit förödande i sin kritik och inte dragit sig för att dra paralleller till andra världskriget och tyska expansionen.

”Precis som 1939 är vi vid ett historiskt vägskäl för vår ö”, skriver Daily Mail och frågar sig vem som ska stå upp för Storbritannien.

I parlamentet har Camerons motståndare inom konservativa Torypartiet luftat sina åsikter. Till exempel liknade ledamoten Steve Baker förslaget för ”en hög skit som har putsats”.

Även inom regeringen finns EU-kritiker, men de har fått munkavle fram till att avtalet är i hamn. David Cameron kan dessutom glädja sig

åt att grupperna som pläderar för att Storbritannien ska lämna EU -bråkar inbördes. De har svårt att enas om vilket budskap och vilken strategi som är viktigast.

David Cameron blir den naturliga ledaren för kampanjen att britterna ska stanna i EU. Motståndarna har hoppats på att knyta till sig starka konservativa politiker som inrikesminister Theresa May eller Londons borgmästare Boris Johnson, landets mest kända politiker efter premiärministern.

Boris Johnson har hittills avvaktat med att ta tydlig ställning, men tippas att stödja den sida som han tror vinner folkomröstningen.

Theresa May uppges vara nöjd med att ha fått igenom möjligheten att tillfälligt kunna stänga ute -övriga EU-medborgare från välfärdssystemet.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

“ **Fakta. Donald Tusks förslag:**

Storbritannien slipper vara del av EU:s princip om en allt -tätare sammanslutning.

Medborgare och -företag i länder utanför eurozonen ska inte diskrimineras.

Om 55 procent av de nationella parlamenten är eniga ska vissa EU-beslut kunna stoppas.

Om inflyttning av EU-medborgare till ett land är så stor att välfärdssystemet inte klarar det ska landet tillfälligt kunna stoppa bidrag. Storbritannien får rätt att dra in bidrag för att sedan gradvis återinföra dem under fyra år. “

FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“ Ny metod ska stoppa köttfiffel

Nu ska allt kött gå att spåra. Till sommaren införs en ny metod som är tänkt att avslöja fiffel med ursprungsmärkningen. Dessutom ska branschen kontrollera sig själv ännu hårdare.

Efter den senaste köttskandalen tar branschorganisationen Svenska köttföretagen krafttag för att komma till rätta med fusket. En helt ny metod som ska avslöja fusk med ursprungsmärkningen införs till sommaren, enligt tidningen ATL.

Sedan ett år tillbaka bedrivs en stor pilotstudie i samarbete med Eurofins, en av världens största laboratoriegrupper.

– Vi räknar med att vara klara till sommaren. Metoden innebär att det kommer att tas prover på kött ute i butikerna. Proverna skickas sedan till laboratorium för analys. På det här sättet kommer vi med mycket hög tillförlitlighet att kunna särskilja svenskt och utländskt kött, säger Hans Agné, vd för Svenska köttföretagen, till ATL.

– Vår ambition är att bygga upp en databas som fler aktörer på sikt ska kunna använda sig av, exempelvis Jordbruksverket, Livsmedelsverket, handeln och olika organisationer. Vi vill visa att vi tar det här på allvar. Konsumenterna ska kunna lita på att de får det kött de betalar för.

Svenska köttföretagen tycker att det är viktigt att myndigheterna omgående utreder de misstänkta fallen av köttfusk och att eventuellt

fusk leder till rättsliga åtgärder. ”Skulle det handla om fusk, vilket utredningen får utvisa, så drabbar det inte bara de berörda företagen – det drabbar också förtroendet för hela köttbranschen”, skriver branschorganisationen i ett pressmeddelande.

Branschorganisationen för svenska företag med verksamhet inom slakt, styckning och chark-tillverkning, Kött- och charkföretagen har runt 110 medlemsföretag som tillsammans omsätter omkring 30 miljarder kronor. 2013 införde organisationen en uppförandekod, som baseras på gällande lagstiftning och har kompletterats med tillägg för att återupprätta förtroendet för livsmedelsbranschen. De medlemsföretag som inte följer uppförandekoden kan bli uteslutna.

Det nya misstänkta köttfusket har aktualiserat organisationens fortsatta arbete med koden, skriver ATL.

– Nu handlar det om uppföljning och stickprovskontroller. Medlemmarna ska med viss frekvens få besök av en extern part som går igenom verksamheten utifrån en checklista. Det bör komma i gång under 2016, säger Magnus Därth, vd för Kött- och charkföretagen, till tidningen.

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se “

DN FREDAG 5 FEBRUARI 2016

“Att visa Muhammed på film inte så kontroversiellt som man kan tro

Filmen ”Muhammed – The messenger of God” har väckt debatt på Göteborgs filmfestival. Men islams bildförbud kring profeten är inte entydigt. Den viktiga frågan nu är hur bilden av Muhammed ser ut i framtiden, skriver islamologen Jonas Svensson.

Den iranska mastodontfilmen ”Muhammed – The messenger of God” från 2015 visas på Göteborgs filmfestival. Ett antal iranska kulturarbetare i exil är kritiska. De ser, enligt en artikel i DN (2/2), filmen som religiös propaganda från iranska staten som riskerar att uppmuntra unga svenskar till fundamentalism och spä på religiösa konflikter.

Festivalens konstnärlige ledare, Jonas Holmberg, försvarar visningen och betonar i ett uttalande för DN att filmen är intressant teologiskt, politiskt och bildestetiskt, och nämner speciellt hur Muhammed – som inte får avbildas – avbildas.

Vänta lite, säger kanske vän av ordning, hur var det nu med det där bildförbudet, egentligen. Det tycks råda lite förvirring i den offentliga diskussionen.

Förvirringen speglas redan i ett reportage i DN från mars 2007. Per Jönsson är på resa i Iran och finner till sin stora förvåning att man på basarerna i Teheran kan köpa porträtt av Muhammed. Ingen som han talar med höjer ens på ögonbrynen åt detta. Han noterar speciellt ett porträtt, det av ynglingen Muhammed. Det blev mycket populärt

särskilt under 1990-talet. Den högste andlige ledaren Ayatollah Khomeini hade en reproduktion i sitt mottagningsrum. Khomeini dog 1989, lyckligt ovetande om att originalet i själva verket är ett franskt vykort från början av 1900-talet, något som uppdagades av en slump först 2004. Men det är en annan historia.

Muslimska fromma avbildningar av Muhammed finns; i dag och i historien. De är inte många, och vanligare i shiitiska än i sunnitiska miljöer, men de finns. Det finns varierande åsikter om hur passande detta är. Variation återfinns också mer generellt i muslimska åsikter om Muhammed, vem han var eller är, och hur man som troende bör förhålla sig till honom; mångfalden i de muslimska föreställningarna om Muhammed är förmodligen mindre känd bland en ickemuslimsk allmänhet. En anledning kan vara att temat länge varit eftersatt i forskningen, åtminstone om man jämför med den möda som lagts ner på att teckna bilden av Muhammed som en historisk person och som religionsgrundare.

Men något har skett. Under de senaste tio åren har man kunnat notera hur det på den internationella akademiska bokmarknaden har dykt upp flera titlar som med uttrycklig utgångspunkt i internationella kriser tar sig an frågan om muslimska föreställningar om Muhammed och konsekvenser av dessa föreställningar för levd religion och för samhället i stort. Det är ett forskningsområde där det minsann inte saknas material.

Uppfattningar om Muhammeds person och roll spänner från dem där han blott är en mänsklig ”brevbärare”, en kanal för den gudomliga uppenbarelsen, varken mer eller mindre, till dem där han är en preexistent ljusvarelse: en övermänsklig, syndlös, gestalt fortsatt aktiv i människors vardag. De källor vi har tillgång till tyder på att föreställningar om honom byggts på med lager efter lager under tidens gång, åtminstone i förmodern tid.

De sätt på vilka muslimer känslomässigt förhållit sig till den siste profeten, i termer av vördnad och kärlek, har satt sina tydliga spår inom konsten (inte minst kalligrafin), i musik, i poesi, i namnskick och i diverse litterära genrer. Muslimer i historia och nutid har sökt kontakt med hans reliker – hans sandal, hans mantel, ett skäggstrå från honom – för att få del av den heliga kraft, *baraka,* som dessa bär på. Denna kraft strålar ut från platser där han vistats, och även hans grav i Medina, vilka blir föremål för vallfärd. Hans ättlingar, *sayyider* eller *sharifer,* har haft – och har alltjämt på många håll – en ställning som en religiös adel, med prestige och till denna kopplad auktoritet.

Även om betydelsen av Muhammed som moraliskt föredöme och auktoritet för muslimer är allmänt känd är variation i de praktiska uttrycken för detta mindre så. För vissa muslimer är en minutiös imitation av Profeten i vardagen en praxis som upptar större delen av deras vardag, från socialt umgänge till intimhygien. För andra är Muhammed snarare en person som förkroppsligar mer abstrakta ideal. Muhammed är, och har förmodligen alltid varit, en projektionsyta för diverse sådana: estetiska, moraliska, religiösa och politiska. Det blir uppenbart inte minst i biografiska framställningar under 1900-talet. Muhammed blir här ömsom feminist, ömsom socialist, sekularist (jo, faktiskt!), islamist, öm familjefar, upplyst despot etcetera.

Variationerna innebär också motsättningar. Profetens födelsedag, *mawlid,* firas runt om i världen, med högläsning ur speciella mawlidtexter som berättar om Muhammeds liv, med hyllningssånger

och med festmåltider. Traditionen sträcker sig kanske 1 000 år tillbaka i tiden. I de flesta länder med muslimsk majoritetsbefolkning är *mawlid* en officiell helgdag. I Saudiarabien, till exempel, är så dock inte fallet. Här är *mawlid* i stället, enligt med den dominerande salafistiska (bokstavsorienterade) ideologin, en förbjuden innovation och ett uttryck för avgudadyrkan. Varje år blossar det upp lokala konflikter mellan anhängare och motståndare runt om i världen.

Under de senaste 25 åren har en trend av radikal salafistisk väckelse blivit alltmer märkbar. I sina mest extrema former representeras den av våldsamma rörelser som al-Qaida, Islamiska staten och Boko Haram. Förhållandet till Muhammed, eller snarare till de texter som berättar om hans uttalanden och handlingar (hadither), är här ett av total underkastelse, lydnad, imitation. Det är budskapet, inte personen Muhammed, som är det viktiga. En motrörelse kan dock skönjas bland salafismens muslimska kritiker. Grupper som ibland kallar sig ”Muhammedälskare” går samman och arrangerar stora offentliga manifestationer under *mawlid*. Grupperna står inte sällan under en karismatisk ledare som fungerar som auktoritet och som ibland gör anspråk på direktkontakt med Profeten. De kritiska rösterna anklagar salafister för att i själva verket ”hata Profeten”. Rykten florerar till exempel om saudiska planer att flytta Muhammeds kvarlevor från den stora moskén i Medina till en anonym grav, för att förhindra vallfärd, såsom myndigheterna 2004 gjorde om det hus där han ska ha fötts till ett bibliotek.

Motsättningen är inte ny. Återkommande genom historien verkar underkastelse under läran, uttalad och förkroppsligad på 600-talet av Muhammed och hans anhängare, ha stått i ett konkurrensförhållande till föreställningar och praktiker som i stället betonat upprättandet av en personlig relation till ”Guds älskade”, präglad av närhet och vördnad. Den senare attityden, som i mycket dominerat folklig religiositet, har varit något undanskymd i den bild som spridits av islam i västvärlden, i medierna och i akademi, men det ter sig som om den i just detta nu blir alltmer påtaglig. Ett av de tydligaste exemplen är just den film som nu diskuteras ”Muhammad – The messenger of God”.

Utifrån avbildningsproblematiken är filmen ”Muhammed – The messenger of God” mycket riktigt vågad. Den har också mötts av starka (om än förvånansvärt begränsade) kritiska reaktioner från vissa, företrädesvis sunnitiska, religiöst lärda. Tidigare skildringar av Muhammeds liv på vita duken – spelfilmen ”The message” från 1977 med Anthony Quinn i en av huvudrollerna och den animerade barnfilmen ”Muhammad – The last prophet” från 2002 – tillämpade båda diverse filmtekniska knep för att gestalta Muhammeds närvaro, utan att visa honom i bild. Så inte i denna film. Regissören, Majid Majidi, tar ut svängarna. Här visas barnet Muhammeds kropp (exklusive ansiktet), hans ryggtavla och till och med hans profil. I en av de mest vågade scenerna håller Muhammed händerna framför ansiktet, men i en glipa mellan fingrarna skymtar man ett öga.

Gestaltningen av Muhammeds närvaro är dock inte det mest anmärkningsvärda. Filmen uppges vara den första i en trilogi. Den är närmare tre timmar lång, men täcker endast perioden fram till att Muhammed är tolv år. I de två tidigare nämnda filmerna är perioden före den första uppenbarelsen, vid 40 års ålder, helt frånvarande.

Denna skillnad återspeglar en skillnad som också finns i det historiska materialet: berättelser om Muhammeds barn- och ungdomstid, med stark betoning på mirakler, dominerar sammanhang som fokuserar på

kärlek, vördnad och direktkontakt med profeten. Den religiösa doktrinen är här perifer. Å andra sidan är denna period undanskymd i de sammanhang där betoningen ligger på den historiska Muhammeds roll främst som mottagare och förmedlare av ett budskap. Det är i ljuset av detta man bör se regissören Majidis uttalanden om filmen som ett inommuslimskt svar på nutidens ”terrorism”.

Frågor om vem Muhammed var och vad som var innehållet i den religiösa lära som han eventuellt förmedlade är förvisso historiskt intressanta. Det är samtidigt frågor som i det rådande källäget är mycket svåra att besvara. Vad mer är, det är frågor vars svar är av begränsat värde för att förstå och förklara islam som en levande och föränderlig religiös tradition i historia och nutid. Här är det mer centralt att ställa frågor inte om vem Muhammed var, utan vem han blev, vem han fortfarande blir i dag – och vem han kan tänkas bli i morgon.

Jonas Svensson är docent i islamologi vid Linnéuniversitetet och författare till ”Människans Muhammed” (Molin & Sorgenfrei förlag).

Jonas Svensson “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“ Rätt att bråka om lönerna

Centralbyråkrater och knapptryckare i riksdagen: Ur vägen!

Ämnet decentralisering var en given stämningshöjare när Centerledaren Annie Lööf på fredagen värmde upp publiken på partiets kommundagar. Politiken ska ”utveckla, inte inveckla”, förklarade hon i sitt tal. Här förenades partiets traditionella vurm för lokalsamhället med den moderna Centerns ideologiska avregleringsiver.

Vem är bäst skickad att lösa ett givet problem? Enligt centerpartistisk maxim ska den som befinner sig närmast verkligheten bestämma. Annie Lööf angav sina skäl för att staten ska stoppa undan pekpinnarna, inte minst efter flyktingkrisen.

Paradoxalt nog handlade hennes viktigaste förslag om ny lagstiftning och vidgad politisk makt.

Annie Lööf vill ”uppdatera den svenska modellen”. I första hand måste arbetsmarknadens parter skriva under ett nytt avtal för nyanlända med låga kvalifikationer. Lägre ingångslöner är ett krav.

Centerpartiet lovar i sin tur att matcha parternas bud med sänkt inkomstskatt, så att lönen räcker månaden ut. Tanken är samtidigt att lägre arbetsgivaravgifter ska ge extra jobb-stimulans. Om facket avvisar erbjudandet hotar Lööf med lagstiftning. Vilken sort är dock oklart.

Utspelet är en rak höger riktad mot Stefan Löfven. Så sent som för några veckor sedan mullrade statsministern i riksdagens talarstol: Lönerna ska förhandlas mellan arbetsmarknadens parter.

Politiska speciallösningar för att fixa integrationen har avfärdats som borgerlig demagogi.

LO reagerade också häftigt på fredagens Centerförslag. Det låter som planekonomi, varnade avtalssekreteraren Torbjörn Johansson. Initiativet sades dessutom innebära ”etnisk” lönesättning – otänkbart.

Fackets retorik är befängd. Naturligtvis ska villkor inte knytas till hudfärg eller härkomst. Att bygga nya system som gör det enklare för nyanlända att komma in i samhället och hitta en försörjning är något annat.

Särlösningar är dessutom ingen banbrytande tanke. På Arbetsförmedlingen finns allehanda åtgärder som har skapats för nyblivna svenskar. Till exempel kan den som har ett färskt uppehållstillstånd – stämpeln får vara högst 36 månader gammal – få ett så kallat instegsjobb.

Utgör denna lösning en ”etnisk” anställningsform? Invändningen verkar, märkligt nog, inte ha rests från fackligt håll förut.

I Tyskland, där arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda är avsevärt mindre än i Sverige, kan arbetsgivare komma runt minimilönen när de anställer nya tyskar. Reglerna för långtidsarbetslösa gäller nämligen, under en begränsad period, även för invandrare.

Logiken är övertygande. Människor som inte har kommit in på arbetsmarknaden erbjuds en påfart. Att antyda rasdiskriminering är långsökt.

Svenska kollektivavtal har lönetrappor som tar hänsyn till bland annat ålder. Det kan ju knappast vara helt otänkbart orimligt att parterna på ett liknande vis skriver klausuler som tar sikte på en period efter att Migrationsverket har beviljat uppehållstillstånd.

Partisekreteraren Michael Arthursson fick i fredagens ”P1-morgon” frågor om vilka löner han tänker sig. Här saknades svar. Men politikerna får gärna avhålla sig från att bestämma exakt.

Att hota kan vara tillräckligt. Jesper Ahlgren, chefsekonom för tankesmedjan Timbro, drar en parallell till partiernas strategi i frågan om kvinnor i börsstyrelserna. Såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar har klokt nog undvikit lagstiftad kvotering. Men med hotet hängande över sig har valberedningarna gjort vissa bemödanden.

Människors drömmar krossas på Sveriges tudelade arbetsmarknad. Bland utrikesfödda är arbetslösheten över 20 procent. Om partierna kan tänka sig att kliva över tröskeln till bolagens styrelserum för att hjälpa näringslivets kvinnor borde det inte vara en främmande idé att utöva påtryckningar på fack och arbetsgivare för att ge stöd åt flyktingarna.

Det vore bäst om parterna själva kunde använda sin fantasi och finna en modell som underlättade integrationen. De vet i många avseenden bäst. Politiska pekpinnar bör undvikas. Men att bråka om lönerna är helt rätt.

DN “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

”Så ska detaljstyrningen i välfärdssystemen minska”

“ Större frihet. Den detaljstyrning av välfärden som brukar kallas New Public Manegement riskerar att urholka tilliten till välfärden och välfärdsmedarbetarnas kompetens. Nya styrmodeller behövs. Men då måste även staten minska styrningen av kommuner och landsting genom till exempel fler generella bidrag. Det skriver tre ministrar.

Kommuner och landsting svarar för merparten av välfärden. Det handlar om verksamheter som är avgörande för oss alla: förskola och skola, äldreomsorg och sjukvård. Att dessa välfärdsverksamheter fungerar är helt centralt, och därför är frågan om hur de styrs en av våra viktigaste politiska frågor. Den kunskap som behövs för att styra verksamheten återfinns oftast hos de som är närmast den. Därför ser vi från regeringens sida att det kommunala självstyret har tjänat Sverige väl och måste värnas. En viktig del i detta arbete är att se över hur statens bidrag till kommunerna styrs – för att komma tillrätta med vad vi har identifierat som en bitvis alltför långtgående detaljstyrning av kommunernas arbete.

I början av 1990-talet infördes ett nytt statsbidragssystem för kommunerna. En stor del av de riktade statsbidragen avvecklades och ersattes med ett generellt bidrag. Syftet var att bättre främja det lokala självbestämmandet och anpassningen av den kommunala verksamheten. Kommunerna fick i och med reformen ett större ansvar för sin verksamhet. Dessa principer är relevanta även i dag. Samtidigt har de riktade statsbidragen ökat över tid.

När det kommer till själva verksamheten i kommunerna förespråkar regeringen nya styrmodeller. Modeller som delvis står i kontrast till den styrning som använts i många välfärdsverksamheter de senaste decennierna. Här har vi sett styrning som brukar sammanfattas med begreppet New Public Management, och som har kännetecknats av detaljreglering, fyrkantiga ersättningsmodeller och onödig administration. Avsikterna med New Public Management var goda och vi ska inte slänga ut barnet med badvattnet. Men det finns en risk att dessa modeller urholkar tilliten till välfärden och tilliten till välfärdsmedarbetarnas kompetens. Det behövs en förändrad styrning som skapar bättre förutsättningar för välfärdsproffsen att vara proffs. Men staten kan inte förvänta sig att kommuner och landsting förändrar styrningen av sina verksamheter, om inte staten tar lika allvarligt på sin styrning av kommunsektorn.

Regeringen identifierar också flera risker med riktade statsbidrag, särskilt om de blir alltför många, omfattande och detaljstyrande. Det sänder exempelvis märkliga signaler om statsbidrag bara ges till de kommuner som inte satsat tillräckliga resurser inom ett visst område, men där kommuner som prioriterat samma område blir utan bidrag. Det är inte en styrning som uppmuntrar till ansvarstagande, utan ger tvärtom felaktiga drivkrafter.

De specialdestinerade statsbidragen kan dessutom vara omständiga både att ansöka om och redovisa, och de kan i vissa fall förknippas med en detaljreglering som inte är ändamålsenlig. I värsta fall bidrar vissa riktade statsbidrag, genom sin utformning, till att öka kostnadsutvecklingen i kommunerna. Det är angeläget att statsbidrag utformas så att de inte missgynnar huvudmän med små administrativa och ekonomiska resurser. Det finns stora variationer mellan kommunerna när det

gäller användandet av riktade statsbidrag, och mindre kommuner tar mer sällan emot vissa statsbidrag på exempelvis skolans område.

Det är viktigt att ansvarsfördelningen är tydlig i välfärden. Läget inom skolväsendet är för närvarande sådant att det finns behov av riktade statsbidrag. De riktade statsbidragen i sig ett symtom på den oklara styrkedja som bland annat OECD identifierat. Därför har regeringen tillsatt en skolkommission som kan bidra till att långsiktigt minska behoven av de många riktade statsbidrag som finns i dag på området.

De generella statsbidragen ger stor frihet för kommuner och landsting att själva utforma sin verksamhet med utgångspunkt i medborgarnas behov. En sådan frihet är en förutsättning för att den kommunala verksamheten ska kunna förnyas, effektiviseras och hålla hög kvalitet, särskilt när de ekonomiska resurserna befinner sig under press. Det generella statsbidragssystemet ger kommuner och landsting ett ökat ansvar för sin verksamhet. Ansvar är en förutsättning för att kunna leverera god verksamhet.

När regeringen med anledning av flyktingsituationen tillför kommunerna nästan 10 extra miljarder för att stärka den kommunala verksamheten är det ett bra exempel på tillit mellan stat och kommuner. Det är upp till varje kommun och landsting att avgöra hur medlen ska fördelas mellan 2015 och 2016, utifrån de förutsättningar som råder lokalt.

Generella statsbidrag bör vara utgångspunkten när staten förmedlar pengar till kommunerna, men i vissa sammanhang finns det tillfällen när riktade anslag är lämpligt. Det kan till exempel handla om en större socioekonomisk viktning, eller när en kommun bedriver ett utvecklingsarbete som kan komma att inspirera och bidra till välfärden i stort. För regeringen är det viktigt att minska det totala antalet styrsignaler som kommuner och landsting möter. Regeringen kommer därför att arbeta för en mer strategisk användning av statsbidragen, där större hänsyn tas till den samlande mängden styrsignaler från staten, liksom till kommuners och landstings olika förutsättningar. Bland annat har en överenskommelse inletts med SKL, delvis med bakgrund i denna fråga, som avser förbättra förutsättningarna att utveckla verksamheterna i kommuner, landsting och regioner.

Vidare bör de riktade kommunbidrag som delas ut utformas så att den administrativa bördan för kommunerna blir så liten som möjligt. Det är också angeläget att regeringens uppföljning av de riktade statsbidragen blir mer systematisk. Det är viktigt att de medel som staten anslår till kommunerna gör största möjliga nytta – varje skattekrona ska användas effektivt.

Det finns många framgångsrika exempel på att tillit och effektivitet går hand i hand. Att stärka tilliten i samarbetet mellan stat och kommun är därför i förlängningen något vi alla tjänar på. På samma sätt som styrningen av välfärdens verksamhet måste bygga på tillit till professionen, är det viktigt att staten kan lita på att kommunerna har medborgarnas bästa för ögonen. Den svenska modellen har gång på gång visat att förtroende inte sviker som byggsten av ett starkt samhälle.

Ardalan Shekarabi, civilminister
Magdalena Andersson, finansminister
Per Bolund, finansmarknadsminister “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“Lööf redo köra över LO om låglönejobben

Karlstad. Centern är redo att tvinga fram särskilda låglönejobb för nyanlända genom lagstiftning om inte fack och arbetsgivare kan lösa det själva genom avtal. Det beskedet gav Annie Lööf på partiets kommundagar. LO säger blankt nej till att medverka till en avtalslösning.

Flyktingvågen har ställt konflikten mellan arbetarrörelsen och borgerligheten om arbetsmarknaden på sin spets. Alla är ense om att det är en stor utmaning att få de nyanlända i jobb, men hur det ska gå till är omstritt. C-ledaren Annie Lööf skruvade upp tonläget ytterligare när hon på fredagen höll tal till 700 centerpartistiska kommunpolitiker som samlats i Karlstad.

Annie Lööf uppmanar fack och arbetsgivare att förhandla fram avtal om låglönejobb för nyanlända, för att sänka tröskeln in på arbetsmarknaden. Om det lyckas kan Centern tänka sig att staten hjälper till med lägre inkomstskatt och arbets-givaravgifter.

– Men om parterna inte lyckas ta sitt viktiga ansvar, då är Centerpartiet berett att lagstifta fram fler ingångsjobb, sade Annie Lööf i sitt tal på kommundagarna.

Trots det bedyrar Lööf att hon värnar om den svenska modellen.

– Det är därför det här är en åtgärd i sista hand. Det är ingen stridsförklaring utan handlar om att se sanningen i vitögat. Vi har en gigantisk utmaning med många nyanlända.

Enligt C-ledaren är lägre ingångslöner nödvändigt för att de cirka 50 procent av de nyanlända som saknar gymnasieutbildning ska ha en chans att få jobb.

– Vi har inte råd att svika dem som drömmer om en ny start i sitt nya land. De förtjänar en väg in på arbetsmarknaden, säger Annie Lööf.

Förslaget om ett avtal ligger i linje med vad Svenskt näringsliv har sagt. LO däremot ger Annie Lööf kalla handen direkt. Enligt avtalssekreterare Torbjörn Johansson skulle förslaget leda till löner baserade på ”etnicitet”.

– Vi vägrar att teckna avtal där alla som inte är svenskar ska ha lägre lön. Att lagstifta om löner luktar planekonomi lång väg och det tror vi inte på, säger Torbjörn Johansson.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ Fakta. C-förslaget

Runt hälften av de nyanlända saknar gymnasieutbildning eller motsvarande. De behöver utbildning och tillgång till enkla jobb, anser partiet. För denna grupp vill C att arbetsmarknadens parter avtalar om betydligt lägre ingångslöner än i dag.

C är berett att sänka inkomstskatten och arbetsgivaravgiften upp till en viss lönesumma för dem som omfattas av avtalet.

Om parterna inte kommer överens, vill C lagstifta. “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“Ett hårt slag mot Löfven

Analys. De borgerligas splittring i migrationspolitiken har tänt ett hopp hos regeringen om samarbete med C och L. Men det är uppenbart att Centern fortfarande ser Socialdemokraterna som sin huvudmotståndare.

Om det finns något förslag som kan jämställas med ett slag i veka livet på den gamle fackföreningsmannen, tillika statsministern, Stefan Löfven (S), så är det tvångslönesänkningar. Statlig lönepolitik som ingriper i den fria förhandlingsrätten och ökar löneskillnaderna.

Centerledaren Annie Lööf valde en högerkrok när hon tillfälligt kom åter från barnledigheten, och hon påminde därmed om Centerns allianstillhörighet.

I tider då det blåser stormvindar i politiken försöker partiet bygga en väderkvarn genom att tillämpa sina liberala värderingar om avreglering och decentralisering på flyktingkrisen. Partiet har formulerat en rad förslag med syfte att få integrationen att fungera smidigare. Det rör allt från enklare brandskyddsregler till fjärrundervisning och undantag från kravet på lärarlegitimation.

I sitt tal på partiets kommundagar lade Annie Lööf till sänkta arbetsgivareavgifter och skattelättnader för att locka fackföreningarna att gå med på avtal om sänkta ingångslöner för nyanlända.

Det är ett förslag som LO avvisar, och det vet Lööf. Därav hotet om att staten ska gripa in och lagstifta om ingenting händer.

C-ledaren vill också minska antalet byråkratiska regler och statlig styrning som hämmar kommuner och regioner. Hon jämförde i sitt tal att vara politiker i Sverige med att köra en körskolebil där det sitter en byråkrat på körskollärarens plats och tvärbromsar.

Men förslaget att lagstifta om sänkta ingångslöner på arbetsmarknaden är ett annat sätt att centralstyra, med staten som körlärare.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

Regeringen kräver skärpt kontroll mot Tyskland

Regeringen vill att Danmark snarast ersätter dagens stickprovskontroller med hårda id-kontroller mot Tyskland. Det skulle kunna innebära att id-kontrollerna på den dansksvenska gränsen skulle kunna tas bort. Det säger Nordenminister Kristina Persson (S) till DN.

Det är i DN.tv-programmet ”Rakt på sak” som Kristina Persson berättar att hon i veckan bildat en arbetsgrupp med den danske ministern Peter Christensen för att minska gränshindren.

Kristina Persson framförde i torsdags det svenska önskemålet på den danska borgerliga regeringen – som var noggrann med att vid införandet av sina kontroller betona att de inte var lika hårda som de svenska.

– Om de kontroller som nu görs vid den tyska gränsen blev lite skarpare, skulle inte pendlingen i Öresundsregionen behöva störas så mycket, säger Kristina Persson.

– Om kontrollerna blir varaktiga kan till exempel bilar i två filer kontrolleras så får pendlarna en egen fil, föreslår Kristina Persson.

Hon vill dock inte lova att id-kontrollerna som försenar och irriterar Öresundspendlare kan tas bort den 4 juni när ett halvår gått efter införandet.

– Jag vågar inte lova någonting sådant. Nu är vi nere på 700 ansökningar om asyl i veckan. Men det kanske går rakt upp igen i vår när vädret blir bättre, säger Kristina Persson.

Det är nu migrationsminister Morgan Johansson som ska fortsätta - dialogen med den danska rege-ringen.

Närmare i tiden ligger att den dubbla kontrollen med id-kontroller på den danska sidan och gränskontroller på den svenska ska ersättas med en kontroll, en fråga som utreds av kommunikationsminister Anna Johansson (S).

Kontrollerna är de första sedan 1950-talet mellan Danmark och Sverige. Trots det hävdar Kristina Persson att det nordiska samarbetet inte skadats.

– Det är en inskränkning i den fria rörligheten. Men det är bara ett hack i kurvan i arbetet att ta bort gränshinder, säger hon.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se "

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

"Jag lämnade hemmet och kom aldrig tillbaka"

"Det är samernas nationaldag och marknad i Jokkmokk i dag. "Ring så spelar vi" direktsänds från Folkets hus. Samtidigt kommer Svenska kyrkan med en rannsakning av sin historia, om hur kyrkans män öppnade för rasbiologi och skallmätningar, hur renskötarnas barn sorterats ut och fått sämre utbildning. – Det handlar om massiva kränkningar av mänskliga rättigheter, säger ärkebiskop Antje Jackelén. DN:s Elisabeth Åsbrink och Eva Tedesjö reste till Jokkmokk och träffade människorna som drabbats.

Jokkmokk har på några dagar gått från vardagstystnad till febril förberedelse. På Stor-gatan har tältkåtor och marknadsstånd ställts upp medan "The final countdown" spelats så sparkstöttingarna utanför Coop vibrerade av basen.

Knappt 3 000 människor bor här men i helgen väntas runt 40 000 besökare. Det är fest, allt den samiska kulturen kan erbjuda går att köpa. Många tyska turister i täckbyxor från Haglöfs inhandlar kaffeost och samisk glödkaka.

Jokkmokks marknad har hållits i över 400 år. När Gustav Vasas son, hertig Karl, ville få kontroll över Lappland och beskatta folket beordrade han att samerna skulle samlas här i början av februari, och så har det förblivit sedan 1605. På så vis blir marknaden en brännpunkt för både den samiska kulturens firande av sig själv och den svenska överhöghetens vilja att kontrollera den.

Men Sápmi, det samiska samhället, är splittrat. Inre motsättningar, stolthet och tystnad, självkänsla och skam löper parallellt som skidspår. Det här är ett land av skallmätningar, av raderade namn och av förbjuden jojk.

Nomadskolan

Han har ingen svårighet att förflytta sig tillbaka i tiden, till den där allra första skoldagen i slutet av augusti 1952. Lars Levi Sunna är 72 år i dag, en mild man med mjuk samisk brytning. Men i honom lever den åttaårige pojken kvar, han som först måste ta en båt från Aitijok till Holma-järvi, sedan bussen till Jukkasjärvi och där skrivas in i internat. Nomadskolan.

– Jag lämnade hemmet när jag var åtta år och sedan kom jag aldrig tillbaka.

Föräldrarna hade fått ett års uppskov för Lars för att han var så liten men nu var det dags. Och inte hade de något val. Enligt regelverket som styrde den samiska befolkningens skolgång, kunde bofasta samer gå i byskola medan renskötarbarnen måste gå i nomadskolan. Lars Levi Sunnas föräldrar ägde 2–3 renar, så de klassades som renskötare. Internatet tio mil bort i Jukkasjärvi var ett ovillkorligt faktum för deras barn och sorgen bor kvar i Lars Levi Sunna som ett grustag vassa stenar.

Regelverket hade skapats av kyrkans män, tillsynen upprätthölls av kyrkan, och omfattade hela Sápmi och dess folk, från Karesuando ner till Jämtland. I samma by kunde det ena barnet bedömas vara bofast, det andra nomad. Den ena sjuåringen kunde bo kvar hemma, den andra skickades på internat. Kom man ur en renskötarfamilj skulle man renskötare förbli och då behövdes knappt någon utbildning men däremot vana vid kyla, enkel mat och hårt liggunderlag. Nomadskolorna var enkelt hållna så renskötar-ungarna inte vande sig vid dunbolster och bekvämlighet.

Lars Levi Sunna vet allt det här, han kan sin historia. Men det är som om barnet i honom fortfarande inte kan förstå. Minnet av att skiljas från föräldrarna är fortfarande öppet.

– Det fanns ju byskolor nära hemmet. Varför kunde man inte sättas där? Men det fanns inget val. Det var hårt. Man kramade fast i mammas och pappas koltfåll: ’lämna mig inte.’

Lars Levi Sunnas föräldrar var djupt troende kristna, laestadianer. Tidigt drömde han om att bli präst. Budskapet lockade, som han säger. Men präst kunde han inte bli och ironiskt nog är det Svenska kyrkans fel.

För att förstå det måste historien backa till år 1526, då kung Gustav Vasa skrev ett brev till munken Bengt i Vadstena som skulle norrut för att missionera, och bad honom öppna en skola för ”lapparnas barn”. Kungen ville bygga upp Sverige till en stark nationalstat och få tillgång till Norra ishavet. Därför måste han få kontroll över Lappmarken och den kristna missionen var ett självklart instrument. Sonen Karl IX tog vid i början av 1600-talet och lät bygga kyrkor i Lycksele, Arvidsjaur, Jokkmokk och Enontekis. Där skulle samebefolkningen få gudsord och betala skatt. När han kröntes 1607 utropade han sig till Lapparnas konung.

Stat och gud gick hand i hand, makt över människor gav makt över land och av den anledningen lades ansvaret för samernas utbildning på kyrkan. Så var det i över trehundra år.

För Lars Levi Sunna i Kiruna är det två saker som fortfarande gör ont. Ensamheten i internatmiljön, och insikten om att han hade kunnat bli präst bara han inte klassats som renskötare.

– Den utbildning som nomadskolan gav, gick ju ut på att vi alla skulle bli renskötare! När jag sedan kom till Kiruna och började yrkesskolan, fick jag ämnen som jag över huvudtaget inte visste fanns: kemi, fysik, samhällskunskap.

Någon teoretisk utbildning kunde det aldrig bli fråga om. Och präst? Nej. Kyrkoporten var stängd.

Du låter arg.
– Jo. Väldigt.

Han har kamrater som fortfarande inte kan sätta sin fot i Jukkasjärvi för att orten ekar av nomadskoleminnen och plågsamma år, men Lars själv återvänder. Som församlingsassistent håller han i samiska gudstjänster och som konsthantverkare har han smyckat Jukkasjärvi kyrkorgel med traditionellt renhornssnideri. Men minnet av den där dagen för 65 år sedan, resan bort från föräldrarna, den första skoldagen, bleknar aldrig.

– Du vet, en grusplan! Det hade jag ju aldrig trampat förrän jag kom till nomadskolan vid åtta års ålder. Jag hade gått på stigar, mossa, ängar, myrar, mjukt underlag, och så kom man till det där gruset ... Gruset sitter här uppe.

Han pekar mot pannan.
– Så hade vi sovsalen, med lågt i tak. Där låg man i den lilla sängen alldeles ensam. Man har legat mellan farsan och morsan, sovit hemma i värmen, men den här miljön… Det blir kallt.

Kallt och grusigt?
– Ja. Kallt och grusigt.

Ärkebiskopen

– Det finns en beredskap att säga förlåt, naturligtvis. Annars hade vi aldrig satt i gång det här försoningsarbetet.

Som högsta representant för Svenska kyrkan sitter ärkebiskop Antje Jackelén med guldkorset tungt i en kedja om halsen. Bredvid i soffan ligger korrekturet till kyrkans vitbok; en uppgörelse med kyrkans arv, skuld och ansvar.

Vad är det Svenska kyrkan behöver be samerna om förlåtelse för?

– Det handlar ju om massiva kränkningar av de mänskliga rättigheterna, så som vi definierar dem i dag. Det är hela det rasbiologiska komplexet som prästerna har medverkat till. Det är att ta bort samiska namn, det är brott mot kultplatser, att ta bort heliga föremål, det är segregering genom skola och sämre undervisning.

Hur är det att stå med det historiska ansvaret?

– Jag tycker att det är viktigt att vi har vit-boken och dessutom en bok om nomadskolan, så att de här berättelserna blir berättade och vi får en vetenskaplig belysning av dem. Vi måste kännas vid att vi har en skuld i detta koloniala arv. Vi behöver erkänna det och arbeta för en försoning.

Ärkebiskop Antje Jackelén har erfarenhet av kollektiv skuld. Född 1955 i Tyskland, tio år efter andra världskrigets slut, är hon och hennes generation impregnerade i känslan.

– Jag har ju alltid, genom min uppväxt, funderat över rasbiologins förfärliga framfart. Jag har hört argumentet att man inte kan vara delaktig i ett brott 40 år efter att det begåtts men jag menar att man ändå är bärare av en historia som är förfärligt skuldbelastad, säger Antje Jackelén.

Hon växte upp i ett hem med lika delar tystnad och tal, lika mycket deltagande i nazismens struktur som kritik mot det.

– Min mor kom ur en familj som var starka motståndare till nazismen. Min morfar stod på listan för arrestering, så hade kriget fortsatt hade jag inte träffat honom. På fars sida var man lojal med staten. Min farfar var posttjänsteman och man lydde överhögheten, var goda medborgare. I dag skulle man förmodligen klassa dem som medlöpare. Men det var ett totalitärt system, man skulle ha Hitlerporträtt hemma. Min far fyllde 20 år 1945 och togs från skolan direkt in till kriget. Han hade inget val.

Jackélen vet inte så mycket om sin fars erfarenheter som tysk soldat i öst.

– Jag tycker vi har kommit långt från vitboken nu, påpekar hon. Men vi enas om att samernas erfarenhet är en utlöpare av samma idé – rasbiologin - som starkt påverkade nazismen.

Jokkmokk

Jåhkåmåhke är lulesamiska för bäckkrök sägs det, eller så betyder det landvägen mellan två vatten. Här är vi. Det är rimfrostvitt, norrskenstyst och snön knarrar under skorna, Lilla Luleälven och sjön Stor-Skabram ligger som stora vita isfält. Strax ovanför polcirkeln är kylan torr och skär knivskarpt igenom minsta glipa i ytterkläderna.

Själva staden Jokkmokk har fem neonskyltar från 50-talet, två kyrkor och en enda bankomat där kön blir längre och de köande kallare, allteftersom marknaden pågår.

Vi tar en semla på Café Gasskas med konstnären Katarina Pirak Sikku. Många vill hälsa, eller gratulera till hennes utställning.

Som elev på konsthögskolan i Umeå fick hon en gång höra att konst ska göra ont. Orden ledde henne till rasbiologin och dess konsekvenser –en smärtpunkt i den samiska identiteten. Hon läste handlingar i Rasbiologiska institutets arkiv i Uppsala, hon fann en uppsättning mätinstrument och började mäta sig själv. Hon fann namnet på mannen som ägt instrumenten.

– Han hade varit med på en expedition i norra Sverige 1923. Det berörde mig djupt. Kanske var det just dessa instrument som använts på min svärfar?

Katarinas arbete resulterade i konstutställningen ”Nammaláhpan” (Namnlös) som visats på flera museer i Sverige, med verk om identitet, sårbarhet och skam.

– Jag har inte själv blivit utsatt för mätningarna. Jag har inte heller sett fotografier på mina förfäder nakna. Men det går inte att bortse ifrån att vi samer sågs som ett mindre utvecklat folk, att vi betraktades som mindre värda än andra.

Rasbiologi

Herman Lundborg, som blev chef för Statens institut för rasbiologi 1922, började tidigt bedriva sin forskning på befolkningen i Lappland.

Han slog fast att idén om människans lika värde var en illusion. Mänskligheten bestod av raser och hennes värde berodde på arvsanlaget. Sämst arvsanlag hade ”rasblandade” medan bäst arvsanlag återfanns hos ”rasrena”. Under tidigt 1900-tal blev han en avgörande tänkare och inspiratör för en grupp tyska rasforskare, vars arbeten om rashygien lade grunden till nazisternas tvångssteriliseringar, ”dödshjälp” till oönskade sjukhuspatienter, folkfördrivningar och så småningom folkmord.

Författaren Maja Hagerman redogör i vit-boken för den nära relationen mellan kyrkans män i Lappland och Lundborgs sameforskning. Här fanns människor som med sin blotta existens kunde bevisa hans teorier. I en bok om rasfrågor citerar han en samtida författare:

”Den lapska rasen kan knappast räknas bland de högre. Den är tvärtom en efterbliven utvecklingsform av människan. (…) Den [lapska inblandningen] kan inte tillföra svenska folket någon fysisk styrka, snarare då tvärt om mindre livskraft, knappt heller några större andliga värden.”

Redan 1902 gjorde rasforskaren Gustaf Retzius en stor ”rasinventering” som visade att ”rasblandningen” var störst i norra Sverige. Herman Lundborg följde i Retzius spår. Efter den första resan 1912 blev det många Lapplandsturer. Han åkte mellan byar och samevisten med sina mätinstrument och samlade in fakta om människornas kroppsbyggnad, huvudlängd, huvudbredd, ansiktsdiameter, ögonhöjd, färg på huvudhår, ögonhår och ögon. Lapptillsyningsmän bedömde om den undersökta samen var begåvad, sinneslö eller sinnesjuk – allt för att dra slutsatser om människans värde utifrån hennes fysik. Utan prästerna inom Svenska kyrkan hade hans arbete inte varit möjligt.

Nils-Henrik Sikku

Året var 1923 när rasbiologerna kom till byn Soppero och mätte Johan Anders Larsson Sikkus skalle. Då var han 9 år. Alla upptänkliga data om honom, hans syster Anna, mor Kristina och far Isak noterades. Möjligen fotograferades de, möjligen måste de klä av sig nakna. Men om det visste hans son, Nils-Henrik, ingenting.

– Jag har ju känt till det här med rasbiologin, säger Nils-Henrik Sikku. Ämnet var intressant men berörde ju inte mig. Och så plötsligt var det något som togs in i mitt hem, las i mitt knä, som hänt min far …

Det var först när hustrun Katarina Pirak Sikku berättade att hon funnit familjen Sikku i Rasbiologiska institutets arkiv i samband med sitt konstprojekt, som han förstod.

– Det är något av ödets ironi att Katarina börjar gräva i det här och så gräver hon upp något som är mitt!

Nils-Henrik Sikku kan förundras över att hans pappa aldrig sa ett ord om vad han varit med om. Men trots att många samer bär på liknande historier ligger allt gömt och ordlöst, under ytan.

– Det var total tystnad. Så är det fortfarande. Folk skäms väl, säger Nils-Henrik.

– I vuxen ålder kan man fundera på varför ingen opponerade sig, men det var ju överhögheten som stod bakom mätningarna. Läkare, lärare, präster, alla var ju med på det.

Katarina och Nils-Henrik vill båda riva upp den tystnad och glömska som skymmer samisk historia. Utanför på Åsgatan pågår Jokkmokks marknad med musik och slöjd. Hundspann står beredda att ta turisterna på en sväng ut på isen, om de inte hellre vill åka skoter. Det doftar rökt renkött, souvas, och Iphonetätheten är över hundra procent. Två parallella rörelser i den samiska gruppen pågår samtidigt: stor stolthet över kulturen, och en tystnadens historia om övergrepp.

– Ja, stolthet och skam på samma gång, bekräftar Katarina. I den samiska historien har vi naggats från många olika håll. Barnen förbjöds tala samiska, man betraktades bara som same om man ägde renar, man skulle byta till svenskt efternamn om man skulle äga jord, folk har tvångsförflyttats, de har mätt våra skallar och fotograferat oss nakna … allt sammantaget har tärt. För mig är rasbiologin den största skamfaktorn, det är därför jag arbetat så intensivt med den.

Var kommer skamkänslan in?

– Att man lät sig undersökas. Att ingen protesterade. Att man sågs som en lägre stående ras … Vi har blivit matade med det.

Det var kyrkans folk som öppnade Lapplands vida portar för Herman Lundborg. Präster med god lokalkännedom tipsade om lämpliga byar där folk var ”förfinskade” eller ”påminner om svenskar”. Lundborg fick uppgifter ur kyrkböckerna för att göra efterforskningar i ras-hänseende, och erbjöds sovplats i prästgårdarna. På 30-talet blev nomadskolorna en plats där mätningarna kunde äga rum utan att någon protesterade. Vetenskapsmannen Lundborg reste runt med sitt följe, mätinstrument och kamera, till Jokkmokk, Jukkasjärvi, Arjeplog, Stensele, Undersåker och Kilinge. På vissa orter kläddes samebarnen av för att fotograferas nakna.

Nils-Henrik fyller i:

– I skolan sades inte ett ord om det. Vi lärde oss om hjältekungen Karl XII och rabblade Viskan, Ätran, Nissan och Lagan men vår berättelse existerar inte. Berättelsen om övergreppen finns inte.

Lapp ska vara lapp

Begreppet lapp ska vara lapp har kommit att definiera hela nittonhundratalets samepolitik. Det började när svenska staten ville få ordning på samernas olika skolformer och gav domkapitlet i Luleå i uppdrag att reformera systemet. I vitboken redogör prästen Eric-Oscar Oscarsson för hur tre av kyrkans män utformade den segregerande politik som trädde i kraft 1913.

Biskop Olof Bergquist i Luleå, kyrkoherde Karnell i Karesuando och komminister Bergfors i Vittangi drevs av en och samma idé: de nomadiserande samerna i fjällmiljö skulle isoleras från ”civilisationen” och få en utbildning anpassad efter deras särskilda levnadsförhållanden medan resten av den samiska befolkningen skulle assimileras in i den svenska majoritetsbefolkningen.

Biskopen var övertygad om att ”fjällapparna” skulle dö ut om de fick tillgång till högre utbildning eller den välfärd som Sverige sakta började bygga. För att bevara dem måste de isoleras. Om de renskötande samerna blev bofasta ”råka de i fattigdom och elände, emedan de icke äga fysiska egenskaper, som fordras för ett regelbundet tungt kroppsarbete.” Hans tankar fick stort inflytande på Herman Lundborg och arbetet på Rasbiologiska Institutet i Uppsala.

Kyrkoherde Karnell gav namn åt den förda politiken:

”När lapp eller lappska börjar spatsera i mer eller mindre vanställd lappdräkt, när lapparna börja bilda förening och hafva sin egen tidning, när de börjar tillegna sig follkhögskoleutbildning, då är det slut med dem som lappar och då blifva de de eländigaste människor man kan tänka sig. (…) Lapp skall lapp vara.”

Komminister Georg Bergfors blev central i verkställandet av nomadskolan. I åratal hjälpte han Herman Lundborg med boende och ras-biologisk idéutveckling.

Lapp ska vara lapp-politiken splittrade den samiska gruppen i renskötare och bofasta, och motsättningarna är högst påtagliga än i dag. Nils-Henrik Sikku ser hur söndringen verkställdes redan bland sjuåringarna i hans barndom, när vissa fick gå i byskola och han och andra tvingades bort på internat.

– Vi förstod visserligen inte att vi fick en sämre utbildning men vi förstod att de i byskolan var våra fiender. Det blev vi mot dom.

Menar du att skolsystemet byggde in motsättningar i byn?

– Ja, givetvis.

Den särskiljande nomadskolereformen skulle senare påverka lagen om rennäring som kom 1928, och sätta spår i konflikter om markanvändning som vi ser än i dag. Det hörs bitterhet i Nils-Henriks röst när han talar om skoltidens slagsmål med byskolans barn. Och om rymningarna.

– Nomadskolan låg ju bara 15 kilometer hem-ifrån så vi rymde ju stup i kvarten. Man hoppade ut genom fönstret och sprang allt vad man orkade, också om det var mitt i vintern, på natten och inte en människa ute.

Man kan kalla det hemlängtan men det var starkare än så. Nils-Henrik beskriver hur han levde i ett majoritetsamhälle tills han blev sju. Alla talade samma språk, samiskan, han var en del av ett helt universum. Men så lyftes han upp och släpptes ner i nomadskolan, där kyla och det svenska språket rådde. I ett slag förvandlades han till minoritet och mindre värd. Så han rymde.

– Det var en ständig jakt på småbarn på vägarna. Lärarna, skolanställda och poliserna var jämt ute och letade, både nätter och helger.

I dag arbetar han som journalist och förläggare, och vill få i gång en bokutgivning på samiska. De senaste åren har det kommit ut 0,2 böcker om året, säger han. En bok vart femte år.

– Samiskan har ju inte fått någon plats i vårt skrivande liv. Jag skriver ju bättre på svenska än på samiska. Så man kan säga att Sverige vann.

Förlåtelse

I dag är samernas nationaldag. Sveriges Radio direktsänder ”Ring så spelar vi” med Lisa Syrén i Folkets hus och morgonbön hålls i Gamla kyrkan. Hemma hos Katarina och Nils-Henrik kommer grannen förbi för att prova en kolt Katarina sytt upp.

– Man ska först se samiska män i vanliga kläder, säger Katarina medan hon hjälper med bältet. När de har kolt på blir de så snygga, man kan bli lurad.

Grannen skrattar, tveklöst stilig i sin mörkblå kolt, och tar en selfie.

Det finns de som säger att samerna gnäller, om man jämför med andra ursprungsbefolkningar har de inte haft så svårt. I Norden har man inte använt våld för att kolonisera. Men i boken om nomadskolan som Svenska kyrkan just publicerat, skriver samepolitikern Per Jonas Partapuoli: ”Metoderna har varit mer osynliga, mer sofistikerade, men med samma konsekvenser som hos urfolken i USA, Kanada och i Australien. I och med detta har man heller aldrig behövt stå till svars för dessa övergrepp.”

Han får stöd av före detta socialdemokratiska sameministern Annika Åhnberg. Det är därför hon bad samerna om ursäkt. Ett fiasko.

– Mitt förlåt var ett fullständigt misslyckande.

Kylan i Jokkmokk gör det svårt att hålla telefonen men Annika Åhnbergs röst går tydligt fram. Det var på FN:s urbefolkningsdag 1998 hon deklarerade: ”På regeringens vägnar vill jag be den samiska befolkningen om ursäkt för de övergrepp som begåtts genom åren mot samerna.”

– Den svenska kolonialisationen av de norra delarna av vårt land gav oss tillgång till naturresurser, men till priset av att samerna trängdes undan från sitt område. Vi förvägrade dem också tillgång till deras eget språk, sa hon efteråt i en intervju.

Hon ville starta en politisk process där svensk samepolitik granskades men inget hände. I dag ser hon två skäl till det. Dels lämnade hon regeringen året därpå, dels finns starka röster inom socialdemokratin som motsätter sig en ursäkt, en vitbok eller försoningsprocess.

– De vill varken säga förlåt eller att samernas rättigheter ska erkännas, säger Annika Åhnberg i dag, men vill inte peka ut enskilda individer.

– Folk säger saker som ’samerna bara klagar’ och ’de vill bara ha mer bidrag'. Debatten är känslomässig i stället för baserad på fakta.

I den kommande vitboken döms hennes ursäkt ut eftersom den inte följdes upp med konkreta förslag till förändringar. Annika Åhnberg instämmer.

– Det som hänt kan inte göras ogjort. En ursäkt ställer inget till rätta, den måste följas av arbete. Men Sverige på nationell politisk nivå väljer att tiga. Det är fel.

Också ärkebiskop Antje Jackelén anser att det officiella Sverige måste erkänna de begångna oförätterna och ge en offentlig ursäkt.

– Man kommer inte undan med att säga att ’det inte är vi som gjort det, därför behöver vi inte ta itu med det’.

Vi lämnar det festivalstinna Jokkmokk och kör längs med snöröksvita vägar mot Messaure, det stora dammbygget som invigdes 1963 av självaste Tage Erlander. Fjällen står blågröna i horisonten, renar korsar vägen med fjolårskalven i bakhasorna, minusgraderna ligger som en tystnad över landskapet. Hit åker Katarina Pirak Sikku för att tänka.

– Det är bra att kyrkan kommer med de här böckerna men jag är ledsen för att det tagit oss så lång tid att nå hit. Varför kunde vi inte ha tagit i detta på 60-talet, när de som mättes av rasbiologerna fortfarande var i livet?

Messaure damm är 2 kilometer lång och 100 meter hög, en stolthet inom modern ingenjörskonst. Svensk välfärd byggdes med el från de norrländska älvarna. På 60-talet hade man annat i tankarna än samernas rättigheter.

Men för Katarina är nomadskoleboken och den kommande vitboken ändå ett steg i rätt riktning.

– Jag tror att det är viktigt att vi samer är beredda att ta emot ett förlåt när det kommer. Vi måste förbereda oss på en process som kan göra ont, men när det är gjort kan vi gå vidare och äntligen upphöra med vår inre splittring.

Elisabeth Åsbrink kulturdebatt@dn.se “

“**Så gjordes reportaget.**
DN har fått unik tillgång till ”De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna”, kyrkans vitbok om samer. Vi har träffat ärkebiskop Antje Jackelén, Lars Levi Sunna och det gifta paret Katarina Pirak Sikku och Nils-Henrik Sikku.

Reportern & fotografen
Elisabeth Åsbrink är journalist och författare. Hennes bok ”Och i Wienerwald står träden kvar” tilldelades Augustpriset i fackboksklassen 2011 och Ryszard Kapuscinski award för bästa litterära reportage 2013.

Eva Tedesjö är DN-fotograf och har tilldelats Nordiska museets KW Gullers stipendium och vunnit porträttklassen i Årets Bild.

Fakta. Nomadskolan
1913 skapades en särskild skola för de nomadiserande fjällsamernas barn, medan övriga samiska barn fick gå i allmänna folkskolor. Rastänkandet var fast förankrat hos de personer inom kyrkan som skapade reformen på statens uppdrag. För mycket kunskap och kontakt med samhället skulle leda till att de nomadiserande samerna dog ut, ansåg de. Därför måste samerna isoleras.

Ofta rådde mycket enkla förhållanden i nomadskolan för att barnen inte skulle bli vana vid bekvämlighet, och undervisningen höll avsiktligt en låg kvalitet.

Skolformen upphörde 1962.

Vitboken och kyrkans ansvar
Den så kallade vitboken, ”De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna”, består av två volymer på sammanlagt 800 sidor. Ett trettiotal forskare går igenom olika aspekter av Svenska kyrkans behandling av samerna. Det rör familjenamn som tagits bort ur kyrkobokföringen, förbud mot språket, jojk och kultföremål, gravskändning, det rasbiologiska inflytandet och skapandet av nomadskolan. Syftet är att sprida kunskap och lägga grunden till ett försoningsarbete mellan Svenska kyrkan och det samiska samhället.

Vitboken publiceras i mars.

Fakta. Samer
Samerna lever i Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Begreppet Sápmi omfattar både detta stora landområde och det samiska folket. Det finns inga exakta siffror på hur många samerna är, men en vanlig uppskattning är att 20 000–40 000 lever i Sverige. I Norge bor runt 50 000, i Finland 8 000 och i Ryssland 2 000 samer.

Färre än hälften av samerna i Sverige kan tala samiska. Många har förlorat sitt modersmål på grund av statens skolpolitik på 1900-talet, eftersom samiska inte var ett skolämne i nomadskolan förrän 1962.

1977 uttalade Sveriges riksdag att samerna är ett urfolk. År 2000 infördes en minoritetsspråklag för Sveriges fem nationella minoriteter, varav samerna är en. Sedan 2011 är samerna erkända som ett folk i Sveriges grundlag. I egenskap av ursprungsfolk har samerna dessutom ett folkrättsligt skydd.

Det finns drygt 4 700 renägare i Sverige, och rennäringen omsätter cirka 230 miljoner kronor per år.

Källa: samer.se “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“ Bombningarna ska stärka Rysslands ställning

Analys. Massiva ryska flygbombningar av oppositionens fästen i Syrien har öppnat för al-Assad-regimens framgångar på slagfältet. Med det hoppas Moskva stärka sin position inför de kommande fredsförhandlingarna. Men det är inte säkert att de lyckas med den uträkningen.

Militära analytiker påpekar att det inte bara, eller ens främst, är det ryska flygvapnet som har stärkt Damaskus positioner i kriget. De utgör bara en komponent. Ett ökat inflöde av stöd till den syriska regimen, främst via de ryska brohuvudena i hamnstaden Latakia och flottbasen Tartus, har förbättrat utsikterna för al-Assads överlevnad.

Det handlar om leveranser av stridsvagnar typ T-90, handeldvapen, skyddsvästar och optisk utrustning. Men viktigast av allt, kommenterar webbsajten Stratfor, är troligen att ryska och iranska militära rådgivare är involverade i stridsledningen. Dessutom slåss tusentals irakiska, iranska, afghanska och pakistanska milissoldater under befäl av iranska officerare, liksom styrkor från libanesiska Hizbollah, på al-Assads sida.

På fredagen rapporterade den iranska nyhetsbyrån Tasnim att en brigadgeneral från Irans revolutionsgarde dödats i strider vid Aleppo i Syrien tillsammans med sex iranska medlemmar av Basiji-milisen.

Det fanns en rad skäl till att den ryske presidenten Putin i september 2015 gav sig in i ett andra krig, trots att det pågående kriget i Ukraina inte var avslutat.

Ett grundläggande skäl var att stötta sin mångåriga bundsförvant i Damaskus, och att därmed undvika att förlora ytterligare ett fotfäste i Mellanöstern. En annan drivkraft var att den militära interventionen i Ukraina inte gick något vidare. Halvön Krim erövrades visserligen enkelt, men projektet med ”Novorossija”, att bryta loss hela sydöstra delen av landet, har kört fast. I stället har Ryssland -blivit alltmer isolerat, utsatt för -EU- och USA-sanktioner och har drivits in i en allt brantare ekonomisk nedåtspiral.

Det gällde alltså att vända uppmärksamheten från Ukraina, och det helst med hjälp av en ny intervention, en som väst kunde välkomna. Enligt Kremls analys skulle Syrien vara ett perfekt sätt att slå två flugor i en smäll.

På en punkt har Moskva lyckats: man har etablerat sig som en nödvändig part i en framtida förhandlingsuppgörelse om Syrien. Däremot finns det ännu inget som tyder på att omvärlden i gengäld har börjat blunda för den ryska inblandningen i Ukraina.

Men den ryska ledningens förhoppningar om att den militära insatsen skulle öppna upp för en stor ”antiterror”-koalition med USA har inte förverkligats.

Den västliga kritiken mot Rysslands agerande i Syrien har snarast ökat på sistone. På fredagen sade Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg

att ”de intensiva” ryska flygangreppen undergräver de FN-ledda samtalen om en politisk lösning i Syrien.

– Den ökade ryska närvaron och flygaktiviteten i Syrien orsakar också skärpt spänning och kränkningar av Turkiets luftrum och därmed Natos luftrum, sade Stoltenberg.

Samtidigt förvärras ordkriget mellan Turkiet och Ryssland, två av de viktigaste intressenterna i den syriska konflikten. Det ryska försvarsministeriet har hävdat att Turkiet förbereder en militär invasion i Syrien, medan den turkiske premiärministern anklagar Ryssland för att begå krigsförbrytelser i Syrien.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“Nu regnar miljarderna över ägarna

Aktieägarna kan börja räkna in utdelningarna. Finansmannen Fredrik Lundberg hör till de verkliga giganterna och kan fylla både sfärens kassor och den egna plånboken.

När de svenska börsbolagen presenterar sina vinstrapporter kommer också det viktiga beskedet vilken utdelning som aktieägarna kan räkna med. Ett besked som är av intresse för både småsparare och börsens stora ägare.

En som kan räkna in rejäla summor är finansmannen Fredrik Lundberg. Han har tagit ett allt starkare grepp om flera börsbolag. Det vittnar också Finansinspektionens insynsregister där personer aktiva i ledning och styrelser måste registrera sina innehav.

Fredrik Lundberg är via bolag som han kontrollerar och egna innehav aktivt inblandade i 14 bolag, visar DN:s genomgång.

På fredagen meddelade investmentbolaget Industrivärden att deras utdelning blir 5 kronor. Via sitt maktbolag Lundbergföretagen äger Lundberg 59 miljoner aktier. Lägger man till de 719 000 aktier som han äger själv innebär det ett bidrag på 331 miljoner till sfären och till det egna hushållet.

Under fredagen presenterade också skogsindustriföretaget Holmen och fordonstillverkaren Volvo sina utdelningar. Holmen höjde från 10 kronor till 10:50 kronor och Volvo låg kvar på 3 kronor per aktie som förra året.

Totalt har 8 av de 14 företagen lämnat besked om sina rapporter. För Lundberg privat ger det honom 72 miljoner kronor. För de företag där Lundberg har intressen har utdelningar på 2,7 miljarder kronor.

Längre fram i februari kan han räkna in utdelningen från hans maktbolag Lundbergföretagen och ytterligare bolag som exempelvis Handelsbanken.

När det gäller aktieutdelningar hör Stefan Persson, styrelseordförande i Hennes&Mauritz, till de tunga aktörerna. Klädjättens utdelning på 9,75 kronor ger Stefan Persson drygt 5,7 miljarder kronor via sitt investmentbolag Ramsbury Invest.

Personligen får han också ett extra tillskott från investmentbolaget Melker Schörling som ännu inte presenterat sin rapport för det fjärde kvartalet. Där äger Stefan Persson drygt 5,7 miljoner aktier.

För finansfamiljen Wallenberg höjdes utdelningen i maktbolaget Investor från 9 till 10 kronor i år. Räknat på de egna innehaven som styrelseordförande Jacob Wallenberg har rapporterat till insynsregistret ger det 4,5 miljoner kronor. Kusinen Marcus Wallenberg får nöja sig med 2,5 miljoner kronor.

Den största ägaren i Investor är Knut och Alice Wallenbergs stiftelse som äger 153 miljoner aktier vilket ger en utdelning på över 1,5 miljarder kronor.

Många vd-ar äger aktier i de bolag de leder. I Telia har Johan Dennelind 126 000 aktier vilket ger honom ett tillskott på 378 000 kronor när utdelningen kommer. Swedbanks vd Michael Wolf har 83 500, men fick å andra sidan en utdelning på 10:75 kronor vilket gav en totalsumma på 897 000 kronor.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

“Utdelningar. Stämman beslutar

Varje år delar många bolag ut en del av vinsten till sina ägare.

Beskedet om hur stor utdelningen blir brukar komma i samband med bolagets rapport för fjärde kvartalet.

Bolagsstämman fastställer utdelningen. Pengarna brukar betalas ut efter stämman. “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

”Utdelningarna sänder viktiga signaler från ledning och styrelse”

Det har varit blandade besked om utdelningarna i år från de bolag som hittills rapporterat. – Utdelningarna sänder viktiga signaler från ledning och styrelse, säger Agnetha Jönsson, chefredaktör på tidningen Aktiespararen.

En del bolag har höjt sina utdelningar, andra ligger stilla och några har sänkt. En del bolag väljer också att strama åt sina regler för kommande år för hur mycket som ska delas ut.

– Om det blir tuffare tider framöver blir man lite försiktigare. Det såg man i samband med finanskrisen 2009, säger Agnetha Jönsson.

Ett exempel är Nordea som visserligen höjde sin utdelning till 0,64 euro per aktie från 0,62 euro året innan men ändrade samtidigt policyn för utdelningen genom att ta bort riktmärket att 75 procent av vinsten ska delas ut.

– Där blev investerarna lite besvikna. Banken har varit en bra utdelningsaktie, konstaterar Agnetha Jönsson.

Samtidigt finns det bolag som har som regel att inte sänka sina utdelningar. Agnetha Jönsson nämner fastighetsbolagen Whilborgs och Castellum som exempel. Klädjätten Hennes&Mauritz, låsbolaget Assa Abloy och läkemedelsbolaget Meda är andra företag där aktieägarna sluppit sänkta utdelningar.

– Utdelningarna sänder viktiga signaler från ledning och styrelse. Helst vill man att det ska vara ständigt stigande så det visar att företaget är välskött, säger Agnetha Jönsson.

Samtidigt är det viktigt att inte dela ut för mycket pengar.

– Det måste finna kapital kvar så att bolaget kan växa vilket också är viktigt för aktieägarna, menar Agnetha Jönsson.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“ I år blir vi 10 miljoner!

Under 2016 kommer vi att bli fler än 10 miljoner invånare i Sverige. Befolkningsökningen från 8 till 9 miljoner tog 35 år (1969–2004). Men nu går det snabbare att bli fler, för vi lever längre och många invandrar till Sverige. Steget från 9 till 10 miljoner kommer bara att ta 12 år. Och nästa miljon tror man att vi når på bara 9 år. Efter 2025 kommer befolkningen, enligt prognosen, att börja öka långsammare igen.

Det är myndigheten Statistiska centralbyrån, som gör uträkningar och statistik om det mesta i Sverige. Den som är intresserad av mer statistik kan ut- forska sajten scb.se.

Sveriges befolkning. Siffrorna för år 2025 och 2042 är en prognos. SCB

1774: 2 miljoner
1863: 4 miljoner
1923: 6 miljoner
1969: 8 miljoner
2004: 9 miljoner
2016: 10 miljoner
2025: 11 miljoner
2042: 12 miljoner “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“Trumps sekund i historien

På tisdag får Donald Trump en ny chans i primärvalet i New Hampshire. Hur kan en figur som han nå så långt i politiken? Exklusivt för Boklördag ställer författaren Richard Ford diagnos på den amerikanska samtiden.

De goda nyheterna är att den här idioten inte kommer att bli USA:s president. Det kan vara den enda goda nyheten.

För de flesta amerikaner framstår förmodligen Donald J Trump på samma sätt som han framstår för de flesta svenska åskådare som själva inte är galet högervridna. För oss är han en sorts blandning av Joseph McCarthy och Benito Mussolini, och med ful frisyr: skrävlande, gloende, mobbande, lättstött, ljugande, inte-särskilt-intelligent, grov, splittrande, okänslig och – med tanke på vad det faktiskt innebär att leda ett riktigt stort land – väldigt mycket värre än komiskt okunnig. Om han kunde bli president (och återigen, det blir han inte) skulle han vara farlig – för alla. Jag brukar föreställa mig honom när han håller ett tal till nationen, eller när han håller i ett regeringsmöte om livsviktiga nationella säkerhetsfrågor, eller när han lyssnar på Försvarsdepartementet som uppdaterar honom om USA:s militärmakt och våra öden i Mellanöstern. Eller när han utser en ny domare till Högsta domstolen. Rodney Dangerfield på dåligt humör dyker snabbt upp i huvudet (amerikansk skådespelare och komiker, övers. anm.)

Vilket inte är detsamma som att säga att Donald Trump inte har stöd bland amerikanska väljare. Det har han sannerligen – även om det återstår att se hur många av hans supportrar i väljarundersökningarna som verkligen dyker upp på valdagen. Trumps förespråkare bland våra medborgare tycks vara människor som – ännu mer än de vanliga

dystra republikanerna – anser att det händer för mycket i USA som fasen inte borde hända. I stor utsträckning har de här människorna ingen aning om vad som verkligen händer eftersom de bara lyssnar på högerradio, tittar på Fox News och läser uppviglande bloggar. De är arga människor. De känner inga muslimer, men de är säkra på att de inte skulle gilla dem. De är rättmätigt rädda för terrorism men övertygade om att Obama är för släpphänt med invandrare (och Obama är själv en av invandrarna).

De tycker inte särskilt bra om mexikaner. De tycker att presidentens sjukvårdsprogram, som innebär att sjutton miljoner amerikaner nu har ett skyddsnät, borde dras tillbaka (fast de är inte säkra på varför). De tycker att amerikaner borde bomba IS tillbaka till äldre stenåldern, tillsammans med alla andra som råkar komma i vägen – i Syrien eller Irak eller Libanon eller vad det nu finns för länder där borta. De tycker att staten lägger sig i människors privatliv för mycket – även om de sannerligen vill att regeringen ska avlyssna människor de inte gillar, och dessutom vill de att staten ska hindra kvinnor från att göra abort, anställda från att stämma företag och de vill att delstaterna ska utfärda väljarlegitimationer för att försäkra sig om att det inte blir för många svarta som röstar. Och naturligtvis vill de äga en pistol (eller flera) eller ett automatvapen och ha rätt att ta med vapnet till kyrkan om någon händelsevis skulle uppträda otrevligt.

Vad dessa potentiella Trumpväljare inte är, som det ibland cyniskt hävdas, är ett gäng gnälliga, manliga, lågutbildade, vita drumlar ur lägre medelklassen – även om det finns många sådana i Trumps anhang. Vad de faktiskt är, är människor av alla kön och åldrar som för länge sedan lovades av Ronald Reagan att om de slog följe med Amerikas rikaste, så skulle de ledas till välstånd, lycka och till det bekväma liv som de trodde att just de som amerikaner hade rätt till (men inte nödvändigtvis du eller jag). Man kallade det ”Nedsipprings-teorin” – utan att blinka.

Men det funkade inte så. De rika blev ännu rikare och fortsatte att göra sånt som rika gör, lönerna stod stilla, fabriker stängde, amerikanska jobb exporterades till Irland och Singapore; en svart liberal valdes till president och hela ekonomin gick åt fanders på grund av brott begångna av just de oligarker som arbetarklassens amerikaner förväntades tänka på som vänner och förebilder. Donald J Trump var och är, jag hatar att behöva säga detta, just en av dessa oligarker – vilket gör hans nuvarande klättring ännu mer motbjudande och absurd... och enormt humoristisk, om han inte hade varit så vidrig.

Amerikaner är berömda för att rösta emot sitt eget bästa. Det beror delvis på att vår självständighetsdeklaration lovar oss ”strävan efter lycka”, vilket vi oftast tolkar som att det betyder att vi bör vara fria att göra vad som helst som skänker oss lycka, och staten är dum när den törs ställa sig i vägen. En naturlig följd av den här tolkningen av våra ”rättigheter” är att amerikaner – även om politik bokstavligen pågår utan avbrott i USA (mestadels i form av tv, radio och sociala medier) – inte är särskilt intresserade av politik eller regeringsarbete och är benägna att tro, och på goda grunder när man verkligen studerar Trumps kamapanj, att politik är en massa bluffmakeri och jagfixering och kostsam dumhet. Vad vi alla borde göra är att göra det vi vill – öva prickskytte, diskriminera våra svagaste medborgare, bomba andra länder när de inte gör oss lyckliga nog och babbla om hur ”exceptionella” vi är. Statsmakten – den sfär statshatarna naturligtvis inte kan bli del av fort nog – är bara ett störningsmoment.

Mot alla odds och allt förnuft har Donald Trump – perverst nog eftersom inte ens hans egna supportrar tar honom på allvar utan uppfattar honom som en löjlig, snackig, larmande figur som är emot alla grejer de själva inte gillar – lyckats med att under en nanosekund i den

amerikanska historien bli fanbärare för denna uppgivna del av den amerikanska väljarkåren: människor han inte har något gemensamt med överhuvudtaget och som han till och med ogillar.

Men det är det hela. Han kommer inte att vinna. Visst, han skulle möjligen kunna ta hem Republikanernas nominering (jag hoppas att han gör det, för det dödliga sår han skulle åsamka partiet för all framtid). Mot ett kandidatgäng bestående av glåmiga kvacksalvare, slapptaskar utan principer eller moral, har Trump en sorts pajaskvalité som består i att han inte är lika tråkig som sina motståndare. I vilken långsökt Rodney Dangerfield-film som helst lyckas Rodney alltid stå för någon form av förvriden meningsfullhet.

Och det är inte så att Trump kommer att förlora därför att han är dum eller odräglig, eller därför att hans kandidatur är en förolämpning mot varje människa som någonsin har varit Förenta staternas president – inklusive Andrew Jackson, Warren G Harding och Richard M Nixon. Nej. Han kommer inte att vinna eftersom det inte finns tillräckligt många amerikaner som tror på det han tror på. Punkt slut. För att erövra det amerikanska presidentämbetet – möjligen med undantag för valet George W Bush fuskade till sig år 2000 – måste man få flest röster och vinna i elektorskollegiet. Och herr Trump har helt enkelt inte tillräckligt många väljare i sin hand som anser att han borde bli vår nästa president.

Är vi amerikaner helt enkelt för smarta, för principfasta, för omtänksamma, för patriotiska, för lite cyniska för att välja Donald Trump? Jag vet inte. Jag vågar inte satsa pengar på det. Kanske är Trump bara för vidrig och dum och skadligt splittrande, och om han vore bara pyttelite mindre fruktansvärd, skulle vi alla tycka pyttelite mindre illa om honom och så skulle han smyga in i Vita huset förbi Hilary Clinton, som själv knappast är något lysande exempel, och som vi troligen aldrig hade hört talas om, om hon inte hade hetat Clinton.

Men av vilket skäl det än må vara som Trump utgör ett hot mot oss – och det han representerar är sannerligen ett hot och kommer så att förbli under lång tid – så ska det inte komma direkt ifrån 1600 Pennsylvania Avenue. Det har ni mitt ord på. Det finns ett gammalt talesätt som lyder ”Även en blind höna kan finna ett korn.” Vilket betyder att ibland har man bara tur. Genom att vara omöjlig att välja men mer bländande än sina republikanska motståndare, är han Demokraternas (och USA:s) tragiska lyckokast i valet 2016. De verkliga problemen kommer självklart när nästa förkämpe för Trumps åsikter kommer in på den amerikanska scenen och ser bättre ut, pratar trevligare, gör just det goda intryck som Trump struntar fullständigt i. Det hör till den hängivna demagogins natur att den förfinar sig och lär av gamla misstag. Det är när det händer och Donald Trump bara är ett grovt skämt som ingen skulle lägga sin röst på... det är då vi har ett riktigt stort problem i USA. Mycket större än nu. Jag ser inte fram emot den dagen.

Richard Ford “

“ Född 1944 i Jackson, Mississippi. Åren som sportreporter är bakgrunden till genombrottsromanen ”Sportjournalisten” (1986), där Frank Bascombe första gången dyker upp.
Romanen inledde en trilogi som följde Bascombe genom den amerikanska samtiden. För andra delen ”Självständighetsdagen” fick Ford Pulitzerpriset.
En av Fords mest uppmärksammade romaner på senare år är ”Kanada” (Brombergs, 2012).
24/2 kommer Richard Ford till Malmö och Internationell författarscen.
Läs också brevväxlingen mellan Richard Ford och DN:s Åsa Beckman (15/11 2014) på *dn.se/kultur.* “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“ IS är Saddam Husseins sena hämnd

Jihadismen lär förbli ett dödligt hot mot världen under överskådlig tid. Den har rötter ända ner i medeltiden. Lars Linder läser den upplysta boken ”Under the black flag”

Sami Moubayed: ”Under the black flag. At the frontier of the new jihad” I B Tauris

”Vi älskar döden som ni älskar livet.” Islamiska statens dödskult sprider fasa och förintelse över världen. Men det finns en intressant motsägelse i det just nu så framgångsrika projektet. För det är en sak att skrämma otrogna och locka gudskämpar med döden, en annan att vinna människor för tillvaron i ett nytt lyckorike, en riktig stat.

För även i ett kalifat måste trots allt livet – familj, vardag, utbildning, handel – förr eller senare bli viktigare än döden.

”Under the black flag” heter den hittills förmodligen mest välinformerade bok som skrivits om de senaste årens snabbväxande jihadism i Syrien och Irak. Författare är den syriske historikern Sami Moubayed, som inte bara har djup sakkunskap om Mellanösterns och islams långa historia – han bor i Damaskus och har sett de militanta rörelsernas utveckling på nära håll. Följt sociala medier, talat med både aktiva och avhoppare.

Bilden han tecknar är detaljrik men tyvärr knappast optimistisk. Jihadismen lär förbli ett dödligt hot mot världen under överskådlig tid. Den har en lång historia med rötter ända ner i medeltiden, återföddes på 1900-talet i spåren av det ottomanska rikets fall och fick ypperlig grogrund efter invasionen i Irak 2003.

Men i årtionden dessförinnan har olika militanta islamistorganisationer, drivna av drömmen om ett renat och enat islam, uppstått och förintats i oroligt flackande mönster över regionen, främst Irak, Syrien och Afghanistan, länder som länge varit djupt plågade av koloniala maktövergrepp, brutala regimer och bottenlös korruption.

Och i dag har jihadismen fått nya källor att hämta näring ur, på den ena sidan Europas tröstlösa förorter, på den andra den djupt konservativa wahhabism som outtröttligt predikas i de många moskéer i världen som finansieras av västerlandets favorit Saudiarabien.

Många av de gudskrigare Moubayed berättar om utgör en kuslig mix av modernt och uråldrigt, de är ofta välutbildade och tekniskt kunniga men också religiöst stockkonservativa. IS ledare Abu Bakr al-Baghdadi har en doktorsexamen från Bagdads universitet och älskar fotboll. Han lärde sig koranen av sin far och värdet av brutalitet av Saddam Hussein.

Hans speciella historiska hattrick består i att han lyckats förena sin egen lilla terroristgrupp med tiotusentals officerare och soldater ur Iraks arbetslösa armé. Det är också de, inte de tillresta (och ofta föraktade) europeiska amatörjihadisterna som utgör den framgångsrika militära kärnan i den islamiska statens fälttåg.

IS är Saddams hämnd.
Samtidigt är det just här man möjligen kan skymta ett paradoxalt hopp. I längden har nämligen de undanträngda, sunnitiska klaner som nu utgör stommen i IS styrkor knappast samma mål som jihadisterna. De sätter nog inte döden främst, utan vill mest ha sitt land, sin makt och sin ställning tillbaka – Moubayed antyder att de när tiden är mogen mycket väl kan tänkas rycka undan mattan för Abu Bakr och hans besinningslösa anhang.

Men hur det än går med just Islamiska staten tror Moubayed att Syriens och Iraks karta är omritad för gott. Och att jihadismen lär leva vidare i olika former, dess grundidé om ett nytt, enande kalifat är svårutrotad och har stort stöd i den splittrade och sargade muslimska världen.

Det är inte alltid lätt att hålla reda på bokens alla historiska och samtida aktörer med sina långa arabiska namn, täcknamn och titlar. Men det är mödan värt, bland annat för att den faktiskt får läsaren att förstå något av lockelsen i jihadismens löften om islamisk återupprättelse.

Lars Linder "

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

”Max Tegmark: ” Vi måste vinna tävlingen mellan tekniken och visdomen om hur vi använder den.”

Hela universum blir meningslöst om vi utplånar oss själva, menar Max Tegmark, en av världens främsta kosmologer. Han tror på många parallella världar men gör allt för att rädda vår egen. Han vill utforska universum utanför oss och inne i våra huvuden, ogillar dystopier och menar att allt egentligen bara är matematik.

Max Tegmark pekar på fotografens kamera.

– Om du klipper av en sladd inne i den där slutar den att fungera. Men skulle du ta ut en av mina 100 miljarder neuroner i hjärnan skulle jag inte märka någon skillnad alls.

Vi sitter högst upp på läktaren till Aula Medica, den stora hörsalen på Karolinska institutet. Nere på scenen plockar tv-teamet ihop efter intervjun de just gjort med honom. Max Tegmark är professor i fysik vid MIT, Massachusetts Institute of Technology i USA, och en av världens mest citerade forskare. När han är hemma på besök i Sverige är det många som vill träffa honom.

Han drivs av nyfikenhet på de stora frågorna, säger han. De som har följt mänskligheten i tusentals år.

– De två största har alltid varit om universum där ute och universum här inne, säger han och knackar sig i huvudet.

– Vad finns där ute egentligen? Vad är vi egentligen?

Det är den första frågan, om universum utanför oss, som Max Tegmark mest förknippas med. Hans forskning i kosmologi handlar bland annat om den kosmiska bakgrundsstrålningen och vad som hände under den stora ursmällen Big bang. Han har också gjort sig känd för att ha kontroversiella idéer. Boken ”Vårt matematiska universum. Mitt sökande efter den yttersta verkligheten” som kom ut för två år sedan handlar om två av dem: att det finns oändligt många parallella universum och att allt är matematik.

– Du ser den där kudden i soffan. Kudden har en massa egenskaper, som alla beror på atomerna den består av. Atomerna består i sin tur av elektroner och kvarkar. Ta en elektron. Elektronen har egenskaper som vi kallar för laddning, spin och leptontal, men egentligen är de bara en lista med tal: -1, 1/2, +1 … Så elektronen är ett rent matematiskt objekt. Och det är kvarkarna också. Så all materia byggs upp av saker som egentligen bara är matematik. Ingenting tyder på att inte allt i vårt universum är matematiskt, säger han.

Han tycker om att vara konkret och ta hjälp av sakerna omkring sig, som kameran och soffkudden, för att förklara vad han menar. Och han vill undersöka det som är outforskat. Max Tegmarks forskargrupp på MIT deltar i bygget av ett stort radioteleskop i Sydafrika.

– Vi ska göra den största kartan av universum i tre dimensioner, säger han.

Radioteleskopet ska titta långt bak i tiden, så långt tillbaka att det ännu inte hade hunnit bildas några galaxer.

– Ljusteleskop kan bara se saker som lyser. Men när det inte fanns några galaxer finns det heller ingen ljus att titta på.

Däremot fanns det vätgas, som senare bildade galaxerna. Och vätgas sänder alltid ut 21 centimeter långa radiovågor.

– Vågorna tänjs ut på vägen hit av universums expansion. Genom att mäta hur långa de har blivit kan vi mäta avståndet och få fram den tredimensionella kartan vi är ute efter, säger Max Tegmark.

Tiden radioteleskopet ska kartlägga är en tid vi inte vet mycket om: mellan att den kosmiska bakgrundsstrålningen skickades ut 400 000 år efter Big bang tills att galaxerna började bildas nästan 200 miljoner år senare.

– Vi ska fylla i den saknade delen av vår historia: universums ”dark ages”. Det låter inte lika bra på svenska: universums medeltid. Men vi kan kalla det vår kosmiska gryning.

De två stora frågorna som intresserar Max Tegmark – vad som finns där ute i universum och hur våra hjärnor fungerar – har båda snabbt kommit mycket närmare sin lösning.

– På senare år har det skett en riktig revolution med fantastiska mätdata på båda områdena, säger han.

– Vilken otrolig skillnad det är inom kosmologin, med tredimensionella kartor och babybilder på universum. Vi har gått från att gräla om ifall universum är 10 miljarder år eller 20 miljarder år gammalt till att gräla om ifall det är 13,7 eller 13,8 miljarder år.

Inom hjärnforskningen pågår en liknande revolution, men den började mycket mer nyligen.

– Man brukar säga att man aldrig kan förstå hur något fungerar förrän man kan bygga det. Men att bygga maskiner som fungerar som våra hjärnor har gått knaggligt, säger han.

– Först lyckades man bygga miniräknare som var mycket bättre än våra hjärnor på att multiplicera siffror snabbt. Sedan, gradvis, efter lång tid, lyckades vi göra datorer som kan spöa oss i schack. Men de allra senaste åren har det gått väldigt snabbt. Nu kan datorer köra bil bättre än vi, du kan prata med din telefon och ha en dator som kan titta på en bild och skriva en vettig bildtext: ”Elefanter som betar på en äng” eller vad det kan vara.

– Vissa saker får en att haja till lite, som datorer som kan lära sig att spela datorspel utan instruktioner, precis som ett barn som lär sig bara genom att spela en massa gånger. Även om den artificiella intelligensen fortfarande ligger långt efter vad vi människor kan göra är det enorma framsteg, säger Max Tegmark.

Samtidigt har utvecklingen inom hjärnforskningen också gått framåt.

– Man kan till exempel sätta dig i en maskin som mäter magnetfältet utanför huvudet och be dig tänka på något, som kameran där eller en apelsin, och kan sedan med ganska stor noggrannhet tala om för dig vad du tänker på. Vi börjar få ut mer och mer information Det är jättespännande att förstå vad som egentligen händer.

Max Tegmark berättar om en forskarkollega som undersöker patienter med epilepsi. För att ta reda på var anfallen börjar får patienterna gå med 100 elektroder på huvudet under en veckas tid.

– Han upptäckte att en person hade en grupp neuroner som alltid reagerade på Jennifer Aniston. Visade man en bild på henne så reagerade de, pratade man om henne så reagerade de, såg han en film med henne så reagerade de, sa man något om att hon varit gift med Brad Pitt så reagerade de. Det var alltid samma signal! På det här sättet får vi fler och fler fascinerande ledtrådar om hur hjärnan fungerar, säger han.

Även forskningen om artificiell intelligens lär oss mer om våra egna hjärnor.

– De största framstegen, som att det nu är möjligt att prata med sin telefon, de kommer inte från metoder som någon klurig gubbe har programmerat in. Istället har datorerna lärt sig själva, med så kallad deep learning. Det är ungefär som när vi själva lärde oss att prata som barn. Vi vet inte själva vad vi gör, men det fungerar. Och vi blir bättre och bättre ju mer vi övar oss, säger Max Tegmark.

Nu finns datorer som är nästan lika bra som vi på att känna igen gatskyltar eller identifiera bilder, något som vi själva gör utan att reflektera över hur det går till. Max Tegmark tar fotografens kamera som exempel igen. Vi behöver bara kasta en snabb blick på den för att se att det är en kamera.

– Det känns lätt, men det är jättesvårt. En fjärdedel av din hjärna är inblandad, och därför känns det lätt. Men vårt system för bildbehandling är otroligt komplicerat. I datorerna som känner igen bilder har vi i stort sett upptäckt samma metod som hjärnan använder.

Han berättar om en tävling som hölls nyligen mellan olika program för att känna igen gatskyltar. I systemet som vann matas informationen in i ena ändan och går igenom sju olika lager innan resultatet kommer ut.

– Det fascinerande är att vår hjärna också använder ungefär sju lager: först näthinnan, sedan thalamus i mitten av hjärnan, och så till syn-

centrum i bakhuvudet, i flera lager, och så kan vi säga: ”det där är en kamera!” eller ”det där är ju mamma!”.

Fast just så blir det aldrig, medger han, eftersom att känna igen en kamera och att känna igen sin mamma är två helt olika processer i hjärnan.

– ”Mamma” och ”kamera” ligger aldrig på samma ställe. Ansikten är så viktiga för oss, så evolutionen har gett oss en helt egen del i hjärnan för ansiktsigenkänning, säger han.

Fortfarande vet vi mycket lite om hur hjärnan fungerar. Men det vi förstår bäst är de områden där utvecklingen av artificiell intelligens också kommit längst: vad som sker när vi tar emot sinnesintryck och hur hjärnan skickar ut order till kroppens muskler för att tala om hur vi ska agera.

– Vår hjärna är listig, och har hittat smarta metoder som det har tagit forskarna väldigt lång tid att hitta på, säger Max Tegmark.

Kanske kan vi aldrig förstå hur saker fungerar förrän vi kan bygga dem. Å andra sidan har vi nu lyckats bygga saker som fungerar utan att vi förstår hur. En dator kan lära sig att identifiera bilder om vi ger den tillräckligt många bilder att träna upp sig på, men hur det egentligen går till vet vi inte.

– Det är som när dina barn lär sig skillnaden på katt och hund. Det vet du ju inte heller hur det går till. Men fördelen med maskinen är att du efteråt kan gå in och undersöka vad som händer, och var varje gnutta information hamnar.

Inom fysiken finns många spännande metoder som vi kan använda för att förstå hjärnan bättre, menar Max Tegmark.

– Fysiken handlar väldigt mycket om att se den dolda enkelheten - du vet, när man inte ser skogen för alla träd. Tänk dig att du rör om i din kaffekopp och ser virvlarna som bildas, och tänker att det där kommer vi aldrig att kunna förstå om vi inte räknar ut vad alla hundra kvadriljoner atomer håller på med. Det verkar ju helt hopplöst. Men då missar du den dolda enkelheten. Du kan faktiskt få fram en matematisk lösning: vågekvationen. Den beskriver perfekt allt som har med vågor att göra utan att ens veta vad vågorna rör sig i. Det spelar ingen roll om det är kaffe eller vatten eller bensin, eller ljudvågor i luften, säger han.

– Det är en typisk fysikgrej. Vi tar något som verkar jättekrångligt, och ser att det verkar finnas ett fenomen här som verkar leva sitt eget liv över allt det komplicerade.

Det kan vara samma sak med hjärnan, menar Max Tegmark.

– Jag tror att vi inte behöver förstå varenda liten detalj om hur alla neuroner reagerar för att förstå ganska många intressanta saker om helhetsbilden.

– Det är kontroversiellt. Det finns många som menar att det är omöjligt. Men det är värt att försöka, tycker jag.

I fotografens kamera måste vi förstå alla detaljer, och den fungerar inte längre om vi klipper av sladden. Men hjärnan fortsätter som förut även utan neuronen vi tog bort.

– Vår hjärna är väldigt robust. Det är spännande hur neuronerna samverkar med varandra. Min gissning är att det går att förstå till viss del även innan vi kan alla detaljer, till exempel hur informationen flödar.

– Sånt fascinerar mig. Att leta efter den dolda enkelheten.

Hur hinner du med alla olika forskningsprojekt?
– Man får ta sig tid. Man hinner alltid med saker som man tycker är jätteroligt. Jag tycker det är otroligt spännande, och därför har jag tid.

– Men jag har också en otrolig tur. När man börjar inom nytt område så hjälper det att samarbeta med experter. På MIT och på Harvarduniversitetet som ligger alldeles intill finns folk som kan väldigt mycket och dessutom är otroligt välkomnande och tycker det är kul att samarbeta med fysiker. De delar med sig av sina mätdata och resultat till mig och mina studenter så att vi kan testa våra teorier med en gång, så det inte bara blir flum.

Det finns ytterligare en stor fråga Max Tegmark tar sig tid att ägna sig åt: mänsklighetens framtid.

– Vi lever i en intressant tid. Teknikutvecklingen går snabbare och snabbare, och jag tycker mer än någonsin att vi har kommit till ett vägskäl. Efter 13,8 miljarder år har vårt universum vaknat och blivit medvetet om sig självt. Vi är nu på vippen att skapa teknik som antingen kan utplåna livet eller skapa en ännu mer fantastisk framtid än vi någonsin har kunnat drömma om. I stort sett alla problem vi har i dag finns det en teknisk lösning till som vi antagligen kan komma på om vi skärper oss. Men vi kan också totalt schabbla bort den fantastiska möjligheten vi fått, säger han.

– Det är otroligt viktigt att vi inte känner oss små och betydelselösa, utan verkligen tänker långsiktigt. Vad vill vi göra, vad är rätt val? Det måste vi prata om.

Men det är det alldeles för få som gör, menar han.

– Tittar på nyheterna, eller lyssna på valkampanjerna. Där pratar man aldrig om att livet kan utplånas inom de närmaste 100 åren. Det är inget som folk diskuterar. Och därför gör vi så slarviga val. Klimathotet tar folk i alla fall på allvar, i alla fall i vissa länder, som Sverige. Det är precis det tänket vi behöver mer av när vi tittar framåt.

– Tekniken är alltid är ett tveeggat svärd. Det är viktigt att vi alltid vinner tävlingen mellan tekniken och den visdom med vilken vi använder den.

Tillsammans med sin fru Meia Chita-Tegmark och några till har Max Tegmark grundat Future of Life Institute.

– Vi vill att livets framtid ska existera. Vi tycker det vore ganska synd om vi tog kål på oss själva och livet tog slut. Det behövde de inte oroa sig så mycket för på stenåldern, för de hade inte tillräckligt kraftfull teknik ens om de hade velat. Men det har vi nu. Därför är det jätteviktigt att planera i förväg vad vi faktiskt vill göra med vår teknik, säger han.

Problemet är att vi inte inser vilka faror den nya tekniken för med sig. Vi är vana vid att först bygga saker och sedan lära oss att hantera dem. Men nu måste vi tänka annorlunda eftersom den nya tekniken är mycket mer kraftfull än något vi haft tillgång till tidigare under historien, menar Max Tegmark.

– När vi lärde oss använda elden gick det bra att lära sig av sina misstag. Efter ett tag uppfann vi brandsläckaren och så var allt bra. Men vi kan inte lära av våra misstag när det handlar om kärnvapen eller bioteknik, eller att skapa nya livsformer, eller en framtida art som är smartare än vi. Vi vill hellre göra rätt från början genom att verkligen tänka igenom saker.

Han betonar att han verkligen tycker om teknik. Det är den vi har att tacka för allt som gör 2016 bättre än stenåldern. Han kallar sig också för framtidsoptimist, och tror att vi har alla möjligheter att skapa en bra framtid och vi bara tänker igenom ordentligt vad vi gör.

– Men det är viktigt att inte invaggas i falsk säkerhet. En del har en nästan religiöst fanatisk tro på att allt allting slutar väl med teknik, en fanatisk framtidsoptimism. Jag tycker att det är naivt att tro att det kommer att hända automatiskt, att ingen startar kärnvapenkrig av misstag, att det inte sker några klimatförändringar, och att allt bara kommer att bli bra.

Under 1900-talet förstod fysiker, kemister och biologer vilka riskerna kunde vara. Det första uppvaknandet kom inom fysiken med atombomben.

– Många av fysikerna trodde att när de väl hade byggt bomben skulle folk lyssna på dem och vad de tyckte om hur den skulle användas. Men det var inte de som fick bestämma.

Kemisterna vaknade upp efter koncentrationslägren.

– Jag har aldrig någonsin träffat en kemist som drömde om att bygga kemvapen. De vill använda kemi till godo, för att göra saker bättre. Det är på samma sätt med biologer. De vill rädda liv och göra bättre mediciner.

På 1970-talet hölls en konferens i Asilomar där biologer för första gången pratade om vad det fanns för risker och vad de ville undvika.

– Det ledde fram till ett moratorium. Mycket riktigt har vi inte haft några stora biologiska vapen sedan dess, och fått internationella avtal.

Nu måste artificiell intelligens-forskarna göra samma sak, menar Max Tegmark.

– De har länge bara inriktat sig på att få saker att funka, och det har gått jättedåligt. Men nu fungerar det rätt bra, och kommer ut i samhället, och börjar påverka saker och eliminerar många jobb.

Future of Life Institute ordnade den första konferensen om artificiell intelligens-säkerhet i januari 2015 i Puerto Rico.

– Vi ville samla de världsledande forskarna, och inte bara prata om hur vi bygger mer intelligenta maskiner utan vad målet egentligen är: att se till att det får positiv inverkan för mänskligheten. Nästan 100 personer kom, både ledande akademiker och företagare.

– Alla var rörande överens. De är idealister som vill förbättra för mänskligheten.

Konferensen ledde till ett öppet brev som fler än 150 forskare skrev under, däribland kosmologen Stephen Hawking och entreprenören Elon Musk, som bland annat grundat betaltjänsten Paypal och elbilsföretaget Tesla.

– Vi brainstormade om konkreta saker vi kan göra nu för att öka chansen att det går bra framöver. Sista dagen reste sig Elon Musk och sa: ”Jag hör att ni har en massa projekt ni vill forska om. Låt mig ge er 10 miljoner anledningar att göra det”, och gav en väldigt generös gåva till institutet.

Max Tegmark och hans medarbetare använde pengarna till en idétävling för forskningsprojekt om att undvika risker och få artificiell intelligens att fungera bra för oss människor. Gensvaret var mycket

större än de hade vågar hoppas: hela 300 forskargrupper från hela världen sökte anslag. Av dem valde institutet ut 37 vinnare.

– Ett projekt handlar om att få robotar att förklara varför de gör som de gör. Tänk att kunna fråga din dator när den kraschar: Varför gjorde du så där för? Då skulle vi få mer inblick i hur de fungerar, om vi kan få dem att förklara på ett språk som vi begriper i stället för att ge ”felkod 103” eller visa en snurrande liten boll.

Flera andra projekt handlar om att få datorer och robotar att förstå vad vi egentligen vill.

– Det är mycket svårare än man kan tro. Det är som när man har barn: ibland vill de inte göra vad vi vill, men ofta är det bara missförstånd.

Problemet har mänskligheten känt till mycket länge, och det finns många gamla sagor på temat.

– Kommer du ihåg Kung Midas? Han fick en önskan, och tyckte att det verkade så bra om allt han rörde blev till guld. Problemet var att han fick precis som han ville. När han åt middag förvandlades den till guld, när han kramade sin dotter förvandlades hon till guld … Om du hade en självkörande bil som du kunde prata med, och sa: ta mig till Arlanda så snabbt som möjligt! Då skulle du komma till Arlanda täckt av spyor och jagad av polishelikoptrar.

Ett datasystem eller en robot kan ha mycket makt över oss. Därför får den inte tolka oss bokstavligt, utan den måste förstå hur vi tänker, vilka referensramar vi har och vad som är viktigt och inte viktigt för oss.

– Vi människor är ganska oprecisa. Det finns många varianter på sagor om en ande som kommer ur en flaska och ger tre önskningar, men nästan alla slutar på samma sätt. Den tredje önskningen är alltid att man ber om att få ta tillbaka de första två, för att det gick åt skogen på något sätt.

Problemet är svårt, men inte omöjligt att lösa, menar Max Tegmark.

– Om en gammal dam i Japan vill ha en hemhjälpsrobot är det bra om den kan lära sig vad hon egentligen värderar genom att titta på henne. Den kan till exempel se att hon bryr sig mycket mer om sin katt än sitt glas om hon alltid prioriterar katten när hon tappar den ena eller den andra. Det är ju så våra barn lär sig vad våra värderingar är. Inte genom att vi läxar upp dem utan att genom att titta på oss.

Vad händer om vi utplånar oss själva?

– Det vore ganska synd, tycker du inte? En del människor har tittat för mycket på ”Star Trek”, och tar för givet att det finns fullt av andra civilisationer som flyger runt i sina rymdskepp, och tycker inte att det spelar så stor roll om vi försvinner. Men vi vet faktiskt inte om det är så. I alla fall i den del av rymden som vi kan se verkar vi vara de enda som faktiskt kommit så långt att vi har uppfunnit ett tele-skop. Och därför har vi ett otroligt ansvar. Om vi tittar på alla de vackra galaxerna, då är de vackra för att vi är medvetna om dem och kan se dem. Om vi försvann och inte kunde titta på dem längre i våra teleskop, då skulle de inte vara vackra längre. Då skulle de bara vara ett gigantiskt slöseri med plats.

– Det är inte universum som ger mening till oss, det är vi som ger mening till universum. Om vi utplånar oss själva har hela universum blivit meningslöst. Det vore lite synd.

Men det finns ju andra universum?
– Även om de uppfunnit penicillin i ett annat universum och räddat massa liv där gör det skillnad om man faktiskt uppfinner det här också. Oavsett om det finns andra universum eller inte ska vi ta tillvara det vi har.

Vad tycker du om framtidsskildringarna i science fiction?
– Jag tycker väldigt mycket om filmer som vågar föreställa sig en optimistisk framtid. Nästan alla filmer och böcker på sistone har varit dystopier, där allt går åt skogen på ett eller annat sätt.

– Det kommer ofta in studenter på mitt kontor och ber om råd för sin karriär. Då börjar jag alltid med att fråga: var vill du vara om 20 år? Hur vill du att ditt liv ska se ut? Då kan det komma en tjej och säga: om 20 år kanske jag har fått cancer, eller blivit överkörd av en buss. Det är ett otroligt dåligt sätt att planera sin karriär – att göra en lista över allt som kan gå åt skogen, och ägna sitt liv åt att springa och försöka undvika riskerna. Man måste vända på det och börja föreställa sig något positivt: det här drömmer jag om, och sedan börja tänka strategiskt: hur ska jag nå dit, vilka saker kan gå snett, hur kan jag undvika det? Så måste vi tänka som mänsklighet.

– Men vi gör precis tvärtom. Många filmer är precis som den här tjejen, som funderar på alla sätt som kan gå åt skogen. Om vi inte ens kan föreställa oss en framtid som vi vill ha, då är det mindre sannolikt att vi får den. Det vill jag uppmana alla som läser DN att fråga sig själva: vilken sorts framtid vill de ha?

Vilken framtid vill du ha?
– En väldigt bra fråga. Min fru och jag brukar ha oändliga samtal om sånt här. Först och främst vill jag att det ska finnas en framtid, och att livet inte ska dö ut. Men jag vill inte pracka på folk en massa svar. Det är viktigast att ställa frågan. Ju mer diskussion vi har om detta, desto bättre.

Vad håller du själv på med om 20 år?
– Själv tycker jag väldigt mycket om det öppna samhälle där jag lever nu, där man inte behöver vara rädd hela tiden för att bli kastad i fängelse för något man har sagt, och skulle gärna ha det kvar. Men det är inget man kan ta för givet.

– Jag tror att ju mer avancerad teknik vi får, desto viktigare är det att titta på det stora perspektivet. Ta internet, till exempel. Det kan både berika individen och förstöra mycket. Det ger dig tillgång till hela värdens information på Wikipedia, gratis, från badstranden. Å andra sidan får vi en värld där vi aldrig pratar personligen utan bara stirrar ned i våra fyrkanter, och det är väldigt negativt. All teknik är så. Ju mer dialog vi har om den, desto större är chansen att vi får det vi vill ha.

– Det är fel att fråga: vad tror du kommer att hända? Framtiden är inte något som kommer att hända oss. Den är något vi själva skapar.

Vi lämnar Aula Medica och går ut i solskenet utanför. Max Tegmark vill få oss att tänka på vad vi skapar. Vi som lever nu kan avgöra om universum kan förverkliga sin potential eller om allt intelligent liv för evigt upphör att existera, skriver han i sin bok. Den slutar med orden: ”Hjälp till att ta vara på den chans vi har fått!”

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

“Max Tegmark
Född 1967 och uppvuxen i Bromma.

Hette Max Shapiro som barn, bytte till sin mors efternamn Tegmark vid flytt till USA.

Läste till civilingenjör vid Kungliga Tekniska högskolan, KTH, i Stockholm.

Doktorerade vid California-universitetet i Berkeley, USA.

Professor i fysik vid Massa-chusetts Institute of Technology, MIT, i USA.

En av världens mest citerade forskare.

Grundade Future of Life Institute 2014 tillsammans med Jaan Tallinn (medgrundare till Skype), Viktoriya Krakovna, Meia Chita-Tegmark och Anthony Aguirre. I styrelsen sitter bland andra biologen George Church, kosmologen Stephen Hawking, Nobelpristagarna Saul Perlmutter och Frank Wilczek, entreprenö-ren Elon Musk och skådespelarna och vetenskapskommunikatörerna Alan Alda och Morgan Freeman som rådgivare. “

DN LÖRDAG 6 FEBRUARI 2016

“ I ett hus vid skogens slut fanns nätets värsta knarklangare

Från ett ödehus i övre Norrland drevs Sveriges största narkotika-operation i sitt slag någonsin. Tusentals drogpaket skickades till köpare runt om i landet. På nätet fanns bara ett ansiktslöst alias. När de riktiga identiteterna avslöjades stod polisen förbluffad. De var ostraffade, tekniskt kunniga killar som vägrade att möta kunder utanför internet. Detta är historien om Alexandrus, den nya generationen langare.

Ett snötäcke vilade på brevlådan när killen kom gående över Statoil-mackens parkering. Han var mörkt klädd, bar glasögon och hade ett glest bockskägg. En grå mössa var neddragen långt över öronen. Han kunde inte vara mycket äldre än 25. I handen höll han en plastpåse med en bunt brev.

Killen såg sig om innan han postade breven och gick tillbaka mot en sliten Mercedes-Benz 200 som såg ut att vara minst lika gammal som han själv. Klockan hade just blivit halv tolv när killen stängde bil-dörren och körde vidare. Det var den 19 januari 2015, från den grå himlen föll små snöflingor över Skellefteå.

Polisspanaren som följt alltihop sänkte sin kamera och spelade upp den nyinspelade filmen. Tryckte på paus. Ynglingen på kamera-displayen tittade tillbaka på honom genom immiga glasögon.

Utredaren är känd bland sina kolleger som erfaren och uppmärksam. En mindre rutinerad polis hade kanske inte reagerat på grabben med det alldagliga utseendet. När polisen gick igenom filmen tvekade de ändå.

Kunde det här verkligen vara rätt?

Var det här Alexandrus?

Den 12 augusti, 2003. ”Klockan är kvart i fem, det här är Dagens Eko. Internet har blivit en inkörsport till droger för många ungdomar, och droghandeln över nätet har ökat kraftigt, visar en rapport från riks-kriminalen och regeringens narkotikasamordnare…”

För att förstå Alexandrus framgångar behöver man också förstå den förändring som drogmarknaden genomgått det senaste decenniet. Kring millennieskiftet tog droghandeln ett stort kliv från gatan ut på internet. Under 2000-talets början dök ordet nätdroger allt oftare upp när politiker, poliser och journalister talade. Genom att köpa och sälja knark på nätet minskade riskerna för de inblandade, som kunde genomföra sina olagliga affärer anonymt via datorn.

Men lyckan blev relativt kortvarig. Flera stora sajter och ”apotek” har stängts av polisen och de inblandade har åtalats.

Det vanliga nätet är inte längre säkert för langarna. Därför har många av dem tagit ytterligare ett steg. De har försvunnit in i darknet, den del av internet som kräver särskilda krypteringsprogram för att komma åt.

Där behövs inga riskabla möten mellan nervösa köpare och langare, inga skrynkliga sedlar ska byta ägare. I stället görs affärerna upp genom privata chattkanaler. Drogerna levereras med posten och betalas med internetvalutan bitcoin.

På darknet finns det en mängd olika sajter – regelrätta marknadsplatser – för droger. De flesta är internationella, men som DN rapporterade i veckan finns även svenska motsvarigheter som trots polisens försök att stoppa dem fortsatt att förmedla kontakter mellan köpare och säljare av narkotika.

Världens mest kända marknadsplats på darknet var länge sajten Silk road som dök upp i februari 2011. När FBI stängde den två och ett halvt år senare hade marknadsplatsen omsatt närmare 1,6 miljarder kronor, främst genom handel med droger. De sista dagarna fanns där upp emot 14 000 annonser om droger till salu.

Silk roads ägare Ross Ulbricht tog en procentandel av varje försälj-ning, och blev enligt FBI mångmiljonär innan hans tillgångar beslag-togs. Han greps den första oktober 2013 på ett bibliotek i San Francisco efter att en infiltratör hade lurat honom att logga in på Silk roads administratörskonto.

För att komma nära honom låtsades två FBI-agenter vara ett högljutt bråkandes kärlekspar – något som distraherade Ulbricht tillräckligt länge för att agenterna skulle kunna rycka åt sig hans dator innan han kunde logga ut och dölja sina spår.

Gripandet av den 29-årige Ross Ulbricht, en högutbildad Texaskille som innehaft den amerikanska scoutkårens högsta rang, väckte stor uppmärksamhet även utanför drogkretsar.

– Hys inga tvivel, Ulbricht var en knarklangare och en kriminell profitör som utnyttjade människors beroende och bidrog till minst sex unga människors död, sade åklagaren.

Ross Ulbrichts försvarare hävdade i stället att Silk road var den mest ansvarstagande drogmarknaden i historien, bland annat eftersom man anlitade en läkare som gav hälsoråd till sajtens användare.

Ulbricht dömdes till livstids fängelse. Men när FBI stängde Silk road tog andra över. Uppföljaren Silk road 2 och flera andra marknadsplatser med namn som Agora, Evolution och svenska Flugsvamp delade under 2014 upp marknaden emellan sig.

Samtidigt påbörjade FBI sitt mödosamma arbete med att gå igenom tiotusentals sidor av nedsparad data från Ross Ulbricht och Silk road för att försöka identifiera och kartlägga darknets knarklangare.

Ett namn väckte deras intresse. En tidigare okänd säljare som låg bakom flera tusen försändelser av främst cannabis.

Säljaren kallade sig Alexandrus, och sa att han kom från Sverige.

DN har gått igenom materialet som skickades från FBI till den svenska polisen. Det innehåller chattloggar mellan Alexandrus och köparna, varav flera öppet skriver ut sina namn och hemadresser i Silk roads krypterade meddelartjänst.

Alexandrus svarar snabbt, korrekt och trevligt som vilken kundtjänst som helst. Han lägger undan droger åt dem som inte hunnit få sin lön, erbjuder ersättning till dem vars droger försvinner eller beslagtas av tullen, och kompenserar dem som inte är nöjda med sina köp.

”Jag är hemskt ledsen över denna olyckliga förväxling. Jag skickar dig ett gram Ice-o-lator [mycket starkt hasch, reds anm] utan kostnad”, skriver han till en kund som fått fel drog skickad till sig.

”Tack! Det är fantastisk service! (…) Definitivt en av de bästa säljarna här! :)”, svarar den belåtna köparen.

Bland köparna byggde Alexandrus snabbt upp ett rykte om sig som pålitlig. På drogmarknader som Silk road förväntas kunder skriva omdömen om leverantörer, på samma sätt som sker på auktionssajter som Tradera och Ebay. I materialet från FBI finns hyllningarna dokumenterade.

”Alexandrus har verkligen vunnit mitt hjärta med sina produkter”, skriver en köpare. ”Bra kundbehandling, snabb leverans och hög kvalitet”, lovar en annan. Flera prisar hur diskret förpackade drogerna är – ”stealth” på forumets egen jargong. ”Jag kan verkligen gå i god för denna säljare.”

Köparna är särskilt entusiastiska över Alexandrus specialitet: Färdiga sötsaker bakade med cannabis. Att äta drogen, i stället för att röka den,

är i sig inget ovanligt. Men Alexandrus var i det närmaste ensam i Sverige om att erbjuda chokladfudge och kakor som garanterade köparen att bli hög.

”Kakorna är riktigt goda och jag är glad att du finns”, lyder ett omdöme. Andra vittnar om hur starkt spetsade cannabiskakorna var. ”Röker i princip dagligen och var lite osäker på om man skulle bli skön på en kaka”, skriver en av kunderna och fortsätter: ”Tog en på tom mage och den slog till rejält så var försiktiga om ni är oerfarna.”

Att vara ensam om en produkt gav Alexandrus en särställning och bättrade på ryktet. Men i slutändan skulle det också visa sig förödande.

I FBI:s material finns en förteckning över allt som sålts av Alexandrus på Silk road. Från den första transaktionen i juli 2012 till det sista köpet den andra oktober 2013 – dagen då Silk road stängdes. Enligt svenska polisens beräkningar hade Alexandrus under sina 14 månader på sajten sålt droger till ett sammanlagt värde av 1,6 miljoner kronor.

Den sista dagen före FBI:s tillslag nådde Alexandrus rekordnivåer – 49 beställningar för totalt 36 000 kronor under ett enda dygn.

Men slutet för Silk road var bara början för Alexandrus. Det dröjde inte länge innan han var i gång igen på de marknadsplatser som dök upp i tomrummet som Silk road lämnade efter sig. Köparna följde efter.

Alexandrus verkade inte skrämmas av att den marknadsplats där han hade bedrivit sina affärer hade tagits ned av den amerikanska polisen. Kanske litade han fullt ut på sitt it-säkerhetsskydd. Om så var fallet var det inte utan skäl.

Den som hade velat jaga Alexandrus genom darknet och hem till hans egen dator skulle ha tvingats följa spåren av en signal som kastas mellan datorer runt om i hela världen, i syfte att lura bort förföljare. Vägen blockerades av hinder som gjorde personen där bakom anonym. I andra änden väntade en dator som inte bara hade hårddisken krypterad, den var också försedd med speciell programvara för att kunna radera det sparade innehållet på djupet så att det blev omöjligt att återskapa.

Om någon ändå hade lyckats kringgå allt detta skulle spåren till sist ha tagit den från darknets hemliga sajter till ett litet gult ödehus. Beläget djupt in i granskogen, fem mil från Skellefteå.

Det var en sjavig byggnad. Plåttaket var angripet av rost, färgen flagnade från ytterväggarna och stuprännorna såg ut att kunna falla ned vilken sekund som helst. Filtar täckte fönstren.

Där inne var tapeterna halvt avrivna från väggarna. Påsar med skräp stod utspridda. Men där fanns också en komplett utrustningspark för distribution av narkotika i stor skala: Bord med förstoringsglas för finfördelning av drogerna, vågar, mängder med kuvert, plasthandskar, vakuumförpackare och påsar särskilt utformade för hermetisk förslutning. Med sådana ska inte en enda doftmolekyl läcka. ”Stealth” som sådan omsorg alltså kallades på drogsajterna.

– Huset i sig var väldigt stökigt, men själva borden var nästan kliniskt rena, säger polisens spaningsledare Thomas Palmgren.

Frysen fick tjäna som tillfälligt lager, med narkotika liggandes i plastlådor. På köksfläkten satt en handskriven lapp med recept på vit chokladfudge (”1 dl grädde, 3 dl socker ...”) och chokladtryffel (”Rör ner chokladen, smaksätt med pepparmyntsolja ...”).

Med andra ord: Huset var, trots sin sorgliga uppsyn, högkvarteret för en droghandel i internationell klass. Men personerna som använde huset hade inte mycket gemensamt med den klassiska bilden av organiserad brottslighet.

Den som väntade sig erfarna kriminella, med långa brottsregister och kopplingar till vålds- och vapenbrott, skulle inte tro sina ögon.

I huset befann sig två killar i 25-årsåldern. Den som skulle visa sig vara huvudmannen, Björn, framstod på pappret som en anspråkslös men skötsam individ: Ostraffad, skuldfri och utan betalningsanmärkningar.

Björns kriminella karriär är på många sätt en gåta. Polisen, Försäkringskassan, Socialtjänsten och Kronofogden – ingen av dem hade hört talas om Björn innan han greps. I frivårdens domstolsyttrande beskrivs han som en ung man med en bra uppväxt i en stor familj.

Han slutförde gymnasiet, en linje med it-inriktning och gick vidare till en ingenjörsutbildning i datateknik. Men efter bara drygt ett år hoppade han av studierna. Förutom några korta inhopp i hemtjänsten gick han arbetslös under långa perioder.

Hans kumpan Markus var i polisens ögon inte heller någon kriminellt belastad person. Förutom ett par trafikförseelser var hans brottsregister rent.

Under de hundratals spaningstimmarna delade polisen in de två killarna i olika roller. Björn var hjärnan, den som drev Alexandrus på darknet, hade kontakt med köpare och gjorde beställningar av stora partier droger för vidareförsäljning. Markus arbetade i världen utanför darknet, han rekryterade målvakterna som tog emot Björns beställningar och gjorde upp med ägaren om att hyra ödehuset.

De delade på uppdraget att baka, förpacka och posta sina varor. Men i polisens och åklagarens huvuden var det Björn – killen som alltid bar runt på en datorväska – som var Alexandrus. Trots det var det få personer förutom Markus som visste vem han var.

– Jag fick inte nämna minsta lilla detalj om att Björn överhuvudtaget var en existerande människa. Han fanns inte, sade Markus senare till polisens förhörsledare.

I sina egna förhör säger Björn inte mycket som förklarar varför han började med droghandeln. Han menar att han bara agerade som kundsupport för Alexandrus under 2014, och att det var Markus och andra personer som låg bakom. Utöver det är han mestadels tyst. Under nio förhör svarar han ”ingen kommentar” 398 gånger på förhörsledarnas frågor.

Till sist tröttnar åklagaren Anders Norberg.

Åklagaren: Är det så det kommer vara fortsättningsvis också? Då det gäller frågor om narkotika och vad som har funnits exempelvis på din dator och så vidare? Att det kommer att vara den typen av svar vi kan förvänta oss?

Björn: Ingen kommentar.

Åklagaren: Inga fler frågor.

Hela Alexandrus operation var uppbyggd för att duon skulle ha minsta möjliga kontakt med omvärlden. Björn var inte ens känd för målvakterna, utan kallades bara ”kollegan” av Markus. Polisens telefonavlyssning gav inget alls, de skötte sin kommunikation över krypterade chattprogram. Köpen gjordes upp över darknetsajterna och det var uteslutet att leveransen skulle ske ansikte mot ansikte.

Den enda gång de behövde ge sig ut var när breven skulle postas. För att det inte skulle väcka misstankar användes ett avancerat schema för att växla mellan ett 60-tal brevlådor runt om i Skellefteåtrakten. Det skulle göra det svårare för polisen att koppla hjärnorna bakom försäljningen till en viss plats.

– I ödehuset utanför Skellefteå, där man paketerade narkotikan, var säkerhetstänkandet extremt. Man hittade inte ett enda dna-spår eller fingeravtryck på några försändelser. Allt var vakuumpackat med dubbla påsar, säger kammaråklagare Anders Norberg.

– Det var professionellt, det är vår uppfattning.

Tiden efter FBI-razzian mot Silk road visade Alexandrus inga tecken på att trappa ner. I stället växte operationen under 2014. Från att uteslutande ha sålt cannabisprodukter började Alexandrus erbjuda MDMA, grunden i ecstacy, och LSD. Tusentals LSD-trippar kan kopplas till Alexandrus olika konton på drogsajterna.

Samtidigt var den svenska polisen fortfarande långt från att knyta langarens alias till de två unga killarna i ödehuset.

Materialet som FBI hade lagt vantarna på visade visserligen i detalj hur Alexandrus hade skött affärerna. Där fanns priser, ordrar och uppgifter om vad som hade levererats. Men ingenting hjälpte polisen att hitta den som låg bakom. Inga loggade ip-adresser, namn eller uppgifter som skvallrade om vem Alexandrus var eller var han bodde.

I stället var det brevbärare och chokladkakor som blev Alexandrus fall. För trots försiktigheten med brevlådorna hamnade ett par av breven med narkotika i Skellefteåpolisens händer. Enligt polisen var det postpersonal som reagerade på några av försändelserna som dök upp i en brevlåda i Skellefteå. Polisen öppnade ett av paketen, och hittade omsorgsfullt vakuumpackad chokladfudge som fick dem att höja på ögonbrynen.

Det kunde ha stannat där, med ett mindre beslag och kanske en fällande dom för ringa narkotikabrott. Men när beslaget kom tillbaka från statens kriminaltekniska laboratorium nådde uppgifterna även Nationella operativa avdelningen som arbetar med grov brottslighet i hela Sverige.

På grund av uppgifter från FBI visste de att det bara fanns en säljare som hade specialiserat sig på de narkotikaspetsade bakverken – Alexandrus.

Även om det var långt ifrån några säkra bevis så började polisen från den stunden att arbeta efter en ny hypotes: Langaren på darknet som FBI hade larmat om befann sig någonstans i Skellefteåtrakten.

Polisens spaningsledare Thomas Palmgren fick i uppdrag att lägga upp en strategi för att fånga Alexandrus.

– Vi började kartlägga alla brevlådor i Skellefteå. Det visade sig att det fanns ett hundratal. Så många spanare har vi inte, så vi började att bevaka strategiska brevlådor som stod i anslutning till stora knytpunkter som kunde vara aktuella. Men det var väl lite av en chansning, vi hade ingen aning om han skulle dyka upp, säger han.

Den 19 januari 2015, mer än ett år efter att Silk road hade stängts, satt därför polisens spanare utanför Statoil i Skellefteå när Björn parkerade sin vita Mercedes, tog plastpåsen med paketen och gick mot brevlådan. Polisen antecknade registreringsnumret, det är första gången som Björns namn dyker upp i polisens datorer.

– Vi gör våra registerkontroller och ser att han är tidigare ostraffad, utan inkomst och ser ut att leva ett både socialt och ekonomiskt sparsamt liv. Det är kanske inte normalbilden av hur en stor narkotikaaktör agerar i det vanliga samhället, säger Thomas Palmgren.

– Men det är klart, i efterhand passar han bra in på den fördom man har av datahackers.

De kommande dagarna började polisen följa efter Björn och lade snart märke till att han alltid hade med sig sin dataväska. Snart dök även Markus upp. Under januari och februari ledde deras bilresor polisen till ödestugan och brevlådor runt om i Skellefteå.

Men hur misstänkt det än såg ut behövdes riktiga bevis. Polisen satte därför i system att efter varje postning ta sig in i postlådorna och plocka ut breven som Björn och Markus postade. I smyg öppnades kuverten, innehållet – vakuumpackad cannabis, den berömda fudgen och ibland LSD-doser – fotograferades och testades.

Därefter packade polisen ned drogerna igen, förslöt kuverten och lät dem nå sina köpare. Inte mindre än 329 drogförsändelser levererades på så vis till sina köpare, som var helt omedvetna om att deras droger nyss hade hanterats av polisen.

Köparna tycks ha varit vanliga brukare, som var och en beställer relativt små mängder narkotika. En man i Småland, född 1993, fick sina fem doser LSD i slutet av januari. En man i 40-årsåldern fick cannabisfudge skickad till sin adress i Skåne. En mindre mängd hasch tilläts nå en 31-årig man i Uppsala.

Att se mellan fingrarna med mindre brott för att kunna utreda ett grövre kallas på polisspråk för ”interimistisk passivitet”. Beslutet att inte stoppa handeln som pågick framför polisens ögon fattades av kammaråklagare Anders Norberg.

Något alternativ fanns inte, hävdar han. Om narkotikan hade tagits i beslag hade Alexandrus förstått att någon var honom på spåren. Kanske skulle hela operationen ha avslutats innan det fanns nog med bevis för att väcka åtal.

– Det vi kunde räkna ut skulle till ungdomar, det stoppade vi i alla fall, säger Anders Norberg.

Det var inte det enda knep polisen tog till. I mitten av februari 2015 lade användaren Skittles74 en order på handelsplatsen Evolution. En blandning av LSD-trippar och cannabis beställdes från Alexandrus ordinarie sortiment. Som vanligt betalades med bitcoin.

Dagen efter hoppade Björn och Markus än en gång in i Mercedesen. De tog en av sina vanliga runda och lade välförpackade drogleveranser i postlådorna.

Men vad de inte visste var att Skittles74 inte var en vanlig kund, utan polisens eget bluffkonto. När Björn och Markus förpackade denna order bidrog de till att bygga upp bevisberget mot sig själva. Poliserna kunde länsa brevlådorna, gå igenom kuverten och där hitta sin egen beställning.

– De åkte ut till ödehuset, paketerade ordern och postade narkotikan, säger Anders Norberg.

Metoden är kontroversiell. Den balanserar på gränsen till brottsprovokation, vilket är förbjudet i Sverige. Polisen får inte be en misstänkt langare om att få köpa narkotika för att direkt gripa den som inleder affären. Detta eftersom brottet – själva langningen – då aldrig hade hänt. I fallet Alexandrus motiverar polisen sina narkotikaaffärer med att de var ”provköp”. Ingen skulle åtalas för just denna försäljning, men de skulle hjälpa polisen att komma på rätt spår.

Den 24 februari skulle polisen slå till. Då hade månader av spaning, otaliga filmer, dokumenterade försändelser, falska köp och avlyssnade samtal lagts samman till en akt som målade upp bilden av en enorm operation: Flera tusen drogförsändelser till ett värde av miljontals kronor.

Ett 70-tal poliser hade kallats in. På ett givet kommando skulle de storma flera adresser i Skellefteåtrakten. Det viktigaste tillslaget gjordes mot Björns bostad, en oansenlig hyreslägenhet en bit utanför Skellefteå.

Strax före fyra på eftermiddagen satte de i gång. Det behövde gå fort. En grupp poliser gick genom dörren, samtidigt krossade andra ett fönster och hoppade in. Björn, som befann sig i lägenheten, greps kvickt samtidigt som utredarna började söka igenom rummen. Men att det var bråttom berodde inte i första hand på att den misstänkte kunde fly, det handlade om datorerna. Eftersom de var försedda med tung kryptering så fanns en överhängande risk för att innehållet på dem skulle vara helt oläsligt, även om polisen tog dem i beslag. Enda sättet var att ta över dem medan Björn var inloggad. En enda knapptryckning eller en ryckt strömkabel hade räckt för att hårddiskarna skulle låsas i krypterad form.

Men poliserna var snabba nog. På plats vid ett lågt bord, invid Björns säng, kunde polisens it-tekniker kopiera innehållet på hans hårddiskar och säkra det för en kommande undersökning.

Det skulle visa sig vara en guldgruva av bevis. Datorn innehöll allt som behövdes för en omfattande nätbaserad droghandel. Där fanns krypteringsnycklar för mejladresser och lösenord till Alexandrus konton på nätet. Där fanns förteckningar över brevlådor, komplett med tömningstider. Dessutom mängder med avancerade säkerhetsprogram, allt som behövdes för att kommunicera anonymt och att sopa igen spåren efter sig. På datorn fanns också senaste numret av Narkotika-polisföreningens tidskrift.

– Det visade sig att Björn var väldigt intresserad av allt som skrevs i tidningar och i polisutredningar om arbetet på darknet, och om polishundars förmåga att hitta narkotika i brev. Han hade ett väldigt intresse av att skydda sig, säger Thomas Palmgren.

Dagen efter gripandet gjorde polisen ett nytt provköp. Men beställningen från Skittles74 fick inget svar och efter två veckor markerades ordern automatiskt som avslutad. Alexandrus hade tystnat.

Rättegången som följde är ett typexempel på den speciella bevissituation som nätbaserad brottslighet för med sig. Att demonstrera hur omfattande kriminalitet ett anonymt nätalias har gjort sig skyldig till är en sak. Att knyta det till en fysisk person en helt annan.

Ingen har ifrågasatt att användaren ”Alexandrus” stod bakom omkring 4 600 leveranser av narkotika från 2012 till februari 2015. En handel som omsatte åtskilliga miljoner kronor, enligt åklagaren.

Men Alexandrus var inte en människa. Det var ett alias, och ett alias kan inte fällas i domstol. Flera personer kan stå bakom namnet. Det kan ha överlåts från en person till en annan. Björn och Markus skyllde på varandra och hävdade att de klivit in i en operation som redan var i gång.

Trots det fann tingsrätten att Björn, med Markus hjälp, var den som hade skött Alexandrus handel. Straffet blev tio års fängelse för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling, medan Markus dömdes till fem års fängelse. Domen överklagades och hovrätten sänkte Björns straff till åtta års fängelse.

Det anses inte bevisat att han drivit Alexandrus längre än sedan sommaren 2014. Som en följd av detta kunde också bara en mindre pengasumma knytas till Björn. Av de miljontals kronor som den totala handeln ska ha omsatt krävdes de två till slut på bara 115 000 kronor var.

Utöver Björn och Markus dömdes deras målvakter för narkotikabrott i varierande grad. Den 32-årige man som hyrt ut ödehuset till dem undvek först att ställas inför rätta genom att fly till fjälls. Han levde i tält och gjorde inbrott för att få tag på förnödenheter, innan han efter några veckor återvände till Skellefteå. Där blev han igenkänd, gripen och dömd till skyddstillsyn för medhjälp till grovt narkotikabrott.

Historien om Alexandrus fick ett nästan övertydligt slut i juli 2015. Några veckor efter att Björn och Markus dömts i tingsrätten fick räddningstjänsten ett telefonsamtal. Ett ödehus några mil utanför Skellefteå stod i lågor. När brandkåren kom fram var huset redan helt övertänt och brandmännen tvingades fokusera på att stoppa elden från

att sprida sig. Av det som en gång var Alexandrus högkvarter återstod bara sot och aska.

Polisen misstänkte att branden var anlagd, men kunde inte hitta några kopplingar till knarkhandeln. Utredningen lades ned.

I dag ser polisen fallet Alexandrus som en stor framgång. Ett bevis för att langarna inte är säkra ens på internets med skyddade sajter. Samtidigt har handeln med droger fortsatt i hög omfattning. Alexandrus används nu som varnande exempel för andra langare.

”Läs förundersökningen från Alexandrus”, tipsar en langare på ett av drogmarknadernas forum för säkerhet.

– Det är tyvärr så det är, baksidan med att göra ett bra jobb är att de lär sig hela tiden. Det lilla försprång vi har äts upp, säger polisen Thomas Palmgren.

Björn och Markus heter egentligen något annat.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se
Linus Larsson linus.larsson@dn.se “

“ Darknet – mötesplats på internets skuggsida
Darknet är en del av internet specialbyggd för att hålla användare och sajtägare anonyma.

I praktiken används Tor-nätverket, en anonymiseringsteknik som även används av människor i diktaturer för att kringgå censur och övervakning.

Tor kan både användas för att anonymt besöka vanliga webbplatser. Men man kan också driva hela sajter inom Tor-nätverket, som då bara är tillgängliga för dess användare. Adresserna till sådana slutar på ”.onion”.

Darknet och Tor-nätverket är svårare att navigera eftersom det inte indexeras av vanliga sökmotorer. Ofta måste man ha tillgång till den komplicerade adressen till en viss darknet-sajt för att kunna nå den.

Det här var Nätaliaset Alexandrus
Alexandrus var ett alias som användes av en av de största narkotikaförsäljarna på nätet under flera års tid.

Namnet blev först känt på Silk road, en internationell marknad för olagliga varor. Den hade sin storhetstid för ett par år sedan och stängdes av FBI i oktober 2013.

Efter Silkroad flyttade Alexandrus till andra forum för narkotikaförsäljning.

Enligt FBI:s och den svenska polisens sammanställning ska Alexandrus ha stått bakom 4 600 leveranser av narkotika.

18 kilo hasch och marijuana, 1 600 bakverk med cannabis, 3 000 LSD-trippar och en okänd mängd MDMA kan kopplas till aliaset, enligt åklagaren. Ingen har dock dömts för all denna försäljning.

Han skrev på svenska och deklarerade öppet att han var en svensk säljare. Vissa sorters narkotika ville han bara leverera till adresser inom landet.

På drogsajter och forum som Flashback hyllades Alexandrus som en professionell försäljare med produkter av hög kvalitet.

Narkotika på Darknet
Anonymiteten på darknet har lockat mängder med specialiserade forum för handel med illegala droger.

De är i princip uppbyggda på samma sätt som vanliga köp- och säljsajter som Blocket eller Ebay.

Säljare visar sina varor, tar emot beställningar och recenseras av köparna. Den som får beröm för bra produkter och snabba, diskreta leveranser kan räkna med mer affärer.

Allt från cannabis och receptbelagda mediciner till heroin och syntetiska droger bjuds ut helt öppet.

Leveransen sker i princip uteslutande via posten. Köparen måste därför exponera sitt riktiga namn och sin adress för köparen.

Betalning sker med den digitala valutan bitcoin, vilket ska försvåra att koppla transaktionen till en fysisk person.

Oftast agerar drogforumets ägare mellanhand och tar en procentandel av de bitcoin som byter händer. Dessa summor kan växlas till vanliga valutor som kronor eller dollar.

Läsreportaget digitalt
Illustrationerna till texten bygger på fotografier från polisens förundersökning. Se originalbilderna i den digitala versionen av reportaget på fokus.dn.se

Så föll domarna mot personerna bakom aliaset Alexandrus

”Björn”
Man, 27 år
Roll: Skötte handeln.
Dom: Grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling.
Straff: Tio års fängelse. Sänkt i hovrätt till åtta år.

”Markus”
Man, 28 år
Roll: Skötte handeln.
Dom: Grovt narkotikabrott.
Straff: Fem års fängelse.

Hyresvärden
Man, 32 år
Roll: Hyrde ut huset.
Dom: Medhjälp till grovt narkotikabrott.
Straff: Skyddstillsyn med särskild behandlingsplan.

Målvakt 1
Man, 27 år
Roll: Tog emot drogförsändelser.
Dom: Narkotikabrott.
Straff: Fängelse, ett år och månader.

Målvakt 2
Man, 29 år
Roll: Tog emot drogförsändelser.
Dom: Narkotikabrott.
Straff: Fängelse, ett år. “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

”Ersätt koldioxidskatten med stor omställningsfond”

“ Överge låsningen. Koldioxidskatten kommer inte att bidra till att ställa om till ett fossilfritt transportsystem. För att göra de stora satsningar på bland annat en snabbladdningsinfrastruktur för elbilar behövs andra system. Ett förslag är att skapa en omställningsfond i hundramiljardersklassen, skriver enerigprofessorn Henrik Thunman.

Koldioxidskattens nuvarande utformning står i vägen för utvecklingen mot en fossilfri transportsektor. Ska vi nå målet om fossilfria transporter 2050 måste vi överge den låsning som dagens fokusering på den svenska koldioxidskatten medför. För att en omställning ska ske måste ett nytt system komma på plats som både tar hänsyn till behovet av skatteintäkten, samtidigt som det skapas en självförsörjande finansiering för övergången till en fossilfri transportsektor.

Bakgrunden till att vi i Sverige har en så stark tilltro till koldioxidskattens möjligheter är den positiva erfarenheten från omställningen av det svenska uppvärmningssystemet där skatten var den starkast bidragande orsaken till övergången från olja/kol till biomassa. Men omställningen av uppvärmningssystemet, i jämförelse till med transportsektorn, medförde inte någon större teknisk utmaning eller samhällsekonomisk kostnad, samtidigt som det saknades en ambition att införandet av koldioxidskatten skulle bidra till statsfinanserna. Därför kan inte koldioxidskatten på samma sätt ställa om transportsystemet.

Koldioxidskatten från drivmedel genererar årligen mer än 30 miljarder kronor och energiskatten ytterligare 30 miljarder till statsfinanserna. Slår man samman dessa två skatter och slår ut den på landets cirka 4,5 miljoner fordon motsvarar det cirka 10 000 kronor per fordon och år eller cirka 7 kronor per mil.

En ytterligare komplikation med dagens koldioxidbeskattning är att den inte baseras på det faktiska fossilbaserade koldioxidutsläppet. Den är satt godtyckligt drivmedel för drivmedel. Det gör att det är mer viktigt för en producent att få rätt klassificering av sin produkt än att faktiskt minska klimatbelastningen. Ska koldioxidbeskattningen bli trovärdig måste den baseras på det faktiska utsläppet.

Drivmedel är i dag en av de få förbrukningsvaror svenska konsumenter köper utan att få någon som helst relevant jämförelsepris eller innehållsspecifikation. Nu när vi ser en stark trend att gå mot elfordon, borde det relevanta måttet för jämförelse vara energiinnehållet, specificerat i kilowattimmar (kWh), samt hur många kilo fossil koldioxid som gått åt för varje kWh.

Introduktionen av elbilar och pluggin-hybrider kommer med största sannolikhet bli det som slutligen avskaffar koldioxidskatten i dagens tappning. Ta det exempel som i dag framförs som ett idealscenario: att vi har en elbil som vi laddar och kör med egenproducerad solel. Slår detta system igenom fullt ut kommer skatteintäkten från transportsektorn att bli noll, vilket är långt från de 7 kronor per mil som är dagens skatteintäkt.

De politiska styrmedlen för att införa elbilar följer tidigare mönster: den som har råd att investera ska inte behöva bidra till transportsystemets kostnader. Detta går bra så länge denna grupp är så pass liten att den inte påverkar den totala skatteintäkten. Men växer den måste

reglerna ändras. Ovanstående exempel visar på varför inga av de långsiktiga investeringarna som måste till för en omställning till en fossilfri fordonsflotta sker. Om en lösning börjar göra en verklig skillnad krävs det att de ekonomiska förutsättningarna kraftigt försämras för att inte skatteintäkterna ska minska för mycket.

Dagens låga oljepris är en annan anledning som ofta förs fram till den långsamma omställningen. Detta argument är väldigt underligt. Alla ansträngningar som görs just nu syftar ju till att det inte ska finnas någon efterfrågan på olja, vilket innebär att vi måste ha ett system som är anpassat till ett lågt oljepris. Vidare gör det låga oljepriset att det just nu finns en stor tillgång på de bästa ingenjörerna och ett stort intresse från de bästa utrustningsleverantörerna inom området att hitta nya marknader. Således blir inte förutsättningarna för att bygga till exempel biodrivmedelsfabriker bättre än de är i dag.

För att komma runt dagens låsningar måste skatteuttaget från transportsektorn motsvarade 7 kronor per mil separeras från ett system som ska finansiera omställningen till en fossilfri transportsektor. Efter mer än 20 års utredande vet vi i dag att det krävs investeringar motsvarande cirka 150 miljarder kronor fördelat över 15-20 år för att göra den svenska transportsektorn fossilfri.

150 miljarder kan ses som mycket pengar, men per år är det i samma nivå som de otaliga ansträngningarna som har gjorts under de sista tio åren. Där exempelvis skattebefrielsen för de 12 procent ”förnybara” bränslena som vi i dag använder motsvarar 7 miljarder per år. Således, för att klara omställningen behöver vi inte satsa mer pengar per år, utan vi måste använda dem effektivare.

Ett förslag på ett långsiktigt uthålligt system är att skapa en omställningsfond som har ett uttalat tjugoårsperspektiv och en långsiktig finansieringskälla i hundramiljardersklassen. Där fonden till en början exempelvis skulle kunna användas av staten för att bygga storskaliga drivmedelsfabriker och en snabbladdningsi nfrastruktur som efter driftsättning skulle säljas på den fria marknaden, samt för att elektrifiera delar av det svenska vägnätet. Fonden skulle även ta ansvar för att omfördela pengar från de som släpper ut mycket till de som släpper ut lite koldioxid i likhet med den svenska kväveoxidavgiften.

För att finansiera omställningsfonden borde man utnyttja det låga oljepriset. Med dagens pris på biomassa vet vi att det skulle krävas ett oljepris på cirka 800 kronor per fat råolja (5 kronor per liter) för att de förnybara alternativen ska kunna konkurrera. Blir oljepriset lägre än detta (i dag cirka 270 kronor per fat eller 1:70 kronor per liter) borde staten ta in mellanskillnaden (i dag 530 kronor per fat) till den föreslagna omställningsfonden. Detta skulle skapa ett stabilt bränslepris i Sverige och därmed goda förutsättningar för investeringar i förnybara bränslen. Dessutom skulle det generera det riskkapital som krävs för omställningen till en fossilfri transportsektor.

Om regeringen verkligen vill genomföra en omställning måste man först sätta ett långsiktigt system på plats– som kan fungera om en omställning faktiskt lyckas. Annars kommer inte någon större aktör våga satsa fullt ut på den nya tekniken.

De pengar som staten satsar de närmaste åren måste bidra till lösningen. Och istället för att skylla på det låga oljepriset borde det utnyttjas som ett sätt att finansiera och genomföra omställningen till en fossilfri transportsektor.

Henrik Thunman, professor vid och avdelningschef för avdelningen Energiteknik vid Chalmers tekniska högskola. Forskar om biodrivmedel. “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ De skadade barnen en chock för landet

Kommunens kontrollanter har knackat dörr i Olinda och funnit att myggan som sprider zikaviruset finns i hälften av alla hushåll. Viruset tros orsaka fosterskadan mikrocefali och nära 4 000 misstänkta fall utreds nu i Brasilien. Alicia föddes för tre månader sedan med mikrocefali. – Jag förstår inte hur vi ska klara det, säger hennes mamma Nadja Bezerra, och försöker trösta sin gråtande dotter.

Olinda. Världsarvsstaden Olinda har 397 000 invånare och ligger i den brasilianska delstaten Pernambuco, stor som Portugal. Det är den region i världen som drabbats värst av zikaviruset. Delstatens myndigheter har rapporterat att 1 447 barn fötts de senaste månaderna med skador som tyder på mikrocefali.

Viruset antas orsaka den neurologiska fosterskadan, vilken gör att huvudet inte växer normalt på fostret. Hjärnan blir därmed förminskad och den som drabbas kommer inte att kunna gå och riskerar även att få synskador och kraftigt nedsatt hörsel.

– Vi måste alla hjälpas åt att utrota denna epidemi, säger Teresa Miranda, häsochef i Olinda.

Hon har utlyst en tävling för den som är bäst på att utplåna zikaviruset i sitt hem. Den som blir bäst på att undvika stillastående vatten där den fruktade myggan lägger sina ägg belönas med tusen kronor. En enda mygghona kan föda över 200 mygglarver.

Det är karnevalsyra i Brasilien och i Olinda drar karnevalstågen fram på gatorna. Efter att forskare visat att zikaviruset även smittar genom saliv uppmanar Brasiliens hälso-institut gravida kvinnor att inte kyssas under karnevalen.

– Jag vet inte vad vi ska ta oss till. Detta blir bara värre och värre, säger Joselina Ferreira.

Hon går längst bak i ett karnevalståg som var tänkt att sprida glädje i ett Brasilien som står inför sin -värsta ekonomiska kris på 25 år.

– Hela tanken med karnevalen är att glömma vardagens bekymmer och besvär. Nu känns det som om festen redan är över, säger hon.

Det brasilianska hälsoinstitutet Fiocruz, som sammanställer alla fall i Brasilien, har ännu bara konstaterat 404 fall, men utreder 3 670 - andra fall där det finns misstankar om mikrocefali. Ett av de 404 fallen som bekräftats är Alicia som föddes för tre månader sedan. Hennes mamma drar pekfingret framför hennes ögon, men dottern följer inte efter med blicken.

– Läkaren har sagt att jag ska tända och släcka ljuset på natten för att hennes ögon ska tränas att reagera, men hon blinkar inte ens, säger Nadja Bezerra, 42.

Hon lägger ned Alicia i barnvagnen som en familj i södra Brasilien skänkt till henne och sätter sig ned vid köksbordet. Alicia börjar skrika och Nadja försöker lugna henne med sin röst. Det fungerar inte. Ännu är det osäkert om Alicia kan höra.

– Jag förstår inte varför detta drabbat mig. Vad har jag gjort för fel?

Nadja Bezerra bor i utkanten av en favela i miljonstaden Recife, som ligger intill Olinda, och jobbar som telefonist på ett av Brasiliens privata telebolag. Hon tjänar 1 300 kronor i månaden och halva hennes lön går åt till att köpa mediciner och blöjor till Alicia.

Den dyraste är magsårsmedicinen som Alicia måste ta för att minska uppstötningarna som irriterar hennes matstrupe. Ett paket med 28 tabletter kostar 280 kronor och Alicia måste ta två tabletter om dagen.

– Och denna medicin kostar 110 kronor. Den måste hon ta för ögonen. Den här kostar 75 kronor. Och den här är till mig för att lindra min depression, säger Nadja och visar upp fem askar med antidepressiva tabletter.

– Jag förstår inte hur jag ska klara det. Nästa månad tar mammaledigheten slut. Vem ska då ta hand om henne, säger Nadja och tittar ned i barnvagnen.

Alicia skriker och Nadja försöker trycka in en napp i hennes mun, men nappen åker ut igen. Hon trycker in den igen, men den åker ut igen. Och igen.

Nadja berättar att det inte var meningen att hon skulle bli gravid. Hon och hennes man har redan 15-årige Jonatan. Men eftersom han tjatat om ett syskon tänkte föräldrarna att det skulle bli en glad present. Nadja hulkar för att stoppa gråten.

– I sjunde månaden sa läkaren att vårt barn var missbildat. Hon sa att om mitt barn skulle födas skulle hon bli en grönsak. Hur kan man säga något sådant?!

Det enda som utåt sett gör att det syns att Alicia har mikrocefali är att hjässan ser ut att ha sjunkit in och att öronen är stora i förhållande till huvudet. Sonen kommer in i köket och tar upp sin syster ur vagnen. När han stryker henne över hennes svarthåriga hjässa slutar hon att gråta.

– Jag tycker att min syster är fin, säger han.

Karnevalsorkestern segar sig uppför kullerstensgränden i Olinda och musikerna gör sitt bästa för att hålla humöret uppe. Många i tåget har redan smittats av zikaviruset -eller känner någon som har smittats. Brasilien står inför sin värsta hälsokatastrof på många år.

– Om jag varit gravid hade jag flytt utomlands. Här går det inte att vara, säger Joselina Ferreira, 26.

Längst fram i karnevalståget bär fyra flickor en likkista där de lagt ett uppstoppat kramdjur som föreställer Aedes aegypti-myggan som sprider zikaviruset. Flickorna bär kistan mot en av stadens kyrkor där de ska hålla en symbolisk begravning.

– Vi vill ha död på denna mygga nu, säger Maria Vitória Santos, 11.

Hennes kompisar nickar och sätter ned kistan på marken. Tillsammans med ett tiotal andra flickor från en dansskola iscensätter de en dödsdans runt myggan.

– Dö, dö, dö, sjunger flickorna med ansträngda leenden.

En av de medverkande i begravningståget är hälsochefen Teresa Miranda.

– Många tror att myggan bara lägger sina ägg i stora pölar eller i vattentankarna. Men det kan räcka med en vattenfylld kapsyl, säger hon och böjer sig ned för att plocka upp en slängd kork på marken.

De flesta zikafallen är asymtomatiska, vilket innebär att en person kan bära på viruset utan att upp-leva några symtom. Ibland kan dock viruset orsaka huvudvärk, ledvärk, rodnad och smärta bakom ögonen. Den smittade kan få låg feber under tre till sju dagar och röda fläckar och klåda kan förekomma på armar och ben. Det mest tillförlitliga testet för att konstatera zikaviruset kan endast göras under de första dagarna av infektionen, när viruset fortfarande cirkulerar i blodet. Ännu har inte Brasiliens allmänna sjukhus tillgång till testet; den som misstänker att den smittats måste uppsöka en privat klinik där det - kostar 2 000 kronor att testa sig.

Den senaste veckan har antalet misstänkta fall ökat med tio procent i delstaten Pernambuco och fallen väntas öka. De enda sjukhusen i delstaten som har kompetens att ta hand om spädbarnen med mikrocefali ligger i huvudstaden Recife med nästan fyra miljoner invånare. Många av föräldrarna från landsbygden hänvisas till vårdcentralen Lessa de Andrade.

– Vi hade inte hjärta att låta mammorna sitta hemma och deppa under karnevalen, säger fysioterapeuten Janaina och tejpar upp serpentiner i vårdcentralens hörsal.

På ett bord har hon och kollegorna dukat upp sockerkakor och bjudit in en grupp som ska spela karnevals-musik för en samtalsgrupp som bildats för ett tiotal mammor med spädbarn som nyligen diagnostiserats med mikrocefali.

– Mammorna går genom en väldigt svår tid nu. Vi måste få dem att må bra så att de bättre kan hjälpa sina barn, säger vårdcentralens avdelningschef Lúzia Helena Casé.

Hon menar att föräldrarna står inför stora utmaningar.

– Många av barnen har grava funktionshinder och kommer aldrig att lära sig att gå. Det är också osäkert om hur hörseln och synen kommer att påverkas, säger hon.

En av de första mammorna att anlända till hörsalen är Hilda da Silva, 38, med sin två månaders bebis Matheus. Dagen till ära har hon klätt honom i en karnevalsdräkt i glänsande färger.

– Detta blir hans första karneval, säger Hilda da Silva och håller stolt upp sin son.

Annat var det för två månader sedan. En halvtimme innan hon skulle föda kom läkaren in i rummet och berättade att hennes son hade mikrocefali. Läkaren hade sett det på ultraljudet. Eftersom Hilda gjort fyra ultraljud tidigare under graviditeten tyckte hon det var märkligt att ingen sett något tidigare.

– Jag och min man visste inte vad vi skulle ta oss till. Jag grät mig genom förlossningen och slutade att gråta först femton dagar senare. Bara Gud vet hur mycket jag gråtit, säger hon.

– Det är bara att acceptera. Jag hoppas bara att han ska kunna se. Jag vill så gärna att han ska kunna se mig, säger hon och blir känslosam.

Bredvid henne sitter ensamstående Alexsandra da Silva, 33, med sin Diego Júnior som bara är en månad gammal. Han sover i sin mormors knä på en stol i hörsalen. Alexsandra har ännu inte accepterat att hennes son fått den neurologiska diagnosen mikrocefali.

– Jag tycker det är så konstigt. Jag har varken haft feber eller klåda. Kan det verkligen vara så att jag smittats av myggan, undrar hon.

Hon tittar på sin 60-åriga mamma som fött 12 barn och har 13 barnbarn. Alla har fötts friska.

– Det är så orättvist, säger Alexsandra och kämpar för att hålla gråten tillbaka.

Hon bor i en av de mest våldsamma kåkstäderna i Recife. Den kallas för Planeta dos Macacos (Apornas planet) och de hundratals kåkarna i området har inget avlopp. Det är vanligt med vattenpölar i gatorna och på Alexsandras gata är flera smittade av zika. Men Alexsandra tror inte att det är viruset som orsakat den neurologiska skadan:

– Jag drack alkohol under graviditeten. Jag vet att man inte får göra det, men jag gjorde det ändå. Jag är rädd för att det är jag själv som ställt till det, säger hon och börjar gråta.

Hennes mamma tröstar henne.

– Nej, min lilla flicka. Det är inte ditt fel. Du dricker bara en gång i veckan. Det är myggans fel, säger hon.

Alexsandra vill inte ta in informationen.

– En av mina väninnor som dricker varje dag födde en helt normal pojke för bara några veckor sedan, säger hon och torkar sina tårar.

En av sjuksköterskorna tejpar upp karnevalsmasker på den svarta tavlan för att liva upp stämningen och Alexsandra tittar till sin sovande Diego Júnior i en ljusblå sparkdräkt.

– Jag kommer att älska honom ändå. Jag måste bara bli starkare, säger hon.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com “

“ **Fakta.**

Den största risken för gravida kvinnor att utveckla fosterskadan mikrocefali är under de tre första månaderna av graviditeten. Ännu är det inte känt om den som haft zikaviruset kan skapa antikroppar och bli immun. Mer forskning behövs för att se hur infektionen agerar i kroppen.

Många gravida kvinnor har undersökt möjligheten att göra abort om det konstateras att huvudet på fostret slutat att växa, men den brasilianska lagstiftningen ger inte kvinnan den rätten. Endast vid våldtäkt eller vid risk för kvinnans liv får hon göra abort. FN uppmanar nu Brasilien att göra ett undantag från lagen.

Fakta. Mikrocefali i Brasilien

Misstänkta fall: 4 783

Bekräftade fall: 404

Uteslutna fall: 709

Fall under utredning: 3 670

Källa: Fiocruz

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Tre frågor och svar om viruset

1 Hur sprids zikaviruset?
Zikaviruset sprids av aedes-myggan, samma typ av mygga som bland annat sprider dengueviruset. Det finns ett fåtal dokumenterade fall där viruset spridits via sexuella kontakter och blodtransfusioner. Den kraftiga ökningen av fall i bland annat Brasilien beror på att viruset fram tills för några år sedan inte fanns i landet och att befolkningen inte är immun.

2 Varför är man så orolig för viruset?
Zika upptäcktes redan 1947 i Uganda och fram tills nyligen ansågs det inte vara särskilt farligt. Men nu tros infektion hos gravida ligga bakom Brasiliens kraftiga ökning av antalet barn som fötts med mikrocefali, onormalt litet huvud och utvecklingsstörning. Det vetenskapliga sambandet är ännu inte helt klarlagt. Infektion tros också ligga bakom ett ökat antal fall av Gullain-Barrés syndrom hos vuxna, en allvarlig neurologisk sjukdom.

3 Vad ger zikavirusinfektion för symtom?
De flesta som blir smittade får inga symtom. Runt en av fem blir sjuk. Vanliga symtom är feber, hudutslag, ledvärk och ögoninflammation i mellan två till sju dagar. inkubationstiden, tiden från att man blir smittad tills att man blir sjuk, tros vara två till sju dagar. Det finns inget vaccin eller särskild behandling mot zika-virusinfektion, det bästa sättet att skydda sig är att undvika myggbett genom myggmedel, myggnät och heltäckande kläder.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Asylsökande tilldelas statliga praktikplatser

Regeringen tänker tvinga de statliga myndigheterna att ta emot minst 1 000 asylsökande per år som praktikanter. – Det är viktigt att både staten och näringslivet tar sitt ansvar, säger statsminister Stefan Löfven.

Beslutet om de statliga praktikplatserna togs på det senaste regeringssammanträdet. Tanken är att de statliga myndigheterna ska vara med och bidra till att flyktingarna kommer ut på arbetsmarknaden och snabbare lär sig svenska språket.

– En grundläggande del av den svenska modellen är att alla människor arbetar och gör rätt för sig, -säger statsminister Stefan Löfven.

Samtliga riksdagspartier håller nu på att utarbeta nya förslag för att kunna förbättra integrationen av de människor som flytt till Sverige. Statsministern är kritisk till de borgerliga partierna som kommer med krav på försämrade villkor på arbetsmarknaden, som till exempel sänkta ingångslöner. Han är särskilt kritisk mot Moderaterna.

– Det kommer att krävas många fler åtgärder på det här området och det är viktigt att både staten och näringslivet tar sitt ansvar. Nu föreslår Moderaterna lägre -löner och sämre arbetsvillkor. Det är inget annat än en attack mot den svenska modellen och riskerar att sänka lönen för breda grupper, säger han.

Regeringsbeslutet innebär att de statliga myndigheterna tillsammans ska erbjuda i genomsnitt minst 1 000 nyanlända per år praktikplatser.

Uppdraget är tvingande och kommer att följas upp av Statskontoret som rapporterar till civilminister Ardalan Shekarabi (S).

– Vi behöver göra allt vi kan för att bidra till att människor kommer i arbete. Vi ser att många aktörer tar sitt ansvar nu och det är självklart att den statliga sektorn också måste ta sitt ansvar, säger Ardalan Shekarabi.

I stort sett alla myndigheter ska omfattas av uppdraget. Undantagna är bara fem säkerhetsrelaterade myndigheter, bland andra FRA och Säpo. AP-fonderna omfattas inte heller.

Uppdraget sträcker sig över en treårsperiod eftersom olika myndigheter kan ha varierande förutsättningar att ta emot praktikanter under olika år. De myndigheter som inte har som rutin att ta emot praktikanter kan behöva en för-beredelsetid, menar regeringen.

En del myndigheter har tidigare varit skeptiska till att ta emot praktikanter på grund av att arbetsuppgifterna ofta kräver akademisk examen. Det är inget argument som regeringen godtar.

– Med tanke på det stora antalet nyanlända och att många har relevant yrkesbakgrund så gör vi bedömningen att det är fullt möjligt att fylla de här platserna med människor som har goda förutsättningar att tillgodogöra sig praktiken, säger Ardalan Shekarabi.

Arbetsförmedlingen får ansvaret att förmedla praktikplatserna. Uppdraget delas ut till myndigheterna omgående och pågår fram till den 31 december 2018. Ersättningen till praktikanterna ska betalas ut via arbetsförmedlingen.

– Jag anser att det är viktigt att staten tar sitt ansvar. Vi kan inte kräva av andra parter att de ska ta ansvar om vi inte själva bidrar, -säger Ardalan Shekarabi.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Polisens förslag för att kunna utvisa fler

Drygt en tredjedel av utvisningarna kunde verkställas under förra året – nu har polisen lämnat en punktlista till regeringen på hur arbetet ska bli mer effektivt. Flyktinggruppernas riksråd befarar att polisens ökade roll kan försvåra asylutredningarna.

Polisen har lämnat flera förslag till Justitiedepartementet om hur myndigheten ska kunna verkställa fler utvisningar av personer som fått avslag på sin asylansökan, skriver svd.se. I nuläget finns omkring 20 000 personer i Sverige som ska utvisas med tvång – förra året lyckades polisen genomföra knappt 4 000 av de runt 11 000 utvisningsärenden som Migrationsverket lämnade över.

Polisen vill bland annat kopplas in tidigt i asylprocessen för att hjälpa till att fastställa personernas identitet och att personer som väntar på en utvisning måste anmäla sig oftare.

Andra förslag är att polisen ska få mer pengar för att kunna genomföra effektivare flygtransporter, och att de asylsökande ska motiveras till att återvända genom samtal.

Men Sanna Vestin, ordförande för Flyktinggruppernas riksråd (Farr), är kritisk mot att polisen kan kopplas in tidigt i asylprocessen, eftersom det enligt henne riskerar att minska den asylsökandes förtroende för Migrationsverkets personal.

TT”

“ Fakta.

Upp till 80 000 personer kan komma att utvisas från Sverige under de kommande åren, enligt en färsk prognos från regeringen.”

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Medarbetare lämnade ut hemliga personuppgifter

En anställd på Försäkringskassan ska ha lämnat ut hundratals sekretesskyddade personuppgifter om brukare till ett assistansbolag.

Försäkringskassan har polisanmält bolagets företrädare misstänkt för medhjälp till tjänstefel, dataintrång och brott mot sekretess-agstiftningen. Bolaget har också anmälts till Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, för utredning om verksamhetens tillstånd ska dras in. Medarbetaren anmäldes i fredags till personalansvarsnämnden, som fattar beslut under kommande vecka.

– Det här är väldigt, väldigt allvarligt, säger Therese Karlberg, verksamhetsområdeschef för funktionsnedsättningar på Försäkringskassans huvudkontor.

Kan det handla om fler personer?

– Det vet vi inte och vi letar därför vidare i våra system.

Det var i december som myndighetens internutredare fick ett externt tips om att någon läckte information från Försäkringskassan. Medarbetaren var då inte längre anställd, ett vikariat som försäkringshandläggare inom assistansersättningen i Göteborg hade avslutats i augusti. Efter vikariatet hade medarbetaren anställts på ett assistansbolag som denne kommit i kontakt med under sin tid på myndigheten.

Internutredarna fann att med-arbetaren, efter besked om att -vikariatet inte skulle förlängas och att det var klart med anställningen hos assistansbolaget, under juni till och med augusti hade gjort otillåtna sökningar i systemet. Totalt hade samtliga brukare, personer som får personlig assistans, från 42 bolag och kommuner kartlagts. Uppgifterna ska ha använts för att kontakta brukare och locka över dem som kunder.

– Det handlar om sekretesskyddade uppgifter som personnummer och namn, inga medicinska diagnoser eller liknande.

Dessutom hade medarbetaren godkänt tidsrapporter, som är grund för utbetalningar, från assistansbolaget. Det var en jävshandling, men efterkontroller visar inte att några felaktigheter har godkänts.

Internutredningen intensifierades i januari då medarbetaren började en ny anställning hos Försäkringskassan. Efter en dryg vecka hade cirka 250 sökningar gjorts över brukare hos tre assistansbolag, som inte var kopplade till medarbetarens arbetsuppgifter. Dessutom hade det gjorts utskrifter.

Den 22 januari hölls ett utredande samtal med medarbetaren, som sade sig ha blivit ombedd att ta fram listor över brukare hos andra bolag, efter att ha tackat ja till en chefstjänst hos bolaget. Under sommaren träffades medarbetaren och bolagsföreträdaren vid flera tillfällen utanför arbetstid och materialet lämnades då över.

– Medarbetaren hävdar att hen varken fått gåvor eller pengar.

Under sin tid i assistansbolaget försökte medarbetaren få en annan handläggare på Försäkringskassan att ta fram uppgifter om brukare i andra assistansbolag.

Men anställningen i assistansbolaget blev inte som utlovats och medarbetaren lämnade den. Väl tillbaka på myndigheten fortsatte kontakterna med bolagsföre-trädaren, men medarbetaren påstår att uppgifterna som olovligen togs fram i januari inte lämnades över.

Reagerade ni tillräckligt snabbt, och hade ni upptäckt detta om ni inte fått ett externt tips?

– Vi fick även varningsflaggor i våra interna kontrollsystem, men det externa tipset gjorde att det snabbt blev mer kraft i utredningen. Jag tycker att vi agerade snabbt, nästan direkt begränsade vi personalens tillgång till den här typen av sökningar på brukare. Vi ska även göra fler riskanalyser för att se om vi bör göra ytterligare åtgärder, säger Therese Karlberg.

Hur kan detta påverkas assistansbolagens och brukarnas förtroende för er?

– Vi har informerat alla berörda bolag om vad som har hänt. Det är naturligtvis viktigt att de känner att de kan lita på oss.

När medarbetaren fick besked om avstängning valde denne att säga upp sig.

– Det är klart att det här är upp-rörande, men om Försäkringskassan åtgärdar detta har jag kvar förtroendet för dem. Sedan är det bara att beklaga att enstaka assistans-bolag har oseriösa marknadsförings-metoder, säger Vilhelm Ekensteen, ordförande för Intressegruppen för assistansberättigade.

Annika Carlsson “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Domen om samisk rätt väcker nya frågor

Domen i veckan som gav Girjas sameby rätt att bestämma över jakt och fiske i ett stort fjäll-område fick spridning över hela världen. Den väckte också en rad frågor om vilka följder domen får.

Nyheten om Gällivare tingsrätts dom, som gav samebyn rätt mot staten, fick spridning inte bara i Europa utan även i länder som Qatar, Namibia och Taiwan. Kanske för att den handlar om ett av världens ursprungsfolk och att de nordliga fjällområdena ses som exotiska. Men domen var också historisk.

– Det är första gången det finns en principiell viktig konflikt mellan samerna och staten – och samerna vinner, säger Eivind Torp, docent i juridik vid Mittuniversitetet och expert på samerättsliga frågor.

Domen fick de närmast berörda att fälla glädjetårar.

– Den gav nog en känsla av upprättelse. Det kan man se mot bakgrund av hur staten förde målet. Det blev bittra reaktioner när statens ombud konsekvent använde ordet ”lappar”, och inte bara med hänvisning till historiska källor, säger Eivind Torp.

Domen ledde också till oroliga kommentarer från jägarrepresentanter som befarar att småviltjakten i området kommer att begränsas -eller bli mycket dyrare.

– När småviltjakten släpptes fri för andra än samerna 1993 var det ju för att tillgodose ett ökat jakt- och fiskeintresse hos allmänheten. Jag tror inte det finns någon grund för oro, men jägarna har sett staten som tjänare för allmänhetens intresse, och känner osäkerhet om samerna ska styra jakten, säger Eivind Torp.

Men frågan är också kontroversiell bland samerna. Domen stärker rättig-heterna för medlemmarna i samebyn, och kanske i förlängningen medlemmar i andra samebyar. Men majoriteten samer är inte renskötare och saknar de rättigheter till jakt och fiske som ett medlemskap i en sameby ger.

– Vi kan konstatera att Jakt- och fiskesamerna är det största partiet i sametinget, och har som en av sina viktigaste punkter att alla samer ska ha rätt till jakt och fiske. Oavsett detta har den svenska riksdagen inte förmått modernisera lagstiftningen, och jag tror att domen gör det uppenbart att något måste göras, säger Eivind Torp.

TT “

“ Fakta. Girjasmålet
Domen meddelades den 3 februari och slog fast att medlemmarna i Girjas sameby, och inte som i dag staten/länsstyrelsen, har rätt att bestämma om småviltjakten och fisket inom byns område ovan odlingsgränsen.
Tingsrättens motivering: Rätten att bruka området ska bedömas enligt urminnes hävd. Ett statligt ägande sedan 1887 rubbar inte denna rätt.

Källor: Gällivare tingsrätt, Sametinget “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Kirurgens väg från hyllad till fuskanklagad

Han charmade alla – sen rasade allt. Tre patienter på Karolinska universitetssjukhuset fick strupar i plast inopererade av Paolo Macchiarini. Två dog. I dag utreds stjärnkirurgen för grovt vållande till annans död.

Han kom till Sverige för att rädda liv.
Han lämnar efter sig en skandal.
Kanske den största i Karolinska universitetssjukhusets historia.

– Det var ganska uppenbart att patienterna mådde fruktansvärt dåligt, säger Bengt Gerdin, professor emeritus vid institutionen för kirurgiska vetenskaper vid Uppsala universitet.

En akademisk underdrift:
Två patienter dog.
Den tredje lever under svåra omständigheter på ett amerikanskt sjukhus.
Bengt Gerdin granskade kirurgen Paolo Macchiarini på uppdrag av Karolinska institutets rektor.

Fusk, konstaterade Gerdin i maj 2015.

Uppgifter i Macchiarinis uppsatser stämde inte med underlaget i patienternas journaler, fann Bengt Gerdin.

Macchiarini överlämnade då närmare 1 000 sidor forskningsmaterial ytterligare till Karolinska institutets rektor Anders Hamsten.

Som aldrig vidarebefordrades till granskaren.

På en presskonferens i augusti 2015 sade Anders Hamsten och Johan Bratt, dåvarande chefsläkare på Karolinska universitetssjukhuset, att de ändå hade förtroende för Paolo Macchiarini.

I dag utreds han för grovt vållande till annans död.

Bengt Gerdin säger sig vara oerhört förtvivlad.

Å vetenskapens vägnar.

– En oerhört allvarlig historia. Som sätter fingret på hur fel det kan gå. Allt har gått fel. Rekryteringen, hur arbetet utfördes, samarbetet mellan Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset. Medicinskt har det brustit ifråga om hur en läkare ska hantera en enskild patient, en människa i nöd. Från informationsplikten fram till lindran och tröst inför döden. Forskningsetiskt har det brustit ifråga om ärlighet i forskningsredovisningen.

Tre patienter på Karolinska universitetssjukhuset fick strupar i plast inopererade av Paolo Macchiarini.

Patienten som ännu lever behandlas var fjärde timme. Läkare suger bort slem i hennes luftrör.

Det krävdes tre entimmesprogram på SVT, journalisten Bosse Lindquists dokumentär ”Experimenten”, för att Karolinska institutet skulle stoppa kirurgens forskning.

– Det visar att universitetet och sjukhuset är oerhört slutna världar, säger Bengt Gerdin. Det finns en vana att mörklägga skeenden för skatte-betalare och allmänhet. Min utredning från i maj kommer till samma slutsatser som Bosse Lindquist i SVT men redovisar inte resultatet på samma färgstarka sätt. Det hela började för övrigt med Yvonne Åstrands reportage i ”Uppdrag granskning”. Hade inte media visat upp detta så hade mörkläggningen kunnat fortsätta i det slutna systemet.

– Det tycker jag rektor Anders Hamsten ska fundera på. Hur ser allmänheten på universitets- och sjukhusvärlden? De som donerar pengar? Våra mecenater? Detta påverkar alla våra universitet – inte bara KI och Nobelpriset. För att reparera förtroenden räcker det inte med ett bondeoffer, det vill säga att Macchiarini får sluta. Sen vill jag inte gå in på vilka som bör lämna.

Varför fick du inte granska Paolo Macchiarinis fullständiga forskningsunderlag?

– Det ska du fråga rektor Hamsten om. Men effekten blev att min roll som extern sakkunnig blev fullständigt meningslös. Den inre kretsen bestämde sig för att göra mig meningslös med en enda handrörelse in i dimman. Sedan läste jag de 1 000 sidorna i lugn och ro under hösten efter att rektorn frikänt Macchiarini. Där fanns ingenting som ändrar min slutsats. Bara ytter-ligare dimma.

Att 57-årige Paolo Macchiarini är en man med extremt risktagande som specialitet framgår också av den amerikanska tidskriften Vanity fairs januarinummer.

I ett reportage av Adam Ciralsky avtäcks en kärleksaffär byggd på storslagna lögner.

I februari 2013 träffade Paolo Macchiarini den amerikanska tv-journalisten Benita Alexander i en bar på lyxhotellet Mandarin Oriental i Boston.

Intervjuarbetet inför en dokumentär i kanalen NBC övergick snart i en passion mellan kirurgen och reportern, enligt Vanity fair.

Benita Alexander och Paolo Macchiarini tillbringar veckoslut tillsammans i Venedig, London och på Bahamas. Kirurgen inviger gradvis reportern i ett dolt nätverk av framstående läkare som konsulteras av president Obama, paret Clinton och påven Franciskus, enligt Macchiarini.

När paret börjar planera sitt bröllop försäkrar Paolo Macchiarini att påven tänker viga dem i en ceremoni på heliga stolens sommarresidens i Castel Gandolfo söder om Rom, enligt reportaget.

Gäster från 17 nationer, inbjudnings-kuvert klädda i lammskinn, mat från trestjärniga restaurangen Enoteca Pinchiorri i Florens och sång av operatenoren Andrea Bocelli.

Utöver inbjudningskorten visar sig bröllopet, liksom VIP-nätverket av läkare, vara ett luftslott, berättar Vanity fair.

En vän till journalisten Benita Alexander noterar att påven är inbokad på statsbesök i Sydamerika när vigseln är tänkt att äga rum i Italien den 11 juli 2015. Reportern lejer en privatdetektiv som dementerar resten av detaljerna i Macchiarinis löfte om ett katolskt sagobröllop.

Benita Alexander mejlar Paolo Macchiarini, enligt Vanity fair: ”Vem i helvete är du och vad i helvete är ditt problem?”

En Harvardprofessor säger till Vanity fair att Paolo Macchiarini tycks ha ett tomrum i sin personlighet som kirurgen försöker fylla med avancerade bedrägerier.

Tidskriften antyder att en misslyckad läkarundersökning som Paolo Macchiarini utförde på sin egen pappa under utbildningen kan ha betydelse. Fadern klagade över smärtor. Sonen undersökte men fann inget fel. Pappan dog kort därefter.

Journalisten Bosse Lindquist på Sveriges tele-vision känner igen den grandiosa version av -kirurgen som Vanity fair presenterar.

– Samtidigt har jag inte hittat samma sorts lögner i det material som jag har granskat. Men där finns ett mönster som återkommer. När han ska beskriva sin vigsel. När han beskriver hur det ser ut i halsen på sina patienter. Bilderna stämmer inte överens med verkligheten. Ett enormt risktagande. Och en förmåga att kunna sova på nätterna trots detta.

Bosse Lindquist förstår ändå varför man kan förälska sig i Macchiarini.

– Han är väldigt karismatisk. Färgstark, kreativ, smart som attan, charmig, en enorm förmåga att trollbinda både enstaka individer och stora grupper av människor. Han har ett slags situationsförmåga som gör att han kan pejla in stämningen i ett rum och blixtsnabbt anpassa sig efter den.

– Dessutom är de medicinska problem som han försöker lösa relevanta: bristen på organ och kroppens oförmåga att acceptera externa organ. Och han är långt från ensam om att tro att man kan bygga organ med hjälp av en matris. Så det finns även en förnuftig grund till varför man attraheras av honom. Sen visar sig verkligheten inte vara som han beskrivit den alla gånger. Vilket är ett skäl till varför det gått så bra för honom, säger Bosse Lindquist.

Ska man betrakta Macchiarini som en karikatyr av en thoraxkirurg? En genialisk läkare som dragit de inbyggda riskerna i yrkesrollen till dess absoluta spets? En verklighetens Dr Frankenstein, som han på skoj kallar sig själv i Bosse Lindquists dokumentär.

– En mycket viktig och intressant fråga, säger professor Bengt Gerdin. Detta handlar förstås ytterst om vad man bör göra vid fronten. Ska man hårdra det säger allmänkirurger: det är för svårt att operera hjärtsjuka. Medan thoraxkirurger säger: vi opererar just för att de är hjärtsjuka.

Svensk kirurgihistoria är präglad av djärva pionjärer.

– När Clarence Craaford (professor på Karolinska institutet och överläkare på Karolinska sjukhuset) lärde sig operera barnhjärtan för 70 år sedan var det ett antal som dog. Samma sak när Herbert Olivecrona (professor på Karolinska institutet) började operera hjärntumörer.

– Skillnaden i dag jämfört med deras tid för 60, 70 år sedan är att patienten står i centrum av beslutsfattandet. En av de viktigaste etikfrågorna i vården i dag är informationsplikten. Beslutsunderlaget ska inte ges av kirurgen själv eftersom han tenderar att vara förförd av sina egna möjligheter. De etiska regelverken har utvecklats oerhört.

Och det är här – i Karolinska institutets och Karolinska universitetssjukhusets iver att applicera banbrytande kirurgi på enskilda individer – som lärosätets och sjukhusets omdöme har brustit, enligt professor Bengt Gerdin.

– Man hävdar att Paolo Macchiarinis operationer inte är forskning utan livräddande kirurgi. Man hävdar att patientens situation var livshotande. Men det är klart att det rörde sig om forskning. Uppsatserna som legat till grund är fulla av forskningsinformation. Men kallar man det för forskning blir skydden för individen mycket starkare. Då krävs till exempel skriftlig information. Hävdar man att det inte är forskning blir patienten helt skyddslös inför den enskilda doktorn, säger Bengt Gerdin.

Som de tre patienterna under Paolo Macchiarinis kniv på Karolinska universitetssjukhuset. En amerikansk man (död), en eritrean boende på Island (död), en turkisk kvinna (remitterad från Karolinska universitetssjukhuset till USA).

I Bosse Lindquists SVT-dokumentär går uppgifterna isär om den eritreanska studentens hälsotillstånd inför operationen.

Enligt Paolo Macchiarini var han döende.

Andra källor motsäger det.

– Men även om patientens tillstånd var livs-hotande kan inte läkaren göra som han vill, -säger Bengt Gerdin. En tredjedel av de som befinner sig på onkologiklinik är livshotande sjuka. Inte får onkologerna göra som de vill för det. Svenska universitetssjukhus kan inte plocka hit dödssjuka människor från hela världen och slippa underkasta sig forskningsregelverken för att de människor som kommit hit eventuellt är döende.

Kallsinnet på Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset återuppväcker smärtpunkter i svensk medicinhistoria.

1990 sände Bosse Lindquist en radiodokumentär om steriliseringsvågen i mitten av förra seklet, ”Förädlade svenskar – rashygien och sterilisering”. Staten steriliserade kvinnor från ut-satta sociala miljöer för att inte svenska ”folkstammen” skulle försvagas.

– Jag har tänkt mycket på tvångssteriliseringarna de senaste dagarna, säger Bosse Lindquist. Jag har gjorde många intervjuer med läkare inför det programmet och deras ord ekar i skallen. Många läkare

framhåller det här: för att klara avancerade transplantationer måste man få öva på operationsbordet. Frågan är om det är sant? Paolo Macchiarini har hävdat att hans luftrörs-operationer föregicks av djurförsök. Och KI har stött detta. Min dokumentär visar att det inte är sant. Att Karolinska institutet mörkar det faktum att vetenskapen inte stämmer.

Hugo Lagercrantz, seniorprofessor i barnmedicin vid Karolinska institutet, säger att det är ”obegripligt” att KI:s ledning valde att fria Paolo Macchiarini i fjol.

– Visserligen, säger Lagercrantz, är de medicinska framstegen kantade av läkare som gjort heroiska operationer med flera dödsoffer innan de lyckats.

Men Macchiarini kommer aldrig upptas i den klubben, säger Hugo Lagercrantz.

– Tänk att KI lyckats bli så förförda. Journalisten i reportaget i Vanity fair blev också förförd men gick ut och erkände att hon blivit sol-och-vårad. Vilket inte KI gjort. De försöker stoppa huvudet i sanden. De som framför allt drivit rekryteringen av Macchiarini måste ställas till svars och avgå från sina chefsbefattningar. Det gäller inte bara förtroendet för Karolinska universitetssjukhuset och institutet utan också för Nobeförsamlingen, ett av Sveriges starkaste varumärken, säger Hugo Lagercrantz.

Han vill lägga till att rektor Anders Hamsten inte tillträtt när Macchiarini rekryterades.

Rektor var då Harriet Wallberg, i dag Sveriges universitetskansler och ledamot av Nobelförsamlingen vid Karolinska institutet, de 50 ledamöter som utser Nobelpristagaren i fysiologi eller medicin.

– Det var inte jag som tog beslutet eller skrev på pappren när Macchiarini rekryterades, säger Harriet Wallberg. Jag hade andra uppgifter den dagen. Jag hade den kinesiska hälsoministern på besök.

Harriet Wallberg pekar nedåt i organisationen.

– Ärendet bereddes i rekryteringsutskottet som går igenom alla ansökningshandlingar och tittar på meriter. Så lämnar de ett förslag som rektor eller prorektor tar beslut om. -Prorektor på den tiden var Jan Andersson. Han skrev på.

– När beslutet togs 2010 hade vi i ledningen inga indikationer på att det var problem med Macchiarini. Det var i oktober 2012 som vi fick informationen att han satt i husarrest i Italien och då avbröt vi processen med att förordna honom som ordinarie professor. Mitt förordnande gick ut två månader senare och den nya ledningen tog över.

Vad säger du om fallet Macchiarini?

– Det är förskräckande, sorgligt och inte alls bra.

Hur kunde ingreppen få ske?

– Jag vet inte. Det måste få komma fram i de utredningar som ska göras.

Operationerna gjordes på Karolinska universitetssjukhuset, påpekar Harriet Wallberg.

Dåvarande prorektor Jan Andersson, i dag forskningsdirektör på Stockholms läns landsting, bekräftar att han ”i rektors frånvaro” tog beslutet att anställa Macchiarini som gästprofessor vid Karolinska institutet. Andersson skriver i ett mejl att förslaget var undertecknat av 14 forskare vid KI och att hanteringen skedde enligt ”gällande principer”. Andersson var prorektor på KI fram till årsskiftet 2012/2013.

Macchiarinis gästprofessur på Karolinska institutet förenades under de första tre åren med en 30-procentig tjänst som läkare på sjukhuset, enligt uppgift från Bengt Gerdin. Efter tre år förlängdes professuren på Karolinska institutet men inte tjänsten på sjukhuset.

– Det var ganska uppenbart att patienterna mådde fruktansvärt dåligt, säger Bengt Gerdin.

Hugo Lagercrantz tror attraktionen för Macchiarini bottnar i ”kåranda som fostrar läkare till att försöka rädda liv till varje pris”.

– Det gäller många delar av kåren. För ett par decennier sedan gjorde Karolinska en misslyckad satsning på att operera in konstgjorda hjärtan. Man frågar sig inte alltid vad det kostar för patienten och de anhöriga. Vi håller nu på att försöka rädda barn födda i vecka 22, vid abortgränsen, utan att ha tillfrågat någon etisk kommitté. Många av dessa blir autistiska eller skadade på flera andra sätt.

– Det är ett slags tävling. Det gäller att visa hur bra man är. Publicera sig i tidskrifter med hög status. Och artiklar om stamceller publiceras ofta i högrankade tidskrifter. Stamcellforskning har fått fruktansvärt mycket pengar, då den utlovat bot av parkinson och alzheimer. Många andra projekt har fått stå tillbaka. Sedan (president George W) Bush förbjöd stamcellsforskning på embryonala celler har andra länder, som Sverige, övertagit den här forskningen. Det är i och för sig lovvärt men har gått för långt.

På SVT arbetar Bosse Lindquist med en uppföljande dokumentär om systemfelet bakom Paolo Macchiarini.

– Det finns en institutionell arrogans inom den akademiska världen. Detta är ju kloka människor som sett mellan fingrarna. Orsaken är knappast dumhet. Det gäller både Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset. Det var på KS som man undertryckte anmälan och hotade och trakasserade de fyra forskare som först anmälde Macchiarini. Det gjordes ingen Lex Maria. Vad är det för hederskultur som innebär att man slår bort annmälningar ryggmärgsmässigt?

Fotnot: • Karolinska institutets rektor Anders Hamsten har avböjt att låta sig intervjuas. • Johan Bratt, tidigare chefsläkare på Karolinska universitetssjukhuset, lämnade nyligen sin tjänst. Intervjuförfrågan har vidarebefordrats till Karolinska universitetssjukhusets press-avdelning som inte återkommit. • DN har sökt Paolo Macchiarini.

Björn af Kleen bjorn.afkleen@dn.se “

“ Fakta. Paolo Macchiarini
Den italienska forskaren och kirurgen Paolo Macchiarini föddes i Basel i Schweiz 1958. Han har varit verksam i flera länder, bland annat Spanien, Frankrike, Italien, Stor-britannien och Sverige.

Paolo Macchiarini rekryterades till Karolinska institutet, KI, 2010. Hans anställning som gästprofessor på KI var kombinerad med en tjänst vid Karolinska universitetssjukhuset, KS, mellan 2010 och 2013.

Vid Karolinska institutet bedrivs forskning och utbildning medan vård och operationer görs på Karolinska universitetssjukhuset.

De omstridda ingreppen:

Vid kirurgens ingrepp byttes delar av patienternas luftstrupar ut mot konstgjorda delar, klädda med stamceller från patienten.

Det gjordes tre operationer av denna typ på Karolinska universitets-sjukhuset. Ingen av patienterna var från Sverige.

Ingreppen på KS föregicks aldrig av djurförsök. Det gjordes inte heller någon etisk prövning av operationerna. Detta är, enligt KI, på grund av att det handlade om vård och inte forskning.

Totalt har Paolo Macchiarini utfört åtta operationer med konstgjorda luftstrupar. Sex av patienterna har avlidit.

Detta har hänt.
Paolo Macchiarini rekryterades till KI och KS för att forska vid KI och operera patienter vid KS.

Mellan 2011 och 2012 genomförde han tre operationer med konst-gjorda luftstrupar på KS på patienter som bedömdes vara allvarligt sjuka. Ingen av patienterna var från Sverige.

I juni 2014 anmälde fyra läkare vid KS Paolo Macchiarini till KI:s rektor för att ha förvanskat forskningsresultat. Under hösten tillkom fler anmälningar om misstänkt forskningsfusk.
I november 2014 tillsatte KI en extern utredare, Bengt Gerdin. Han kom i maj 2015 fram till slut-satsen att Paolo Macchiarini gjort sig - skyldig till flera fall av oredlighet i forskning, det vill säga forsknings-fusk.

Läkemedelsverket gjorde i april 2015 en polisanmälan för brott mot läkemedelslagen eftersom det inte fanns något tillstånd för klinisk prövning före operationerna. En förunder-sökning om grovt vållande till annans död och grovt vållande till kroppsskada pågår.

KI:s rektor Anders Hamsten friade i augusti 2015 Paolo Macchiarini från misstankar om forskningsfusk, då han ägnat sig åt sjukvård, inte forskning. Anders Hamsten kritiserade dock Paolo Macchiarini för att han betett sig oaktsamt. Bengt Gerdin ska inte ha fått tillgång till allt material och var kritisk till detta.

I januari 2016 publicerade Vanity fair en artikel där det framkom att Paolo Macchiarini kan ha en del oklarheter i sitt cv. KI bestämde sig för att granska hans cv.

SVT sände en dokumentärserie i tre delar om Paolo Macchiarini. Det ledde till stor uppmärksamhet och diskussioner i medier och i forskar-världen. KI:s ledning påpekade att flera uppgifter i dokumentärserien var nya och öppnade för att återuppta utredningen om misstänkt forskningsfusk.

I februari 2016 fattade KS beslut om att tillsätta en utredning om de tre operationer som genomfördes vid sjukhuset. Först skulle utredningen ledas av sjukhusets chefs-läkare, men efter kritik ändrades detta till att ledas av en extern utredare. KI beslutade dagen efter att Paolo Macchiarinis anställning som forskare inte ska förlängas när den går ut i november 2016. Samtidigt beslutade KI:s styrelse om en extern utredning av hur ärendet har hanterats. “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ En platt jord och andra konspirationsteorier

Idéer om att jorden är platt och att världen styrs av hemliga sällskap är lätta att sprida på nätet. Men när människor tvivlar på hiv-virus, poliovaccin eller klimatförändringarna kan konsekvenserna bli dödliga.

Den 25 januari började den amerikanske rapparen B.o.B. lägga upp bilder på Twitter för att bevisa att jorden är platt.

”Städerna i bakgrunden ligger ungefär 26 kilometer ifrån varandra. Var är krökningen? Förklara detta.” ”Oavsett hur högt upp du kommer är horisonten alltid i ögonhöjd. Ledsen ungar. Jag ville inte heller tro på detta.” ”Det finns inget sätt att se alla bevis och inte fatta. Väx upp!” ”Jag vänder mig mot de största lögnarna i historien. Ni har blivit grundlurade.”

Snart la sig den världsberömde astrofysikern Neil deGrasse Tyson i för att förklara det som borde vara självklart: att jorden är rund. Om den ser platt ut för oss beror det bara på att den är så enormt stor.

Men B.o.B. lät sig inte övertygas, och skrev låten ”Flatline”, där han sjunger att Neil deGrasse Tyson måste vara köpt. Astrofysikern svarade, tillsammans med sin brorson Steve Tyson, med egen raplåt: ”Flat to fact”.

Att jorden är rund har människor vetat sedan antiken. Eratosthenes från Kyrene räknade ut jordens omkrets redan på 200-talet före Kristus. Trots det är B.o.B. inte ensam om att tvivla. På nätet är det enkelt att hitta grupper av övertygade plattjordsanhängare, som hävdar att jorden ser ut som på FN-flaggan: en rund skiva med nordpolen i mitten, och Antarktis som en iskall gräns längs hela ytterkanten. En världsomspännande konspiration gör allt för att hålla detta hemligt för oss, menar de.

Det kan tyckas oförargligt, om det ens är på allvar. Men när människor förnekar andra delar av vetenskapen kan konsekvenserna bli allvarligare, som om världens ledare vägrar gå med på att våra utsläpp av växthusgaser påverkar klimatet, eller när sjukvårdsarbetare som vaccinerar barn mot polio i Pakistan hindras eller till och med kidnappas och mördas.

Neil deGrasse Tyson talar om en växande antiintellektuell rörelse i USA. Här i Sverige hade Språk-rådet och Språktidningen med ordet fakta-resistens på sin nyordslista för 2015. Det betyder ett ”förhållningssätt som innebär att man inte låter sig påverkas av fakta som talar emot ens egen uppfattning, som i stället grundas på till exempel konspirationsteorier”.

– Konspirationsteorier – att det finns någon slags hemlig elit som styr samhället och för oss bakom ljuset – är inget nytt. De har funnits sedan medeltiden, och kommit lite i vågor under historien. Men genom internet kan sådana idéer få stor spridning, säger Christer Nordlund, professor i idéhistoria vid Umeå universitet.

Systematisk forskning är den säkraste vägen vi har till kunskap om världen. De flesta har också ett mycket stort förtroende för vad vetenskapen kommer fram till.

– Vi ska inte överdriva hur sällan folk litar på vetenskapen. När du går över en bro litar du på att den håller. Även islamiska staten tror ju på vetenskap när de skjuter i väg sina missiler, säger filosofen Stefan Schubert vid Centre for Effective Altruism i Oxford.

Problemen kommer när forskarnas resultat strider mot våra värderingar, våra instinkter eller det vi tror på. Det kan handla om klimatförändringarna, evolutionsteorin eller om vi ska vaccinerna våra barn.

Många debattörer hävdar att det är okunskap som gör människor skeptiska till vetenskapen, och att botemedlet är att informera om hur forskning går till. Men så enkelt är det inte, menar Stefan Schubert.

– De tror att om vi bara undervisar mer om vetenskap i skolan kommer folk att förstå. Ett annat spår är att skylla på att folk är dumma. Men ingen av förklaringarna är tillräcklig. Ofta är det varken brist på kunskap eller brist på intelligens som får människor att tvivla på vetenskapen, säger han.

Det verkar snarare vara tvärtom. Psykologen Dan Kahan vid Yaleuniversitetet i USA har visat att amerikaner med starkast åsikter i klimatfrågan, oavsett om de tror att människor orsakar klimatförändringarna eller inte, är de som bäst förstår hur forskning går till.

I en annan studie gav Dan Kahan och hans medarbetare försökspersoner en svår räkne-uppgift. Om frågan var formulerad så att den handlade om ifall antalet brott gick ned med hårdare vapenlagar var människor som var duktiga på matematik mer benägna än andra att räkna fel om resultatet stred mot deras politiska övertygelse.

– Kunskap och intelligens räcker inte så långt som folk tror. Det vi behöver är i stället mer intellek-tuell ärlighet, så att vi kan bryta upp grupptänkandet där vi litar på dem som tillhör samma grupp som vi själva, och misstror andra läger, säger Stefan Schubert.

I USA är debatten ofta upphet-sad, ilsken och polariserad, och det leder bara till större klyftor mellan grupperna. Stefan Schubert tror i stället på lågmäldhet, och att inte håna dem som tvivlar på vetenskapen.

Christer Nordlund menar att det är viktigt att lära känna och umgås med människor från andra grupper och kulturer. Dessutom är det bra att läsa idéhistoria.

– Då får man läsa om andras idéer och förstå att man kan tänka på många olika sätt. Genom att göra det får man syn på sina egna tankar, och saker man tar för givet. Man kan till och med ibland ändra uppfattning, säger han.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

“Fem områden där människor misstrott vetenskapen

Klimatförändringarna
Klimatpanelen IPCC:s rapport från 2014 om läget för klimatet visar så tydligt det går att våra utsläpp av växthusgaser leder till högre medeltemperaturer, stigande havsnivåer, torka, översvämningar, extremt väder, smältande glaciärer och försurade oceaner. I stort sett alla världens klimatforskare håller med. Trots det tvivlar alla republikanernas presidentkandidater på att det stämmer.

– Jag tror att det finns väder. Jag tror att det finns förändringar, och jag tror att det går upp och det går ner, och det går upp igen. Och det varierar under år och århundraden, men jag är inte troende, och vi har mycket större problem, sa Donald Trump i en intervju amerikansk radio i september.

Poliovaccin
1988 startades arbetet för att helt utrota polio, och sedan dess har antalet sjuka minskat med mer än 99 procent. Nu sprids sjukdomen bara i två länder: Pakistan och Afghanistan.

Polio drabbar framför allt barn under fem år. En av 200 smittade drabbas av förlamning, och av dem dör mellan fem och tio procent.

Det finns ingen verksam behandling mot sjukdomen. Om den ska kunna utrotas måste vi fortsätta med vaccinationerna i hela världen så länge den finns kvar någonstans.

I Pakistan har minst 70 sjukvårdsarbetare som vaccinerar barn dödats de senaste fem åren. Militanta islamister är emot vaccinationerna, som de menar att det är en västerländsk konspiration för att sterilisera pakistanska barn. Det hindrar möjligheterna att utrota sjukdomen.

Hiv-viruset
De franska virologerna Luc Montagnier och Françoise Barré-Sinoussi fann hiv-virus i lymfkörtlarna hos aidssjuka 1983. Därför fick de Nobelpriset 2008.

Men hiv-förnekarna tvivlar antingen helt och håller på att viruset existerar eller på att det leder till aids. De menar att det är en konspiration för att förhindra homosexualitet, eller ha teorier om att sjukdomen orsakas av olika kombinationer av sexuellt beteende, undernäring, dåliga sanitära förhållanden, droger, blödarsjuka eller hiv-läkemedel.

Rörelsen fick stort politiskt inflytande i Syd-afrika när Thabo Mbeki var president 1999–2008. Det ledde till att hiv-smittade avråddes från verksam behandling. Uppskattningsvis ledde regimens inställning till hiv och aids till 330 000 aidsrelaterade dödsfall.

Cancerbehandling
Företaget Apples grundare Steve Jobs är en av de mest kända personer som avstått från traditionell cancerbehandling till förmån för alternativmedicin. Många hävdar att sjukvårdens behandlingar bara är ett sätt för läkemedelsföretagen att tjäna pengar.

2003 fick Steve Jobs en tumör på bukspottskörteln. Det var en ovanlig sort som växer långsamt och därför är lätt att behandla.

Men Steve Jobs ville inte operera bort tumören. Under nio månader försökte han i stället bota cancern med akupunktur, kosttillägg och juicer.

När han till slut opererades hade cancern spridit sig så mycket att den inte längre gick att bota. Han fick även strålbehandling och en levertransplantation, men avled ändå i oktober 2011.

Hygien
Ignaz Semmelweis blev chef över första förlossningskliniken vid Wiens allmänna sjukhus 1846. På kliniken arbetade medicinstudenter, och dödligheten i barnsängsfeber var tre gånger högre än på den andra kliniken, där barnmorskeelever arbetade.

Bakterier var ännu inte upptäckta. Men när en av hans vänner dog i symtom som liknade barnsängs-feber efter att ha stuckit sig i fingret under en obduktion misstänkte Semmelweis att läkarstudenterna kunde ha med sig sjukdomspartiklar från lik de obducerat till de födande kvinnorna.

När han lät alla tvätta händerna med klorerad kalk före förlossningarna sjönk dödligheten till liknande nivå som på andra kliniken.

Men läkarna hade svårt att tro på teorin, som blev accepterad först efter hans död.

vetenskap@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Jakt på oliktänkande vet inte några gränser

Peking. Förr kunde oliktänkande kineser känna sig trygga i Thailand. De var inte rädda för att försvinna. Folkrepublikens säkerhetsmän förde inte bort dem spårlöst över gränsen in i Kina. Men sedan en tid har Kinas fälttåg mot regimkritiker blivit gränslös.

Nu sprider sig oron bland dissidenter som sökt skydd i Chinatown i Bangkok och på andra ställen i Thailand. Kinesiska investeringar i Thailand lockar den thailändska militärjuntan som av allt att döma gärna samarbetar på områden där Kinas ledning vill ha hjälp.

Det första och mest uppmärksammade försvinnandet i höstas rörde den 51-årige svenske bokförläggaren Gui Minhai. Tre månader senare dök han tårögd upp i kinesisk tv och erkände en 13 år gammal smitnings-olycka. Det såg ut som en avtvingad bekännelse, enligt hans dotter och aktivister.

I Hongkong gick Guis förlagskollega Lee Bo, en man med brittiskt pass, upp i rök i början av januari. Han har nu också dykt upp i Kina.

Ingen förklaring har getts av de kinesiska myndigheterna till hur de hamnat där. Till sina familjer har de gripna sagt att de återvänt frivilligt – besked som nära anhöriga inte tror på.

Tre andra medarbetare vid förlaget Mighty Current, som uppges ha planerat utgivning av en bok om Kinas president Xi Jinpings kärleks-liv, rapporterades nyligen också befinna sig hos den kinesiska polisen.

Listan kan göras längre: två kinesiska aktivister som sökt skydd i Thailand, Jiang Yifei och Dong Guangping, fick i november papper på sin flyktingstatus från FN sedan de gripits av thailändsk gränspolis. Trots det försvann de från det thailändska häktet. Nästa gång deras anhöriga såg dem var bakom galler, intervjuade i kinesisk tv, skriver den kanadensiska tidningen The Globe and Mail.

Thailändska myndigheter hävdade i efterhand att de inte känt till männens FN-tillstånd. Men ett nytt fall för några veckor sedan visar att fallen av kinesiska regimkritiker som försvinner i Thailand fortsätter. Då var det den tidigare journalisten Li Xin som försvann då han skulle förnya sitt visum. Han befinner sig numera också frivilligt i Kina.

Enligt det kinesiska utrikes-departementet har allt skett i enlighet med lagen. Enligt aktivister för mänskliga rättigheter kan fallen ses som påtvingat återvändande och ett brott mot flyktinglagar. Enligt väst-diplomater i den kinesiska huvudstaden är det en förfärande utveckling.

Demonstranter i Hongkong anklagar Kina för att bryta mot utfästelsen om Hongkongs självstyre enligt ett land, två system. Konstruktionen kom till för att skydda yttrandefrihet och mänskliga rättigheter efter återlämnandet till Kina 1997.

USA:s utrikesdepartement har ifrågasatt Pekings intresse av att upprätthålla Hongkongs autonomi.

Sedan tidigare har den kinesiska staten en rad verktyg till hands för att – vid sidan av straff som utdöms av domstolar – handskas med oppositionella på hemmaplan. Det kan börja med att internetbolaget ges order om att stänga en persons mikrobloggskonto. Så tystas en kritisk röst lätt. Hyresvärden övertalas att säga upp kontraktet på bostaden. Arbetsgivaren säger upp anställningen.

Tills nyligen brydde sig Kina sällan om att jaga oppositionella eller ekonomiska brottslingar utanför landets gränser. Men sedan över ett år pågår ”Operation rävjakt” som ett led i president Xi Jinpings kampanj mot korruption. Hittills har över 850 kineser på flykt i andra länder, misstänkta för ekobrott, utlämnats till Kina, enligt uppgifter i statliga kinesiska medier.

Raden av händelser de senaste månaderna tyder på att Peking utvidgat kampen att gälla även politiska motståndare utomlands.

I somras deporterade Thailand över 100 uigurer, en muslimsk minoritet från regionen Xinjiang, till Kina. Utlämningen kallades av FN för ett uppenbart brott mot internationell lag.

Mer än ett dussin asylsökande kineser i Thailand säger nu att de blivit förföljda de senaste veckorna av civilklädda män som liknar de säkerhetsmän som brukade skugga dem i Kina, uppger Time Magazine.

I Thailand känner de sig inte säkra längre.

Samtidigt har en kinesisk skribent i USA avslöjat att han är medförfattare till boken om Xi Jinping som tros vara anledningen till att de fem publicisterna nu sitter gripna i Kina. Under pseudonymen Xi Nuo har han redan publicerat boken online, säger han till BBC.

Vissa bedömare tror att innehållet i boken, läckt av politiska motståndare, gjort den kinesiska ledningen så rasande att den låtit genomföra gripandena. Andra menar att många tidigare böcker redan gjort anspråk på att avslöja de kinesiska topparnas privatliv. Och att syftet i Peking nu är att skrämma hela förlagsindustrin i Hongkong att sluta trycka böcker som förbjudits av kommunistpartiet.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Desperat flykt från bombat Aleppo

Den syriska regimens militära framgångar i Aleppo innebär ett allvarligt bakslag för oppositionen. Samtidigt är det som vanligt civilbefolkningen som drabbas värst, när hjälpvägar skärs av och tiotusentals flyr undan striderna.

Tiotusentals civila flyr för livet sedan regeringsstyrkor trappat upp våldskampanjen i och kring Aleppo. Många försöker nu ta sig till Turkiet, men gränsen i närheten av Aleppo har hållits stängd.

Men den turkiska utrikesministern Mevlut Cavusoglu lovar att gränserna kommer att vara öppna för flyktingar, och meddelar samtidigt att omkring 55 000 människor tros vara på väg mot gränsområdet.

Striderna ställer också till problem för hjälporganisationerna. Nödhjälp från organisationen Mercy Corps har hittills nått omkring en halv miljon människor i norra Syrien varje månad.

Men de eskalerande striderna har skurit av den viktigaste hjälpvägen in i Aleppo.

– Många är beroende av den här hjälpen för att klara sig från dag till dag, men möjligheten och kapaciteten att skicka in hjälp till staden har försämrats väsentligt, säger Dalia al-Awqati, programchef för Mercy Corps verksamhet i norra Syrien.

Trots att Mercy Corps sedan länge arbetat med att hjälpa nödställda internflyktingar norr om Aleppo, väntade sig organisationen inte en ny flyktingström av den här storleken. Och Dalia al-Awqati tror inte att vi sett det värsta än.

– Det senaste året har läget försämrats kraftigt, och det kommer att bli ännu värre. Konfliktens intensitet ökar, villkoren försämras och det är civilbefolkningen som lider mest.

I veckan har västländer anklagat Ryssland och den syriska regimen för att sabotera fredssamtalen genom den våldsamma militära offensiven. Washington har krävt att Moskva ska stoppa sin kampanj för att hjälpa president Bashar al-Assad.

Det finns all anledning att hålla ögonen på utvecklingen i Aleppoprovinsen, som varit ett av de viktigaste fästena för den syriska oppositionen. Rebellerna är på reträtt på många håll, och faller området i regimens händer kommer det att innebära en helt ny verklighet.

– Det är en vändpunkt i kriget. Oppositionen ville göra Aleppo och (angränsande) Idlib till basen för ett ”fritt Syrien”. Det är över nu, säger Fabrice Balanche vid tankesmedjan Washington Institute till nyhetsbyrån AFP.

Oppositionen och omkring 350 000 civila står nu inför risken att regimens soldater belägrar Aleppo, en förödande taktik som använts i tidigare rebellfästen som Homs.

TT “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Marco Rubio redo att frälsa republikanerna

Om Marco Rubio efter primärvalen i New Hampshire och South Carolina växer fram som ett alternativ till Donald Trump, kan han bli USA:s nästa president. Men det förutsätter att kampen mellan kandidaterna inte drar ut på tiden, och att han tar sig igenom de allt hårdare attackerna mot honom.

I det ovanliga förspelet inför höstens presidentval antog hoppet efter Iowa konturerna av Marco Rubio. Det skedde hos såväl Republikanernas partiledning som hos konservativa skribenter, kommentatorer, lobbyister och donatorer. De som förfäras av Donald Trump och ryser av tanken på Ted Cruz som Republikanernas kandidat, ser en möjlig räddning i Rubio.

Marco Rubio är förhållandevis ung (44), ser bra ut, han har en vacker fru och fyra barn och även om hans kampanj har antagit en mörkare ton kan han förkroppsliga den amerikanska drömmen.

Han spås kunna ena det splittrade motståndet mot de mer extrema Cruz och Trump.

Men någon halvkonservativ politiker, det är han inte.

I tidskriften The Atlantic skriver journalisten och författaren Peter Beinart att Marco Rubio är en mästare på att låta mjuk utan att vara det. I abortfrågan medger han gärna att beslutet är mycket svårt, och att ”varje kvinna givetvis har rätt till sin egen kropp” – med tillägget att en gravid kvinna bär en annan levande kropp inom sig:

– Det livet har också rätt att leva.

Rubio är motståndare till abort också efter våldtäkt och incest.

Om illegala invandrare har han sagt: ”många berättelser (om hårt strävande papperslösa, reds anm.) är hjärtskärande”, men också: ”jag sympatiserar också med det amerikanska folket, som får bära bördan av den illegala invandringen.” Han är i dag för en hårdare syn på papperslösa.

– Min tro påverkar vem jag är i alla aspekter av mitt liv, svarade han en ateist som på ett kampanjmöte nyligen frågade vad katoliken Rubio hade att erbjuda icketroende konservativa.

Och i en sammanställning av Washington Post hamnar Rubio längre ut på högerskalan än snittkandidaten på så gott som alla områden, och också bland partivänner ses han nära gränsen för vad som kan locka en bredare väljargrupp. Rubio är motståndare till samkönade äktenskap, ser homo-adoptioner som ”experiment” och har röstat för ett förbud för homosexuella inom militären. Han stöder rätten att bära vapen och en skattepolitik enligt devisen ”USA behöver fler skattebetalare, inte fler skatter”.

Till hans mest långtgående förslag hör en helt avskaffad skatt på kapital, räntor och aktieutdelning. Inkomstskatten han förordar är

något högre än den platta skatt som till exempel Cruz föreslår. Sammantaget ger det en skattepolitik som skulle göra förmögna med inkomster från kapital lägre beskattade än lågbetalda löne-arbetare.

Likt flertalet republikanska kandidater är Marco Rubio skeptisk till klimatförändringarna. Utrikes-politiskt är han en hök som kan tänka sig att utöka USA:s militära engagemang i Syrien med marktrupper.

Rubio brukar framhålla att han är en produkt av USA:s möjligheter för den strävsamme. Hans föräldrar kom till USA från Kuba år 1956 och slet under flera år i barer och på hotell i Las Vegas för att försörja sig själva och sina fyra barn. Familjen flyttade till Florida, där Marco Rubio så småningom tog juristexamen. Han delar Miamikubanernas oförsonliga hat mot kommunistdiktaturen Castro och är kritisk till normaliseringen av relationerna med USA, som inleddes på allvar i december 2014.

Innan han inträdde i senaten 2011 hade han en politisk karriär i Florida bakom sig, och stod under den dåvarande guvernören Jeb Bushs beskydd. Rubio valdes in i Floridas representanthus 2000, och var under två år dess talman.

Donald Trumps ledning inför tisdagens primärval i New Hampshire har krympt under den senaste veckan, men han ligger alltjämt runt 15 procentenheter före Rubio. Rubio behöver inte vinna i New Hampshire, men han måste prestera. Han måste också, om han ska ta hem nomineringen, på kort tid preja ut de kandidater som konkurrerar om de Trumpskeptiska väljarna, i första hand Chris Christie, John Kasich och den gamle mentorn Jeb Bush.

Det är en utmaning, men att Marco Rubio anses farlig bevisas av den kraft och de summor som läggs på att skada hans trovärdighet. Bush har lagt mer än 22 miljoner dollar på negativa kampanjer. Utöver Rubios blanka, högklackade skor (av en modell som inte gått vare sig medier eller motståndare förbi) kretsar smutskastningen i huvudsak kring två saker: dels Rubios väl kända kreditkortshantering under sin tid i Florida, då han använde partiets kreditkort för privata utlägg. Han lät aldrig partiet betala, men hans ekonomiska omdöme har ifrågasatts. Dels rör det hans svängningar i immigrationsfrågan, där han från att ha stött ett reformerat system nu har en mycket hårdare linje.

På samma gång stärks Rubio nu av uttalat stöd från allt fler välkända konservativa, bland dem sex nuvarande senatorer och tre av de avhoppade kandidaterna. Sedan Iowa har hans kampanj dragit in över två miljoner dollar.

Marco Rubio är många väljares andrahandsalternativ. Det kan visa sig avgörande i New Hampshire, där många väljare bestämmer sig sent.

Sanna Torén Björling “

“Fakta. Nio kandidater kvar

Inför primärvalet i New Hampshire på tisdag återstår 9 republikanska kandidater: Donald Trump, Ted Cruz, Marco Rubio, Chris Christie, Jeb Bush, Ben Carson, John Kasich, Jim Gilmore och Carly Fiorina. Rand Paul, Mike Huckabee och Rick Santorum har avslutat sina kampanjer.
Läs mer på DN.se om republikanernas debatt som hölls natten till söndagen. “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Därför vinner vänsterpolitik ny mark i USA

New York. USA rör sig värderingsmässigt åt vänster, menar opinionsanalytikern Stan Greenberg, som hjälpt bland andra Nelson Mandela och Tony Blair att vinna val. För DN beskriver han hur landets kulturella och demografiska utveckling förklarar såväl Bernie Sanders popularitet som Hillary Clintons vänsterlutande presidentkampanj.

Den erfarne analytikern Stan Greenberg har hjälpt bland andra Bill Clinton, Tony Blair och Nelson Mandela att vinna val. Nu är han rådgivare åt Hillary Clintons presidentkampanj.

I en ny bok, ”America Ascendant”, förklarar han hur USA förändrats under de senaste decennierna. Han visar hur det amerikanska folket blivit mer sekulärt, mer jämställt och mer tolerant när det gäller minoriteter.

I många av de politiska frågor som ansågs kontroversiella på 1900-talet är en majoritet nu på Demokraternas sida, när det gäller exempelvis samkönade äktenskap, medborgarskap för papperslösa invandrare eller hårdare reglering av finanssektorn.

Den ekonomiska utvecklingen har inneburit växande klyftor och en ny social otrygghet, som inneburit att aptiten på en radikal ekonomisk retorik växer.

Det förklarar varför presidentkandidaten Bernie Sanders kompromisslösa vänsterkampanj är så populär nu. Men också varför Hillary Clinton anammat samma retorik.

– Medierna har varit så upptagna med att rapportera om Hillarys e-postserver att de har missat hur progressivt hennes budskap är i dag, säger Greenberg till DN.

När Hillary Clinton lanserade sin ekonomiska politik i ett långt tal förra sommaren lät hon mer som den progressiva senatorn Elizabeth Warren, än som företrädare för den moderata mittenpolitik hennes man förespråkade på 1990-talet.

Hon talade om ett ekonomiskt system som är riggat för de rikaste, attackerade kvartalskapitalism och utlovade ett starkare socialt skyddsnät.

Enligt Greenberg har hon förstått att Demokraternas väljarkår kräver en annan ekonomisk politik i dag än de gjorde då Bill Clinton var president.

– Vi står inför en period av stora reformer och det är tydligt att Demokraternas väljare i dag har ökat fokus på minskade klyftor, bättre välfärdssystem och att minska före-tagens inflytande över politiken, säger Greenberg.

Han minns själv hur det var att jobba för Clintons presidentkampanj 1992, då hans uppdrag såg annorlunda ut.

– Demokraterna hade förlorat tre presidentval i rad och vi försökte först och främst återupprätta ett förtroende för Demokraterna som

parti, och för Washington. Vårt mål då var att nå ut till den vita arbetarklassen som vi hade förlorat under Reagan-åren. Men i dag har landet förändrats. Obama har skapat en ny majoritet för Demokraterna, som domineras av etniska minoriteter.

I sin bok observerar Greenberg hur de flesta breda trenderna i USA just nu gynnar Demokraterna. Det märks inte minst i den stora skillnaden i hur demokrater och republikaner ser på framtiden. 67 procent av demokrater säger att våra bästa dagar är framför oss medan bara 40 procent av republikaner håller med om detta. Gapet mellan optimism och pessimism speglas i presidentkampanjerna nu, där Republikanerna låter arga, uppgivna och frustrerade, medan Demokraterna är mer hoppfulla.

Greenbergs recept för Hillary Clinton är att utgå från Obamas optimistiska budskap, men att försöka bredda hans väljarkoalition för att nå ut till den vita arbetarklassen, genom att prata mer om köksbordsfrågor som minimilön, barnomsorg och föräldraledighet. Greenberg tror att han hittat den väljargrupp som kan avgöra valet för Hillary Clinton:

– Kvinnor i serviceyrken. Latin-amerikanska och svarta kvinnor stödjer Hillary, men vita arbetarkvinnor lutar åt Republikanerna. Hillarys uppgift är att locka över dem och hon är väldigt bra på att prata med dem. De bryr sig mycket om frågor som bättre skolor, betald föräldraledighet, bättre barn-omsorg, aborträtt, höjd minimilön. Två av tre arbetare som har minimilön är kvinnor. Jag tror att det är en fråga där hon kan ena dessa låg-inkomsttagare, vita som svarta.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Flera vägar för den som tror på Asien

Många Asienfonder har tagit stryk av den kinesiska börsoron. Samtidigt pekas världsdelen ut som en fondvinnare framöver. - Det finns flera olika vägar för den som vill investera i regionen, visar DN:s genomgång.

Asien brukar hållas fram som en region som kan ge fondsparare fördelar framöver. I dagsläget kan det tyckas märkligt med tanke på den turbulens som varit på den kinesiska börsen och som smittat av sig på aktiemarknader världen runt.

Rådgivningsföretaget Söderberg & Partners rekommenderar i sin senaste strategirapport till exempel en fortsatt övervikt för Asien. Matthias Gietzelt, ansvarig för marknads- och aktieanalys, pekar på två faktorer som motiverar tron på regionen.

– Värderingarna för aktier i asiatiska tillväxtmarknader är lägre än det historiska genomsnittet. Även om det kärvar mycket i Kina och man ser en avmattning finns det en del ljuspunkter. Vi ser inte att det är någon hårdlandning i Kina, säger han.

För svenska sparare finns det stora möjligheter att spara på asiatiska marknader. Det finns ett hundratal fonder som riktar in sig på regionen i någon form. Det finns både bredare alternativ, där förvaltarna investerar i flera länder i regionen, och fonder som bara fokuserar på enskilda länder.

Kina har en nyckelroll i sammanhanget.

Stor spridning på fondernas avkastning

Grafik: Stefan Rothmaier Källa. Morningstar, Fondbolagens förening
(procent)

Avkastning på fem år

* Organisation med tio asiatiska länder.

Så sparar vi i Asien

Fördelning i procent av de 62 miljarder kronor som svenskarna har sparat i Asien.

(procent)

Kina viktigaste ekonomin

Fördelningen mellan investeringar i olika länder varierar mellan olika Asienfonder. Exemplet är hämtat från Länsförsäkringars Asienfond.

(Andel innehav)

Så har Asienfonderna gått de senaste fem åren

Utvecklingen i procent de senaste fem åren för de stora fondgrupperna. Sverige med som jämförelse.

(procent)

– Hur det går för landets ekonomi påverkar länderna i regionen mycket, säger Matthias Gietzelt.

I bredare Asienfonder kan andelen Kinaaktier ligga över 30 procent även om fördelningen varierar i olika fonder. Den som vill ha en Asienfond utan för stor exponering mot Kina kan kontrollera i informationen hur stora innehaven i kinesiska aktier är.

Det går även att spara direkt i enskilda länder. Den strategin ökar risken för spararen men också möjligheten. Med aktierna koncentrerade till en marknad påverkas utvecklingen kraftigare, både negativt och positivt, än för en fond som har innehav spridda på flera länder.

För de stora länderna Indien och Kina finns det fonder hos de större aktörerna. Fondbolaget Tundra har fonder för Pakistan och Vietnam. För andra länder som exempelvis Indonesien eller Thailand får spararen titta hos utländska fondbolag.

För den som vill investera i Kinafonder är det bra att känna till att andelen aktier från Shanghai-börsen är mycket liten. Det beror på att utländska bolag inte har haft tillstånd att äga aktier från fastlandsbörsen. I stället har de fått köpa kinesiska aktier noterade på Hongkong-börsen som är lite stabilare än Shanghaibörsen.

I fondsammanhang hamnar Japan ofta för sig när det handlar om Asien. En förklaring till det är att de asiatiska länderna räknas som tillväxtmarknader medan Japan räknas som en mogen industrination.

En småsparare bör ha en del i Asien menar Matthias Gietzelt.

– Det är fortfarande en liten del av världsekonomin så man bör inte ha mer än maximalt 30 procent av sin aktieexponering där. Man kan ha en bredare Asien-fond i botten. Den som är mer riskbenägen kan komplettera med en asiatisk småbolagsfond och en fond för ett enskilt land, säger Matthias Gietzelt.

Indien är en asiatisk marknad som får många lovord.

– Vi tycker att Indien ser bra ut. Där finns en bra tillväxt och alla förutsättningar för att det ska gå långsiktigt bra, även om det finns ett behov av reformer, säger Matthias Gietzelt.

Det som kan tala emot är att indiska aktier stigit rejält vilket gjort aktierna dyrare för investerarna.

Hasse Eriksson “hans.eriksson@dn.se

“Asien. Folkrika länder
En stor befolkning, vilket betyder stora marknader för företag, nämns ofta som en ekonomisk fördel för Asien. Invånarantal i miljoner.

Kina 1 364
Indien 1 295
Indonesien 254
Pakistan 185
Japan 127
Filippinerna 99
Vietnam 90
Thailand 68
Sydkorea 50
Malaysia 30
Sri Lanka 21
Kambodja 15
Singapore 5,5
Källa: Världsbanken

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“Hasse Eriksson: Tipsen för dig som vill spara i andra länder

För den som vill placera i fonder i andra länder än Sverige är det mycket enkelt i dag. Det går att välja på allt från de utvecklade USA-börserna till de nyare aktiemarknaderna i Asien och Afrika. Men innan man kastar sig ut i världen är det bra att vara medveten om vilka risker det finns.

För det första är det samma risk som att spara i svenska aktiefonder. Kurserna på aktierna som finns i fonden kan gå ner och då tvingas man se värdet på tillgångarna sjunka.

Väljer man marknader i tillväxtländer brukar de falla kraftigare när det blir oroligt på finansmarknaderna. Å andra sidan kan de stiga snabbare när vindarna blåser åt det hållet.

En annan sak att tänka på är valutarisken. Om den svenska kronan stärks, jämfört med valutan i det land där du investerar, blir det en nackdel för den svenska spararen när de utländska tillgångarna räknas om till kronor.

Det omvända gäller också förstås. Försvagas kronan innebär det ett extra tillskott för den svenska spararen.

En tredje sak att känna till är att det kan ta längre tid att göra fondaffärer för den som sparar i fonder på utländska marknader. Särskilt om det är utländska bolag med i bilden kan man få räkna med några extra dagar vid fondbyten.

För den som inte är intresserad av att hålla koll på utvecklingen i olika länder räcker det gott och väl med att ha en Sverigefond i sitt sparande.

Men det finns också en enkel väg för att ta del av utvecklingen på börser i andra länder. Det är att -välja en global aktiefond som satsar i många länder. Den som sedan vill gå vidare och fundera på världsdelar eller enskilda länder har alla möjligheter att göra det.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

”Vi behöver ett högre mjölkpris”

“Arla omorganiserar och Sverige-vd:n lämnar koncernledningen efter avslöjandena om vidlyftig representation. Mjölkbonden Elin Torstensson tycker att åtgärderna är positiva, men tror inte det är räcker för att lösa mjölkkrisen.

Mejerijätten Arla har meddelat att den kritiserade Sverige-vd:n Henri de Sauvage Nolting lämnar koncernledningen. Företaget presenterar också en stor omorganisation som innebär att 500 personer får sluta.

Samtidigt som det pågår en kris inom mjölkbranschen har den bondeägda koncernen Arla hamnat i blåsvädret efter att SVT:s ”Uppdrag granskning” visat hur bolaget lagt stora pengar på bland annat representation.

Elin Torstensson är en av de bönder som levererar mjölk till mejerijätten.

Hur ser du på att 500 personer från koncernen ska få avgå?
– Det är positivt att någonting händer men vi leverantörer har fått stå ut med det här i ett och ett halvt år nu. Hur mycket det här kommer att påverka Sverige vet jag inte ens.

Tror du att åtgärden är tillräcklig?
– Nej, det tror jag inte. Det måste bli ett nytänkande, för sedan kvoterna släpptes fria i höstas så finns ett överskott av mjölk i världen.

Vad tror du om att Arla vill öka sin tillväxt?
– Lösningen är inte att öka mjölkproduktionen, utan det måste bli en balans mellan utbud och efterfrågan. Vi behöver få ett högre mjölkpris. Det är den enda lösningen.

På vilket sätt drabbas bönderna av låga mjölkpriser?
– Vi får helt enkelt inte lönsamhet. Alla leverantörer går minus varje dag. Visst går det ett tag, men man ska orka också. Man klarar inte en ekonomisk press varje dag om året.

Är det för sent att åtgärda problemet?
– Arla skulle ha agerat snabbare på mjölkkrisen. Det här skulle ha skett för ett år sedan. Många bönder har redan gått i konkurs och de som orkat strida en längre tid har börjat avveckla sina mjölkgårdar.

Har du gett upp?
– Jag har trott länge att det ska bli bättre men ingen har lyssnat förrän nu. För ett år sedan var jag inne på att ge upp men nu har jag i stället valt en annan väg.

Känner du dig lurad?
– Det hade varit bättre om Arla sagt från början att vi inte skulle få någon hjälp. Nu har vi fått gissa själva hur länge vi ska orka kämpa.

Jenny Högblad jennyhogblad@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Skuldtaket kan få undantag

Efter amorteringskravet kan Finansinspektionen (FI) komma att kräva ett tak för hur stort ett hushålls skuld får vara. Men Erik Thedéen FI:s generaldirektör, öppnar för att bankerna i så fall ska få göra undantag.

I höstas berättade Erik Thedéen att FI skissade på förslag om ett så kallat skuldkvotstak, det vill säga att ett hushålls skuld ska begränsas i förhållande till inkomst. Han sade själv att han kunde tänka sig sex gånger inkomsten efter skatt.

Förra veckan besökte han Storbritannien för överläggningar med den brittiska Finansinspektionen och centralbanken Bank of England (BoE).

– De har gått igenom samma diskussioner som vi är inne i Sverige om hur vi ska vi hantera bostadsbubblan, berättar Thedèen.

En åtgärd som britterna införde var just ett skuldkvotstak. Men de lade det på 4,5 gånger hushållets inkomst – före skatt. Det ledde inte till att bostadspriserna rasade.

– De ville lägga taket som en försäkring mot fortsatt dålig utveckling. Det var inte så att det skulle slå mot alla låntagare och att huspriserna skulle falla, säger Thedèen.

– Det var mer ett sätt att säga: Hit men inte längre, tillägger han.

Men regeln medger undantag. Bankerna kan undanta 15 procent av hushållsutlåningen från taket.

– Det tycker jag är rimligt att vi gör här i Sverige också – om och när vi får den här möjligheten, tillägger han och påpekar att det är en fråga för lagstiftarna att bestämma.

Som exempel nämner han att om någon är föräldraledig och kommer att få högre lön igen om några månader, så ska det kunna vara ett skäl att avvika från taket.

Den stora vitsen med ett skuldkvotstak är, anser Thedéen, att den sätter en norm. Det är den effekt den har fått i Storbritannien där låntagarna vet att 4,5 gånger årsinkomsten är det som gäller.

DN har visat att allt fler låntagare amorterar. Erik Thedéen står fast vid att amorteringskravet ska införas.

– Vem vet hur det ser ut om 5–10 år. Om amorteringskravet finns i lag så blir det i någon mån evigt. Vi kan inte gå tillbaka, säger han.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Svenska motorbranschen skriker efter medarbetare

Rekryteringsbehovet i motorbranschen fortsätter att växa – samtidigt söker allt färre till fordons- och transportprogram på gymnasiet. Nu introduceras ett nytt kvalitetssystem som ska höja standarden på gymnasieutbildningarna, och locka fler ungdomar att överväga en karriär som bilmekaniker.

5 500 – så många nya medarbetare behöver motorbranschen värva under treårsperiod. Samtidigt uppger nästan hälften, 47 procent, av företagen i branschen att de har svårt att hitta ny personal med rätt kompetens, framför allt när det gäller tekniker och mekaniker, visar en färsk nationell rapport från Motor-branschens yrkesnämnder.

– Det har skett en explosiv teknisk utveckling inom motorbranschen på sistone. I svallvågorna av det ser vi att efterfrågan på personal som är kunniga inom el, datorer och mjukvarusystem ökar successivt, säger Caj Luoma, vd för Motorbranschens yrkesnämnder.

Trots allt ljusare karriärutsikter minskar ansökningarna till fordons- och transportprogram på gymnasiet. Enligt uppgifter från Statistiska centralbyrån tillhör elever från fordonstekniska utbildningar den grupp som har absolut lättast att få jobb efter examen, jämfört med andra gymnasieprogram.

Samtidigt visar statistik från Skolverket att ansökningar till gymnasieutbildningar med fordonsinriktning har gått ned med 10 procent sedan 2012.

Caj Luoma från Motorbranschens yrkesnämnder tror att en av förklaringarna till det minskade intresset bland ungdomarna kan vara gymnasiereformen från 2011, som bland annat gjorde att uppdelningen mellan teoretiska och yrkes-inriktade utbildningar blev tydligare.

– Många ungdomar tror att man stänger dörren till högre studier om man väljer ett yrkesprogram, vilket inte stämmer.

Ett annat problem är att många av dagens utbildningar inte matchar branschens allt större behov av digital kompetens. För att råda bot på det håller Motorbranschens arbetsgivareförbund, MAF, och IF Metall på att ta fram en samverkansmodell och kvalitetssystem som ska sammanställa kårens kompetensbehov och säkra standarden på framtidens utbildningar.

– Det krävs en tätare samverkan mellan branschen och gymnasieskolorna för att unga ska få den kompetens arbetsgivarna vill ha. Ett första steg är att branschen definierar vilka kompetenser som behövs och sedan försöker påverka utbildningarnas innehåll, säger Josefine Larsson, utredare hos IF Metall.

Men det är inte bara blivande mekaniker som behöver digitala kunskaper – även de som redan jobbar i branschen måste få större möjlighet att vidareutbilda sig.

– Det finns många arbetslösa bilmekaniker i bland annat Stockholmsområdet, trots att efterfrågan på personal är stor. Men enligt arbetsgivarna saknar dessa mekaniker den kompetens som behövs. Det måste finnas reella möjligheter till fortbildning inom branschen.

Linus Merabi, 27, är personbilstekniker på Mekonomen i Upplands Väsby. Han har jobbat som mekaniker i drygt ett år, och tycker att det är en bra idé att kvalitetssäkra utbildningarna.

– Det finns mellan 70 och 90 datorer i en vanlig bil i dag. Därför är det viktigt att man har vet hur datorer och mjukvara fungerar.

Han lyfter också fram vikten av fortbildning.

– Alla som jobbar här går på kurs minst en gång om året. Om man vill kunna vara kvar i yrket behöver man hela tiden uppdatera sina kunskaper.

Kalle Wiklund kalle.wiklund@dn.se “

“ Fakta. Här finns flest motorjobb de närmaste tre åren

1 Stockholms län 1 528 (flest mekaniker)
2 Skåne 1263 (flest mekaniker)
3 Västra Götaland 485 (flest tekniker)
4 Norrbotten 304 (flest tekniker)
5 Västmanland 249 (lika många mekaniker som tekniker)
Källa: Transportföretagen

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“Björn Wiman: Skandalen på KI visar att humaniora har ett samhällsvärde

William Stoner – huvudperson i John Williams roman med samma namn – är en lärare med starka principer. Om en student har för dåliga kunskaper ska vederbörande underkännas – och det oavsett om hon eller han råkar vara en av kollegans favoriter. Denna orubblighet leder till en livslång strid, där Stoner förpassas ut i den akademiska kylan och får framleva resten av sin karriär som kuf. Hade han haft tillgång till dagens mediala kanaler hade hans kompromisslösa idealism kunnat göra honom till en hyllad visselblåsare.

Det är lätt att tänka sig ett liknande drama i de akademiska korridorerna i Lund, efter att historieprofessorn Dick Harrison i Svenska Dagbladet förra veckan slog larm om påstådda missförhållanden vid Historiska institutionen. Hans kritik gick i korthet ut på att den svenska högre utbildningen har havererat, att ingen vill tala om saken och att de som ändå gör det drabbas av trakasserier och repressalier. När Harrison – i likhet med sin fiktive föregångare Stoner – hade vägrat godkänna studenter som inte nådde upp till hans kunskapskrav ska han ha anmodats av ledningen att i fortsättningen dela ut tentafrågorna i förväg för att minimera antalet underkända. Skälet till detta är att den så kallade ”genomströmningen” – antalet studenter som blir godkända – styr hur mycket pengar institutionen får, en ordning som givetvis korrumperar högskoleväsendet på samma sätt som den gör med sjukvården och andra offentliga institutioner som numera lyder under samma principer.

Även om det är svårt att dra slutsatser om svenska universitetsstudenters kunskaper utifrån Dick Harrisons individuella vittnesmål går det inte att vifta bort hans grundläggande problembeskrivning: att de bisarra ekonomiska incitamenten är oförenliga med tanken på en högre utbildning som sätter kunskap och kvalitet i centrum – ”new public management” på universitetet gör studenterna till produkter. Det är inte unikt för humaniora, men det är här saken ställs på sin spets, eftersom resurserna är så knappa. I en uppföljande debattartikel pekade universitetslärarna Fanny Forsberg Lundell och Magnus P Ängsal på en grotesk snedfördelning både i mängden lärarledd undervisning och andra resurser – enligt en rapport från universitetskanslerämbetet ”kostade” en helårsstudent i humaniora och samhällsvetenskap förra året i genomsnitt 48 917 kronor, medan motsvarande siffra för studenter i naturvetenskap och teknik var 95 397 kronor och för medicinstudenter 136 269 kronor.

Denna orimliga obalans kan bara återställas genom att humanisterna hittar en väg ut ur sin ofta självvalda exklusions- och lamentationskultur och blir bättre på att tydliggöra sitt eget värde. I ett modernt samhälle med dess höga krav på kommunikation, reflektion och språkförståelse borde det inte vara svårt – mycket inspiration finns att hämta i Sverker Sörlins och Anders Ekströms bok ”Alltings mått” från 2014, som inventerar behovet av en ny humaniora i en ny tid av globalisering, digitalisering och omdefinierade gränser för det mänskliga.

Humanioras samspel med samhället aktualiseras ju inte minst av skandalen kring den italienske kirurgen Paolo Macchiarini vid Karolinska institutet. I grunden handlar ju detta fall om etik – och kanske hade den fartblinda ledningen på KI både kunnat undvika och klara krisen om de läst mer klassisk litteratur. Det var inte för inte som den nu avlidne lektorn i rättsvetenskap Leif Alsheimer införde en stor mängd skönlitteratur på sina kurslistor – inte primärt för att studenterna skulle bli bättre på att läsa Camus och Kafka utan för att de skulle bli bättre jurister.

Leif Alsheimer var inte ensam om denna insikt om den äkta bildningens korsbefruktande betydelse. För några år sedan inrättade en medicinprofessor vid det anrika universitetet Yale i USA en obligatorisk kurs i konsthistoria för sina studenter – med syftet att de skulle bli bättre på att ställa diagnos. Han hade upptäckt att de blivande läkarna i sina möten med patienterna alltför mycket litade till nya tekniska hjälpmedel och därför behövde skärpa sin observationsförmåga, sin förmåga att se hela människan.

”Det händer flera saker samtidigt i en målning”, var hans argument.

Precis som i verkligheten.

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN SÖNDAG 7 FEBRUARI 2016

“ Så återskapade Putin det totalitära Ryssland

President Vladimir Putin håller på att förvandla Ryssland från ett auktoritärt samhälle till ett totalitärt. Författaren och journalisten Masha Gessen förklarar hur det ryska folket hålls i schack med rädslan för att massterror.

Så snart medierna i väst lärde sig att betrakta Vladimir Putin som en auktoritär härskare bytte den ryska regimen skepnad igen. Sedan Putin återupptog presidentämbetet i mars 2012 har Ryssland snävats in politiskt, startat krig mot sin granne och gått in i ännu ett land, långt från dess gränser. Genom allt detta har Ryssland internationellt blivit paria och kört sin ekonomi mot botten. Men processen har mobiliserat det ryska folket och skärpt Putins grepp om makten.

Med andra ord är Ryssland inte längre en auktoritär stat utan har många drag av en totalitär stat. Det händelseförlopp vi bevittnar sedan tre och ett halvt år liknar ingenting vi har sett tidigare. Man skapade inte en ny, totalitär stat. Man återskapade en gammal stat.

Tänk dig att du har en bil som du plötsligt slutar att använda. Men i stället för att skrota den ställer du den på tegelstenar i garaget i över tjugo år. Sedan – vips – sätter du på hjulen igen och ser man på, bilen rullar i gång. Först gnisslar det men snart fungerar växellådan, motorn börjar gå utan att hosta, batteriet fungerar, lyktorna tänds och du kan till och med lyssna på radion efter att den knastrat en stund. Glad i hågen styr du denna nygamla bil som mirakulöst nog fått nytt liv.

Du vet förstås inte vad som kan ha rostat sönder under alla dessa år. Du vet inte ens om det finns bränsle i tanken eller om motorn går på bensinångor. Du kör ett gammalt välbekant fordon, men på osäkerhetens väg.

Jag vill påstå att den här bilen är en bra metafor för den ryska totalitarismen. Någon exakt definition av totalitarism finns inte, men de som studerar detta 1900-talsfenomen har i stort sett enats om några punkter. En är att totalitära regimer tar kontrollen över medier, militär, polis och ekonomi. En annan att de grundas på ideologier. En tredje att de byggs genom terror och vidmakthålls av ett fortlöpande hot om terror.

Kontrollen är i dag närmast total: Putin har sedan länge demonterat Rysslands valsystem, tagit över medierna och sett till att den verkställande makten står över den lagstiftande. Ordet ”oligarki” används alltjämt om Ryssland men i själva verket har den inte varit korrekt på mer än tio år, sedan Putin gjorde klart att rika män som envisades med att behålla sitt politiska inflytande antingen fick gå i landsflykt eller i fängelse. Ekonomin är alltså under kontroll.

Den nya ryska ideologin föddes nästan av en tillfällighet. Putin behövde något att ta till mot demonstranterna som gick ut på gatorna vintern 2011–2012. Han försökte med skämt under bältet och oförskämdheter, till exempel att demonstranterna var amerikanska agenter och att Hillary Clinton var för ”svag” för hans debattkonst, men det tog inte skruv.

Till slut lyckades Kreml genom att peka ut demonstranterna som homosexuella. När protestkulturen brännmärktes som gay blev den ”det andra”, utländsk, fientlig, främmande och ny. Taktiken var så effektiv att den kunde få bredare tillämpning. På så vis uppkom de traditionella värdenas ideologi.

Det är en vanlig missuppfattning att totalitära ideologier är komplexa. Blickar man tillbaka i historien ser man att det inte är sant – i ”Totalitarismens ursprung” begrundar Hannah Arendt de totalitära ideologiernas primitiva och absurda natur. Liksom andra äregiriga totalitära ledare under tidigare epoker letade Putin efter befintliga ideologier som skulle passa hans syn på landets nya inriktning. Han snubblade över filosofen Alexander Dugins idéer om civilisationernas kamp, där Ryssland skyddar de traditionella värdena mot västerländsk expansion. Det lät perfekt och Putin nappade.

Enligt Dugin har väst exporterat en falsk idé om universella mänskliga rättigheter och strävar efter att alla länder ska bli lika väst. I verkligheten finns det två typer av civilisation på jorden, säger Dugin, den västerländska och den som hyllar traditionella värden. Därför är mänskliga rättigheter inte något universellt. Att väst envisas med att sprida sin lära hotar länder som håller traditionella värden högt. Dessa värden måste därför skyddas. Det enda land som vågar stå för sin övertygelse, med sådan kraft att det är redo att ta till vapen, är Ryssland.

Styrkan i idén om de traditionella värdena är att den inte är geografiskt specifik men ändå expansiv. Många politiker i väst talar fortfarande om att Putin vill återupprätta Sovjetunionen, men det är inte vad som pågår. De traditionella värdenas civilisation, som också kallas ”den ryska världen”, ändrar form. Den kan omfatta Ukraina (där Ryssland skyddar de traditionella värdena med stridsvagnar och bomber) men den kan också omfatta Syrien.

Den mest intressanta aspekten av Rysslands återskapade totalitarism är att det ryska folket visar tecken på rädsla, men varför är oklart. När opinionsmätningar visar att 86 procent av befolkningen stöder presidenten – eller vad som helst, för den delen – är det inte längre fråga om *åsikter* så som vi brukar använda begreppet. Vi ser människor som återspeglar åsikter de fått lära sig är de enda rätta.

Men hur kan detta ske när ingen terror förekommer? På 1970- och 1980-talen styrdes Sovjetunionen inte av massterror – det kontrollerades av minnet av massterror. Så vad är det som händer nu? Räcker minnet av minnet av massterror för att hålla Ryssland under kontroll? Eller måste den terrorn snart återkomma?

Mer än något annat vill jag ställa frågan: *Hur blev allt detta möjligt?* Hur kunde Putin ta makten över ett av Europas mest blomstrande och till synes ambitiösa länder och, nästan över en natt, förvandla det till ett undergivet samhälle, isolerat både ekonomiskt och politiskt?

Jag vill påstå att den här bilen rullar just för att den stod på tegelstenar i mer än tjugo år – för att ingen brydde sig om att montera isär den eller rätt och slätt skrota den.

Masha Gessen

Övers. från engelska: Margareta Eklöf. “

“ Journalist och författare, född i Moskva 1967. Masha Gessen bor i dag i New York. Hon har bland annat gett ut Putin-biografin ”Mannen utan ansikte”. I helgen har det varit premiär på Irena Kraus pjäs ”Pussy Riot – en punkbön” på Dramaten, som bygger på Masha Gessens bok ”Ord kan krossa betong”, som handlar om aktivistgruppen. Pjäsen spelas till och med april. “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Bångstyriga européer

För att vara en som är rätt bra på det är David Cameron inte särskilt intresserad av politik, skrev Financial Times kolumnist Janan Ganesh för en tid sedan. Premiärministern ägnar inte all vaken tid åt samhällsbyggen, och han verkar långtifrån utmattad trots många år på toppen. Och britterna gillar honom, för han regerar ändå så pass hyggligt att de sällan behöver bry sig.

Förtroendekapitalet är en faktor när Cameron nu faktiskt bestämt säger att Storbritannien ska stanna i EU. Som så många landsmän är han ambivalent till medlemskapet, men han kommer att slåss för ett ja i folkomröstningen framåt sommaren. Den EU-entusiast Bryssel skulle önska sig hade sannolikt haft det knepigare att leda massorna.

Det är lätt att förlora sig i detaljerna i det avtalsutkast om förändrade medlemsvillkor som presenterades förra veckan. Men helheten är viktig, även om den sannerligen inte innebär någon revolution. Dels är ett ja eller nej i folkomröstningen av fundamental betydelse för Storbritannien. Dels är resultatet avgörande för unionens framtid.

Av de fyra huvudpunkterna är den mest kontroversiella att inflyttade från andra EU-länder under en övergångstid inte ska få del av skatteförmåner för lågavlönade. Annat handlar om att de stater som står utanför euron inte ska diskrimineras, att London ska slippa pådyvlas oönskad finansreglering och att en majoritet av nationella parlament ska kunna bromsa vissa EU-beslut. Toppmötet nästa vecka borde kunna spika avtalet.

Uppgörelsen är en blandning av konkret och luft. EU-motståndarnas kritik har varit skoningslös, men de hade inte varit nöjda under några omständigheter. Vad det gäller är att vinna de velande själar som går att vinna.

Någon ”väsentlig skillnad”, som Cameron utlovade, blir det inte. Britterna får inga veton eller fördragsändringar, men har heller inte gått lottlösa. Den anständiga kompromissen är inget som skadar unionen, och premiärministern kan säga att EU har fattat poängen.

Övriga EU-länder har knorrat över Camerons taktik, men i grunden vill alla behålla britterna. Unionen har nog med andra kriser, framför allt flyktingströmmen. Tyskland behöver Storbritannien som allierad mot franska protektionister och statskramare. Frankrike vill ha en motvikt mot tysk dominans. Polen har redan sagt ja till avtalet, trots sin kritik mot att migranter förfördelas, för britternas militära tyngd kan vara bra att ha till hands i ett oroligt grannskap. Åtskilliga medlemsländer är för övrigt lika intresserade som britterna av att kunna inskränka förmåner för invandrare.

Avtalet är också bra för EU på ett psykologiskt plan. Storbritannien har tvingat fram en diskussion om demokrati och unionens former, som alltför många politiker skyr. EU är långt bättre än sitt rykte, och britternas eget regelkrångel är värre än det europeiska. Men det går inte att bortse från bilden av EU som ett elitprojekt, och att den utnyttjas av populister av skilda slag.

Så hur kommer folket att rösta? Opinionsmätningarna spretar. Och de visade helt fel i parlamentsvalet i maj. De mest engagerade var ivrigast att svara, den tysta majoriteten höll sig till Cameron. Nu leder han jasidan.

Folkomröstningar är problematiska, eftersom folk ibland röstar om något annat än de tillfrågas om. När över hälften av britterna anser att invandring är den viktigaste politiska frågan kan en ny stor flyktingvåg störa omdömet. Men nejsidan är en brokig samling som redan drar åt alla möjliga håll.

Nyttan av status quo är dessutom en kraft. Vad skulle vara så viktigt att det är värt risken att bryta med EU? I den ekonomiska balansräkningen ligger att halva landets export går till andra medlemsländer. För att fortsätta ha full tillgång till den inre marknaden skulle Storbritannien, likt Norge och Schweiz, tvingas acceptera alla regler utan att ha en chans att påverka dem. De som drömmer om att EU skulle belöna en svikare borde vakna upp.

Europa har stått tämligen enat mot Vladimir Putins Ryssland. Storbritannien har ett nationellt intresse av att det fortsätter så, liksom av att kampen mot terrorismen kan föras gemensamt. Att lämna EU åt sitt öde vore dumdristigt. Och unionen står för sin del starkare med britterna.

I vågskålen finns också Skottland. Vid ett nej till EU ökar risken för att den brittiska unionen spricker.

”Brexit” skulle vara ett dråpslag för både EU och Storbritannien, för de behöver varandra. Samarbete mellan länder som delar geografi, intressen och värderingar är inte så dumt ändå.

DN “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Välkommen till den stökiga eran

USA är alltjämt världens starkaste makt men kan inte längre upprätthålla global stabilitet. För Europa innebär det osäkerhet, kris och i värsta fall krig.

År 2016 började oroligt. Fallande börskurser i Kina har destabiliserat marknaderna världen runt. Tillväxtekonomierna verkar ha gått i stå. Oljepriset har störtdykt och drivit in oljeproducenterna i en kris. Nordkorea spänner sina nukleära muskler. Och i Europa göder den pågående flyktingkrisen en giftig nationalism som hotar att slita sönder EU. Om man till detta lägger Rysslands neoimperialistiska strävanden och hotet om islamistisk terrorism, fattas det snart bara illavarslande kometer som rusar fram över himlavalvet i en bild av ett år som ser ut att besanna en undergångsprofetia.

Vart man än vänder blicken ser man växande kaos. Den internationella ordning som smitts i 1900-talets eld försvinner och vi har inte ens den svagaste skymt av vad som kommer i dess ställe.

Det är inte svårt att peka ut de utmaningar vi står inför: globalisering, digitalisering, klimatförändring och så vidare. Det vi inte vet något om är i vilket sammanhang svaren kommer – om de nu kommer alls. I vilka politiska strukturer, på vems initiativ och enligt vilka regler kommer dessa frågor att förhandlas – eller orsaka konflikter, om förhandlingar inte går att genomföra?

Politisk och ekonomisk ordning, särskilt i global skala, uppstår inte utan vidare ur fredligt samförstånd eller ur den mäktigastes obestridda anspråk. Den har alltid varit frukten av en kamp om dominans – ofta

brutal, blodig och långvarig, mellan eller bland rivaliserande makter. Endast genom konflikt etableras den nya ordningens hörn-pelare, institutioner och aktörer.

Den liberala västliga ordning som är på plats sedan andra världskrigets slut vilade på USA:s världsomspännande hegemoni. Den enda verkligt globala makten dominerar inte bara på den hårda militära maktens område (likaväl som ekonomiskt och finansiellt) utan också i nästan alla den mjuka maktens dimensioner (kultur, språk, mass-medier, teknologi och mode).

I dag har den Pax americana som var garant för en hög grad av global stabilitet börjat vittra sönder, mest märkbart i Mellanöstern och på Koreahalvön. USA är alltjämt världens starkaste makt men varken kan eller vill längre spela rollen som världspolis, eller göra de uppoffringar som krävs för att ordningen ska upprätthållas. I en globaliserad värld, med ständigt tätare integration i kommunikation, teknologi och – som vi har sett på senare tid – migration späds maktens centrum ut och sprids. Det ligger i den globaliserade världens själva natur att dra sig undan 1900-talets ordning, och det är vad som händer.

En ny världsordning växer ofrånkomligen fram men grundvalarna går ännu inte att urskilja. En ordning ledd av Kina förefaller osannolik. Kina förblir uppslukat av sig självt, inriktat på inre stabilitet och utveckling, och kommer troligen att snäva in sina maktsträvanden till kontroll över det närmaste grannskapet och haven runt omkring. Dessutom saknar Kina i nästan alla avseenden den mjuka makt som vore oumbärlig om landet skulle försöka bli en kraft som arbetar för en global ordning.

En andra Pax americana ser inte heller ut att framträda i dessa tider av turbulent övergång. Trots Amerikas teknologiska dominans skulle motståndet från regionala makter och potentiella motallianser bli alltför starkt.

De kommande årens stora utmaning blir troligen att hantera USA:s sjunkande inflytande. Det finns inget regelverk för hur en makthavare drar sig tillbaka. En dominerande makt kan störtas med en kamp om hegemonin men en frivillig reträtt är utesluten, eftersom det vakuum som då uppstår skulle äventyra hela systemets stabilitet. Att övervaka Pax americanas sista tid blir troligen den stora uppgiften för USA:s nästa president, vem som nu väljs.

För Europa väcker detta en lika svår fråga. Kommer den försvagade Pax americana, som i 70 år har varit garanten för Europas inre liberala ordning, att oundvikligen leda till en kris, om inte krig? Den tilltagande neonationalismen över hela kontinenten pekar mot ett sådant scenario, med förskräckande konsekvenser.

Den dystra utsikten till europeiskt självmord är inte längre otänkbar. Vad händer om Tysklands förbundskansler Angela Merkel fälls av sin flyktingpolitik, om Storbritannien går ur EU eller om den franska populisten Marine Le Pen erövrar presidentposten? Ett fall ner i avgrunden är den farligaste utgång man kan tänka sig, om inte den troligaste.

Självmord går att förhindra. Men de som utan betänkligheter mejslar flisor ur Merkels position, ur Storbritanniens europeiska identitet och ur Frankrikes upplysningsideal undergräver den klipphylla vi alla står på.

Joschka Fischer var under mer än 20 år en av de tongivande inom Tysklands gröna parti. Han var utrikesminister 1998–2005.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Svenska väljarna: Invandring den viktigaste frågan

Invandringsfrågan har seglat upp och blivit den överlägset viktigaste frågan för svenska väljare, visar DN/Ipsos mätning. Intresset för frågan har fördubblats sedan i juni 2015. – Det är den största förändringen för en enskild sakfråga som vi någonsin sett i våra mätningar, säger Johanna Laurin Gulled på Ipsos.

En höst och vinter med historiskt höga flyktingnivåer och en het invandringsdebatt har gjort stort avtryck i väljaropinionen. Det framgår i DN/Ipsos mätning av vilken samhällsfråga som väljarna anser är den viktigaste för dem.

I dag anser 40 procent att integration och invandring är viktigast, överlägset fler än skola och utbildning som ligger på andra plats med 18 procent.

– Integration och invandring rankas som den överlägset viktigaste samhällsfrågan i Sverige. Det är första gången i våra mätningar som frågan ligger i topp, säger Johanna Laurin Gulled, opinionsanalytiker på Ipsos.

I den senaste undersökningen låg invandringsfrågan på tredje plats, med 20 procent av väljarna som ansåg att det var den viktigaste frågan.

– Det är sällan man ser så här stora förändringar. Det är den största förändringen för en enskild fråga som vi någonsin sett i den här mätningen, säger Johanna Laurin Gulled.

Vikten som läggs vid invandring och integration har tidigare skiljt sig åt mellan kvinnor och män, unga och äldre samt beroende på var de som svarar bor och vilket parti de röstar på. Men förändringen har slagit igenom på alla håll. Miljöpartister är den enda grupp som väljer en annan fråga som viktigast – nämligen miljön.

– Det blir intressant att se hur länge invandringsfrågan kan ligga i topp. Som referens kan man jämföra med 2010 då fem procent nämnde invandringen som den viktigaste frågan när de valde vilket parti de skulle rösta på.

DN/Ipsos har även mätt vilket parti som väljarna tycker har bäst politik inom respektive område. När det gäller flykting- och invandringsfrågor är läget i praktiken oförändrat sedan den förra mätningen i juni 2015. Då etablerade sig Sverigedemokraterna som det parti som flest väljare anser har bäst invandringspolitik.

Med denna mätning befäster Sverigedemokraterna den positionen – 21 procent av väljarna stöder deras politik. 17 procent av väljarna tycker att Socialdemokraterna, som kommer på andra plats, har bäst invandringspolitik.

– Det är ett gynnsamt läge för Sverigedemokraterna som äger den fråga som nu rankas som överlägset viktigast för väljarna.

Vilken samhällsfråga eller politisk fråga är viktigast för dig i dag?

Grafik: Johan Andersson Källa: Ipsos/DN

Vilket parti tycker du har bäst politik på respektive område?

Mätningen baseras på 1 226 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval svenska medborgare. Mätperiod: 14–25 januari 2016.

Utvecklingen sedan mätningen i juni 2013.

Sedan slutet av förra året har Moderaterna börjat driva en mer restriktiv invandringspolitik och partiet kom så sent som i torsdags med krav på en ”asylpaus”.

Men partiet ligger på samma nivå som tidigare mätningar, 13 procent av väljarna tycker att de har bäst flyktingpolitik. Anna Kinberg Batras hårdare ton i debatten tycks hittills inte ha inneburit att det förtroendet ökat.

– Det har inte skett några sådana säkerställda förändringar. Men - Sverigedemokraternas framgångar har ofta förklarats med att de - attraherar flykting- och invandringskritisk opinion. Nu när fler partier har börjat införa en restriktiv invandrings-politik så blir det intressant att se om SD kan fortsätta att äga den frågan, säger Johanna Laurin Gulled.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“ Fakta. De flesta som flydde till Sverige kom från Syrien, Afghanistan och Irak

Över 160 000 personer sökte asyl i Sverige 2015. Det är historiskt höga siffror och har lett till både ändrad lagstiftning och en hård politisk debatt. De flesta som flydde till Sverige kom från Syrien, Afghanistan och Irak.

Migrationsverket bedömer att runt 100 000 personer kan komma till Sverige i år, men prognosen som presenterades förra veckan är mycket osäker. Som mest räknar myndigheten med 140 000, men öppnar även för att det bara blir hälften så många. “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Mätningen visar ett nytt problem för Socialdemokraterna

Skola, jobb och sjukvård får stå åt sidan när väljarna fokuserar på integrations- och invandringspolitik. Samtidigt kämpar Socialdemokraterna med att behålla förtroendet i sin viktigaste fråga – jobben.

DN/Ipsos mätning visar hur integration och invandring övertrumfar alla andra politikområden när väljarna pekar ut sina viktigaste frågor. Utbildning, sysselsättning och sjukvård har traditionellt sett legat i topp och i juni 2015 ansåg 28 procent av väljarna att skola och utbildning var viktigast, medan 23 procent föredrog jobbfrågor och 18 procent valde sjukvården.

Men i DN/Ipsos nya mätning har frågorna tappat upp till tio procentenheter vardera. I dag anser exempelvis bara 13 procent av väljarna att jobb och sysselsättning är den viktigaste frågan.

– Det hänger troligtvis ihop med att invandring och integration har blivit så dominerande, säger Johanna Laurin Gulled, opinionsanalytiker på Ipsos.

Att invandringsfrågan nu får ett så stort utrymme kan även bero på att den tydliggör en ny konfliktlinje inom politiken i hela Europa. Det tror statsvetarprofessorn Marie Demker på Göteborgs universitet.

– Konflikten handlar inte längre om högern och vänsterns olika syn på resursfördelning, utan handlar i stället om ståndpunkter som nationalism och ordning mot frihet och liberalism. Det gör att traditionella

partier som S och M har svårt att lyfta fram sina motsättningar och få gehör för sina lösningar och perspektiv, säger hon.

DN/Ipsos mätning visar också mycket riktigt på potentiellt stora problem för Socialdemokraterna. När väljarna svarar på vilket parti som har bäst politik för jobb och sysselsättning väljer 23 procent S, ett statistiskt säkerställt tapp med fem procentenheter jämfört med juni 2015.

– Historiskt sett har det visat sig att det är svårt att vinna val om man inte uppfattas ha en trovärdig jobb- och sysselsättningspolitik. Det är klart att det är bekymmersamt för ett parti som har jobbfrågan som högsta prioritet, säger Johanna Laurin Gulled.

Det sjunkande förtroendet för Socialdemokraternas jobbpolitik innebär att avståndet till Moderaterna i den frågan nu är 11 procentenheter i den frågan.

Statsvetarprofessorn Jonas Hinnfors, även han på GU, säger att Socialdemokraterna själva har bidragit till att sätta fokus på invandringsfrågan, vilket inneburit att utrymmet att prata om andra frågor minskat.

– Det har gjort att man blivit mindre effektiv i sin opinionsbildning inom sysselsättningspolitiken och därför inte kunnat sätta fokus på sina egna frågor. Det har dessutom saknats stora reformer från Socialdemokraterna att lyfta fram.

Om läget fortsätter vara som det är i dag kan det leda till desperation inom Socialdemokraterna tror Jonas Hinnfors.

– Det kan innebära interna strider eller att partiledningen tar drastiska beslut och plötsligt ändrar sin politik på några områden. Det kan också leda till att man letar nya parlamentariska lösningar för ett stabilare regeringsunderlag.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Ministern vill skärpa lagen efter ny attack

Inrikesminister Anders Ygeman lyfter fram både skärpt lagstiftning och riktade informations-insatser för att minska våldet mot räddningstjänst och ambulanspersonal. Nu har det hänt igen – en ambulans angreps och tre rutor krossades.

Fyra polispatruller larmades på lördagskvällen till Tensta i nordvästra Stockholm i samband med att en ambulans angreps av en eller flera gärningsmän. Sjukvårdarna befann sig i en lägenhet tillsammans med en patient när fordonet angreps.

Åke Östman, vd för Ambulanssjukvården i Storstockholm (AISAB), säger att han blev väldigt illa berörd när han fick veta att en ambulans utsatts för stenkastning.

– Vi kan inte åka in i områden om vi riskerar att få sten på personal och bilar.

Anders Ygeman (S) säger till DN att han blev både bedrövad och upprörd över att ännu ett utryckningsfordon angripits.

– Men ändå glad över att jag -greppat frågan i och med det möte jag hade i fredags.

Ministern håller med om att det framstår som absurt att det – som ambulanspersonal har framfört till landstingspolitiker i Stockholms län – finns ett behov av att informera om att denna yrkesgrupps arbete är oerhört viktigt och måste utföras brådskande.

– Visst känns det så, men det behövs kampanjer. Om de ska vara landsomfattande och om det är arbetsgivarna, politikerna, som ska svara för dem kan diskuteras, säger Anders Ygeman.

Under ett möte i fredags – med deltagande från arbetsgivare, fack, -politiker och andra berörda hela landet – menar ministern att han fick ett kvitto på att kampanjer -hjälper, Företrädare för brandförsvaret i Malmö har under en kampanj gått ut till alla skolor och knackat på dörrar i områden som är särskilt drabbade av attacker mot utrycknings-uppdrag.

– I Malmö handlade det om ett -initiativ från räddningstjänsten, men problemet gäller ju både brandkårer, polisen och ambulanser, säger Ygeman.

Efter insatsen var man nere i så gott som noll angrepp och antalet anlagda bränder hade halverats. Brandförsvaret lät folk få pröva på närmare vad det innebär att vara brandman och praktikprogram sattes igång.

Ygeman betonar att man under mötet också var överens om att det straffrättsliga skyddet för personal, fordon och material ska stärkas.

På måndag eller tisdag kommer en rapport från polisen att läggas på Ygemans bord, som han väntar sig innehåller förslag på vad som ska göras för att polisen och allmän-heten ska komma närmare varandra.

Robert Holender robert.holender@dn.se

Ossi Carp ossi.carp@dn.se

Kalle Holmberg kalle.holmberg@dn.se “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Blodprov ska avslöja hjärnskador

Med ett enkelt blodprov ska man kunna påvisa prognosen hos personer som har drabbats av hjärnskakning. Det framgår av en nyligen avslutad, men ännu inte publicerad, studie ledd av Kaj Blennow, en av Sveriges främsta alzheimerforskare.

– Resultaten talar för att man med ett blodprov också kan se om patienter med svåra traumatiska hjärnskador kommer att överleva, eller hur de kommer att klara sig om säg ett år, säger Kaj Blennow, professor i klinisk neurokemi vid Göteborgs universitet.

Kaj Blennow och hans forskargrupp har under flera år utvecklat ana-lysmetoder som kan visa på tidiga förändringar i hjärnan vid till exempel Alzheimers sjukdom. Detta genom att på ett exakt sätt mäta halterna av de proteiner (beta-amyloid och tau) i ryggmärgsvätskan som ansamlas och fälls ut i hjärnan vid sjukdomen. I den aktuella studien, som ännu inte är publicerad, använder de sig av en ny metodik kallad singel-molekylanalys som kan mäta mycket låga halter av proteiner. Metoden går ut på att mäta halten av ett nervcellsprotein, NFL, som läcker ut i blodet vid hjärnskador.

– Ju högre värden den skadade har initialt av det här proteinet, desto sämre prognos, säger Kaj Blennow när vi ses en januaridag på hans laboratorium strax utanför Göteborg. En föga glamorös arbetsplats där teorier omsätts till praktik via provrör till en lika dyr som avancerad maskinpark.

I den nya studien har han följt 70 intensivvårdade patienter som drabbats av svåra hjärnskador vid till exempel bilolyckor, men också en grupp proffsidrottare som utsatts för skallskador i samband med sitt idrottande. Han nämner amerikanska fotbollsspelare, boxare och rugbyspelare som exempel på idrottsutövare som riskerar att vid upprepade hjärnskakningar drabbas av kronisk hjärninflammation vilket kan leda till demens, aggressivitet och depression.

– Amerikanska fotbollsspelare springer ju in i varandra med huvudet före, som tjurar. Hjälmarna de har skyddar bara själva skallen men inte hjärnan inuti som slungas runt. Det finns filmer som visar det där. Det är inte vackert.

– Det paradoxala är att ju tjockare och hårdare hjälmarna blir desto mer riskeras hjärnan att skadas vid en smäll, säger Kaj Blennow.

Han demonstrerar genom att skaka på en vas som står på bordet framför oss: vattnet (hjärnan) skvalpar oroligt runt medan själva vasen (skallen) är intakt.

Det märkvärdiga med Kaj Blennows singelmolekylanalys är att NFL-nivåerna ska kunna tas fram på ett betydligt smidigare sätt än som tidigare då man var tvungen att ta ett prov från ryggmärgsvätskan.

Den här typen av test har, enligt Blennow, stor betydelse inte enbart för att fastställa att det rör sig om en hjärnskakning, utan också för att få en uppfattning om hur allvarlig skadan är och därmed hur lång återhämtningstid som behövs. Det gäller även lättare hjärnskakningar (som till exempel kan uppstå vid ishockeytacklingar) och om de sker gång på gång, kan få allvarliga följder.

Kaj Blennow har ägnat större delen av sitt yrkesverksamma liv åt att forska fram och standardisera diagnosmetoder vid Alzheimers sjukdom som i dag används världen över. Det är viktigt inte minst för att fastställa om en person verkligen har alzheimer.

– Om man bara diagnostiserar alzheimer kliniskt, alltså utan biomarkörer, så får 20–30 procent av fallen fel diagnos. Det handlar då om patienter som har andra sjukdomar, till exempel åderförkalkning. Och om en tredjedel är feldiagnostiserade hur ska man då kunna hitta en effekt vid läkemedelsstudier?

De biokemiska mätningarna är viktiga. Så sent som i höstas godkändes en referensmetod, en normskala, av EU-institutet JCTLM som Kaj Blennow och hans forskarteam tagit fram i syfte att alla länder ska ha likvärdiga mätningar.

– Tanken är också att man till den här referensmetoden ska kunna beställa referensmaterial – en liten skvätt ryggmärgsvätska som har en godkänd nivå och som resultaten från olika laboratorier med olika metoder kan justeras mot.

Alzheimer är en av vår tids största folksjukdomar. I Sverige beräknas cirka 120 000 personer vara drabbade. Sjukdomen har ett smygande förlopp och påverkar närminne, tankeförmåga, orientering och språk negativt. Det som händer är enkelt uttryckt att det bildas klumpar av proteiner i hjärnan, plack, som leder till störd nervcellsfunktion med förtvining av nervcellerna och deras kontaktytor, synapserna, som följd. Varför dessa klumpar som man döpt till plack och neurofibriller uppstår vet man inte.

I dag finns inget bot mot Alzheimers sjukdom, endast mediciner som lindrar -symtomen, men en rad intressanta studier pågår. De går antingen ut på att minska produktionen av beta-amyloid, få bort placken eller förhindra att beta-amyloiden klumpar samman och bildar plack.

– Stora amerikanska studier som är färdiga om tre, fyra år kommer att visa om forskarna har satsat rätt, säger Blennow men slänger in en brasklapp: Det finns mycket som talar för att beta-amyloiden verkligen skadar nervcellerna, men det slutgiltiga beviset kommer när vi har ett läkemedel som tar bort placken hos en alzheimersjuk patient som då blir bättre. *Case closed*. Men det behöver inte vara så. Jag hoppas, men det kan vara fel.

Vad skulle det annars vara?

– Det finns en riskgen för alzheimer; ApoE. Vad gör den vid alzheimer? Det vet man inte exakt. Sedan finns det synapserna – alltså kontakterna mellan nervcellerna – som har varit svårstuderade. Där finns ett protein, neurogranin som har en viktig funktion för minnet och som försämras vid alzheimer. Det håller vi på att titta närmare på nu.

Några av de behandlingsstudier som pågår världen över har gett patienterna biverkningar och avslutats. En pågående studie som Kaj Blennow ändå bedömer- som -lovande, har också gett biverkningar- i form av hjärnödem.

– Det beror på att om man rensar bort beta-amyloiden som till viss del sitter på de små blodkärlen, så kommer de att läcka. Många patienter får inga symptom alls av detta, men behandlingen avbryts ändå alltid men kan oftast sättas igång några månader senare med lite lägre dos och då fungera.

– Kanske är det så att vi framöver får acceptera vissa biverkningar, precis på samma sätt som att man tappar håret av cellgiftsbehandling av cancer.

Men om vi tänker ett läkemedel mot sjukdomen och som bör sättas in så tidigt som möjligt, helst innan första symptom visar sig, blir det masscreening (som till exempel vid bröstcancerundersökning) då?

– Det vore det naturliga men det blir inte lätt. Det skulle bli ett enormt tryck på sjukvården som vi inte beredda att ta hand om. Och vem ska få behandling av alla de som söker? Då måste vi ha en säker diagnostik.

– Fast kan man förbygga insjuknandet av alzheimer då måste man börja screena. Precis som vi gör för andra folksjukdomar som diabetes eller högt blodtryck.

I april mottar Kaj Blennow -Söderbergska priset i medicin på en miljon kronor för sin ”enastående nyskapande forskning”.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

“ **Fakta. Kaj Blennow**

Yrke: Professor och överläkare i neurovetenskap, forskningsledare vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi vid Sahlgrenska akademien samt chef på neurokemiska laboratoriet på Sahlgrenska universitetssjukhuset.

Född: 1958.
Aktuell: Har tilldelats Söderbergska priset i medicin på en miljon kronor för ”enastående nyskapande forskning” om Alzheimers sjukdom.

Fyra frågor om alzheimer
1 Är alzheimer en eller flera sjukdomar?
Den ärftliga alzheimer är helt klart en annan sjukdom är den stora gruppen icke-ärftlig.

2 Hur stor del av alla fall är ärftligt betingad?
En väldigt liten del: 0,1 procent. Inte 3–5 procent som man har sagt tidigare.

3 Är det fler kvinnor än män som drabbas?
Något fler kvinnor, men de lever också längre.

4 Vilka riskfaktorer är kopplade till alzheimer?
Samma som vid åderförkalkning: högt blodtryck och kolesterol, övervikt, kanske diabetes. Och en viss gen – en riskgen: ApoE-4. “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Ännu hårdare tider väntar ryska medelklassen

Den ryska medelklassen som har vant sig vid ständigt stigande levnadsstandard får det allt sämre. Få har pengar över till konsumtion och resande. Samtidigt lyser demonstrationerna mot Putin med sin frånvaro – rädslan finns att förändringar bara leder till ännu större katastrofer.

– Vi har slutat oroa oss. Det blir inte bättre för att man oroar sig. Dessutom är jag trött på att vara orolig, så jag har bestämt mig för att inte vara det.

Olga Radomskaja är 39 år och teckningslärare i Moskva. I snart två år har hon och hennes man Vadim Schodtsev, 38, genomlevt en ekonomisk kris som slår hårdast mot medelklassen – den ryska medelklass som aldrig har haft det bättre materiellt än under Putin. Under det senaste decenniet har den gjort sig känd för vidlyftiga konsumtionsvanor och ett närmast obefintligt sparande.

Sedan 2014 har trenden varit den motsatta. Högre inflation, lägre köpkraft och priser som stiger i höjden innebär stadigt sänkt levnadsstandard för medelklassen. Rysslands BNP minskade i fjol med mellan 3,8 och 3,9 procent och just nu befinner sig rubeln i en ny svacka.

– Förr när jag handlade tittade jag aldrig så noga efter vad saker och ting kostade. Jag lade det jag behövde i shoppingvagnen och sedan

gick jag till kassan. Nu har jag stenkoll på priserna, säger Vadim Schodtsev som är banktjänsteman.

– Tidigare reste vi till Tyskland två gånger om året och hälsade på min bror som bor där. Nu har vi bara råd att resa en gång om året. Rubeln har blivit så svag att det helt enkelt blir alldeles för dyrt att resa. Vi har inte längre några pengar kvar till besparingar, nästan allt går åt till mat och nödvändiga inköp. Vi hade tur som hann spara ihop till en ny bil innan krisen slog till, konstaterar Olga Radomskaja.

Vi sitter i köket hemma hos parets väninna Olga Stukalova och dricker te. Hon bor ihop med sin mamma, liksom Vadim och Olga bor tillsammans med Olgas föräldrar – ett arrangemang som är vanligt i Moskva. Man sparar pengar genom att flera generationer bor tillsammans.

– Den här krisen har egentligen inte så mycket med EU:s sanktioner att göra. Den är resultatet av en långvarig sjukdom som beror på att vi inte tillverkar något själva. Vi kan konsumera men vi kan inte producera. När det går bra ekonomiskt bygger vi köpcentrum, inget annat. Vi hade kriser 1998 och 2008, nu är vi inne i en ny. De kommer med jämna mellanrum och det får vi ryssar leva med. Men jag tror att vi har lagt det värsta bakom oss den här gången, säger Olga Stukalova, 50, som är översättare och doktor i pedagogik.

Ekonomiska experter delar inte hennes optimism. Enligt dem har Ryssland fortfarande det värsta framför sig.

– Medelklassen kommer att få det sämre. I fjol sänktes reallönerna med 10 procent och de kommer att sjunka ytterligare 2016–2017, säger Oleg Sjibanov, docent i ekonomi som undervisar på Ryska ekonomiska skolan i Moskva.

Samtidigt påpekar Sjibanov något som ryska ekonomer ofta framhåller – nämligen att det inte är något nytt för invånarna i Ryssland att få det sämre.

– Fallet Iran bevisar att man under lång tid kan klara av att få det sämre och sämre. Sanktionerna mot Ryssland kommer inte att avslutas inom den närmaste fram-tiden. Men jag hoppas att de får ett slut senast år 2018.

Sergej Aleksasjenko är före detta vice direktör för ryska centralbanken och arbetar för den amerikanska tankesmedjan Brookings-institutet. Han säger att den ryska ekonomin har stora problem, men poängterar samtidigt att den är långt ifrån en krasch.

– Under mitt sista samtal med Boris Nemtsov (oppositions-ledare som mördades i fjol) var han övertygad om att ryska ekonomin snart skulle klappa igenom. Jag trodde det inte då och jag tror det inte heller nu. Ryssand är en marknadsekonomi, rubeln flyter. Också om dollarpriset går ned till 30 eller – hemska tanke – 10 dollar per fat så kommer ekonomin att finna en jämvikt. Men folk kommer att få det sämre. Ryssland kommer att sacka efter västvärlden ännu mer när det gäller teknologi och modernisering. Något ljus i tunneln ser vi inte och antalet pessimister i Ryssland växer, skriver Aleksasjenko i en kolumn för den ryska affärstidningen RBK.

Är sällskapet hemma hos Olga beredda att få det sämre? Naturligtvis, svarar de. Mycket sämre.

– Vi har levt under kommunismen. Vad är detta i jämförelse? Vi har upplevt en tid när man inte ens fick resa utomlands. När pappa hämtade hem österrikiska skor som var ett nummer för små tvingade jag min bror att gå omkring i dem för att töja ut dem. Det som pågår just nu i Ryssland är otrevliga, oförutsägbara, osäkra tider. Men det går fortfarande inte ens att jämföra med hur vi har haft det, säger Olga Stukalova.

Det finns en fatalism i det ryska samhället, en vana vid umbäranden och vid att allt plötsligt kan bli mycket sämre som spelar Putin i händerna.

Ingen av dem som sitter runt bordet är speciellt förtjust i Putin. Ingen följer med de statligt kontrollerade tv-sändningarna. Men alla är övertygade om att om Putin lämnar över rodret till någon annan kan det snabbt bli mycket värre.

Jag ställer frågan om inte Putinregimen själv har åstadkommit en situation där Ryssland isoleras internationellt? Olga Radomskaja upplever inte frågan som relevant. För henne handlar det inte om vem som kan göra livet i Ryssland bättre utan om vem som i bästa fall kan bevara status quo.

– Vad som helst är bättre än en revolution. Då kommer alltid den värsta sortens människor till makten.

Enligt den senaste opinionsmätningen av statligt kontrollerade VTSIOM från oktober 2015 stöder 89,9 procent av de ryska väljarna Vladimir Putin.

Anna-Lena Laurén “

“ Fakta. Rysslands ekonomiska kris

Den ryska ekonomiska krisen inleddes med att rubeln dök i slutet av 2014. Ryska regeringen gick in med massiva stödköp och använde 2 miljarder dollar av valutareserverna för att stabilisera situationen.

I januari i år har rubeln fallit med 12 procent, samtidigt som oljepriset föll till 28 dollar per fat. IMF räknar nu med att Rysslands BNP minskar med 1 procent i år.

Olje- och gasinkomsterna utgör i dag över hälften av Rysslands statsbudget, trots att inkomsterna på olja och gas har rasat. År 2014 förlorade Gazprom 86 procent av sina inkomster.

Huvudorsakerna till den ekonomiska krisen anses vara det rekordlåga oljepriset samt sanktioner som EU och USA införde efter att Ryssland annekterade Krimhalvön 2014. Ryssland stod inför en recession redan innan annekteringen. “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Raketerna retar upp stormakterna

Analys. Peking. På en bild efter raketuppskjutningen tittar Nordkoreas ledare Kim Jong Un förväntansfullt mot himlen. Händerna är lugnt nedstoppade i rockfickorna. Han har utnyttjat sprickan mellan Kina och USA och vet troligen att med uppskjutningen kommer spänningen att fortsätta öka mellan omvärldens giganter.

Nordkorea kallar det en satellit, resten av världen utvecklingen av en teknik för långdistansrobotar som kan bära kärnvapen.

Det var fjärde gången Nordkorea sköt upp en raket. Det sker i strid med FN:s regler och kan se ut som en upprepning av vad som tidigare hänt, men för varje gång kommer regimen närmare en fulländning av de vapen som är dess mål.

Uppskjutningen tidigt på söndagen kom oväntat nära inpå provsprängningen av en kärnladdning för en månad sedan. Det kan inte ha undgått någon, inte heller Kim & Co i det isolerade Pyongyang, hur irritationen vuxit mellan USA och Kina. Nordkorea tyckte sig troligen inte ha något att frukta i form av internationellt samarbetet den här gången.

USA har försökt sig på en taktik som kallats strategiskt tålamod. En vänta-och-se-attityd som nu förbytts i en vilja av tuffare straffåtgärder mot Nordkorea. Den amerikanska utrikesministern John Kerry åkte nyligen till Peking för att sätta press på den kinesiska ledningen. Budskapet var klart: om sanktioner ska bita mot Nordkorea så beror det på hur väl Kina stänger sin (140 mil) långa gräns.

För närvarande tillåter Kina en betydande aktivitet. Förra året stod Kina för tre fjärdedelar av Nordkoreas handel med utlandet. Olja, särskilt eftertraktad i Nordkorea, subventioneras till och med och skickas över.

Kina gillar inte Nordkoreas utveckling av kärnvapen. Ledningen retas av den unge valpen till ledare. Söndagens raketuppskjutning kom dessutom på den kinesiska nyårsaftonen, då kinesiska ledare – lika mycket som svenska politiker på julafton – har ställt in sig på en vilodag med nära och kära.

Sedan Kim Jong Un efterträdde sin pappa Kim Jong Il för drygt fyra år sedan har relationen mellan länderna försämrats. De högsta ledarna har inte ens träffats. Trots allt detta var det länge sedan Kina var så ovilligt att helt stänga gränsen till Nordkorea.

Det beror på att spänningen i strategiska frågor, inte minst i Sydkinesiska sjön, ökat mellan Kina och USA. Det kommer sig också av att de styrande i Peking inte ändrat uppfattning. De tvivlar inte på Kinas förmåga att frysa ut Nordkorea helt, men fruktar att ett sådant tillvägagångssätt kan leda till att styret i Pyongyang faller och att Kina får ett flyktingproblem på halsen. Miljontals nordkoreaner kan som en följd komma att fly över gränsen, däribland stora grupper av beväpnade nordkoreanska soldater. På sikt kan det även leda till att Nordkorea och Sydkorea återförenas i ett enda Korea, vilket skulle betyda att Kina blev granne med amerikanska trupper i Sydkorea.

Av två onda ting: okontrollerad turbulens i grannlandet eller fortsatt nordkoreansk utveckling av kärnvapen väljer Kina det sistnämnda. Nordkorea ses som en buffertstat, där helst inga stora förändringar ska ske.

Därför har Kina ibland gått med på straffåtgärder mot nationen, men i praktiken sett till att inte implementera dem särskilt kraftfullt.

Nu hotar USA med så kallade andrahandssanktioner av ett slag som senast användes mot Iran. Det betyder att kinesiska banker och företag som handlar med Nord-korea kan hamna på svarta listan.

USA och Sydkorea har även diskuterat att sätta upp ett militärt skydds-system mot missiler, det så kallade Thaad, mot det växande nordkoreanska hotet.

Det är ingen vågad gissning att ledningen i Peking kommer att vända sig kraftfullt mot båda de amerikanska försöken att tvinga Kina att gå med på tuffare sanktioner.

På så vis riskerar den senaste raketuppskjutningen att öka avståndet mellan Kina och USA.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se “

“ FN fördömer uppskjutningen.

FN:s säkerhetsråd fördömer Nordkoreas uppskjutning av en lång-distansrobot. Samtidigt kommer uppgifter om att landet planerar ännu ett kärnvapentest.

Säkerhetsrådet blixtinkallades på söndagen i New York för att svara på Nordkoreas provokation.

– Vi har nått enighet om att fördöma denna typ av brott mot sanktioner, sade Venezuelas FN-ambassadör Rafael Ramírez. “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Erdogan kan öppna gräns för flyktingar

Turkiet kan tänka sig att öppna gränsen för de tiotusentals som flytt staden Aleppo efter de senaste dagarnas upptrappade våld-samheter. Samtidigt säger sig Förenade Arabemiraten vara redo att bidra med marktrupper till den internationella koalitionen mot Islamiska staten.

Turkiet kan – ”om nödvändigt” – öppna gränsen för de tiotusentals människor som flytt striderna i staden Aleppo i Syrien, säger president Recep Tayyip Erdogan.

– Om de har kommit till vår dörr och vi inte har något val så måste vi, om nödvändigt, låta våra bröder komma in, säger Erdogan.

De två senaste dygnen har uppe-mot 35 000 människor samlats vid den turkiska gränsen, efter att den syriska regimen med stöd av ryska flygbombningar uppges ha omringat Aleppo. Aleppo var före kriget Syriens största stad och den har hittills varit ett av de viktigaste fästena för den syriska oppositionen. Enligt uppgifter från hjälp-arbetare kan staden vara på väg att falla i regimens händer. Detta hotar i så fall de fredssamtal i Genève som knappt hann inledas innan de fick avbrytas.

Västvärlden har i hårda ordalag fördömt Rysslands och Syriens age-rande, men EU har även krävt att Turkiet måste öppna gränsen för flyktingarna.

På söndagen anlände hjälp-konvojer med nödsändningar och ambulanser från Turkiet till Syrien för att undsätta de många män, kvinnor och barn som flytt de eskalerande angreppen från regimvänliga styrkor, rapporterar Al Jazira.

Enligt oppositionella Syriska människorättsobservatoriet, SOHR, som övervakar kriget, träffade flyganfall som förmodades komma från ryska plan, byarna Bashkov, Haritan och Kfr Hamra norr om Aleppo på söndagen. De två sistnämnda byarna är belägna på vägen mot Turkiet.

Förenade Arabemiraten meddelade på söndagen att landet är redo att skicka marktrupper till Syrien, som en del av en internationell koalition för att bekämpa Islamiska staten, IS.

– Detta har varit vår position hela tiden. Vi har varit frustrerade av den långsamma takten av att konfrontera Daesh, säger utrikesaffärsministern Anwar Gargash, enligt Reuters och använde den arabiska akronymen för IS.

Han slog dock fast att en grundförutsättning för detta är att USA leder vägen. Samma uttalande kom från Saudiarabien för en vecka sedan. Syrien har dock för avsikt att stå emot alla slags markanfall och skicka hem angriparna ”i kistor”, sade den syriska utrikesministern på lördagen, budskapet riktat till sunnimuslimska länder som visat intresse för att delta i en sådan operation.

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Birgitta Forsberg: Vad gör egentligen Ibrahim Baylan?

Energipolitiken verkar befinna sig i upplösning. Solenergi beskattas medan kärnkraft slås ut.

Är det uppochnedvända världen? En regering med soldyrkande miljöpartister lägger skatt på solel och etanol. Och regeringens atomkraftskramande socialdemokrater verkar mest titta på medan kärnkraften slås ut.

Sveriges energi- och transport-politik ser ut att befinna sig i upplösning. Magnus Hall, chef för helstatliga Vattenfall, vågar bita den hand som föder honom genom att klaga på skatten på både kärnkraft och vattenkraft.

På elsidan har priserna rasat, till runt 16 öre. Skatter som tidigare var ett smärre bekymmer har, i vissa fall, gjort elproduktion till en förlustaffär. Problemet förvärras av att branschen har långa ledtider och det därför behövs långsiktiga spelregler.

De folkvalda måste bestämma hur framtidens el ska produceras och ge incitament. Men de har begravt sig i Energikommissionen. Den leds av energiminister Ibrahim Baylan (S) och ska vara klar 1 januari 2017.

Lås oss titta på tre delar av kraftbranschen – solenergi, kärnkraft och vattenkraft – samt transporter.

Redan inför folkomröstningen 1980 – då kärnkraftsmotståndarna skanderade ”Vad ska väck? Barsebäck! Vad ska in? Sol och vind!” – trodde många experter att solel var lösningen, men att det låg för långt in i framtiden.

Nu när solceller blir allt billigare lägger regeringen skatt på solel för sjukhus, skolor och bostadsrättsföreningar. Alltså för stora byggnader, de som installerat mer än 255 kilowatt. Anledningen är att EU skulle kunna räkna skattefrihet som otillbörligt statligt stöd.

Ändå kan Sverige behålla den skatterabatt på el som de elintensiva storföretagen får utan att bryta mot EU:s krav, enligt en statlig utredning. Storföretagen betalar 0,5 öre i skatt per kilowattimme, i stället för 29,4 öre. En skatte-rabatt på 14 miljarder kronor per år. När viljan finns går det alltså att få undantag från EU-regler.

Men ett sjukhus ska nu på något sätt mäta hur mycket el det producerar för eget bruk och betala 29,4 öre i skatt per kilowattimme. Även regeringen verkar tycka att det låter snurrigt eftersom den höjer bidraget till dem som installerar solel, för att kompensera för skatten. Tala om att krångla till det.

På kärnkraftsidan betalar ägarna skatt på installerad effekt, vilket de själva en gång i tiden lobbade för. Vattenfall har beräknat att effektskatten, som omvandlat betyder 6–7 öre per kilowattimme, står för runt en fjärdedel av produktionskostnaden. Samtidigt är kärnkraften subventionerad. Bolagen betalar en avgift för hanteringen av avfallet, men systemet går med underskott och skattebetalarna kan få ta slutnotan.

Parallellt kräver Strålskyddsmyndigheten, efter påtryckningar från EU med anledning av Fukushima-katastrofen, att alla reaktorer har oberoende härdkylning. Därmed måste bolagen investera. Det låga elpriset, stora investeringskostnader och effektskatten har gjort att bolagen beslutat att stänga fyra av Sveriges äldsta och minsta reaktorer. Efter år 2020 kommer vi att ha sex, av de ursprungliga tolv, kvar. (Barsebäck 1 och 2 är stängda.)

När det gäller vattenkraften betalar ägarna mer fastighetsskatt än för kärnkraften, motsvarande 9 öre per kilowattimme. Alla politiker verkar vilja ha vattenkraften kvar och några rop på att bygga ut nya älvar har inte hörts. Visst behöver en välfärdsstat dra in skatt, men som ett energipolitiskt styrmedel fyller den här skatten ingen funktion.

Beträffande transportsektorn verkar politikerna ha dragit nyckeln ur tändningslåset. Utredningen Fossilfrihet på väg från 2013 ser ut att samla damm.

Ändå är det här det går att göra ett stort klimatkliv eftersom runt 90 procent av vägtransporterna använder fossila bränslen. För att någon ska vilja investera i infrastruktur och förnybara bränslen som miljövänlig el, biogas, biodiesel, vätgas och etanol måste politikerna dra upp riktlinjerna.

I stället har regeringen höjt skatten på etanol, på grund av EU:s regler emot att låta subventioner snedvrida konkurrensen. Flera biltillverkare slutar att göra etanolbilar. Transportsektorn lyder bland annat under miljö- och energidepartementet.

Frågan är: Vad gör egentligen Ibrahim Baylan?

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Nu väntar en ny sänkning av räntan

Analys. Riksbanken sänker reporäntan igen. Det beskedet väntas på torsdag, sedan inflationen har tappat fart och andra centralbanker öppnat för stimulanser.

2016 har inte börjat som Riksbanken önskade. Inflationstakten i december blev oväntat låg och ligger under Riksbankens prognos, vilket gör det svårt att nå målet på 2,0 procent senare i år. I det läget anser sig nog direktionen knappast ha annat val än räntesänkning, trots den låga inflationen till stor del beror på oljepriset.

Utvecklingen i omvärlden driver på samma riktning.

Europeiska centralbanken, ECB, flaggade nyligen för ytterligare stimulanser, utöver stödköpen av obligationer som redan pågår. Troligast är att man inte ändrar styrräntan från nuvarande 0,05 procent, men att inlåningsräntan för bankerna – som redan ligger på minus – sänks ytterligare.

USA:s centralbank Federal Reserve gjorde en första höjning i december, så att styrräntan ligger på 0,25–0,5 procent. Men därefter har amerikanska konjunkturen tappat fart, vilket gjorde att senaste Fed-beslutet blev försiktigt formulerat. Nu tycks nästa amerikanska räntehöjning dröja ganska länge till.

Japans centralbank sänkte dessutom nyligen styrräntan till –0,1 procent.

Sammantaget blir effekten att kronan sätts under tryck uppåt. Det vill Riksbanken motverka, eftersom följden kan bli att de svenska konsumentpriserna stiger för långsamt.

En räntesänkning, kanske med 0,1 procentenhet ned till –0,45 procent, är det troliga svaret. Syftet är då främst att kronkursen ska stabiliseras. Stödköpen av statsobligationer fortsätter i stor skala, men kommer knappast att utvidgas.

Valutainterventioner för att försvaga kronkursen verkar däremot mindre troliga. Förste vice riksbankschefen Kerstin af Jochnick sade nyligen att sådant kan bli av om kronan stärks oväntat mycket: något som ännu inte har inträffat.

Vad som skulle tala emot räntesänkning är att Riksbanken är utsatt för hård kritik, senast av utredarna Marvin Goodfriend och Mervyn King som vill se flexibilitet när det gäller inflationsmålet.

Men Riksbanken, som ensam fattar räntebesluten, stressas nog mer av att trovärdigheten när det gäller inflationen är ifrågasatt.

Detta tvingar fram en räntesänkning, trots att Sveriges ekonomi går starkare än på länge och inte alls behöver mer stimulans.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

”Jag är rädd för att min farfars sorg ska gå över i depression”

Hennes farmor gick bort efter kort tids sjukdom. Nu är hon orolig för hur farfar ska klara av sorgen och ensamheten. Hur kan hon stötta honom på ett bra sätt? Psykolog Liria Ortiz svarar.

Fråga:
Jag skulle behöva råd angående hur jag kan hjälpa min farfar. Min farmor gick plötsligt bort efter en väldigt kort tids sjukdom. Detta kom som en chock för alla i släkten men speciellt orolig är jag nu för min farfar som är ensam kvar.

De var gifta sedan unga år och han var inte alls förberedd på att plötsligt bli lämnad ensam. Han har ändå hanterat det hela bättre än vad jag föreställde mig. Men jag är rädd för att den värsta sorgen, saknaden och framför allt ensamheten kommer att drabba honom snart – nu när den första tiden, då han har varit omgiven av släkt och vänner och till stora delar fokuserat på begravning och liknande saker, snart är slut.

Jag vill försöka hjälpa honom så mycket som jag kan och kommer förhoppningsvis att ha tid att tillbringa mycket tid med honom i vår. Jag kommer såklart att prata med honom om vilken typ av stöd han vill ha av oss, men är ändå orolig. Jag har själv gått igenom depressioner och även om sorg självklart är en del av livet som inte går att undvika är jag rädd för att han kommer att bli deprimerad. Jag vet att han led av depression i unga år men eftersom vården inte såg ut som i dag så fick han ingen vård för det.

Så jag undrar om du kan ge några råd om hur jag ska stötta honom. Ibland kan det vara svårt att veta själv vad man behöver för typ av stöd. Finns det något man kan tänka på för att förebygga depressioner hos äldre och undvika att sorg går över i mer långvarig depression?

Svar:
Hej! Vilken fin sondotter du är! Du visar verkligen omsorg, och empati med den förlust som drabbat din farfar. Jag vill berätta för dig om depression hos äldre som inte alltid visar sig på samma sätt som hos unga och medelålders, och vad du kanske med tanke på det ska vara särskilt uppmärksam på.

Det är en stor och svår förändring i din farfars liv att ha blivit änkling efter ett så långt äktenskap. En förlust av det slaget kan vara mycket smärtsam, och bli början på en livskris. Oro och nedstämdhet, men också rädsla och ilska, är vanliga känslor under den första tiden. Samtidigt som vår förmåga att komma igenom kriser och få tillbaka tilliten till livet oftast är större än vad vi själva och vår omgivning är benägna att tro.

Det är viktigt att vi inte bara ser sorgen utan också styrkor hos den drabbade. Även de starkaste känslor ebbar ut efter ett tag, och efter ytterligare ett tag är man tillbaka i vardagen. Studier visar att så är förloppet för de flesta. Vi männi- skor verkar till vår natur vara ganska starka och ha en förmåga att på egen hand reparera oss själva känslomässigt.

Kanske är det så att din farfar har en viss sårbarhet för att bli deprimerad. Hans depressiva period som ung är förstås något att väga in

som en riskfaktor. Men det kanske är så att han har lärt sig att hantera sin sårbarhet för depression under årens gång.

Å andra sidan vet vi att äldre personer oftare drabbas av depressioner än befolkningen i övrigt. Ensamhet och dålig hälsa verkar spela en stor roll, men också att den åldrade hjärnan verkar ha något mindre marginaler att hantera de utmaningar som livet som äldre ibland innebär.

Du undrar hur du kan hjälpa din farfar att förebygga att naturlig sorg övergår i depression. Det kan vara till stöd för honom att du är uppmärksam på tidiga tecken på att han kanske har blivit eller är på väg att bli deprimerad. Tecknen på depression hos äldre skiljer sig till del från hur det ser ut hos yngre personer. Äldre kan vara deprimerade utan att verka vara påtagligt oroliga och nedstämda, eller på andra sätt motsvara den typiska bilden vid depression, som att till exempel ha sömnproblem och aptitförlust. Även om de här symtomen förstås kan finnas.

I stället kan det som märks hos äldre vara att de är irriterade, på ett sätt som omgivningen inte är van vid, och berättar om en stark trötthet och kanske också om smärta från olika delar av kroppen. De här något annorlunda symtomen gör att depressioner hos äldre ibland missas.

Om din farfar allt efter hand börjar återhämta sig, vara mindre ledsen och börjar återuppta sitt vardagliga liv, så gläd dig åt det. Och det är kanske ändå det troligaste förloppet. Men blir det inte så, om han är olycklig och kanske också visar symtom på depression, så är mitt råd att du berättar för honom vad du ser och varsamt föreslår honom att träffa sin läkare för att få resonera om vad som händer och få hjälp. Du kan också uppmuntra honom att ta reda på mer om depression och äldre, till exempel på Vårdguiden på nätet.

Det krävs ofta särskild kompetens för att behandla depression hos äldre. Antidepressiva mediciner fungerar sämre på äldre samtidigt som biverkningarna blir fler. Kognitiv beteendeterapi är den behandlingsmetod som är mest effektiv vid behandling av depression, och som även förebygger återfall. Men tyvärr finns det en benägenhet att inte vilja erbjuda psykoterapi till äldre personer.

Vad kan då din farfar göra på egen hand för att hand om sig i det här läget? För att förebygga att ensamheten kanske blir ett stort problem för honom? Några grundläggande saker är att hålla sig fysiskt i god form och få tillräckligt med sömn, motion och mat. Regelbundna tider och rutiner har också visat sig viktigt. Allt detta kan beskrivas som att det skapar ramar och trygghet i det nya och svåra läget som man hamnat i. Men det finns också ny och intressant forskning om vad som verkar vara till särskild hjälp för äldre.

Ett sådant fynd är att när ensamma äldre fick datorer, och lärde sig mejla och umgås på sociala medier, så minskade det påtagligt ensamhetskänslorna. Något annat som har visat sig vara av stort värde är att få uppleva att andra bryr sig om vad man kan och att få bidra. Äldre som deltar i sammanhang där deras erfarenheter och kunskaper efterfrågas, eller som arbetar som volontärer, känner sig betydligt mindre ensamma än andra äldre som också bor ensamma.

Vi får ofta höra att äldre som blivit ensamma behöver ha tät kontakt med sina barn och barnbarn. Så enkelt är det faktiskt inte. I en stor europeisk studie frågade man äldre hur ofta de träffade sin familj. I

Italien var det 71 procent som hade daglig kontakt, i Grekland 65 procent, och i Spanien 61 procent. I Sverige var det 32 procent. Tvärtemot vad man kunde tro visade det sig att andelen äldre som kände sig ensamma ökade ju längre söderut i Europa man kom.

Hur ofta man träffar sin familj verkar alltså inte vara avgörande. Det har visat sig att kontakt med barnen förstås inte är betydelselös, men att vännerna generellt sett är viktigare. Vänner som man delar livsstil, värderingar och intressen med.

Kanske är detta också något som du kan göra din farfar uppmärksam på, och stötta honom att ge plats för. Även om det förstås är din farfar som ska avgöra om detta stämmer i hans fall.

En annan sak som du kan göra är att ge honom uppmärksamhet när han mår bra och inte bara när han mår dåligt. Be honom att berätta om sitt liv, och sina minnen eller något annat meningsfullt för honom. Har du inte så mycket tid att träffas så kan du ringa, eller till exempel använda Skype en stund då och då.

Barnbarnet
Liria “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Prostitutionen bedrivs i vanliga lägenheter

Det har blivit allt vanligare att lägenheter som hyrs ut på korttidskontrakt används av ligor för bordellverksamhet. – Folk är blåögda. De borde tänka sig för lite mer vem de hyr ut till i andra hand, säger Simon Häggström i Stockholmspolisens prostitutionsgrupp.

Tidigare var det på hotellen en stor del av prostitutionen i Stockholm bedrevs. Men det var inget man gärna talade om. När Stockholmspolisens prostitutionsgrupp inledde sitt arbete 2009 var frågan närmast tabubelagd i hotellbranschen. Och man hade inte heller haft särskilt mycket stöd från polisen.

Sedan dess har gruppen arbetat metodiskt tillsammans med hotellen för att få bukt med problemet. Hotellen har utbildat sin personal och har hållit tät kontakt med polisen.

Det har lyckats så bra att prostitutionen nu flyttat från hotellen – och in i stockholmarnas bostäder som hyrs ut i andra hand. Lägenhetsinnehavarna har oftast ingen aning om vad som pågår i deras lägenheter när de är bortresta.

– Andrahandslägenheter är nu den klart största marknaden för prostitutionen i Stockholm, säger Simon Häggström, spanare i Stockholmspolisens prostitutionsgrupp.

Han menar att polisen har direkt-kontakt och samarbete med sajterna som förmedlar bostäderna, som Airbnb. Och det är en omfattande prostitutionsverksamhet han talar om.

– Man blir mörkrädd. Jag uppskattar att det en vanlig dag i Stockholms län finns cirka 200 adresser där det pågår prostitution. Större delen av dessa platser är andrahandslägenheter, säger Simon Häggström.

Prostitutionen skulle kunna syssel-sätta betydligt fler poliser än de fyra personer som nu tillhör prostitutionsgruppen, anser han. Gruppen arbetar uppsökande i Stockholms city utifrån egen spaning och tips från allmänheten.

Den egna spaningen bedrivs från bilar på gatan utanför bostadshus, i trappuppgångar eller precis utanför lägenheterna. Varje arbetspass inleds med en genomgång av prostitutionssajterna där kvinnorna öppet bjuds till försäljning.

Han visar några av de populäraste sajterna som han regelbundet går igenom på sin dator. Där finns bilder på kvinnorna, nakna eller i underkläder, information om ”arbetstider” som ofta är 24 timmar om dygnet sju dagar i veckan, och långa listor på vilka tjänster som erbjuds.

– Det är hallickarna som lägger in annonserna och klickar i vilka tjänster som erbjuds, tjejerna har oftast ingen aning om vad som väntar, säger Simon Häggström.

På vissa sajter ser man hur många visningar annonserna haft. En annons med ordet ”skolflicka” i rubriken har haft 2 650 visningar under fredagen – dubbelt så många som de övriga annonserna.

– Sidorna dyker upp som svampar ur jorden och kan försvinna lika snabbt. Vi har lyckats släcka ett fåtal sajter, säger Simon Häggström.

Nya annonser kommer in i en strid ström. Simon Häggström tar fram en sajt på måfå och räknar de nya annonser som lagts in denna dag. Det är 147 annonser.

– Och då är klockan bara 15. Den stora ruschen börjar när det börjar bli dags för männen att gå hem från jobbet.

Servrarna som sajterna ligger på är placerade utomlands. De som står bakom tjänar stora pengar på annonseringen.

Bokning av kvinnorna sker via telefon eller sms. Därefter träffar sexköparna kvinnorna i en andrahandslägenhet.

Själva människohandeln hanteras av en annan avdelning inom polisen. Prostitutionsgruppens uppdrag är att gripa män som köper sex. Det går inte ett arbetspass utan att någon sexköpare grips.

– Unga kvinnor förs i hundratal till Sverige och våldtas. För mig är det en gåta att det kan få fortgå.

Bordellverksamheterna i lägenheterna är en organiserad kriminell verksamhet med tydliga kopplingar till Östeuropa, menar han.

– Tjejerna är mellan 18 och 23 år och kommer ofta från mycket fattiga förhållanden, exempelvis i Rumänien och körs runt till olika lägenheter och kunder. Det här handlar om handel med män-niskor. De ansvariga profiterar på människors fattigdom.

Men även hallickarna som sköter verksamheten i Stockholm är underhuggare längst ned i hierarkin, menar Simon Häggström.

– De riktiga höjdarna finns utom-lands, i offrens hemländer, och skulle aldrig sätta sin fot i Sverige, säger han.

Lägenheterna hyrs ofta ut i två eller tre veckor via andrahandsförmedlingar som Airbnb. De som ska komma till bostaden uppger sig vara ett trevligt par som ska ”tillbringa ett par veckor i Stockholm på semester”. Det kan vara hallicken och en av de utnyttjade kvinnorna. Eller två tjejer som är här på ”språkresa”.

Simon Häggström tycker att många lägenhetsinnehavare är lite naiva, närmast blåögda, när de hyr ut sin lägenhet i andra hand.

– Jag skulle önska att lägenhetsinnehavarna kunde tänka ett steg längre och intressera sig lite mer för vem som ska bo i deras lägenhet, säger Simon Häggström.

Oftast är det grannarna som börjar ana att det pågår något misstänkt och reagerar.

– Dessutom vill köparna hela tiden ha ett nytt utbud. Därför körs de utnyttjade kvinnorna vidare till en annan stad efter några veckor, säger Simon Häggström.

Bostadsinnehavarna blir ofta förskräckta när de inser vad som pågått i lägenhet under semestern. De skulle aldrig vilja att deras lägenhet förvandlas till bordell och vill helst inte tänka på vad deras säng har använts till när de var borta.

Om en bordellverksamhet avslöjas i en lägenhet när lägenhetsinnehavaren är bortrest skickar prostitutions-gruppen alltid ett brev och berättar vad som hänt.

– Många blir helt knäckta när de läser brevet och förstår vad som försiggått. De vill både göra sig av med sängen och sälja lägenheten, säger Simon Häggström.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

“ Fakta. Sexköparna
Vilka är det som köper sex? Det går inte att ge en generell bild. Sexköparna kommer från alla sociala bakgrunder – allt från utslagna missbrukare till företagsledare. Prostitutionsgruppen har stött på åldrar från 15 till 92. Åtta av tio som grips av prostitutionsgruppen erkänner på stående fot för att slippa rättegång. Straffet brukar vara 50 dagsböter.

Källa: Polisen, prostitutionsgruppen “

DN MÅNDAG 8 FEBRUARI 2016

“ Personalen flyr – ny plan ska rädda socialtjänsten

Läget i socialtjänsten är akut – socialsekreterarna hinner knappt träffa dem de ska hjälpa. I en av stadsdelarna ägnar de inte ens 10 procent av arbetstiden åt att prata med de barn och föräldrar som behöver stöd. Nu lanserar staden en handlingsplan för att försöka rädda situationen.

Hög personalomsättning, brist på socialsekreterare och ökande arbetsbelastning är orsaker till att socialtjänsten i Stockholms stad – särskilt den del som arbetar med barn och unga – går på knäna.

Därför har nu staden tagit fram en handlingsplan, med förslag på flera åtgärder.

– Handlingsplanen handlar om arbetssituationen, som är ett viktigt skäl till att socialsekreterare slutar. Vi ser till exempel att antalet utredningar när det gäller barn har mer än fördubblats, säger socialborgarrådet Åsa Lindhagen (MP).

Men flera som slutar anger låg lön som en orsak till att de säger upp sig. Varför tas inte löneläget upp i handlingsplanen?

– Vi har specifikt tittat på hur vi ska minska arbetsbelastningen och hur socialsekreterare och biståndshandläggare ska kunna lägga tid på rätt saker. Och framför allt hur vi ska få de mer erfarna att stanna kvar. Det betyder inte att lönen är oviktig, vi får titta på den i ett senare skede, säger personalborgarrådet Clara Lindblom (V).

När Cecilia Grefve, den nationella samordnaren för utveckling av den sociala barn- och ungdomsvården, besökte två stadsdelars barn- och ungdomsverksamhet gjordes tidsmätningar av socialsekreterarnas arbete.

Det visade sig vid besöket att deras direkta tid med barn och vuxna var 17 respektive 9 procent och den direkta tiden med enbart barnen var 0 respektive 2 procent.

– Det är ofta i mötet man kan åstadkomma en förändring. Och socialsekreterarna gav sig in i yrket för att just få till en förändring, det ger förstås en bättre arbetsmiljö att ha mer tid till de barn och föräldrar som man arbetar med, säger Åsa Lindhagen.

En av punkterna i handlings-planen är att det behövs en grundutbildning för nyanställda, vilka ofta sätts på tunga ärenden som gäller barn och unga.

Har stadsdelar med ansträngd ekonomi råd att skicka personalen på utbildning?

– Vi har avsatt 200 miljoner kronor i en kompetensutvecklingsfond. Det finns också pengar till vikarier, och det gäller även för handledning och mentorskap, säger Clara Lindblom.

Ytterligare en punkt i handlingsplanen är att överlåta en del av skrivbordsarbetet till administrativ personal.

– Det är lättare att få tag på duktiga administratörer än att hitta socialsekreterare, så det är en väldigt viktig del av handlingsplanen, säger Åsa Lindhagen.

– Det är viktigt att proffsen får vara proffs. De har gått på socialhögskolan för att jobba med män-niskor och inte med fakturor, säger Clara Lindblom.

Stadsdelarna har i ökad utsträckning använt sig av inhyrd personal för att möta behovet av social-sekreterare. Kostnaden för en inhyrd konsult-socialsekreterare, 100 000 kronor i månaden, räcker till två fast anställda socialsekreterare med en lön på 34 000 kronor i månaden.

Men hur stor andel av social-sekreterarna som är inhyrda vet inte de ansvariga borgarråden.

– Det finns inte sammanställt, men vi vet att konsultkostnaderna är för höga, säger Åsa Lindhagen.

– Det ser olika ut i stadsdelarna, men en hög andel bemanningsanställda är definitivt ett av problemen, säger Clara Lindblom.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se”

Stockholms stad har 1 360 socialsekreterare och 585 biståndshandläggare anställda.

Handlingsplanen är en samordnad strategi för att den omfattande personalomsättningen ska stoppas, administrationen minskas och antalet ärenden per handläggare sänkas.

Planen omfattar såväl verksamheterna ekonomiskt bistånd, socialpsykiatri, missbruk, stöd till funktionsnedsatta, äldre som barn och unga.

Källa: Stockholms stad “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ När vilsenheten regerar

Invandring och integration har blivit viktigast för de svenska väljarna, enligt den DN/Ipsosmätning som presenterades i måndagstidningen. Förändringen har gått snabbt: 20 procent tyckte så i juni, nu är siffran 40 procent.

Fast konstigt vore det väl annars. Flyktingströmmen ökade kraftigt under sommaren och totalt under 2015 kom 163 000 asylsökande. Frågan har totalt dominerat den politiska debatten under hösten. Allianspartierna utom Centern svängde i restriktiv riktning. Också den rödgröna regeringen kände sig tvingad att byta fot. Socialdemokraterna gjorde en U-sväng från Stefan Löfvens ”mitt Europa bygger inte murar” till hårda id-kontroller vid gränsen och tillfälliga uppehållstillstånd. Miljöpartiet lät sig gråtande släpas med.

När det gäller vilket parti som har bäst invandringspolitik är däremot läget mer eller mindre oförändrat. Sverigedemokraterna ledde redan för ett halvår sedan, men har inte tjänat något under hösten. Deras väljarstöd ligger relativt still.

Att svenskarna anser invandringen viktigast säger inget om inställningen. Undersökningarna visar dock även här ett skifte. I september, när tragedin i framför allt Syrien blev brutalt påtaglig, hade stödet växt kraftigt för att välkomna fler flyktingar. Mot slutet av året, i takt med att mottagnings-systemet dignade under bördan, tyckte en majoritet att Sverige borde ta emot färre. Ipsos fann emellertid att skälet mer var svårigheten att hinna ta hand om alla än nationalism eller främlingsfientlighet.

Integration är i princip ett paraply för annat som hänger ihop med flyktingkrisen: jobb, bostäder, skolor. Att väljarna funderar över hur frågorna ska lösas är självklart. Att arbetsmarknaden ser ut att ha tappat i intresse är till stor del en chimär, eftersom sysselsättning är avgörande för vilken roll de nyanlända kan spela för samhället.

Opinionsmätningarna visar att regeringen har uppenbara problem. S är nere på katastrofnivåerna från Håkan Juholts tid, MP rosar inte direkt marknaden. Det handlar säkert både om ryckigheten i själva flyktingpolitiken och om huruvida de rödgröna duger till att sköta integrationen.

Förr var ordet volym bannlyst för regeringen, nu har en minskande sådan blivit ledstjärnan. Öppna hjärtan stängdes under galgen, inte på grund av en medveten strategi. Vad som händer när våren kommer återstår att se, om EU klarar att ta gemensamt ansvar är ytterst tveksamt. Migrationsminister Morgan Johansson (S) säger att det finns fler åtgärder i beredskap om flyktingströmmen inte minskar rejält, oklart vilka. Men i höstas sa MP att partiet inte tålde mer.

Och de rödgrönas dilemma är inte att jobb och välfärd hamnar offside när debatten kretsar kring invandring, utan att de inte har något att säga om sina ”hjärtefrågor”. Finns det ingen politik går det inte att vara tydlig med den. Det förklarar varför S nu får ett uselt betyg i ämnet sysselsättning.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) gjorde i Ekots lördagsintervju sitt för att sprida bilden att allt egentligen står väl till. ”Nu håller vi på att lösa ungdomsarbetslösheten”, sa hon, och ”sysselsättningen bland utrikes födda ökar nu väldigt kraftigt”.

Regeringen är lyckligt lottad när det gäller konjunkturen, som var god redan under Alliansregeringen och fortsatte spinna när Löfven tvingades använda en borgerlig budget. Flyktinginvandringen ger paradoxalt nog extra skjuts åt ekonomin.

S egna vallöften, de som skulle fixa arbetslösheten, har det däremot inte blivit mycket av med. Extratjänster i kommuner och traineejobb utgör hittills några dussin platser. Skattehöjningar och försämrade rutavdrag tenderar att dämpa sysselsättningen.

Bara hälften av de nyanlända har jobb efter åtta år i Sverige, och vad Ylva Johansson vill göra åt det går inte att bli klok på. Att snabbutbilda alla asylsökande till högkvalificerade jobb är inte möjligt. Om det behövs fler enkla jobb tänker regeringen inte vidta några åtgärder. Att de socialdemokratiska vännerna i LO, mot all expertis, kräver höjda ingångslöner i avtalsrörelsen är inget S har synpunkter på. Det är en linje som skyddar de som redan har arbete och är medlemmar i facket, men stänger ute de nya svenskarna.

De gröna ministrarna Fridolin och Kaplan, med ansvar för skolor och bostäder, lyser samtidigt med sin frånvaro.

Om flyktingarna inte får chansen att jobba bryter den svenska välfärdsmodellen ihop. Kanske ska Stefan Löfven värma upp sitt innovationsråd.

DN

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Oljans dödsryckningar

Det sviktande oljepriset får världsekonomiska konsekvenser. Men de säkerhetspolitiska följderna är sannolikt viktigare.

Priset på olja ses ofta som ett slags termometer att användas för att bedöma läget i världsekonomin. Men det kan också fungera som en barometer som varnar för geopolitiska stormar. Det dramatiska prisraset – från 150 dollar per fat i juni 2008 till ungefär 30 dollar i dag – kommer troligtvis att orsaka en omvälvning som sträcker sig långt utanför energisektorn med speciellt oroande konsekvenser för EU.

Sjunkande oljepris är korrelerat med finansiell instabilitet, men orsakssambanden är inte de som många förståsigpåare verkar tro. När priset på olja stiger ökar kostnaderna i industrialiserade ekonomier och en bromsande effekt på tillväxten infinner sig: pristoppar på olja ledde till global recession 1973, 1979, 2000 och 2008.

Det omvända är också sant. En ekonomisk inbromsning har ofta som följd att priset på olja sjunker vilket både det offentliga och konsumenter tjänar på. Efter Lehman Brothers konkurs 2008 rasade oljepriset, och det vände uppåt först när tillväxtmarknader visade en fortsatt positiv utveckling. I ljuset av detta är den senaste tidens prisfall på olja inte överraskande eftersom det står i samklang med svag utveckling på viktiga tillväxtmarknader.

Dessutom utsätts oljepriset nu för hård press nedåt eftersom det finns förväntningar om att världsekonomin kommer att omvandlas radikalt på grund av oron för klimatförändringar. På lång sikt är det troligt att makthavare och investerare måste agera kraftfullt eftersom fossila bränslen bidrar starkt till koldioxidutsläppen.

Detta leder till vad den tyske nationalekonomen Hans-Werner Sinn har kallat ”den gröna paradoxen”. Risken för att bruket av fossila bränslen i framtiden ska utsättas för restriktioner är ett viktigt incitament för oljeproducenter att sälja så mycket som möjligt innan så sker. Detta kanske ligger bakom Saudiarabiens nej till Opecs krav på att landet ska dra ner på produktionen, vilket leder till ytterligare prisfall på olja och sporrar konsumenterna att köpa bensinslukande bilar.

I den industrialiserade världen – även i USA som är en allt viktigare oljeproducent – har ett lågt oljepris kortsiktigt gynnsamma effekter på ekonomin. För den bräckliga euro-zonen är det faktiskt en av få faktorer som har stabiliserande verkan. Och oron för att sjunkande råvarupriser totalt sett ska leda till en förödande deflation liknande 1930-talets är med stor sanno-likhet överdriven.

Framtidsutsikterna är dock långt ifrån ljusa. Historien är fylld av exempel på hur tekniska framsteg och naturtillgångar samverkar, med stora geopolitiska förändringar som följd. Prima ektimmer från skogarna i Storbritannien gjorde det möjligt för landet att bli härskare över de sju haven under segelfartygens era. Den industriella revolutionen förvandlade stål och kol till strategiska varor och kampen om oljan var oerhört viktig på 1900-talet, exempelvis under första världskriget då förlusten av de rumänska oljefälten märkbart bidrog till Tysklands nederlag på västfronten 1918.

Snabbt ändrade råvarupriser kan förändra det geopolitiska landskapet radikalt och leda till instabilitet – eller något ännu värre. Och i dag verkar oljan göra samma resa som timmer och stål: den håller på att förlora sitt strategiska värde. Stora mängder energi kommer även i framtiden att behövas, men alltmer från andra källor än olja.

Detta får troligtvis epokgörande konsekvenser eftersom sviktande oljepris underminerar de auktoritära regimer som kontrollerar merpar-

ten av produktionen. Det finns många belägg för att beroende av naturtillgångar och politiskt vanstyre har ett samband. Även om skillnaderna mellan Nigeria, Venezuela, Saudiarabien, Ryssland, Iran och Irak är stora har dessa länder någonting gemensamt: deras politiska system har snedvridits av oljeinkomsterna. Och i takt med att oljepriset sjunker ägnar sig skurkarna vid makten allt ivrigare åt att gräla med varandra – och med sina grannar.

Venezuelas president Nicolás Maduro använder sig av den latinamerikanska vänsterns gamla populistiska slagord och lägger skulden på USA. Ryska makthavare drar paralleller mellan våra dagars prisras på olja och det som underminerade Sovjetunionen. I båda fallen pekas USA ut som den stora busen: dess utvinning av skifferolja ses som ännu ett exempel på hur amerikanerna vill visa sin makt.

De säkerhetspolitiska aspekterna av det låga oljepriset är troligtvis viktigare än de ekonomiska vådorna. Och att värna om säkerhet och stabilitet kommer att kräva beslutsamma insatser. Ett exempel: EU brottades under 2015 med stora problem, men dessa blir troligtvis mer omfattande och allvarligare i framtiden. Det finns alltså starka skäl för de rika länderna att använda det ekonomiska överskott det låga oljepriset ger till att hantera de säkerhetspolitiska och geopolitiska konsekvenserna.

Makthavare i den industrialiserade världen måste sluta upp med att se sjunkande oljepris som ett ekonomiskt hot och i stället beakta de politiska konsekvenserna. De negativa återverkningarna av det låga oljepriset kan länderna bara hantera gemensamt.

Harold James professor i historia och internationella relationer vid Princetonuniversitetet.

Översättning: Claes Göran Green “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

”KI-rektorn hade alla fakta – men lät kirurgen fortsätta”

“ Förnekelsekultur. I förra veckan gav Karolinska institutets styrelse rektor Anders Hamsten sitt fulla förtroende. Och i stället för att gå till botten med forskningsfusket ska styrelsens utredning nu undvika alla ”medicinskt vetenskapliga sakfrågor”. Ledningen för Karolinska verkar ha gått vilse bland elfenbenstornen, skriver Bosse Lindquist.

Skandalen med den fuskande kirurgen Paolo Macchiarini är exempel på hur en människa kan lura även de skarpsyntaste omgivningar. Men det är lika mycket en historia om en kultur där ledare med makt på två av Sveriges mest aktade institutioner försöker dölja allvarliga misstag som begåtts och tysta de som haft modet att larma.

I slutänden är det här problem som hotar ryktet för svensk sjukvård och forskning.

Jag har följt Paolo Macchiarini, kirurgen som opererat in icke fungerande plaststrupar i patienter, i över ett år. Jag har jämfört och granskat hans vetenskapliga artiklar. Jag har träffat kollegor, patienter och anhöriga. Jag har lagt ett pussel som visar att patienters liv medvetet riskerats och att forskningsfusk begåtts. Att ett svenskt sjukhus utsatt människor för experiment som inte ens testats på en råtta.

När jag konfronterade ledningarna för Karolinska institutet och Karolinska universitetssjukhuset blev jag bemött med ovilja att undersöka vad som hänt – samma ovilja som mötte de läkare som ursprungligen drog i varningsklockorna, för snart två år sedan.

Istället för att göra det som krävs lägger Karolinska institutet ut nya dimridåer. Man fortsätter att ignorera de många bevis på forskningsfusk som de fyra anmälande KS-läkarna upptäckt och som noga beläggs i SVT:s dokumentärserie ”Experimenten”. Enligt KI:s ledning är istället det stora problemet Macchiarinis ”bisysslor” utomlands – de upprörande operationerna i Ryssland. Och ledningen påstår att man inte haft en aning om vad som pågått där.

Men sanningen är en annan. KI/KS kände till de ryska operationerna sen planeringsstadiet. Och man blev varse metodens misslyckande i Sverige redan våren 2013. I ett mejl till sjukhusdirektören skriver verksamhetschefen Ulf Lockowandt att man beslutat stoppa Macchiarini från att operera på KS på grund av ”komplikationer” som är så svåra att inte ens universitetssjukhuset har den ”medicinska kompetensen eller erfarenheten” att klara av dem.

Och det var här ledningen för KS och KI tog de ödesdigra besluten att försöka dölja sanningen. Istället för att offentliggöra misstagen och stoppa alla framtida operationer, så valde KI och KS att utåt låtsas som om inget hänt.

När Anders Hamsten i januari 2014 förlängde Macchiarinis gästprofessur gjorde han det baserat bland annat på underlag om Macchiarinis ”uppmärksammade” operationer. I beslutsunderlaget, skrivet av några av hans närmaste medarbetare prefekten Li Felländer-Tsai och professor Lars-Olaf Cardell, antyder man att de ryska operationerna – till exempel på den ryska dansösen Julia Tuulik, vars väg mot döden följdes i dokumentärerna – var så bra och noggrant uttestade att de borde gjorts i Sverige: ”Att huvuddelen av operationerna utförts utanför Sverige” – fyra ryska och en amerikansk – ” beror bara på vårt komplicerade sjukvårdsersättningssystem samt bristande sjukhusresurser för omfattande och riskfylld experimentell kirurgi”.

Och man fortsätter med att skryta om att ”samtliga sju fall har sin prekliniska bakgrund vid ACTREM på KI och att det också är där som nödvändig in vitro och in vivo testning genomförts inför varje ingrepp.”

Detta är som vi nu vet inte heller sant. Macchiarinis forskarlag stoppade in den första plaststrupen i en råtta först sommaren 2012, när de fyra eller fem första mänskliga försökspersonerna redan fått plastimplantat inopererat.

När så de fyra anmälande läkarna från Karolinska i början av 2014 visade för Hamsten och KI att hela projektet inte bara var dödligt utan dessutom innehöll forskningsfusk, så insåg Hamsten problemet och sa: ”Jag menar en del utav de här sakerna som kommer fram här är ju av en natur som kan skada KI:s varumärke så att säga”. Men senare i samtalet kommer han på en lösning:

”What’s the problem? Då får han väl operera någon annanstans - om han nu ska fortsätta operera...”.

Så länge Macchiarini utförde livsfarliga experiment i Ryssland, så valde Hamsten och KI alltså att se mellan fingrarna.

Men de anmälande läkarna gav inte upp. I september 2014 hade en 400 sidor tjock redovisning med hänvisningar till undersökningar lagts på Hamstens bord. Åtta månader senare, i maj 2015 hade Hamstens oberoende granskare, professor Bengt Gerdin gått igenom materialet och konstaterat att Macchiarinis forskning inte återspeglade verkligheten. Bevisen rubbade inte Hamsten. I augusti 2015 friade han Macchiarini.

Trots att SVT i januari 2016 visade en video filmad inuti plaststruparna, så alla kunde se hur patienterna riskerade att långsamt kvävas till

döds av Macchiarinis strupar, så fortsätter Karolinska institutet att förneka kunskap. Rektor Hamsten hävdar att institutet inte hade en aning om försökspersonerna i Ryssland. Att de bevis på forskningsfusk som redovisas i dokumentärerna är rena nyheter för KI. Trots att fakta legat på rektors bord sen 2014.

I torsdags i förra veckan gav Karolinska institutets styrelse – konsistoriet – Hamsten sitt fulla förtroende. Men inte bara det – i stället för att nu gå till botten med forskningsfusket tillsatte styrelsen en utredning som enligt direktiven helt ska undvika alla ”medicinskt vetenskapliga sakfrågor”.

Det är som att ledningen för Karolinska gått vilse högt uppe bland elfenbenstornen. De struntar i att sex personer kan ha avlidit på grund av livsfarliga medicinska experiment som skett med deras egen vetenskapliga välsignelse. ”Vetenskap” som tiger om att den enda överlevande patienten från Karolinska måste få sin plaststrupe rensad var fjärde timme för att hon inte ska kvävas till döds – hittills närmare 8 000 ingrepp. De struntar i att en kirurgisk metod grundad på forskningsfusk fortsätter att basuneras ut i världen med hjälp av Karolinska institutets goda namn. En metod som Macchiarini själv planerar använda för nya luftstrupeförsök på människor inom ett år.

En intern kultur av förnekelse och ansvarslöshet inför omvärlden håller nu på att återställa allt till business as usual på Karolinska. En sant opartisk utredning måste tillsättas för att undersöka hur forskningsfusk och experiment på människor inte bara kunde tillåtas utan också mörkläggas. Om så inte sker är inte bara Karolinskas vetenskapliga trovärdighet hotad – i Sverige och internationellt – utan också nya patienters liv.

Bosse Lindquist, SVT Dokument inifrån “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

”Friskolornas speciella kösystem leder till segregation”

“Ny rapport. Det fria skolvalet gör att elever med likartad bakgrund samlas på samma skolor. Antagning och urval till Sveriges skolor bör utredas ur ett segregationsperspektiv, skriver representanter för LO, Lärarförbundet och Lärarnas riksförbund.

Den svenska skolans självklara ambition är att ge alla barn och elever bästa möjliga skolgång. I skolan läggs grunden till hur deras fortsatta liv som individer, yrkesmänniskor och medborgare ska gestalta sig.

Barn och elever har olika förutsättningar individuellt och som en följd av sin bakgrund. I Skollagen står det att ”Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet” (§ 8 i Skollagen). För att utbildningen ska vara likvärdig och alla ges lika chans måste skolan kompensera för elevers olika bakgrund och andra olikartade förutsättningar.

Skolan är i dag hårt segregerad och särskilt tydligt är det i storstadsregionerna, där över hälften av befolkningen bor. Elever med viss socioekonomisk eller etnisk bakgrund går på vissa skolor, elever med en annan bakgrund går på andra. Segregationen i skolan är till en stor del en följd av den ökade boendesegregationen, men det fria skolvalet med fristående skolor förstärker denna tendens. Den ökade segregationen anses vara en viktig orsak till de försämrade skolresultaten.

Svenskt Näringsliv hävdade i sin rapport för någon vecka sedan att det fria skolvalet inte försämrat eller förbättrat likvärdigheten i skolan, men det utifrån en annan definition av begreppet likvärdighet än den gängse. För Svenskt Näringsliv bestod likvärdigheten i likvärdig tillgång till utbildning och likvärdig kvalitet i utbildningen. Begreppet likvärdighet brukar tolkas annorlunda i andra sammanhang, där man betonar skolans förmåga att kompensera för skillnader i förutsättningar.

Rapporten *"Friskoleurval med segregation som resultat"*, som är framtagen gemensamt av LO, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund och presenteras i, visar tydligt att det fria skolvalet leder till att elever med likartad bakgrund samlas på samma skolor. En orsak är de kösystem som tillämpas på många fristående skolor.

Eleverna i fristående skolor har föräldrar med längre utbildning än eleverna i kommunala skolor. Med stöd av uppgifter från Skolverkets betygsdatabas Salsa kan man se att på var tredje fristående skola har varje elev i genomsnitt minst en högskoleutbildad förälder, vilket bara är fallet i var tionde kommunal skola.

När antalet elever som söker till en skola är fler än antalet platser sker ett urval för att bestämma vilka elever som ska komma in på skolan. Här skiljer sig urvalsmetoderna åt mellan kommunala skolor och fristående skolor. Fristående skolor använder nästan alltid kötid i kombination med syskonförtur. Kommunala grundskolor använder i allmänhet närhetsprincipen, ibland i kombination med syskonförtur.

Två av tre fristående skolor (64 procent) i vår undersökning hade i höstas kö till den första klass som de erbjuder. Nästan samtliga av dem antog elever utifrån hur länge de hade stått i skolans kö.

Ju längre utbildning elevernas föräldrar på en viss skola har, desto större är sannolikheten att skolan har kö. I friskolor med föräldrar med den längsta utbildningen hade 75 procent kö och antog elever efter kötid mot 53 procent av skolorna med den minst utbildade föräldragruppen.

Skolorna med den högsta andelen föräldrar med lång utbildning har dessutom längre kötider än andra fristående skolor.

Var sjätte fristående skola hade en kötid på minst fem år. På skolor med de längst utbildade föräldrarna var det mer än var femte (22 procent) som hade en kötid på minst fem år.

För en skola med endera förskoleklass eller årskurs 1 innebär de längsta kötiderna i praktiken att föräldrarna måste ställa barnet i kö före ett års ålder för att vara säker på plats. Så var det på var sjätte skola med den längst utbildade föräldragruppen, men bara på var sjuttonde med den kortast utbildade.

I Stockholm, Göteborg och Malmö är det vanligare att fristående skolor har kö och att köerna är långa. Många av de fristående skolor som är så populära att ett barn måste ställas i kö före ett års ålder återfinns också i dessa städer.

Vår undersökning visar tydligt att kösystemen medför att det är betydligt fler elever som har föräldrar med en längre utbildningsbakgrund som antas till just de skolorna. Det medför att elever med annan socioekonomisk bakgrund i princip inte har möjlighet att antas till dessa skolor. Det medför i sin tur att vissa elevgrupper antas till vissa skolor och andra elevgrupper till andra skolor.

Sedan länge vet vi att föräldrars utbildningsnivå är den starkaste förklarande faktorn till vilka resultat en skola presterar. Undersökningen visar att det krävs tidiga och aktiva val av föräldrarna för att deras barn ska komma in på en populär fristående skola. Att kötider och föräldrarnas utbildningsnivå samvarierar tyder på att en skolas attraktivitet är kopplad till skolans elevers socioekonomiska bakgrund. Undersökningen indikerar även att de som gör aktiva skolval tidigt är föräldrar med högre utbildning. Om elevunderlaget på Sveriges skolor ska bli mer heterogent sett till elevernas bakgrund måste antagningsförfarandet till alla skolor ses över.

Därför bör det tillsättas en utredning där antagning och urval till Sveriges skolor ses över ur ett segregationsperspektiv. Något som är värt att överväga är ett aktivt skolval (att alla elever måste välja sin skola). Det skulle kunna bidra till en större spridning av elever med olika socioekonomisk bakgrund, men skulle sannolikt bli en tandlös reform om inte urvalsreglerna också reformeras, eftersom de mest populära skolorna har långa köer.

Tobias Baudin, 1:e vice ordf. LO
Johanna Jaara-Åstrand, ordf. Lärarförbundet
Bo Jansson, ordf. Lärarnas riksförbund “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Turkiet håller gränsen stängd – tiotusentals fast

Kilis. På ena sidan en stängd gränsövergång, på den andra ryska flygattacker och Bashar al-Assads regeringsarmé. Läget blir allt mer desperat för de tiotusentals syrier som flytt hals över huvud från den omringade staden Aleppo.

En smutsig vit tygtrasa täcker 15-årige Muhammed Rahmos ögon när han stapplar in i Turkiet ledd av sin far Ahmed.

– Titta vad de ryska flygbombningarna har gjort, säger Ahmed.

Han lossar bindeln och blottar ett svårt sargat öga.

De två är undantag – ytterst få får passera gränsen här utanför staden Kilis denna dag. Pappa Ahmed viftar med en bunt papper, det är tillståndet från turkiska doktorer som ger dem möjlighet att söka vård på sjukhuset en mil norrut.

Ahmed och hans son kommer från trakten kring staden Azaz, ett område som drabbats hårt av den syriska regeringsarméns offensiv den senaste veckan. Han säger att det var en rysk flygattack som förstörde familjens hus och sonens ögon.

– Nu måste han snabbt få vård. Vi är helt slut efter flera nätter på bara marken, säger han.

Lastbilar med nödhjälp passerar på väg söderut, mot den syriska sidan, men för den stora majoriteten av flyktingar där borta – bara några hundra meter från den plats där vi befinner oss – väntar ännu en natt i det fria, i temperaturer kring nollstrecket.

De är svårbegripligt många, unge-för 35 000, motsvarande en fullsatt Tele2 Arena, enligt officiella uppgifter.

Enligt den syriske journalisten Majed Najjar som finns på andra sidan, kan de vara så många som 60 000. Han berättar för DN att det just nu finns cirka 450 tält till hela denna folkmassa, samtliga utan golv.

– Maten räcker inte till, vattnet räcker inte till. Särskilt inte som det väntas ännu mer folk, säger Najjar.

EU pressar turkarna att släppa syrierna över gränsen, men inte låta dem fortsätta mot Europa. Och president Recep Tayyip Erdogan har lovat att öppna gränsen ”om det blir nödvändigt”, ett budskap som upprepades på måndagen av premiärminister Ahmet Davutoglu.

Bland lastbilschaufförer och turkiska journalister på den öppna platsen framför gränsstationen avlöser ryktena varandra. Gränsen ska öppnas i dag, det är därför extra polis kallas in, säger någon. Nej, det är borgmästaren i Kilis som bestämmer och han är emot, säger någon annan.

Kilis har cirka 90 000 invånare och här finns redan mer än 10 000 syrier. Staden har till och med nominerats till Nobels fredspris för sin gästfrihet, men nu vittnar många om spänningar till följd av flyktingvågen. Samtidigt finns en rädsla för att IS-krigare ska slinka in om gränsen öppnas.

Det är tydligt att turkarna – åtminstone tills vidare – försöker hålla problemet stången söder om gränsen. Burak Karacaoglu på frivillig-

organisationen IHH, som sköter humanitärt bistånd till flyktingarna, säger att fokus ligger på andra sidan.

– Vi är inte politiker och avgör inte den frågan, men det blir mycket svårt att hantera situationen om alla släpps in på en gång, säger han.

Denna dag öppnas grindarna bara för några enstaka ambulanser och en likbil. Och när fyra långtradare lastade med tält kör förbi åt andra hållet bleknar hoppet om att en gränsöppning skulle vara omedelbart förestående. En chaufför berättar att allt ska till de väntande på andra sidan.

Jag talar med Muhammed Nashawi, en flykting från Anadan strax norr om Aleppo som kom till Kilis för ett par månader sedan. Nu står han och väntar på flera släktingar som finns bland de flyende bortom stängslen.

Då och då tar han upp sin mobiltelefon som för att kolla om någon har ringt. Det är en ren reflex – egentligen vet han att släktingarnas telefoner sedan länge har laddat ur.

– Det är min syster jag är mest orolig för. Hon har diabetes och klarar sig inte ute i det fria, säger han.

Avståndet mellan gränsen och Aleppo är mindre än det mellan Stockholm och Uppsala. I fredstid tog resan bara drygt en halvtimme på motorvägen. Men redan för en vecka sedan fick flera av Muhammed Nashawis släktingar resa omvägar över bergen med släckta lysen nattetid. I dag är vägen helt avskuren.

Nashawi riktar, som många andra, sin vrede mot andra än syrier: soldater från Iran och libanesiska Hizbollah som slåss på al-Assadregimens sida, bombningar från ryssar. Bland hans släktingar finns sådana som har flytt och sådana som blivit kvar i det omringade Aleppo.

– Titta, det här är vad som väntar dem som blir kvar, säger han och tar fram en bild på sin mobiltelefon.

Den visar ett dödat barn under en hög med bråte – barnet till en släkting vars hus bombades av ryskt flyg, hävdar han.

Det är sådana katastrofer som driver människor från sina hem. Och för de flesta slutar flykten så nära hemmet som möjligt, till exempel här i Kilis.

Inte någon av de syrier jag träffar vid gränsövergången – de flesta fattiga och outbildade – har råd att betala en resa till länder som Tyskland eller Sverige. Det verkar inte heller intressera dem.

På trottoarkanten sitter Bahia, en äldre kvinna med svullna handleder. Hon berättar att hon föll och bröt benet hemma för några dagar sedan. Nu har hon opererats i Kilis och sitter här och väntar på att hennes son ska komma och hämta henne hem till byn utanför Aleppo:

– Visst är det krig, men det känns ändå bäst att vara hemma.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

“ Fakta. al-Assads ställning stärktes när Ryssland gick in

Inbördeskriget i Syrien började som försiktiga protester 2011 i spåren av den arabiska våren, och har sedan dess utvecklats till ett fullskaligt inbördeskrig mellan en stat i sönderfall och ett stort antal olika rebellgrupper. Över 6,5 miljoner människor har tvingats lämna sina hem inne i Syrien och 4,5 miljoner har sökt skydd i grannländerna, främst i Turkiet.

Syriens president Bashar al-Assad, som hela tiden backats upp politiskt och diplomatiskt av Ryssland, fick från den 30 september 2015 även direkt ryskt militärt stöd i form av flygbombningar mot flera rebellgrupper, och har sedan dess stärkt sin ställning. Regimens militära framgång i Aleppo har tvingat tiotusentals civila på flykt.

På Turkiet, som redan tagit emot cirka 2,5 miljoner syriska flyktingar, ökar nu trycket att åter öppna sina gränser. Samtidigt har väst anklagat Ryssland och Syrien för att sabotera fredssamtalen med sin militära offensiv. Källa: DN

Fakta. FN-larm om ”utrotning” av fångar
Fångar som hålls av den syriska regimen dör i ”en massiv omfattning”, som gränsar till ”utrotning” av civilbefolkningen, hävdar en FN-utredning. Jihadistgrupperna al-Nusra och IS har också begått omfattande krigsbrott.
– Nästan varje fånge som överlever tiden i förvar har lidit av ofattbara övergrepp, säger Paulo Sérgio Pinheiro, ordförande för den oberoende FN-grupp som utreder eventuella krigsbrott i Syrien, enligt nyhetsbyrån AFP.
Tiotusentals människor hålls fängslade av den syriska regimen, och ytterligare tusen-tals människor har försvunnit efter att de gripits, konstaterar utredningen, som bygger på intervjuer med 621 överlevare och ögonvittnen.

FN-utredningen efterlyser riktade sanktioner mot de skyldiga. TT “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Civila stängs in som råttor under bombregnet

al-Assad och Putin har satt ned järnhälen i Syrien och bestämt sig för en militär lösning. I den en gång leende antika staden Aleppo regnar bomberna över civilbefolkningen. Analys

Det går fort nu. För bara en vecka sedan fanns det fortfarande små men ändå förhoppningar om en politisk lösning i det pågående inbördeskriget i Syrien. Regimens förhandlare Bashar al-Jaafari befann sig i Genève, liksom oppositionens paraplyorganisation.

– Förhandlingarna är i gång, deklarerade FN:s sändebud Staffan de Mistura trosvisst.

I dag har parterna lämnat FN-kontoret och lyxhotellet där de haltande samtalen hölls. Få tror att de kommer att återvända till Genève.

I stället är det bomberna som talar. Ryska och syriska stridsplan attackerar östra Aleppo och de omkringliggande samhällen som utgör den väpnade oppositionens starkaste fästen.

Visserligen planeras ett möte i München i övermorgon, inom den så kallade internationella stödgruppen för Syrien. Men det är oklart vad delegaterna ska prata om, nu när den syriske presidenten Bashar al-Assad och hans ryske kollega Vladimir Putin satt ned järnhälen i Aleppo och lika eftertryckligt som brutalt stakat ut en militär lösning på Syrienkonflikten.

Bakom den kliniskt diplomatiska frasen ”militär lösning” döljer sig civila med splitterskador ”av en art vi aldrig tidigare sett”, för att citera en läkare på en turkisk fältklinik i Öncüpinar vid den syriska gränsen, dit några av offren för de ryska bomberna kunnat transporteras.

”Militär lösning” innebär också att kvinnor och barn stängs in som råttor i det krigssargade Aleppo, medan bomberna regnar och vatten och livsmedel tryter.

Natten till måndagen var DN i kontakt med lärarinnan Zein al-Malazi, strax innan hon tog sista chansen att fly Aleppo. Enligt henne har belägringen av staden redan inletts: ”Det är mycket svårt lämna Aleppo nu. Vägarna har spärrats av. I stället flyr folk hit från byarna i närheten. De känner sig säkrare bland ruinerna än ute på fälten”, skriver Zein al-Malazi.

Ingen vet exakt hur många civila som finns kvar i Aleppo. 40 000, skrev tidningen The Guardian för ett år sedan. 300 000, antog nyhetsbyrån AFP häromdagen. Zein al-Malazi uppskattar att det ännu bor närmare en halv miljon människor i den ”befriade” delen av Aleppo, som hon skriver.

Alldeles oavsett folkmängd kommer Aleppos fall att ge eko långt bortom Syriens gränser. Vi i Europa kan räkna med en ny flyktingvåg av civila som inte ser al-Assad och ryssarna som befriare – på goda grunder, får man väl säga. Sedan den väpnade oppositionen tog kontroll över östra Aleppo för tre och ett halvt år sedan har stadens invånare utsatts för splitterbomber, scudmissiler och bensinfatsbomber.

Och nu väntar således Aleppos civila på den ”militära lösningens” effekter.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

”Humanitär skyldighet ta emot flyktingarna”

“Flyktingströmmen från Syrien leder till motstridiga EU-krav på Turkiet. EU vill att den turkiska gränsen mot Syrien öppnas för flyktingar, men kräver samtidigt att gränsen mot EU stängs.

När Tysklands förbundskansler Angela Merkel på måndagen besökte Ankara och träffade Turkiets premiärminister Ahmet Davutoglu var budskapet delvis motstridigt.

EU vill att Turkiet skärper gränskontrollerna mot Grekland och att flyktingbåtarna som är på väg till EU stoppas.

Samtidigt kräver EU att Turkiet släpper in de tiotusentals männi-skor som flyr från de upptrappade striderna i Syrien.

I ett akut läge kan EU inte säga något annat, tycker EU-parlamentarikern Anna Maria Corazza Bildt (M).

Hon ingår i en grupp från EU-parlamentet som på måndagen åkte till Turkiet för att besöka flyktinglägren vid gränsen mot Syrien.

– Turkiet måste ta emot flyktingarna, det är en humanitär skyldighet.

Men hur hänger det ihop med att EU vill att Turkiet hejdar flyktingströmmen?

– Därför att det är enda möjligheten just nu. Men EU och hela det internationella samfundet, också USA, måste hjälpa Turkiet med att bygga upp flyktinglägren och ta emot kvotflyktingar därifrån, anser Corazza Bildt.

Redan i höstas lovade EU ekonomiskt bidrag till flyktinglägren i Turkiet, men ett slutligt besked om detta kom för bara några dagar sedan från Bryssel.

Nu är det definitivt klart att Turkiet ska få drygt 3 miljarder euro, motsvarande knappt 30 miljarder kronor, i EU-bidrag till flyktinglägren. Därmed anser EU att en viktig del av avtalet med Turkiet har uppfyllts.

Angela Merkel förklarade under måndagens besök i Ankara att hon förväntar sig att levnadsförhållandena för flyktingarna i Turkiet snabbt ska förbättras. EU:s förhoppning är att det i sin tur ska leda till att fler väljer att stanna kvar i Turkiet.

Men andra frågor återstår. I höstens avtal med Turkiet lovade EU bland annat att förhandlingarna om landets eventuellt kommande EU-medlemskap skulle sätta fart.

Sex nya så kallade kapitel i EU:s förhandlingar med Turkiet ska öppnas. Men hittills har samtalen bara kommit in på ett nytt kapitel om de relativt sett okontroversiella ekonomiska och finansiella frågorna. Turkiet vill att EU omgående öppnar övriga fem kapitel och framför allt kapitel 24, som handlar om känslig rättslig EU-lagstiftning.

Annars kommer regeringen i Ankara inte att gå med på den del avtalet med EU som innebär att Turkiet från och med sommaren 2016 ska ta tillbaka flyktingar, både turkiska medborgare och andra länders medborgare, som inte anses ha rätt till asyl i EU.

Det kräver i sin tur att Turkiet betraktas som ett säkert land, vilket Sverige hittills har sagt nej till. Innan höstens avtal mellan EU och Turkiet blir verklighet kan det med andra ord vara en bra bit kvar.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Segregationen minskar något

Segregationen mellan svenskfödda och utomeuropeiskt födda har inte ökat utan snarare minskat en aning de senaste decennierna, visar en ny studie. Mätt som graden av ojämn fördelning mellan grupperna var segregationen som störst 1997.

Att det blir allt fler invandrare i förorter som redan tidigare har en hög andel personer utlandsfödda vållar bekymmer bland beslutsfattare, eftersom det anses förstärka segregationen.

Men om man bara fokuserar på de invandrartäta områdena syns inte hur segregationen utvecklas i samtliga bostadsområden i landet. Granskar man helheten visar det sig att segregationen faktiskt har avtagit en aning sedan slutet av 1990-talet.

– Andelen utomeuropéer har ökat i de delar av Sverige där det finns en koncentration av utomeuropeiskt födda, men det har den också i stadsdelar där det förut nästan inte fanns några utomeuropeiska invandrare alls, säger Bo Malmberg, professor i geografi vid Stockholms universitet.

Malmberg deltar i ett forskningsprojekt som undersöker graden av boendesegregation i fem europeiska länder: Sverige, Norge, Danmark, Belgien och Nederländerna. Den svenska delen av studien kommer att publiceras i slutet av februari.

Det vanligaste måttet på boendesegregation är ett ojämnhetsindex, dissimilarity index, som återspeglar hur stor andel människor från en

viss grupp som skulle behöva flytta från sitt område till ett annat för att fördelningen skulle bli jämn.

Talet 1 i indexet representerar fullständig segregation och talet 0 fullständig integration.

För utomeuropeiskt födda var det här ojämnhetsindexet som högst i Sverige 1997 med 0,50. År 2012 hade det gått ner till 0,47. Förklaringen är ökningen i de områden där utomeuropeiska invandrare - tidigare var sällsynta.

– Det är olika saker som händer samtidigt. Tittar man från de svenskföddas horisont har kontakten med icke-europeiska invandrare ökat. Det tror jag nästan alla märker. Vi bor i ett mer blandat samhälle.

– Men eftersom hela gruppen utom-europeiskt födda ökar får man vissa områden där de koncentreras. I stadsdelarna med störst andelar har kontakten med svenskfödda minskat. De har också mer kontakt med utomeuropéer, säger Bo Malmberg.

Det pågår alltså ett slags genomströmning, där de invandrartäta förorterna hela tiden får ett tillskott, samtidigt som människor som bott där länge flyttar vidare till andra områden. Att bo i invandrartäta områden är förknippat med en tidig fas i migrationen.

– Vi generaliserar ofta, men det är med de utomeuropeiskt födda precis som med alla andra grupper: Det finns en stor variation. Vissa tycker att det är väldigt viktigt att komma till mer blandade miljöer, medan andra tycker att de finner sig väl till rätta där de har landsmän.

Bo Malmberg framhåller att han tycker det är olyckligt att det blivit så hög koncentration av vissa etniska grupper i vissa områden. Han anser att en större blandning bör premieras och välkomnar exempelvis att alla kommuner snart ska tvingas ta emot nyanlända.

– Segregation är ett problem även om den inte ökar, konstaterar han.

Liknande studier i USA, Storbritannien och Nederländerna visar samma utveckling mot mindre segre-gation som i Sverige, i många fall med tydligare tendenser.

Anders Bolling anders.bolling@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ KI-rektor rådfrågade inte Etiska rådet

Karolinska institutets rektor Anders Hamsten hörde aldrig av sig till institutionens etiska råd för att få vägledning i Macchiarini--fallet. – Obegripligt, anser -professor Torbjörn Tennsjö.

– Jag förstår inte varför han inte vände sig till oss. Man tar alltid kontakt när det uppstår kniviga frågor och svårare frågor än det här har Hamsten aldrig haft, säger -Torbjörn Tennsjö, professor i praktisk -filosofi och ledamot i Etiska rådet fram till 2015.

Han är mycket kritisk till hur -turerna kring KI-kirurgen Paolo Macchiarini har skötts.

– KI kan inte frita sig ansvaret för Macchiarini även om Macchiarini gjorde ännu grövre saker på Karolinska sjukhuset. Men det är en konstig kultur på KI; den värsta akademiska miljö jag varit med om. Man anställer och avskedar utan ordentliga efterforskningar.

– Och när det gäller forskningsfusk – som Macchiarini är misstänkt för – så borde det kriminaliseras. Så är det i Norge där man brottsutreder forskningsfusk.

Niels Lynöe, senior professor och tidigare ordförande i Etiska rådet, har däremot förståelse för att rektor Anders Hamsten inte rådfrågade Etiska rådet i skandalen.

– Hade vi börjat utreda frågan så hade det hetat att vi försökte sopa problemen under mattan. Därför är en extern utredning alltid bäst, gärna av en instans med juridisk expertis, säger Niels Lynöe.

Han värjer sig emot det ”drev” som nu pågår efter skyldiga.

– Det är lätt att vara efterklok och i efterhand kan man tycka att det hade varit klokt att titta på Macchiarinis cv lite närmare. Men man ska komma ihåg att det fanns stora förhoppningar och förväntningar på vad som kunde göras med stamceller. Jag tror man blev så förälskad i sina teorier, att det skulle fungera, och detta skulle också kunna ha påverkat observationerna som gjordes senare, säger Niels Lynöe.

På frågan om skandalen har solkat Nobelprisets trovärdighet och status svarar Torbjörn Tennsjö:

– Det blåser nog förbi. Det är nog snarare så att Nobelpriset har skadat KI mer med allt fjäskande för KI som man hoppas ska resultera i ett Nobelpris.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Kvicksilver i fisk gav inte alzheimer

Fisk och skaldjur innehåller höga halter av tungmetallen kvicksilver, men att regelbundet äta det verkar inte öka risken för alzheimer, enligt en ny studie.

Halterna kvicksilver i hjärnan ökar med fiskätande, men en ny studie från USA visar att måttliga mängder fisk och skaldjur ändå sänker risken för alzheimer. Resultatet gäller bara hos personer som hade en genetisk riskfaktor och som åt fisk- eller skaldjur minst en gång i veckan.

Kvicksilver har sedan länge oroat många när det gäller fiskätande.

– Studien hittade ingen koppling mellan måttliga mänger kvicksilver och alzheimerförändringar i hjärnan, vilket är en positiv observation som förstärker tidigare fynd om att fisk är nyttigt, säger Miia Kivipelto, professor vid Karolinska institutet, som själv forskar om demens.

Gunnar Gouras, professor i experimentell demensforskning på Lunds universitet, tycker dock att man behöver inkludera fler faktorer.

– Studien föreslår att skyddseffekten överväger den eventuella toxiska påverkan av kvicksilvret, men man har inte tagit hänsyn till andra livsstilsfaktorer, så som motion och ohälsosam kost, som också skulle kunna påverka demens.

Tidigare studier har visat att fisk och skaldjur skyddar mot demens, så som alzheimer, men de är också en stor källa för kvicksilver, som är ett av våra farligaste miljögifter. Kvicksilver har tidigare visat sig skadligt för hjärnan och dess utveckling. Livsmedelsverket har därför infört rekommendationer på fiskätande.

– Man kan inte av denna studie dra en slutsats att exponering av kvicksilver saknar betydelse för hjärnans utveckling och funktion, säger Bertil Forsberg, professor vid Umeå universitet.

Studien säger ingenting om högre doser kvicksilver påverkar hjärnan negativt. Alla i studien hade ett normalt intag av fisk, med maximalt 2,7 mål per vecka och levde i genomsnitt fyra och ett halvt år efter studien börjat. Hur mycket fisk de åt i veckan fick de uppskatta själva i ett formulär.

Fiskoljetillskott hade i studien ingen påvisad effekt att skydda mot alzheimer.

Jenny Högblad jenny.hogblad@dn.se “

“ Fakta. Studien
Studien är gjord på 286 avlidna individer (medelålder vid dödsfall var 90 år).

Studien påbörjades i snitt fyra och ett halvt år innan de medverkande avled.

De medverkande hade vid studiens början inga tecken på demens. Studien är publicerad i Jama.

Alzheimer
Alzheimer är en vanlig demenssjukdom, och i Sverige finns cirka 90 000 drabbade. Sjukdomen innebär minnessvårigheter och problem att tolka intryck från sina sinnen och sin omgivning. Detta beror på att nervcellerna dör i framför allt tinning- och hjässloberna. Det finns i nuläget inget botemedel mot alzheimer, men det finns läkemedel som lindrar symtomen.
Källa: 1177

Kvicksilver
Kvicksilver finns naturligt i vår miljö, men har ökat i mark, vatten och havsbotten. Ohälsosamma halter kvicksilver finns i fiskar, framför allt rovfiskar. Det gäller abborre, gädda, gös och lake, liksom stora rovfiskar som färsk tonfisk, svärdfisk, stor hälleflundra, haj och rocka.

Tonfisk på burk tillhör en annan art än den tonfisk som säljs färsk och innehåller inte höga halter kvicksilver.

Kvicksilver klassas som ett av de miljöfarligaste gifterna och det är sedan tidigare känt att ge skador på hjärnan, framför allt vid fosterstadiet då hjärnan utvecklas.

Källa: Livsmedelsverket “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Få brott i Sverige kopplas till flyktingar

Flyktingar är inblandade i ett fåtal av alla polisingripanden i Sverige, enligt polisens egna siffror. En procent av polisens anmälningar kan kopplas till nyanlända.

– Om man ser till det stora kollektivet så motsvarar siffrorna normalbilden för polisens ingripanden. Skillnaden är att detta kollektiv är sammanpressat på en liten yta. När ett brott begås på denna lilla yta förknippas det lätt med hela kollektivet.

Det säger Thomas Wallberg, -nationell kommenderingschef på polisens Nationella operativa avdelning, Noa.

Nyligen berättade DN att polisen har skapat en särskild kod, 291, i sina register för att notera vilka ärenden som kan kopplas till nyanlända som väntar på besked om uppehållstillstånd eller kommunplacering.

För närvarande är cirka 180 000 personer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem i Sverige. Thomas Wallberg bekräftar att det är ärenden som kan kopplas till dessa personer som får kod 291.

Koden började användas den 15 oktober förra året och ska användas till slutet av februari. DN har också avslöjat att polisen för närvarande inte vill offentliggöra hur många ärenden som har fått kod 291. Men Svenska Dagbladet kunde avslöja att 5 000 sådana ärenden i slutet av januari hade registrerats i polisens så kallade Stormregister. Där noteras alla utryckningar och uppdrag som polisen får.

Ibland rör det sig om brott, men det kan också handla om andra uppdrag. Samtliga händelser som kunde kopplas till de som finns i mot-

tagningssystemet har försetts med koden, oavsett om det handlar om personer som är misstänkta för brott, är utsatta för brott eller finns med av något annat skäl.

DN har nu fått fram den totala siffran över händelser i Stormregistret under samma period. Från den 15 oktober till och med sista januari finns 537 466 händelser registrerade. Det betyder att de 5 000 som kan kopplas till migranter utgör mindre än 1 procent av samtliga ärenden.

Thomas Wallberg säger att bilden blir likartad om man i stället tittat på polisens register över anmälningar. Där finns alla anmälda brott, men även andra sorters anmälningar, exempelvis över försvunna personer.

– Även där är cirka 1 procent kopplade till migranter, berättar han.

DN frågar Thomas Wallberg om syftet med att använda en särskild kod som kopplas till migranter.

– Vi har försökt få ett grepp om vad den stora gruppen migranter betyder för polisens arbete och om vi behöver omprioritera resurserna i olika delar av landet, säger han.

Han betonar att siffrorna ibland kan vara svåra att tolka. Ibland är det omöjligt att avgöra om en händelse kan kopplas till migranter.

På senare tid har flera grova brott kopplade till gatubarn, ensamkommande barn och asylboenden fått stor uppmärksamhet. Nyligen knivmördades en 22-årig kvinna som arbetade på ett boende för ensamkommande barn i Mölndal. En 15-årig pojke övermannades på hemmet och är nu häktad som misstänkt för mordet. Häromdagen berättade DN om några fall där unga asyl-sökande har utsatts för våldtäkter av andra ensam-kommande barn. Vi har också berättat om bränder på asylboenden och slagsmål mellan boende.

I invandrarfientliga kretsar har en del grupper kopplat brottslighet till nyanlända och även uppmanat till direkta angrepp mot utländska gatubarn.

”När de svenska gatorna inte längre är trygga att vistas på för vanliga svenskar är det vår PLIKT att åtgärda problemen” hette det i ett flygblad som delades ut i Stockholm för någon vecka sedan. Vid samma tillfälle angreps personer med utländskt utseende.

Felipe Estrada, professor i kriminologi vid Stockholms universitet, menar att de siffror DN har tagit fram ger en annan bild av de asylsökandes brottslighet än vad som kommit fram i medierna.

– Med tanke på den enorma uppmärksamhet som brottsligheten bland nyanlända har fått under det senaste halvåret så låter 1 procent som ganska lite. Det betyder att 99 procent av det som polisen gör inte kan kopplas till nyanlända, säger han.

Felipe Estrada har inte närmare analyserat polisens senaste siffror, men menar att de motsvarar vad han själv och andra forskare tidigare har kommit fram till.

– Vi vet att de allra flesta brott som begås i Sverige, och de allra flesta ärenden som polisen behöver arbeta med, gäller svenska medborgare. Så har det varit och så kommer det förbli, säger han.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“ Fakta. Storm

Storm är ett register för polisens händelser, uppdrag och utryckningar.

RAR betyder Rationell anmälningsrutin. Här registreras polisen samtliga anmälningar om bland annat brott och försvinnanden. “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Bucht kritiseras för försvar av kött

Trots att minskad köttkonsumtion anses vara en ödesfråga för klimatet hävdade landsbygdsministern Sven-Erik Bucht i en intervju att köttkonsumtionen inte är något som politikerna ska lägga sig i. I stället ska man ge stöd till producenterna för att minska metanutsläppen. ”Jag kommer att fortsätta att äta svenskt kött”, skriver han i en kommentar.

Det var efter en intervju i Sveriges Radio som landsbygdsministern Sven-Erik Bucht (S) fick stark kritik från både partivänner och miljö-organisationer för att han hävdade att konsumtionen och produktionen av kött i Sverige inte skulle vara ett problem – samtidigt som Livs-medelsverket och Jordbruksverket uppmanar konsumenterna att äta mindre kött, både av hälso- och klimatskäl.

I regeringens nya livsmedelsstrategi ingår inte att man ska äta mindre kött, enligt Sven Erik Bucht.

– Nej, det tror jag inte. Inte den typ av pekpinnar inte, sade han inter-vjun.

I en skriftlig kommentar till DN förtydligar han att ”visserligen är kött ett av de livsmedel som har störst miljöpåverkan”, men att svensk köttproduktion ligger långt fram och ska minska metanutsläppen ytterligare med hjälp av 30 miljoner kronor per år i bidrag från staten.

Sedan är det upp till myndigheter att lämna kostråd och beskriva hur olika länders köttproduktion påverkar klimatet, och upp till varje konsument att agera därefter, menar Bucht.

– Hur mycket kött man äter är sedan upp till var och en. Jag för min del kommer fortsätta att äta svenskt kött som i dag, skriver han i kommentaren.

Juan Flores juan.flores@dn.se “

“Fakta.
Produktionen av kött står för omkring en femtedel av världens koldioxidutsläpp.
Förstärkning av metanreducerings-stödet med ytterligare 30 miljoner kronor per år beräknas ge en minskning med motsvarande mellan 50 och 70 tusen ton koldioxid år 2020. “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Nya ministrar i uppror mot maktmissbruket

Analys. Moskva. Det jäser på nytt i den politiska toppen i Ukraina. De korrupta strukturer som president Petro Porosjenko lovade montera ned håller på att växa upp igen, ledda av nya ansikten. Resultatet är att flera liberala ministrar har hoppat av eller hotar med att avgå.

Förra veckan lämnade Ukrainas ekonomiminister sin post i vredesmod. ”Jag vill inte tala om våra framgångar i Davos medan vissa driver sina egna intressen bakom min rygg”, sade ekonomiministern Aivaras Abromavicius och tackade för sig.

Också infrastrukturminister Andrij Pyvovarskij (utbildad i USA) och hälsovårdsminister Alexander Kvitasjvili har hotat med att avgå.

I klartext handlar det om Ukrainas äldsta problem – korruption och nepotism. Den vanligaste metoden är att placera ut sitt eget folk på nyckelposter för att de där ska kunna hålla koll på penningströmmar. Inom postsovjetiska länder talar man om *tioplye mesta*, ställen där man har det varmt och skönt. Det vill säga där man kan stjäla tillgångar och bli rik. Och bygga en villa utanför Kiev omgärdad av flera meter höga murar. (Bilderna på nya skyhöga murar cirkulerar just nu på ukrainska sociala medier.)

Om det fanns någonting som demonstranterna på Majdan ville göra upp med så var det uttryckligen det här arvet. President Petro Porosjenko förstod det, därför valde han också att plocka in helt nya ansikten i regeringen – bland andra just Aivaras Abromavicius som är litauer och hälsoministern Alexander Kvitasjvili som är från Georgien.

Men Porosjenko har ett problem. Han är själv en del av det gamla systemet. Därför har han också placerat ut sitt eget folk överallt inom de ukrainska maktstrukturerna, till exempel regering och parlament. En av hans närmaste män heter Igor Kononenko. Porosjenko och han har hållit ihop i tre decennier och äger en bank tillsammans. Kononenko är också vice ordförande för Porosjenkopartiets parlamentariska grupp.

Vad gör Kononenko när han blir invald i parlamentet och tilldelas en ledande post? Han gör som sin egen chef, det vill säga börjar placera ut förtrogna på alla viktiga poster han kan lägga beslag på. Han försöker få Abromavicius att utse sin protegé till vice ekonomiminister.

Abromavicius avgår i protest. -Reaktionen har varit massiv. Den liberala tidningen Kyiv Post uppmanar EU att dra in allt finansiellt stöd till Ukraina så länge regeringen inte gör något åt korruptionen. Det är ett hårt och lite överraskande krav av en tidning som konsekvent har pläderat för solidaritet med Ukraina. Men det bara bekräftar att frustrationen mot både premiär-minister Arsenij Jatsenjuk och president Porosjenko sprider sig uttryckligen i det reformläger som hittills har stött dem.

Ukraina är ett land med ett imponerande civilsamhälle – ett av de starkaste jag någonsin upplevt i ett postsovjetiskt land. Samtidigt är det ett land där ogenomskinliga maktstrukturer sitter mycket hårdare än många hade föreställt sig.

Flera av de beslutsfattare som nu öppet kritiserar maktkretsarna kring Porosjenko är utomstående personer. Den mest högljudda är Georgiens före detta president Micheil Saakasjvili, som nu är guvernör i Odessa.

Han för i praktiken ett privat krig mot etablissemanget i Kiev och kallar öppet både premiärminister Jatsenjuk och inrikesminister Arsen Avakov för mutkolvar.

Det går inte att undgå misstanken att Saakasjvili åtminstone delvis kör sin egen agenda. Men det är ett faktum att sedan Porosjenko blev president har både EU och USA valt att se mellan fingrarna med det ena problemet efter det andra. Man har manat till tålamod med Ukraina, att inte döma alla misstag för hårt.

Mycket tyder på att Porosjenko och hans stab har tagit detta som en bekräftelse på det går bra att agera enligt invanda mönster, bara man samtidigt genomför en och annan reform.

Anna-Lena Laurén “

“ Fakta. Avvisat handelsavtal med EU startade protester

Hösten 2013 avvisade Ukrainas dåvarande president Viktor Janukovytj ett handelsavtal med EU. Det blev starten för stora protester på Självständighetstorget i Kiev, vilket följdes av Janukovytjs fall och en ny regering ledd av Arsenij Jatsenjuk.

Våren 2014 invaderade Ryssland Krim och införlivade halvön med Ryssland efter en folkomröstning.

I östra Ukraina protesterade många mot Jatsenjuks nya regering och ifrågasatte dess legitimitet, protester som utvecklades till inbördeskrig mellan regeringsstyrkor och ryskstödda separatister.

Petro Porosjenko vann president-valet i maj 2014 och tillträdde den 7 juni 2014.

DN “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Trump inte så framgångsrik som han vill tro

Efter den oväntade förlusten i Iowa leder fastighetsmogulen Donald Trump stort inför primärvalet i New Hampshire. Hans bakgrund som dollarmiljardär är en viktig nyckel till framgångarna. Men en närmare granskning visar att Trumps imperium inte är så framgångsrikt som han vill påskina.

Han skryter gärna om sin förmögenhet, Donald Trump som leder opinionsmätningarna inför primärvalet i New Hampshire om vem som ska bli Republikanernas president-kandidat. Att han är en framgångsrik affärsman ser han som ett trumfkort i valkampanjen och menar att det visar på goda ledar-egenskaper.

– Jag vill bli president i ett land som i praktiken är bankrutt och behöver en framgångsrik affärsman, har Trump sagt till tidningen Rolling Stone.

Kanske inte så konstigt då att Trump gick i taket när tidningen Forbes i sin årliga lista över världens mest förmögna hävdade att Trump ”endast” är god för 4,5 miljarder dollar. ”Min förmögenhet är minst 10 miljarder dollar”, utbrast han upprört i ett pressmeddelande.

Dag Blanck, föreståndare vid Svenska institutet för nordamerikastudier, håller med analysen om att Trumps förmögenhet gynnar - honom i opinionen.

– Det har burit fram honom hos den del av väljarkåren som stöder honom. Man beundrar honom som en framgångsrik affärsman och -tänker: Varför inte satsa på honom, han har ju varit så framgångsrik i affärer, säger Blanck.

Samtidigt ifrågasätter allt fler hur lyckad Trump egentligen är som affärsman. Karriären inleddes i faderns, Fred Trumps, välmående fastighetsimperium. Sonen har lyckats få värdet på tillgångarna att stiga, men en undersökning som nyhetsbyrån AP har gjort visar att utvecklingen varit långt ifrån exceptionell jämfört med hur andra har förvaltat sina tillgångar.

Trumps förmögenhet har gått från 1 miljard dollar 1988 till dagens vad som bedöms vara drygt fyra miljarder. Under samma period har fondförvaltaren Warren Buffett ökat sin förmögenhet från 2,5 till 68 miljarder dollar och Microsofts grundare Bill Gates har gått från 1 till 80 miljarder dollar.

Business Week har gjort en annan studie där man räknar på att Trump var god för 100 miljoner dollar 1978 och kommit fram till att han, utan att lyfta ett finger, hade varit dubbelt så förmögen i dag om han hade lämnat fastighetsbranschen, satt alla pengar i en indexfond och återinvesterat utdelningarna.

Med sin hårda retorik mot invandrare riskerar Trump dessutom att sänka värdet på sitt imperium. Att införa ett stopp för muslimer att resa in i USA är till exempel inte bästa sättet att vårda de många kontakter och kontrakt han har i Mellanöstern. Dessutom har han efterlyst en utökad övervakning av moskéer.

– Om han kommer till mitt kontor kommer jag inte att släppa in honom, har miljardären Khalaf al-Habour, affärsman från Förenade Arabemiraten som tidigare -stödde Trump, sagt efter att Trumps retorik blivit alltmer hätsk.

Landmark Group, en av Trumps affärspartner i Dubai, svarade på hans utfall genom att ta bort alla produkter som bär miljardärens namn, som tidigare var synonymt med amerikansk framgång och lyx, från sina hyllor.

Trump har affärspartner i flera muslimska länder och har länge -varit ivrig att göra affärer i den delen av världen. I Dubai bär ett lyxigt golfprojekt hans namn och 2013 tillsatte hans hotellkedja en chef i Dubai med uppgift att expandera i Mellanöstern. Målet var 30 hotell i regionen 2020. Hittills är inget på plats och utspelen mot muslimer lär inte snabba på etableringen.

Men det är inte bara retoriken som gör Mellanösternaffärerna till ett sorgebarn för miljardären. Dag Blanck tror att relationerna kan bli ett slagträ för Demokraterna.

– Det kommer säkert att framföras emot honom om han blir nominerad. De kommer att fråga sig hur fristående och självständig han egentligen är, säger Dag Blanck.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se
Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Intensiv slutspurt för att övertyga de osäkra väljarna

Vem är mest valbar? Den frågan ställer sig just nu många väljare i New Hampshire. Donald Trump och Bernie Sanders leder enligt undersökningarna stort inför dagens primärval, men fältet är ändå öppet. Många bestämmer sig inte förrän i sista stund.

Manchester.
I snön vid vägkanten står fyra personer med plakat där det står att USA ska passa sig för att ännu en gång få en oerfaren förstagångssenator som president. Först -Barack Obama, och nu – Marco Rubio?

– Det vore en katastrof. Att skicka pengar från Washington till delstaterna är som att göra en blodtransfusion från höger till vänster arm och spilla hälften på golvet, säger Leah Wolcsko ilsket.

Hon har jobbat delstatligt i 27 år – ”ironiskt, är det inte?” – och för henne står till och med den konservative Rubio för en politik med alltför stor statlig inblandning. Hon stampar i marken. Bilar tutar när de åker förbi.

Beth Johnson håller inte med. Hon har en stor knapp med en brett leende Marco Rubio på bröstet.

– Man ska inte gifta sig med kandi-daterna. Man kan inte få allt hos en enda person. Jag började med sex sju möjliga, men nu är jag nere på en kandidat, säger hon och rabblar upp vad hon inte gillar med de andra.

Donald Trump byter fot för ofta, tycker hon, och Chris Christie borde ha åkt hem till New Jersey när det blev snöstorm där.

– Ted Cruz har en genomskinlig debatteknik. Han gör precis som i college. Kom igen, jag hade också ”drama” i skolan. Jag kan manipulera vem som helst, jag är försäljare. Jag har missionerat i Las Vegas. Jag går inte på Ted Cruz.

Beth Johnson har kört i över två timmar för att se Marco Rubio. Han ska strax stå värd för ett ”-Super Bowl-party” i lokalen intill, där man efter att ha hört honom prata kan se finalen i amerikansk fotboll på storbild. Därinne är det fullt av folk.

Många är nyfikna på Rubio, som kom trea i nomineringsmötet i Iowa förra veckan med ett överraskande gott resultat och som ses som en kandidat som kanske kan samla de konservativa väljare som hittills är splittrade mellan fyra fem kandidater, och växa fram till en motvikt till Donald Trump. Men på Super Bowl-mötet skakar många sammanbitet på huvudet när tv-debatten i lördags kväll kommer på tal. -Rubio hade ögonen på sig, men gjorde enligt flertalet bedömare bort sig så grovt under debattens första kvart att han aldrig hämtade sig.

Genom att falla in i inövade favorit-repliker tre fyra gånger på några minuter framstod han som helt oförmögen att improvisera. Kanske är den 44-årige senatorn från Florida inte mogen för Vita huset?

När Marco Rubio kliver fram skämtar han om att han kommer att fortsätta att säga vad han tycker är viktigast, om och om och om igen:

– Obama vill att USA ska likna andra länder. Vi vill inte vara som andra länder! Vi är det mäktigaste landet i världen.

”Marco! Marco!” ropar publiken.

– Om jag får nomineringen kommer jag att ena den konservativa rörelsen, säger Rubio.

Alla är inte övertygade.

– Jag vet inte. Men det måste hända snart. Och utan att vara bäst i alla avseenden, kan den personen kanske ändå vara Rubio, säger Tyler McAfee som har kommit hit med ett par kompisar.

– Jag tror att få av de som fort-farande är osäkra lägger sin röst på Donald Trump. Däremot tror jag att John Kasich kommer att göra ett bra val.

Och Ohios möjligen något slätstrukne guvernör har segat sig kvar på listan med kandidater. I lördags gjorde han plötsligt sin starkaste debatt som ett alternativ till de mer hårdföra, som Cruz. I New Hampshire, där väljarkåren inte är lika religiös och inte lika moral-konservativ som i Iowa, kan han ha sin chans.

Folk kommer hit för att hjälpa Kasich också. Amerikanska primärval handlar om gräsrotsaktivism, och på flyget till New Hampshire sitter jag intill en advokat från Mississippi som är frivilligarbetare för Kasich. Han tror att Kasich är den som kan ena partiet och med Marco Rubio som vice presidentkandidat vinna också över Hillary Clinton – eller socialisten Bernie Sanders, som har gjort en makalös kampanj och förlorade med en hårsmån i Iowa. Här leder han enligt mätningarna stort, men New Hampshire ses som Sanders sista chans om han ska ha en möjlighet i kommande primärval, där Clinton är stark.

På en restaurang i centrala Manchester berättar Richard Terence Jeroloman, som stiger över tröskeln efter en lång dag som volontär och behåller sin gröna, stickade mössa på, att han hjälpte Bernie Sanders under hans senatorskampanj 2007 i Vermont. Jeroloman är socialist, har inget till övers för Clinton och stämplar henne som ”Wall Street”. Han ler. Då säger hans kampanjkollega, i blommiga gummistövlar:

– Vi är inte liberala, vi är progressiva. Har du förresten varit på högkvarteret?

Och fast de flesta amerikaner är upptagna av Super Bowl lyser lamporna sent inne på Sanderskampanjens kontor. Överallt på väggarna hänger Bernieskyltar, här finns ringrum för telefonkampanjande och ett stökigt fikarum med överbliven kaka och många sorters snacks. Några gymnasieelever i ljusblå Bernie-tröjor säger att de är här så mycket de kan. Inte sällan blir det elva timmar om dagen.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

“ Opinionsläget.
Källa: realclearpolitics.com

Republikanerna New Hampshire Nationellt
Donald Trump 33% 31%
Marco Rubio 16% 19%
Ted Cruz 14% 22%
John Kasich 11% 3%
Jeb Bush 7% 3%
Carly Fiorina 6% 2%
Chris Christie 4% 3%
Ben Carson 2% 6%
Demokraterna
Bernie Sanders 58% 42%
Hillary Clinton 33% 44%

New Hampshire är den andra delstaten där väljarna får säga sitt om kandidaterna till presidentvalet, men den första att hålla regelrätta primärval. Iowas nomineringsmöten, caucuses, ägde rum den 1 februari.

Hos Republikanerna vann Ted Cruz, följd av Donald Trump och Marco Rubio.

Demokraternas -nomineringsmöte vanns av Hillary Clinton, 0,3 procentenheter före Bernie Sanders.

South Carolina och Nevada är nästa delstater att hålla primärval, senare i februari. “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Rymdsten möjlig dödsorsak

Indien. En 40-årig indisk busschaufför avled i söndags sedan han träffats av ett föremål från rymden. Dödsfallet inträffade nära en skola i Natrampalli i sydligaste Indien och ögonvittnen har berättat hur de såg något falla från himlen och hur en kraftig smäll sedan fick fönster på fordon och skolsalar att krossas. Om dödsfallet kan kopplas till en meteorit är det första gången i modern tid som en människa bekräftats ha dött av en sten från rymden.

Den lokale delstatschefen J Jayalalithaa säger att den omkomnes familj nu kommer att få kompensation. En analys av stenar som hittats på platsen ska avgöra om det verkligen rör sig om en rymdsten.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Näringslivet fruktar Brexit

Svenskt näringsliv bävar inför nästa år när Brexit, ett brittiskt utträde ur EU, kan bli verklighet. Det skulle drabba både svensk och brittisk ekonomi, varnar Investors ordförande Jacob Wallen-berg.

Slaget mot svenskt näringsliv kan bli hårt om britterna röstar nej till EU. En rundringning till företag och bedömare visar på en betydande oro. Dels förlorar Sverige en viktig politisk allierad för frihandel, dels får det direkta konsekvenser för de många bolag som gör affärer med landet. Storbritannien är Sveriges fjärde största exportmarknad.

Investors ordförande Jacob Wallen-berg säger till DN att ett utträde vore ”olyckligt” för EU.

– Skälet är att Storbritannien är en viktig ekonomi, ett land som alltid stått för frihandel och en liberal syn på ekonomin, och som alltid varit en viktig röst i Europas utveckling. Det vore olyckligt om EU förlorar den rösten, säger han till DN.

Han tycker att britternas synsätt på att ekonomin ska vara öppen behövs för kärnan av EU.

– Sverige är oerhört export-beroende, vi har ett betydande behov av frihandel och av att kunna sälja och exportera till omvärlden, inte minst Europa. Jag ser flera risker för vårt land om Europa skulle bli mindre frihandelsvänligt.

Han tror att även Storbritannien skulle förlora på att lämna EU.

– Det är min bedömning att Storbritannien, en handelsnation, också självt har mycket att förlora på ett utträde. Det finns en risk att deras roll som världens finanscentrum skulle ifrågasättas, vilket skulle skapa stora problem för hela Europa, men naturligtvis även för britterna själva.

Läkemedelsbolaget Astrazeneca följer spänt utvecklingen kring Storbritanniens EU-medlemskap.

För bolaget, som har ungefär lika många anställda i Storbritannien som i Sverige, kan ett utträde få stora konsekvenser om man förlorar fördelarna med gemensamma regler och förhandlingar vad gäller alltifrån godkännande av läke-medel till enhetlig it-standard.

– Får du ett läkemedel godkänt i dag så är det godkänt i 28 länder. Skulle Storbritannien lämna EU finns risk för ökad komplexitet, ökade kostnader och att det tar längre tid för ett läkemedel att nå ut till patienter. Det vore olyckligt, säger Jacob Lund, kommunikationsdirektör.

Vissa menar att ett Storbritannien utanför EU inte behöver vara så dramatiskt och pekar på att ett land som Norge står utanför men är med i frihandelsunionen EFTA.

Men Fredrik Erixon, svensk ekonom på tankesmedjan ECIPE i Bryssel, ställer sig skeptisk till att Storbritannien snabbt skulle kunna förhandla till sig ett handelsavtal med EU.

– Det är inte realistiskt att tro att Storbritannien har likvärdiga handelsregler som de som råder i dag om landet går ur EU. Speciellt inte när det gäller tjänstesektorn.

Han varnar också för att Londons ställning som en av världens stora finansmarknader försvagas, vilket kan få stora konsekvenser för svenskt näringsliv.

– Svenskt näringslivs finansiering via kapitalmarknaden är beroende av tillgång till London, den svenska kapitalmarknaden är för liten för att finansiera det som storbolag och riskkapitalbolag behöver. Det finns ingen rimlig chans att substituera det, säger han och varnar för ökade kapitalkostnader för svenskt näringsliv.

En rad svenska företag är stora i Storbritannien. Men flera som DN har talat med är försiktiga i att uttala sig om ett eventuellt Brexit. På Skanska finns ingen tillgänglig för en kommentar och Scania, som har Storbritannien som sin näst viktigaste marknad i EU, tycker att det är för tidigt att spekulera. Likadant svarar Ericsson.

– Osäkerhet om ett lands framtid är aldrig bra. Men vilka konsekvenser ett utträde kan få är för tidigt att säga, säger Hans-Åke Danielsson, presschef på Scania.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

“ Fakta. Brexit

Just nu pågår intensiva förhandlingar i EU om ett nytt avtal mellan Storbritannien och EU.

Det blir det nya avtalet som det brittiska folket ska rösta ja eller nej till. Den brittiska premiärministern David Cameron har sagt att han vill se en folkomröstning till sommaren.

Ett nej skulle innebära att Storbritannien lämnar EU.

Sveriges totala export till Storbritannien är drygt 74 miljarder kronor. Det gör landet till vår fjärde viktigaste exportmarknad.

För Stockholm har Storbritannien seglat upp som den viktigaste exportmarknaden.

2014 var varuexporten dit värd 27 miljarder kronor, vilket utgjorde 9 procent av Stockholms export.

Under 2004–2014 ökade Stockholms läns export till Storbritannien med 181 procent. “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Börsen rasade med över fyra procent

Stockholmsbörsen föll på måndagen med hela 4,3 procent, precis som de ledande börserna världen över. Köpenhamnsbörsen föll med hela 5,4 procent, och Oslo med drygt 4 procent.

Börsen rasade med över fyra procent

Nästan lika illa var det i resten av Europa. Londonbörsen föll 2,7 procent, Frankfurt 3,3 och Paris 3,2. Bakom de fallande börsindexen finns en fortsatt stark oro över utvecklingen i världsekonomin. Köparna väntar, men många vill sälja.

– Usch! En halv årsavkastning borta på bara några timmar, kommenterar Claes Hemberg, sparekonom på Avanza, och konstaterar att Stockholmsbörsen gått ned sedan den 27 april förra året.

– Vi är nu inne på nio månader av nedgång, med några återhämtningar. Men trenden har varit nedför.

– Så kan det fortsätta några månader till, kanske inte hela tiden, det kommer kanske några lyft så småningom.

Men marknaden väntar på siffror om Europas konjunktur.

– Bolagens rapporter hittills har inte riktigt övertygat, men inte heller skrämt slag på oss. Men sådana här dagar påminner om att det kan fortsätta några månader till, säger Claes Hemberg.

Han ser ingen ljusning just nu:

– Nej. Inget som får mig att säga att köpa just den eller den aktien. Alla aktier dras med, även stabila aktier får stryk en sådan här dag.

– Börsen saknar fotfäste. Det behövs en mer övertygande bild av att Europas ekonomi faktiskt överlever den här svaga perioden, säger han.

Småspararna blir ofta oroliga när börsen halkar ned kraftigt.

– Men man ska tvärtom se pengar som ett sätt att klara oron. Det är ju tack vare att vi har pengar som vi kan överleva de här dagarna när det känns fruset och jobbigt, råder Claes Hemberg.

Han konstaterar att det är svårt att sälja just nu.

– Det finns en risk att de som säljer nu står utanför börsen i flera år. Det är så folk brukar reagera. Men är man en van köpare kan man sälja för att hoppas pricka in botten så småningom.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Stockholm kan förlora sin viktigaste exportmarknad

Storbritannien har seglat upp som Stockholms läns viktigaste exportmarknad. På tio år har exporten dit ökat med 181 procent. Nu räds näringslivet i regionen att landet lämnar EU.

Stockholms läns export till Storbritannien har ökat explosionsartat. 2014 gick landet upp som den viktigaste exportmarknaden av alla för näringslivet i regionen med ett värde på 27 miljarder kronor. Nu finns en oro för vad som händer om landet lämnar EU.

– I dag behandlar vi Storbritannien som en del av den inhemska marknaden. Skulle landet lämna blir det en främmande marknad. Då ställer sig företag frågande till vad som händer, om det ska införas tullar eller hur det blir, säger And-reas Hatzigeorgiou, chefsekonom på Stockholms Handelskammare.

Han märker redan av en försiktighet hos företag att exponera sig ytterligare mot Storbritannien.

– Det finns en oro, och det med rätta. Skulle Storbritannien lämna EU får de börja om från noll och börja förhandla om avtal som styr handel och investeringar.

En osäkerhetsfaktor, menar han, är hur Storbritannien skulle agera konkurrenspolitiskt. Hatzigeorgiou misstänker att ett Storbritannien

utanför EU skulle ge inhemska bolag konkurrensfördelar på ett sätt som inte är möjligt som EU-land.

Han menar det är ”häpnadsväckande” om Storbritannien lämnar EU.

– Det skulle vara första gången hittills som det sker och det är inte vilket land som helst, det är mäktigt både politiskt och ekonomiskt.

Risken är ett mer slutet och mind-re konkurrenskraftigt EU, tror Hatzigeorgiou.

– De liberala krafterna med Sverige, Finland, Nederländerna och Storbritannien har varit en viktig kraft för frihandel i EU. Om Storbritannien faller bort blir det en övervikt mot länder som inte är lika mycket för ekonomiska reformer.

Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

”Vi är många gamla som inte vill bo kvar hemma längre”

Det började med barnbarnets insändare i DN. Tack vare engagerade anhöriga har Margit Rundblad, 94 år, nu fått plats på ett äldreboende. ”Jag tänker på alla andra som sitter isolerade hemma”, säger Margit.

Margit Rundblad öppnar dörren och tar sig sedan med rollatorns hjälp till favoritfåtöljen. Hon säger att hon inte tror att det som hänt den senaste tiden är sant.

– Nyss var allt bara ett mörker och jag såg ingen mening med att leva längre. Nu är jag så lycklig över att ha fått plats på ett äldreboende, säger Margit.

Det var först sedan barnbarnet Joakim Bergman vänt sig till Dagens Nyheter och andra medier som kommunen lyckades ordna fram en plats. Då hade Margit två gånger fått avslag på sin begäran om att få komma till ett boende för äldre. Det andra överklagandet hade ännu inte varit uppe i förvaltningsrätten.

– Jag är glad för egen del. Men tänker på alla gamla som sitter ensamma och isolerade utan att få några besök. Jag har ju anhöriga som hjälpte och stöttade, säger Margit.

Vi besöker henne ett par dagar in-nan hon ska få flytta in i sin nya lägenhet på äldreboendet i Svedmyra i södra Stockholm. Där kommer

det att finnas personal hela dygnet och där slipper hon äta frukost, lunch och middag alldeles ensam.

Margit är 94 år och har de senaste två åren inte klarat sig utan hjälp från sin dotter och sina barnbarn. De har ställt upp till hundra procent och det har blivit förfärligt mycket jobb för dem, fortsätter Margit.

– Jag har haft hemtjänst och särskilt sedan jag ramlade för en tid sedan har det kommit personal därifrån ganska ofta. Men de har ingen tid att prata, och det är hela tiden nya ansikten.

Stockholms kommun bedömde fram till helt nyligen att det räckte med att Margit fick hemtjänst, och ansåg att hon var så frisk att hon inte behövde plats på ett äldreboende.

– Så var det kanske fram till för ett par år sedan. Men så började fötterna domna, händerna krångla och så såg jag allt sämre. Det är gula fläcken. Att kroppen krånglar vid min höga ålder är kanske inte konstigt. Värre var att jag kände mig så ensam i min lägenhet.

Margit säger att hon tappade sugen och blev deppig. Hon satt där i fåtöljen och tittade in i väggen. Allt verkade så meningslöst och livet var bara en enda lång väntan på döden.

Hon säger, som många andra, att det är som om man måste vara helt frisk för att vara sjuk. Bara då orkar man bråka med kommunen och ställa krav.

– Eller också måste de anhöriga ha tid och ork att slåss för sin gamla mamma eller mormor. Jag hade en sådan tur att min dotter och mina barnbarn hade den kraften.

Under 2000-talet har kommunerna avvecklat tiotusentals platser på landets äldreboenden. I dag bor endast 5 procent av dem som är över 80 år i någon form av äldre-boende.

Tanken är att de gamla ska få hjälp med städning, matlagning, handling, tvätt, dusch och liknande i sina hem. De ska även få möjlighet att kunna gå ut med assistans av personal från hemtjänsten.

– Men vi är många som inte vill bo hemma. Politikerna borde lyssna till oss, säger Margit.

Hon är uppvuxen på en ö i Stockholms södra skärgård. Under andra världskriget sydde hon uniformer till militären, posten och SJ. Sedan hade hon flera olika jobb, och arbetade de sista tio åren på ett servicehus.

– Och nu är jag alltså nittiofyra år. Det är inte riktigt klokt.

När hennes pappa blev gammal och svag kom han till ett ålderdomshem. Men de flesta sådana hem är borta i dag, konstaterar Margit. När hon själv kände att krafterna tröt blev hon fånge sitt hem i Hagsätra, säger hon.

– Jag har svårt att läsa på grund av min dåliga syn. Än så länge klarar jag att se på tv, men det blir mest på kvällarna. Jag ser helst på dokumentärer och liknande. Sådana där lekprogram är inget för mig.

När vi talat en stund med Margit ringer dottern Britt-Marie Bergman på dörren. Hon är 74 år och har aldrig tvekat att ställa upp. Många gånger har hon åkt från Dalarö, där hon bor, de drygt tre milen till Margits lägenhet.

– Mamma är en sådan där kvinna som satt en ära i att klara sig själv, säger Britt-Marie. Så när hon ber om något vet jag att hon behöver stöd och hjälp. Hon är verkligen ingen gnällspik. Den senaste tiden har jag dock känt att jag inte orkar så mycket mer. Jag är ju också till åren kommen.

I mitten av januari ramlade Margit i badrummet och slog sig illa i nacken och ryggen. Under någon vecka fick hon vård på Nacka sjukhus.

– Det var som semester för mig, säger Britt-Marie. Jag slapp oroa mig och kunde vara lugn med att det fanns folk som såg till att mamma hade det bra.

Nu ringer det på dörren igen. Det är barnbarnet Joakim som kommit för att berätta om hur han vände sig till medierna för att hans mormor skulle få plats på äldreboendet.

– Starka anhöriga, som har tid och kraft, eller medial uppmärksamhet verkar vara det som krävs för att en gammal människa ska få den hjälp han eller hon har rätt till. Det är upprörande, säger Joakim.

Han undrar vad som hänt om det inte funnits ett så starkt nätverk runt mormor Margit. Hennes barn, svärson, barnbarn med respektive och barnbarnsbarn – alla har de på olika vis kämpat för hennes rätt.

– Jag tänker på alla gamla som inte har ett nätverk. De sitter där helt ensamma och utlämnade åt kommunala tjänstemäns godtycke. Dessa tjänstemän, avlönade med skattemedel, avgör om en gammal människa ska tvingas lida i sitt hem eller få plats på ett äldreboende.

Joakim säger att hans mamma har dragit ett tungt lass och att hans bror och syster har ringt mormor Margit nästan varje dag.

– Jag är lite sämre på att höra av mig, men har också hjälpt till så mycket jag förmått.

Joakim undersökte exempelvis möjligheten att bygga ett litet hus på sin tomt åt mormor. Men hon ville inte ”vara till besvär”.

– Jag försökte också ordna plats på ett äldreboende i kommunen där jag bor, berättar Joakim Bergman.

När han besökte Margit på sjukhuset efter hennes fall i badrummet mötte han en blåslagen liten kropp.

– Men ändå låg hon där i sängen med ett leende på läpparna. Hon tackade den underbara personalen som hade tid att prata med henne – och maten var så god.

– Då insåg jag hur ensam mormor kände sig i sin lägenhet och kände att det fick vara nog, säger Joakim Bergman.

Han har genom sina olika arbeten god insyn i hur tidningar och övriga medier fungerar. Han skrev ett brev till enhetschefen i stadsdelen och ”hotade” med att berätta öppet om sin mormors historia.

– Jag skrev också att jag skulle hålla enhetschefen personligt ansvarig om mormor skulle råka ut för någon mer olycka när hon väl kom hem från sjukhuset, berättar Joakim Bergman.

Så skrev han en insändare som publicerades i DN den 22 januari i år. Rubriken löd: ”Man måste vara döende för att få plats på ett äldreboende.” Två dagar senare skrev han en debattartikel i Expressen och sedan ytterligare en artikel på DN Åsikt.

Några dagar senare fick hans mormor plats på ett boende. Och när situationen för dagens äldre diskuterades för en tid sedan i Aktuellt inleddes debatten med ett inslag om Margit och det lyckliga slutet på hennes och de anhörigas kamp.

– Politiker talar alltid om att det ska råda valfrihet i äldreomsorgen, men då måste de gamla ju ha olika alternativ att välja mellan, säger Joakim Bergman.

Vad är då budskapet till ansvariga politiker och tjänstemän från Margit, Britt-Marie och Joakim?

– Lyssna på oss gamlingar och på vad vi vill. Så enkelt är det, säger Margit.

– Många anhöriga får slita i dag, svarar Britt-Marie. Äldre måste vara trygga med att de alltid tas om hand på ett bra sätt – och inte vara beroende av barn och barnbarn.

– Jag vill ha ett fungerande välfärdssystem för äldre som är till för alla, säger Joakim. Inte bara för dem som har starka personer i sin närhet eller kontakter i medievärlden.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

”Alla med behov ska få plats”

Det är tydligt att många beslut i Stockholm där äldre nekas boende är felaktiga, eftersom nästan hälften av dem som överklagade 2014 har fått rätti efterhand. Det menade äldreborgarrådet i Stockholm Clara Lindblom (V) på DN Åsikt apropå Joakim Bergmans debattinlägg om mormor Margit. Hon kommenterar Insidans artikel om Margit Rundblad per mejl:

”Alla äldre som har behov av plats på äldreboende ska få det. Det är en rättighet och inte förhandlingsbart. Jag ser också att det finns behov av en ny form av äldreboende, som är tryggt och som erbjuder gemenskap, där äldre kan få plats utan biståndsbedömning. Det arbetar jag för att införa i Stockholm.”

I morgon: ”Påfrestande för båda parter”

Minskad äldreomsorg gör att allt fler skröpliga äldre blir beroende av att få hjälp från sina anhöriga, säger forskaren Petra Ulmanen som gjort en avhandling om konsekvenserna. “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Spår för miljarder – men bakläxa för bostadslöften

Omkring 30 miljarder kronor för nya spår och omkring 17 miljarder för en motorvägstunnel finns i potten i de första förhandlingsbuden från staten om framtida trafiksatsningar i Stockholm. Men statens förhandlare kräver mer bostäder än vad kommunerna hittills lovat.

En stor konferenssal fylld med förväntansfulla politiker och trafikexperter lyssnade spänt när statens förhandlare Catharina Håkansson Boman och HG Wessberg på måndagen lade de första buden i förhandlingarna om framtida trafik-satsningar.

Det här vill staten börja förhandla om att bygga när de tunnelbanor som fanns med i de förra förhandlingarna är klara:

En ny tunnelbana från Fridhemsplan till Älvsjö.

Förlängning av tunnelbanan från Ropsten till Lidingö.

Spårväg syd Älvsjö–Skärholmen- Flemingsberg.

Roslagsbanan förlängd till T-centralen eller en förlängning av tunnelbanan från Mörby till Täby.

Östlig förbindelse – i folkmun Öster-leden – som ger en motorvägs-ring runt centrala Stockholm. Den förhandlingen blir en alldeles egen förhandling och tanken är att en ”bompeng”, en vägavgift, från bilisterna ska betala den.

– Det beror dels på att staten har huvudansvaret för att bygga vägar medan staten är medfinansiär för tunnelbanor och spårvägar. Dels att det är viktigt att den östliga förbindelsen inte tar pengar från kollektiv-trafiken, betonar HG Wessberg.

Österleden är politiskt omstridd och det kommer den att fortsätta vara även om statens förhandlare lagt in en förlängning av Tvärbanan från Sickla till Värtan i projektet.

Reaktionerna från de lyssnande företrädarna för Stockholms-regionen på förhandlingsbuden var blandade. Från Nacka, Värmdö och Huddinge var de första reaktionerna mycket positiva.

– Vi är väldigt glada om vi nu äntligen kan få Spårväg syd på plats. Den är viktig för hela Södertörn, säger kommunalrådet Malin Danielsson (L) från Huddinge.

Nya spår mot nordostkommunerna applåderas av alla nordostkommu-ner. Men de har sinsemellan olika uppfattningar. Danderyd vill ha tunnelbana medan Vallen-tuna och Österåker vill ha Roslagsbanan förlängd till T-centralen. Täby vill egentligen ha både och.

– Men det får vi ju inte. De siffror över kostnader och bostads-byggande som nu finns talar för Roslagsbanan, säger Leif Gripestam (M). kommunalråd i Täby.

Kring spår mot nordost finns det dessutom politiska motsättningar. Socialdemokraterna har länge varit motståndare till miljardsatsningar på Roslagsbanan. Liberalerna lovprisar att staten har med tunnel-banan i förhandlingarna medan Kristdemokraterna anser att det är fegt att statens förhandlare inte satt ned foten och prioriterat Roslagsbanan.

En tunnelbana väster om cent-rala Stockholm, som blir en ny alter-nativ väg under det vatten som delar huvudstaden, har länge varit ett önskemål från i stort sett alla politiska partier. Tunnelbanan finns med i förhandlingspaketet även om den ger ganska få bostäder per miljard.

Betyder det att Stockholm får bakläxa och tvingas gå hem och räkna fram betydligt fler bostäder?

– Jag skulle inte kalla det bakläxa. Men vi vill fortsätta samtalen om bostadsbyggandet. Sedan är det utan tvivel så att det behövs en avlast-ning av T-centralen. Både för att det är trångt där och av säkerhets-skäl. Det är inte svårt att tänka sig vad en olycka som tvingar T-cen-tralen att stänga skulle betyda för hela trafikapparaten, säger HG Wessberg.

Att förlänga tunnelbanan en enda station från Ropsten till Lidingö centrum ser i de första kalkylerna ut som en god idé. Men det återstår en rad frågetecken kring vad som händer med Lidingöbanan, den nya bro som planeras över Lilla Värtan och hur mycket bostäder Lidingös invånare är beredda att acceptera.

Sammanlagt är de fyra spårsatsningarna som statens förhandlare vill diskutera en investering på omkring 30 miljarder, och Österleden väntas gå på omkring 17 miljarder. Spåren ska finansieras av staten, landstinget, kommunerna och kans-ke näringslivet – Österleden med en bompeng.

Det kommer att bli långa sittningar kring hur finansieringen ska se ut och de exakta lägena för stationer och spår. Redan nu står det klart att det finns en spricka mellan staten och regionen om trängselskatterna.

I statens penningpåse kommer ett antal miljarder i form av breddade och höjda trängselskatter att ingå. De politiska partierna i regionen och länets kommuner har lite olika uppfattningar om trängselskatter, men de är rörande överens om att trängselskatterna ska vara en regional medfinansiering.

Ännu mer överens är de om att det ligger en djup orättvisa i att mer trängselskatter ingår i statens bud till Stockholm medan det inte finns ett öre från trängselskatter i satsningarna på spårvägar i Göteborg och Skåne.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se "

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

”Höj ribban för ettåringar!”

“I dag utnämner Nacka kommun sina första ”särskilt yrkesskickliga förskolelärare”. Karin Mattsson är en av dem. – Vi tänker att barnen är aktiva och kompetenta och hela tiden lär sig. Till exempel matematik när de klär av sig: ett par skor, två vantar, säger hon.

Just nu jobbar Karin Mattsson med ett- och tvååringar. De tar sin egen mat från lunchbuffén. Det går utmärkt, en del majskorn hamnar på golvet men det är tyst och lugnt när barnen sätter sig vid de låga borden och dricker ur riktiga glas.

– De hade pipmuggar när jag kom, det signalerar bebis. Det är lärande att kunna balansera en tallrik. Det handlar om att ha tålamod och låta barnen ta tid på sig. Det blir inte skrikigt och rörigt – tvärtom, säger förskolechefen Tuula Aula.

På tisdagseftermiddagen får två särskilt yrkesskickliga förskole-lärare sina intyg, Karin Mattsson och Emi Kallin. Nacka har som mål att utse fyra till i år, de får förutom intyget också en löneförhöjning på 3 000 kronor i månaden under två år.

– Det är en karriärväg för förskollärare, de blir en förebild för andra och de ska få särskilda uppdrag som till exempel föreläsningar och handledning, säger utbildningsstrategen Ann Sundman Brott.

– Det är också ett sätt för oss att attrahera fler yrkesskickliga förskollärare, säger kommunalrådet Tobias Nässén (M).

Karin Mattsson har gått igenom ett meriteringsprogram i sex månader – samtidigt som hon arbetat – där hon bland annat har reflekterat över och skrivit fyra texter om sin egen yrkespraktik och blivit observerad av kunniga personer.

– Vi utgår alltid från barnens erfarenheter och intressen och har delat upp miljön i läroplanens områden, säger hon och visar inomhussandlådan där barnen lär sig om volymer.

Barnen på Kristallen arbetar också med projekt – om kartor, om vatten, om ljud, om grottor ... Flerfaldigt prisbelönade Condorens förskolor har mottot ”Vi fångar världen”.

– Då måste man kunna flyga. När barnen kommer hit är de försynta och blyga, när de går ut ska de breda ut sina vingar och lyfta. Vi ser inte barn som tomma påsar utan som intelligenta individer, säger förskole-chefen Tuula Aula.

Barnen byter blöjor själva, klär sig själva och äter själva.

– Höj ribban för ettåringar, det är fantastiskt att se samarbetet mellan dem. I början blev föräldrarna chockade, men vi har en skyldighet att ge våra juveler de bästa förutsättningarna, säger Tuula Aula.

– Absolut! säger Karin Mattsson.

Efter lunchen hämtar barnen sina täcken och kuddar och går in i ett nedsläckt rum för att sova en stund på maten.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Jättegallerian en ekonomisk flopp

Bygget av köpcentrumet Mall of Scandinavia har blivit en ekonomisk flopp. Byggbolaget Peab skriver nu ned värdet på projektet med 800 miljoner kronor, vilket kommer att belasta fjärde kvartalets resultat.

Mall of Scandinavia i Solna är Nordens största galleria och invigdes så sent som i november.

Det är Peabs hittills största projekt – som nu visar sig ha blivit en ekonomisk flopp. Efter att ha utvärderat hela projektet har Peabs ledning kommit fram till att de måste skriva ned värdet med 800 miljoner kronor.

I ett pressmeddelande skriver Peab att stora förändringar jämfört med det ursprungliga kontraktet 2011 är anledningen till att projektet blivit ”väsentligt dyrare” än vad man först räknade med.

– Det handlar om allt från butikers placeringar till dimensioner som förändrats över tid, säger Niclas Winkvist, finansdirektör på Peab till DN.

– Det har man inte vetat från början, tillägger han.

Peabs vd Jesper Göransson säger enligt pressmeddelandet att förutom förändringarna har fördyringen orsakats av en ”bristfällig dialog med vår beställare”. Exakt varför dialogen varit bristfällig, förklarar dock inte Peab.

– Det har varit stora förändringar och då behöver man en löpande dialog hela tiden. Det är det vi menar, säger Niclas Winkvist och tillägger:

– I många saker har vi haft olika syn.

Vems är ansvaret för att dialogen inte fungerat?

– Det är väl oftast två parters ansvar, men vi konstaterar bara att det har varit så, säger Winkvist.

Peab kan dock få tillbaka en del av summan.

Det pågår förhandlingar med beställaren, det fransk-nederländska bolaget Unibail-Rodamco. Peab ställer där krav på ersättning för de ändrings- och tilläggsarbeten som har gjorts under byggets gång.

Hur mycket Peab kräver vill dock inte finansdirektören säga.

– Jag kommenterar inte de pågående förhandlingarna, säger han.

– Men sannolikt kommer de att ta tid, tillägger han.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

“ Fakta. Bygget
Mall of Scandinavia har kostat över 6 miljarder kronor. Den stod klar i november 2015.
Det är Sveriges största galleria med sina 100 000 kvadratmeter. Över 200 affärer och restauranger ryms inne i den.
Unibail-Rodamco äger tre andra köpcentrum runt Stockholm: Täby, Solna och Nacka Forum.

DN

DN TISDAG 9 FEBRUARI 2016

“ Svenska kyrkan måste värna om kristna flyktingar

Varför vill inte Svenska kyrkan kännas vid det folkmord som pågår på kristna runt om i världen? Och varför tar kyrkan inte ansvar för de kristna som flytt till Sverige undan religionsförtryck, undrar Ann Heberlein.

Jag var stolt över min kyrka när klockorna ringde i protest mot främlingsfientliga och rasistiska demonstrationer i vintras och i våras. Jag tyckte att det var ett utmärkt sätt att bedriva fredlig, civil olydnad när kristna störde främlingsfientliga grupperingars torgmöten medelst psalmsång. Det var det kristna budskapet om alla människor lika värde och rättigheter i praktiken. Kyrkan är en gemenskap av troende, inte en politisk organisation, men det är en gemenskap av människor som tror på något som förpliktar och som manar till handling: Att alla, varje människa, man som kvinna, svart som vit, oavsett religiös tillhörighet, sexuell läggning, färdigheter, egenskaper och prestationer är skapade till Guds avbild. *Imago Dei*.

Tron på det budskapet, människan som Guds avbild, manar till handling och innebär att kyrkan med nödvändighet också är politisk om vi med politik menar ett engagemang i samhällsdebatten. De kritiska röster som höjts mot svenska kyrkans engagemang för flyktingar och migrationsfrågor med argumentet att kyrkan inte ska syssla med politik är, menar jag, ute i ogjort väder. Det kristna budskapet är med nödvändighet politiskt. Evangeliet är radikalt. Jesus predikade jämlikhet, solidaritet och rättvisa. Den kristne har ett ansvar

att leva i hans efterföljelse – och det gör man inte genom att begränsa sin tro till tomma ritualer och till privatreligiösitet. Evangeliet måste praktiseras.

Den stolthet jag känt över min kyrka och dess engagemang har på senaste tiden grumlats. Jag undrar varför Svenska kyrkan inte har velat kännas vid det folkmord som pågår på kristna runt om i världen just nu, och jag undrar varför Svenska kyrkan inte tar ansvar för de kristna som flytt hit undan religionsförtryck. 80 procent av alla som utsätts för religiös förföljelse är i dag kristna. Ingen annan religiös grupp är lika utsatt som de kristna. Enligt journalisten och författaren John Allen Jr riskerar uppemot 100 miljoner kristna regelrätt förföljelse. Organisationen Open Doors, som arbetar med förföljda och förtryckta kristna runtom i världen, bekräftar den bild Allen ger i sin bok från 2014, ”The global war on Christians”. De senaste siffrorna från Open Doors visar beklagligt nog att förföljelsen av kristna ökade över hela världen under 2015.

Förra året dödades minst 7000 kristna för sin tro. Det är en ökning med 3000 sedan året innan. Kristna flickor och kvinnor utsätts för sexuella övergrepp och våldtäkter, hålls som sexslavar och tvingas in i tvångsäktenskap av islamistiska extremistgrupper som IS och Boko Haram. Svårast har de kristna det i kommunistiska diktaturer som Nordkorea och i muslimska länder som Irak, Eritrea, Afghanistan och Syrien. Också i sekulariserade Sverige har förföljelsen av kristna ökat. Enligt statistik från BRÅ ökade anmälningarna angående hatbrott mot kristna med 75 procent 2014. Totalt anmäldes 330 hatbrott riktade mot kristna i Sverige. Enligt internationella folkmordsforskare vid tankesmedjan Hudson Institute pågår ett folkmord på kristna i Irak och Syrien – något som för övrigt både Påven och Hillary Clinton uppmärksammat. I en svensk kontext har exempelvis Lars Adaktusson (KD), samt de fristående debattörerna Nuri Kino och Annika Borg försökt att driva frågan. Svenska kyrkan? De väljer att ducka.

Den 4 februari antogs så äntligen en resolution i EU-parlamentet som säger att IS begår folkmord på kristna och andra religiösa minoriteter i Irak och Syrien. Beslutet är mycket glädjande, även om det är oklart vad det kommer att leda till. Oavsett vilket resultatet än blir är det i alla fall en markering som ökar trycket på både EU och FN att agera. Detta borde naturligtvis uppmärksammas också av Svenska kyrkan. Att kristendomen hotas i de länder där den har sitt ursprung, de bibliska länderna, borde rimligen oroa kristna samfund över hela världen. Förböner borde hållas för utsatta bröder och systrar vid varje söndagsgudstjänst – inte minst nu, när detta folkmord äntligen kallas vid sitt rätta namn. Framåt eftermiddagen den 5 februari lades så en länk till en nyhet ut på Svenska kyrkans webb: Biskoparna uppmanar till förbön för ”de lidande i Mellanöstern” på Askonsdagen. Vackert så – men inte ett ord om folkmordet som pågår på kristna.

Dessvärre tycks kristna syrier och irakier inte alltid vara trygga i Sverige heller. I kölvattnet av diverse rapporter om oroligheter på asylboenden runt om i Sverige har det också framkommit att det förekommer spänningar mellan olika religiösa grupper. Kristna flyktingar trakasseras av islamistiska fundamentalister. Kristna flyktingar hindras från att utöva sin tro. Människor som flytt undan religiös förföljelse i Syrien får utstå samma behandling på ett asylboende i Sverige. Till exempel tvingades en grupp kristna syrier att lämna ett flyktingboende i Mönsterås eftersom en större grupp islamister förbjöd dem att bära religiösa symboler i form av kors samt förvägrade dem tillträde till gemensamma utrymmen. Soheila Fors, konverterad till kristendom, sökte sig till Sverige från Iran och

beskriver sin besvikelse över att hon inte heller här kunde utöva sin kristna tro i fred.

”Det religiösa förtryck som vi flytt från hade hunnit före oss”, skriver Fors i en artikel publicerad på Expressen Debatt 29/1, ”Finns det Sverige där religionsfriheten råder?”. Fors beskriver erfarenheter av att ha blivit hånad på SFI-utbildningar, slagen och jagad och berättar om hur hon blivit kontaktad av kristna som blir trakasserade av islamister på asylboenden, kallade för ”smutsiga” och behandlade som en sämre sorts människor. Det gör ont att läsa. Det gör ont för att jag känner med de kristna som förföljs. Det gör också ont att läsa på grund av det tröstlösa i att människor tar med sig de konflikter de borde ha lämnat bakom sig hit.

Imago Dei. Varje människa skapad till Guds avbild. Det betyder något. Det förpliktar. Det innebär att vi har ett särskilt ansvar för varandra. Vi delar ursprung. Vi är syskon, oavsett vilken religion vi bekänner oss till, oavsett vilket land vi fötts i, oavsett färg på hår, hud, ögon. Jag lyssnar på lördagsintervjun i P1 med ärkebiskop Antje Jackelén. Hon talar om varje människas värdighet och om vår mänsklighet: om nödvändigheten i att värna och ta hänsyn till den andras värdighet som människa för att inte förlora sin egen mänsklighet, den egna värdigheten som människa. Det är vackert och det är klokt. Det är, i ordets djupaste bemärkelse, kristet.

Ändå undrar jag. Tycker Svenska kyrkan att hon har ett särskilt ansvar för att se till att kristna ges tillfälle att utöva sin tro i trygghet? Människor tvingas på flykt för att de är kristna. Är det då rimligt att de ska utsättas för trakasserier för sin religiösa övertygelses skull också i Sverige? Det finns i dag hbtq-certifierade asylboenden i Sverige. Borde Svenska kyrkan driva frågan om trygga boenden för kristna flyktingar? Frågeställningen är djupt deprimerande. Min, och säkert Svenska kyrkans, förhoppning är att människor av olika tro kan leva sida vid sida med respekt för varandras olika övertygelser, i frid och fred. Om verkligheten berättar något annat då? Vem ska värna de kristna flyktingarnas rätt att utöva sin tro i Sverige om inte Svenska kyrkan bryr sig om att göra det?

Ann Heberlein litteratur@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Debatthaveriet på LO

På måndagen publicerades en ledartext i LO-ägda Arbetet som var ett sällsamt journalistiskt haveri.

Skribenten Martin Klepke kommenterade Centerns förslag om lägre ingångslöner för nyanlända. Han gjorde det under rubriken: ”Centern tar till apartheid för att sänka LO-anslutnas löner”.

”Människor med annan hudfärg och annan etnicitet ska alltså få lägre summor i lönekuvertet varje månad än deras etniskt svenska arbetskamrater”, skriver Arbetet. Nyanlända beskrivs med formuleringen ”de som Centern tydligen ser som etniskt orena flyktingar”. Centern har enligt tidningen ”kastat sig i famnen på tidigare rastänkande partier ur den politiska historien”.

Med andra ord: Tanken att använda lägre ingångslön som ett sätt att få in nyanlända på arbetsmarknaden beskrivs som apartheid. Alltså det sydafrikanska förtryckarsystem som byggde på uppdelningen av människor efter hudfärg.

Skribenten vill på allvar få det till att det är etniciteten som C vill ska vara avgörande. Men det är som Grön ungdoms språkrör Magda Rasmusson skriver på Twitter: ”Nyanlända är inte en etnicitet”. Att antyda att det ligger rasistiskt tankegods bakom utspelet är rent oanständigt.

Man hade enkelt kunnat avfärda texten som ett olycksfall i Arbetet och fortsätta diskutera sakfrågorna – men tyvärr är den ingen isolerad företeelse. Snarare ingår den i en konsekvent propagandaoffensiv. LO-bloggen på hemsidan torgför samma tanke: Centern vill ”teckna löneavtal utifrån etnicitet”. Självaste avtalssekreteraren, Torbjörn Johansson, använde nästan exakt samma ordval i en intervju med TT från förra veckan.

Men C talar förstås inte om sänkt lön för ”araber”, inte heller för till exempel ”syrier” eller ”afghaner”. Det handlar om hur länge personen har vistats i landet, inte vilken etnisk härkomst hen har.

Det är märkligt att man ska behöva förklara detta.

Till saken hör att LO:s åsikt i sakfrågan, ingångslönerna, är begriplig och rationell. Man behöver inte hålla med för att se bevekelsegrunderna. Det finns helt enkelt en stark nervositet på Norra Bantorget, dels för att fler flyktingar ger ökad konkurrens om befintliga jobb, dels för att lönenivåerna ska komma att pressas ner.

Organisationen måste dessutom hantera pressen från de många medlemmar som sympatiserar med SD – man kan inte gå dem till mötes men heller inte stöta sig för mycket med dem.

Kanske anser LO att desperata tider kräver desperata åtgärder. Kanske behöver man alla yttre fiender man kan få. Men det är sannerligen ingen ursäkt för att utmåla dem som förespråkar andra lösningar som rasister och apart-heidförespråkare.

Med sin kampanj öppnar LO, och i förlängningen socialdemokratin, dammluckorna för en farlig flod av debattdynga.

Ska Centern svara med att påstå att LO föredrar att flyktingar går på bidrag framför att de försörjer sig själva? Att facket i själva verket

njuter av tanken på ett fattigt asylproletariat som är helt beroende av statens välvilja och därmed röstar S?

Kanske bör vi i stället utgå från att även våra motståndare vill väl i sin politiska gärning. Att båda blocken har som mål för sin integrationspolitik att människor ska integreras – inte att orsaka dem lidande.

Hur nyanlända bäst ska komma i arbete är en ödesfråga för Sverige. Lyckas vi bra kommer de nya svenskarna att bli en stor tillgång för landet, ett misslyckande riskerar att leda till stora grupper i långt utanförskap.

Detta måste vi kunna diskutera utan att måla upp drakar och demoner.

Centern är inte ensamt om att komma med förslag på området. I dagarna föreslog KD en ny form av introduktionsanställningar, utan kollektivavtal men med utbildning på arbetsplatsen.

I Forskning och framsteg ritar ekonomen och långtidsutredaren Joakim Ruist upp två alternativ för integrationen på arbetsmarknaden. Antingen ändra på lönestrukturen och öppna för lägre löner – eller vara beredda att betala priset för en låg sysselsättning bland nyanlända.

Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson höll i Ekots lördagsintervju å sin sida fast vid den traditionella S-linjen med utbildning och försiktiga subventioner. Men regeringen tycks bli alltmer ensam i sitt motstånd mot sänkta ingångslöner för nyanlända.

Det kan förklara LO:s grova retorik. Men inte ursäkta den.

DN

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Aleppo tyrannens nästa offer

En gång hade Aleppo 2 miljoner invånare. Det var Syriens största stad, dess ekonomiska hjärta. I den rebellkontrollerade östra halvan bor fortfarande minst 400 000 människor. Men efter att al-Assadregimen inledde sin offensiv flyr nu ytterligare tiotusentals från infernot. Hjärtskärande bilder kommer från den i stort sett stängda gränsen till Turkiet, där väntan är desperat.

Det kan bli mycket värre. Diktatorns trupper understöds av ryskt stridsflyg, iranska elitsoldater och den libanesiska shiamilisen Hizbollah. Efter folkets fredliga revolt har al-Assad fört det femåriga inbördeskriget med bestialiska metoder. Attackhelikoptrar, bensinfatsbomber och tungt artilleri har urskillningslöst satts in mot civila. Nu hjälper själsfränden Vladimir Putin till.

Snaran dras åt runt Aleppo, bara en smal korridor är ännu öppen norrut. Belägringar av städer, dit inga förnödenheter släpps in till de svältande, ingår i regimens arsenal. Men här handlar det om hundratusentals människor. Att inta staden kan ta fasansfull tid.

al-Assad och Putin struntar i hur många som dör, alla motståndare är terrorister. Flyktingarna kan Turkiet gärna få. Och Ryssland sörjer inte att strömmen av nödlidande fortsätter till EU, där dramat orsakar splittring och spänningar.

Rebellerna är inga lammungar. I Aleppo finns moderata grupper, men också de hårdföra islamisterna i Ahrar al-Sham och al-Nusrafronten.

Islamiska staten driver däremot sitt terrorkalifat på annat håll i Syrien. Och al-Assads regeringsstyrkor har stått för den överlägset största delen av dödandet under kriget.

En FN-kommission rapporterade i måndags om diktaturens otaliga offer som har gripits, torterats och dödats i fängelser. Civilbefolkningen har utsatts för något som ”gränsar till utrotning”.

Utan tvivel har Turkiet axlat ett stort ansvar för flyktingarna, men också använt dem som bricka i ett eget politiskt spel. Europa kan tvingas att ställa upp ekonomiskt, vilket är legitimt, men också till politiska eftergifter. EU vill för sin del att Turkiet ska släppa in flyktingar från Syrien, men inte låta dem resa vidare till Grekland.

Väst hoppas fåfängt på en politisk lösning, medan Ryssland bara ser en militär. Putin kuvade ju Tjetjenien i slutet av 90-talet genom att bomba stället till grus. Även efter nästa massaker kommer dock majoriteten i Syrien att vara sunniter, och de accepterar aldrig mer att styras av al-Assad. Något slut på tragedin syns inte vid horisonten.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se Ledarskribent “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ De unga drar nitlotterna

När problem skjuts på framtiden sker en omfördelning från yngre till äldre generationer. Eftersom de unga inte röstar i lika hög grad bryr sig politikerna mer om andra.

Dagens stora utmaningar – klimatförändring, pensioner, statsskuld och arbetsmarknad – leder till en självklar slutsats: det är relativt sett mycket värre att vara ung i dag än för 25 år sedan. I de flesta länder lyser ändå generationsdimensionen med sin frånvaro i den politiska debatten. För 50 år sedan talades det ofta och högljutt om ”generationsklyftan”. I dag syns den inte längre, till skada för de unga, demokratin och den sociala rättvisan.

Vi börjar med klimatförändringen. För att den ska hållas tillbaka måste vi lägga om vanor och investera i utsläppsminskningar så att framtida generationer får en beboelig jord. Larmklockorna ringde första gången 1992 på FN:s klimatkonferens i Rio de Janeiro, men sedan dess har inte mycket gjorts för att minska utsläppen. Och framstegen efter det viktiga avtalet i Paris i december 2015 blir inte snabba eftersom premissen för det är att större insatser skjuts upp. Det var bara ytterligare fördröjningar som förmådde alla deltagarna att skriva under.

Med den tröghet som ligger i växt-huseffekten märks temperaturskillnaden först om 25 år och större konsekvenser om 50 år. Alla över 60 i dag kommer knappast att känna av den. Men ödet för de flesta som nu är yngre än 30 påverkas i grunden. När tiden är inne får de yngre generationerna bekosta den respit som de äldre har vunnit.

Så till statsskulden. Sedan 1990 har den stigit som andel av BNP med ungefär 40 procentenheter i EU och USA (och mycket mer i Japan). Med dagens räntor nära noll är effekten på inkomsterna svag, men eftersom det praktiskt taget inte är någon inflation alls och tillväxten är klen har skuldkvoterna bara stabiliserats. Amorteringarna tar alltså längre tid än väntat i den globala krisens efterdyningar, och det berövar kommande generationer det finanspolitiska utrymme de behöver för att investera i klimatåtgärder eller i att hålla säkerhetshoten från dörren.

Framtida pensioner utgör en annan form av skuld. Många länder har infört system som innebär gigantiska transfereringar mellan generationerna. Alla ska bidra medan de arbetar och få ut pengarna efter pensioneringen. Om årskullarna var lika stora och förhållandena i övrigt likartade, så skulle pensionsreglerna inte omfördela inkomsterna mellan grupper födda vid olika tidpunkter utan vara generationsneutrala, som experterna säger.

Men de stora kullarna (födda mellan 1940-talets mitt och 1960-talets mitt) har inte betalat in så mycket till systemen eftersom den ekonomiska tillväxten, befolkningsstorleken och föräldrarnas kortare förväntade livslängd gjorde det lätt att finansiera pensionerna.

Alla dessa faktorer har nu gjort helt om. Tillväxten har saktat ner, och de stora kullarna lever allt längre och bildar en demografisk puckel som tynger deras barn.

Länder som tidigt reformerade sitt pensionssystem har kunnat begränsa bördan på de unga och hålla en rimlig balans mellan generationerna. De länder där reformerna försenades har låtit denna balans missgynna de unga.

Slutligen har vi arbetsmarknaden. De senaste tio åren har villkoren för de yngre försämrats markant i många länder. Antalet unga som varken arbetar, studerar eller skaffar sig yrkesutbildning är nu uppe i 10,2 miljoner i USA och 14 miljoner i EU. Dessutom har många som är nya på arbetsmarknaden fått känna av otrygghet i anställningen och upprepade perioder av arbetslöshet. Särskilt på kontinenten är de unga anställda de första som blir lidande i ekonomiska svackor.

På alla dessa områden har de yngre generationerna fått det sämre till följd av vad som har hänt de senaste 25 åren. Det är signifikant att fattigdomen är mer utbredd bland unga än bland äldre. Detta borde vara en viktig politisk fråga med stora konsekvenser för statsfinanserna, det sociala skyddsnätet, finanspolitiken och lagstiftningen på arbetsmarknaden. Tillväxten måste få ny kraft av produktivitetsstimulerande åtgärder.

Den nya generationsklyftan har inte haft någon politisk effekt. Den nämns knappast i valdebatterna och har inte gett upphov till nya partier eller rörelser. I stället visar den sig i valdeltagandet.

Trots den ökade osäkerhet de står inför är de unga mycket mindre intresserade av partipolitiken än de föregående generationerna var vid samma ålder.

Denna generationsklyfta i valdeltagandet förklarar varför politikerna bryr sig mer om de äldre än om de unga. Men i åldrande samhällen går

fler beslut av parlament och regeringar emot de ungas intressen, ju mer de avstår från att rösta.

Föräldrar brukar hjälpa sina barn med pengar. Men bara de med inkomster och förmögenhet kan ställa upp med meningsfullt stöd. Resultatet av att unga människor nonchaleras kollektivt samtidigt som de subventioneras privat är social orättvisa i väldig skala.

Hur skevheterna mellan generationerna ska rättas till i det politiska systemet är en grundfråga för alla demokratier. Den pågående trenden kan inte upprätthållas politiskt och socialt. Det vi inte vet är när och hur unga människor kommer att upptäcka det och reagera.

Jean Pisani-Ferry professor i ekonomi och chef för det ekonomiska och strategiska sekretariat som är knutet till dfranske premiärministerns kansli.

Översättning: Margareta Eklöfen “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

”Tidigarelägg svenska klimatmålet till 2045”

Målet: inga nettoutsläpp. Vi föreslår att det svenska klimatmålet tidigareläggs till 2045. Vi vill också ha en klimatlag som tydliggör processerna och långsiktigheten i klimatpolitiken och att regeringen inrättar ett oberoende klimatpolitiskt råd med finanspolitiska rådet som förebild, skriver ledamöterna i Miljömålsberedningen.

Vid FN:s klimatmöte i Paris strax före jul enades 195 länder om ett historiskt avtal för att begränsa ökningen av medel-temperaturen på jorden. Vi ser allt flera konkreta bevis för skador från förändringarna i klimatet i samtliga världsdelar. Människor drabbas hårt av stormar, översvämningar och torka samtidigt som isar i polarområdena smälter i rekordfart. FN:s klimatpanel slår fast att denna typ av extrema väderhändelser riskerar att öka under kommande decennier. Förutom stora skador på liv och egendom hotar störningar i matförsörjningen, som en konsekvens av ett allt torrare klimat och allt knappare tillgång på vatten. En ofrånkomlig konsekvens kan bli att allt fler människor tvingas överge sina hem.

Det uppdrag som vi ledamöter i Miljömålsberedningen fått av regeringen går ut på att utveckla förslag till ett klimatpolitiskt ramverk, inklusive en precisering av det långsiktiga målet för klimatpolitiken. I uppgiften ingår också att klarlägga behovet av en klimatlag samt att ge förslag till åtgärder och styrmedel för att nå det långsiktiga klimatmålet. Inom kort presenterar vi ett enigt delbetänkande där förslag ges

till ett utvecklat klimatpolitiskt ramverk samt ett långsiktigt mål för politiken.

Våra partier har i många frågor olika uppfattningar, men när det gäller just klimatfrågan menar vi att situationen kräver bred samling. Det är mot den bakgrunden vi idag presenterar en historisk överenskommelse. Vår avsikt är att sända en tydlig signal till näringsliv, kommuner och regioner samt till medborgarna om vilken långsiktig kurs politiken kommer att ha fram-över och detta oavsett regering.

Sverige är i flera avseenden redan ett föregångsland i klimatpolitiken. Vi har visat att det är möjligt att förena snabbt sjunkande utsläpp inom landet med en stark ekonomisk utveckling. Vår avsikt är att den politik vi nu gemensamt föreslår ska ge politiken både ökad tydlighet och långsiktighet. Vi menar att detta är en av förutsättningarna för att få till stånd de investeringar som krävs för att nå uppsatta klimatmål och som samtidigt kan möjliggöra ökad sysselsättning och ekonomisk utveckling. Vår ambition är att Sverige ska vara internationellt ledande genom att visa att god ekonomisk utveckling och jobb går att förena med en ambitiös klimatpolitik.

Rätt utformad kan en klimatomställning ge oss ökad konkurrenskraft genom innovationer och teknikutveckling. Välståndet i vårt land har historiskt alltid byggt på ett omvandlingstryck där vi samtidigt bejakat teknisk utveckling och öppen handel med omvärlden.

Vi lever i en tid av snabba förändringar, inte minst i form av innovationer och ny teknik. Den nya tekniken kombinerat med beteendeförändringar ger oss många möjligheter att tackla problem inom klimatområdet som för bara några år sedan inte sågs som möjliga. Bilparken kan ställa om till en allt större andel el och biobränslen kan ersätta fossila drivmedel, inte minst för tung trafik. Parallellt kan biobaserade råvaror ge oss rader av nya produkter – plaster, textilier, höghus i trä samt bilkarosser i kolfiber - som ersättning för fossila råvaror. Den svenska stålindustrin kan befästa sin miljömässigt världsledande position genom att fortsätta tillverka stål med minskande klimatavtryck och det svenska jordbruket kan få ett uppsving genom ökad efterfrågan på hållbart producerade livsmedel.

Sverige är inte ensamt om att ställa om. Tvärtom har alla våra viktigare handelspartner, genom att också ställa sig bakom Parisavtalet, förpliktigat sig till motsvarande omställning. Detta minskar risken för att åtgärder i Sverige enbart skulle flytta utsläppen till andra länder. Vi förutsätter också att EU:s handelssystem för utsläppsrätter skärps samtidigt som konstruktionen värnar Europas basindustri inom ramen för klimatomställningen. På så sätt skapas steg för steg en växande marknad för de företag som utvecklar de nya, klimatanpassade produkterna och tjänsterna.

På FN-toppmötet i Paris skärptes målet för klimatpolitiken till att världen ska hålla temperaturhöjningen väl under 2 grader, med en strävan att begränsa uppvärmningen till 1,5 grader.

Mot bakgrund av överenskommelsen i Paris föreslår vi nu att det svenska klimatmålet – som hittills uttryckts som en vision om att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären år 2050 – skärps i linje med FN-beslutet. Vi föreslår att riksdagen beslutar att målet tidigareläggs till 2045. Nettonoll år 2045 innebär enligt vårt förslag att utsläppen i Sverige ska ha minskat med minst 85 procent jämfört med 1990. Med den kraftiga befolkningsökning som förväntas i Sverige till mitten av seklet är en minskning med 85 procent till år 2045 ett ambitiöst mål. De utsläpp som kan kvarstå år 2045

(för att åren därefter uppnå negativa utsläpp) ska dessutom kompenseras med åtgärder i enlighet med internationellt beslutade regler, vilket gör målet än mer ambitiöst.

Det innebär att per capita-utsläppen i Sverige då ligger på mindre än ett ton per person – en nivå som ligger i linje med Parisavtalet. Samtidigt kan strategier och åtgärder behöva utvecklas för att minska utsläpp i andra länder som uppkommer genom svensk konsumtion.

För att stärka ramverket föreslår vi att riksdagen beslutar om en klimatlag som tydliggör processerna inom klimatpolitiken och den långsiktiga inriktningen på arbetet. Lagen innebär bland annat att regeringen en gång varje mandatperiod ska presentera en handlingsplan som visar vilka åtgärder som behövs för att klara det långsiktiga målet och samtidigt ger tillfälle att löpande pröva om de etappmål som sätts på vägen mot 2045 behöver förstärkas.

Vi föreslår också att regeringen inrättar ett oberoende klimatpolitiskt råd. Rådets uppgift blir bland annat att ge en ”second opinion” genom att granska regeringens samlade klimatpolitik – inte minst se till att politiken inom olika områden drar åt samma håll. En förebild till det klimatpolitiska rådet är det finanspolitiska rådet, som granskar den ekonomiska politiken i förhållande till det finanspolitiska ramverk riksdagen fastställt.

Tillsammans skapar våra olika förslag till åtgärder, ett slags klimatpolitiskt urverk, som gör att klimatarbetet tickar och går – oavsett regering. Vi är övertygade om att beslut i denna riktning kommer att skapa goda förutsättningar för den långsiktiga omställning av samhället i riktning mot fossilfrihet och minimering av växthusgaser som vi alla vill se och har förbundit oss till genom Parisavtalet. Vi återkommer till frågorna om styrmedel och konkreta åtgärder för att nå det föreslagna långsiktiga målet när Miljömålsberedningen lämnar sitt slutbetänkande i juni i år.

Anders Wijkman, ordf. Miljömålsberedningen
Matilda Ernkrans, (S), ledamot
Johan Hultberg, (M), ledamot
Stina Bergström, (MP), ledamot
Rickard Nordin, (C), ledamot
Jens Holm, (V), ledamot
Lars Tysklind, (L), ledamot
Irene Oskarsson, (KD), ledamot

* Särskilt prioriterade områden

Särskilt utsatta områden

1 Vivalla, Örebro*
2 Hallunda/Norsborg, Botkyrka* (Norra Botkyrka)
3 Husby, Stockholm*
4 Ronna/Geneta/Lina, Södertälje*
5 Rinkeby/Tensta, Stockholm*
6 Araby, Växjö*
7 Rosengård söder om Amiralsgatan, Malmö*
8 Södra Sofielund (Seved), Malmö*
9 Bergsjön, Göteborg*
10 Biskopsgården, Göteborg*
11 Gårdsten, Göteborg*
12 Hammarkullen, Göteborg*
13 Hjällbo, Göteborg*
14 Lövgärdet, Göteborg*
15 Skäggetorp, Linköping

Riskområden

16 Oxhagen/Varberga, Örebro
17 Tjärna Ängar, Borlänge
18 Alby/Fittja, Botkyrka
19 Tureberg, Sollentuna
20 Adolfsberg/Dalhem/Drottninghög, Helsingborg
21 Hässleholmen/Hulta, Borås

Utsatta områden

22 Bäckby, Västerås
23 Gottsunda/Valsätra, Uppsala
24 Brandbergen, Haninge
25 Bredäng, Stockholm
26 Edsberg, Sollentuna
27 Finnsta, Upplands Väsby
28 Fornhöjden, Södertälje
29 Hagsätra/Rågsved, Stockholm
30 Hovsjö, Södertälje
31 Hässelby/Vällingby, Stockholm
32 Rissne/Hallonbergen, Sundbyberg
33 Skogås, Huddinge
34 Smedby, Upplands Väsby
35 Sångvägen, Järfälla
36 Termovägen, Järfälla
37 Älvsjö/Solberga, Stockholm
38 Östberga, Stockholm
39 Charlottesborg, Kristianstad
40 Gamlegården, Kristianstad
41 Holma/Kroksbäck/Bellevue, Malmö
42 Koppargården, Landskrona
43 Andersberg, Halmstad
44 Falkagård, Falkenberg
45 Hisings Backa, Göteborg
46 Kronogården, Trollhättan
47 Rannebergen, Göteborg
48 Tynnered/Grevgården/Opaltorget, Västra Frölunda
49 Fröslunda, Eskilstuna
50 Hageby, Norrköping
51 Lagersberg, Eskilstuna
52 Råslätt, Jönköping
53 Skiftinge, Eskilstuna

“ 15 av 53 stadsdelar extra utsatta

Öppen narkotikahandel, gängkriminalitet och en rädsla för att vända sig till polisen. I flera områden finns också religiös extremism. I en ny rapport från polisen listas 53 utsatta bostadsområden i Sverige.

De flesta områden som har störst problem med brottslighet, ofta i kombination med andra sociala problem, byggdes mellan 1965 och 1975 i det så kallade miljonprogrammet. 15 av de 53 anses särskilt utsatta, och sex bedöms som riskområden, där läget kan förvärras om inga insatser sätts in.

Tidigare har liknande områden kallats för ”no go-zoner”, men rapporten undviker det begreppet. I de utsatta områdena handlas det ofta öppet med narkotika. Ofta förekommer våld, mest mellan kriminella, men också våld som kan drabba andra, och ett ”utåt-agerande missnöje med samhället”.

I de särskilt utsatta områdena har kriminaliteten gått längre. Rapporten beskriver parallella samhällsstrukturer dit människor vänder sig, i stället för till polisen och rättsväsendet. Ofta finns också religiös extremism och personer som reser till krigsområden, till exempel Syrien, för att delta i strider.

De flesta områdena finns i och runt storstäderna. Men bland de mest utsatta områdena finns också Vivalla i Örebro, Araby i Växjö och Skäggetorp i Linköping.

Sven-Göran Wetterberg är samordnare mot extremism i Örebro och har just påbörjat sitt arbete i Vivalla, varifrån alla som rest ut till krigsområden från Örebro kommit.

– Det handlar just nu om att samla in kunskap, föra ut den till fritidsgårdar, skolor och socialtjänst och fältassistenter för att nå ut till dem som är i riskzonen.

Enligt rapporten är områdena mycket svåra att arbeta i för polisen. ”I vissa områden finns det uppgifter om att boende har känt sig hotade”, heter det i rapporten. Ett skäl har varit att kriminella har besökt lägenheter som de tror används av polisens spanare.

”I de särskilt utsatta områdena kan ett polisingripande leda till våldsamma upplopp med bilbränder och stenkastning som följd”, heter det. Samarbete med andra myndigheter och ”eldsjälar” framhålls som viktigt. Dessa eldsjälar finns ofta på fritidsgårdar och är personer som har goda kontakter i samhället.

Fredrik Malm har varit områdespolis i Vivalla i Örebro sedan 2010. Han känner igen delar av beskrivningen i rapporten:

– Vi har till exempel haft problem med att utreda vissa brott eftersom en del anser att man inte ska prata med polisen, och det kan vara svårt att få vittnen att ställa upp.

– Å andra sidan: När det gäller dödskjutningen nyligen var det flera som pratade, och som ansåg att det som hänt gick över gränsen, säger Malm, som föredrar att kalla Vivalla ett särskilt ”prioriterat område” för att komma ifrån offerstämpeln.

– Det är absolut inte en farlig plats. Människor bor och lever här och trivs väldigt bra.

Rapporten har inga enkla svar på vad som ska göras. Uthållighet och kontinuitet anses vara den främsta framgångsfaktorn.

– Det är viktigt att vi finns kvar i området, arbetar långsiktigt, lär känna folk och är en trovärdig aktör, säger Fredrik Malm.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se
Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Natoflyg till svenska baser vid rysk attack

Om Ryssland skulle invadera Baltikum kan stridsplan från USA och Norge baseras i Sverige. En tredjedel av Natos flygstyrka skulle placeras här, enligt en amerikansk krigsanalys. Försvarsminister Peter Hultqvist (S) säger att Sveriges agerande beror på situationen.

En ny militär verklighet håller på att byggas upp vid gränsen mellan öst och väst. Ryssland rustar upp med tre nya divisioner i de västra delarna av landet. Nato räds en rysk invasion av Baltikum och i dag och i morgon när Natos försvarsministrar möts i Bryssel blir Baltikums och Polens försvar en av huvudfrågorna.

I förra veckan presenterade den inflytelserika amerikanska tankesmedjan Rand ett krigsscenario som fick rubriker. Det visade sig att Nato var närmast chanslöst vid en rysk attack mot Natoländerna Lettland och Estland. Ryska förband skulle inom 36 timmar nå Rigas förorter och Tallinns inom 60 timmar.

Men vad som inte uppmärksammats är att Natos försvarsstrid förutsatte att svenska flygbaser och svenskt luftrum utnyttjades för -Natos försvar. Detta trots att Sverige inte är medlem i Nato. Slutsatsen att Sverige skulle öppna sina flygplatser bygger Rands forskare på ”informella samtal med svenska försvarstjänstemän”.

– Det är ingenting som jag känner till eller kan ta ställning till. Svenskt territorium är svensk försvarsmakts ansvar. Sedan hur vi gör i en krissituation är någonting som man får avgöra då. Det beror på vilka scenarier som gäller, säger försvarsminister -Peter Hultqvist (S).

Rands scenario visar att Nato behöver stöd av Sverige för att kunna försvara de baltiska länderna effektivt. Det temat har också tidigare studier haft, men inte så här konkret.

– Vårt arbete visar att flygbaser i Sverige är mycket värdefulla för Nato eftersom flyg från dem ger en väg in i Östersjöns luftrum som undviker det långväga ryska luftförsvaret i Kaliningrad, som hotar flygplan som flyger från Polen eller Tyskland, säger en av de två experterna bakom rapporten, David Shlapack, till DN.

I krigsscenariot ingriper flygstridskrafter från sex Natoländer. En tredjedel av dessa flygplan baseras i Sverige. Det är 5,5 divisioner, vilket kan jämföras med Sveriges 4 divisioner Gripenplan. Jaktflyg från USA och Norge, men också amerikanska attackplan, baseras i Sverige (se grafik). David Shlapack understryker att inte bara flygbaser skulle vara till fördel för Nato.

– Överflygning och marktransporter över svenskt territorium och tillgång till infrastruktur, -såsom färjesystemet över Östersjön, skulle också vara mycket viktigt, om det skulle tillåtas, säger han.

Sverige undertecknade 2014 ett värdlandsavtal med Nato som regeringen i vår ska lägga fram för riksdagen för godkännande. Avtalet gör det enklare och snabbare för Nato att använda svenska baser vid övningar, kris och krig. Dock krävs alltid först en inbjudan från svensk sida.

– Värdlandsavtalet handlar om att ge och ta emot hjälp. Hur det används i en krissituation är något man får ta ställning till då. Men den militära förstärkning vi gör nu på Gotland har också en betydelse för Baltikum, understryker Peter Hultqvist.

Sverige har i solidaritetsförklaringar från 2008 lovat att stödja våra grannar i EU och Nato och riksdagens försvarsbeslut 2015 innebär att förutsättningarna för detta ska bli bättre. Enligt David Shlapack kan samarbete i krig med Nato ”vara det bästa sättet att säkra Sveriges egna intressen”.

– En sådan strategi skulle inte vara riskfri, uppenbarligen. Dock behöver regeringen och folket i Sverige väga dessa risker mot utsikten att leva med ett aggressivt Ryssland som har besegrat Nato, lamslagit alliansens trovärdighet, och ett återupprättat Moskva som dominerande militärmakt i Baltikum, säger David Shlapack.

Enligt hans resonemang skulle det dock vara svårt för Sverige att hålla sig utanför en konflikt i närområdet.

– En rysk invasion av Baltikum skulle vara mycket hotande mot Sveriges säkerhet och enligt min uppfattning är det nog inte möjligt för Sverige att bara hålla sig utanför, även om man ville, säger David Shlapack.

I riksdagens försvarsbeslut 2015 slås fast att i Östersjöområdet gränsar ryskt territorium direkt mot EU och Nato: ”Det faktum att Sverige i högre grad än tidigare befinner sig i en säkerhetspolitisk frontzon påverkar Sveriges militärstrategiska läge.”

Även försvarsminister Peter Hultqvist understryker att vid en konflikt i Östersjöområdet ”så är vi inte ensamma”. Men han vill inte spekulera om ett ryskt anfall mot Baltikum.

– Vi har ett djupt intresse av att varje nations suveränitet respekteras och att det över huvud taget inte blir den här typen av situationer. De baltiska ländernas suveränitet är kopplad till folkrätten så det är oacceptabelt över huvud taget med någon sorts intervention i de baltiska länderna, säger Peter Hultqvist och tillägger:

– Men vi inser ju att blir det en kris av något slag – vilket vi anser ska undvikas – så blir vi på något sätt påverkade allihop. Vad ett enskilt land som Sverige gör i den situationen är något vi får ta ställning till då. All verksamhet vi nu har i form av övningar och annat är ju ett sätt att visa upp en höjd tröskel som kan användas i ett läge där vi blir tvingade till det, säger försvarsministern.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se

Mattias Carlsson mattias.carlsson@dn.se

“ Fakta.

Studien

Rands studie bygger på nästan ett års krigsspel, där amerikanska officerare och experter iscensatt ryska attacker mot Baltikum.

Rand föreslår att Nato sätter upp cirka 6 000 väl utrustade soldater för att avskräcka Ryssland från anfall.

Rand

Rand är en säkerhetspolitisk tanke-smedja som haft stort inflytande på USA:s försvars- och säkerhetspolitik.

Rand anlitas ofta av USA:s försvarsgrenar och regering.

En Randstudie banade väg för de baltiska ländernas Natointräde. “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Expert: Rysslands upprustning saknar motsvarighet

Det kommer allt fler varningar om att de sämre relationerna mellan öst och väst om några år kan leda till krig. Även Sverige kan då dras in. Den amerikanska studien som DN rapporterar om i dag är det senaste exemplet.

Nyligen väckte arméchefen Anders Brännström uppmärksamhet när han sade att ”vi kan vara i krig inom några år”. Säkerhetspolisen slog redan 2014 fast att Ryssland bedriver krigsförberedelser mot Sverige. Som exempel nämndes bombövningen på långfredagen 2013, som enligt besked från Nato i förra veckan var en simulerad kärnvapen-attack.

I Sverige beslutade riksdagen 2015 att försvaret av Sverige åter är huvuduppgift för militären och att alla förband måste öva på detta. Nästa vecka inleder Försvarsmakten detaljplanläggningen för den största militärövningen sedan 1993. I övningen ”Aurora 17” ska 16 000 soldater från armen, flygvapnet, marinen och hemvärnet öva – scenariot är att Sverige blir attackerat av främmande makt. I övningen ingår också att Sverige tar emot militär hjälp från andra länder, de nordiska grannländerna har bjudits in att delta.

– Det värdlandsavtal som Sverige skrivit med Nato ska ratificeras i samma period och då såg vi det som ett bra tillfälle att öva vår del. Det kan betyda att vi tar emot militära förband från annat land och så stödjer vi dem med skydd, bevakning och logistik, säger Rickard Wissman, informationschef för övningen ”Aurora 17”.

Också i omvärlden hörs allt oftare varningar för ett krig som skulle utspelas i Sveriges närområde, både från USA och från Ryssland.

– Risken för krig har inte tagits på allvar på många år, men nu gör även USA det. Vi har ett avsevärt försämrat säkerhetsläge vid Östersjön av flera skäl. Framför allt på grund av den illegala annekteringen av Krim och den allt sämre relationen mellan Ryssland och västvärlden–USA. Det kan leda till reella konflikter i Östersjöområdet, säger forskningsledaren Mike Winnerstig vid Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI.

Säkerhetsläget runt Skandinavien ska diskuteras när Natos försvarsministrar möts i Bryssel i dag och i morgon. I helgen hålls också den årliga säkerhetskonferensen i München. Från Sverige är försvarsminister Peter Hultqvist (S) inbjuden till bägge mötena.

I en rapport inför Münchenmötet tecknar de tyska arrangörerna en mörk bild med flyktingkrisen och krigen i Syrien och Ukraina. Men det kan bli värre: ”För första gången sedan kalla krigets slut är upptrappat våld mellan stormakter inte något som längre kan avfärdas som -orealistiska mardrömmar”, slår de fast.

USA har beslutat att fyrfaldiga försvarsutgifterna för Europa och sätta upp en brigad, med 5 000 soldater i Baltikum och Polen. Satsningen görs för att avskräcka en rysk aggression. Men enligt Ryssland är det från Natos sida som hotet kommer. I den nationella säkerhetsstrategin som undertecknades av Vladimir Putin i december beskrivs Natos militära aktiviteter vid Rysslands västra gräns som ett hot mot nationens säkerhet.

Under 2016 har ryska försvars-ministeriet aviserat att tre nya divisioner, totalt 45 000 soldater, ska inrättas längs Rysslands västra gräns. Åtgärden beskrivs av ryska militärledningen som ett direkt svar på Natos agerande.

Chefen för Rysslands västra militärområde, som gränsar mot Finland och Baltikum, generallöjtnant Andreij Kartapolov lovade förra veckan att genomföra minst 300 plötsliga stridsberedskapsövningar 2016. Totalt under året ska mer än 800 större övningar genomföras i västra Ryssland.

– Det pågår ett hårt och kompromisslöst informationskrig mot oss. Natomedlemmar går till det absurda. De sprider tesen om att det är nödvändigt att ytterligare beväpna sig för att Ryssland närmar sig Natos tröskel, sade vice försvars-minister Anatolij Antonov i fredags.

Han tillade att Ryssland är öppet för återupptagna kontakter med Nato.

– Men självfallet kan det inte återföljas av ökad militär aktivitet nära den ryska gränsen. Det är en väg till ingenstans, en linje som leder till en glidning mot konfrontation, sade Anatolij Antonov.

Mike Winnerstig påpekar att många Nato-länder länge var skeptiska till att alliansen skulle utvidgas och att det är länderna ur Sovjetimperiet som själva drev på för att komma in i Nato.

Vem är det som rustar mest, Nato eller Ryssland?

– Det är helt uppenbart att det är Ryssland som sedan 2009 har haft ett väldigt stort så kallat beväpningsprogram. Regionalt i Europa har Ryssland genomfört den största upprustningen. Detta har inte någon motsvarighet alls inom Nato-länderna, som snarare rustat ned påtagligt under många år, säger Mike Winnerstig.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se

Mattias Carlsson mattias.carlsson@dn.se

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Allt handlar om Baltikum

Analys. Sverige ökar åter sina försvarsutgifter, och skälet är Ryssland. Det krigsscenario som de flesta svenska försvarspolitiker och experter oftast ser framför sig är just ett anfall mot baltiska stater, där Sverige dras in.

Rysslands upprustning har fått Sverige att öka försvarsutgifterna och satsa på bland annat nya ubåtar, militärer på Gotland och fler övningar.

Den svenska upprustningen har ett brett stöd från regeringspartierna och tre av de borgerliga. Liberalerna och SD vill öka försvarsbudgeten ännu mer, Vänstern är emot satsningarna på Jasplan och på Gotland.

Men trots att handlingen talar ett tydligt språk vill inte alla politiker och höga militärer tala om en krigsrisk. Statsministern har sagt att Ryssland inte är något direkt militärt hot mot Sverige, och den militära underrättelsetjänsten gjorde samma bedömning så sent som i somras. Arméchefen har däremot nyligen sagt att ”vi kan vara i krig inom några år”.

Aftonbladets krönikör, författaren Jan Guillou, tolkar det som att arméchefen utmålar ett hot om att Ryssland ska ockupera vårt land. ”inte ens våra sämre thrillerförfattare skulle komma på något sådant”, skriver han och drar slutsatsen att talet om ett militärt hot är ett sätt att skrämmas i syfte att ansluta Sverige till Nato.

Men när experter och politiker talar om krigsrisk brukar de inte avse att Ryssland skulle ockupera Sverige. I stället varnar de för scenarier som det här intill: ett ryskt anfall på Baltikum där Sverige dras in. ”Är det så att det händer något kommer vi med stor säkerhet att dras in”, sade försvarsminister (och Natomotståndaren) Peter Hultqvist (S) om ett krig eller en kris i närområdet i en riksdagsdebatt på tisdagen.

Skulle Ryssland verkligen anfalla Baltikum så skulle Nato troligen vilja upprätta baser här och be regeringen om tillstånd i enlighet med värdlandsavtalet. Ryssland vet att Sverige kan komma att svara ja, och kan välja att till exempel först slå till mot Gotland för att förhindra en Natobasering där. I värsta fall före ett anfall på Baltikum.

Den fråga försvarspolitikerna ställer sig är hur sannolikt det är att detta händer. I går talade försvarsutskottets ordförande Allan Widman (L) i riksdagen om en reell krigsrisk, medan försvarsministern undvek att värdera den. Det kan ha att göra med att en regerings ordval i sig påverkar relationen med Ryssland.

I vår lägger regeringen en proposition om ett värdlandsavtal med Nato. Regeringen och de borgerliga har tidigare varit överens om att avtalet behövs. Försvaret är litet, om man jämför med på den tiden Sverige drev en neutralitetspolitik. Landet klarar inte sitt eget försvar särskilt länge utan hjälp utifrån. Å andra sidan ökar värdlandsavtalet risken för att Sverige ses som en del av Nato och fiende till Ryssland. Räkna med att det blir debatt innan beslutet fattas i sommar.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Utredare vill att hela KI-ledningen avgår

Den före detta rikspolischefen Sten Heckscher ska leda en granskning av Karolinska institutet. Bra, men inte tillräckligt, säger Bengt Gerdin som utredde Macchiarinis forskningsfusk. – KI:s ledning måste avgå, säger han.

Under en presskonferens presenterades i går den nya utredningsgrupp som ska gå till botten med KI:s hantering av Macchiariniskandalen.

– Vi ska granska KI:s hantering i frågan om Macchiarini. Vad har hänt och vem har gjort vad. Vi vill ha klarhet i vad som har hänt, rekryteringsprocess och allt möjligt, säger juristen Sten Heckscher som ska leda utredningen.

Utnämnandet av den oberoende granskningen välkomnas av Bengt Gerdin, utredaren som redan i maj i fjol kom fram till att Macchiarini gjort sig skyldig till allvarligt forskningsfusk.

– Heckscher verkar vara en hederlig person, och man måste utreda externt vad som hänt. Det har varit en sådan sörja och blivit en skandal så stor att den påverkar hela Karolina institutet. Många strukturella lik som KI inte velat veta av har uppenbarat sig.

Däremot anser inte Bengt Gerdin att utredningen räcker för att återskapa förtroendet för KI och dess ledning.

– Det krävs en symbolhandling. Swedbanks vd sparkas för att han är en belastning för Swedbank. På samma sätt har det uppenbarats så mycket vid KI att förtroendet kräver att de i ledande ställning lämnar. Det är av omtanke om KI och vad KI står för. KI är viktigare än rektor Hamsten och de andra, säger han.

Ordföranden i KI:s styrelse, Lars Leijonborg, säger att styrelsen valde Sten Heckscher som utredare på grund av hans oberoende, och att han därför också själv får välja ut sina medarbetare.

– Jag hoppas de ska leta i alla skrymslen. KI är skadat men det går att reparera, säger Lars Leijonborg.

Förutom Sten Heckscher kommer den finländske professorn Carl Gahmberg samt författaren och den tidigare DN-medarbetaren Ingrid Carlberg att delta i granskningsgruppen.

Ingrid Carlberg vill inte kommentera vilken bild hon har sedan tidigare av Macchiariniärendet.

– Men det finns tillräckligt mycket som är upprörande för att det ska kännas motiverande och utmanande att gå till botten med hur KI har skött det här, och där har fortfarande inte allt kommit fram, säger hon.

Bengt Gerdin anser inte att en utredning räcker för att återvinna förtroendet.

– Jag tycker inte att en sådan här oberoende utredning kan ha som uppgift att återupprätta något förtroende. Förtroende, det förtjänar man. Den här utredningen ska ta reda på vad som gått snett, om något har gått snett.

Enligt utredaren Sten Heckscher ska utredningsarbetet sätta i gång omgående. Men det är fortfarande oklart exakt vilka frågor som utredningen kommer att ta fokus på, och hur det ska göras.

– Det är inte lätt att svara på nu men det finns till exempel tre gränssnitt: sjukvården, åklagarens utredning och högskolelagen. Och vi kommer inte att genera oss utan tala med alla vi anser bör talas med, säger Sten Heckscher.

När granskningen kommer att vara klar är enligt Sten Heckscher svårt att säga. Lars Leijonborg har önskat resultat till sommaren.

– Ja, kanske, men det är oklart när sommaren infaller, säger Sten Heckscher.

Macchiariniaffären startade år 2010 när den italienske då uppburne stjärnkirurgen Paolo Macchiarini anställdes som gästprofessor på Karolinska institutet. En tjänst han kombinerade med en överläkarbefattning på Karolinska universitetssjukhuset. Under 2012–2013 gjorde Macchiarini tre operationer med konstgjorda luftstrupar på vad som har hävdats var svårt sjuka patienter. Att de skulle ha varit döende tillbakavisas av fyra läkare vid KS som i juni 2014 anmälde kirurgen till KI:s rektor Anders Hamsten för forskningsfusk.

Först på hösten 2014 tillsattes en extern utredare, Bengt Gerdin, som ett halvår senare inkom med en rapport som bekräftade Macchiarinis

forskningsfusk. Men Anders Hamsten friade Macchiarini och menade att det kirurgen ägnat sig åt var sjukvård, inte forskning.

I början av året sände SVT Bosse Lindquists tredelade och uppmärksammade dokumentär om Macchia-rini, ”Experimenten”, vari ytterligare oklarheter kring kirurgens agerande blottlades. Där ifrågasattes också KI:s ickeagerande i affären.

Paolo Macchiarini har totalt gjort åtta transplantationer med luftstrupar av plast, men bara två av patienterna är i dag i livet.

KI beslutade nyligen att inte förlänga Macchiarinis forskningsförordnande på KI som avslutas i november i år. Förordnandet på KS löpte ut redan i november 2013.

De tre operationer som utförts vid Karolinska universitetssjukhuset ska även de granskas av en extern utredare.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se
Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

“ Fakta. De ska granska KI
Sten Heckscher har tidigare varit president i kammarrätten i Stockholm, rikspolischef och ordförande i styrelsen för Stockholms universitet.
Ingrid Carlberg är journalist, författare och hedersdoktor vid Uppsala universitet och har skrivit den prisbelönta boken ”Pillret”.
Carl Gahmberg är professor vid Helsingfors universitet och utländsk ledamot av svenska Kungliga -vetenskapsakademien. “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Myndigheter slår larm om mottagande

Flera myndigheter slår larm om att mottagandet av de ensamkommande flyktingbarnen inte fungerar. Brist på socialsekreterare, otillräckligt utredda boenden och mindre tillsyn är problem som pekas ut.

Ett stort antal myndigheter deltog på tisdagen i en öppen utfrågning i riksdagen om de ensamkommande flyktingbarnen och socialtjänstens ansvar. Gunilla Hult Backlund, generaldirektör på Inspektionen för vård och omsorg (IVO), berättade att antalet HVB-hem för ensamkommande på ett år har stigit från 525 till 1 209. IVO klarar inte att hålla jämna steg.

– Det är svårt att få tag i kompetenta och erfarna föreståndare. Det blir fler oerfarna aktörer med låga kunskaper om den verksamhet de ska bedriva och ansvara för. Det stora antalet HVB-hem påverkar också vår tillsyn, säger Gunilla Hult Backlund.

Barnombudsmannen och många and-ra deltagare i utfrågningen pekade på bristen på socialsekreterare. Konsekvensen blir bristfälliga utredningar om flyktingbarnens behov och om vilket boende som är lämpligt.

– Många erfarna socionomer slutar för att det är för tungt, det finns inga utvecklingsmöjligheter och lönen är för dålig. Det gör att det inte finns kompetens kvar, säger Josefin Johansson på fackförbundet SSR.

Följderna blir svårhanterliga, enligt Gunilla Hult Backlund på IVO.

– Konsekvensen är det vi ser nu, med HVB-hem med mycket bråk och konflikter som ytterst kräver andra resurser som polis och vaktbolag. Det är en tråkig utveckling.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ FN pressar Turkiet att öppna gränsen

Kilis. Pressen ökar på Turkiet att öppna gränsen för tiotusentals syrier på flykt från dödsfällan Aleppo. Men trots löften från regeringen att släppa in dem ”på ett kontrollerat sätt” förblev stålgrindarna vid gränsövergången stängda på tisdagen.

Långt bort i fjärran kan man höra någon enstaka knall från striderna norr om Aleppo, där den syriska regeringsarmén stödd av iranier, libanesiska Hizbollagerillan och ryssar håller på att fullborda sin omringning. Vid 16-tiden ser vi siluetterna av ryska plan mot skymningshimlen någon mil in på syriskt område, på väg mot nya bombningsuppdrag.

Från detta flyr de mellan 35 000 och 50 000 syrier som har fastnat i ett ingenmansland några hundra meter ifrån oss.

FN:s flyktingorgan UNHCR sällade sig på tisdagen till EU och vädjade till Turkiet att öppna gränsen just här utanför staden Kilis. Vid en presskonferens i Budapest sade den turkiske utrikesministern Mevlut Cavusoglu att syrierna nu släpps in ”kontrollerat” och att 10 000 av 50 000 nyanlända redan har fått passera.

Det är oklart hur detta skulle ha skett, eller vilken tidsperiod ministern avsåg. Möjligen syftade han på några tusen syriska turkmener som togs emot vid månadsskiftet.

Från vår utsiktspunkt på den turkiska sidan av gränsövergången – som är formligen belägrad av turkiska och internationella medier – kan vi

konstatera att grindarna är stängda för femte dagen i rad, bara någon enstaka sjuktransport släpps igenom från Syrien.

Betydligt tätare är trafiken söderut: lastbilar med nödhjälp och andra varor passerar regelbundet. Även denna dag ser vi byggsatser för tält, stora mängder filtar och även mat. Vid ett tillfälle kör två långtradare förbi fyllda med levande höns.

Enligt den turkiska hjälporganisationen IHH som DN har talat med sänds 30 000 portioner mat över gränsen varje dag nu, liksom hela 100 000 bröd.

Även om vissa flyktingar kommer att släppas igenom tyder mycket på att Turkiet satsar den mesta kraften på att bygga upp läger på den syriska sidan. Ankara har länge talat om att skapa en ”säker zon” söder om gränsen, och kanske är det detta man försöker förverkliga nu.

Här, på den öppna platsen framför gränsstationen, har en sorts marknad växt fram – med syrier som väntar på anhöriga, chaufförer, biståndsfolk, nyfikna ortsbor och givetvis försäljare som förser alla med mat och vatten. I folkhopen finns också männi-skor som vill ta sig över till den syriska sidan. Här träffar vi tre unga soldater från Fria syriska armén (FSA), den väststödda motstånds-rörelsen som nu håller på att förlora greppet om den del av Aleppo som den hållit i flera år.

– Jag kom hit för en vecka sedan för att tjäna lite pengar och hjälpa min familj. Men jag hittar inget jobb, så nu vill jag tillbaka och slåss, säger Muhammed Hilal, en 21-åring som trots sin ålder har flera år av strider bakom sig.

– Vi har slagits mot IS, mot kurder och mot syriska armén. Värst är IS för de har de bästa amerikanska vapnen, säger Muhammed som har sällskap av kamraterna Alaa Halak och Zakaria Jammal. De kommer alla från staden Tel Rifat och nu vill de tillbaka ”för att bryta belägringen”.

När de unga soldaterna tog sig in i Turkiet för drygt en vecka sedan var det inga större problem att passera gränsen – motsvarande 300 kronor i muta så var det fixat. Men nu har de turkiska myndigheterna en stenhård attityd och vägrar släppa tillbaka dem igen.

– Jag har frågat en gång och det blev nej. Nästa gång kommer de att spöa upp mig. En av de turkiska gränsvakterna har vi gett öknamnet al-Assad för att han är så brutal, säger Muhammed.

Han och hans kamrater har inte en tanke på att stanna i Turkiet, än mindre söka sig till Europa. Det är alldeles för dyrt, och dessutom är det ”varje ung mans plikt” att slåss för fosterlandet.

– De svaga lämnar landet, men starka män stannar och slåss, säger Muhammed som själv bara var en skolpojke när kriget började.

En medelålders skäggig man i svart täckväst cirkulerar bland de unga männen på vägen. Han är syrier och talar perfekt turkiska – en viktig man med kontakter, enligt soldaterna.

Kanske är han en hängiven regimmotståndare, kanske vill han bara tjäna en hacka på sina landsmäns svåra belägenhet. Med DN vill han inte prata.

Senare, på kvällen, får vi hur som helst höra att Muhammed och hans vänner har tagit sig över till Syrien och är på väg in i striderna.

Ett nybyggt läger alldeles vid gränsen kan svälja ytterligare omkring 10 000 flyktingar. Men om portarna öppnas kommer mångdubbelt fler kanske att hamna inne i Kilis, en stad med 90 000 invånare som redan är mer eller mindre översvämmad av syrier.

En av dem är Ahmed al-Mahmoud, en 26-årig affärsman som fick sitt ben krossat i en rysk flygattack för tio dagar sedan.

– Det var på marknaden, mitt ute bland vanligt folk som handlade. Att det är ryssarna märker man på att explosionen bara kommer, utan förvarning. De flyger så snabbt och så högt. Syriska regeringens flyg är långsamt så det hör man i tid, säger han.

Många av dem som väntar vid gränsen kommer från al-Mahmouds hemstad Azaz, som ligger inklämd mellan IS, regeringsarméns och FSA:s områden och beskjuts dag och natt. Själv vill han ändå tillbaka, när hälsan tillåter.

– Jag har inte mycket kvar, varken pengarna eller min goda hälsa. Bara familjen. Därför vill jag tillbaka till Azaz om det går, säger han.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

“ Fakta. Fler än tio miljoner på flykt
Inbördeskriget i Syrien började som försiktiga protester 2011 i spåren av den arabiska våren, och har sedan dess utvecklats till ett fullskaligt inbördeskrig mellan en stat i sönderfall och ett stort antal olika rebell-grupper.

Mer än 6,5 miljoner människor har tvingats lämna sina hem inne i Syrien och 4,5 miljoner har sökt skydd i grannländerna, främst i Turkiet.

Källa: DN “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Brokig skara styr i Aleppo

Flera stormakter är inblandade i slaget om den viktiga staden Aleppo. DN:s korrespondent Erik Ohlsson reder ut vem som slåss mot vem.

1. Varför är Aleppo så viktigt?
Det var tidigare Syriens största stad och den ligger strategiskt helt nära gränsen till Turkiet och nära de områden som terrororganisationen Islamiska staten (IS) behärskar i Syrien. Om regimens krigsmakt (stödd av Ryssland, Iran och Hizbollah bland annat) tar kontroll över Aleppo är den väpnade oppositionen, ”rebellerna”, försvagade näst intill underkastelse.

2. Vilka är då de ”rebeller” som kontrollerar de delar av Aleppo som nu flygbombas?
Det är en mycket brokig samling som består av allt från grupperingar som får militärt stöd av USA, som Liwa Suquor al-Jabal, till jihadister som terrorstämplats i väst, som det al-Qaidaanknutna Jabhat al-Nusra – och allt däremellan.

3. Finns Islamiska staten (IS) i Aleppo?
Nej, IS kontrollerar samhällen omedelbart nordost om Aleppo, där de bekämpas av ”rebellerna”, men de finns inte i själva staden.

4. Ryssland gick in i Syrienkriget på president Bashar al-Assads sida i månadsskiftet september-oktober förra året, med flygstrids-krafter. Vad vill ryssarna med det?
Ryssland har varit allierat med Syrien sedan Sovjettiden, i början av 1970-talet. Ryssarna har tillgång till en flottbas utanför staden Tartus.

Kreml vill stötta sin vän al-Assad och samtidigt skaffa sig lite internationell prestige. Som offi-ciellt skäl har den ryske presidenten Putin angett att de ryska planen ska angripa IS. Men ännu så länge har attackerna mest riktats mot andra rebellgrupper – och mot civila.

5. Vad händer med fredsförhandlingarna?

De stoppades för en vecka sedan, utan att parterna ens börjat prata med varandra. Det finns planer på ett möte i München med den så kallade kontaktgruppen för Syrien senare denna vecka, en grupp där både USA och Ryssland ingår. Inför detta möte har USA:s utrikes-minister John Kerry krävt ett eldupphör i Syrien. Men han tycks tala för döva öron. Just nu är det bomberna som talar i Syrien. Och det är ingen tvekan om att al-Assad och Ryssland skaffat sig medvind, i och med det ökade våldet.

6. När kommer Aleppo att falla?

Det är omöjligt att säga. En belägring kan bli en långdragen – och otäck – historia, en humanitär katastrof med svält och umbäranden som vi sett prov på i mindre skala i Syrien tidigare. Men Aleppo, den rebellkontrollerade delen, har ju uppskattningsvis mellan 400 000 och 500 000 invånare.

7. Det har talats om att Turkiet och Saudiarabien skulle skicka marktrupper till Syrien. Hur sannolikt är det?

Turkiet har länge talat om en ”säkerhetszon” inne i Syrien, formellt för att skydda sitt territorium men framför allt för att slippa härbärgera fler syriska flyktingar – det finns 2,5 miljoner Syrienflyktingar i Turkiet för närvarande. Men det verkar osannolikt att Natolandet Turkiet skulle agera för en sådan zon just nu. Saudiarabien har talat om att slå till mot IS inne i Syrien. Om så sker skulle det innebära en rejäl upptrappning av konflikten och en potentiell risk för att kriget sprider sig utanför Syriens gränser.

Erik Ohlsso erik.ohlsson@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Krav på aborträtt för zikasmittade kvinnor

Zikaepidemin i Brasilien väcker nytt liv i abortfrågan. FN uppmanar nu världens största katolska land att göra undantag från sin lagstiftning och tillåta gravida kvinnor som riskerar att föda barn med fosterskador att få göra abort.

– Vi ber regeringen att backa och ändra lagen, säger FN:s taleman Cecile Pouilly.

Hon får medhåll av opinionsbildaren Hélio Schwartsman på Brasiliens största dagstidning Folha de São Paulo.

– Om en kvinna är gravid och just fått reda på att hon är smittad av zikaviruset är det inte mer än rätt att erbjuda henne abort. Varje kvinna måste få följa sina egna instinkter, skriver han.

De gravida kvinnorna som smittats av zikaviruset tros löpa en stor risk att deras barn föds med den neurologiska diagnosen mikrocefali som gör att barnets hjärna inte utvecklas. Barnet kommer inte att kunna gå eller sitta rakt och får grova syn- och hörselskador.

I Brasilien är abort endast tillåtet om kvinnan blivit våldtagen, om det finns risk för kvinnans liv eller om fostret helt och hållet saknar hjärna. FN vill nu att landets högs-ta domstol ändrar formuleringen så att även kvinnor vars foster fått mikrocefali ska erbjudas abort.

Problemet är att det religiösa motståndet mot abort är utbrett i Brasilien och övriga Latinamerika. I flera länder är det förbjudet att

göra abort även om kvinnan riskerar att omkomma vid förlossningen. Den hårdaste abortlagstiftningen har El Salvador, där till och med ett missfall kan jämställas med mord. Det största motståndet kommer från de protestantiska pingstkyrkorna som det senaste decenniet blivit en maktfaktor i politiken i Latinamerika. Många av deras församlingsmedlemmar jämför abort med mord.

– I sjunde månaden så upptäckte min läkare att vårt barn var missbildat. Hon sade att om mitt barn skulle födas skulle hon bli en grönsak. Hon erbjöd mig att göra en abort, men det är olagligt och det ville jag inte göra, säger Nadja Bezerra.

Hon bor i delstaten Pernambuco i Brasilien, som är den region i världen som drabbats värst av zikaviruset. I en del av delstatens kommuner har uppemot hälften av hushållen redan smittats av viruset och myndigheterna har rapporterat 1 447 fall där barnet misstänks ha fötts med mikrocefali. Hennes barn är nu tre månader och gravt utvecklingsstört.

– Det var Guds vilja att jag skulle föda Alicia. Jag förstår bara inte vad jag gjort för fel. Varför ska jag som redan är fattig drabbas? frågar sig Nadja Bezerra.

Hon är medlem i pingstförsamlingen Assembleia de Deus (Guds församling) som bildades av två svenska missionärer för över hundra år sedan och i dag är Brasiliens största pingstkyrka. Tillsammans med andra frikyrkor driver den en kampanj i kongressen och vill att parlamentarikerna gör landets abortlagstiftning ännu hårdare. Bland annat vill pingstkyrkan att de som hjälper till vid olaglig abort ska kunna straffas och hamna i fängelse.

– Abort är emot Guds vilja, säger Nadja Bezerra och tittar på sin man som precis har kommit hem från jobbet.

I Brasilien genomförs varje år uppskattningsvis 850 000 olagliga aborter på privata läkarkliniker. Det kostar omkring 30 000 kronor att genomföra en olaglig, men säker, abort i Brasilien.

– Man kan säga att det bara är lagligt för de rika att göra abort i Brasilien. Det fattiga har inte den möjligheten, säger Drauzio Varella, som är Brasiliens mest berömda läkare med egna tv-program.

Han menar att abortförbudet är ett hyckleri som endast drabbar fattiga kvinnor.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com “

“ Fakta. USA mobiliserar mot viruset

En och en halv miljon människor har smittats av zikaviruset i Brasilien, som är det värst drabbade landet i världen. Hälsomyndigheterna har konstaterat 404 fall av mikrocefali de senaste månaderna, men ytterligare 3 670 är under utredning. Det andra mest drabbade landet i världen är Colombia.

USA:s president Barack Obama är rädd för att viruset ska spridas i landet och bad i går kongressen om 15 miljarder kronor till bekämpning.

Zikaepidemin bröt ut i oktober förra året och sprids av samma mygga som sprider denguefebern. Myggan förökar sig i stillastående vatten och trivs där det är varmt. Eftersom det nu är sommar på södra halvklotet och faller många tropiska regn är förhållandena idealiska för myggan. “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Radikala tar till våld för att rädda friheten

Xining. Oroligheterna är tillbaka på gatorna i Hongkong. Den här gången med våldsammare inslag än hösten 2014, då de utbredda och långvariga protesterna för demokrati i stort sett skedde fredligt. Nu kastade nya radikala grupper flaskor, blomkrukor, tegelstenar och brinnande föremål mot polisen.

48 poliser uppges ha skadats och över 50 personer gripits. Uppploppet fördömdes av Hongkongs högsta politiska chef CY Leung och rakt över linjen av etablerade politiska krafter i staden. CY Leung försvarade polisens metoder – bland annat avfyrades två varningsskott – med att polismän som redan låg skadade på marken blev angripna.

Kravallerna handlar mindre om det bråk mellan gatumatsförsäljare utan tillstånd och polisens beslut att slå till mot dem, som startade oroligheterna natten mot tisdagen. De handlar desto mer om de spänningar som finns kvar i Hongkong efter de stora demonstrationerna 2014.

De grupper som nu snabbt anslöt på försäljarnas sida och gick till attack mot polisen menar att Hongkongs identitet, kultur och särprägel är hotade. De vill begränsa Pekings inflytande och har tidigare protesterat mot hur gränshandlare från Fastlands-Kina åker fram och tillbaka till Hongkong för att bunkra varor som de säljer med vinst på and-ra sidan gränsen.

De nya radikalare grupperna tycks löst sammansatta, men förenas av sitt kraftiga motstånd mot den mäktiga grannen i norr.

Den senaste tiden har fem försvunna bokhandlare från Hongkong, som nu samtliga dykt upp hos den kinesiska polisen, ökat rädslan för att det kinesiska kommunistpartiet försöker urholka överenskommelsen om ett land, två system. Konstruktionen skapades för att skydda yttrandefrihet och mänskliga rättigheter då Hongkong överlämnades av Storbritannien till Kina 1997.

”Vi är en grupp av namnlösa Hongkongbor som går i täten för protester. Eftersom det gamla sättet att göra motstånd mot myndigheterna på har misslyckats har vi inget annat val än att bryta dödläget”, lyder en kommentar i Facebookgruppen Hongkong indigenous.

”Hongkongs invånare blir förrådda eftersom de stängts ute från rätten till verklig demokrati”, heter det i ett annat uttalande från gruppen, som bildades förra året.

Gruppens ledare Edward Leung, som sågs i täten för protesterna mot polisen, har gripits, enligt Hongkongtidningen South China Morning Post.

På tisdagskvällen, lokal tid, varnade polisen invånare för att delta i de nya protester som planerades.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Ägare kände inte till att Wolf skulle sparkas

Beskedet om att Swedbanks vd Michael Wolf får sparken kom som en total överraskning för storägarna. Samtidigt ifrågasätter Aktiespararna Anders Sundströms roll som ordförande.– Han har betett sig olämpligt på flera sätt, säger Albin Rännar.

På tisdagen fick Swedbanks vd Michael Wolf sparken av en enig styrelse. Styrelseordförande Anders Sundström motiverar åtgärden med att styrelsen ”vill bygga ett nytt ledarskap”.

– Michael Wolf är inte rätt person att ta nästa steg, sa Sundström på en telefonkonferens.

Men Swedbank har den senaste tiden skakats av att flera i ledningen gjort stora fastighetsaffärer i egna bolag – ett upplägg som vd Michael Wolf godkänt. Turerna granskas av Finansinspektionen och Anders Sundström medger att affärerna även haft betydelse när det gällt Wolfs framtid i banken.

– Men det är inte huvudskälet.

Anders Sundström kritiserade dock Wolf för att han godkände fastighetsaffärerna.

– Han hade kunnat stoppa affärerna om han hade velat, säger Sundström.

Men föreningen Aktiespararna, med över 70000 medlemmar, menar att styrelseordförande inte kan komma undan ansvar. Om det var stämma i dag skulle föreningen -ifrågasätta honom.

– Fastighetsaffärerna har varit olämpliga och antagligen har Sundström varit medveten om det. Ansvaret faller tillbaka på honom och styrelsen bör ha internkontroll som ser till att sådant här inte händer, säger Albin Rännar, chef för marknadsövervakning på Aktiespararna.

– Det är Anders Sundström som sitter högst upp. Nu är han pressad och försöker finna en syndabock. Vi tolkar det här som Sundströms försök att själv klamra sig fast, fortsätter Albin Rännar.

Anders Sundström tillbakavisar dock ansvaret för fastighetsaffärerna. Han förklarade att vd har ansvaret för att granska eventuella intressekonflikter.

Det är inte ett argument som Carina Lundberg Markow, ägaransvarig på Swedbanks största ägare Folksam, tycker håller. Styrelsen har ett eget ansvar.

– När vd kommer till styrelsen med ett förslag har det harvats igenom regelverket. Styrelsen ska då göra en självständig analys. Bara för att vd kommer med förslaget behöver det inte bli godkänt, säger hon.

Det är i dag oklart när Finansinspektionens granskning av fastighetsturerna blir klar.

Anders Sundström fick också frågan om han kan komma att ompröva sin ställning om Finansinspektionen riktar kritik mot banken.

– Det får jag ta ställning till då. Det beror på vilken typ av anmärkning som Finansinspektionen kommer med.

För de större ägarna kom beskedet att Michael Wolf fått sparken som en överraskning. De fick besked antingen via medier eller sms på morgonen.

– Styrelsens viktigaste ansvar är att tillsätta och avsätta vd och Swedbanks styrelse har bedömt att det är dags att byta vd för banken, säger Ramsay Brufer, ägaransvarig på pensionsbolaget Alecta som har 4,5 procent av aktierna i Swedbank.

– Framöver är det viktigt att styrelsen tar frågor om regelefterlevnad på allvar, fortsätter han.

Ramsay Brufer, medlem i Swedbanks valberedning, säger att Alecta står bakom förslaget att välja om Anders Sundström som styrelseordförande på bolagsstämman.

På frågan vad som händer om det kommer fram kritik från Finansinspektionen innan stämman svarar Ramsay Brufer:

– Om det kommer fram kraftfull kritik som slår mot styrelse och ledning som gör att det finns anledning för ägarna och valberedningen att agera så får vi göra det.

Lennart Anderberg, ordförande i Sparbanksgruppen med 9 procent av aktierna, ser ett samband mellan att Michael Wolf får sparken och de kritiserade fastighetsaffärer som tre av bankens toppchefer tillåtits göra vid sidan av jobbet.

– Jag kopplar det som skett med Michael Wolf till det som kommunicerats runt fastighetsaffärerna. Det kan vara den utlösande faktorn, säger Lennart Anderberg.

Michael Wolf säger i ett skriftligt uttalande att han blev överraskad över styrelsens beslut.

– Men jag har samtidigt största respekt för att det är styrelsen som tillsätter och avsätter vd, säger han.

Michael Wolf får 75 procent av lönen (13 miljoner kronor om året) under uppsägningstiden på 12 månader. Efter det får han avgångsvederlag i 12 månader på 75 procent av lönen.

Beskedet att Michael Wolf fick sparken gillades inte av aktiemarknaden. Kursen för Swedbanks aktie låg på minus 7 procent under tisdagen och handlades kring 155 kronor. Ägarna har fått se värdet på aktien sjunka med över 23 procent på ett år.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se
Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se
Marianne Björklund marianne.bjorklund@dn.se
Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

“ Detta har hänt.
Finansinspektionen har tidigare granskat intressekonflikter som berört Swedbanks styrelseordförande Anders Sundström. Nu granskas banken ännu en gång – just för hur den hanterar intressekonflikter.

Folksam är Swedbanks största enskilda ägare och Anders Sundström var fram till i fjol ordförande för Folksam liv, som då köpte kapitalförvaltning av Swedbanks fondbolag Robur.

Här fanns en intressekonflikt menade Finansinspektionen och tvingade Anders Sundström att avgå som ordförande för Folksam liv.

Den nu pågående granskningen har sin bakgrund i Dagens Industris avslöjande att Swedbanks finansdirektör Göran Bronner och tidigare storbolagschef Magnus Gagner Geeber byggt upp ett mindre fastighetsimperium som gjort affärer med Swedbanks kunder.

Gagner Geeber fick sparken i december, men Bronner är kvar på sin post.

19,5 miljoner kronor får Michael Wolf totalt i ersättning efter att han sparkats. “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Vuxna barn tar över omsorgen

Äldre vill gärna ha hjälp från sina söner och döttrar – men de vill inte vara beroende av sina barn. I dag tvingas allt fler ta hand om sina gamla föräldrar för att omsorgen brister. ”Det är påfrestande för båda parter”, säger forskaren Petra Ulmanen.

Nedskärningar inom hemtjänsten och färre platser på landets äldreboenden ställer allt större krav på anhöriga. Forskaren Petra Ulmanen vid Stockholms universitet har studerat följderna av att gamla blir allt mer beroende av sina barn när äldreomsorgen minskar. I sin doktorsavhandling slår hon hål på flera myter, som att det är döttrarna som står för hjälpen.

– I dag är det lika vanligt att medelålders män ger omsorg till sina föräldrar som att kvinnor gör det. Att även fler söner måste hjälpa sina skröpliga föräldrar när äldreomsorgen minskar är inte något som kommit fram i tidigare studier och är ganska förvånande, säger Petra Ulmanen.

Hennes unika forskning presenterades i slutet av förra året, men försvann i rapporteringen från klimatmötet i Paris och den stora flyktingströmmen till Europa.

I samband med den ekonomiska krisen på 1990-talet, där det skedde stora nedskärningar i den kommunala hemtjänsten, blev det vanligare att framför allt döttrar tog hand om sina gamla föräldrar. Under 2000-talet har var fjärde plats på äldreboenden försvunnit och under den perioden har även sönerna ökat sina insatser.

– En del kanske tycker att det är bra att barnen bryr sig om sina åldrande föräldrar. Men forskning visar att de allra flesta gamla människor föredrar äldreomsorg framför barnens hjälp när de inte längre kan klara sig på egen hand.

– De som får en tillräckligt bra äldreomsorg blir inte lika beroende av barnens hjälp, utan kan styra varifrån de ska få stöd. De kan till exempel välja att ta emot den typ av hjälp från barnen som känns bra.

Att sönerna nu tar ett större ansvar för sina åldrande föräldrar kan ha flera förklaringar, menar Petra Ulmanen.

– Nedskärningarna inom äldreomsorgen har fortsatt och minskningen av äldreboendena är så stor att alla krafter måste till för att klara behoven. Det räcker inte längre med att enbart döttrarna ökar sina insatser, sönerna behöver också hjälpa till mer. Samtidigt ökar även hjälpen från grannar och vänner.

Petra Ulmanens forskning visar att både döttrar och söner som ger omsorg till sina skröpliga föräldrar påverkas negativt – både i sitt välbefinnande, på fritiden och på jobbet. Döttrarna är mest utsatta.

– Döttrar som hjälper en sjuk förälder upplever oftare psykiska påfrestningar, hinner inte med fritidsaktiviteter och får svårt att fokusera på jobbet. Det är också vanligare att de går i pension i förtid.

– Samtidigt är det faktiskt lika vanligt bland söner och döttrar att gå ner i arbetstid eller säga upp sig på grund av omsorgen av föräldrarna. En vanlig uppgift som de vuxna barnen tar på sig är att sköta kontakter med äldreomsorgen och sjukvården för förälderns räkning.

– Det kräver ofta anpassning till telefontider och möten på arbetstid. Framför allt döttrarna upplever att det är psykiskt påfrestande och att det går ut över deras möjligheter att jobba.

Minskningen av platser på äldreboenden har fått stora konsekvenser, visar Petra Ulmanen i sin doktorsavhandling.

– Äldre personer har blivit mer beroende av sin familj och av marknaden för att få sitt behov av omsorg tillgodosett. Det kan handla om att handla, städa, tvätta, sköta den personliga hygienen och liknande.

– Den här utvecklingen går tvärt-emot de äldres egna önskemål, eftersom de allra flesta hellre vill ha en fungerande hemtjänst och plats på ett äldreboende om det behövs.

Petra Ulmanen har även funnit förändringar i omsorgens klassmönster under 2000-talet. Äldre i alla samhällsklasser har blivit mer beroende av barnens hjälp. Dessutom har lågutbildade börjat köpa privata tjänster i större utsträckning än tidigare. Men det rör sig om få timmar jämfört med både hemtjänst och de anhörigas insatser.

– Trots den här förändringen finns de gamla klassmönstren kvar. Det är fortfarande så att lågutbildade äldre oftare får hjälp av sina barn, medan högutbildade äldre oftare köper tjänster på den privata marknaden.

För tio år sedan arbetade Petra Ulmanen som utredare på Socialstyrelsen när en kollega som arbetade med äldreomsorgen ur ett jämställdhetsperspektiv gav henne en ögonöppnare. Han menade att hemtjänsten på samma sätt som förskolan gör att kvinnor kan jobba.

– Det ledde mig in på arbetet med min doktorsavhandling. Min ingång var just att äldreomsorgen, precis som barnomsorgen, har gjort det lättare för kvinnor att försörja sig när det finns personer i familjen som behöver omsorg, säger Petra Ulmanen.

Hennes avhandling bygger på Statistiska centralbyråns stora undersökningar av levnadsförhållandena i landet, samt på en enkätundersökning där 3 600 medel-ålders män och kvinnor deltog.

I avhandlingen belyser hon även hur synen på äldres anhöriga och deras roll i omsorgen om äldre har förändrats i äldreomsorgspolitiken från 1950-talet och framåt.

Hur ser du på framtiden?

– Folk lever längre och det betyder att omsorgsbehoven kommer att öka. Den enda hållbara lösningen är att satsa mer på äldreomsorgen. Annars blir anhöriga pressade att ta större ansvar och riskera att må dåligt och prestera sämre på jobbet.

– I värsta fall tvingas de lämna sitt arbete för att orka.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“ Fakta. Äldre mer beroende av sina anhöriga

Det är lika vanligt att medelålders kvinnor och män ger omsorg till en gammal förälder, men det är vanligare att döttrar drabbas av negativa konsekvenser.

En fjärdedel av alla kvinnor och män ger omsorg till en förälder.

Av dem upplever 48 procent av döttrarna och 27 procent av männen psykiska påfrestningar.

Samtidigt upplever 27 procent av döttrarna och 16 procent av sönerna svårigheter att fokusera på arbetet.

Av båda könen har 7 procent gått ner i arbetstid, och 1 procent har sagt upp sig på grund av omsorgsansvaret.

Källa: ”Omsorgens pris i åstramningstid” Petra Ulmanen (Stockholms universitet). “

DN ONSDAG 10 FEBRUARI 2016

“ Ojämnt fördelad psykvård för unga

Unga vuxna i Stockholms län söker sig allt oftare till den psykiatriska öppenvården. Men vården är ojämnt fördelad över länet och dessutom svår att hitta, skriver landstingets revisorer i en ny rapport.

Antalet unga vuxna, 18–24 år, i den psykiatriska öppenvården ökade med 34 procent mellan 2010 och 2014. Det är mer än befolkningsökningen, och det totala antalet individer i öppenvården ökade med 18 procent under samma period. Under 2014 sökte sig 18 603 unga vuxna till den psykiatriska öppenvården i länet.

Men tillgången till psykiatrisk vård för unga vuxna skiljer sig åt geografiskt i länet, det största utbudet finns i delar av länets norra halva, skriver revisorerna. Vården behöver styras och organiseras så att den kan genomföras på lika villkor och ge förutsättningar för att förebygga ohälsa, menar de.

– Det är jätteviktigt att det finns vård så att unga vuxna som behöver det kan fångas upp snabbt. Södra länsdelen har varit underförsörjd med psykiatrisk vård men nu har vi höjt uppdraget, säger Jessica Eriksson (L), ordförande i folkhälso- och psykiatriberedningen.

I landstingets budget för 2015 står att den psykiatriska vården för unga vuxna ska organiseras med särskilda mottagningar. Men den ambitionen har inte genomförts, enligt revisorerna, bland annat till följd av besparingsåtgärder under året.

– Nej, det handlar inte om besparingar. Det har skett planeringsarbete och man har letat lokaler, men nu är det i gång. Psykiatriska mottagningar för unga vuxna startar i mars vid Gullmarsplan och under året i Sollentuna. Mottagningen vid Handenterminalen öppnade i januari i år, säger Jessica Eriksson.

Landstinget håller, enligt henne, också på med en upphandling där det bland annat ingår en psykiatrisk mottagning för unga vuxna i norra och en i södra länsdelen. De ska vara i gång under 2017.

Revisorsrapporten tar också upp att informationen om var unga vuxna med psykisk ohälsa ska vända sig inte är tydlig på 1177vardguiden.se. Det är lättare att få fram informationen via en vanlig sökmotor.

– Jag har provsökt och jag håller med. Det måste vara lätt att hitta rätt. Där har vi ett utvecklings-område som jag ska lyfta direkt, säger Jessica Eriksson.

Det är av största vikt, skriver revisorerna, att patientinformationen är korrekt och lättillgänglig. Skillnaderna i utbud geografiskt och mellan utförare riskerar annars att leda till att unga vuxna med lindrigare psykisk ohälsa inte förstår var de själva kan söka vård.

Om trenden med unga som söker vård för sin psykiska ohälsa i den specialiserade psykiatrin fortsätter i samma takt finns risk för undanträngning av andra grupper i psykiatrin, menar landstingets revisorer.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se”

“ Fakta. Mest i norra länet

Psykiatriska öppenvårdsmottagningar riktade mot unga vuxna:
Prima på Danderyds sjukhus.
Järva unga specialistcenter i Kista.
Allmänpsykiatriska mottagningen vid Stureplan.
Unga vuxna psykiatrimottagning vid Handenterminalen.
Unga vuxna psykiatricentrum i Södertälje.
Maria ungdom, med 22 lokala öppenvårdsmottagningar.
Psykiatri nordväst, mottagningar i norra länsdelen, har speciella behandlingsprogram för målgruppen.
Källa: Landstingsrevisorerna “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Perspektivet styr tanken

På tidningen Expos hemsida finns en gammal artikel om nazismens syn på kön och genus. ”Enligt nationalsocialistisk definition har kvinnan och mannen skilda biologiska och själsliga förutsättningar”, heter det. Könsrollerna beskrivs som ”traditionella” där kvinnan förutom sitt barnafödande förväntas sköta markservice och familj.

I sak finns inget att ifrågasätta. Men efter de senaste veckornas debatt finns en fråga som dröjer sig kvar: Innebär dessa sakuppgifter att alla debattörer som argumenterar för mer av traditionella könsroller ”reproducerar extremhögerns politiska berättelse”? Eller går det att diskutera sådant som exempelvis vårdnadsbidrag utan att anklagas för att låna nazismens retorik?

Det är den fråga man måste ställa sig efter att ha läst Expos chefredaktör Daniel Poohls bemötande av debattörerna Lasse Granestrand och Jasenko Selimovic (Expo 25/1 och DN 10/2). Poohl är naturligtvis i sin fulla rätt att invända mot såväl argumentation som slutsatser. Men någon debatt om verklighetsbeskrivning kan det aldrig bli om man väljer att smeta ned sina motdebattörer med högerextrema referenser i stället för att koncentrera sig på sakfrågan. Än mindre någon lösning.

Och hur ser då verkligheten ut? Det beror på perspektiv. Den som på flera mils avstånd tittar ut över horisonten ser bara himmel och hav, med en skarp gräns däremellan. Den som går närmare upptäcker sand, grus, sten, klippor, träd, buskar, blommor, människor, picknickkorgar, badbollar, båtar, fåglar, flugor, insekter.

Nästan alla vet att världen inte är svart eller vit. Ändå envisas många med att debattera som om den vore det. I de pågående debattrådarna rörande migrationspolitiken är det just denna polarisering vi i huvudsak ser.

Antingen är (nästan) alla EU-migranter offer för människohandel – eller inga. Antingen är alla som kommer över Medelhavet ekonomiska lyck-sökare eller så flyr alla undan krig och förföljelse. Antingen är alla ensamkommande från Afghanistan överåriga potentiella våldtäktsmän eller så är alla godhjärtade minderåriga som blott kommer med en dröm om att få gå i skolan.

Debatten om hedersvåld följde till en början ett liknande mönster. Den som för tio år sedan påpekade det självklara – att det faktiskt inte är flickor som heter Lisa Jansson som riskerar att skjutas i huvudet av sin pappa för att de har gått på bio med en manlig klasskamrat – gjorde bäst i att rusta sig för storm. Samma rasismanklagelser som nu utslungas vilt, for genom luften även då.

Sedan dess har debatten om hederskultur nyanserats avsevärt. I dag är det nästan bara en del vänsterpartister som förnekar att det i vissa utsatta områden finns en självutnämnd sedlighetspolis som systematiskt inskränker de boende kvinnornas frihet.

Men i stort erkänns fenomenet och kan numera diskuteras utan skygglappar och i kulturell och socioekonomisk kontext. Tänk om vi kunde föra dagens migrationspolitiskt heta debatt med samma typ av bredd och nykterhet.

Den som på allvar vill diskutera kultur och ursprung som en faktor bakom viss brottslighet måste vinnlägga sig om att rensa bort andra kända variabler. Dit hör missbruk, kriminella subkulturer, ekonomiska svårigheter och psykisk sjukdom. Men ännu mer kön och ålder. Om man ska jämföra olika invandrargrupper med gruppen infödda måste man således väga in eventuella demografiska skillnader.

Låt säga att en grupp från ett visst land till stor del utgörs av socioekonomiskt utsatta män i brottsaktiv ålder. Då måste deras brottslighet jämföras med motsvarande grupp socioekonomiskt utsatta infödda män i samma ålder. Annars visar jämförelsen bara på hur kön, ålder och socioekonomiska förhållanden – och inte kultur eller etnicitet – påverkar brottsligheten.

Slutligen: vad man än kan säga om den ena eller den andra gruppen bör man minnas att de individuella skillnaderna alltid är större än de kollektiva lik-heterna. Eller som Bosse Parnevik skrev i ”Invandrarna” 1992:

En kommer hit för att fly från nöden
En kommer hit för att undgå döden
En kommer hit av terror tvungen
En kom hit för att gifta sig med kungen
Dom är tyskar, iranier, greker, och turkar
Mest är dom snälla, andra är skurkar
En del är ärliga, andra skumma
en del är genier, andra dumma
Mest är dom fredliga, andra vill slåss
med andra ord: Så lika oss!

DN “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Jag saknar Barack Obama

Under primärvalskampanjerna har vi sett en förgrovning över hela linjen. Man kan kritisera Obama för mycket, men han har visat en integritet och stil som nu lyser med sin frånvaro.

Medan denna primärvalssäsong löper vidare har jag gripits av en säregen sinnesstämning: jag saknar Barack Obama. Jag anser att många av Obamas beslut har varit felaktiga. Jag är besviken på en del sidor av hans presidentskap. Jag hoppas att nästa har en annan filosofisk inriktning.

Men under kampanjen har beteendet förgrovats över hela linjen. Många av Obamas karaktärsdrag och hans typ av ledarskap, som vi kanske alldeles för lättvindigt har tagit för givna, syns knappast längre eller saknas helt.

Det första och viktigaste är integritet. Obamas administration har varit påfallande fri från skandaler. Tänk bara på hur Reagan och Clinton förlorade år efter år på Iran-Contras och Lewinskyaffären.

Vi har haft mycket litet av sådant från Obama. Han och hans medarbetare har i stort sett uppträtt redligt. Hillary Clinton måste ständigt hålla dessa presskonferenser där hon försvarar sig och försöker bortförklara någon halvskum genväg hon har tagit eller något tvivelaktigt beslut hon har fattat. Det har inte Obama behövt göra.

Han och hans hustru har inte bara själva uppträtt med oklanderlig integritet utan nästan genomgående dragit till sig och anlitat människor med hög personlig moral. Alla möjliga obehagliga figurer flyter omkring i politiken, också i Clintons läger och i guvernör Chris Christies förvaltning. Sådant har inte fått förekomma i Obamas lag.

Det andra är en känsla av grundmurad humanitet. Donald Trump har ägnat mycket av sin kampanj åt att svära på att han ska stoppa all muslimsk invandring. Så kan man bara säga om man betraktar muslimska amerikaner som abstrakta företeelser. Obama däremot gick till en moské, såg alla i ögonen och höll ett underbart tal där han bekräftade deras ställning som amerikaner.

Gång på gång har han utstrålat denna omsorg om och respekt för andras värdighet. Tänk dig att Barack och Michelle Obama går med i styrelsen för en välgörenhetsförening som du är med i. Du skulle vara glad åt att ha sådana människor i grannskapet. Kan du med handen på hjärtat säga det om Ted Cruz? En presidents humanitet flödar fram i oväntade men viktiga ögonblick.

Det tredje är att hans beslutsprocess är sund. Genom åren har jag talat med många i hans administration som blivit besvikna på att presidenten inte lyssnat till deras råd. Men de har nästan alltid vetat att han har övervägt deras åsikter grundligt.

Obama har som grundprincip att föra fram sina värderingar så mycket han kan inom de gränser som situationen drar upp. Bernie Sanders däremot är så förblindad av sina värderingar att verkligheten i situationen inte tycks tränga in i hans tankevärld.

Ta sjukvården. Att ”Obamacare” baxades igenom kongressen var en stor framgång som dock ledde till svidande nederlag i två mellanval. Som Megan McArdle påpekat i sin kolumn i Bloomberg View berövade Obamacare bara en liten minoritet deras försäkringsskydd. Sanderscare skulle beröva tiotals miljoner nöjda kunder deras arbetsgivares försäkringsskydd, lägga sjukförsäkringsbranschen i spillror och medföra väldiga nya skattehöjningar. Detta är social förstörelse i episk skala.

Den som tror att Sanderscare går att driva igenom i ett polariserat Washington och i ett land med djup misstro mot staten lever i en intellektuell fantasivärld. President Obama må ha varit alltför försiktig, särskilt i Mellanöstern, men han ser åtminstone situationens realiteter.

Det fjärde är stil under pressande förhållanden. Jag råkar tycka att det är sympatiskt att Marco Rubio blir nervös när det gäller – att han sträcker sig efter vattenflaskan, börjar svettas och nu i den senaste debatten liknade en robot. Det visar att han är en normal människa. Och jag tycker att alltför stort självförtroende är ett av Obamas stora fel. Men en president måste behålla jämvikten under ofantligt tryck. Det har Obama gjort, särskilt mitt i finanskrisen. Efter den senaste tv-debatten undrar man om Rubio skulle klara det.

Det femte är en hållfast optimism. Att höra Sanders eller Trump, Cruz eller Ben Carson valtala är att vältra sig i pessimismens pornografi och få för sig att det här landet står på randen till fullständigt sammanbrott. Det är inte sant. Vi har problem, men de är mind-re allvarliga än de som praktiskt taget alla andra länder står inför.

Hopp och möjligheter motiverar oss mycket starkare att fatta kloka beslut än fruktan, cynism, hat och desperation gör. Till skillnad från många aktuella kandidater har Obama inte vädjat till de sistnämnda känslorna.

Nej, Obama har inte varit perfekt till temperamentet. Han har alltför ofta varit nedlåtande, högdragen, bitter och insulär. Men en djupt obehaglig ton börjar sprida sig över världen medan demokratierna slår till reträtt, klan-tänkandet breder ut sig och misstänksamhet och auktoritära föreställningar intar scenens mitt.

Obama omges av en aura av integritet, mänsklighet, hövlighet och elegans som jag börjar sakna. Jag tror att vi alla kommer att sakna den, vem som än efterträder honom.

David Brooks amerikansk journalist och författare.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

”Om avtalsrörelsen misslyckas vill vi lagstifta om startjobb”

“Integrationsutmaningen. Om avtalsrörelsen inte klarar att sänka trösklarna till arbetsmarknaden vill vi införa anställningsformen startjobb för att komplettera den kollektivavtalsreglerade arbetsmarknaden. I startjobben ska lönen vara låg, inkomstskatterna ännu lägre och arbetsgivaravgifterna avskaffade, skriver Jan Björklund och Erik Ullenhag (L).

Den svenska modellen levererar inte när det gäller att skapa vägar in för människor till det första jobbet och bryta utanförskapet. Den breda kollektivavtalstäckningen och starka parter fungerar väl för dem som har ett jobb och är insiders men parterna har inte klarat av att ta ansvar för att se till att fler som står utanför får chansen. I dag presenterar Liberalerna en ny rapport, *”Alla ska med”*. Vi föreslår där en ny anställningsform: startjobb för unga och nyanlända invandrare som vi vill införa om fack och arbetsgivare misslyckas även denna avtalsrörelse. Startjobben ska ha en lön på mellan 14 000 och 16 000 kronor samt vara befriade från arbetsgivaravgifter. Arbetsgivarens kostnad för dessa arbeten kommer därmed vara hälften av kostnaden för en anställning med dagens kollektivavtalade lägstalöner.

Ett jobb att gå till och en egen lön att betala räkningar med är det viktigaste för att människor ska ha frihet och makt över sin egen vardag. För den som är ung är det först när den första lönen kommer som hen kan ta steget fullt in i vuxenvärlden. I många fall är det första jobbet förutsättningen för den första egna bostaden. Och viktigast för integrationen är att den som flytt hit får bidra i stället för att leva på bidrag och därmed bli en del av ett socialt sammanhang i Sverige. Om den som kan arbeta också har ett jobb att gå till stärks sammanhållningen. När människor som vill bidra inte får chansen ökar spänningarna i samhället.

Den stora utmaningen på dagens arbetsmarknad är att så många unga och nyanlända invandrare står utanför. Vi har misslyckats när det gäller att få in outsiders på den svenska arbetsmarknaden. Trots att jobben växer till finns det människor som är mycket långt ifrån att kunna få de nya jobben. Sverige har i dag EU:s minsta lönespridning, EU:s relativt lägsta sysselsättningsgrad för utrikes födda och en högre ungdomsarbetslöshet än de flesta jämförbara länder. Det är inget slumpartat samband. Med upptrissade ingångslöner blir vägen till det första jobbet för alla utan lång utbildning, erfarenheter av eller kontakter på den svenska arbetsmarknaden mycket längre. Resultatet är att många aldrig kommer i arbete utan fastnar i utanförskap.

Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla kritiserat de höga ingångslönerna i Sverige. De pekar på att sysselsättningen för grupper med låg utbildning eller liten relevant arbetslivs-erfarenhet kan öka om trösklarna in på arbetsmarknaden sänktes.

Socialdemokraterna och Stefan Löfven stoppar dock huvudet i sanden och hävdar med emfas att det inte spelar någon roll att vi har så höga ingångslöner. Detta trots att samtliga sex svenska studier som finns pekar på att höjda lägstalöner här minskar sysselsättningen för alla eller för redan utsatta grupper.

Det är ingen ny kunskap att trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden är höga. Men utmaningen har blivit ännu mer akut genom alla de människor som nu sökt skydd i Sverige. En stor andel av dem som flytt hit har en mycket låg utbildning. Vissa kommer med utbildningsinsatser och hårt arbete kunna komma in på den svenska arbetsmarknaden, men om ingenting görs för att sänka ingångslönerna till det första jobbet riskerar tiotusentals människor att fastna i bidragsberoende och utanförskap. Sverige kan klara att bli starkare av att väldigt många sökt sig hit, men det förutsätter att vi klarar att sänka tröskeln in till arbetsmarknaden.

Tyvärr tyder väldigt lite på att parterna, i den avtalsrörelse vi nu går in, ser den stora integrationsutmaning Sverige står inför. LO:s agerande tyder på att de inte tagit in hur svensk arbetsmarknad behöver förändras med fler enkla jobb. Tvärtom. Kravet från LO-kollektivet är att de redan mycket höga lägstalöner ska bli ännu högre. Både Handels och fackförbunden inom 6F kräver att de lägre lönerna generellt stiger med upp emot fyra procent. Inom Byggnads och Kommunal finns exempel på lönekrav för enskilda grupper på över fem eller vissa fall sex procent på bara ett år. Återigen verkar LO:s solidaritet handla om dem som har ett jobb och är med i facket snarare än om människor som saknar ett jobb att gå till.

Vi vill nu sända en tydlig signal till parterna. För det fall denna avtalsrörelse misslyckas med att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden kommer Liberalerna ta politiska initiativ för att sänka ingångslönerna så att unga och nyanlända invandrare får chansen att komma in på den svenska arbetsmarknaden.

Vi vill om denna avtalsrörelse inte löser utmaningen lagstifta om en ny anställningsform: startjobb. I startjobben ska lönen vara låg, inkomstskatterna ännu lägre och arbetsgivaravgifterna avskaffade.

Startjobben ska om de införs få ett reglerat lönespann på mellan 14 000 och 16 000 kronor per månad och varken arbetsgivaravgifter eller kollektivavtalade försäkringspremier ska betalas. Med dagens ingångslöner, avgifter och skatter kostar en månads anställning ofta mellan 25 000 och 30 000 kronor. Det innebär alltså att arbetsgivarens totala kostnad för ett startjobb kan halveras jämfört med en motsvarande anställning på den kollektivavtalade arbetsmarknaden. Startjobbsanställningen ska vara enkel och utan administrativa krav. Det ska inte finnas någon koppling till kollektivavtalens lönenivåer. De ska inte heller tyngas av någon administration hos Arbetsförmedlingen.

Startjobben ska vara en väg in på svensk arbetsmarknad. Anställningsformen ska vara tillgänglig för nyanlända invandrare de första fem åren i Sverige och för unga upp till 23 års ålder. Den ska kunna ingås oavsett kollektivavtalsområden och det ska inte vara möjligt att sluta avtal som förhindrar startjobbsanställningar.

För den enskilda innebär ett startjobb en lön på minst 11 500 kronor efter skatt. Det är en högre månadsinkomst än hos 2,1 miljoner svenskar från 19 år och uppåt (RUT 2016:175, 2016-02-04). Inom ramen för en samlad skattereform avser vi föreslå att inkomstskatterna på dessa nivåer sjunker ytterligare.

Startjobben ska öppna upp en ny del av arbetsmarknaden som i dag har prisats ut – inte flytta nuvarande anställningar till en ny anställningsform. Därför får inte företag som säger upp personer på

grund av arbetsbrist nyanställa i startjobben. Däremot finns inga krav på formella utbildningsinslag. Anställningen ska vara så lättadministrerad som möjligt – det är en nyckel för att lyckas. Det vi vill genomföra om parterna misslyckas är alltså en riktig anställningsform där varken arbetsgivaren eller den arbetssökande behöver gå via Arbetsförmedlingen. Syftet med vårt förslag är att ge fler människor chansen att få det första jobbet, de exakta detaljerna är vi självklart öppna för att diskutera.

Arbetsmarknadens parter levererar inte tillräckligt med enkla jobb för att svensk arbetsmarknad ska kunna möta integrationsutmaningen. Vi lyssnar på den samstämmiga kritik som finns mot de svenska ingångslönerna. Om även denna avtalsrörelse misslyckas måste politiska beslut fattas som ger nyanlända invandrare och unga chansen att få det första jobbet. Integrationsutmaningen är alltför viktig för att politiker inte ska agera om LO och Socialdemokraterna fortsätter att sticka huvudet i sanden och inte se dem som fastnar i utanförskap.

Jan Björklund, partiledare (L)
Erik Ullenhag, ekonomiskpolitisk talesperson (L) “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

”KI har bländats av Nobelpriset och saknar akademisk kultur”

Radikala förändringar krävs. Det räcker inte med byte av rektor för att återupprätta KI:s rykte. Problemet är frånvaron av en akademisk kultur, skriver Torbjörn Tännsjö och berättar om KI och den medicinska etiken.

Om någon måste avgå på grund av den så kallade Macchiariniaffären vid Karolinska institutet, så är det rektor, Anders Hamsten. Och någon måste gå. Hamsten måste gå på grund av de allvarliga fel han gjort sig skyldig till. De beskrevs ingående på denna sida av Bosse Lindqvist (9/2). Mest graverande är att Hamsten arrogant frikände Macchiarini från forskningsfusk, trots en internutredning som pekade på motsatsen. Lika vårdslöst förefaller hans beslut vara att förvägra Macchiarini fortsatt förordnande.

Ska förtroendet för KI återupprättas behövs dock mer radikala förändringar än byte på posten som rektor. KI:s dåliga rykte är nämligen välförtjänt. Det handlar om själva den akademiska kulturen – eller, om man vill spetsa till saken, om frånvaron av en sådan.

Jag ska försöka leda min tes i bevis med hjälp av vad litteraturvetarna talar om som pars pro toto – genom fingranskning av en detalj få en bild av helheten. Och den detalj jag intresserar mig för är den som nu står i centrum för allas intresse: den medicinska etiken.

På 80-talet etablerades ämnet medicinsk etik i särskilt den anglosaxiska världen. Nu är det svårt att finna ett universitet, där ämnet saknar företrädare. I Sverige var starten emellertid trög. Vetenskapsrådet beslöt ändå i slutet av åttiotalet att en tjänst som professor i medicinsk etik skulle inrättas. Den utlystes och Göran Herméren, då professor i praktisk filosofi, blev den förste innehavaren. Då han var verksam i Lund kom tjänsten att hamna där.

Det innebar att KI, som nog haft förhoppningar på tjänsten stod utan. Hur löste man problemet? Genom ”adjungering” av jesuitpatern Erwin Bischofberger – som fick sin tjänst finansierad av katolska kyrkan. Hans meritering i medicinsk etik var klen. Han hade aldrig kunnat vinna en öppen konkurrens om en ”riktig” professur i ämnet. Men någon sådan prövning behövde han alltså inte underkasta sig vid KI.

Det fanns missnöje med sakernas tillstånd vid KI. PC Jersild verkade i konsistoriet för att en riktig tjänst i ämnet skulle utlysas. Så skedde också till sist. Jag vet, då jag sökte den. Då det stod klart att jag förordades av sakkunniga avbröts emellertid tillsättningsförfarandet. Så skulle man inte ha handlat vid något ”vanligt” universitet. Så kunde man ändå göra vid KI.

Tjänsten utlystes nu på nytt, med krav om att innehavaren skulle vara läkare. Det kan tyckas vara ett underligt önskemål. Vem skulle ställa samma krav till exempel på en professor i molekylärbiologi? Tjänsten tillsattes nu ändå i öppen, men alltså inte särskilt fri, konkurrens. Min vän Niels Lynöe fick den.

Jag svalde förtreten och gick in för samarbete. Tanken var att etablera ett centrum för medicinsk etik, som involverade Stockholms universitet, KTH och KI. Det blev så småningom verklighet. Först måste jag emellertid tas till nåder vid KI. Dåvarande rektor Harrieth Wahlberg bjöd mig på lunch. Vips var jag ”affilierad” professor i medicinsk etik på KI och kunde förlägga en del av min tjänstgöring dit — förutsatt att jag själv såg till att finansiera den genom externa anslag. Så gjorde jag och har arbetat där fram till 2016. Jag tog också plats i KI:s etiska råd, som leddes av Lynöe.

Lynöe är nu emeriterad och har fått en efterträdare, Gert Helgesson. Helgesson fick tjänsten i en öppen och fri konkurrens (inga krav på att det skulle vara en läkare den här gången). Den överlägset bäst meriterade bland de sökande, professor Christian Munthe, som först tillfrågades om han ville ha tjänsten, tackade emellertid nej. Varför? Ja, lönen var inget problem. Inget ”vanligt” universitet kan konkurrera med KI:s löner. Nej, problemet var bristen på anställningstrygghet. På KI förväntas man finansiera sin egen tjänst med externa medel. Ingen är bättre än Munthe på detta, men jag kan ändå förstå hans skepsis. Detta att sitta löst och ha hög lön är inget som borgar för självständighet. Det är inget för en professor i medicinsk etik!

Samtidigt med att Gert Helgesson efterträdde Niels Lynöe anställdes ytterligare en professor vid etikenheten på KI, Annika Tibell. Om Bischofberger hade en svag meritering i ämnet, så måste man nog säga att saken är ännu mer betänklig med Tibell. Hon är transplantationskirurg, hon har varit engagerad internationellt i kampanjer mot handel med organ, hon har arbetat med NKS, men har inga forskningsmeriter alls inom medicinsk etik. Hur kunde hon då bli professor i ämnet? Förklaringen är återigen: adjungering! Hennes lön tillskjuts av skattebetalarna i Stockholms läns landsting.

Detta var delen. Jag tror den speglar helheten. Det är lätt att bli professor på KI, om man har de rätta kontakterna. Man äter lunch med rektor, till exempel. Man har en ”sponsor” i form av katolska kyrkan eller landstinget. Eller man headhuntas som Macchiarini.

Men det kan också vara svårt att bli professor. Ibland räcker det inte med väl dokumenterade kvalifikationer.

Och, framför allt, det är lätt att bli av med sin tjänst! Man sitter löst på KI, i synnerhet om man som Macchiarini har ett tillfälligt förordande. Då kan rektor först förklara att man inte har fuskat och i nästa stund avsätta en.

I en miljö där professorer och andra forskare har hög lön men sitter löst finns fritt spelrum för godtyckliga beslut från rektor och prefekter. Endast rektor sitter säkert. Men inte ens rektor kan nog värja sig, då stormen som i detta fall kommer utifrån.

Visst kan Macchiariniaffären ha skadat Nobelprisets anseende. Mer allvarligt är nog att Nobelpriset har skadat KI. Institutet har blivit så bländat, när man kunnat sola sig i glansen från priset, att man tappat fotfästet. KI är inte något riktigt universitet. Man måste för att återvinna allmänhetens förtroende bli ett sådant. Traditionella akademiska dygder måste tas till heder. Endast på det sättet kan vi få en miljö präglad av fritt och kritiskt kunskapssökande. Visst är det vad vi skattebetalare har rätt att förvänta oss av ett universitet?

Torbjörn Tännsjö, professor i praktisk filosofi vid Stockholms universitet “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“Stort gap mellan sjukaste och friskaste kommunen

Män i Danderyd var i snitt sjukskrivna 3,5 dagar förra året. För kvinnor i jämtländska Ragunda var motsvarande siffra 24,5 dagar. När Försäkringskassan nu försöker minska gapet mellan sjukast och friskast skärps tonen mot kommunerna som arbetsgivare.

I jakten på en mindre sjukskriven befolkning ska Försäkringskassan satsa mer på att analysera de regionala skillnader som finns. Arbetslöshet och arbetsmarknad ska granskas, likaså invånarnas ålderssammansättning och de vanligaste orsakerna till sjukskrivning.

– Vissa yrken är kanske överrepresenterade, vi vet ju att de som arbetar kommunalt med kontakt-yrken oftare är sjukskrivna än andra grupper. Det här är kvinnodominerade yrken, dessutom tar kvinnor generellt sett ett större ansvar för hem och barn, vilket också bidrar till högre sjukfrånvaro, säger Lars-Åke Brattlund, Försäkringskassans försäkringsdirektör för sjukförsäkringen.

Försäkringskassan ska kontakta kommuner med höga sjuktal.

– Kommuner är stora arbetsgivare som behöver agera mer om anställda har hög sjukfrånvaro. Ska vi få ned sjuktalen måste alla spelare ta sitt ansvar. Vi måste också ha samtal med andra stora arbetsgivare. Det här är en jätteutmaning och vi på Försäkringskassan klarar den inte själva, säger Lars-Åke Brattlund.

Den kommun som hade högst sjukpenningtal under 2015 var Ragunda. Där är kommunen den största arbetsgivaren och Tommy Hansson på personalkontoret är inte förvånad över att Ragunda toppar listan:

– Vi ser ju själva att sjuktalen är ett problem. Drygt 9 procent av den totala arbetstiden som våra anställda hade förra året gick bort i sjukfrånvaro.

Tommy Hansson ser flera möjliga förklaringar. Ragunda är, liksom många andra kommuner, ekonomiskt pressad vilket påverkar de anställdas arbetssituation. Inom omsorgen blir det därför stressigt för personalen.

– Sedan är det bristen på valmöjligheter för den som önskar byta arbete. Om man egentligen vill byta, men orten inte har sådana möjligheter kan det leda till att man mår psykiskt dåligt.

Regeringen har sagt att målet för det nationella sjukpenningtalet år 2020 är maximalt 9. Fler dagar än så ska svenskar, i genomsnitt, inte få sjukpenning det året. I december 2015 var siffran 10,5 dagar.

Östergötland klarar redan gränskravet på nio dagar och Stockholms län är inte så långt ifrån. Värst är det i Jämtlands och Västernorrlands län.

Enligt Försäkringskassan finns det numer inga regionala skillnader i myndighetens handläggning som kan förklara det varierande

sjukpenningtalet. Det håller inte socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S) helt med om:

– Vi behöver ett mer samstämmigt användande av beslutsstödets rekommenderade sjukskrivningstider, det gäller för både läkare och Försäkringskassan.

Annika Strandhäll vill även att Försäkringskassan stärker sin prövning av sjukskrivningar vid bestämda tidpunkter. Det behövs generellt, men också för att minska spannet mellan olika områdens sjuktal.

För att nå niomålet om fyra år är det framför allt kvinnors sjukfrånvaro som Försäkringskassan måste brottas med. Delar man upp sjukpenningtalet på kön är det en överväldigande majoritet av kommunerna som kvalar in när det gäller männen. För kvinnorna är det bara två kommuner i hela landet som klarar gränsen: Hylte och Danderyd.

– Liksom andra kommuner har vi en hög arbetsbelastning, men våra anställda har möjlighet att påverka sitt arbete. Saknar man den möjligheten blir man lättare sjuk av hög belastning, säger Thomas Löwenäng, personalchef i Hylte kommun, som är ortens största arbetsgivare.

Mycket av kommunens hälso-arbete fokuserar på den mest utsatta gruppen, de med kontakt-yrken, det vill säga inom vård, skola och omsorg där man arbetar med människor.

– Vi måste ständigt arbeta aktivt med den stress och belastning som finns där. Om vi kan fortsätta att få ned våra sjuktal är osäkert med tanke på flyktingmottagningen och den ökade belastning som den innebär för personalen, säger Thomas Löwenäng.

På gymmet i Danderyds centrum står Therese Ekström och tränar med 13-årige sonen Robin. Therese Ekström arbetar som projektör inom fjärrvärme. Många är väl-utbildade i kommunen, vilket hon tror kan vara en delförklaring till kommuninvånarnas låga sjuktal. Samtidigt understryker hon att hög utbildning inte är en garanti för att slippa sjukfrånvaro. Hon har haft flera kollegor som har gått in i väggen.

– Det känns lite svårt att prata om varför det är så få sjukskrivna i kommunen. Det är lite känsligt att säga, men det handlar nog i botten om pengar, att här finns andra förutsättningar att ta hand om sig själv.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Skärpta regler ska stoppa köttfusket

Efter misstankarna om ett omfattande fusk med märkning av kött skärper nu organisationen Krav reglerna för kontroller.

För ett par veckor sedan blev det känt att två företag i Stockholm misstänks för att ha fuskat med kött. Cirka 25 ton utländskt kött kan ha märkts om och sålts som svenskt och en mindre del även som Kravmärkt. Företagen, som har samma ägare, har varit Kravcertifierade, men det ena företaget, Gothemsgården, sade upp sin certifiering i höstas.

Krav har nu beslutat att skärpa reglerna, bland annat när det gäller företag som avcertifieras.

– Vi har beslutat att föreslå att när det gäller högriskföretag ska det bli obligatoriskt med slutkontroll för att se till att de inte fortsätter sälja Kravmärkta produkter, säger Lars Nellmer, vd för Krav.

Företaget HS Certifiering har skött kontrollen av företagen. Gothemsgården var klassat som högriskobjekt efter anmärkningar på slakteriverksamheten. Trots det kunde samma ägare starta ett nytt bolag, Gotland K & D, som blev Kravcertifierat utan att klassas som riskföretag. Dessutom certifierades företaget innan produktionen kom i gång och sedan gjordes ingen ytterligare kontroll. Något som inte borde ha skett, anser Krav.

– Såväl HS Certifiering som vi har följt regelverket, men vi menar att certifieringsorganet borde ha agerat annorlunda och att även Gotland K & D borde ha klassats som högriskobjekt, säger Lars Nellmer.

Organisationen ska även utöka stickprovskontroller för att följa produkter bakåt i livsmedelskedjan. Dessutom ska rutinerna för hur misstankar om fusk hanteras ses över.

I november fick organisationen ett samtal från miljöförvaltningen i Stockholm med frågor om Gothemsgårdens Kravcertifiering, men konstaterade då endast att företaget inte längre var certifierat. I efterhand säger Krav nu att de borde ha startat en utredning redan då. Först den 19 januari, efter ytterligare samtal från Stockholm, startades en utredning.

Jannike Kihlberg jannike.kihlberg@dn.se “

“ Fakta.
Kravmärkning innebär att en vara är producerad på ekologisk grund och med extra krav på djuromsorg.

Företag som ansöker om Krav-märkning anlitar ackrediterade certifieringsföretag som kontrollerar att kraven uppfylls.

Enligt reglerna ska företag besökas minst en gång per år, men exempelvis slakterier ska få fler kontrollbesök.

Vid besöken jämförs bland annat hur mycket som köpts in med hur mycket som har sålts. “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Medförfattare står fast vid kritiserade artiklar

KI-kirurgen Paolo Macchiarinis forskning sprids fortfarande i några av världens mest ansedda vetenskapliga tidskrifter. Karolinska institutet vill inte dra tillbaka artiklarna, och flera av hans medförfattare säger att de står fast vid artiklarna.

Paolo Macchiarini förlorar sitt jobb, hans forskargrupp läggs ned och som DN.se kunde berätta i går har gruppens sida redan försvunnit från KI:s sajt.

Men i några av världens ledande vetenskapliga tidskrifter lever hans forskning vidare. Sju artiklar har publicerats som bygger på Macchiarinis kritiserade forskningsresultat.

Trots att den externe utredaren Bengt Gerdin ogiltigförklarat forskningen finns artiklarna kvar.

– Om KI:s rektor Anders Hamsten bedömde att det var fusk hade tidskrifterna tvingats agera. Men nu gör han inte det, vilket jag tycker är fel, säger Bengt Gerdin som även krävt rektorns avgång.

En artikel publicerad i en tung vetenskaplig tidskrift kan innebära ett stort erkännande och i förlängningen chans till större anslag för författaren.

Utöver Paolo Macchiarini har drygt ett 50-tal av hans medarbetare fortfarande sina namn publicerade som medförfattare i de ansedda tidskrifterna.

– Var och en av medförfattarna har ett ansvar, man ska i princip kunna stå för det manuskript som skickats in, säger Bengt Gerdin.

Han säger att det visserligen kan vara svårt för exempelvis en röntgenläkare att granska en kemists bidrag i forskningen, men att det inte avskriver dem från ansvar.

– Varje författare har rätt att få sitt namn borttaget från artiklarna. För att hela artikeln ska dras tillbaka måste nog i princip alla författare kräva det, säger Bengt Gerdin.

DN har sökt alla Paolo Macchiarinis medförfattare i Sverige, och flera av de utländska. De flesta har inte svarat, eller avböjt att kommentera sin roll i forskningen, men bland dem som har svarat säger flera att de står för artiklarna.

Sylvie Le Guyader är forskningsingenjör på KI och medförfattare till en av de anmälda artiklarna. Hennes uppgift var att undersöka om celler hade fastnat på Macchiarinis material samt identifiera och ta bilder på dem.

– Jag var vid tillfället stolt över -arbetet och allting verkade gå bra. Jag skulle absolut inte exkludera mig ur artiklar, men bättre personer än jag måste granska det här, säger hon.

KI-forskaren Rainer Heuchel är medförfattare till en anmäld studie om råttor, och han anser inte att utredningen räcker för att bevisa att fusk har skett.

– Innan jag ser några fakta som visar att data har manipulerats så ser jag ingen poäng med att ta bort mitt namn från studien.

Macchiarinis forskning är mest känd för de kritiserade operationerna med stamcellsförsedda luftstrupar. Docenten Jan Liska assisterade vid en av operationerna och är därför en av medförfattarna i forsknings-artikeln i The Lancet, en av världens mest framstående vetenskapliga tidskrifter. Han anser inte att han har något ansvar för innehållet.

– Jag överlåter ansvaret till tidskriften. Om de inte tycker att den är tillförlitlig så ska de ju dra tillbaka den.

De enda som uppger för DN att de faktiskt vill få bort artiklarna är de forskare som ligger bakom anmälningarna mot Macchiarini. Bland dem finns kirurgen Matthias Corbascio som är medförfattare till en av artiklarna.

– Som medförfattare är man ansvarig för innehållet i artikeln. Precis som man kan få pengar och meriter av att vara med i en artikel så förlorar man det välbehaget som artikeln tillfört när den dras tillbaka, säger han, och fortsätter:

– I ett sådant här fall när det är så uppenbart att saker och ting är fel måste medförfattarna kräva av institutionen att artiklarna dras tillbaka.

DN har sökt samtliga berörda tidskrifter. Den enda som har svarat uppger att ingen från KI begärt att artikeln ska dras tillbaka.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se

Jenny Högblad jenny.hogblad@dn.se”

“ Fakta. Paolo Macchiarini
Paolo Macchiarini rekryterades till Karolinska institutet, KI, 2010.

Mellan 2011 och 2012 genomförde han tre operationer med konstg-jorda luftstrupar på patienter. Han har utfört ytterligare operationer utomlands.

I juni 2014 anmälde fyra läkare Macchiarini för att ha förvanskat forskningsresultat.

En extern utredare, Bengt Gerdin, kom i juni 2015 fram till att Macchiarini gjort sig skyldig till flera fall av forskningsfusk.

Sex av åtta av hans patienter har avlidit. En förundersökning pågår om grovt vållande till annans död och grovt vållande till kroppsskada.

KI:s rektor Anders Hamsten har friat Macchiarini från misstankar om forskningsfusk – han menar att Macchiarini inte ägnat sig åt forskning utan sjukvård. Men Macchiarini kommer att lämna KI när hans avtal löper ut den 30 november 2016.
En extern utredning har inletts för att granska hur KI agerat i ärendet. “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Maria Gunther: Fokus på vetenskapens globala utmaningar

Det ryktas om stora nyheter på årets vetenskapskonferens AAAS. Annars är temat vetenskapens globala engagemang. Zikaviruset, vattenbrist och havsnivåhöjningen är några av de ämnen som ska diskuteras.

Varje år i mitten av februari infaller julafton för en vetenskapsreporter. Då ordnar American Association for the Advancement of Science, AAAS, en av världens största vetenskapliga sammanslutningar, sin stora konferens någonstans i Nordamerika.

Första gången jag fick vara med som nybliven vetenskapsredaktör på DN var för två år sedan, i ett blåsigt och iskallt Chicago, då vi ändå klarade oss ganska bra tack vare underjordiska kulvertar mellan hotellen där föreläsningar och seminarier hölls. Förra året, i San José i Kalifornien, var det betydligt varmare, nästan för varmt.

I år hålls konferensen i Washington DC, som bjuder på krispigt februariväder: soligt, klar himmel och runt noll grader. USA:s huvudstad och framför allt Vita huset kommer ju att stå i centrum för världens politikreportrar under större delen av året fram till presidentvalet i november.

Vem som vinner kommer också att påverka framtiden för vetenskapen, och både forskare och vetenskapsjournalister här på konferensen önskar innerligt att även nästa president tror på evolutionsteorin och accepterar att vi människor orsakar klimatförändringarna.

Klimatförändringarna, och vilka följder de får för världens livsmedelsförsörjning, tillgång till rent vatten, havsnivåerna och även framtiden för världens groddjur, som är hotade på många håll, kommer att diskuteras här. Temat för konferensen är vetenskapens globala engagemang, och forskning är i sanning en internationell verksamhet, både när kunskapen skapas och delas, som arrangörerna skriver i programmet.

Forskare och ingenjörer arbetar alltmer över gränserna, oavsett om de ägnar sig åt lokala eller globala frågor. Och det finns stora utmaningar: hållbar utveckling, gamla och nya infektionssjukdomar, framtidens energiförsörjning och metoder att förebygga och förutsäga naturkatastrofer.

Zikaviruset är förstås ett stort ämne på konferensen, och även hälsoeffekter av buller och luftföroreningar. Det blir också seminarier om oväntade sätt att använda teknik: mobiltelefoner för att varna om jordbävningar, 3D-skanning för att bevara kulturarv som har bombats sönder av IS, och kriminaltekniska metoder för att avslöja tjuvjägare.

Vid ingången till konferenslokalerna hänger en stor banderoll med ett bi som hämtar nektar i en maskros bredvid en bild av ett radioteleskop som fångar in signaler från universums barndom. Och forskningen som presenteras täcker in både det stora och det lilla. Förutom globala utmaningar blir det seminarier om supertunga svarta hål, jakten på så kallade sterila neutriner, nya insikter om van Goghs målning ”Sovrum i Arles” och mycket annat.

Den största stjärnan på plats är Jennifer Doudna, en av pionjärerna bakom den nya exakta gensaxen Crispr/Cas9. Själv ser jag också fram emot att höra Jad Abumrad, som ligger bakom den intelligenta vetenskapspodden Radiolab.

Det ryktas att två riktigt stora nyheter ska presenteras redan i dag, på konferensens första dag – den ena på konferensen, den andra på en presskonferens på pressklubben i Washingtons centrum.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Unga ställer krav på MP-ledningen

Miljöpartiet måste lämna regeringen om migrationspolitiken skärps ännu mer. Det anser tre av fyra språkrörskandidater till partiets ungdomsförbund. Men synen på regeringsfrågan kan avgöra ledarstriden eftersom en av kandidaterna vill gå längre och kräver att MP lämnar regeringen redan nu.

Efter tre år avgår Grön ungdoms språkrör Magda Rasmusson och Lorentz Tovatt när regeringspartiets ungdomsförbund på fredag samlas till riksårsmöte i Borås.

Som ersättare som språkrör har valberedningen för första gången på riksnivå föreslagit två kvinnor: Klara Lidman, 21, och Hanna Lidström, 22. Stadgarna i ungdomsförbundet möjliggör, till skillnad från i moderpartiet, att två kvinnor väljs, men däremot inte två män.

De två kvinnliga kandidaterna är överens i regeringsfrågan.

– Jag tycker inte att Miljöpartiet kan gå med på ytterligare skärpning av migrationspolitiken. Vi har redan gått med på för mycket. I så fall måste vi lämna regeringen, säger Hanna Lidström och syftar på Moderaternas förslag på att skicka tillbaka flyktingar till andra EU-länder, som enligt uppgift till DN även diskuterats i kretsen kring migrations- minister Morgan Johansson (S).

Men en av utmanarna till språkrörsposten i Grön ungdom vill gå längre. Den 21-årige Alrik Altvall, den ende av kandidaterna som inte sitter i den nuvarande förbundsstyrelsen, anser att MP borde lämna regeringen så snart som möjligt.

– Ju längre man sitter kvar med en politik som på rena värderingsgrunder går emot det man har lovat väljarna, desto mer rättfärdigar man en förskjutning av den politiska debatten som man annars hade kunnat stoppa, säger han.

Men det vore fel att lämna regeringen i nuvarande läge, anser de två kvinnliga kandidaterna och även den andra manlige kandidaten Mårten Roslund, 24.

– Man accepterar inte en politik som man tycker är dålig och sedan lämnar. Då kan man inte påverka. Men ställs vi återigen inför en överenskommelse som inskränker migrationen måste vi lämna regeringen, säger Mårten Roslund.

Grön ungdoms riksårsmöte i helgen blir en förpostfäktning inför Miljöpartiets kongress i maj där migrationsfrågorna väntas väcka hård debatt. Alla fyra språkrörskandidater vill att de 129 ombuden ska ställa sig bakom krav på partiledningen att så snart det är möjligt ta bort de tillfälliga lagar som partiet var med och beslutade i höstas som id-kontroller för inresa till Sverige, tillfälliga uppehållstillstånd i stället för permanenta och ålderbestämning av ensamkommande ungdomar.

– Vi måste få bort lagarna i god tid före valet 2018. Då kan vi visa att det finns en annan väg att gå än nya restriktioner, säger Klara Lidman.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Fakta. Riksårsmöte för Grön ungdom

Tre motioner om migrationen – som också ska diskuteras på Miljöpartiets kongress den 13–15 maj – tas upp på Grön ungdoms riksårsmöte i Borås med start på fredag.

Motionerna handlar bland annat om att ta bort id-kontrollerna som införts till Sverige, att återinföra permanenta uppehållstillstånd, avskaffa åldersbestämning av ensamkommande ungdomar och underlätta för familjeåterförening.

På riksårsmötet ska 129 ombud fatta beslut om vilken linje Grön ungdom ska driva på MP-kongressen.

På lördag ska striden om språkrörsposterna avgöras. På söndag ska migrationsfrågorna debatteras. “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Clinton jagar nominering i södern

Analys. Trots Hillary Clintons svidande nederlag i New Hampshire har hon goda chanser att bli -presidentkandidat. Enligt hennes kampanjchef kommer stödet bland svarta och latinamerikanska väljare att ge en ointaglig ledning i de kommande valen i sydstaterna.

Än en gång tycks Clintonkampanjen ha hamnat i en situation då den, precis som i valet 2008, har underskattat motståndet från en oväntad utmanare. Men Clintons kampanjorganisation behöver knappast drabbas av panik än. De menar att Bernie Sanders starka resultat i Iowa och New Hampshire kan förklaras av att det är delstater där väljarkåren domineras av vita väljare som ofta bor på lansbygden eller i universitetsstäder. Hillary Clinton har däremot ett stort övertag bland svarta och latinamerikanska väljare, som kommer att dominera i många av de kommande primärvalen i februari och mars.

”Det är svårt, om inte omöjligt, för en demokrat att vinna utan starkt stöd från svarta och latinamerikanska väljare”, skriver Hillary Clintons kampanjchef Robby Mook i ett memo till kampanjorganisationen som skickades ut på tisdagen. I nationella opinionsmätningar säger 7 av 10 svarta och latinamerikanska väljare att de föredrar Hillary Clinton framför Bernie Sanders. Det har inte märkts i Iowa och New Hampshire, där nästan alla invånare är vita. Men nu när demokraternas primärval rör sig mot den amerikanska Södern har Clinton ett starkt övertag, enligt Mook.

De vet vem hon är, de litar på henne och de är entusiastiska över hennes kampanj, skriver Mook.

I det viktiga primärvalet i South Carolina om två veckor utgör svarta väljare mer än hälften av demokraternas väljarkår. 80 procent av dem säger att de ska rösta på Clinton, mot 20 procent för Sanders, så där kan Clintons starka stöd bli en ointaglig kraft.

I Clintons tacktal till kampanjen i New Hampshire fokuserade hon vid flera tillfällen på att bekämpa diskrimineringen av svarta och latinamerikaner. Svarta föräldrar ska inte behöva oroa sig över att deras barn ska bli trakasserade, förödmjukade eller till och med skjutna bara för att de har en viss hudfärg, sade hon.

Under de kommande veckorna kommer Clinton att fortsätta lyfta frågor som engagerar svarta väljare. Hon ska göra flera kampanjevenemang med föräldrarna till Eric Garner, Dontre Hamilton och Jordan Davis, tre svarta män som dödats av poliser och blivit nyckelpersoner i Black Lives Matter-rörelsens protester mot rasdiskriminering. Hon har gjort flera besök i Flint, Michigan, där många av de fattiga, svarta invånarna tvingats använda förgiftat vatten under vintern, vilket enligt Clinton är ett tecken på hur diskriminering mot svarta fungerar i praktiken.

Clinton för dessutom en kampanj där hon i princip utlovar Barack Obamas tredje mandatperiod som president. Hon utmålar ofta sitt uppdrag som att försvara och expandera de politiska reformer som Obama genomfört.

Det kommer inte heller att skada i sydstaterna, där stödet för Obama är väldigt starkt bland svarta väljare. Clintonkampanjen har även lanserat en rad reklamfilmer i South Carolina där den tidigare utrikesministern Eric Holder talar om Clintons långvariga engagemang för medborgarrättsrörelsen. Clinton gör allt hon kan för att undvika samma öde som i primärvalet 2008, då hon hade en stor ledning också mot Obama, som försvann efter att han vunnit i Iowa.

Hillary Clintons kampanj har länge talat om en brandvägg i den amerikanska Södern. Man hoppas samla på sig så många delegater genom stora segrar i South Carolina, Alabama, Georgia och Texas att ledningen över Sanders ska bli ointaglig.

Efter New Hampshire blir det betydligt tuffare för Bernie Sanders, när valet flyttar till Nevada och South Carolina, där väljarkåren är mycket mer gynnsam för Hillary, skriver Robby Mook i kampanjens memo. På supertisdagen den 1 mars, då 11 delstater röstar samtidigt, räknar man med att vinna åtminstone sju stora delstater, som Texas och Georgia, enligt Mook.

Bernie Sanders lanserar samtidigt en rad initiativ för att utmana Clintons brandvägg och hennes starka stöd bland svarta och latinamerikanska väljare. Sanders har nyligen gjort kampanjevenemang med Ben Jealous, tidigare chef för den inflytelserika svarta rättighetsorganisationen NAACP, och rapparen Killer Mike, i hopp om att nå ut till yngre svarta väljare.

I Nevada, där det är nomineringsmöte för demokraterna den 20 februari, har Sanders lanserat en påkostad kampanj för att vinna latinameri-

kanska väljare. De har bland annat spenderat sex gånger mer pengar på reklam i spanskspråkiga medier än Clintonkampanjen, enligt Politico.

Sanders har även tydligare tagit ställning i frågor som engagerar många svarta aktivister, som fängelsesystemet och polisvåldet. Enligt Sandersstrategen Tad Devine kommer Sanders också att lyfta fram nya sidor av sin kampanj för att attrahera svarta och latinamerikanska väljare. Bland annat kommer han att prata mer om sin egen uppväxt hos föräldrar som var migranter från Polen, vilket vi såg redan under hans långa tacktal i New Hampshire. De har precis börjat lära känna honom, säger Devine.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com "

" 3 väljargrupper som avgör - demokraternas val

Latinamerikaner
Medan svarta väljare överväldigande stöder Clinton är det något jämnare bland latinamerikaner. Sanders hoppas att nyanlända invandrarfamiljer ska attraheras av hans egen berättelse om uppväxten med polska föräldrar.
Unga
I New Hampshire och Iowa var Sanders allra starkast bland väljare under 30 medan Clinton var starkast bland de över 60. Problemet för Sanders är att unga inte är lika pålitliga väljare.
Kvinnor
Clintons kampanj räknar med starkt stöd från kvinnliga väljare, men där syns också en tydlig generationsklyfta. Yngre kvinnor stödjer Sanders, äldre stödjer Clinton.
Fakta. Vad händer härnäst?

Republikanerna håller primärval i South Carolina. Kan någon kandidat konkurrera med Donald Trump? Samtidigt håller Demokraterna nomineringsmöten i Nevada.

Demokraternas primärval i South Carolina. Klarar Hillary Clinton att vinna en stat där hon länge har varit favorit?

"Super Tuesday." Primärval i en rad viktiga delstater, som Texas, Georgia, Tennessee, Colorado, och Massaschusetts.

5–12 mars: Primärval i flera delstater.

Primärval hålls i de folkrika, viktiga delstaterna Florida och Ohio, som också är hemstater för Bush, Rubio och Kasich.

De sista primärvalen hålls i mitten av juni, partikonventen i slutet av juli. "

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Ingen vet hur Trumps framfart ska stoppas

Analys. Det splittrade motståndet mot Donald Trump är goda nyheter för Donald Trump. I dag syns ingen väg ut för dem som hoppas på en tung motvikt till populismen, med en klunga av kandidater som äter upp stödet för varandra.

Manchester.
Vid Donald Trumps sista stora framträdande inför primärvalet i New Hampshire vet mina bänkgrannar vad de tycker. Ett axplock av vad de säger:

”Skendränkning och värre? Inga problem, om terrorister hotar oss.”

”Vi behöver en alfahanne som leder landet.”

”Den verkliga diskrimineringen i det här landet sker mot vita, och den sker varje gång Obama är på tv.”

”Vi behöver någon som ger oss respekten tillbaka. Ingen sätter sig på Donald Trump.”

Trump vann valet med större marginal än någon republikan vunnit i New Hampshire sedan år 2000.

Ett mer kraftfullt avståndstagande från etablissemanget än vad Donald Trumps publik formulerar är svårt att föreställa sig. Man kan känna deras ilska: blicken är arg, kroppsspråket kantigt. Man kan känna igen deras ilska och kraft också från socialisten Bernie Sanders valmöten, där budskapet om en ”riggad ekonomi” ringer i öronen. Missnöjet med det rådande läget är enormt hos den amerikanska väljarkåren, och det handlar både om deras egen, personliga situation, och om ett politiskt och ekonomiskt system som de ser som korrupt och skapat för eliten.

Men även om två tredjedelar av republikanska väljare enligt en valkalsundersökning av ABC stöder Donald Trumps förslag om ett tillfälligt stopp för muslimer att komma in i USA är avståndstagandet från hans hätska retorik utbrett. De flesta av de rekordmånga republikaner som röstade lade trots allt sin röst på någon annan än Trump.

Men alternativen till honom kannibaliserar helt på varandra och efter New Hampshire syns inga tecken på att en favorit träder fram, även om fältet snart smalnar. Chris Christie och Carly Fiorina lade på onsdagen ned sina kampanjer och Ben Carson väntas inom kort följa efter. Och Marco Rubio, som tog ett steg fram efter Iowa, har fått krypa tillbaka.

Partieliten, donatorer och konservativa tänkare och kommentatorer ser Donald Trumps framgångar som en katastrof, men vet inte hur de ska stoppa dem och Trump står stark inför primärvalet i South Carolina den 20 februari. Goda chanser att göra ett bra val i Södern har också Ted Cruz – men om Trump är pest för etablissemanget, är den religiöse, ideologiskt kompromisslöse Cruz kolera.

De vill inte ha honom heller. De kan tänka sig John Kasich, Marco Rubio eller Jeb Bush – men kom igen, inte alla tre! Nättidningen

Politico beskriver frustrationen mer drastiskt i rubriken: ”Etablissemanget stirrar ned i avgrunden.”

John Kasich har en svag ställning inför South Carolina, och efter lördagens svaga debattprestation har många betänkligheter inför Rubios förmåga att leda både partiet och landet. Bush, som anser att Trumps förslag om muslimer är en ”fruktansvärd idé”, har visserligen pengar och ser sin kampanj vitaliseras efter ett hyfsat resultat i New Hampshire, men det är tveksamt om den vågen räcker att rida på – och är det något de senaste veckorna har visat är det att ett val i USA inte enkelt går att köpa. Jämfört med övriga republikaner har Trump lagt väldigt lite pengar på sin kampanj.

De väljare som stöder Donald Trump är ofta hängivna och ser inga alternativ till sin favorit. Skillnaden är markant mot de väljare som inte gillar Trump (eller Ted Cruz), där man många gånger anar man en lätt desperation: säg mig vem jag ska rösta på för att slippa Trump, och jag gör det! De vill ha strategisk hjälp, inte ideologisk, men ingen tycks kunna ge dem den hjälpen.

Fortsätter splittringen, och fältet inte minskar mer, kommer den republikanska partiledningen att behöva gå igenom alternativen inför partikonventet i juli, som kan bli en osedvanligt stormig tillställning. För att ta hem nomineringen där behöver en kandidat en majoritet av 1 237 delegater. Bara 23 av dem fördelades i New Hampshire, men den första primärvalsdelstaten har stor symbolisk vikt och är inget som vare sig Donald Trump eller den kannibaliserande klungan kan ignorera inför South Carolina och ”Super Tuesday”, den första mars.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Prissänkningar gav klirr i kassan för SJ

När höghastighetstågen binder samman storstäderna kommer inrikesflyget att slås ut, förutspår SJ:s vd Crister Fritzson, som inte gav mycket för flygkonkurrensen när han presenterade resultatet för 2015.

För fjärde kvartalet i fjol gjorde SJ en bruttovinst på 100 miljoner kronor, mot 228 miljoner för motsvarande kvartal 2014. Ändå tyckte Crister Fritzson att det var ett bra resultat som det statliga bolaget åstadkom under fjolårets sista tre månader. Engångsintäkter under fjärde kvartalet 2014 – bland annat sålde SJ lok för 80 miljoner kronor då – ger en missvisande bild av utvecklingen.

Dessutom drabbades SJ av flera svåra stormar under fjärde kvartalet förra året; stormar som innebar lägre intäkter och påverkade resultatet negativt med 17 miljoner kronor.

Crister Fritzson pekar hellre på helårsresultatet. Visserligen sjönk omsättningen från 9 208 miljoner kronor till 9 070 miljoner, men vinsten steg från 568 miljoner kronor till 625 miljoner.

– Det här ger oss möjlighet att fortsätta investera. Och vi vill investera, i fordon och i it-system, sade han.

Fritzson konstaterar nöjt att de prissänkningar som SJ genomförde i fjol gett resultat. Bland annat har antalet resenärer på nattåget Stockholm–Malmö fördubblats och hamnade på över 100 000 under 2015.

Andra strategiska prissänkningar – som sänkt lägstapris i första klass, prissänkningar på återbetalningsbara biljetter i både första och andra klass – har också gett ett bra resultat, menar ledningen. SJ har ökat antalet resenärer med 2 procent under 2015 och räknas dotterbolaget Norrlandståg in är ökningen 3 procent.

– Vi såg direkt en ökning i återbetalningsbara biljetter, sade Fritzson.

Crister Fritzson talade sig varm för det planerade bannätet för höghastighetståg som ska binda samman storstäderna. Från 8 miljoner tågresenärer 2014 räknar SJ med 12 miljoner tågpassagerare 2035 – utan höghastighetståg. Med höghastighetstrafik beräknas antalet resenärer att nå 20 miljoner.

– Det kommer att slå ut inrikes-flyget. Går vi ned till en restid på två timmar mellan Stockholm och Göte-borg finns det ingen anledning att ta flyget, hävdar Fritzson.

Han kan också tänka sig att tåget kan bli attraktivt även om biljettpriset skulle vara högre än flygets. Det har visat sig på andra håll i Europa. Men Fritzson ville inte säga var prisnivån kommer att ligga i förhållande till flyget – bara att SJ kommer att anpassa sin prissättning efter marknadsförhållandena som gäller då.

Utbyggnaden ligger dock långt in i framtiden. Mer närliggande är att utöka trafiken mellan Stockholm och Oslo. Där går det i dag tre snabbtåg om dagen i vardera riktningen och SJ:s ambition är att utöka det till fem. Antalet resor på linjen ökade med 25 procent under 2015.

– Ambitionen är att locka fler affärsresenärer, säger Fritzson.

Ett aber är dock förseningarna på sträckan. Resan ska ta 4,5 timmar men stora delar av sträckan har enkelspår och en försening på några minuter i början kan öka till 20–30 minuter före slutmålet, exempelvis om tåget hamnar bakom ett pendeltåg som går i 80 kilometer i timmen.

Crister Fritzson kunde inte säga när det kan bli fem snabbtåg per dag på sträckan.

I fjol krävde regeringen en extra utdelning från SJ på hela 1,7 miljarder kronor utöver den ordinarie utdelningen på 230 miljoner kronor, något som oppositionen kritiserade.

– Det är inget annat än hyckleri. Var det bara tomma ord när miljöpartiets Åsa Romson talade om att satsa på järnvägen, sade skatteutskottets ordförande Per Åsling (C).

Den här gången är styrelsen betydligt mer blygsam och föreslår en utdelning på 188 miljoner kronor till ägaren staten.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Är dödshjälp en mänsklig rättighet?

Dödshjälp – är det en mänsklig rättighet, eller vore det oetiskt och riskabelt att införa det i Sverige? Många läsare har hört av sig efter Insidans artiklar om dödshjälp och så kallat läkarassisterat självmord. Här publicerar vi några av läsarreaktionerna.

Dödshjälp berikar medicinsk utveckling

Att lidande är en del av livet fick jag höra på 60-talet när min fru som förstföderska led under mer än 24 timmar på Danderyds sjukhus och jag gråtande frågade om man inte kunde hjälpa henne bättre.

Svaret var att ju mer mamma lider ju mer kommer hon att älska barnet!

Det falska hypotetiska argumentet att vårdgivare eller elaka arvtagare vill se en snabb död är larvigt om man betänker att i Holland, där eutanasi sedan många år är en del av en human sjukvård med sträng offentligt kontroll, har inte en enda blivit dömd för otillåten påverkan.

Samvetskval hos läkare över att ta livet av en annan människa finns inte, för det är ett frivilligt åtagande. I Holland är det en självklar rätt att vägra dödsassistens. Dessutom är det i de flesta fall den husläkare som man normalt har allt förtroende för, som utför injektionen.

I Holland är det också uteslutet att psykiskt sjuka eller andra som inte är vid sina sinnens fulla bruk kan anhålla om dödshjälp. Och i de tre kriterierna, olidligt lidande, terminal sjukdom och förmåga att obehindrat kunna fatta beslutet, räknas inte bara fysiskt utan också mentalt utsiktslöst lidande.

Eutanasi är ett berikande av den medicinska utvecklingen!

Och visst kan många patienter anse att de ligger samhället eller anhöriga till last, men det kan många som inte vill ha dödshjälp också känna. Och att en del kanske har ångrat sig är inte märkligt. Det är alltid patienten som bestämmer. Ingen får eutanasi som inte vill.

Att vi har en bristfällig vård av gamla och sjuka har inget med eutanasi att göra, likväl är det ett skenargument med fel signal. Visst betyder de sjukas och funktionshindrades liv lika mycket för oss med eutanasi som utan.

Och att fler i Holland vill ha av läkare assisterat dödshjälp är helt normalt. Alltid när en bättre metod introduceras blir den mer använd.

När en stor majoritet av folket, presumtiva patienter, önskar använda sin oinskränkbara rätt till eget liv och död, och vill ha av läkare assisterad dödshjälp, skall inte en konservativ läkarkår och fega politiker hindra det, utan göra sin plikt och respektera patientens rätt att besluta och att all makt utgår från folket.

Johan Wouters “

“ Läkarna har ”ägt” frågan länge nog
Det är alltid engagerande med denna frågeställning. För mig handlar det om sunt förnuft. Att vi är självständiga individer som genom det vuxna livet förväntas ta egna beslut och också ta konsekvenser av desamma, är det ingen som har mer än filosofiska tankar runt.

Att få avsluta ett smärtsamt liv anses från läkarhåll vara något som inte ska förekomma. Jag tycker att läkarna har fått ”äga” denna fråga länge nog och jag efterlyser lite mer uppdaterad syn på dödshjälp/assisterad dödshjälp.

Det är synd om alla som vårdar svårt sjuka – men det är ännu mer synd om de människor som tvingas långdraget och ovärdigt lida innan döden befriar dem.
Ödmjuk “

“Ologiskt att just läkare skulle ge dödshjälpen
Det finns en odiskuterad hangup i dödshjälpsdebatten och det är förutsättningen att det är en läkare som skall assistera med döendet.

Detta blir ett logiskt problem relativt läkareden som endast medger ”lindra”, om bot ej kan ges.

Om jag intresserar mig för dödshjälp är jag inte intresserad av hälsovård eller lindring, för jag har konstaterat att det inte kan ges. Så vad behöver jag en läkare till?

Det naturliga är i stället att dödshjälp administreras av begravningsentreprenörer, det är ju ändå där den döde kommer att hamna rätt snart efter döden. I det avseendet krävs två lagändringar och en lätt uppgradering av begravningsentreprenörernas kompetens. De behöver lära sig att konstatera att döden inträffat och de måste legitimeras att utfärda dödsbevis. Den andra lagändringen är att en person bemyndigas att fatta bindande avtal om dödshjälp, som garanterar assistenten straffrihet. Med dessa tre åtgärder står läkarkåren helt avkopplad från dödshjälpsinstitutet.

Detta kan, som läkaren i er artikel säger, leda till besparingar, vilket naturligtvis innebär sänkta anslag till sjukvården, vilket inte är i läkarnas intresse. Denna synpunkt kan man ha förståelse för, men den har ingenting med dödshjälpsargumentering att göra.

Det kan också finnas läkare med påvekomplex, det vill säga att de anser sig vara väktare av bryggan mellan liv och död, eller gud om man vill och tror på sånt. Pontefikatet innebär ju en bro mellan människan och gud. Sådana vill ju behålla denna väktarroll. En sådan uppfattning är bara trams. Här en gammal vits:

– Vad är skillnaden mellan gud och en läkare?
– Gud vet att han inte är läkare!

Peter Ulriksen, docent, LTH Lunds universitet “

“Fransmännen uttrycker det på bättre sätt

Death with dignity är en god formulering. Jag tycker dock att fransmännen är ett strå vassare; de har ersatt de kriminella uttrycken ”ta sitt liv” och ”begå självmord” med ”se donner la mort”, det vill säga ”skänka sig själv döden”. En generös, i stället för en brottslig, handling! Man faller lätt i tankar över denna anmärkningsvärda språkliga skillnad.

Torgny”

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

”Debatten om dödshjälp är ytlig och känslostyrd”

Debatten om dödshjälp tar sällan upp den roll som läkare och sjukvården skulle få i ett samhälle med legaliserad eutanasi.

Debatten är oärlig och glidande. Dödshjälp lanseras som en utväg vid svårt kroppsligt lidande, men redan 2005 framförde Torbjörn Tännsjö att fullgod smärtlindring inte spelar någon roll eftersom fullt friska människor vill ha dödshjälp för att slippa uppleva att kroppen bryts ned. Med oklara antydningar växer ett utvidgat eutanasi-begrepp fram vars begränsningar vi inte vet något om. Vi kan börja ge dödshjälp till människor som inte kan protestera, som dementa och utvecklingsstörda. Dödshjälp kan användas för att förvägra vissa människor rätt att leva.

Debatten är ytlig och känslostyrd. Samtidigt som frågeställningen är djupt filosofisk, existentiell, etisk och medicinsk, spinner debatten på grumliga och känslomässiga ställningstaganden.

Debatten är egocentrerad. Även om några förespråkare minns sjuka och lidande anhöriga har den blicken riktad mot den egna döden. Man vill själv slippa lida. Döden genom självmord har ju alltid funnits. Men man vill också ge sig rätt att förmå andra, sjukvården eller läkarna, att verkställa döden. Ett vidare samhällsperspektiv eller argument om vad eutanasi skulle betyda för sjukvården avfärdas som irrelevanta.

Debatten förs av starka och friska. Handikapporganisationer, funktionshindrade eller utvecklingsstörda är emot förslaget. De känner sig diskriminerade. Av läkarna – som befinner sig nära kroppsligt lidande – är bara en tredjedel för eutanasi. De som arbetar med palliativ vård är ännu oftare motståndare.

Kravet på läkare att på människors begäran utföra dödshjälp skiljer sig från den etiska regeln att sjukvård ska utföras i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Hur kan dessa mandat förenas? Man behöver inte tänka djupt för att inse att i en tid då pengarna är begränsade och medicinens nya landvinningar kräver allt större kostnader, kan en avledningsmöjlighet genom eutanasi leda till diskriminering eller utslagning av vissa patientgrupper. I sista hand ligger beslutet hos en klinikchef med begränsade medel.

I en akutsituation konkretiseras konflikten i den ensamma jourläkarens beslut. Hur hårt ska hen satsa för att hjälpa en patient att överleva? Måste vi också väga in vilket lidande som kan orsakas av ett överlevande? Ska vi tänka på två sätt samtidigt eller var ska gränsen gå? Tydligaste exemplet är självmordsförsök. Ska vi göra en bedömning om den suicidala verkligen ville dö eller hade anledning till det? Kanske var sjuk? Bedömningar som dessa lämnar alla vägar öppna för godtycklighet.

Vad är ett beslut efter moget övervägande? Hur många av oss har inte någon gång i livet velat dö? Vid en skilsmässa? En anhörigs död? Eller kanske vid en sjukdom? Vi vet att vi under livet många gånger kommer att få anpassa oss till nya situationer som kommer att ändra vårt sätt att tänka och se på livet.

Man behöver inte vara religiös för att hävda att livet och döden är något som vi inte odiskutabelt har rätt till. När det gäller livet är det ju inte så. Att vi blivit födda är ofta slumpartat. Inte heller blir livet i regel vad vi bestämde oss för. Vi kan anse att födelse och död har andra dimensioner än livet i övrigt. Och vi kan försöka lura oss genom att ge döden eller dödshjälp fasta ramar. Kamouflera döden och ge den en mer acceptabel förpackning.

I eutanasidebatten är sjukdomar skräckbilder, ett lidande som inte går att förändra eller lindra. Jag vill ingalunda ironisera över det. Men det stämmer inte med min bild av vården. Läkarvetenskapen har genom att låta leva successivt tagit sig an och löst problem när de uppstått. Det finns inget rimligt skäl att ändra taktik.

Brita Hännestrand, allmänläkare och psykiater “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Så byggde nazisterna upp judehatet i Mellanöstern

Nazityska idéer spreds för att få muslimer att ansluta till Hitlers korståg mot judarna. Men samma konspiratoriska tankar tillämpas i dag på muslimer, skriver Ola Larsmo.

Det låter i dag oförlåtligt naivt. Men när jag var barn och mycket ung kunde man intala sig att det inte existerade någon antisemitism i Sverige. Det drogs judeskämt (och senare apartheidskämt om svarta i Sydafrika) på skolgården på mellanstadiet, men det hörde till det som var laddat och förbjudet. I den ”vuxna världen” var det kliniskt rent, som en följd av den fasa som drabbat så många när Förintelsen blev allmän kännedom.

Trodde jag. Den som studerar antisemitismens historia i Sverige ser snart att den fanns där hela tiden. Undanstuvad i undertexter, förpassad till subkulturer. Men närvarande. Kanske rent av så osynlighetskodad att en del av dem som föll in i den gamla rasistiska trallen inte alltid hörde vad de sade. Den som vill få syn på hur genomsyrad svensk populärkultur varit av klassisk antisemitism kan bläddra i Lars M Anderssons mastodontavhandling ”En jude är en jude är en jude” (2000). Man hämtar sig inte efter det.

I dag kan vi läsa på högerextrema sajter som Nationell.nu att detta är den ”judiska propagandatidningen Dagens Nyheter”. Det går i dagens Sverige åter att säga saker rakt ut som fick kapslas in efter 1945.

Jag tänker på detta när jag läser Jackie Jakubowksis text om antisemitismens återkomst (DN 22/1).

Som barn till flyktingar är han för en humanistisk flyktingpolitik. Samtidigt varnar han med rätta för den djupt rotade antisemitism som frodas i Mellanöstern och som blivit synlig i såväl Malmö som på andra håll och som tycks vara på tillväxt. Just händelser som refererats från Malmö har fyllt många, även mig, med oro och avsmak. Jag minns en underlig intervju med en man med rötterna i Mellanöstern som spottat på en judisk Malmöbo och som förklarade sig med att han inte ”ville svika Palestinas barn”. Så hur trodde han egentligen att han hjälpte ”Palestinas barn” genom att förgifta stämningen i sin egen stad och förnedra sina grannar?

Jakubowski påminner om hur antisemitismen länge varit en del av regeringspropagandan i flera länder som Egypten, Syrien och Iran. Men det fattas en pusselbit i hans text.

En av de viktigare svenska böckerna om detta ämne är Niclas Sennertegs ”Hakkorset och halvmånen” (2014) en väldokumenterad djupdykning i nazisternas propagandakrig och den roll det spelat för dagens antisemitism i Mellanöstern. Sennerteg visar hur avpolletterade nazityska militärer och krigsförbrytare bidrog till att bygga upp några av de värsta säkerhetstjänsterna i regionen som i Syrien och även i Egypten. Där finns en rak kontinuitet från terror till terror. Men han ägnar också några kapitel åt att belysa hur Nazityskland före och under kriget pumpade ut antisemitisk propaganda i påkostade radiosändningar riktade mot arabvärlden. Man sköt in sig på den konflikt mellan judar och araber som redan förstärkts i spåren av brittisk kolonialism.

Men det som skilde den nazistiska varianten från den befintliga antisemitismen i Mellanöstern var främst konspirationsteorierna; det var det tyska tillägget. Den ena fantasifulla teorin efter den andra om hur ”judarna” stod bakom såväl kapitalism som kommunism rullades ut, på ett vis vi känner igen även från svenskt trettiotal. Sennerteg uppehåller sig vid stormuftin av Jerusalem, Amin al-Husseini, som vistades i Berlin under kriget som Hitlers gäst och stod för propagandasändningar på arabiska. Att al-Husseini kände till Förintelsen – och uppskattade massmorden – är ställt utom tvivel. Andra inslag i propagandan var hämtade ur en specifikt europeisk antisemitisk tradition, som påståenden om judiska, rituella barnamord – idéer som i dag cirkulerar i den psykologiska krigföringen i Mellanöstern.

Sennerteg skriver: ”Eftersom fantasierna om en judisk världskonspiration var lika främmande för islam som den biologiska rasismen måste dessa idéer hamras in för att förmå så många muslimer som möjligt att ställa upp på Hitlers korståg mot judarna.”

Sennertegs poäng är iskall. Den sorts antisemitism som i dag cirkulerar i kretsar med rötterna i Mellanöstern är en europeisk retur-import. Det finns inte två antisemitismer, en europeisk och en från Mellanöstern – de smälte samman för länge sedan under stark påverkan av Nazityskland. Och en av följderna av hur den vädras i vissa moskéer är att den även aktiverar samma tanketradition hos svenska rasister. Det finns en sådan grund att bygga på. De antisemitiska utfallen i Malmö och annorstädes påminner oss om den fara hela den rasistiska tanketraditionen utgör för ett samhälle i dess helhet.

Den moderna rasismen har, som ideologi, två tjocka rötter – den ena är kolonialismens behov att dela in världen i underlägsna och

behärskande. Den andra är äldre – den europeiska antisemitismen. När de legeras i rasbiologi och nazism blir resultatet en folkmordsorgie. Det som borde stämma alla inblandade till eftertanke är att just de konspiratoriska tankefigurer som nazismen och al-Husseini kolporterade i dag tillämpas också på muslimer. Allt finns där – konspirationsteorin, idén om Horden, tanken att De Främmande genom hög nativitet ska ta över andra samhällen parasitiskt är dagligvara i sociala medier (och vi minns Sverigedemokraternas film från förra valet). Och sedan de väl tillåtits växa sig stabila är konspirationsteorierna flyttbara.

Det är så med antisemitismen – när den dyker upp är snart alla andra sorters rasism också på plats, genom själva idén om under- och överordning av människor i bättre och sämre sorter. Det är därför det offentliga Sveriges respons måste vara rak och tydlig nolltolerans – från politikers såväl som från vanliga människors sida. Rasism är rasism är rasism. Den smittar. Låt oss inte för ett ögonblick glömma att rasistisk propaganda är dödlig: det börjar som skitprat i slutna rum och slutar med mord utanför en synagoga i Köpenhamn och i en kosherbutik i Paris.

Ola Larsmo “

DN TORSDAG 11 FEBRUARI 2016

“ Ärkebiskopen svarar. Diskussionen försvåras av det islamfientliga tankekomplexet

I förrgår stod jag på Golanhöjderna och såg in i Syrien. Vi bad för de människor i Mellanöstern vars livsmöjligheter förtärs av hänsynslösa krafter. Samtidigt med orden ”Ge oss blick för våra syskons nöd och låt inte vår kärlek kallna”, började artillerield höras. Mot den verkligheten känns en del inhemska angrepp på Svenska kyrkan futtiga. Likväl behöver de tas på allvar och bemötas.

Jag tar siffrorna först. Ibland räknas de ju mer än orden. Sedan förra året har Svenska kyrkan anslagit 90 miljoner kronor extra för arbetet med flyktingar och asylsökande, både nationellt och internationellt. Till det kommer 10 miljoner kronor specifikt för Mellanöstern samt 17 miljoner i statliga pengar.

Vi står i ständig kontakt med kyrkor och andra organisationer i hela Mellanöstern och arbetar aktivt med att stärka kristna lokalt. Ideligen hör vi att det kort- och långsiktiga arbete som Svenska kyrkan stödjer bidrar till den kristna närvaron i regionen.

Våra kyrkliga partners poängterar att våldet slår blint oavsett religionstillhörighet och att det är helt avgörande att människor av olika tro och identitet kan leva tillsammans. Därför ber de oss att inte göra skillnad på människor och religiös tillhörighet. Det riskerar att öka konflikter och radikalisering (som jag skrev i DN 22/8 2015).

Konflikterna och vreden över att de som kan inte stryper tillförseln av vapen och pengar till terrorns hantlangare påverkar också livet i Sverige och skapar frustration. Svenska kyrkan blir ibland frustrationens projektionsyta. Det sägs att vi inte bryr oss tillräckligt mycket om våra medkristna. Ann Heberlein fångar väl en kritik som gärna upprepas (DN 9/2). Men vad står den för? Egentligen säger den ju: ”Ni bryr er inte om kristna, ni bryr er bara om människor!”

Trakasserier på asylboenden ska inte tolereras. Här måste samhällets vanliga rutiner för säkerhet och skydd gälla. Eftersom Svenska kyrkan är rikstäckande finns alltid möjlighet till stöd på nära håll, även där nyanländas hemkyrkor inte finns. Visst kan man tänka sig asylboenden för enbart kristna flyktingar. Det skulle dock vara ett nederlag för vårt samhälle.

Diskussionen försvåras av elefanten i rummet – det islamfientliga tankekomplexet. När romska EU-migranter utsattes för brandattentat hördes inget om att Svenska kyrkan skulle ha försummat dessa kristna. När det skrevs om trakasserier på asylboendet i Mönsterås insinuerades likgiltighet från Svenska kyrkan, trots att den lokala församlingen redan var engagerad. Det är skillnad mellan att tillfredsställa delar av en hemmaopinion och att ge verksamt humanitärt bistånd här hemma, längs flyktvägarna och i konfliktområden.

För kristet liv gäller två saker samtidigt: Genom dopet finns det ett särskilt band kristna emellan. Samtidigt innebär just dopets kallelse till ett liv i tro och kärlek att engagemanget för utsatta människor inte kan göras beroende av trostillhörighet.

Övergreppen i Syrien och Irak vittnar om att folkmord inte enbart hör till historien. Jag välkomnar det steg som EU-parlamentet har tagit i denna fråga.

Bedömningen måste göras i de internationella juridiska instanser som har att avgöra när något ska kallas för folkmord. Precis som Svenska kyrkan följer folkrätten och FN-resolutioner i andra ställningstaganden så gör vi det här också.

Den allt överordnade frågan förblir dock att få ett stopp på den våldsspiral som drabbar miljontals barn, kvinnor och män.

Antje Jackelén “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Utvisa rätt brottslingar

Att förespråka hårdare tag går hem i stugorna, i synnerhet när det tajmas med rapporter om utsatta brottsoffer och en pressad vardag för polisen. Men juridiken är inte den politiska retorikens hemmaplan.

Kristdemokraternas reaktion på de uppmärksammade sexövergreppen i Köln och Kalmar på nyårsnatten sammanfattades i en debattartikel (SvD 12/1) där Ebba Busch Thor och Andreas Carlson basunerade ut att ”personer som söker asyl i Sverige bör vid sexualbrott få avslag på asylansökan och snabb avvisning ur landet”.

”För personer med uppehållstillstånd bör utvisning också bli en betydligt vanligare rättsverkan”, fortsatte kristdemokraterna.

Borta var tanken om att påföljden avgörs av hur grovt ett brott är. In kom i stället idén att typ av brott – oavsett om det gällde ofredande eller grov våldtäkt – borde avgöra om utvisning är aktuellt. Med en sådan ordning skulle inte en grov stöld leda till utvisning, men sexuella trakasserier.

Det förslag som Moderaterna presenterade på torsdagen är av annan karaktär. Sverige är ett av världens tryggaste länder, och så ska det förbli, var Anna Kinberg Batras och Tomas Tobés budskap. Och om Kristdemokraternas förslag kom i formen av vältajmad populism lyfter Moderaterna på ett sakligt sätt en värderingsfråga: Hur allvarligt måste ett brott vara för att utvisning ska bli aktuellt?

Mindre allvarligt än i dag, är Moderatledarens svar. Det ska räcka att begå ett brott med mer än böter som påföljd och sex månaders fängelse i straffskalan för att riskera utvisning, en gräns som enligt förarbetena till nuvarande lagstiftning ligger på det dubbla.

En gång är inte ingen gång. Förslaget innebär att det räcker om ett brott som grov kvinnofridskränkning eller grov stöld begås vid ett enstaka tillfälle för att personen ska tvingas lämna landet. I dag kan motsvarande brott leda till utvisning om man bedömer att det finns en återfallsrisk.

Ordet signalpolitik används ofta som invektiv. Men i rättsliga sammanhang är det inte sällan hela syftet: redan i dag ger samhället med sina lagar beskedet att vissa brott är så allvarliga att rätten att vara kvar i landet förverkas. Att addera brott som kan leda till sex månaders fängelse på den listan är rimligt.

Däremot är M-förslagets andra del inte eftersträvansvärt.

I dag bedöms möjligheten att verkställa en utvisning först i rätten och sedan vid själva utvisningen. Till exempel får en person aldrig skickas ut om det kan antas leda till dödsstraff, tortyr eller förföljelse. Andra omständigheter som rätten tar hänsyn till är om det finns barn med i bilden och vilken anknytning personen har till Sverige.

Moderaternas förslag att ”hinder för verkställighet ska prövas först då verkställighet kan bli aktuellt” skulle alltså innebära att domstolarna tvingades bortse från såväl konventioner om mänskliga rättigheter som andra lagar. Det är tveksamt om det över huvud taget är förenligt med

konventionerna. Dessutom riskerar denna ordning att bli såväl rättsosäker som dyr.

Även om man sänker ribban för vad som krävs för att bli utvisad kommer det inte med automatik att öka antalet verkställda utvisningar.

Av Brås och Kriminalvårdens statistik framgår att 644 personer dömdes till utvisning år 2014, medan 595 utvisades. Året innan var motsvarande siffror 740 respektive 639. 2012 dömdes 732 medan 542 utvisades. Ungefär så har det sett ut de senaste åren; alla dömda utvisas inte.

I vissa fall beror det på att läget i brottslingens hemland medför risker för till exempel tortyr eller förföljelse. I andra är hindren av mer praktisk karaktär: det saknas en ansvarig motpart som kan eller vill släppa in brottslingen.

Till den senare kategorin hör Marocko, som regeringen nyligen slöt ett mottagaravtal med. Det tycks både ha krävt ett uteblivet erkännande av Västsahara och svenska kronor på plats i Marocko. Men ska fler utvisningar kunna verkställas blir sådana kompromisser oundvikliga.

Det sprids ofta en bild av att Sverige är ett land som saknar såväl lagar för som vilja att utvisa brottslingar. Det stämmer inte. Däremot ska rättsprinciper värderas högt. Och i praktiken innebär det ibland att grova brottslingar får stanna i Sverige. Inte för att de förtjänar det, utan för att vi är ett land som inte skickar någon till tortyr eller död.

DN 12/2 2016 “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Daniel Gros: Minusränta inget universalmedel

Räntor under noll har fungerat i länder som USA och Storbritannien, som har bytesbalans-underskott. Men i länder med överskott har det inte fungerat. Europeiska centralbanken måste tänka om.

Under merparten av den senaste tioårsperioden har centralbankerna gjort måttliga framsteg i försöken att lägga band på de krafter som driver fram deflation runt om i världen. Sedan 2008 har den amerikanska centralbankens styrränta legat på i stort sett noll samtidigt som stimulansåtgärder har satts in i form av omfattande obligationsköp.

I Storbritannien, Japan och EU är mönstret detsamma och där har varierande versioner av så kallade kvantitativa lättnader (QE) använts. Inflationen har dock inte rört sig nämnvärt uppåt.

Trots den gemensamma kampen mot deflationsspöket har dessa länders penningpolitik – och ekonomi – rört sig åt olika håll. I USA och Storbritannien har tillväxten utvecklats så positivt att stimulansåtgärderna har kunnat begränsas och räntan höjas, men i Japan och EU har det motsatta skett. Hur förklarar man den skillnaden?

Det korta svaret är: skulder. USA och Storbritannien har i flera decennier haft underskott i bytesbalansen och alltså ökat sina skulder till utlandet medan Japan och EU har haft överskott och minskat sina skulder. Och eftersom negativ ränta gynnar den skuldsatte och

missgynnar den som har ökat sina tillgångar har ränteläget efter den senaste recessionen lett till en återhämtning i USA och Storbritannien men inte i Japan och EU.

De flesta länder i världen med stora och över tid stabila överskott i bytesbalansen – exempelvis Schweiz och Danmark – har negativ ränta, inte bara för statspapper med lång löptid och andra ”riskfria” placeringar utan även för obligationer med medellång löptid. Detta har inga positiva följder.

Trots det håller dessa länder fast vid lågräntepolitiken. Den som påpekar för dem att stimulanspaket eller låg ränta inte gynnar deras ekonomi får svaret att höjd ränta inte har någon positiv effekt på en stats ekonomi. Ett till synes hållbart argument – men faktiskt inte helt hållbart.

Nationalekonomer har noterat ett intressant fenomen: under vissa omständigheter leder låg ränta till ökat sparande. Eftersom låg ränta sänker sparares inkomster konsumerar de mindre, i synnerhet om de sparar till sin pension.

Detta står inte i motsättning till grundregeln som modern penningpolitik vilar på: att en låg ränta stimulerar konsumtionen. Men vilka följder den har hänger faktiskt också samman med ett lands bytesbalans.

I en isolerad ekonomi finns det för varje låntagare en fordringsägare vilket leder till att de förluster fordringsägarna gör på ett lågt ränteläge motsvaras av låntagarnas vinster. Men i ett land med stora fordringar utomlands finns det av naturliga skäl fler fordringsägare än låntagare och motsatsen gäller om landet har stora utlandsskulder. Hur en penningpolitik med låg ränta fungerar beror alltså på om ett land har överskott eller underskott i utbytet med omvärlden.

Det är först på senare tid som detta har haft någon betydelse eftersom överskott/underskott i bytesbalansen tidigare vanligtvis bara var en liten andel av BNP, medan den i dag är stor i alla industriländer. Men skillnaderna är också väsentliga mellan olika länder. Detta hänger delvis samman med de skuldberg som byggdes upp inför finanskrisen 2007–2008. Och ser man till alla världens länder så fortsätter faktiskt deras bytesbalans att visa allt större plus eller minus.

Även om eurozonen totalt sett har överskott och alltså är ”fordringsägare”- finns det inom den även ”låntagare”. Dessa, exempelvis Spanien och Portugal, har nu måttliga underskott i bytesbalansen och minskar undan för undan sin skuldsättning. Men ”fordringsägarna” har under senare år ökat sina överskott märkbart och därmed har obalansen mellan dem och ”låntagarna” blivit större.

Mest anmärkningsvärt är att Tysklands överskott i bytesbalansen har ökat till nästan 8 procent av BNP sedan finanskrisen. Om trenden håller i sig kommer landets samlade fordringar på omvärlden att öka från 60 procent av BNP till 100 procent.

Centralbanker förväntas vara tålmodiga. Nationalekonomer stödde dem som runt om i världen ivrade för att centralbanker skulle vara självständiga eftersom de troligtvis var mindre benägna än regeringar att stimulera ekonomin för att nå kortsiktiga förbättringar. Men nu verkar centralbankerna rastlösa trots att skillnaden mellan faktisk

BNP och potentiell BNP håller på att minska i såväl USA som Japan och näst intill full sysselsättning har nåtts i båda länderna.

Centralbankerna i länder med överskott i bytesbalansen måste sluta med att manipulera sina ekonomier med penningpolitiska stimulanser, som potentiellt är kontraproduktiva. I stället bör de låta återhämtningen ha sin gång även om det sker långsamt och invänta att oljepriset stabiliseras på en högre nivå än den nuvarande.

Europeiska centralbankens chef Mario Draghi medgav nyligen att bankens nuvarande penningpolitik, sedd i ett globalt sammanhang, kanske inte är verkningsfull. Att bjuda på mer av den varan är dock inte rätt väg att gå.

Daniel Gros är chef för tankesmedjan Centre for European Policy Studies i Bryssel.

Översättning: Claes Göran Green "

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

"Låt inte handelsintressen hindra berättigad kritik"

Indienbesök. Menar Sverige allvar med utrikespolitiken bör Löfven uttrycka oro över nedrustningen av mänskliga rättigheter och ökad religiös intolerans i Indien. Och försäkra sig om att svenska investeringar i landet inte leder till miljöförstöring, folkomflyttningar och utnyttjande av lågavlönad arbetskraft, skriver professor Ashok Swain.

I morgon lördag reser statsminister Stefan Löfven till Mumbai i Indien för ett tvådagars officiellt besök. I sitt sällskap har han ledande representanter för arton svenska företag som ska delta i industrimässan "Make in India". Indiens premiärminister Narendra Modi har arbetat hårt med att marknadsföra "Make in India", vars viktigaste syfte är att öka landets industrisektor och därmed bidra till ekonomisk tillväxt. Under mässan får Sverige ett utmärkt tillfälle att visa upp sin industriella styrka. Löfven kommer också att ha bilaterala överläggningar med Modi.

Sommaren 2015 besökte Pranab Mukherjee som det första indiska statöverhuvudet Sverige. I september 2015 träffade premiärminister Modi sin svenska kollega i New York som då fick en inbjudan till "Make in India". Mässan ingår i en mycket ambitiös plan att omvandla Indien till en Kinas like i fråga om industriproduktion. Detta kräver att stora arealer odlad mark görs tillgänglig för annat bruk, men Indien är ett land där bristen på odlingsbar mark är stor och Modis avsikter har därför stött på hårt motstånd. Försök har även gjorts att tumma på

miljölagar och de hävdvunna rättigheter urbefolkningen har, och att kringskära fackföreningarnas möjligheter att agera.

För att kväsa oppositionen har Modis regering stoppat eller infört restriktioner på ungefär 9 000 icke-statliga organisationers rätt att ta emot pengar från utlandet. ”Make in India” används alltså som argument för att trycka ner en rättighetsbaserad opposition och Löfven bör därför stanna upp och fundera innan han blir huvudattraktionen vid Modis ”Make in India”.

Sveriges export till Indien uppgick till 10 053 miljoner kronor under de första elva månaderna 2015. Det motsvarar 1 procent av den totala exporten och placerar Indien på nittonde plats bland Sveriges exportmarknader. Indien håller på att bli en allt viktigare aktör på världsmarknaden och är därför attraktivt för svenska företag, men flörtandet med Modi går stick i stäv mot de nuvarande försöken att korrigera den svenska utrikespolitikens moraliska kompass.

Modi är en mycket kontroversiell politiker. Han hade inreseförbud i USA och EU i mer än ett decennium på grund av sin roll i religiösa kravaller 2002 då nästan två tusen muslimer dödades i delstaten Gujarat där han vid den tiden var premiärminister. År 2008 avvisade dock en svensk diplomat och en dansk kollega öppet utfrysningen av Modi och hävdade att den ”inte tjänade våra syften”. Efter det fortsatte den svenska beskickningen i Delhi att i samarbete med honom verka för svenska investeringar i Gujarat. Svenskarna har varit mer ”pragmatiska” i sitt umgänge med Modi än till och med britterna som öppnade diplomatiska förbindelser med honom först 2012. Tiden kommer dock att visa om det rör sig om ”pragmatiska” ställningstaganden eller om det hela handlar om rent oförstånd.

Den svenska utrikespolitiken har genomgått en väsentlig förändring under utrikesminister Margot Wallström. Inom ramen för hennes omtalade ”feministiska utrikespolitik” hyllar Sverige återigen principen att slå vakt om mänskliga rättigheter och ge stöd till minoriteter och svaga grupper. Sveriges modiga agerande i fråga om Palestina har väckt beundran i vida kretsar. Och Wallström har inte dragit sig för att möta Mellanösterns två ”översittare”, Saudiarabien och Israel, med trots även om ekonomiska intressen och politiska förbindelser står på spel. Sett i ljuset av detta är det förvånande och skandalöst att Sverige med sådan entusiasm fortsätter att uppvakta Modi.

Modi blev premiärminister i Indien i maj 2014. Hans ideologiska hemvist är RSS, en gruppering på yttersta högerkanten som aktivt kämpar för Hindutva, att Indien bara är hinduernas hemland. Sedan Modi kom till makten har minoriteter, i synnerhet muslimer och kristna, utsatts för regelbundna attacker och de möts med mycket stor fientlighet.

Anhängarna till Modi har även trappat upp sitt fälttåg mot nötkött som föda. Fem muslimska män har nyligen blivit dödade av rasande hinduer eftersom de misstänktes ha slaktat kor. Kristna och muslimer har under hot tvingats att övergå till hinduismen. Författare har mördats och nyligen lämnade ett fyrtiotal framstående författare därför i protest tillbaka sina litterära utmärkelser. Historieböcker revideras och mytologi ges sken av att vara vetenskap.

Konstnärer, historiker och vetenskapsmän höjer sina röster mot den tilltagande religiösa intoleransen och politiseringen av akademiska och kulturella institutioner. Till och med universitetsstudenter ur de lägre kasterna protesterar runtom i landet mot den diskriminering som

förekommer. Modis regering använder tvångsmedel för att stävja allt oliktänkande, med nationens säkerhet som föreändning.

Efter sitt besök i Indien i februari 2014 påpekade Obama att Mahatma Gandhi skulle ha blivit chockerad om han hade fått se vilken intolerans som hade brett ut sig i landet. Tyvärr har det internationella samfundet inte noterat den alltmer odemokratiska, fascistiska utvecklingen i Indien. Med Kina på tillbakagång har landet blivit den snabbast växande ekonomin i världen och där finns enorma möjligheter att göra affärer. Modi har därigenom kunnat få världens politiska ledare att se ut som det Time Magazine kallar ”tonårspojkar som dreglar av lystnad när drottningen kommer hem”.

Affärer var anledningen till att Sverige 2008 av ”pragmatiska skäl” inte längre brydde sig om utfrysningen av Modi och affärer är anledningen till att Löfven nu är så angelägen om att utöka samarbetet med Indien. Men om affärerna är så viktiga, varför då dessa kontroverser med Saudiarabien och Israel? Wallström gör rätt då hon påtalar att Israels armé sysslar med ”utomrättsligt dödande” av palestinier även om det innebär att de bilaterala relationerna får en allvarlig törn, men hur kan Sverige samtidigt strunta i det faktum att Modi och hans regering begick samma brott mot oskyldiga muslimer när han var premiärminister i Gujarat?

Om Sverige menar allvar med den nya utrikespolitiken borde Löfven vid sitt möte med Modi åtminstone uttrycka sin oro över den snabba nedrustningen av mänskliga rättigheter och religiös tolerans i Indien. Han måste också försäkra sig om att ökade svenska investeringar i landet inte leder till miljöförstöring, ekologisk katastrof, folkomflyttningar och utnyttjande av lågavlönad arbetskraft.

Det är viktigt att han har i gott minne vad hans utrikesminister skrev i en artikel i den indiska tidningen Hindu inför den indiske presidenten Pranab Mukherjees besök i Sverige: ”Som ett mycket exportberoende land anser Sverige att frihandel är en motor i den ekonomiska tillväxten, men tillväxten får inte ske på bekostnad av människor eller vår planet.”

I annat fall kan ett ”pragmatiskt” ställningstagande, som 2008, komma att förfölja Sverige i en nära framtid. Och tills dess kommer Löfven bara att vara ytterligare en ”tonårspojke” i Modis långa lista av selfies med världens ledare.

Ashok Swain, professor i freds- och konfliktforskning vid Institutionen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet

Översättning: Claes Göran Green “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

”Alltför uppgivet när det gäller jobb”

“ De kommande åren ska mer än 100 000 nyanlända flyktingar ut på arbetsmarknaden. Experter varnar för att dålig integration kan leda till social kris i Sverige. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson köper inte den beskrivningen. – Jag tycker ibland att man överdriver, säger hon i en DN-intervju.

Under förra året sökte 163 000 människor asyl i Sverige. I slutet av förra året kom också ett pärlband av rapporter om vilken utmaning flyktingkrisen kommer att innebära för den svenska arbetsmarknaden och i förlängningen för hela samhället.

Ansedda Finanspolitiska rådet varnar för att fortsatt dålig integration kan leda till social kris i Sverige. Arbetsförmedlingen befarar att vi går mot en ökad tudelning av arbetsmarknaden.

Det statsråd som har huvud-ansvaret för att fixa integrationen, arbetsmarknadsminister Ylva Johansson, tycker att debatten har blivit för dystopisk. En linje hon återkommer till gång på gång när DN träffar henne.

– Det är klart att det är en utmaning, men jag kan ibland tycka att debatten blir nästan som en domedagsdiskussion, som om det inte kommer att gå. Det är klart att det kommer att göra, säger Ylva Johansson.

Senare under intervjun säger hon:

– Jag tycker ibland att man överdriver. Ja, man ska varna. Ja, det finns anledning att vara orolig för en hel del. Men det finns ingen anledning att vara uppgiven.

Ylva Johansson menar att man ska vara försiktig med prognoser, och säger att ekonomi och arbetsmarknad oftast utvecklas på ett annat sätt än vad samtiden tror.

– Man tror nästan alltid att ett visst läge bara kommer att extrapoleras. Men det är nästan aldrig som det händer. Arbetsmarknaden är dynamisk och den förändras väldigt snabbt, säger hon.

Gapet mellan inrikes och utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden är mycket stort. Bland personer födda i Sverige är 5,1 procent arbetslösa, en nivå som anses vara mycket låg. Bland utrikes födda är 15,9 procent arbetslösa och bland människor födda i Asien och Afrika är mer än en femtedel utan jobb.

Under 2016 och 2017 kommer enligt prognoserna ytterligare 102 000 människor ut på arbetsmarknaden, en ökning som helt beror på att många flyktingar sökt sig till Sverige de senaste åren.

Arbetsmarknadsministern menar att det trots allt finns anledning att vara optimistisk.

– Sverige har en väldigt stark tillväxt och en stark tillväxt av nya jobb. Det finns en stark efterfrågan på arbetskraft inom väldigt många yrken, inte bara för högutbildade utan också yrken med lägre kvalifikationskrav, säger Ylva Johansson.

Är inte risken uppenbar att klyftan mellan inrikes och utrikes födda ökar de kommande åren?

– Risken finns, men det är inte alls självklart. Det har varit en låg ambitionsnivå när det gäller att få nyanlända i arbete. Det är en snittid på sju år innan hälften är i arbete. Det är orimligt lång tid.

Hur lång tid ska det ta?

– I normalfallet tycker jag att det ska gå på två år. Sedan kommer vi att ha individer med särskilda svårigheter men om du inte har några särskilda hinder tycker jag att två år är en rimlig tid.

Den absolut mest omdebatterade frågan på integrationsområdet just nu är lägstalönerna. Från flera håll kommer krav på lägre ingångslöner för okvalificerade jobb. Bland dem som vill ha lägre ingångslöner finns inte bara intresseorganisationer som Svenskt Näringsliv utan även Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet.

Men regeringen är alltjämt kallsinnig.

– Jag har varit ganska länge i politiken och jag kommer ihåg när politiker försökt att fiffigt tänka ut vad som borde ske med lönebildningen och på olika sätt försökt intervenera. Och ärligt talat har det aldrig funkat, säger Ylva Johansson.

Hon menar att lönekostnaden spelar roll, men förordar i stället den modell som finns i dag där företag får lönesubventioner för att anställa enskilda individer. Däremot är hon öppen för att på andra sätt stimulera enklare jobb.

– Jag tror ändå att man kan säga att rutjobben blev en förhållandevis effektiv subvention eftersom det var jobb som inte utfördes eller utfördes svart.

Ändå har ni sänkt taket, vilket exempelvis Arbetsförmedlingen är emot?

– Det är väldigt få som går över taket. Det som kommer att påverka antalet är den vidgning av rut som vi förbereder. Breddning av rut är viktigare än taket.

Huvudspåret för Ylva Johansson och regeringen är utbildning och en bättre matchning på arbetsmarknaden.

– Har du dålig utbildningsnivå så slår det hårt. Jag är verkligen förvånad över att man inte satsat mer på utbildning när det är en så viktig del. I dag i etableringsuppdraget så är det 0,5 procent som deltar i utbildning eller svenskstudier. Det är väldigt lågt, säger Ylva Johansson.

Hur stor andel borde studera?

– Det räcker inte med en tiodubbling. Vi kanske borde ligga på 25–30 procent. Där någonstans vore det rimligt att ligga.

Däremot förkastar Ylva Johansson den traditionella modellen där personer utan grundskoleutbildning först ska läsa i kapp innan de kan få en yrkesutbildning. I dag har ungefär hälften av de nyanlända bristfällig utbildningsbakgrund.

– Vi måste bygga vägar där du kan läsa yrkesutbildningar i kombination med att du läser andra ämnen på grundskolenivå. Det ska exempelvis gå att läsa till vårdbiträde innan du klarat hela grundskolan, säger hon.

– Det är inte rimligt att tro att den som har väldigt låg utbildningsnivå först ska ta sig igenom hela grundskolan och sedan klara en gymnasieutbildning innan man får börja jobba. Så kan vi inte ha det.

Hur lång tid tar det innan ett sådant system är på plats?

– Det går att göra i dag eftersom kommunerna får göra det. Gör de inte det får vi stimulera det. Det här kan vi inte vänta så länge på, det måste börja funka inom något år.

Ylva Johansson vill även se fler riktigt korta utbildningar. Till detta har hon hämtat inspiration i bland annat Storbritannien.

– Traditionellt har vi utbildat till ett yrke. I Storbritannien är utbildningarna mycket kortare för att rusta för ett specifikt jobb, även om det är ett jobb som inte kräver yrkesutbildning. Det kan handla om en eller två veckor, säger hon.

Enkla jobb och ett mer flexibelt utbildningssystem räcker dock inte. Ylva Johansson är bekymrad över bostadssituationen. Hon tror också att det krävs attitydförändringar hos arbetsgivare och hos människor i allmänhet, i synnerhet när det gäller språkfrågan. De senaste decennierna har det varit för stort fokus på svenskkunskaper.

– Vi är ibland lite snåla när det gäller svenska språket. Ibland känns det som att svenska sätts upp som ett hinder – det blir viktigt att kunna svenska även i yrken där det kanske inte behövs. I traditionella invandrarländer är man van vid att språket kan låta på många olika sätt.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“ Fakta. Allianspartiernas förslag

De senaste månaderna har allianspartierna kommit med en rad olika förslag hur fler nyanlända ska få jobb.

Moderaterna

Vill ha en ny anställningsform, ”förstajobbet-anställning”. Anställnings-period i 18 månader som ska gälla unga under 23 år och nyanlända de första fem åren. Jobbet ska innehålla utbildning. Det ska finnas förstajobbet-anställningar på hela arbetsmarknaden, även i företag som saknar kollektivavtal.

Kristdemokraterna

Har en modell som kallas introduktionsanställningar. 75 procent ska vara arbete, 25 procent utbildning. Lönen ska därför vara 75 procent av kollektivavtalet eller mer. Anställningen kan gälla i fem år, men inte i jobb som kräver eftergymnasial utbildning eller har en kollektivavtalad lön på mer än 22 000 kronor.

Liberalerna

Förordar startjobb med ett lönespann på mellan 14 000 och 16 000 kronor per månad. Varken arbetsgivar-avgifter eller kollektivavtalade försäkringspremier ska betalas. Jobben ska vara öppna för nyanlända de första fem åren och unga under 23 år. L vill lagstifta om parterna inte kommer överens.

Centerpartiet

Vill att parterna sluter ett avtal direkt riktat mot nyanlända. Det ska göra det möjligt att anställa med betydligt lägre ingångslöner än i dag. Staten ska bidra med sänkt inkomstskatt och arbetsgivaravgift upp till en viss nivå. Kommer parterna inte överens vill Centerpartiet lagstifta. **DN**

Fakta.

Under perioden 2008 till 2014 växte arbetskraften i Sverige med 210 000 männi-skor. Utan invandring hade arbetskraften i Sverige minskat under samma period. Under 2015 ökade arbetskraften med 35 000 människor, enligt Arbetsförmedlingen. Under 2016 och 2017 väntas arbetskraften utökas med 42 000 respektive 60 000 personer.

Arbetslösheten fjärde kvartalet 2015 (procent)

Totalt: 7,2

Inrikes födda: 5,1

Utrikes födda: 15,9

Födda i Asien: 23,3

Födda i Afrika: 28,9

Källa: SCB, AKU

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Snart är flest arbetslösa födda utrikes

Tudelningen av arbetsmarknaden fortsätter att växa. Inom några veckor kommer majoriteten av alla arbetslösa att vara födda utanför Sverige.

Arbetslösheten i Sverige minskar, visar Arbetsförmedlingens färska statistik för januari. Men utvecklingen är inte entydig.

Antalet inrikes födda som är anmälda som arbetslösa minskade under januari med 20 000. Samtidigt växte gruppen utrikes födda i arbetslöshet med 16 000.

– Gapet minskar varje månad, och det är en utveckling som har varit stabil de senaste månaderna, säger Arbetsförmedlingens analyschef Mats Wadman.

Det innebär att inom kort kommer en majoritet av alla arbetslösa att vara födda utanför Sverige. I januari var 197 000 arbetslösa födda i Sverige och 189 000 var utrikes födda. Av de utrikes födda är 145 000 födda utanför Europa.

– I slutet av februari borde andelen utrikes födda vara fler än de inrikes födda, säger Mats Wadman.

Den svenska arbetsmarknaden är för tillfället full av paradoxer. Samtidigt som politiker och experter funderar på hur nyanlända ska få jobb

är arbetsmarknaden glödhet. Antalet nyanmälda jobb är rekordstort och bland inrikes födda är arbetslösheten mycket låg.

– Det är en väldigt bra arbetsmarknad. Det innebär att inrikes födda, som står närmare arbetsmarknaden generellt sett, i stor utsträckning fått arbete. Det är lätt för dem att få jobb, i synnerhet om du har gymnasiekompetens, säger Mats Wadman.

– Man kan inte heller påstå att den stora invandringen försämrat chanserna för inrikes födda att få jobb.

Han pekar ut tre stora frågor som måste lösas om nyanlända ska få jobb i högre utsträckning än i dag.

– En är den låga utbildningsnivån. Den andra är bostadsfrågan. Många av de utrikes födda skulle kunna få jobb i andra delar av landet än där de bor, men bostads-situationen gör att det inte är så lätt att flytta, säger Mats Wadman.

Den tredje knäckfrågan är den grupp som inte har förmågan att höja sin utbildningsnivå.

– Vi måste hitta alternativa sysselsättningar åt dem. Men det är inget vi kan lösa ensamma utan där måste hela samhället hjälpa till, säger Mats Wadman.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

Ett helt nytt fönster öppnas till universum

Washington. De första uppmätta gravitationsvågorna, det första beviset för att svarta hål verkligen finns och början på en helt ny astronomi, presenterades på en presskonferens i Washington DC på torsdagen.

På morgonen den 14 september förra året fångade detektorn Ligo upp svallvågor från två enorma svarta hål som kolliderade och smälte ihop lite mer än en miljard ljusår bort. Det är början på en helt ny era för astronomin.

– Det här är väldigt stort. Det är det första helt säkra beviset på att svarta hål faktiskt finns och att de kan smälta ihop under universums livstid. Det visar också att vi kan mäta gravitationsvågor. Från och med nu kan vi titta på svarta hål direkt och göra tester av relativitetsteorin som aldrig är möjliga på jorden, säger Carl-Johan Haster, doktorand i astrofysik vid universitetet i Birmingham i Storbritannien och en av mycket få svenskar som är medlemmar i Ligo.

Det ena svarta hålet var 29 gånger tyngre än vår sol, det andra var 36 gånger tyngre. Forskarna vid Ligo kunde följa hur de slogs samman under 0,2 sekunder och bildade ett svart hål som väger 62 gånger mer än solen. De kan också mäta hur fort det roterar.

Energin som blev över motsvarar alltså tre solmassor, och det var den som skickades ut som gravitationsvågor.

Vågor i rymden

Experimentet Ligo har för första gången mätt gravitationsvågor, krusningar i rumtiden. Vågorna kommer från två kolliderande svarta hål.

Rumtiden

Enligt Einsteins relativitetsteori skapas krusningarna när tunga himlakroppar påverkar rumtiden, som ringarna på vattnet när man kastar en sten i sjön. Särskilt starka vågor bildas när två svarta hål snurrar runt varandra och kolliderar och slås ihop till ett.

Ligo

(Laser interferometer gravitational-wave observatory)

1 Ligo består av två rör som är 4 kilometer långa och ligger vinkelrätt mot varandra. En laserstråle delas upp i två som skickas in i vardera tunnel. Strålarna reflekteras av speglar och återförenas i en ljusdetektor.

Ligo Hanford, Washington

Ligo Livingston, Lousiana

Ligo har två detektorer på varsin ända av USA så att samma gravitationsvåg kan mätas på två ställen.

2 Normalt har de båda laserstrålarna gått exakt lika långt. Då tar de ut varandra när de återförenas, och inget ljus når detektorn.

3 När en gravitationsvåg går genom Ligo kommer den att trycka ihop det ena röret och sträcka ut det andra. Effekten är mycket liten: 100 miljoner gånger mindre än en atom. Men de båda ljusstrålarna kommer inte längre att ha gått exakt lika långt, och tar inte längre ut varandra när de återförenas. En ljussignal kommer att nå ljusdetektorn.

Grafik: Johan Andersson Fakta: Maria Gunther

– Det är jättemycket! När signalen var som starkast hade den en effekt på 50 gånger mer energi per sekund än allt synligt ljus i hela universum. Det är 200 miljarder gånger starkare än den starkaste supernovan vi sett och 100 gånger starkare än den starkaste elektromagnetiska signal som uppmätts, säger Carl-Johan Haster.

Gravitationsvågor är ytterst små krusningar i själva rumtiden som skapas av riktigt tunga himlakroppar, som ringarna på vattnet när man kastar en sten i sjön.

Albert Einstein förutsade redan för hundra år sedan att gravitationsvågor måste finnas, men ingen har tidigare lyckats mäta dem. När du blir träffad av en gravitationsvåg drar den ut dig eller trycker ihop dig så att du blir lite längre och smalare eller kortare och bredare. Effekten är försvinnande liten: En stor gravitationsvåg som går genom jorden ändrar bara diametern med en längd som är en miljon gånger mindre än en atom.

Dessutom är det omöjligt att mäta förändringen med en linjal eller tumstock, eftersom även den kommer att tryckas ihop eller tänjas ut lika mycket av gravitations-vågen.

Därför ser experimentet Ligo ut som ett stort L med fyra kilometer långa ben. En gravitationsvåg som går genom experimentet kommer att dra ut det ena benet och trycka ihop det andra. Forskarna använder laserljus för att upptäcka när benen blivit olika långa.

För att göra mätningarna ännu säkrare har forskarna byggt två lika stora L i var sin ände av USA: ett i staten Washington i nordväst och ett i Louisiana i sydost. Då kan de mäta om tiden mellan att de båda maskinerna tar emot en signal stämmer överens med en våg som förflyttar sig med ljusets hastighet, som gravitationsvågor måste göra.

Den 14 september, när Ligo fångade upp signalen, hade maskinen just startats igen efter en stor ombyggnad som gjorde att den nu kan samla in signaler från en mycket större del av universum. Fram till nu har de gjort många noggranna undersökningar för att se att det verkligen stämmer.

– Det är en så stark signal att den inte kan komma från något annat. Det är helt fantastiskt att vi lyckades se något så extremt tydligt, säger Carl-Johan Haster.

Tack vare teleskopet fick Galileo Galilei möjlighet att se saker på stjärnhimlen som ingen någonsin hade sett förut. Det är samma sak med gravitationsvågorna. De bär med sig information om himlakroppar som vi inte kan se på något annat sätt. Forskarna jämför det med att slå på ljudet i en stumfilm. Bedriften kommer helt säkert att belönas med Nobelpriset inom bara något år.

– Det är en helt ny astronomi som börjar nu, säger Carl-Johan Haster.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Anlag från neandertalare påverkar än

Washington. Anlag från neandertalarna kan öka risken för depression, hudsjukdomar och nikotinberoende, enligt en ny banbrytande studie.

De sista neandertalarna dog ut för 30 000 år sedan, men delar av deras dna lever kvar i arvsmassan hos moderna människor. Anlagen påverkar oss mer än vi förstått.

– Vi fann flera överraskande samband mellan neandertal-dna och psykiatriska och neurologiska egenskaper, som depression och nikotinberoende, säger Tony Capra, professor vid cent-ret för human-genetisk forskning på Vanderbiltuniversitetet i Nashville i USA.

Alla människor med ursprung utanför Afrika bär på några procent neandertal-dna. Det är resultatet av att våra förfäder som lämnade Afrika för 50 000–60 000 år sedan fick barn med neandertalare, förmodligen någonstans i Mellan-östern. Vi är alla ättlingar till de barnen.

– Det väcker flera fascinerande frågor: Hur påverkar det neandertal-dna som finns kvar i moderna människor vår biologi? Vad kan effekterna av neandertal-dna avslöja om korsningens betydelse för vår arts historia och utveckling? säger Tony Capra.

Han och hans medarbetare har jämfört anonymiserade elektroniska patientjournaler med genetisk information för fler än 28 000 vuxna amerikaner från hela USA. Resultaten presenterades på torsdagen på konferensen AAAS i Washington DC och publiceras i veckans nummer av tidskriften Science.

Forskarna fann många samband med olika diagnoser, som ökad risk för ett tillstånd som får blodet att koagulera snabbare, hudsjukdomen aktinisk keratos eller solkeratos, där huden fläckvis blir röd och fjällar när man varit länge i solen, och en viss typ av undernäring.

Det stämmer väl överens med vad forskarna trodde att de skulle hitta: anlag som neandertalarna hade utvecklat under hundra-tusentals år i Europa och Centralasien innan moderna människor kom dit, och som underlättade att klara sig i miljön och klimatet som rådde där. Att blodet koagulerar snabbt gjorde till exempel att skador läkte fortare.

– Uttryckt med andra ord: att tillbringa en natt eller två med en neandertalare kan ha varit ett lågt pris att betala för att få tillgång till hundratusentals år av anpassning till den nya miljön, säger Tony Capra.

Men i vår moderna miljö ökar anlagen i stället risken för stroke och missfall. Kopplingen till depression och nikotinberoende hade forskarna inte väntat sig att hitta. Tobak kom inte till Europa förrän efter Columbus.

– Det är möjligt att den här dna-varianten påverkade någon liknande egenskap som människor hade för 50 000 år sedan. Men det är också möjligt att det är en olycklig effekt som bara har fått betydelse i vår moderna miljö, säger Tony Capra.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

”Öppna gränserna igen före valet 2018”

“ De hårda begränsningarna av flyktingpolitiken blir kvar till 2018. Den bedömningen gör Miljöpartiets Magda Rasmusson, som var partiets förhandlare i höstas. Men före nästa val tror hon att id-kontrollerna ska avskaffas och att permanenta uppehållstillstånd ska återinföras.

På fredagen inleds ungdomsförbundet Grön ungdoms riksårsmöte i Borås. Bland annat väntas migrationsfrågan väcka stor debatt.

MP-språkröret Gustav Fridolin har de senaste dagarna i intervjuer till Aftonbladet och Sveriges Radios Ekoredaktion markerat att någon ytterligare skärpning av flyktingpolitiken, som S-ministrarna Morgan Johansson och Magdalena Andersson talat om, inte är aktuell.

Samma slutsats drar Magda Rasmusson som vid sidan om MP-språkrören var den som efter förhandlingar med migrationsminister Morgan Johansson gick med på skärpningen av migrationspolitiken.

– Vi har sträckt oss till bristningsgränsen, säger Magda Rasmusson i programmet ”Rakt på sak” i DN-tv.

Samtidigt pressas Socialdemokraterna av Moderaterna som vill se en ytterligare skärpning av migrationspolitiken och stänga den svenska gränsen för flyktingar från bland annat Syrien. I stället vill M hänvisa asylsökande till det EU-land dit man först kom.

– Det är omöjligt för hela regeringen eftersom det bryter mot internationella konventioner, hävdar Magda Rasmusson som vid årsskiftet lämnade riksdagen.

Om Socialdemokraterna skulle driva fram nya förslag för att skärpa invandringspolitiken ytterligare, ska MP lämna regeringen då?

– Jag tycker att Miljöpartiet ska göra allt som vi någonsin kan göra för att se till att sådana förslag inte blir verklighet.

Hennes uppdrag som MP:s migrationspolitiska talesperson har sedan årsskiftet tagits över av den under hösten föräldralediga ordinarie talespersonen Maria Ferm. Hennes uppdrag bli nu att se till att skärpningen varar under så kort tid som möjligt.

Den lag som riksdagen väntas stifta under våren kommer att gälla i minst två år, tror Magda Rasmusson som tror att det är nödvändigt för Miljöpartiet att lagen avskaffas under valåret 2018. Då vill hon att id-kontrollerna för resor in till Sverige avskaffas och permanenta uppehållstillstånd återinförs.

– Det vore väldigt bra, säger hon.

Men hon vill inte berätta hur hon röstade i riksdagsgruppen och avstod från att delta i Grön ungdoms förbundsstyrelsemöte där beslutet fattades om att kritisera MP-ledningen för att den inte lämnade regeringen i protest.

– Det får bli något för mina memoarer, säger hon.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Fakta. Magda Rasmusson

Ålder: 23 år.

Bor: Stockholm.

Aktuell: Lämnar på lördag uppdraget som språkrör i Grön ungdom efter tre år. I höstas blev hon ersättare i riksdagen och vikarierade som migrationspolitisk talesperson för Maria Ferm, mitt under flyktingkrisen. Hon lämnade riksdagen vid årsskiftet.

Kvarvarande politiskt uppdrag: Ledamot i fullmäktige i Stockholms stad. “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

Hultqvist: ”Viktigt att inte visa splittring”

“ För första gången har Sverige suttit med vid bordet när Natos försvarsministrar mötts. Försvarsminister Peter Hultqvist (S) talade om Östersjöområdet och markerade mot Ryssland.

Det var vid Natos toppmöte i Wales 2014 som Sverige fick vad som populärt har kallats ”Natos guldkort”. Det ger fem utvalda länder utökade möjligheter att samarbeta enligt programmet EOP (Enhanced opportunities program). Förutom Sverige är Australien, Finland, Georgien och Jordanien EOP-länder.

– Vi är inbjudna som EOP-länder. Jag upplever att vi blir väldigt väl mottagna och kommer in på ett positivt sätt i bra diskussioner, säger Peter Hultqvist efter sitt första möte med de 28 Natoländernas ministrar.

Sverige har tidigare varit inbjudet till ministermöten i Nato. Men dessa har endast gällt de Natoledda fredsinsatser där vi deltagit med trupp. Att föra diskussioner med hela Nato om läget i vårt närområde har tidigare inte varit möjligt eftersom Sverige som militärt alliansfritt land inte är Natomedlem.

Nu ville Natoministrarna höra hur Sverige och Finland ser på det nya säkerhetsläget i Östersjöområdet.

– Jag pekade tydligt på både den ryska annekteringen av Krim och ryssarnas ökande övnings- och underrättelseverksamhet i Östersjön och vårt närområde. Jag markerade att det är viktigt att vi i Europa håller ihop när det gäller politiken i förhållande till Ryssland och inte visar upp någon splittring. Rysslands agerande på Krim och brotten mot folkrätten där får inte sjunka undan för att man koncentrerar sig på Syrien och kampen mot IS i Mellanöstern, säger Peter Hultqvist och tillägger:

– Det blev väl mottaget och man har förståelse för det förändrade säkerhetsläget i vår del av Europa. Jag upplever att man är mycket väl-informerad. Mina markeringar låg väl i linje med hur många andra länder tänker, säger Hultqvist.

Ramen för mötet var en tre timmar lång arbetsmiddag på onsdags-kvällen. Den andra huvudfrågan vid middagen var hotet från Islamiska staten (IS) där Sverige är ett av 60 länder som deltar i den USA-ledda koalitionen mot IS.

– Det är viktigt att operationerna fortsätter så att vi till slut bekämpat IS, men också att det finns möjligheter till en politisk lösning i hela regionen. Men IS står för sådan brutalitet att de måste bekämpas med militära medel, säger Peter Hultqvist.

Natos åtgärder för att stärka alliansens försvar i Europa mot Ryssland togs däremot inte upp eftersom EOP-länderna inte är med i Nato.

Om du jämför försvarsministermötena inom EU och Nato, är det någon skillnad?

– Frågorna är desamma som vi talat om inom EU. I Nato sitter USA med vid bordet och det ger en annan typ av tyngdpunkt. USA är ju en

väldigt viktig aktör i Nato och har en tyngd som framgår på mötena – och den dimensionen saknas i EU. Den transatlantiska länken blir oerhört tydlig i Natosammanhang.

Dominerade USA?
– Nej, de uppträdde inte på något vis negativt. Jag upplever att det var mycket respektfullt mellan länderna på mötet, svarar Peter Hultqvist.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se “

“ Fakta. Nato och USA flyttar fram sina positioner

Natos försvarsministermöte hölls på onsdagen och torsdagen. Nato ska hjälpa Turkiet i övervakningen av gränsområdet mot Syrien och med fartyg bistå EU, Turkiet och Grekland i jakten på flyktingsmug-glare i Egeiska havet. Nato deltar inte i kampen mot IS men dess radarövervakningsplan kan få fylla luckor hos länder i koalitionen.

Natos förmåga att avskräcka från anfall höjs genom ökad militär närvaro i östra Europa. USA har tagit täten genom att öka antalet brigader i Europa från två till tre.

Slutliga förslag som berör alla Natoländer läggs fram vid Natos toppmöte i Warszawa i juli. “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Känslor upplevs genom att härma

När du ler så ler hela rummet med dig, oavsett om andra är medvetna om det eller inte. Att härma ansiktsuttryck gör att vi kan känna empati och uppleva andras känslor.

I sociala situationer härmar vi andras ansiktsuttryck för att kunna svara på deras känslor, enligt en sammanställning av studier från University of Wisconsin i USA i tidskriften Trends in Cognitive Science.

När vi härmar ansiktsuttryck kan vi associera till tillfällen då vi själva har gjort samma uttryck och komma ihåg hur det kändes. Detta sker inom några hundra millisekunder och gör det lättare att känna medkänsla.

Förmågan att känna igen och dela andras känslor kan begränsas om det inte går att härma miner. Studier visar att pojkar upp till ett år som använder napp kan ha svårare att känna igen känslor. Om det inte går att spegla ansiktsuttryck kan det också bli svårare att läsa av andra och reagera till deras uttryck.

– Vi tror att det är viktigt att skapa interaktioner med människor som har svårt att känna igen känslor, som personer med autism eller parkinson. Att känna igen andras känslor verkar också kunna påverka personer med minskad förmåga att röra sina ansiktsmuskler, till exempel dem som injicerat botox, säger Adrianne R Wood, förstaförfattaren bakom artikeln.

Det är lättare att lägga märke till ansikten som uttrycker en känsla. Ju starkare känslouttrycket är desto lättare är det att känna igen känslan. De flesta ansiktsuttryck är inte så tydliga, men vi försöker ändå avläsa dem för att få information om vår sociala miljö. Ansiktsspegling händer oftare vid ögonkontakt.

– Titta dig i spegeln och le, sedan gör du några förändringar som att höja ögonbrynen, luta på huvudet eller le lite snett, och se hur du plötsligt verkar uttrycka en helt annan känsla eller mentalitet. Det ger dig en idé om hur nyanserad och komplicerad mänskliga ansiktsuttryck är, säger Adrianne R Wood.

Jenny Högblad jenny.hogblad@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Turkiets nya allians oroar stormakter

Analys. Istanbul. Iran varnade på torsdagen Turkiet och Saudiarabien för att ge sig in i det syriska kriget: Ni kommer att ångra er. De gemensamma militärmanövrer länderna inlett vållar oro också i Natohuvudstäder.

Om iranier, ryssar och andra tolkar uppgifterna om militärsamverkan som ett varsel om en sunnimuslimsk intervention i kriget, så är detta just vad Ankara och Riyadh haft i kikaren. Bilderna som släpptes på torsdagen, med den turkiske överbefälhavaren och den saudiske kungen i förtroligt samspråk, är en signal till alla inblandade att ingetdera landet kan finna sig i det slut på kriget som nu avtecknar sig.

Läget i norra Syrien ger både den turkiska ledningen och den saudiska kungafamiljen mardrömmar. Om Aleppo faller till al-Assad-regimen och de syriska rebellerna skärs av helt från sina förbindelselinjer till Turkiet, så permanentas det läge som nu råder utmed den långa och svårpatrullerade turkisk-syriska gränsen. Några gränspartier hålls av IS, andra av Turkiet-stödda turkmeniska miliser, men långa avsnitt domineras av kurdisk-syriska PYD, som är nära lierat med de turkiska kurderna i PKK-gerillan.

Turkiet, som befinner sig i fullt krig med PKK på andra sidan gränsen, uthärdar inte tanken på ett självstyrande kurdiskt territorium i Syrien, accepterat av både USA, EU och Ryssland. Den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan är mycket upprörd över att USA vägrar klassa PYD som terrororganisation:

– PYD och USA:s stöd åt PYD har orsakat blodbadet i Syrien, USA har svikit oss, de måste välja mellan oss och terroristerna!

USA:s position, som inte kan formuleras öppet av hänsyn till turkarnas känslor, är att kurderna varit och förblir trogna allierade under striderna mot IS i norra Syrien, långt mer effektiva än turkarna. En framstående turkisk kolumnist säger till DN:

– Den turkiska regeringen är mindre intresserad än kurderna är av att slåss mot IS. Inte för att Ankara gillar IS, men IS håller områden som Ankara inte på några villkor vill se i kurdiska händer.

Den turkiske premiärministern Ahmet Davutoglu sade på torsdagen till tidningen Hürriyet att Turkiet kommer att slå mot PYD om det behövs, trots den kurdiska rörelsens nära relationer till USA. Hur USA då kommer att reagera, och hur de ömtåliga turkisk-amerikanska förbindelserna kommer att påverkas, går bara att spekulera över.

Det är inte bara USA som är måltavla för växande turkisk frustration. President Tayyip Erdogan attackerade på onsdagen EU:s utrikeskommissionär Federica Mogherini, som uppmanat Turkiet att öppna sin gräns för syrier som flyr de ryska bombangreppen mot Aleppo samtidigt som EU vädjar till Turkiet att ingripa mer resolut mot de människosmugglare som för migranter till de grekiska öarna:

– Vilket hyckleri! De vet att vår gräns varit öppen hela kriget och att vi tagit emot tre miljoner syrier och irakier. Men gränsen åt andra hållet, mot dem, den vill de att vi ska stänga!

Både Turkiet och Saudiarabien är chockade över att Nato accepterar den ryska intervention i Syrien som nu hotar att avgöra kriget och producera flera hundra tusen nya flyktingar. Om den stora huvudvärken för Erdogan är den kurdiska frågan så våndas saudierna över det som artar sig till en rysk-iransk seger i det syriska kriget, och ännu ett bakslag för regionens traditionella sunniregimer i kampen med Teheran om regional dominans.

Det är oklart vad de bägge allierade kan göra för att vända utvecklingen i Syrien. Deras metod hittills, stöd åt diverse sunnimiliser, räcker inte långt mot de ryska bombplanen. Saudiarabien, som har fullt upp i kampen mot Iranstödda miliser i Jemen, har knappast råd med ännu en expedition i det långt farligare Syrien. Turkiet har ett stort försvar, men är delvis upptaget av kriget mot de egna kurderna. För att verkligen göra sig gällande i spelet om Syrien måste Turkiet vara berett att konfrontera Ryssland, kanske genom att smuggla avancerat luftvärn till rebellerna, något som Erdogan knappast vågar sig på utan Natos medgivande.

De syriska flyktingarna, sedan länge ett permanent inslag i Istanbuls gatubild, är fler än någonsin. De senast anlända, från Aleppos östra förstäder och landsbygden norr om staden, berättar för DN att de ryska bombningarna riktas mot bebodda områden, i avsikt att beröva de sunnimuslimska rebellerna alla möjligheter till skydd:

– Om de måste ta bort ett bostadsområde för att komma åt ett par killar med en kulspruta så gör de det, säger unge Ayman Alshekh från Haritan norr om Aleppo.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

“ Fakta. Halva befolkningen på flykt

Inbördeskriget i Syrien började som försiktiga protester 2011 i spåren av den arabiska våren och har sedan dess utvecklats till ett fullskaligt inbördeskrig mellan en stat i sönderfall och ett stort antal olika rebellgrupper. Över 6,5 miljoner människor har tvingats lämna sina hem.

Syriens president Bashar al-Assad, som hela tiden backats upp politiskt och diplomatiskt av Ryssland, fick från den 30 september 2015 även direkt ryskt militärt stöd i form av flygbombningar mot flera rebellgrupper, och har sedan dess stärkt sin ställning.

Regimens militära framgång i Aleppo har tvingat tiotusentals civila på flykt.

På Turkiet, som redan tagit emot 2,5 miljoner syriska flyktingar, ökar nu trycket att åter öppna gränsen.

Samtidigt har väst anklagat Ryssland och Syrien för att sabotera fredssamtalen med sin militära offensiv. Källa: DN “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Han vädjar om hjälp för att rädda Aleppo

Gaziantep. USA och väst har svikit det syriska folket. Det säger överste Abduljabbar Akaidi, en av de högsta ledarna för rebellarmén FSA, i en exklusiv intervju för DN. Nu försöker han sy ihop en koalition av motståndsgrupper för att rädda staden Aleppo från att falla till regeringsarmén.

Överste Akaidi är något av en legendar bland syrier som stöder Fria syriska armén, FSA, en allians av rebellstyrkor som brukar kallas moderat och väststödd. Han var med under några av de mest dramatiska skedena under det nu fem år långa inbördeskriget: vid Homs 2011–2012 och vid Kobane, den kurdiska staden som belägrades och förstördes av IS, Islamiska staten, under några månader 2014 och 2015.

Han är sedan länge högste befälhavare för FSA i Aleppo, den storstad i norra Syrien som nu håller på att skäras av från omvärlden av Bashar al-Assads regeringstrupper stödda av ryskt bombflyg.

Det är det desperata läget där som har fått tiotusentals att fly mot turkiska gränsen där de fastnat bakom stängda stålgrindar. Och det är den annalkande militära katastrofen som har tvingat ut Akaidi på en kort turné i Turkiet, till Istanbul och Ankara, för att söka materiellt och politiskt stöd.

DN träffar honom i den turkiska staden Gaziantep en timmes bilfärd norr om gränsen. Här har översten samlat ett tiotal män, representanter för mindre rebellgrupper, i ett mötesrum.

– Vi måste koordinera våra insatser ännu mer. Eftersom omvärlden inte gör något för oss är det extra viktigt att vi håller samman mot al-Assad, mot iranierna och ryssarna, säger han.

Översten är som många av rebel-lernas befälhavare en före detta karriärofficer i Syriens regeringsarmé, men han bytte sida tidigt under upproret mot al-Assadregimen. Han är en färgstark person som ofta finns alldeles vid fronten och gärna uttalar sig drastiskt.

FSA är i sig en lös koalition av ganska disparata grupper, men har länge varit den kraft som väst och USA har satsat på i kriget. Åtminstone verbalt, för det militära stöd som Akaidi och andra har vädjat om har i stort sett uteblivit. Själv har han en gång tidigare avgått under buller och bång i protest mot omvärldens likgiltighet. Det var för ett par år sedan, men inte heller nu skräder översten orden när jag frågar om USA:s roll i konflikten.

– Amerika är inte någon vän till det syriska folket, inte längre. De har blivit Rysslands allierade nu, skriv det som rubrik på din artikel, säger han.

Hans resonemang går förstås ut på att stormakterna lämnar de moderata rebellerna åt sitt öde när de samarbetar mot IS.

– De talar om att bekämpa terrorister. Men den enda terroristen i det här kriget heter Bashar al-Assad. Dessutom är amerikanernas prat om att slå ut islamisterna bara bluff. Jag såg själv med egna ögon vid Kobane hur de släppte ned hjälp till IS, säger han.

Akaidi talar bara arabiska, men är van att röra sig på hög nivå internationellt. Han har mött amerikanska hökpolitiker som senatorerna John McCain och Joe Lieberman och antas samtala regelbundet med turkiska ministrar. Vilka höjdare han nu har mött i Ankara och Istanbul vill han inte tala om, men han säger att han tyvärr inte fick vad han bad om.

Ändå verkar han se Turkiet som den enda vän de moderata rebel-lerna har kvar utanför Syriens gränser. Trots det desperata läget vill han inte kritisera landet för att det inte öppnar gränsen för de flyende från Aleppo.

– Turkiets situation är mycket svår. Ryssland pressar turkarna från ett håll, USA från ett annat och Europa från ett tredje. Ändå har de axlat en mycket större börda än någon annan.

Direkt efter sin korta mellanlandning i Gaziantep beger sig Abduljabbar Akaidi tillbaka till kriget, till försvaret av Aleppo och regnet av ryska bomber, till bristen på vapen och ammunition och till avskurna försörjningsvägar.

Ett självmordsuppdrag skulle många säga, men precis som de unga FSA-soldater jag mötte vid gränsövergången häromdagen – och som också till varje pris ville tillbaka till kriget – väljer översten att inte ge upp hoppet.

– Aleppo står kvar och staden är inte alls omringad. Vi vägrar låta al-Assad komma in, säger han som en besvärjelse.

– Jag säger det en gång till, högt och tydligt: Aleppo ska försvaras.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Skepsis möter ryskt förslag om vapenvila

Ryssland, för närvarande på offensiven i den syriska staden Aleppo, föreslår vapenvila men förslaget möts med skepsis. Samtidigt hårdnar tonen mellan Ryssland och Saudiarabien, som står fast vid beslutet att sända marktrupper till Syrien.

På torsdagen samlades den så kal-lade stödgruppen för Syrien (ISSG) i München för att rädda vad som räddas kan av de internationella ansträngningarna att nå ett slut på det eskalerande inbördeskriget.

I ISSG ingår 17 länder med sins-emellan mycket olika intressen i Syrien, som det regimvänliga Iran, och Saudiarabien som stöder rebellerna och som strax före mötet sade att beslutet om marktrupp var ”oåter-kalleligt”. Det fick ryske premiärministern Dmitrij Medvedev att från Moskva varna för att om så sker kan det utlösa ”ett nytt världskrig”.

Från Paris manade Frankrikes president François Hollande Ryssland att avbryta sin militära insats i Syrien, där president Bashar al-Assad ”massakrerar sitt eget folk”.

I München var strålkastarskenet riktat mot Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov och hans amerikans-ke kollega John Kerry.

Ryska flygstridskrafter har de senaste två veckorna hårt angripit de rebellkontrollerade delarna av storstaden Aleppo och dess omgivningar och banat väg för syriska trupper som understöds av iranska, afghanska och irakiska miliser.

Aggressionen har utlöst en ny omfattande syrisk flyktingvåg och orsakat spekulationer om denna strategiskt viktiga stad är på väg att falla i regimens händer.

Offensiven har gett president al-Assad medvind, på marken och vid förhandlingsbordet, likaså hans allierade Ryssland, och Lavrov kom till München med ett förslag till vapenvila. Något startdatum för vapenvilan har inte officiellt angivits, men enligt diplomatkällor föreslår Ryssland den 1 mars. En amerikansk UD-man som uttalar sig anonymt för AP avfärdar det ryska anbudet som ”ett försök att skaffa sig ytterligare tre veckor för att krossa moderata rebellgrupper” (i Aleppo).

USA har mottagit hårda fördömanden från sina skyddslingar inom det västvänliga regimmotståndet för sin passiva hållning. (Se artikel här intill). Också de europeiska länder som står på USA:s och oppositionens sida är kritiska.

– Det känns inte som om det är så stort engagemang (för Syrien), sade den franske utrikesministern Laurent Fabius inför mötet.

Enligt nya uppseende-väckande siffror från det tidigare Damaskus-baserade forskningsinstitutet Syrian centre for policy research har så många som 470 000 dött i kriget.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Ett firande fyllt av propaganda

Dans, sång och buskis inför 700 miljoner tv-tittare. Yngre kineser brukar beskriva den traditionella galan på den kinesiska nyårsaftonen som långtråkig. I år ersattes ointresset av ilska. Fyra timmar fylldes av så mycket politisk propaganda att den stod många upp i halsen.

”Ni tittare har kanske blivit hungriga efter att ha kräkts upp middagen”, löd en av många sarkastiska kommentarer.

Kritiken på sociala medier fick censuren att gripa in och blockera sökorden CCTV-gala + politik. Nyhetsredaktioner på den statliga televisionen har sedan dess gått på högvarv och sänt inslag där folk intervjuas, som prisar årets gala som den bästa de någon gång sett. Experter talar om positiv kinesisk energi.

Chunwan har sänts årligen sedan 1983 och har ofta innehållit en mindre dos propaganda – ibland har till och med mild humoristisk kritik tillåtits. Aldrig tidigare har en politisk agenda tagit överhanden och retat publiken som i söndags.

Under fyra timmar och 18 minuter bombarderades tittarna med budskap som titt som tätt tycktes komma direkt från partistrategernas mötesrum.

Sångerna handlade om den kinesiska drömmen, en av ordförande Xi Jinping sloganer. Andra nyskrivna nummer lanserade den 13:e femårsplanen, underströk behovet av att stärka Folkets befrielsearmé och undervisade tittarna i socialismens kärnvärden.

I ett inslag sjöngs strofen: Inget kommunistparti, inget nytt Kina. Galan avslutades med en uppmaning till tittarna att enas kring Kommunistpartiet och Xi Jinping.

– Tror de att vi ska tycka det här är bra? Det kanske fungerade under Maos tid, men det var för 50 år sedan, säger Li Xiuying.

Hon letar efter en av alla ironiska kommentarer hennes vänner vidarebefordrade från mikrobloggar och chattrum efter nyårsgalan.

”Det var de bästa kvällsnyheterna jag sett i mitt liv. Väldigt bra berättat om den enastående politiken, om landets fina utveckling och det rofyllda liv vi lever”, lyder ett av blogginläggen.

En annan kritiker tycker att programmet visar den nya stilen för nyhetspropagandan och därför är något som alla journalister borde lära sig.

Åtskilliga tittare tyckte sig förflyttade till ett program som påminde om en blandning av sång och dans och de vanliga kvällsnyheterna, där de kinesiska ledarna alltid framställs som strängt upptagna och det kinesiska folket som lyckligt lottat.

Nyårsgalans nya utformande kommer när Xi Jinping sedan ett par år är i färd med att spela på nationalistiska strängar samtidigt som Kommunistpartiet och han själv stärker makten.

Torbjörn Petersson torbjorn.petersson@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Terrordömda riskerar mista medborgarskap

Frankrikes nationalförsamling har klubbat en kontroversiell förändring av landets konstitution. Franskt medborgarskap ska kunna dras tillbaka för dömda terrorister, men frågan splittrar både högern och vänstern och senaten ska också säga sitt.

Frankrikes nationalförsamling sade i onsdags ja till regeringens omdiskuterade förändringar av landets konstitution.

Mest kontroversiellt är att konstitutionens artikel 2 ska få ett tillägg där det slås fast att franskt medborgarskap ska kunna dras tillbaka för kriminella som döms för ”brott som utgör en attack mot nationen”, alltså terrorister.

I praktiken kommer detta enbart att gälla franska medborgare som också är medborgare i ett annat land.

Men i den lagtext som nationalförsamlingen har antagit står det inte ett ord om att det bara kan drabba människor med dubbelt medborgarskap.

På så sätt anser regeringen att den har gått kritikerna till mötes.

I det ursprungliga lagförslaget hette det att dömda terrorister med dubbelt medborgarskap skulle förlora sitt franska medborgarskap.

Det ledde till en storm av protester från både höger och vänster och var också orsaken till att justitieminister Christiane Taubira nyligen lämnade regeringen.

Förslaget sades bryta mot principen att den som föds i Frankrike är landets medborgare och att staten inte ska kunna dra tillbaka en sådan tillhörighet.

Den omfattande kritiken handlade också om att regeringen ansågs skapa splittring och osäkerhet bland alla med dubbelt medborgarskap i Frankrike.

I den nu antagna lagtexten görs alltså ingen skillnad mellan människor som enbart har franskt medborgarskap och de som har dubbelt.

Men terrorister som enbart har franskt medborgarskap kan inte göras statslösa. Det skulle strida mot grundläggande principer och FN:s konventioner. Därför kommer förändringarna ändå enbart gälla för kriminella med dubbelt medborgarskap.

I nationalförsamlingen röstade 317 för och 199 mot regeringens förslag. 83 av Socialistpartiets ledamöter sade nej och det gjorde också 74 av borgerliga oppositionspartiet Republikanernas företrädare.

Till kritikerna hör flera ledande företrädare för Socialistpartiet, men också Frankrikes tidigare premiärminister François Fillon, som är en av dem som vill bli Republikanernas presidentkandidat 2017.

Fillon anser att regeringen borde ägna sig åt mer effektiva sätt att bekämpa terrorn. Han tycker att Frankrike förlorar dyrbar tid på den utdragen politiska striden i medborgarskapsfrågan.

Sista ordet är inte heller sagt än.

I mitten av mars ska senaten rösta om förändringarna av konstitutionen. Till slut ska också det franska parlamentets båda kamrar samlas i Versailles och då krävs att 3/5 av den så kallade kongressen säger ja.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

“ “

Efter terrorattackerna i Paris i november 2015 förklarade president Hollande att den franska konstitutionen skulle ändras.

Förslaget innebär att undantagstillstånd på högst fyra månader, med möjlighet till förlängning, kan beslutas efter en terrorattack.

Franskt medborgarskap ska kunna dras in för terrorister, i praktiken enbart för dömda med dubbelt medborgarskap.

Nationalförsamlingen har klubbat förändringarna. Senaten ska behandla förslaget i mitten av mars.

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Påven och patriarken möts efter tusen år

Rom. Ett liknande möte mellan en påve och en ledare av den ryska ortodoxa kyrkan har aldrig tidigare ägt rum. Den enade kristna världen upphörde 1054. I dag nästan 1 000 år senare möts påve Franciskus och patriarken Kirill av Moskva på neutral mark på Kuba.

Det är ett möte som medvetet sker långt bort från Europa för att ingen av de två skall vara på hemmaplan. På flygplatsen i Havanna, en absolut ickereligiös plats, kommer de två att ha ett möte som beräknas pågå i ett par timmar. Mötet kommer att resultera i ett gemensamt dokument.

Att mötet nu kommer till är ett resultat av Vatikanens intensiva diplomatiska arbete som pågått i två år under statssekreteraren Pietro Parolins ledning. Såväl påven Johannes Paulus II som Benedictus XVI försökte förgäves få till stånd ett möte. Först nu är tiden mogen. Mycket beror på Franciskus sätt att agera. Han bad inte den ortodoxe patriarken att komma till Rom och han föreslog inte att själv åka till Ryssland. Franciskus sa bara: ”Var, när och hur patriarken vill”.

Så blev det ett extra stopp, som ligger utmed påvens planerade resrutt till Mexiko. Båda två kommer att tas emot av Kubas president Raul Castro.

– Mötets viktigaste fråga är förföljelsen av kristna i Afrika och Mellanöstern. Det berör oss båda, sa metropoliten Hilarion Alfejev, som är

ansvarig för den ryska ortodoxa kyrkans internationella relationer, när mötet presenterades för en vecka sedan.

Det har gått 962 år sedan dessa två kyrkor gick skilda vägar av kyrkopolitiska skäl. En händelse som fått benämningen Den östliga schismen. Den bottnade i att Rom och Konstantinopel glidit ifrån varandra geografiskt, språkligt och politiskt. När en patriark utnämndes i Konstantinopel blev frågan om påvens suveränitet brännande -aktuell. En schism som 1054 slutade med ömsesidig bannlysning mellan påven Leo IX och patriarken Michael Cerularius.

Franciskus har oroande talat om ”ett tredje världskrig som pågår på en rad olika platser”. I en värld där hot, våld och terrorism ökar har han uppenbarligen en ekumenisk plan. Den består i att överbrygga skillnader och konflikter. Dagens möte på Kuba skall ses i det ljuset, precis som de trevande diplomatiska kontakterna med Kina. Och förstås även höstens resa till Sverige den 31 oktober, då påven tillsammans med Lutherska världsförbundet i Lund inleder firandet av att det snart gått 500 år sedan Martin Luther spikade upp sina teser på kyrkporten i Wittenberg.

– Vi lever i en internationell dramatisk situation. Varför förbli oeniga när våra oskyldiga bröder dödas av extremister! säger kardinal Walter Kasper till La Repubblica som svar på frågan varför detta händer just nu.

I samma intervju säger den i dag 82-årige pensionerade kardinalen, som länge varit ansvarig för det påvliga rådet för kristen enhet, att det faktum att prästerna i den ryska ortodoxa kyrkan kan gifta sig inte är ett ekumeniskt problem.

– Celibatet är ingen dogm. Det vet alla. På den punkten kan vi vara tillsammans och samtidigt behålla denna skillnad.

Peter Loewe loewe@tin.it “

“ Detta har hänt.
Fem viktiga händelser sedan år 1054

1054 . Den östliga schismen leder till ömsesidig bannlysning. En enad kristen kyrka splittras i en romersk och en ortodox del.

1453. Konstantinopel faller och erövras av det Osmanska riket.

1517. Luther spikar upp sina 95 teser i Wittenberg som kritiserar katolska kyrkans handel med avlatsbrev.

1929. Vatikanstaten skapas efter en uppgörelse (Lateranfördraget) mellan påven Pius XI och kungariket Italien, företrätt av Benito Mussolini.

2016. Historiskt möte på Kuba mellan påven och patriarken. “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Merkel vill tina upp frostig polsk relation

Berlin. Först tre månader efter sitt tillträde som polsk regeringschef gör Beata Szydlo sitt första besök i Tyskland. Det är ett talande bevis för hur frostig relationen blivit mellan de två grannländerna.

Sedan det nationalkonservativa PiS (Lag och rättvisa) vann det polska valet i slutet av oktober och Beata Szydlo utsågs till regeringschef har hon besökt Budapest och Bratislava, Paris och London, först i dag kommer hon till Berlin för att träffa förbundskanslern Angela Merkel.

Om relationerna mellan grannarna Polen och Tyskland var de allra bästa under de åtta år som PO (Medborgarplattformen) regerade i Polen så är de nu som förbytta.

Ett ordkrig har pågått där tyska politiker av skild kulör har riktat hård kritik mot den nya polska regeringen – dock aldrig Angela Merkel. Via sin talesman lät hon i veckan hälsa att hon såg fram emot Szydlos besök.

Överst på dagordningen står förstås flyktingkrisen som också kommer upp på EU-toppmötet i Bryssel i nästa vecka.

Merkel vill att Polen ska delta i en gemensam europeisk lösning och till att börja med göra verklighet av höstens beslut att fördela 160 000 flyktingar mellan sig.

Utsikterna att de två kommer överens är små.

”Nej-sägarna” Polen, Tjeckien, Ungern och Tjeckien ska träffas i nästa vecka för att hitta en gemensam ståndpunkt inför toppmötet.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

Johan Schück: Faran för en kommande urladdning ökar

Riksbanken sänker reporäntan med 0,15 procentenheter till rekordlåga –0,50 procent. Detta höjer temperaturen i en redan het ekonomi.

Kartan och verkligheten passar inte ihop. Riksbanken skulle, enligt sina tidigare prognoser, snart vara nära målet med en inflation på 2,0

procent. Under 2016 väntades inflations-målet vara uppnått.

Många utomstående bedömare har tvivlat, men Riksbanken höll i det längsta fast vid sin bedömning. Nu, i årets första penningpolitiska rapport, gick det inte längre.

Oväntat svag prisutveckling under december, tillsammans med sjunkande oljepris, tvingade fram en ändrad syn där inflationsmålet nås tidigast en bit in på 2017.

På vissa områden som livsmedel stiger priserna. Det gäller även för en del importvaror som – till följd av Riksbankens nedpressning av kronan – har blivit dyrare i inköp utifrån. Men för de flesta inhemskt producerade varor och tjänster ligger prisnivån nästan stilla.

Här famlar Riksbanken efter orsakerna, särskilt när det gäller tjänstepriserna som tidigare steg mer. Men troligen spelar strukturella förändringar, till exempel att åtskilliga tjänster numera utförs i låglöneländer, en väsentlig roll. Maskiner får också i allt större utsträckning ersätta människor, när detta blir billigare.

Minusränta är dock knappast det lämpligaste sättet att möta globalisering och ny teknik. Inte heller hjälper den särskilt mycket mot oljeprisfall och global finansoro.

Riksbankens sänkning av reporäntan till –0,50 procent – som var något större än väntat – kan ge viss effekt på inflationen. Men den bidrar också till att höja temperaturen i en redan het ekonomi. Enligt nya prognosen blir BNP-ökningen 3,5 procent i år och det är inte långt kvar till fullt resursutnyttjande.

Bostadsmarknaden är redan en riskfaktor och Riksbanken brukar även betona hushållens höga skuldsättning.

Det är ingen sund situation när pengar är mer eller mindre gratis under flera år i följd. De extremt gynnsamma lånemöjligheterna ökar faran för felinvesteringar.

Amorteringskrav på bostadslån är knappast nog för att hålla emot och nedtrappning av ränteavdragen tycks ligga ganska långt borta.

Regeringen bedriver dessutom en allt mer expansiv finanspolitik, vid sidan om Riksbankens rekordlåga reporänta. Flyktingkrisen har fått finansminister Magdalena Andersson att släppa sin princip om finansiering ”krona för krona”.

Att de snabbt ökade utgifterna för flyktingmottagandet skulle behöva betalas med lån var ofrånkomligt. Men sedan slutet av förra året utgår regeringen från en mer löslig bedömning av vad statens finanser tål, vilket även kan ge utrymme för ofinansierade utgiftsreformer under närmaste åren.

Tillsammans bedriver regeringen och Riksbanken därmed en bakvänd konjunkturpolitik. Detta sker utan samordning mellan dem, vilket inte heller ska förekomma. Men vardera parten känner till vad den andra gör – och kan rimligtvis se att riskerna ökar för en överhettad ekonomi, liksom en påföljande urladdning.

I Riksbanken finns ett internt motstånd, så tillvida att vice riksbankscheferna Martin Flodén och Henry Ohlsson – två ledamöter av sex i direktionen – har reserverat sig mot senaste räntesänkningen.

Martin Flodén har också, än en gång, gått emot att riksbankschefen ska ha mandat att göra valutainterventioner för att försvaga kronan.

Protokollet från räntemötet, som publiceras om tio dagar, ger insyn i hur debatten går. Där kommer troligtvis också att framgå hur Riksbanken har hamnat i ett trängt läge, där räntebesluten styrs av behovet att försvara den egna trovärdigheten.

Inflationsmålet behövs som riktmärke. Men det borde kunna tillämpas betydligt mer flexibelt, vilket också var slutsatsen från utredarna Marvin Goodfriend och Mervyn King för bara några veckor sedan. Hittills verkar majoriteten i Riksbankens direktion inte ha tagit djupare intryck.

Till sist kan det tyckas ironiskt att statens verksamheter drar åt så olika håll. Medan Riksbanken har minusränta, erbjuder Skatteverket skattefri ränta på 0,56 procent för pengar på skattekonto. Det motsvarar en beskattningsbar ränta på 0,8 procent, som också är vad statliga SBAB ger sina sparare.

Hur uppdragsgivarna i riksdag och regering ser på denna splittrade bild har ännu inte meddelats.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Bra läge att amortera på lånen

Riksbankens sänkning av reporäntan var väntad och lär därför inte leda till lägre räntor för låntagarna.

Riksbanken meddelade på torsdagen att den styrande reporäntan ska sänkas från –0,35 procent till –0,50.

– Den var så förväntad som den kunde bli, säger Danske banks chefsekonom Roger Josefsson, om sänkningen.

– Riksbanken hade antytt att man skulle göra det och att man tar hänsyn också till den globala oron. Och marknaden hade också förväntat sig en sänkning, tillägger han.

Anna Breman, chefsekonom på Swedbank, ser beskedet som en bekräftelse att majoriteten i Riksbankens direktion nu är helt fokuserad på att få upp inflationen och tar inte hänsyn till andra faktorer som påverkar svensk ekonomi.

– Sverige är nu ett av de mest extrema länder i världen i det här avseendet. Vi har tillväxt, sjunkande arbetslöshet och en ränta på minus 0,5, säger hon.

Även om räntesänkningen inte leder till lägre bolåneräntor, anser Arturo Arques, privatekonom på Swedbank, att den som har goda marginaler kan ligga kvar med rörlig ränta.

– Men man ska använda skillnaden mellan rörlig och bunden ränta till att göra extra amorteringar, säger han.

Den som har det mer knapert ska binda räntorna nu – och på lång tid.

– Inte på två eller fem år utan på tio år, säger Arques.

Tioårsräntan ligger på drygt tre procent.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Amerikanskt miljardbud kan bli klipp för Treo-ägare

Läkemedelsbolaget Meda säljs för 84 miljarder kronor i en av de största svenska affärerna någonsin. Aktieägarna är vinnare men för svensk del finns det både för- och nackdelar med uppköpet.

Det är det amerikanska bolaget Mylan som bjuder 165 kronor per aktie för läkemedelsbolaget Meda. Det motsvarar cirka 84 miljarder kronor och är i rekordklass för bud på svenska bolag. Företaget är i Sverige främst känt för produkterna SB12 och Treo.

Medas styrelse rekommenderar aktieägarna att säga ja till affären. För Stenasfärens ägare Dan Sten Olsson, som är majoritetsägare i Meda, betyder affären ett tillskott på ungefär 12,5 miljarder kronor. Men han är ändå inte helt nöjd:

– Jag hade hoppats få 175 kronor per aktie. Det är vad Meda är värt. Så man får nog säga att jag är lite missnöjd, säger Dan Sten Olsson till SvD.

Klirr i kassan blir det också för Swedbanks och Handelsbankens fonder som kan räkna in 2,5 respektive 1,2 miljarder.

Mylans vd Heather Bresch säger till DN att det två bolagen kompletterar varandra och kan göra mer tillsammans än var för sig.

Hon menar också att Mylan kan dra nytta av Meda för att få tillgång till den svenska marknaden och tillväxtmarknader. Heather Bresch räknar också med att budet kommer att gå igenom utan hinder från konkurrensmyndigheter eller -aktieägare som vill ha mer betalt.

Christer Wiberg, chef för rådgivning på konsultföretaget KPMG, menar att det inte finns något entydigt svar på om det är bra eller dåligt att ett svenskt företag köps upp.

– Generellt är det alltid bra att ägare och ledning sitter i landet. Det kan finnas en närhetsprincip när det gäller beslut om exempelvis jobben, säger han.

Samtidigt pekar Christer Wiberg på att ett bolag måste följa med de förändringar som sker för att inte riskera att komma efter.

– Det pågår en ständig konsolidering och förändring som företagen måste ta del av. Blir man för nationalistisk kan det gå väldigt dåligt för företagen och därmed landet, säger Christer Wiberg.

En annan aspekt är hur känt företaget är. Meda är inget företag som de flesta känner till. Han tror att om det skulle bli tal om att sälja telekomjätten Ericsson, som det funnits rykten kring, skulle en debatt kring uppköp av svenska bolag bli intensivare.

– Så är det säkert. Jag vet hur det var med Vin & Sprit som tillverkade Absolut Vodka som kändes som en nationalklenod. Den transaktionen fick mycket uppmärksamhet, konstaterar Christer Wiberg.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se

Juan Flores juan.flores@dn.se

“ Fakta. Meda

Meda är främst inriktad på marknadsföring och försäljning av läkemedel.

Av cirka 5 000 anställda jobbar -nästan två tredjedelar med den delen.

Bolaget har ingen egen läkemedelsforskning i den tidiga fasen när läkemedel tas fram. I stället köper man rättigheter till läkemedel. “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Guld vinnare när allt annat faller

Guldpriset drar iväg medan oljan, dollarn och räntorna liksom-börserna pressas ytterligare. Det är några konsekvenser av osäkerheten i världsekonomin där finansspekulanterna anar att USA håller inne med räntehöjningarna.

Ett stigande guldpris är klassisk krissignal när avkastningen på alla andra tillgångar antingen är noll eller alltför riskfyllda. Guld anses som en beständig, trygg investering. Priset på guld stiger under torsdagen med ett par procent och når den högsta nivån på nio månader.

På finansmarknaderna börjar det sprida sig en oro över att världsekonomin inklusive den amerikanska håller på att tappa tempo. Onsdagens tal från amerikanska centralbankschefen Janet Yellen tolkas som att det inte längre är säkert att det blir några fler räntehöjningar, även om hon sade att den planerade vägen med gradvis stigande räntor tills vidare ligger fast. Som en konsekvens tappar dollarn mark mot de viktigaste valutorna.

Yellens räntetal fick marknadsräntorna att falla tillbaka, den tioåriga amerikanska stats-obligationen föll till den lägsta nivån sedan maj 2013.

Oljepriset rasar samtidigt ytterligare, USA-oljan med fyra procent ner mot 26 dollar fatet.

TT “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

”Sänk rösträttsåldern till tolv år”

Sänk rösträttsåldern först till femton år, och sedan efter en utvärdering till tolv år. De radikala förslagen för barnläkaren Lars H Gustafsson fram i en ny bok.

Läkaren, debattören och författaren Lars H Gustafsson har alltid tagit barnens parti. Nu vill han att de som är femton år ska få rösta i valen, och längre fram även de som är tolv år.

– Samtidigt bör man analysera vilka möjligheter det finns att låta ännu yngre barn få inflytande över samhällsutvecklingen.

Förslagen för Lars H Gustafsson fram i sin nya bok ”Relationsrevolutionen” (Norstedts förlag). Den handlar om mötet mellan barn och vuxna, och om synen på barn i dagens Sverige.

– Viktiga framtidsfrågor, till exempel om miljön och klimatet, berör i högsta grad barnen. Barn behöver även komma mer till tals i skolan, i förskolan och hemma. Så sänkt rösträttsålder är inte allt.

I maj 2014 föreslog barnkulturforskaren Margareta Rönnberg och regissören Suzanne Osten en sänkning av rösträttsåldern till noll år. De menade att demokrati bygger på att *alla* medborgare får komma till tals.

Även religionsfilosofen John Wall, verksam vid Rutgers University i New Jersey, är engagerad i frågan. I en nyligen publicerad artikel i International Journal of Human Rights vill han att alla barn ska få rösträtt.

Lars H Gustafsson har som barnläkare, författare och debattör kämpat för barns rättigheter sedan 1980-talet. I tio år var han medlem i den jury som utser Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne, världens största barnbokspris.

– Astrid var en person som verkligen tog barnens parti, både i sina böcker och i det offentliga samtalet. Mitt resonemang om sänkt rösträtt är ett sätt att lyfta fram att vi måste lära oss att lyssna till barnen.

I ”Relationsrevolutionen” frågar Lars H Gustafsson sig om barn ska tuktas, placeras på en piedestal eller få vuxenvärldens okritiska stöttning på sin utvecklingsresa. Eller är det kanske dags att lansera en ”fjärde väg” när det gäller synen på våra barn?

– Synen på barnuppfostran leder lätt till konflikter. Föräldrar och debattörer menar ofta att de sitter inne med den enda sanningen. Förlorare blir alla barn.

I sin nya bok går Lars H Gustafsson igenom traditionella sätt att förhålla sig till barn. Han talar om den auktoritära, den naturliga och den demokratiska vägen.

– Den auktoritära vägen bygger på att barn ska fostras med struktur, regler och tydliga konsekvenser. Medan den naturliga vägen utgår ifrån att barn alltid vill gott och är både kompetenta och samarbetsvilliga. Den demokratiska vägen i sin tur fokuserar på barnets utveckling och de vuxnas roll som förebilder.

Hur är då synen på barn i dag, menar du?

– Frågan är svår att besvara. Vi har en linje som läkaren David Eberhard kan sägas representera. Han menar att barnen i dag bestämmer för mycket och att föräldrarna abdikerat. Enligt den här skolan råder det brist på disciplin hemma och i skolan. Därför måste vuxna återta makten.

– Sedan finns en linje som utgår ifrån att barn i alla lägen är kompetenta, att de kan mycket och också ska ha mycket att säga till om. Den danske familjeterapeuten Jesper Juul har kommit att symbolisera en tanke om att vuxna måste förtjäna barns respekt, och inte kan få den genom att utöva makt.

Enligt Lars H Gustafsson har striden mellan dessa två skolor, förenklat beskrivna ovan, pågått i tusentals år. Ja, ända sedan filosofen Aristoteles vände sig mot sin läromästare Platon.

– Jag tycker att vi måste få ett slut på grälen om rätt fostran. Istället borde vi fokusera på vad den moderna forskningen säger om barnens psykologiska och biologiska utveckling.

Du har åtta barn, har du ändrat din syn på barn genom åren?

– När de första barnen var små uppträdde jag nog mer som en bestämmande förälder, var mer auktoritär. Senare blev jag nog mer inkännande och medveten om relationernas betydelse.

Lars H Gustafsson menar att vi måste ta tillvara det goda i gamla tiders syn på barn. Barn behöver stöttning men också tydliga gränser ibland.

– Om det finns risk för att min unga tonåring börjar missbruka droger skulle jag bli en mycket auktoritär maktförälder. Där finns det inte utrymme för några kompromisser. Föräldrar behöver i alla sammanhang vara tydliga.

Men, förtydligar Lars H Gustafsson, tydlighet och blind lydnad är två helt olika saker. Om vi alltför starkt betonar barns omognad och att vuxna alltid är överordnade bortser vi från att barn kan ge oss mycket, menar han.

– Vi kan lära av deras tankar, fantasi, och lek. Det är saker som vi vuxna ofta tappar bort. Om vi är dåliga lyssnare blir vi som auktoritära chefer som glömmer sina medarbetare och fattar dåliga beslut.

In sin nya bok berättar Lars H Gustafsson om den polske barn-läkaren och pedagogen Janusz Korczak, som blivit något av en mentor för honom.

Korczak var engagerad i att utforma den första internationella deklarationen om barns rättigheter på 1920-talet. Under sina sista år verkade han på ett barnhem i det judiska ghettot i Warszawa. 1942 sändes han och barnen till koncentrationslägret Treblinka och avrättades.

– Korszak menade att när man leker eller pratar med ett barn förenar sig ett ögonblick av ens liv med ett ögonblick av barnets liv. Och båda dessa ögonblick har samma mognadsgrad.

Vad innebär då din fjärde väg att se på barn?

– Barn är människor, inte blivande sådana som ska tuktas och formas av oss vuxna. Barn måste därför ha grundläggande mänskliga rättigheter.

Alla barn har något att tillföra, fortsätter Lars H Gustafsson. Därför ska vi vara nyfikna på barnen och deras värld.

– Det senare är särskilt viktigt när det gäller barn med funktionshinder vars rättigheter ibland sätts på undantag.

– Jag är kritisk mot manualer och bruksanvisningar som talar om hur vi ska göra och uppträda mot våra barn. Barn är, liksom vuxna, olika och måste därför behandlas olika. Goda relationer är alltid A och O.

Fast, det här med rösträtt för barn. Kommer det att fungera?

– En sänkning av rösträttsåldern till femton år tror jag är helt realistisk, för att sedan gå vidare. Skolan har en viktig roll för att det ska bli möjligt med en bred uppslutning kring sådana reformer.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“ Fakta. Synen på barn har skiftat

Platon, den antike grekiske filosofen, hävdade att barn föds omogna och vilda. Därför måste de disciplineras och tämjas (300 f Kr).

Aristoteles menade, tvärtemot läromästaren Platon, att föräldrarna genom sina naturliga band till barnens bäst kan anpassa fostran efter deras behov (300 f Kr).

Augustinius och Calvin, två kristna förgrundsgestalter, menade att barn bär synden inom sig. Därför måste de tvingas erkänna sin skuld, ofta genom hot eller aga (300-talet, 1500--talet).

Jean-Jacques -Rousseau, den franske filosofen, såg barnet som en bärare av ”det naturligt goda”. Barn ska därför växa upp fritt utan pekpinnar (1700-talet). “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Vissa av Bernie Sanders väljare förblindas av Hillaryförakt

Under primärvalet 2008 präglades middagskonversationerna i New York av högljudda gräl om Hillary Clinton och Barack Obama. De två kandidaternas anhängare kunde bara inte förstå hur någon idiot kunde föredra den andra kandidaten. Visserligen var det ideologiska avståndet mellan dem i princip obefintligt, men det var annat som stod på spel. De tycktes representera olika idéer om vad politik ska vara.

Nu vill många se historien upprepa sig, med Bernie Sanders i rollen som Obama. Och visst finns det en del likheter mellan kampanjerna. Sanders lyckas, precis som Obama gjorde 2008, formulera ett känslomässigt budskap om vad politik kan vara, i kontrast till Hillary Clintons pragmatiska agenda för gradvis förbättring. Sanders tilltalar, precis som Obama, den typ av aktivister som drömmer om att skapa rörelser. Clintons politiska vision handlar snarare om en trägen kamp för små förändringar. Hon tilltalar dem som vill ha en kompetent kandidat som kan få saker gjorda.

I takt med att demokraternas primärval, precis som 2008, blivit allt jämnare har känsloläget också trissats upp ordentligt. När jag besökt Sanders kampanjevenemang under vintern har jag ofta förvånats över det öppna förakt som många riktar mot Clinton. Ibland påminner tonläget om ett Hillary-hat jag annars bara sett vid besök på Tea Party-möten i Oklahoma.

Själv lovade Bernie från början att undvika personangrepp och negativa attacker mot Hillary. Men i dag tycks kampanjen mestadels framställa henne som en korrupt marionettdocka för Wall Street. Oftast är det en föråldrad bild av Hillary Clinton som presenteras. Många av attackerna på Hillary baseras på vad Bill Clinton gjorde som president, för 20 år sedan.

Men Hillarys kampanj 2016 låter inte alls som Bill Clintons presidentkampanjer på 1990-talet, utan snarare som något tal av Elizabeth Warren, den populära vänsterdemokraten som gjort sig känd för just svidande attacker på det rådande ekonomiska systemet och den amerikanska medelklassens utsatthet. Redan förra sommaren, när Hillary Clinton presenterade sin ekonomiska vision för framtiden, skrev The Atlantic: ”Det skulle nästan ha kunnat vara Bernie Sanders som pratade.”

Vissa av Bernie-rörelsens anhängare verkar så förblindade av förakt för Hillary att de missat detta. Om det pågår ett krig om demokraternas framtid, om partiets själ, så har de redan vunnit.

Hillary står till vänster om Bernie när det gäller vissa frågor, som vapenlagar och aborträtt. Han står till vänster om henne i de flesta frågor som rör skatter, välfärd och sjukvård. I många andra frågor har de ungefär samma position.

Att det skulle finnas en djup ideologisk avgrund mellan de två kandidaterna stämmer helt enkelt inte. Man kan samtidigt inte beskylla Bernie-anhängarna för detta missförstånd. I amerikansk media förstärker man ständigt bilden av de två kandidaterna som oförenliga ytterligheter. Hillary skildras som en triangulerande mittendemokrat, av journalister som inte gnuggat sig i ögonen sedan 1996. Bernie Sanders framställs i sin tur som en vänsterextrem motsvarighet till Donald Trump, enbart baserat på att Bernie kallar sig ”demokratisk socialist”, vilket tydligen måste nämnas i varje artikel som skrivs om honom. I sakpolitiken skiljer han sig dock inte nämnvärt från den traditionella vänsterflygeln av demokraterna.

När han talar om ”socialism” vänder han inte blicken tillbaka till 1970-talets Östtyskland, utan mot 2000-talets Danmark, Frankrike eller Kanada. På samma sätt har Hillary Clintons policyexperter förstås studerat skandinaviska länder när de lägger fram sina förslag för barnomsorg och föräldraledighet.

Där Bernie och Hillary verkligen skiljer sig åt är synen på hur man faktiskt genomför politisk förändring. Bernie vill skapa en ”revolution” genom att entusiasmera en massiv gräsrotsrörelse. Hillary Clinton vill fortsätta jobba inifrån systemet. ”Bernie är den ultimata outsidern. Hillary är den ultimata insidern”, skriver Vox chefredaktör Ezra Klein. Men de vill ungefär samma sak. Säg bara inte detta högt i en bar i New York, om du vill komma därifrån levande.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN FREDAG 12 FEBRUARI 2016

“ Akademisk korsbefruktning. Vikten av humaniora på läkarutbildningarna

Björn Wiman skriver i sin söndagskrönika – ”Skandalen på KI visar att humaniora har ett samhällsvärde” (DN 7/2) – om behovet av korsbefruktning i den högre utbildningen. Jag håller med, humaniora behövs både på KI och på våra sjukhus. Därför införde jag – inte utan motstånd – humaniora i den nya läkarutbildningen på KI som startade höstterminen 2007. Jag såg till att skönlitteraturen fick en plats i läkarutbildningen, inte minst för att den skärper perceptionen, som Joseph Brodsky sa, och för att ”estetiken är etikens mor”.

Alldeles i början av utbildningen får de nyblivna läkarstudenterna möta Agneta Pleijel som talar om sin roman ”Drottningens chirurg”, och se en pjäs som visar att patienten är en människa med en egen livsberättelse, med egna tankar, egna känslor, egna drömmar, egna rädslor och inte bara en diagnos. Sedan får studenterna sin första bokpresent, just ”Drottningens chirurg” (som Agneta Pleijel signerar medan en kammarkvartett spelar) som följs av en skönlitterär bokgåva varje termin. Så när studenterna tar sin läkarexamen har de fått ett litet skönlitterärt bibliotek. Studenterna inbjuds också till Pedagogiskt Forum som jag startade 1999 och har lett sedan dess.

Pedagogiskt Forum är en mötesplats mellan konst och vetenskap där Sveriges ledande författare och skådespelare framträder på lunchmöten. Bland annat har Tomas Tranströmer, P O Enquist, Kjell Espmark, Sara Danius, Agneta Pleijel, Theodor Kallifatides, Göran Rosenberg, Sigrid Combüchen, Krister Henriksson, Stina Ekblad och Gunilla Röör varit där. Mötena äger rum på de stora undervisningssjukhusen i Stockholm (Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge, Karolinska Universitetssjukhuset Solna, Södersjukhuset och Danderyds sjukhus). All personal, från verksamhetschef till sjukvårdsbiträde, alla KI-anställda, från professorer till vanliga lärare och administratörer, och alla studenter inbjuds till lunchmötena. Den här terminen får publiken möta Inger Alfvén, Stina Ekblad, Horace Engdahl, Kjell Espmark, Tom Malmquist, Cilla Naumann, med flera.

Många har vittnat om att mötena ger dem kraft. Som när Kjell Espmark förra terminen läste ur sin diktsamling ”Skapelsen” som ännu inte har publicerats och han avslutade med dikten där de som har överlevt Förintelsen möts vid Hotel Lutetia i Paris, men också de som har avrättats. Det blev fullkomligt tyst när han hade läst de sista raderna:

Efter ett ögonblicks tvekan
smeker ett svartnat fragment av en hand
en alltför länge saknad tinning.
Och rök som kan ha varit ett barn
kramas av rök med form av en mor.

En av dem som hörde av sig efteråt var en sköterska som sa att hon hade förstått något när Kjell Espmark läste sista dikten fast hon inte kunde säga vad. Bara att patienterna kom mycket närmare sedan dess, och att det var fint, väldigt fint.

Man kan bli hoppfull av sådana utsagor. Och sorgsen av tanken att KI- och sjukhusledningen aldrig dyker upp på dessa möten.

Astrid Seeberger “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Diktatorn hindrar freden

Bulletiner om fred från München ska behandlas med skepsis. Den brittiske premiärministern Chamberlain blev för alltid ihågkommen för hur han 1938 i samma stad lät sig bli grundlurad av Hitler. Fredagens uppgörelse om eldupphör i Syrien ser också högst tvivelaktig ut.

Vid mötet deltog 17 länder, däribland USA och Ryssland. På papperet står att humanitär hjälp ska släppas fram, att vapnen ska tystna inom en vecka och att fredssamtalen i Genève därefter ska återupptas. Det kan tyckas förtroendeingivande med så många intressenter. Men de är knappast överens om vad de har kommit överens om.

Enklast att konstatera är att Bashar al-Assad inte var på plats i München. Diktatorn är skyldig till den överväldigande delen av de minst 250 000 döda i inbördeskriget. Regimen har i fem år ägnat sig åt att slakta den egna befolkningen för att hålla sig kvar vid makten. Civila eller inte, alla motståndare kallas terrorister. al-Assad har inte lovat någon ett dugg.

Dessutom har kriget de senaste veckorna tagit en grundläggande vändning. Regeringsstyrkorna har konsoliderat sin ställning i västra Syrien och inlett ett tungt anfall mot Aleppo i norr. Landets största stad har varit delad i flera år, och rebellgrupper kontrollerar den östra halvan. al-Assad har i stort sett inringat den, med hjälp av ryskt strids-flyg, iranska elitsoldater och shiitiska miliser.

Rysslands inblandning har till slut gett regimen en kraftfull fördel. Kreml har ogenerat ljugit och påstått att man bara angriper IS och andra terrorister, medan ryssarna i själva verket skjuter framför allt mot de rebeller som står i vägen för al-Assad. Med en vecka till eldupphör kan regimen helt isolera Aleppo.

IS och al-Nusrafronten, kopplad till al-Qaida, är explicit undantagna i Münchendokumentet och hade inte tänkt lägga ned vapnen ändå. Men al-Nusra slåss ofta tillsammans med andra rebeller. Ryssland tänker fortsätta bomba alla som samarbetar med fronten, vilket i vanlig ord-ning kan betyda samtliga al-Assads fiender.

En FN-resolution manade redan i december till att avbryta flyganfall mot civila och undsätta svältande. Ryssland skrev under och ignore-rade den sedan fullständigt. USA har talat om en politisk lösning, medan al-Assad och Putin satsar på en militär seger. Delmålet är att utplåna alla moderata rebellgrupper, så att det som kvarstår är regimen mot extremisterna i IS och al-Nusra. Sedan får omvärlden välja sida.

Men spelet är komplicerat och innehåller många aktörer. Det bådar inte heller gott för ett fungerande eldupphör.

USA prioriterar kampen mot IS. President Obama har hela tiden vägrat blanda sig i själva inbördeskriget, uppmanat al-Assad att avgå men inte satt kraft bakom orden. Amerikanerna har förgäves försökt hitta pålitliga rebel-ler att stötta, men Obama misstror de flesta.

Ryssland vill rädda sin vän al-Assad och tas på allvar i Mellanöstern. Putin spelar högt men vet vad han vill, till skillnad från Obama.

Iran vill utvidga det shiitiska inflytandet i Mellanöstern: Syrien är centralt för axeln mellan Irak och Libanon. Saudiarabien slår vakt om den sunnitiska maktsfären i regionen, och har hotat skicka marktrupper till Syrien.

Turkiet vill bli av med al-Assad, och har backat upp olika sunnitiska rebeller inklusive i viss mån IS. Men president Erdogan har fullt upp med att slå ned den kurdiska PKK-gerillan, som är nära lierad med de syriska kurderna. Dessa är för sin del mest intresserade av självstyre. De är USA:s bästa allierade på marken mot IS, har en icke-aggressionspakt med al-Assad och står på god fot med ryssarna.

I Syrien pågår jordens just nu största mänskliga katastrof, men kriget är också nyckeln i den existentiella konflikt som har uppstått mellan sunniter och shiiter. En långsiktig lösning bygger på försoning mellan de båda islamiska riktningarna, men en sådan är av allt att döma avlägsen.

Det har hela tiden funnits logiska invändningar mot en amerikansk intervention i Syrien. Både USA och världen fick nog i Irak. Den som invaderar skulle få ett kaos att ta hand om, kanske i decennier. Risken är att det inspirerar nya extremister.

Samtidigt är resultatet av passiviteten hittills ett Mellanöstern i brand och en massiv flyktingström till Europa. Faller Aleppo kan ytterligare flera hundra tusen vara på väg. Sunniterna i Syrien och hela regionen känner sig övergivna och svikna av den fria världen. Nästa amerikanska president kommer att tvingas söka efter en plan B.

DN 13/2 2016 “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

”Jag ställer min plats som rektor för KI till förfogande”

Såg inte varningstecknen. Förtroendet för mig som rektor för KI är skadat både hos allmänheten, forskarsamhället och bland KI:s medarbetare och studenter. Det blir svårt för mig att med trovärdighet och kraft verka som rektor för Sveriges mest framgångsrika universitet. Därför ställer jag min plats till förfogande, skriver Anders Hamsten.

Macchiariniaffären”, eller ”KI-skandalen”, har de senaste veckorna rejält skakat om förtroendet för medicinsk forskning i allmänhet och Karolinska institutet i synnerhet. Jag har haft anledning att rannsaka både mitt agerande och det beslut jag fattat i den oredlighetsutredning som är startpunkten för den mediestorm som rasat de senaste veckorna.

På grund av den mediala uppmärksamheten har det kommit nya uppgifter till KI som tveklöst ger en förändrad bild av oredlighets-ärendet mot Paolo Macchiarini. Min slutsats är att KI:s utredning om forskningsfusk mot Paolo Macchiarini måste tas upp igen. Mot denna bakgrund ter det sig mycket troligt att mitt beslut i ärendet varit felaktigt.

De senaste dagarna har det blivit uppenbart att det underlag KI hade när ärendet utreddes inte var fullständigt. I onsdags fick vi en annan bild av tiden efter operationen på Island för den första patienten vars fall ligger till grund för några av Macchiarinis artiklar. KI har i

dagarna också fått uppgifter som tyder på allvarliga felaktigheter i en artikel som beskriver försök med artificiell luftstrupe på råttor. Dessa uppgifter är helt nya för KI. Vi arbetar nu för att undersöka dem noga och få en oberoende granskning, men mycket talar för att den bedömning KI gjorde av beslutet förra sommaren bör ändras till oredlighet i forskning, vilket på vanlig svenska är uppenbart fusk i forskningen.

Så här i efterhand konstaterar jag att vi borde ha sökt efter dessa sannolika felaktigheter redan i den utredning som ledde fram till det beslut KI fattade i oredlighetsfrågan i augusti 2015. Vi borde helt enkelt ha varit ännu noggrannare. Som rektor för Karolinska institutet är jag ytterst ansvarig för detta.

Bosse Lindquist har gjort en angelägen dokumentärserie som sätter fingret på en rad viktiga frågor och avslöjar felbedömningar inom Karolinska institutet. Jag kan i dag se att jag själv gjort en närmast total felbedömning av Paolo Macchiarini och att KI borde ha skilts från honom långt tidigare. Sannolikt var det helt fel att ens anställa honom 2010, dryga två år innan jag tillträdde som rektor.

KI har inte sett varningstecknen i tid och inte heller varit tillräckligt lyhört för de varningar som kommit från läkare som arbetat nära Paolo Macchiarini. Inte heller har KI varit tillräckligt kritiskt mot den metod med artificiella luftstrupar som Macchiarini använt. Många har menat att jag som rektor tillsammans med ledningen för Karolinska universitetssjukhuset borde ha agerat för att föra varningarna vidare till det forskningsprojekt Paolo Macchiarini drev i Ryssland och med facit i hand kan jag se att vi naturligtvis borde ha gjort det. Samtidigt måste man komma ihåg att den kliniska studie Macchiarini genomförde i Krasnodar skedde med tillstånd från ryska myndigheter och att det där, enligt uppgifter till KI, fanns etikgodkännande för varje enskild patient. Hur dessa godkännanden såg ut och i vilket medicinskt skick patienterna var i före operationerna vet bara de som varit delaktiga i den studien. Patientsekretess råder förstås även i Ryssland.

I debatten har Karolinska institutet också kritiserats för en kultur av självtillräcklighet, osund elitism och prestigetänkande. Det kan vara sant, jag vet inte. Däremot är det riktigt att vi har höga ambitioner i vår strävan att med forskning och utbildning förbättra människors hälsa och samtidigt bidra till medicinska genombrott och innovationer inom livsvetenskaperna som är till gagn för hela det svenska samhället.

På KI och Karolinska universitetssjukhuset arbetar tiotusentals utomordentligt duktiga och engagerade medarbetare som inte haft något att göra med denna olyckliga historia. Alla dessa lojala och engagerade medarbetare förtjänar tacksamhet, stöd och uppmuntran.

Uppenbart är dock att den bild som många har av KI som ett självtillräckligt elituniversitet är alarmerande. Vi måste nu rannsaka oss själva och gå till botten med frågan om det hos oss finns en osund akademisk kultur. KI ser också över rutinerna vid rekrytering och anställning samt våra kontrollfunktioner. Vi måste på ett bättre sätt introducera och ta hand om internationella forskare och vi måste bli tydligare mot våra medarbetare om vilka etiska regler som gäller för deras verksamhet i Sverige och utomlands. KI kommer att mer aktivt uppmuntra till dialog och samtal om värdefrågor, så att de ständigt finns närvarande i vårt arbete.

Att Karolinska institutets anseende nu svärtats av”Macchiariniaffären” är utomordentligt allvarligt och för det har jag naturligtvis ett ansvar.

KI:s styrelse, konsistoriet, har initierat en utredning av KI:s hantering av Paolo Macchiarini från hans rekrytering och framåt, inte minst mitt agerande i oredlighetsutredningen. På liknande sätt genomförs en extern utredning av Karolinska universitetssjukhusets roll. Detta är mycket bra, då de två av varandra oberoende utredningarna kommer att ge svar på om direkta fel har begåtts och vilka lärdomar som kan dras.

Jag är medveten om att förtroendet för mig som rektor för KI är skadat både hos allmänheten, forskarsamhället och bland många av KI:s medarbetare och studenter. Kören som kräver min avgång är så månghövdad och högröstad att jag inser att det blir svårt för mig att med trovärdighet och kraft verka som rektor för Sveriges mest framgångsrika universitet. Därför ställer jag min plats till förfogande.

Anders Hamsten, rektor Karolinska Institutet “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Forskarna söker svar om epidemin

Washington DC

○ **Det började med en barnläkare i Brasilien som upptäckte många foster med en ovanlig missbildning.**

○ **Nu rapporteras det första fallet med ett -skadat foster med en smittad mamma i Europa.**

○ **Zikaviruset har fått Världshälsoorganisationen WHO att utlysa nödläge.**

En ny rapport om det första fallet med ett skadat foster med en zika-smittad mamma i Europa kan ge ledtrådar om varför konsekvenserna av viruset verkar vara så mycket svårare i Brasilien än i Afrika, enligt WHO:s strategiska chef Christopher Dye.

– Vi lyckas inte utrota myggorna fullständigt, det går inte att helt skydda sig mot bett, råd om resor ger inte ett fullständigt skydd och vi har inget vaccin. Men om många blir smittade och blir immuna kan det skydda hela befolkningen.

Så sammanfattar Världshälsoorganisationen WHO:s strategiska chef Christopher Dye läget för zikaviruset. Han är på konferensen AAAS i Washington DC för att prata om kampen mot stora epidemier. Planen var att talet främst skulle handla om ebola, men sedan inbjudan till konferensen kom har kopplingen mellan zikautbrottet i Brasilien och den lavinartade ökningen av fosterskadan mikrocefali blivit allt tydligare och WHO har utlyst internationellt nödläge.

– Vi vet inte hur stark kopplingen är. Medierna vill att WHO ska uttala sig tydligare, men det tar tid att samla in information. Vi har nu lämnat den skeptiska hållningen, och ser viruset som skyldigt tills motsatsen är bevisad, säger Christopher Dye.

Ett vaccin mot zika kommer att ta många år att utveckla, enligt Christopher Dye. Att det gick fortare att få fram ett vaccin mot ebola berodde på att det redan fanns färdig forskning om det viruset. Men zika vet vi mycket lite om. Det kan likna dengueviruset, som är komplicerat och svårt att få fram verksamt vaccin mot, eller viruset som ger gula febern, där en enda spruta ger skydd i tio eller tolv år.

– Om jag ska gissa tror jag att zika mer liknar gula febern än dengue. Men det vet vi inte, säger Christopher Dye.

Att utrota myggorna är nästan omöjligt. Myggorna lever nära människor, och lägger ägg i små vattensamlingar, som i kapsyler eller i vecket mellan ett blad och stammen på bananplantor.

– Det finns ju miljontals sådana små samlingar med vatten. Så vi kan inte bli av med larverna, säger Christopher Dye.

Tidskriften New England journal of medicine rapporterar i veckan om det första kända fallet av fosterskador i Europa. Modern var en 25-årig slovensk kvinna som hade bott och arbetat som volontär i Natal i norra Brasilien och blivit smittad med zika i 13:e graviditetsveckan. En undersökning vid universitetssjukhuset i Ljubljana i Slovenien i oktober förra året visade att fostret i vecka 29 hade mikrocefali och mycket svåra neurologiska skador. Fostret aborterades och undersökningar visade att det var infekterat med zikaviruset.

Christopher Dye menar att det finns mycket att lära av fallet.

– Tillståndet för barnet var mycket oroande. Vi skulle inte vilja att barn föds med så svåra skador, säger han.

Den variant av zikaviruset som barnet bar på var en asiatisk variant, som skiljer sig från den afrikanska. Viruset som först upptäcktes i Afrika spred sig österut genom Asien och via Mikronesien och Polynesien österut till Brasilien.

Christopher Dye menar att viruset kan ha förändrats genetiskt på vägen, och att det kan vara en anledning till att effekterna inte synts i Afrika. Ett stort utbrott av zika i Kap Verde med fler än 1 000 smittade har inte lett till en ökning av vare sig den neurologiska sjukdomen Guillain-Barrés syndrom eller mikrocefali.

– Det är ovanliga tillstånd. Men med så många smittade borde vi i alla fall se några fall, säger han.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“Detektivarbete i jakt på viruset ingen visste var farligt

För fjärde gången i historien har Världshälsoorganisationen WHO utlyst nödläge. Förra gången handlade det om ebola. Nu gäller det ett virus som vi känt till i nästan 70 år och som ingen hittills brytt sig särskilt mycket om. Hur hamnade vi här?

Zikaviruset upptäcktes i ett forskningslaboratorium i närheten av Zikaskogen i Uganda 1947 hos en apa som var en del av en gula febern-studie. Fem år senare såg man viruset hos människor för första gången, också i Uganda och i Tanzania. Viruset, som spreds med myggor, tycktes inte ge upphov till några större utbrott och något mer än en mildare infektion.

– Det uppskattas att fyra av fem smittade inte får några symtom. Resten får milda symtom som går över på någon vecka och oftast inte kräver någon sjukvård. Då har man valt att lägga resurserna på till exempel dengue, som är ett närbesläktat virus men som kan orsaka svår sjukdom, säger Anders Wallensten, biträdande statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten.

Men under våren 2015 rapporterade Brasilien om ett mycket stort utbrott av människor smittade med zikaviruset. Då hade viruset på något sätt, antingen via en smittad människa, ett djur eller kanske på något annat sätt tagit sig över Atlanten till Sydamerika. Några månader senare började en ökning av nyfödda barn med den ovanliga fosterskadan mikrocefali märkas. I början av februari hade fler än 4 000 fall rapporterats. Sedan utbrottet i Brasilien har zikaviruset spridits till fler än 30 länder i regionen. Bara i Brasilien uppskattas att 500 000–1,5 miljon människor har smittats.

I slutet av november förra året kom ett meddelade från Brasiliens hälsodepartement som flaggade för en ovanligt stor ökning av antalet barn som fötts med fosterskadan mikrocefali. Myndigheten gav en tänkbar förklaring – utbrottet av zikavirus i landet som började ett halvår tidigare.

Bara två månader senare stod Världshälso-organisationens, WHO, generaldirektör Margaret Chan framför tv-kamerorna och sade att spridningen av zikavirus var ett internationellt hot mot människors hälsa. Det var inte själva viruset i sig som oroade organisationen, utan att det kopplades till ovanligt många fall av fosterskadan mikrocefali och Guillain-Barrés syndrom, en neurologisk sjukdom.

Det var fjärde gången i organisationens historia som man använde sig av den högsta allvarlighetsklassningen.

Det vetenskapliga sambandet mellan zika-virusinfektion hos gravida och mikrocefali är ännu inte helt klarlagt, även om forskare bland annat hittat viruset i hjärnan hos barn med fosterskadan som aborterats eller avled strax efter förlossningen.

– När det är så här allvarliga misstankar är det rimligt att ta det säkra före det osäkra och förutsätta att det kan finnas ett samband, säger Anders Wallensten.

Nu pågår ett stort detektivarbete för att ta reda på om det verkligen är zikaviruset som orsakar mikrocefali, eller om det är något helt annat.

Myndigheterna i Brasilien kontrollerar just nu alla rapporterade fall. Av de fler än 700 hittills kontrollerade barnen med misstänkt mikrocefali har mer än hälften av fallen avfärdats. De har andra missbildningar eller är för tidigt födda.

Det finns också andra orsaker till mikrocefali och en möjlig förklaring till de många fallen kan vara ökad uppmärksamhet. Än så länge har inget annat land rapporterat en ökning av mikrocefali. Men Björn Olsen, professor i infektionsmedicin, tycker att bevisen ändå pekar mot att det är zikaviruset som ligger bakom.

– Det behövs ordentliga studier, och vi kommer att få svaren först om något år när de är gjorda. Men eftersom det är så många barn som fötts med mikrocefali blir sambandet tydligare. På andra ställen som tidigare har haft utbrott av zika, som Mikronesien, så var det bara en misstänkt ökning, säger Björn Olsen.

Det är inte helt otänkbart att virus skulle kunna orsaka fosterskador, det har hänt förut. Ett exempel är röda hund.

– Mammor som får röda hund under graviditeten kan få extremt missbildade barn. Röda hundviruset är inte dödligt i sig, men missbildningarna medförde att vi började vaccinera mot det. Och i dag har vi vaccinerat bort missbildningarna, säger Björn Olsen.

Men varför dyker mikrocefali upp som en möjlig effekt av zikaviruset först nu, när viruset funnits i bland annat Uganda tidigare? En enkel förklaring är att en stor del av befolkningen är immun eftersom viruset funnits där under en lång tid, och då skyddas icke-immuna av så kallad flockimmunitet.

– Zikaviruset är nyintroducerat i Amerika, annars skulle vi inte se den här explosionen av smittade. Med så många fall kommer även sällsynta effekter av viruset bli vanliga, det är inte så att viruset har blivit mer aggressivt. Det här utbrottet kommer att pågå tills immuniteten blivit högre och det kan ta flera år, säger Björn Olsen.

Eftersom viruset inte har varit särskilt intressant för de flesta forskare, myndigheter och läkemedelsföretag saknas det ett vaccin eller någon särskild behandling. Ett vaccin kommer att dröja flera år.

Den enda som myndigheter kan göra i dag är att försöka bespruta mot myggor och uppmana gravida att använda myggmedel. Några länder har rekommenderat kvinnor att inte bli gravida. Något som kan vara mycket svårt i djupt katolska Sydamerika eftersom tillgången på preventiv-medel ofta är begränsad.

– Preventivmedel hade kunnat hålla nere födslotalen, åtminstone tillfälligt. Men det funkar ju inte i längden, säger Björn Olsen.

Det finns många frågor som behöver svar, och det snabbt. Några av dem är hur hög risken för mikrocefali är, när under graviditeten som viruset är farligt och hur länge det stannar i kroppen.

– Vi vet så lite om zikaviruset och det gör att vi inte kan ge några tydliga rekommendationer vilket i sig skapar osäkerhet hos de som är i riskzonen, säger Anders Wallensten.

Men något som man vet är att viruset främst smittar via myggor av typen aedes aegypti. Det har funnits något fall där viruset förts över sexuellt, men det tros vara mycket ovanligt.

Den mygga som sprider zikaviruset finns inte i Sverige och därför finns det alltså ingen anledning till oro här.

– Om väldigt många gravida rest i smitt-området finns det en risk för att något barn ska födas med mikrocefali. Men för andra orsakar inte zika några större problem, det är inte en dödlig sjukdom som dengue kan vara, säger Björn Olsen.

WHO rekommenderar att länder inte inför begränsningar för resor eller handel. Många länder har dock tagit fram egna råd inför resor. I USA rekommenderas gravida att skjuta upp sina resor till de områden där smittan sprids. Men en sådan rekommendation är inte aktuell i Sverige.

I dagsläget rekommenderas inte heller några andra än gravida kvinnor som rest i länderna och har tecken på zikavirusinfektion att testa sig.

– Vårt laboratorium har testat ett antal prover, men vi har inte haft något positivt fall än. Det enda bekräftade svenska zikafallet är från i somras, och den personen var inte gravid. Sedan kan det ju finnas de som varit smittade men inte blivit sjuka och därför inte testats, säger Anders Wallensten.

Det kommer att komma fler nya virus i framtiden, så det är bara att vänja sig, påpekar Björn Olsen.

– Det här är priset vi betalar för att vi blir fler, vi bor i städer, vi reser mer och vi exporterar och importerar mycket. Gamla sjukdomar kommer tillbaka och nya tittar fram, säger han.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Hon kopplade zika till de sjuka barnen

Rio de Janeiro. I början av augusti 2015 upptäckte den brasilianska barnläkaren Vanessa van der Linden något märkligt. Hennes patient var gravid med tvillingar, men det ena barnets huvud hade slutat växa. Det mätte knappt 28 centimeter. – På några veckor hade vi fem fall på kliniken. Jag förstod att det var något nytt som låg bakom detta, berättar Vanessa van der Linden.

Under några veckor såg hon fall efter fall med den ovanliga missbildningen.

Hon pratade med sin mamma som också är barnläkare i staden Recife i nordöstra Braslien – hon hade stött på hela sju barn med mikrocefali den senaste månaden. Mor och dotter tog kontakt med andra läkare i regionen som också hade noterat en onormal ökning av antalet fall. Vanessa tog prover på mammorna för att utesluta att det rörde sig om röda hund eller hiv. Resultaten var negativa.

– Jag frågade mammorna om de hade lagt märke till något annorlunda under graviditeten. Sju av tio svarade att de hade haft röda fläckar på huden som kliat. Då tänkte jag: Detta är något nytt!

Vanessa meddelade upptäckten till delstaten Pernambucos hälsomyndighet som satte henne i kontakt med epidemiforskaren Carlos Brito. Han höll just på att forska kring det afrikanska zikaviruset som kom till Brasilien i samband med VM i fotboll 2014. Han menade att det

kanske fanns ett samband mellan zikaviruset och den absurda ökningen av mikrocefali.

– Han gjorde tester som visade att det fanns zikavirus i fostervattnet och då insåg vi att vi stod inför en epidemi, säger Vanessa van der Linden.

I början av oktober förra året larmade hon hälsodepartementet i huvudstaden Brasilia och myndigheterna började genast arbeta för att utrota myggan som sprider viruset.

– När vi väl visste vad det rörde sig om så skedde allt snabbt. Men Brasilien är ett stort land. Det går inte att utrota myggan över en natt, säger hon.

Vanessa van der Linden är 46 år, har två döttrar på 11 och 15 år och tillhör en familj av läkare. Hon och hennes mamma är några av regionens främsta barnläkare och är båda specialiserade på neurologiska fosterskador.

Just nu jobbar hon och hennes mamma, Ana van der Linden, dygnet runt. Vanessa har hand om 69 spädbarn med mikrocefali. Hon försöker ändå hålla en nära kontakt med mammorna. Ett av barnen hon hjälper är Alicia som DN var hemma hos i förra veckan. Hon är tre månader och har en ganska svår variant av mikrocefali.

– I början skrek hon dygnet runt, men jag tycker redan att Alicia är bättre. Det gäller att stimulera henne och visa hennes mamma Nadja hur hon bäst kan hjälpa sitt barn, säger Vanessa som pratar med Nadja varje dag (se bilden).

– Mammorna behöver mycket stöd. De vet inte hur de ska göra. Vissa barn kan vara gravt skadade och kommer aldrig att kunna gå, sitta, tala eller se. Andra kommer att lära sig att gå och prata någorlunda.

De senaste veckorna har Vanessa och hennes 75-åriga mamma lagt märke till ett annat trendbrott. Antalet barn som föds med mikrocefali har minskat i delstaten Pernambuco, den region som drabbats värst i världen. Men det har troligen att göra med årstiden. Den dåliga nyheten är nämligen att zikafallen återigen ökar. Det är högsommar i Brasilien just nu med många tropiska regn, vilket gör att aedesmyggan, som sprider viruset, stortrivs.

– Jag är rädd för att vi i september får se en drastisk ökning av antalet barn som födds med mikrocefali, säger Vanessa van der Linden.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Så mobiliserar världen mot smittan

USA.
Washington. Efter den kritiserade, långsamma reaktionen på ebolautbrottet är USA mån om att inte göra om samma misstag. 50 fall av zikasmitta har hittats i USA från december till den 5 februari. I slutet av februari håller senaten en utfrågning om viruset.

Vita huset har begärt 1,8 miljarder dollar extra för att stoppa smittan och forska kring viruset: hur det kan spåras, om det kan finns effekter andra än de redan kända missbildningarna. Vidare har smittskydds-institutet CDC på kort tid skickat ut 62 000 virustester till gravida kvinnor i USA.
Sanna Torén Björling

Latinamerika
Rio de Janeiro. Latinamerika är den kontinent som drabbats värst av zikaviruset. Nästan två miljoner människor har smittats och upp mot 4 000 misstänkta fall av mikrocefali har rapporterats.

I sommar arrangeras olympiska spelen i Rio och en del idrottare vill att Brasilien skjuter upp tävlingarna tills myndigheterna fått kontroll över epidemin.

I dagarna organiseras den största militära operation sedan militärdiktaturen föll i mitten av 1980-talet. 220 000 soldater ska knacka dörr i så många hem som möjligt för att bespruta källorna där mygglarverna kläcks. Soldaterna ska bland annat ta sig in i landets tusentals favelor och hälla klor i vattentankar och pölar för att hindra aedes-myggan från att föröka sig.
Henrik Brandão Jönsson

Afrika
Nairobi. Virus får sina namn från de orter där de identifieras av forskare för första gången och Zikaskogen ligger utanför Ugandas huvudstad Kampala. I Uganda har fruktade virus som marburg och ebola haft regelbundna utbrott och landet lider fortfarande av sjukdomarna hiv och malaria. Men det gynnsamma klimatet för parasiter och virus har också gjort landet rustat för att hantera dessa sjukdomar.

När zika sprider sig i Sydamerika är det tydligt vilka lärdomar som världen dragit från det betydligt farligare ebolautbrottet. WHO har reagerat snabbare och experter från Senegal har skickats till Brasilien för att hjälpa till med diagnostisering av sjukdomsfall.
Erik Esbjörnsson ”

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Tröga snabbspår till arbete för nyanlända

Regeringens snabbspår för jobb till nyanlända går segt. Trots att initiativet lanserades för snart ett år sedan är hittills bara kockar och snart ingenjörer ute i jobb. Övriga drygt 20 yrkesgrupper har ännu inte påbörjat de insatser som ska ge dem snabbare tillgång till arbetsmarknadens luckor.

– Det hade varit önskvärt att det hade gått lite fortare, tycker Jan - Ekberg, professor emeritus i nationalekonomi vid Linnéuniversitetet.

Snabbspåren lanserades i mars förra året av arbetsmarknads-minister Ylva Johansson. Syftet var att effektivt slussa flyktingar med relevant utbildning och erfarenhet ut i de bristyrken där arbetsgivarna i dag har svårt att hitta rätt kompetens. Med nya arbetsmetoder skulle den kompetensen snabbt kunna vaskas fram bland de nyanlända.

Förhoppningen är att det ska gå att halvera de fem år det i dag ofta tar innan en sjuksköterska får svensk legitimation, eller korta tiden innan invandrade lärare kommer i arbete från i snitt fyra nedåt ett år.

Grundmetoden är att de nyanlända som skrivs in på Arbetsförmedlingen får beskriva sin yrkesbakgrund och kompetens. Matchar de något av snabbspåren kan kunskaperna kollas mot branschens krav. Motsvaras inte kraven fullt ut kan Arbetsförmedlingen erbjuda en kompletteringsutbildning.

– Att personerna ännu inte talar svenska ska inte vara ett hinder. I början av processen koncentrerar vi oss på att synliggöra och validera yrkeskompetensen, säger Arbetsförmedlingens Soledad Grafeuille.

I torsdags presenterade regeringen snabbspåret för lärare, det fjärde som offentliggjorts. Sedan tidigare finns snabbspår för kockar, slaktare och styckare samt för ett antal legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården. Sammanlagt handlar det om över tjugo yrken i 14 olika branscher.

Valideringen ser olika ut för olika yrken och modellerna fastställs branschvis i samarbete mellan fackförbund, arbetsgivarorganisationer och myndigheter. Men de praktiska tillämpningarna tycks ta tid.

De flesta snabbspår har inte -kommit längre än till att utbilda handledare och översätta verktyg för värdering av de nyanländas kompetens och utbildningsmaterial, främst till arabiska.

– Parterna ligger fortfarande i startgroparna när det gäller att använda de pengar de sökt för att realisera sina överenskommelser, konstaterar Soledad Grafeuille.

Förhandlingarna har gnisslat en del. Till exempel har Byggnads satt sig på tvären, eftersom fackförbundet menar att det befintliga lärlingssystemet kan användas och att särskilt snabbspår för byggnadsarbetare bäddar för lönedumpning, eftersom de nyanlända skulle arbeta för sin etableringsersättning och eventuellt med nystarts- eller instegsjobbsbidrag.

– Jag kan inte se något annat -syfte. Varför försöka hitta en ny väg vid sidan av vårt förträffliga lärlings-system om man inte vill ställa arbetare mot arbetare, frågar Byggnads ordförande Johan Lindholm.

Även Statens Arbetsgivarverk har länge sagt nej till att förhandla. Men regeringen tvingar nu myndigheterna att skaffa fram 1 000 praktik-platser.

Först ut på arbetsplatserna kommer kockarna, som i några fall -redan börjat. Tanken är att 200 kockar per år ska genomgå valideringen. Ett trettiotal företag har anmält intresse, däribland flera Scandic-hotell, Compass Group och Casino Cosmopol. Ett krav är att det finns tolkar på företaget.

Sedan kommer ingenjörerna i Jobbsprånget (se artikel här intill).

När det gäller lönenivån erbjuds arbetsgivarna rejäl rabatt på arbets-krafts-kostnaderna. Men inte på -bekostnad av de nyanländas lönenivå, utan i form av Arbetsförmedlingen anställningsstöd.

– Arbetsgivare kan välja att anställa med eller utan stöd. Nystartsjobb ger två gånger den lagstadgade arbetsgivaravgiften på 31,42 procent tillbaka, säger Soledad Grafeuille.

– Men nyanlända akademiker -anställs ofta utan stöd.

Tove Nandorf “tove.nandorf@dn.se

Fakta. Snabbspåren
Snabbare vägar in på arbetsmarknaden för nyanlända som har utbildning och yrkeserfarenhet som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Bland de nyanlända som är -inskrivna på Arbets-förmedlingen finns bland andra drygt 300 ingenjörer och tekniker inom bygg och anläggning, 334 högskoleingenjörer och tekniker inom elektroteknik, 162 civilingenjörer i maskinteknik och 122 i elektroteknik, 501 gymnasie-lärare och 1075 grundskollärare, 353 läkare, 295 apotekare och 244 tandläkare.

Fakta.
Efter DN:s intervju med arbetsmarknadsminister Ylva Johansson kräver Liberalerna en riksdagsdebatt om hur nyanlända flyktingar ska få jobb. Ministern sade i intervjun att debatten om integrationen blivit överdriven.

– Det är ett häpnadsväckande -uttalande från Ylva Johansson, säger Jan Björklund.

DN “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

”Vi används som ett slagträ av regeringen”

Flera tunga miljöpartistiska kommunalråd riktar hård kritik mot regeringens senaste förslag om åtstramningar i flyktingpolitiken.– Det fanns inga behov av att göra så här, säger Åsa Lindhagen, kommunalråd i Stockholm.

Regeringen har klubbat ett förslag om hårdare regler för flyktingar. Förslaget skickas nu ut på r-emiss. Tillfälliga uppehållstillstånd ska bli huvudregel och möjligheterna till anhöriginvandring begränsas kraftigt. Syftet är att färre ska söka asyl i Sverige.

Förslagen har motiverats med den tunga belastningen på mot-tagandet, inte minst i kommunerna, under höstens flyktingvåg. Miljöpartiets språkrör Åsa Romson hänvisade särskilt till pressade gröna kommunalråd runtom i landet när hon med gråten i halsen skulle förklara sitt partis hel-omvändning i frågan.

Nils Karlsson (MP), kommunalråd i Malmö, köper inte den motiveringen.

– Malmö har använts som ett slagträ av regeringen för att visa att mottagningssystemen inte -fungerar – trots att vi hela tiden säger att vi fixar det. När min gröna minister säger att det är för att vi lyssnar på kommunalråden i kommunerna är det ingen som känner igen sig i det heller, säger Nils Karlsson.

Det förslag som nu ska ut på remiss får frän kritik från tunga miljöpartistiska kommunalråd, visar en mejlenkät som DN gjort.

Åsa Lindhagen (MP), social-borgarråd i Stockholm, avfärdar liksom Nils Karlsson att mottagandet skulle ha varit så ansträngt i höstas att det motiverade att partiet övergav grundläggande principer.

– Mottagningen satts på prov men vi har klarat av det. För Stockholms del fanns det inga behov av att göra så här stora åtstramningar, säger Åsa Lindhagen.

Hon varnar tvärtom för att integrationen kan försämras av de nya reglerna.

– En av de saker som jag reagerar starkt på är att ge tillfälliga uppehålls-tillstånd till barn. Det man behöver ge till de här barnen som har upplevt fruktansvärda saker är trygghet, att man kan säga till barnen att nu är vi framme. Som socialborgarråd med ansvar för ensamkommande barn ser jag snarare att det blir svårare om människor inte vet om de får stanna, säger Åsa Lindhagen.

Trots motviljan mot regeringens -åtstramningar visar många kommunalråd förståelse för att miljöpartisterna i regeringen gick med på dem.

”Miljöpartiet tog detta beslut för att Moderaternas och Sverigedemokraternas förslag om stängda gränser inte ska få bli verklighet”, skriver Malin Hagerström, kommunal-råd i Nyköping i sitt mejlsvar.

Under den gångna veckan har det skymtat en spricka mellan regeringspartierna S och MP i synen på om ytterligare åtstramningar kan komma att göras om flyktingströmmen ökar igen. Nils Karlsson anser att de miljöpartistiska statsråden gjort rätt som suttit kvar – åtminstone hittills:

– Argumenten för att sitta kvar i regeringen gäller fortfarande. Jag har svårt att se vad de skulle kunna föreslå mer som är åtstramande. Men

förr eller senare finns det en gräns som passerar all rimlighet om man ska följa vårt partiprogram, säger han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ Fakta. Flyktingsförslaget

När statsminister Stefan Löfven (S) och vice statsminister Åsa Romson (MP) presenterade -regeringens förslag på en presskonferens den 24 november kämpade Romson med gråten när hon sade följande:

”Jag ska vara helt ärlig, vi har under den senaste tiden haft ett antal väldigt svåra debatter i partiet just kring verklighetsbilden. Men de senaste veckorna har jag blivit helt övertygad om att det bästa sättet att hjälpa mina miljöpartistiska kommunalråd är att ändå göra någonting.”

Det innebär förändringarna

Förändringarna, som regeringen nu har skickat ut på remiss, innebär bland annat följande:

Tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel, i stället för som nu permanenta. Så länge det finns skyddsskäl kan de förlängas. De kan omvandlas till permanenta om en person har skaffat sig försörjning.

De som får asyl som alternativt skyddsbehövande, vilket gäller merparten av flyktingarna från krigets Syrien, får inte rätt till familjeåterförening. För dem med flyktingstatus begränsas rätten till den allra närmaste familjekretsen. Försörjningskraven skärps.

Sedan tidigare har krav på giltigt id för att släppas in i Sverige införts “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ U-sväng av Leijonborg om granskning

När Lars Leijonborg i veckan tillsatte en extern utredning om Karolinska institutets inblandning i Macchiariniaffären, gick beslutet stick i stäv med hans tidigare åsikter om externa gransningar av universitetsvärlden.

– Nu sitter Lars Leijonborg med precis det problem som Vetenskapsrådet pekade på: Att det är ett dilemma för en rektor att både hålla på sin egen organisation men också göra det som är rätt och riktigt, säger Olof Kleberg, journalist, debattör och medlem av Vetenskapsrå-dets etikkommitté under tio år.

I början av 2000-talet förespråkade Vetenskapsrådet en central oberoende instans som skulle granska forskningsfusk inom universitetsvärlden. Dåvarande utbildningsminister Lars Leijonborg (2006–2007) avvisade tanken. Rektorerna skulle ha kvar makten att granska den egna institutionens anmälningar.

I stället fick Centrala etikprövningsnämnden i uppdrag att utreda forskarfuskärenden men endast om rektorerna själva inte -ansåg sig kunna lösa frågan.

Varför tror du att Lars Leijonborg motsatte sig en extern instans?

– Av vördnad inför och trycket från de stora universiteten. De ville ju inte att rektorerna skulle fråntas den uppgiften. Och Leijonborg vågade inte ta strid, säger Olof Kleberg.

En av dem som redan för flera år sedan såg behovet och då föreslog en permanent extern organisation som stod helt fri från universiteten var Birgitta Forsman, docent i vetenskapsteori med inriktning mot just forskningsetik.

Hon satt i Vetenskapsrådets expertgrupp för frågor rörande oredlighet i forskning -under fyra år. Forsman menade i en artikel i rådets tidning Forska 2006 att ”det är naivt och emot all vedertagen kunskap att tro att universitet och högskolor på egen hand ska hantera ärenden kring forskningsfusk” och fortsätter: ”Det finns de facto många rektorer som väljer att lägga locket på”.

– Jag har tjatat om nödvändig-heten av externa utredningar i 20 år. Alla som är insatta i frågan håller med om det, men inte de som har makten, det vill säga forskningsministrar – fram till nu! – och de flesta rektorer. Rektorerna vill bestämma själva, och det för med sig många nackdelar. Detta har jag skrivit om i både böcker och artiklar. Dessutom debatterade jag frågan med Lars Leijonborg när han var forskningsminister. Han var mycket okunnig, säger Birgitta Forsman.

I höstas tillsatte Helene Hellmark Knutsson, högre utbildnings- och forskningsminister, en utredning för att se över frågan.

Vad ska utredas?

– Utredningen ska bland annat bedöma om det bör finnas en möjlighet för enskilda att vända sig till ett oberoende organ för att anmäla misstänkt forskningsfusk. Den ska också ge förslag på hur ett sådant organ skulle kunna utformas. -Utredningen ska dessutom se över universitets och högskolors ansvar för att förhindra forskningsfusk.

Hur skulle en sådan instans utformas?

– Utformningen är precis en av de saker utredaren ska ge regeringen förslag på. Det är viktigt att vi har en rättsäker hantering av forskningsfusk. Senast den 25 november i år ska utredningen redovisa vad den kommit fram till.

I en intervju med DN säger Lars Leijonborg att han inte tycker att Macchiarini-affären i sig är bevis på att det nuvarande systemet med universitetens självständiga granskningar är dåligt.

– De här reglerna har växt fram under lång tid. Skulle man nu i hastigt mod tro att universitetsväsendet blir bättre av att politiker och icke-vetenskapligt skolade personer lägger sig i vetenskapliga beslut så tror jag att man kommer ångra sig otroligt, säger Lars Leijonborg, och fortsätter:

– Det vore olyckligt att döma ut hela systemet för att det har fallerat en gång.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se
Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Många frågetecken men ett steg i rätt riktning

Analys. Münchenavtalet om att få ett stopp på stridigheterna i Syrien är otydligt. Men i det nuvarande läget är en vag överenskommelse bättre än ingen alls.

Bättre än ingenting – men samtidigt en överenskommelse som är full med farhågor och frågetecken.

Så kan man sammanfatta den uppgörelse om ett gradvis slut på stridigheterna i Syrien som länderna i den så kallade stödgruppen för Syrien enades om i München natten till fredagen.

Att de 17 länderna i stödgruppen, som representerar vitt skilda intressen i den såriga och långdragna konflikten, möttes i München har fått en och annan bedömare att treva efter historieboken.

Det vore ju frestande att dra paralleller med en annan överenskommelse som slöts i München, år 1938, mellan Hitlertyskland, Frankrike, Storbritannien och Italien. Ett avtal som visserligen hejdade en konflikt (om Tysklands rätt till det så kallade Sudetlandet i Tjeckoslovakien) men som samtidigt lade grunden till andra världskriget.

Också i Syrienförhandlingarna har det talas om eftergiftspolitik och undfallenhet från främst västmakternas sida.

Men jämförelsen haltar, trots allt. Även om Rysslands premiärminister Dmitri Medvedev under diskussionen som ledde fram till gårdagens avslut faktiskt varnade för att Syrienkriget skulle kunna utlösa ett nytt världskrig.

Det skulle bli konsekvensen om Saudiarabien gör allvar av sitt hot att sända markgrupper till Syrien för att stödja den väpnade oppositionen, menade Medvedev.

Överenskommelsen är otydlig i konturerna. Huvudpersonerna i samtalen, USA:s utrikesminister John Kerry och hans ryske kollega Sergej Lavrov, använde inte ens ordet vapenvila utan talade om ”ett upphörande av stridigheterna” inom en vecka (”cessation of hostilities” är den engelska termen).

I uppgörelsen ingår också att humanitär hjälp ska skickas till områden där behovet är mest akut och sedan nå nödställda människor i hela landet. Om och när eldupphöret träder i kraft återupptas även fredsförhandlingarna som kollapsade nyligen i Genève.

Men det är långt ifrån någon regelrätt vapenvila, vilket parterna var noga med att understryka. Oppositionen har sagt att de inte kommer att gå med på vapenvila förrän president al-Assad lämnar sin post. Och Ryssland har tydligt deklarerat att de kommer att fortsätta med att bekämpa terror-organisationen Islamiska staten (IS) från luften.

Försöken att nå en politisk lösning på inbördeskriget i Syrien har ju komplicerats av regimens pågående angrepp mot de delar av Aleppo och dess omgivningar som kontrolleras av den väpnade oppositionen.

Förutom av ryskt stridsflyg backas regimens offensiv upp av iranska elittrupper, den Libanonbaserade shiamilisen Hizbollah och förband som innehåller irakiska och afghanska frivilliga.

Ryssland har använt sina flyg-stridskrafter i Syrien i drygt fyra månader nu. Kremls officiella -hållning har hela tiden varit att det är IS som är målet för attackerna.

Men i själva verket har flyg-bombningarna främst drabbat den så kallade moderata oppositionen – och även civila syrier.

Om Ryssland tänkt ändra denna taktik efter ”upphörandet av stridigheterna” vet bara de själva. Men beslutet hur Kreml definierar den väpnade oppositionen i Aleppo är avgörande för vilken väg konflikten kommer att ta.

Betraktas de stridande i Aleppo som uteslutande ”terrorister”, eller är de potentiella förhandlingspartners? Tycker Ryssland att deras aggression gett al-Assad-regimen tillräckligt spelrum i eventuella framtida förhandlingar?

Utvecklingen i Syrien just nu känne-tecknas av tvära kast och allt trassligare relationer mellan de inblandade, som blir fler och fler.

Rysslands ställning i Syrien-kriget hade inte en enda människa kunnat förutse ens för ett halvår sedan. Men Ryssland är ju inte den enda ”ombudskrigaren” med en nyckelroll i Syrien.

Turkiet har hamnat på kollisions-kurs både med Moskva – efter nedskjutningen av det ryska stridsplanet i november – och med Washington, som är bekymrat över den turkiska politiken mot de syriska kurderna.

Och den turkiske presidenten Erdogan spelar också högt mot EU. De miljontals syriska flyktingar som befinner sig i Turkiet och som vill vidare till Europa får finna sig att vara spelpjäser.

Saudiarabien hotar som sagt att gå in med marktrupper för att ”bekämpa Islamiska staten”. Liksom i det ryska fallet handlar det snarare om att militärt stötta ”sin” allierade i Syrien – i det saudiska fallet de väpnade oppositions-grupper som bara är snäppet mindre jihadister än grupper som IS och Jabhat al-Nusra.

USA fortsätter förvisso att leda den koalition som riktat cirka 7 000 attacker mot IS-ställningar i Syrien och Irak under det senaste året. Däremot tycks Washington inte vara intresserat av något militärt eller diplomatiskt svar på den upptrappade rysk-iransk-syriska offensiven i Aleppoområdet. Det förefaller som om den -amerikanske presidenten Obama vill sitta still i båten under sitt sista år som president.

Över huvud taget tycks de internationella ansträngningarna i Syrien just nu ha som främsta mål att dämpa, inte lösa konflikten. Samtidigt som flyktingströmmen ökar och dödstalen stiger.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

“ **al-Assad: Eldupphör är inte aktuellt**

Syriens president Bashar al-Assad är inte beredd att lägga ned vapnen i samband med fredssamtalen. Han hävdar att regimen kan ta kontroll över Syrien inom ett år, men vädrar samtidigt en oro för att Turkiet och Saudiarabien ingriper militärt.

– Om vi förhandlar innebär det inte att vi avslutar kampen mot -terrorism. De båda spåren är ofrånkomliga i Syrien, säger al-Assad i en intervju med AFP.

Fakta. Flera försök att nå fred

Kofi Annan, FN:s sändebud för Syrien, lanserade våren 2012 en sexpunktsplan för fred som formellt godkänns av al-Assad-regimen och oppositionen. Men redan sommaren 2012 hade planen slagits i spillror. FN:s observatörsstyrka lämnade Syrien.

I juni-juli 2012 hölls ett toppmöte i Genève som med bland andra USA och Ryssland resulterade i en urvattnad kommuniké. Våldet i Syrien fortsatte.

I januari-februari 2014 hölls ”Genève II”, en nio dagar lång fredskonferens. Mötet slutar utan några -påtagliga resultat.

Den 25 januari var det dags för ”Genève III” under ledning av FN:s fredsmäklare Staffan de Mistura. Regimen och oppositionen medverkar, men samtalen avbryts efter några få dagar. “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Pengar går före romantik i rosornas Kenya

DN i Kenya. Fyra av tio rosor som säljs i Sverige under alla hjärtans dag produceras på det kenyanska höglandet. Men i Kenya är rosen inte främst en symbol för romantik – utan krass ekonomi. En halv miljon kenyaner försörjer sig inom blomsternäringen.

Nakuru.

Det dröjer 20 minuter innan vakten vid porten ger klartecken till DN att köra uppför grusvägen som slingrar sig kring de gigantiska drivhusen vid Molofloden i Riftdalen. Härifrån kommer Kenyas tre stora exportsuccéer, som alla är beroende av höjden över havet: Te, långdistanslöpare – och rosor.

Daniel Arap Moi, despoten som styrde landet med järnhand under två decennier, har just avslutat en oannonserad inspektion av verksamheten han äger. Moi bär ständigt en ros i kavajslaget och även i Sverige är ju rosen en välbekant politisk markör.

Men sedan antikens dagar är den röda rosen främst en symbol för kärlek och inte under någon annan dag på året säljs så många rosor som på alla hjärtans dag.

Bara Molo River-plantagen skeppar i väg en miljon till Europa och dagen är tydligt markerad i almanackorna hos de kenyanska producenterna, liksom mors dag och internationella kvinnodagen.

I ett av växthusen pågår som bäst den sista ruschen innan arbetarna får ett par veckors andrum. Men rusch är egentligen fel ord i sammanhanget. För innanför drivhusets väggar råder en stillhet och tystnad som känns unik på den afrikanska landsbygden. Inte en fågel hörs och syrsornas vanligtvis frekventa gnissel har försvunnit. Bara sekatörernas klipp hörs när arbetarna rör sig i gångarna mellan tusentals plantor.

Efter att stjälken skilts från plantan flyttas rosorna till ett kylrum där de får skaka av sig värmen från växthuset. Därefter sorteras de efter längd och stjälkarna befrias från törnen och blad på ett par sekunder i en maskin innan de buntas ihop och vadderas med skumgummi och kartong.

– Nästa morgon lämnar de oss och körs till flygplatsen i Nairobi, där de påföljande kväll flygs till Amsterdam för att auktioneras ut eller för att skickas direkt till våra egna kunder. Från producent till konsument tar det nästan exakt en vecka. Därefter har rosen en livslängd på sju till nio dagar för kunden – om den får rätt värme och vatten – berättar Andrew Wambua, verksamhets-chef på plantagen.

Han säger bakom sitt skrivbord, som pyntats med tre stora buketter, att det blir en mardrömshelg om han inte kommer hem med blommor till hustrun på fredagseftermiddagarna. Men så sitter han i en position som gör det billigt att vara romantiker.

Produktionschefen Paula Koross påpekar däremot att det är sällsynt att hon eller de kvinnliga kollegerna får rosor av sina män och pojkvänner.

– Det finns andra sätt att uttrycka sin kärlek på. Det är mycket en västerländsk företeelse, även om det börjar sprida sig i Kenya, främst i storstäderna, säger hon när vi går in i ett av växthusen där Sharon Ngeti och Fridah Koech går längs raderna av plantor och synar vilka stjälkar som är redo att klippas.

När de väl gjort snittet med sina sekatörer startas den avancerade transporten under extrem tidspress där kylkedjan inte får brytas.

Molo River och moderbolaget Mzurrie är en av ytterst få producenter i Kenya som gått med på att släppa in medier. Efter år av negativ rapportering kring miljöeffekter och dåliga arbetsförhållanden har många odlare valt att stänga dörren mot omvärlden. Men flera i branschen, däribland kenyans-ka paraplyorganisationen Kenya Flower Council, menar att landet måste visa utåt att man faktiskt rör sig framåt.

– Jag tycker det är bra att medier rapporterar om oegentligheter, för det får direkt inverkan på arbetsförhållandena lokalt, säger uppköparen Arnold Wittkant på telefon från Holland.

I Kenya har ett omfattande arbete pågått för att rättvisemärka och miljö-certifiera rosproduktionen, inte bara av etiska skäl utan även rent ekonomiska.

– Framtidens konsumenter ser det som en självklarhet att köpa hållbara och etiskt riktiga produkter. Skandinavien har nog kommit längst där. Kenya är helt rustat för att nu ta klivet in i ett nytt segment, med dyrare blommor för en mer kräsen marknad, säger Arnold Wittkant.

Plantagen Tambuzi har kommit långt i detta arbete. Vid foten av berget Mount Kenya, på 1 800 meters höjd, växer rosorna långsammare och blommorna blir därför större.

Tambuzis rosor är betydligt dyrare än de som produceras i Molo River-plantagen och därför är de inte lika känsliga för marginalkostnaderna, som stiger med ekologisk odling. Arbetarna har 20 minuters frukostrast och en timmes lunchpaus under en arbetsdag mellan 7.30 och 16.30 – snarlikt svenska förhållanden.

I styrelserummet hänger en inramad bild från prins Carl Philips giftermål med Sofia Hellqvist. I handen håller prinsessan en bukett från Tambuzi.

– Det där är en English Miss, sedan har hon Miranda, Juliet och Patience, säger försäljningschefen Jackson Waweru och pekar ut de olika slags rosorna.

Hans kollega Christine Shikuku, hr-chef, har tidigare visat alla inramade certifieringar och intyg som Tambuzi kvalificerat sig för.

– Grundkraven handlar om att anställningarna ska vara lagliga, arbetarna ska ha rätt att organisera sig fackligt och ha rätt till kollektivavtal. Men det är inte så att vi kämpar bara för att nå upp till detta. För vi som odlar och säljer betydligt dyrare rosor kan inte leverera våra produkter utan schysta villkor. En arbetare som är ackordanställd eller lever med höga produktionskrav kommer att slarva och skada blommorna. Det är vi inte intresserade av, säger hon.

Erik Esbjörnsson erikesbjornsson@gmail.com “

“ Fakta. Så håller rosorna längre

1 Skär bort en centimeter av varje stjälk direkt och sätt rosorna i färskt vatten.
2 Byt vatten varannan dag och skär bort ytterligare en centimeter varje gång, då partiklar i vattnet och damm från stjälkarna kan blockera vattenupptagningen.
3 Blanda i en tesked socker för varje liter vatten till rosorna.
Källa: DN

Fakta. Produktion av rosor

Kenya har i EU en marknads-andel på drygt 30 procent. Under vinterhalvåret stiger andelen till 40 procent.

Nästan samtliga blommor lämnar Kenya för transport till Amsterdam, där hälften auktioneras ut och hälften skickas vidare direkt till kunder i andra EU-länder.

Hela den kenyanska blomsternäringen omsatte 2014 drygt 4,5 miljarder kronor.

Odlingarna ligger uteslutande i höglänta områden, på mellan 1 500 och 2 500 meters höjd. Ju högre upp odlingen ligger, desto större blir blommorna.

Runt 500 000 kenyanska anställningar är relaterade till blomsternäringen, varav 90 000 är direktanställda hos producenterna. Totalt tros över två miljoner kenyaner vara beroende av branschen.
Källa: Kenya Flower Council “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Oro för att fler länder ska kräva undantag

Det mesta tyder på att det blir ett nytt avtal mellan EU och Storbritannien vid nästa veckas EU-toppmöte. Men allt är inte klart och en känslig fråga handlar om euron och berör Sverige.

Inför nästa veckas toppmöte pågår intensiva slutförhandlingar om det nya EU-avtalet med Storbritannien. Samtalen är ”konstruktiva” och det har ”gjorts framsteg”, heter det från diplomatiskt håll.

Sam-tidigt verkar stämningen vara nervös.

Europeiska rådets ordförande Donald Tusk förklarade till exempel häromdagen att han är ”mycket rädd” för att fler länder vill göra som Storbritannien och försöka få undantag från EU:s regler.

”Jag vet att fler politiska ledare i Europa vill använda samma -metod för att visa att de inte är beroende av Bryssel”, hävdade Tusk i en intervju i Financial Times.

Mest komplicerat i förhandlingarna är fortfarande den nya nödbroms som innebär att nyanlända EU-migranter som har jobb och betalar skatt i Storbritannien ska vänta fyra år innan de får rätt till brittiska sociala bidrag.

Danmark och Österrike sägs ha antytt att dessa länder också vill utnyttja en sådan regel, medan -andra fruktar och vill hejda en sådan utveckling. I det senaste utkastet, som DN har läst, har det därför lagts till ett nytt villkor.

Den nya nödbromsen ska enbart kunna användas av länder som öppnade sina gränser direkt efter EU:s stora utvidgning 2004, då åtta länder i östra Europa samt Malta och Cypern blev EU-medlemmar. Det skulle innebära att skyddsklausulen bara kan användas av Storbritannien, Irland och Sverige.

Ett annat tillägg handlar om -euron. I det senaste utkastet heter det att EU-länder som saknar formella undantag från EU:s valutasamarbete är ”förbundna enligt fördraget” att införa euron när -kriterierna uppfyllts.

Det har lett till viss oro i Stockholm, eftersom bara Danmark och Storbritannien, men inte Sverige, har rättsligt bindande undantag från euron.

I sak innebär meningen antagligen ingenting, eftersom EU knappast kan tvinga Sverige eller något annat EU-land att införa euron. Men formuleringen avslöjar att euroländerna är irriterade på Sverige, Polen och kanske fler EU-länder som försöker hålla sig borta från den gemensamma valutan.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

“ Fakta. Avtalet

Under EU-toppmötet den 18–19 februari ska EU-ledarna för-söka komma överens om ett nytt avtal EU-Storbritannien. Storbritanniens premiärminister David Cameron vill ha undantag inom fyra områden, bland annat en ny nödbroms för sociala bidrag.

Förhandlingar pågår in i det sista. På fredagskvällen träffade Cameron Tysklands förbundskansler Angela Merkel i Hamburg. “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“Polen vägrar gå med på EU:s flyktingkvoter

Polens premiärminister Beata Szydlo kom till sist på officiellt besök till Berlin och nästan dränkte sina åhörare i artighetsfraser och gåtfulla floskler. Ändå stod det klart att Polen inte accepterar några flyktingkvoter och inte heller en andra gasledning under Östersjön.

När de stod vid varsin pulpet och mötte pressen efter sitt lunchmöte såg de ut att vara stöpta i samma form – den tyska förbundskanslern Angela Merkel och den nya polska premiärministern Beata Szydlo. Det handlar inte bara om yttre likheter. De två är bägge uppväxta i en kommunistisk diktatur, båda har en vetenskaplig karriär bakom sig, Merkel som fysiker och Szydlo som etnolog.

Sedan Polen bytte regering i oktober och Szydlo blev premiär-minister har relationen mellan grannländerna varit frostig. På presskonferensen utbyttes dock artigheter. Merkel nickade glatt när Szydlo bjöd henne till Warszawa.

Om en knapp vecka möts de igen i Bryssel. På EU-toppmötets dagordning står både Storbritannien och flyktingkrisen.

Nästan i förbigående sade Szydlo att Polen är bestämt emot fasta flyktingkvoter.

Merkel sade att först gäller det att stoppa flyktingsmugglingen, sedan handlar det om vilka länder som -frivilligt är beredda att avlasta - Turkiet och ta emot flyktingar.

Sedan begav sig Szydlo till ett konferenscentrum för att hålla föredrag.

Bakom flosklerna om ett fördjupat samarbete och likaberättigande fanns sannolikt ett djupt känt missnöje med hur EU fungerar i dag.

När det gällde planerna på en -andra gasledning under Östersjön, byggd av ryska Gazprom med tyska partner, talade dock Szydlo klarspråk.

Europas beroende av Ryssland ökar. Polens och Ukrainas ställning försvagas eftersom ledningarna till Europa som går genom dessa länder minskar i betydelse.

– Det destabiliserar Ukraina och går inte ihop med sanktionspolitiken mot Ryssland, sade den polska regeringschefen.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se “

“ Fakta.

Den tyskpolska försoningsprocessen inleddes 1990. Sedan dess har nära band knutits och Tyskland är i dag Polens största handelspartner “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Upp till bevis för Rubio

Washington. Tonen väntas vara hård när Republikanerna möts i kvällens debatt inför primär-valet i South Carolina. På den demokratiska sidan kan Hillary Clintons förlust i New Hampshire mildras kraftigt på grund av fördelningen av delegater.

Sex republikanska kandidater återstår sedan Chris Christie och Carly Fiorina lagt ned sina kampanjer efter dåliga resultat i New Hampshire. Inför South Carolina hårdnar kampen både i fråga om donatorers och om väljares gunst.

Om Donald Trump tycks spela i en egen liga, handlar det för John Kasich, Jeb Bush och Marco Rubio om en balansgång mellan att särskilja sig i budskap och ton utan att stöta sig med väljare som de i slutänden behöver. Rubio har lovat att hans dåliga prestation under förra debatten inte ska upp-repas: Nu är det upp till bevis.

På den demokratiska sidan gjorde Hillary Clinton en stark prestation i en debatt mot Bernie Sanders i tisdags. För Clinton är fiaskot i New Hampshire inte lika katastrofalt som väljarstödet antytt. Primärvalen handlar om att knapra delegaters stöd inför partikonventet i juli.

Efter New Hampshire, då hon fick 38 procent av rösterna mot Bernie Sanders 60, tog hon nio delegater, mot Sanders 15. Men till dem läggs ett antal ”superdelegater”, ofta centralt placerade demokrater som på förhand har gett en av kandidaterna sitt stöd.

Av de åtta på spel i New Hampshire har Clinton stöd av sex (två har ännu inte bestämt sig). Därmed -ligger Sanders och Clinton lika: 15–15. Superdelegaterna har möjlighet att byta fot före konventet. En liknande utveckling i flera delstater kan bli avgörande för henne.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Stiltje för bostadsrätter och villor

På tre månader har bostadspriserna knappt rört sig. Minskande optimism och ”nervös och labil” är hur experter beskriver stämningen på marknaden.

För tredje månaden i följd noterar Svensk Mäklarstatistik bostadspriser som knappt rör sig alls. I Stormalmö steg priserna på bostadsrätter i januari med två procent, men i alla andra regioner var priserna oförändrade jämfört med december.

Ett liknande mönster syns även när det gäller villapriserna.

Per-Arne Sandegren, analyschef på Svensk Mäklarstatistik, är försiktig men tycker sig märka en inbromsning på den tidigare så heta bostadsmarknaden.

– Det är definitivt ett avvaktande läge och en minskande optimism, säger han.

På fredagen presenterade även Valueguard sitt så kallade HOX-index över bostadspriserna. De visar på en bred uppgång under januari. Det övergripande indexet för alla bostäder steg med 3,2 procent; 2,1 för bostadsrätter och 3,9 procent för villor.

Men uppgången i HOX är en synvilla. Valueguard och Mäklarstatistik har olika mätmetoder och säsongseffekten slår igenom hårdare i HOX. December månad är en månad med få försäljningar, vilket påverkar

pris och statistik. Rensat för säsongseffekten är uppgången i HOX endast 0,5 procent.

Erik Olsson, vd för Erik Olsson Fastighetsförmedling, beskriver läget på marknaden som ”lite nervös och labil”. Han tror inte att torsdagens räntesänkning från Riksbanken kommer att ha stå stor effekt på priserna.

– När räntenivån redan är så låg som nu är bankernas krav på amorteringar och begränsningar för hur mycket hushållen får låna viktigare, säger Olsson i ett pressmeddelande.

Per-Arne Sandegren håller med. Amorteringskravet, bankernas hårdare inställning mot låntagare och den allmänna diskussionen om hushållens skuldsättning har påverkat stämningen på marknaden, tror han.

– Men samtidigt finns de grundläggande faktorerna kvar, som lägre räntor och lågt bostadsbyggande, påpekar han.

Det syns i statistiken för de senaste tolv månaderna. Bostadsrättspriserna i storstäderna har stigit med mellan 13 och 17 procent och med 14 procent i övriga riket.

Villapriserna har stigit med 17 procent i Stockholmsregionen och med 10 procent i Storgöteborg och Stormalmö, samt med 11 procent i riket.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Nytt stöd utreds för att ge fler chans att studera

Tio procent av alla stockholmare mellan 20 och 64 år har inte gått i gymnasiet, en del av dem har inte gått i skolan alls. Nu ska staden utreda om det går att ge dem ekonomiskt stöd för att fortsätta studera.

Arbetslösheten i Stockholm är störst i den grupp som inte har gymnasieutbildning. Det visar en ny rapport från Hållbarhetskommissionen, som arbetar med att försöka minska skillnaderna i staden.

– En av de viktigaste åtgärder vi kan göra är att få in kortutbildade i fortsatta studier. De drabbas ganska hårt av sin låga utbildning och vi ser tydligt hur det fortplantar sig till barnen. Om de får jobb kommer barnen att lyckas bättre i skolan, säger arbetsmarknadsborgarrådet Emilia Bjuggren (S).

De kortutbildade är 57 000 personer, 57 procent män och 43 procent kvinnor. Nästan hälften är ut-rikes födda, varav de flesta är födda i ett land utanför Europa.

Ett av hindren för vidareutbildning är ekonomin. De som har försörjningsstöd – som tidigare hette socialbidrag – förlorar stödet om de börjar studera. Rapporten föreslår att staden ska utreda möjligheten att införa en form av finansieringsstöd som gör det möjligt att få ekonomiskt bidrag under studierna.

Här är stadsdelarna med högst och lägst andel kortutbildade

Källa: Sweco
Grafik: DN

Andel kortutbildade i befolkningen 20-64 år per stadsdel och stadsdelsområde (procent)

- 20,0-36,8
- 12,0-19,9
- 8,0-11,9
- 4,0-7,9
- 0,9-3,9
- Data saknas

Gruppen kortutbildade definieras personer som högst har en förgymnasial utbildning och är i förvärvsarbetande ålder.

– Det är det mest intressanta konkreta förslaget, säger Emilia Bjuggren.

I måndags beslöt Stockholms kommunfullmäktige att på försök införa prova på-studier, där man kan studera i högst sex månader med bibehållet försörjningsstöd.

Men sex månader räcker väl inte så långt?

– Att läsa in gymnasiet tar säkert sex år, och det är inte förenligt med lagen att ha försörjningsstöd så länge. Det är en väldigt svår fråga. Om Stockholms stad ska ta fram ett finansieringsstöd måste vi, rent krasst, också utreda vad det skulle betyda för stadens budget, säger Emilia Bjuggren.

Rapporten föreslår också en förstärkt och samordnad uppsökande verksamhet för att nå flera som står utanför systemet i dag.

– Det är ganska lätt att förstå att om man inte ens har gått ut grundskolan, då är det svårt att våga tro på att man ska klara studierna och få ett jobb. Vi har uppsökande arbete, bland annat samarbete med Svenska med baby, men vi behöver mer, säger Emilia Bjuggren.

Ett tredje förslag – som Emilia Bjuggren tror mycket på – är ett pilotprojekt i form av ett sammanhållet program för kortutbildade där studie- och arbetsmarknads-insatser kombineras.

Antalet elever inom komvux i Stockholms stad har ökat med nästan 9 000 personer mellan 2008 och 2015. Ungefär hälften av eleverna är födda utomlands.

Även inom SFI – svenska för invandrare – har antalet elever ökat med nästan 9 000 under samma period. I och med den ökande invandringen väntas fler studerande söka sig till både SFI och komvux.

Har ni lärare så det räcker?

– Vi har kapacitet att ta emot fler inom både komvux och SFI. Alla som söker komvux och är behöriga kommer in, på SFI kan vi ordna minst 2 000 nya platser till i morgon, säger Emilia Bjuggren.

De kortutbildade är i högre grad koncentrerade till fattiga förorter.

I innerstan är andelen kortut-bildade under åtta procent. I en del områden – se kartan – är andelen kortutbildade upp mot 40 procent.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“ Fakta. Höga ohälsotal

Totalt är det ungefär lika stor del inrikes födda som utrikes födda i gruppen kortutbildade, 29 411 respektive 27 312 personer.

Av inrikes födda personer har endast 1 191 personer, det vill säga 4 procent, en förgymnasial utbildning kortare än 9 år. Av utrikes födda personer är andelen betydligt högre, 48 procent.

Bland de kortutbildade var skillnaden mellan män och kvinnors förvärvsfrekvens stor – 52 procent av kvinnorna förvärvsarbetade medan motsvarande siffra för män var 65 procent.

De kortutbildade har mer än dubbelt så höga ohälsotal – antal dagar med sjukpenning, rehabiliteringspenning samt sjuk- och aktivitets-ersättning under ett år – som personer med lägst gymnasieutbildning.

Källa: Sweco “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Walesa om sitt livsverk

35 år har gått sedan Lech Walesa ledde Polens demokratiska revolution. DN återvänder till Gdansk och möter en brysk patriark som stolt ser tillbaka på sin gärning – men avvisar frågor om den nya regimen.

Den äldre mannen i gråvit mustasch som just har satt sig i fåtöljen mitt emot mig är otålig.

– Första frågan! Nästa fråga!

Jag inser snabbt att det är hans sätt, att bryta in innan jag har hunnit avsluta min fråga. Annars kunde det ha en störande inverkan.

Jag vill veta vad han anser om den senaste utvecklingen i Polen. Det har nu gått mer än 35 år sedan folkrörelsen Solidaritet, som han stod i spetsen för, inledde en demokratisk revolution som till slut störtade en av de kommunistiska diktaturerna i östra Europa.

Lech Walesa har förstås sin stora gärning långt bakom sig. Men ändå är han sig lik; på kavajslaget sitter den svarta Czestochowa-madonnan som den ska. Skillnaden mot när jag intervjuade honom de två tidigare gångerna – 1990 och 2000 – är att han då siktade på att bli president eller att återkomma i den rollen.

Nu är han en äldre statsman som inte längre aspirerar på en politisk maktställning. Hans tredelade kostym är ersatt av en udda kavaj och en rutig skjorta.

När nu Polen än en gång tycks styra in på ett nytt spår, har han åter blivit aktuell. Den nya högernationalistiska regeringen – i praktiken ledd av partiledaren Jaroslaw Kaczynski – som tillträdde i höstas har i snabb takt genomfört åtgärder för att ta kontroll över rättsystemet och etermedierna. Det har fått kritiker, både hemma och i utlandet, att oroa sig för att Polen är på väg att backa tillbaka till en mörkare epok.

Befinner sig hans livsverk, den polska demokratin, i fara?

Utanför hans kontorsfönster skymtar några övergivna kranar vid det berömda skeppsvarv som en gång bar Lenins namn. Efter en serie konkurser finns det inte mycket kvar av varvet, som på 1970-talet hade 15 000 anställda. Stora gräsytor gapar tomma. I stället för fartyg tillverkas vindkraftverk.

En del av området är bevarat som museum över arbetarupproren 1970 och 1980; bland annat har entrén återställts till sitt historiska utseende. Vi sitter i hans rum, två trappor upp i ett ståtligt designat ”europeiskt solidaritetscentrum”, som rymmer utställningar över den periodvis blodiga polska frihetskampen.

Det var just här allting började en sensommardag 1980. Det var en till synes liten historisk detalj, men den svängde utvecklingen i en riktning som visade sig bli helt avgörande.

Det var den 14 augusti 1980 som Walesa, en tidigare okänd 37-årig elektriker, hoppade över ett staket till Leninvarvet och tog över ledningen för en strejk som just startat.

Utan detta skutt skulle det som inträffade knappt tio år senare – det kommunistiska systemets sönderfall i östra Europa – sannolikt inte ha hänt. I varje fall inte då.

På mina frågor svarar Walesa korthugget. Han konstaterar att omvandlingen som han var med om att genomföra var osannolik, ingen skulle någonsin ha kunnat gissa att det skulle få de följder den fick.

– Vi levde ju i ett helt annat system, politiskt och ekonomiskt, med andra allianser. Det tvingade varje människa att förändras, och det satte sina spår i dem. Alla var inte så nöjda, ingen tycker om alltför stora förändringar. Dessutom medförde vår kamp förändringar i Europa och i världen. Nu pågår globalisering och det fanns det ingen beredskap för. Nästa fråga!

Hans något bryska manér må vara honom förlåtet. Utan en driven härskarteknik kombinerad med ovanlig envishet kommer man knappast så långt som Lech Walesa har gjort. Särskilt inte om man växer upp i ett så fattigt och brutalt samhälle som Folkrepubliken Polen.

Och man blir inte en levande legend, och den som välte ett helt diktatoriskt system över ända, genom att vara snäll och försynt.

Långt ifrån alla älskar honom, och många retar sig på hans sätt, som de betraktar som arrogant. Ibland uttalar han sig vårdlöst och fördomsfullt, som när han förklarade att homosexuella borde sitta längst bak i parlamentet. I andra fall träffar han rätt. Men oavsett inställning till politikern Walesa upphör han inte att fascinera som historisk gestalt.

Hans ”större än livet”-ställning påminns jag om redan på vägen till intervjun när planet landar på den skinande nya flygplatsen i Gdansk.

Det är bara två polacker som har fått en flygplats uppkallade efter sig under sin livstid; Johannes Paulus II-flygplatsen i Krakow döptes efter den polske påven Karol Wojtyla och i Gdansk har lufthamnen fått namn efter Solidaritets ledare. Ikonstatusen understryks av alla fotografier på Walesa som finns uppsatta överallt.

De föreställer den heroiska perioden från Gdansk och Solidaritets frihetskamp och möten med celebriteter som påven och president Ronald Reagan.
...
Barndomen och uppväxten var allt annat än harmonisk, och ger några nycklar till att Walesa blev den han blev. Polens utsatta belägenhet drabbade honom personligen.

Han föddes i en polsk bondby 1943, mitt under andra världskrigets nazityska ockupation, som efter kriget ersattes av sovjetrysk ockupation.

Lechs far, bonden och snickaren Boleslaw Walesa, inkallades i armén 1939, men det polska försvaret mot Wehrmacht bröt samman redan efter några veckor. Han återvände hem och gick med i den

underjordiska Hemmaarmén. Strax före Lechs födelse i september 1943 arresterades han och sattes i tvångsarbete i det tyska koncentrationslägret Mlyniec där han blev kvar fram till krigsslutet 1945. Två månader efter frigivningen avled Boleslaw i sviterna av svår misshandel och undernäring under lägervistelsen. Han var endast 33 år.

Lech växte därför upp utan sin far; hans mor Felicja fick i början klara sig själv med fyra barn. Efter ett år gifte hon om sig med Boleslaws bror Stanislaw, som hon fick ytterligare tre barn med.

De första efterkrigsåren var tunga och fattiga. Två vuxna och sju barn levde i två rum i en stuga med jordgolv. Barnen fick arbeta. Före och efter skoldagen fick de hjälpa till med att valla korna och gässen. Det var naturligt att det var modern som hade störst inflytande på att forma den unge Lechs karaktär, bland annat genom att inympa sin katolska tro i sina barn.

Hon månade också om att hennes barn skulle få en utbildning, för att slippa den eländiga tillvaron hon tvingats till: Efter sju års grundskola satte hon Lech i en jordbruksmekanisk yrkesskola. Efter tre års utbildning, 18 år fyllda, fick han anställning som elektriker i en stad i närheten. Två år senare inkallades han för värnplikt, och ytterligare två år senare ryckte han ut som korpral.

Han återvände till sin hembygd, men det provinsiella bakvattnet passade honom inte, och tillvaron kändes tom och meningslös. Våren 1967 bestämde sig den 23-årige Walesa för att bege sig till Östersjökusten. Han sökte arbete på Gdanskvarvet och anställdes som fartygselektriker.

Jobbet på varvet öppnade en ny värld för bondsonen, och händelserna följde slag i slag; redan året därpå, i mars 1968, utbröt ett studentuppror i Warszawa och i dess spår också i kuststädernas lärosäten.

Kommunistpartiet försökte hetsa arbetarna mot studenterna och intelligentian. Men det gick inget vidare på varvet, sedan arbetarna fått se bilder på studenter på Tekniska högskolan som misshandlats av kravallpolis. Walesa anses då ha visat sig vara en god agitator när han manade till bojkott av de ”massmöten” med arbetare som partiet ordnade för att fördöma de intellektuella.

Samma år träffade Walesa den 19-åriga Danuta, och de gifte sig 1969. De skulle så småningom få fyra söner och fyra döttrar.

Ett år senare, i december 1970, utbröt en strejk på varvet i Gdansk, som sedan spreds sig till Gdynia och Szczecin. Den utlösande faktorn var att regeringen, strax före julhelgen, i ett slag höjde matpriserna med i snitt 23 procent.

Decemberhändelserna blev Walesas elddop som folkledare. Protesterna var massiva, och arbetarna försökte få till förhandlingar med partiledningen, vilket de förvägrades. Följden blev att de strejkande arbetarna gick ut på gatorna, men möttes av ett polisuppbåd. Walesa blev en av strejkledarna.

Snart utvecklades protesterna till våldsamma sammanstötningar med kravallpolisen. Efter två dagar omringades varvet av militär. Vid ett skiftbyte besköts folkmassan och fyra arbetare dödades. I grannstaden Gdynia dödades dussintals obeväpnade arbetare. Strejken bröt samman, och Walesa greps. Han frigavs fyra dygn senare, när

partichefen Wladyslaw Gomulka sparkades och ersattes av Edward Gierek.

Från det ögonblicket blev Walesa föremål för säkerhetspolisens konstanta övervakning. När han 1976 öppet kritiserade regimen blev han avskedad. Han fick svårt att få ett nytt arbete, och greps upprepade gånger för sin aktivitet för fria fackföreningar.

Efter 1976 började han samarbeta med KOR, Kommittén för arbetarnas försvar, som hade bildats i Warszawa. För första gången började pol-ska arbetare och intellektuella samarbeta i den politiska oppositionen.

Folkledaren Lech Walesa trädde fram på allvar 1980. På sommaren det året vällde en ny folklig missnöjesvåg fram. Den fick sin höjdpunkt den 14 augusti, med en strejk på varvet i Gdansk. Walesas erfarenheter från 1970 kom nu väl till pass. Strejkerna spreds snabbt över landet, och det bildades en gemensam strejkkommitté med Walesa som ledare.

Denna gång var partiledningen i Warszawa redo att förhandla. Den 31 augusti signerade parterna ett avtal som inledde ett nytt kapitel i Polens efterkrigshistoria. Oberoende fackföreningar tilläts för första gången i östblocket, och kommunistpartiets maktmonopol var därmed brutet, även om det skulle visa sig vara tillfälligt.

Segerherren Walesas liv tog nu en ny vändning. Först som fackföreningsledare, och snart som durkdriven politiker. Under de knappt 16 månader som fackförbundet Solidaritet fick finnas – och polackerna fick en smak för frihet – var Walesa mer politiker än facklig ledare. Han manövrerade skickligt mellan en impopulär regim i Warszawa – som i sin tur ansattes av Moskvas krav på att krossa demokratirörelsen i Polen – och de egna medlemmarnas förväntningar på ökad frihet och bättre standard.

Men det hjälpte inte. Ledarna i Kreml insisterade allt mer på att frihetsrörelsen måste krossas, och man lät förstå att en sovjetisk invasion annars var oundviklig. Till slut beslöt general Wojciech Jaruzelski, polsk premiärminister och partichef, att hantera situationen på egen hand och införde krigstillstånd den 13 december 1981.

Walesa greps i gryningen och flögs till Warszawa, där han placerades i en av regeringens gästvillor (medan 5 000 andra aktivister i Solidaritet sattes i fängelser eller läger). I mer än en månad försökte regimen vinna över Walesa på sin sida, men han vägrade. Efter en tid flyttades han till Arlamow, en kurort vid foten av Karpaterna. Efteråt sade han att det materiellt sett var en bekväm tillvaro, rent av lyxig, och han kallade det för en ”gyllene bur”.

Men han fortsatte att säga nej till propåer från säkerhetstjänsten och militären att ställa sig i spetsen för en regimlojal fackföreningsrörelse. Han var hela tiden övertygad, förklarade han senare, att de förändringar som han varit med om att inleda i augusti 1980, förr eller senare skulle bli verklighet.

Övertalningsförsöken upphörde, och kommunistregimen gick över till att försöka marginalisera och tiga ihjäl Walesa.

Efter elva månader släpptes en obruten Walesa ur fångenskapen och återkom till Gdansk i november 1982. Men krigstillståndet var ännu i kraft, och det förbjudna Solidaritet var tvingat under jorden.

I regimens ögon var Walesa numera en ”privat medborgare”, men i verkligheten fungerade han som Solidaritets ledare. Och han spelade sina kort väl; utländska ambassadörer bjöd honom till sig när han var i Warszawa, och gästande stats-ledare från Väst besökte honom i Gdansk.

För regimen var han svårhanterad. Den hade gett upp om samarbete från Walesas sida, och attackerna på hans person tilltog, särskilt när den norska Nobelkommittén gav Walesa 1983 års fredspris.

Nu försökte man sig på en avancerad operation för att kompromettera Walesa inför hans anhängare. Först visades filmer i tv där Walesa påstods ha tagit emot hemliga pengar från Väst. Därefter producerades dokument som visade att Walesa varit en hemlig agent för säkerhetstjänsten SB. Dessa ”bevis” sändes till ledande oppositionella och till den norska Nobelkommittén och Vatikanen. Inom inrikesministeriet verkade en särskild enhet som tillverkade falska bevis för att Walesa arbetat som SB:s angivare.

Att fabricera hemliga dokument för att smutskasta oppositionella var ingen ovanlig metod hos polska SB, sovjetiska KGB eller den östtyska motsvarigheten Stasi.

Det speciella var att anklagelserna om att Walesa varit en SB-angivare kom att användas av hans politiska motståndare under åren långt efter kommunismens fall. De gick konkret ut på att han i början av 1970-talet skulle ha gått med på att samarbeta med SB, och fått kodnamnet ”Bolek”. I en rättsprocess år 2000 fastslogs att Walesa inte hade samarbetat med kommunistregimen. Men det hindrade inte hans motståndare, inte minst bröderna Lech och Jaroslaw Kaczynski, från att upprepa sina beskyllningar.

Vad som är sant kanske vi aldrig får veta. Walesa har själv, i sin självbiografi ”Hoppets väg”, berättat att han under förhören efter strejkerna 1970 blivit hotad av säkerhetstjänsten och medgett att han skrivit på några papper. Men han förnekade att han varit agenten ”Bolek” eller samarbetat med säkerhetstjänsten.

Men utvecklingen rullade på trots regimens försök att isolera Walesa och hans bundsförvanter i den demokratiska oppositionen. Walesas ställning stärktes dag för dag. Samtidigt började det hända saker i Moskva. En efter en av de åldrade sovjetiska particheferna dog, och 1985 utsågs till slut en man för en ny tid – Michail Gorbatjov – som deklarerade att sovjetiska stridsvagnar aldrig mer ska sättas in för att stoppa en demokratisk utveckling i ett östblocksland.

Det var en av faktorerna som gjorde det möjligt för den polska kommunistregimen att inleda en dialog med oppositionen.

Walesa hade nu en så stark position att när förslaget om det ”Runda bordet” kläcktes i Gdansk 1988, så lyssnade alla. Det krävdes en ny varvsarbetarstrejk och därefter långa förhandlingar – bland annat ett enskilt möte med inrikesministern Czeslaw Kiszczak – för att det skulle bli verklighet. Följden blev de första – nästan – fria valen i efterkrigstidens östblock i juni 1989. Och till slut den första icke-kommunistiska regeringen på över 40 år.

Solidaritets seger i parlamentsvalet var förkrossande, man tog i stort sett alla platser som gick att vinna. Men trots sin auktoritet och

erbjudanden om att bli president eller regeringschef ställde sig Walesa utanför regeringen, och han nominerade den tidigare rådgivaren Tadeusz Mazowiecki till premiärminister. Jaruzelski, den kvarvarande resten av den gamla regimen, placerades tills vidare som president.

Walesa var plötsligt utanför händelsernas centrum. Men än en gång valde Walesa att invänta det rätta ögonblicket. Det ansåg han komma sommaren 1990, då han förklarade att ”jag vill inte bli president, men det är vad jag kommer att tvingas till”.
...
President Walesa tillträdde i december 1990 efter en storseger i valet. Hans fem år i ämbetet väckte mindre beundran än hans tidigare roll som karismatisk ledare för en folkrörelse. Medan Polen genomgick en hårdhänt övergång till marknadsekonomi och privatiseringar sjönk förtroendet för Walesa.

Han lämnade makten fem år senare när han förlorade presidentvalet 1995, om än mycket knappt, mot den förre kommunisten Aleksander Kwasniewski.

Efter att hans politiska karriär i praktiken var över hade han ingen självklar roll i Polen. Han fick många inbjudningar till att hålla föredrag runt om i världen. 1996 skapade han tankesmedjan Lech Walesa-institutet, som han fortfarande leder. År 2000 var det presidentval igen och han gjorde ett nytt och sista försök att komma tillbaka i politiken. Men han fick bara drygt 1 procent av rösterna.
...
Nu kan han blicka tillbaka på sitt livsverk.

På hans kontorsvägg på Lech Walesa-institutet hänger bilder av två av hans stora förebilder; påven Johannes Paulus II och marskalk Józef Pilsudski, Polens ledare under mellankrigstiden.

Du var med om att rasera kommunismen. Är demokratin hotad i dag?
– Hela världen har problem med demokratin, men också med det ekonomiska systemet. Med min bakgrund som revolutionär blir jag ofta efterfrågad där det finns stora konflikter. Och överallt är de två första punkterna: skepsis mot det kapitalistiska systemet och den demokrati som finns i dag. Men samtidigt är det ingen som ifrågasätter marknadsekonomin och privategendomen. Och ingen ifrågasätter i princip demokratin, utan att nya, kloka, mindre kända människor inte släpps fram till makten.

– Så det är mycket som inte fungerar. Det gör att folk är missnöjda och att Le Pen-anhängare får mer att säga till om i Frankrike, och nästa gång vinner de valet om vi inte rättar till de saker som inte fungerar. Och hos oss vinner Kaczynski och liknande. Om allt fungerade skulle sådana idéer inte få stöd, men eftersom det inte gör det föds demoner i form av högerpopulister och dema-goger. Allt orsakas av att det inte finns några goda idéer för våra tider.

Vems fel är det?
– Demokratin kräver anpassning och omorientering. Vad menas till exempel med begreppet vänster, och vad menas med höger? Vilka grunder har Europa? Om man tar bort gränserna så skapar vi en stat, detsamma om vi skapar en gemensam valuta, euron. Men hur långt vill vi ta det? Inte hela vägen, för vi vill fortfarande vara Polen. Men vissa saker måste vi gemensamt lämna till en större organisation, eftersom

enskilda länder inte klarar av att lösa dem. Hur ska man bygga enheten, hur avskaffa gränserna, utan att vi har en gemensam grund? Förr var det kristendomen. Sedan kom det ideologier, som kommunismen. Vi rev ner det ena och det andra. Men i dag? Hur kan vi bli överens om alla har olika grundsyn? Alla upplever en kris, med skillnaden att Polen, med sina historiska erfarenheter, har tvingats att ta sig en funderare.

Är det alltså positivt det som sker i Polen?
– Jag håller inte med dem. De går lite för långt till höger, de blandar ihop trosfrågor med ekonomi. Men själva diskussionen är positiv, även om man kan undra vad som kommer ut av den. Förhoppningsvis kommer det en lösning utifrån debatten.

Vad säger du om Kaczynskis regerande?
– Jag tänker inte attackera vår regering inför omvärlden, det kan du inte begära av mig. Jag tänker inte säga något mot min regering. Fast jag inte tycker om den … nästa fråga!

Men vad är din relation till Kaczynski?
– Nej, det här kommer vi att göra upp om internt, inte utåt.

I Europa finns det en oro för vad som händer i Polen.
– Och i Polen finns det en oro för Europa. Låt oss utarbeta en liten författning för alla Europas länder. Om det skulle lyckas skulle vi få ett fundament.

Jag försöker än en gång fråga om Kaczynski, eftersom det är känt att de två herrarna sedan över 25 år har en infekterad relation. Walesa har för inte så länge sedan uttalat sig ytterst kritiskt, för att inte säga föraktfullt, mot partiledaren för PiS och dennes roll i oppositionen mot kommunistregimen. I en intervju i tidningen Gazeta Wyborcza sade han att Kaczynski ”inte ens var internerad” (under krigstillståndet som infördes 1981, red anm), ”så man kan fråga sig på vilken sida han egentligen stod”.

Efter valet i oktober 2015 meddelade Walesa till en början att han skulle lämna den nya PiS-regeringen i fred i ett halvår innan han kom med kritik.

Men det dröjde inte mer än några veckor innan han i en radiointervju sade att PiS-regeringen skämmer ut Polen inför omvärlden, ”jag skäms för att åka utomlands”. Han sade också att läget är så allvarligt att han övervägde att bli politiskt aktiv igen.

För att förstå Walesas relation till dagens starke man i Polen – högerledaren Jaroslaw Kaczynski – bör man hålla några saker i minnet.

En viktig faktor är att Walesa har svårt att tåla att någon annan än han själv sitter vid rodret. Vilket är en del av hans självbild: ”Om hundra år från i dag kommer det att stå en Lech Walesa-staty i varje stad i detta land”, sade han en gång.

En annan är att den bittra rivaliteten med Kaczynski-tvillingarna (Jaroslaws bror, presidenten Lech Kaczynski, omkom i flygkraschen i Smolensk i april 2010), som har pågått i nära 25 år.

Båda var under 1980-talet nära rådgivare och vänner till Walesa under hans tid som Solidaritets ledare i Gdansk. Efter att Walesa valts till president 1990 landade båda i hans administration. Jaroslaw som chef för presidentkansliet, och Lech blev samordnare av statens säkerhetsorgan med ministers rang.

Men samarbetet höll inte länge. Redan i slutet av 1991 bröt Walesa med båda och sparkade ut dem från presidentpalatset Belweder. Skälen till brytningen var både personliga och politiska. Walesa ansåg att tvillingarna försökte styra presidenten, och det kunde han inte tåla. Kaczynski-bröderna ansåg att Walesa svek sina vallöften, framför allt om att rensa ut forna kommunister från statsförvaltningen.

Vendettan fortsatte även under 2000-talet, då Lech Kaczynski var president (2005–2010). Kaczynski anklagade Walesa för att ha förrått Solidaritets ideal.

Det blev inte bättre när ytterligare uppgifter om Walesas påstådda angiveri för kommunistpartiets hemliga polis dök upp i en bok 2008 som skrivits av en historiker som stått Kaczynskibröderna nära.

– För mig är Lech en hemlig agent, sade Jaroslaw Kaczynski.

Det var uppenbart att han var ute efter att montera ned ”legenden” Walesa och svärta ned hans eftermäle. Men Walesa slog tillbaka på sin blogg: ”Här passar ett enda ord, skitstövel. Hittills har jag försvarat dessa människor utanför landet, men nu är det slut med det”.

Men nu har han bytt fot och avböjer att uttala sig i klartext om Kaczynski. I varje fall gäller det DN.

– I Europa förstorar man upp våra problem, utan att se sina egna. Jag tycker inte att man ska angripa en ny regering alltför hårt, jag vet av egen erfarenhet vilka bekymmer jag hade när jag hade lite mer att säga till om. Det är inte så illa att vi måste kräva ändring. Låt oss vänta med en slutlig dom. Var så god, nästa fråga! Nästa!

Vad är det du har gjort som du är mest stolt över?
– Över att Polen har bytt bundsförvanter, att vi har bytt ekonomiskt system, att vi bytt politiskt system och att Polen på riktigt återuppbyggs. Det är klart att man alltid kan göra mer, vara klokare och fatta bättre beslut.

Vad är det du ångrar mest?
– Jag ångrar ingenting, jag gjorde allting idealiskt bra. Däremot hann jag under mina fem år som president inte lösa allting jag ville.

Kunde du som en ung elektriker på varvet föreställa dig att det skulle bli en sådan livsresa?
– Om någon då hade sagt till mig att jag skulle få uppleva allt det som har hänt, om någon sagt att jag skulle känna någon Nobelpristagare, då skulle jag inte ha trott på det. Men att jag en dag skulle få Nobelpriset, att det skulle komma journalister till mig, någon skulle ha behövt tortera mig för att jag skulle gå med på något sådant. Så ur den synpunkten är jag den lyckligaste människan i hela galaxen, att jag fick uppleva detta.

– Sammanfattningsvis gjorde jag allt som var viktigt bra, medan en del småsaker kunde jag ha gjort bättre. Mitt uppdrag var att leda landet till frihet och överlåta den till nationen. Och det fullföljde jag. Resten får demokratin sköta, och jag är nu bara en röst bland många.

Kan du säga något positivt om den nya regeringen?
– Det är för tidigt att bedöma. Många avstod från att rösta i valet och orsakerna till det bör fastställas. Den nya majoriteten blev trots allt vald. Demokrati bygger på deltagande, och folket behöver tydligen bli uppskrämt och nervöst för att delta i valet. Allt som har hänt nu borde få till följd att vi gör klokare val nästa gång och blir mer engagerade. Så det finns inget ont som inte har något gott med sig. Det här var en nyttig läxa på vägen mot en bra demokrati.

Varför är då kritiken från EU så hård?
– Därför att man här försöker ändra hela fundamentet. Men vi ska inte på förhand slå fast om det är bra eller dåligt. De gör annorlunda än i Europa, de är ute efter värderingar, att Gud är en viktig sak, vilket Europa inte tycker om. Medan i Europa är det bara pengar som gäller. Jag tycker inte heller om det, för det vore för ensidigt. Låt oss vänta vad som kommer ut ur det.

Vilka är dina närmaste planer?
– Jag är redan en gamling, och har ingen lust till några stora insatser. Men jag är en patriot, så om situationen kräver en större insats från min sida kommer jag säkerligen att agera. Jag har mina kontor i Gdansk och Warszawa, jag följer utvecklingen och jag är beredd att handla om det behövs.

Hur ska Polen hantera Ryssland?
– Ryssland ligger efter Europa mentalt med en 30 eller 50 år. De har aldrig haft demokrati, allt var statligt, de har ingen tradition av privatföretagande. Nu har Europa avrustats, och Ryssland anfaller oss med stridsvagnar. De försöker med våld annektera andra länder. Nu måste vi vara solidariska och hjälpa dem att förändras. Men det kommer inte att gå så snabbt. De hade ett imperium, de förlorade imperiet, och folkdemokratierna bröt sig loss.

Hotas Polen?
– Det finns alltid något som hotar. Europa borde vara solidariskt. Ryssland testade oss, hur vår solidaritet stod sig. Det såg inte så starkt ut.

Intervjutiden närmar sig sitt slut. DN:s fotograf Roger Turesson har tagit med sig några pressbilder från Walesas karriär. Expresidenten reser på sig och tittar på dem:

Den unge elektrikern som talar inför strejkande varvsarbetare 1980. Hans segerfirande efter presidentvalet 1990 där han pussar Danuta.

Ett möte i Berlin 2009, på 20-årsdagen av Berlinmurens fall, med den siste Sovjetledaren Michail Gorbatjov och Tysklands förbundskansler Angela Merkel.

– Oj, så ung jag såg ut, säger Walesa och skrattar.

Mest verkar han belåten med bilden av sig själv tillsammans med Gorbatjov och Merkel.

Sedan ber Walesa att DN:s utsända sätter oss bredvid honom för att fotograferas för hans blogg. En assistent tar bilden med sin läsplatta, och ett par sekunder senare säger Walesa med viss stolthet i rösten: Nu kan ni titta på internet, jag har lagt ut bilden!

Innan vi skiljs åt frågar Lech Walesa:

– Kommer man fortfarande ihåg mig i Sverige?

Jag försäkrar att så är fallet.

Walesa på sitt kontor i varvsområdet i Gdansk.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

“ Lech Wałęsa*

* Polsk stavning. DN använder i löpande text en försvenskad version. Namnet uttalas ungefär ”vauensa”.
Ålder: 72 år.
Familj: Gift med Danuta, har åtta barn. Sonen Jaroslaw, 39, är sedan 2009 ledamot i EU-parlamentet och medlem i liberala Medborgarplattformen.
Bor: I Gdansk i Polen.
Karriär: Elektriker på Leninvarvet i Gdansk, strejkledare, ledare för fackföreningsrörelsen Solidaritet 1980–1991, Nobelpristagare 1983, Polens president 1990–1995.
Religiös tillhörighet: Romersk katolik.

Bilmekanikern som blev president och åttabarnspappa

1943
Lech Walesa föds den 29 september i den lilla byn Popowo mellan Warszawa och Gdansk, som yngst av fyra syskon.
1961
Börjar arbeta som bilmekaniker.
1965
Inleder sin militärtjänst i den polska armén.
1967
Börjar arbeta som elektriker vid Leninvarvet i Gdansk.
1969
Gifter sig med Danuta Golos. De får tillsammans åtta barn.
1970
Under en protestvåg vid Öster-sjökusten mot matprishöjningar dödas 45 varvsarbetare av polis och militär. Walesa är en av ledarna för strejken.
1976
Väljs till förtroendeman på varvet, men avskedas för sin fackliga aktivitet, börjar arbeta på en fabrik. Tar kontakt med Kommittén för arbetarnas försvar (KOR), en grupp intellektuella i Warszawa.
1978
Bildar fria fackföreningar vid Östersjökusten med andra som deltog i strejkerna 1970. Gruppen gav ut en underjordisk stenciltidskrift och hade en ledande roll i en ny strejkvåg 1980.
1980
I augusti leder han en strejk vid varvet i Gdansk, som sprider sig över hela kusten och snart andra delar av Polen. Efter hårda förhandlingar vinner polska arbetare strejkrätt och rätten att organisera sig i egna fackföreningar. I september grundas det oberoende fackförbundet Solidaritet. Walesa väljs till ord-förande. Solidaritet får som mest tio miljoner medlemmar.

1981
Den 13 december införs krigstillstånd i Polen av kommunistpartiets ledare, general Wojciech Jaruzelski, och Walesa arresteras (tillsammans med tusentals medlemmar i Solidaritet). Samma år utnämns han till ”Man of the Year” av tidskriften Time.
1982
I november friges Walesa efter 11 månader av internering, men är övervakad av säkerhetstjänsten. Han är fortsatt ledare för den nu underjordiska Solidaritet.
1983
Walesa återgår till sitt arbete på varvet i Gdansk. Tilldelas Nobels fredspris, men han skickar sin fru Danuta och deras 13-årige son Bogdan för att hämta priset i Oslo då han befarar att han inte får återvända till Polen. Till höger Egil Aarvik, ordförande i norska Nobelkommittén.
1987
I juni kommer påven Johannes Paulus II till Polen för tredje gången. Han besöker Gdansk – Solidaritets födelsestad – där han håller en mässa för en miljon människor och möter rörelsens ledare Lech Walesa.
1988
Är med och organiserar en ny strejk vid Gdanskvarvet. Walesa möter den kommunistiske inrikesministern Czeslaw Kiszczak och de enas om att inleda ”rundabordssamtal” mellan regeringen och oppositionen, mot att strejken upphör.
1989
Under våren enas deltagarna i ”Runda bordet” om att hålla delvis fria parlamentsval den 4 juni. Resultatet blir en storseger för Solidaritet, som vinner 99 av 100 platser i senaten och samtliga 35 procent av de mandat i sejmen (underhuset) som väljs fritt. I augusti blir Tadeusz Mazowiecki, en tidigare rådgivare till Walesa, den förste icke-kommunistiska premiärministern i det forna östblocket.
1990
Lech Walesa och hans fru Danuta firar hans seger i presidentvalet med en kyss. Han får 74 procent av polackernas röster.
1995
Kommer till Sverige på statsbesök och har drottning Silvia som bordsdam under en middag på slottet i Stockholm.
1995
Förlorar ett jämnt presidentval mot exkommunisten Aleksander Kwasniewski med 48,3 procent mot 51,7.
2000
Försöker göra comeback i presidentvalet, men lyckas inte få mer än 1,1 procent av rösterna.
2004
Flygplatsen i Gdansk döps till Lech Walesa Airport.
2005
Stämmer den konservativa katolska radiostationen Radio Maryja för förtal, för att den anklagat honom för att ha varit en hemlig agent för den kommunistiska säkerhetstjänsten SB.
2009
Stämmer president Lech Kaczynski (som i april 2010 omkommer i en flygkrasch i Smolensk, Ryssland) för att denne upprepat påståendet om att Walesa var en SB-agent.
2016
Walesa skriver ett öppet brev på sin blogg där han begär en offentlig debatt så att han en gång för alla får göra upp med anklagelserna om att han på 1970-talet var en kommunistspion.

Polens politik och population

EU:s sjätte största land
Polen är till ytan stort som två tredjedelar av Sverige och har 38 miljoner invånare, varav drygt 1,7 miljoner (officiellt) i huvudstaden Warszawa. Landet är det sjätte största i EU, både till ytan och folkmängden och blev medlem i Nato 1999 och i EU 2004.

Högerliberaler styrde till i fjol
Från 2007 till november 2015 regerades Polen av högerliberala Medborgarplattformen (PO) i koalition med landsbygdspartiet PSL. Donald Tusk var premiärminister fram till 2014 då han utsågs till EU:s nye permanente ordförande, och talman Ewa Kopacz övertog såväl partiledar- som premiärministerposten.

Nationalistisk president
President sedan sommaren 2015 är Andrzej Duda från nationalistiskt konservativa Lag och rättvisa (PiS).

PiS valvinnare i höstas
I parlamentsvalet den 25 oktober blev PiS största parti med 37 procent av rösterna, medan PO fick 24 procent. Det gav PiS egen majoritet i parlamentets underhus, sejmen.

Kaczynski informella ledaren
Trots att PiS skaffat sig full kontroll över de politiska maktorganen avstod partiledaren Jaroslaw Kaczynski från en formell roll och till premiärminister utsågs Beata Szydlo. Alla bedömare är ense om att det är Kaczynski som egentligen styr i bakgrunden. “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“ Kulspetspennan. Trots datorns intåg fyller den fortfarande sin funktion.

Källa: Bic.se, wikipedia, allt om vetenskap, ebay, Nationalencyklopedin

Kulan gör skillnaden
Kulspetspennan är en bläckpenna med en liten kula (ofta omkring ½-1 mm i diameter) i spetsen. Kulan sitter längst fram i ett rör som är fyllt med (i bästa fall) trögflytande och snabbtorkande bläck.

Förbättrad variant
Den första användbara modellen konstruerades av ungraren László Bíró år 1938. Fem år senare lanserade han en ny modell som byggde på kapillärkraft snarare än tyngdkraft.

Industriell tillverkning
Bíró startade tillverkning av sin penna i Argentina, och så småningom köptes fabriken upp av företaget Bic. I vissa engelsktalande länder kallas kulspetspennan för ”biro”, efter uppfinnaren.

Från fjäder till kula
Den första bläckpennan var en fjäderpenna. Den ersattes på 1800-talet av stålpennan som på 1930-talet fick lämna plats för reservoarpennan. På 1950-talet slog kulspetspennan igenom.

Husmorsknep
Penntillverkaren Bic tipsar om att man ibland kan använda alkohol-baserad hårspray för att ta bort bläckfläckar. Mätta fläcken med hår-spray och badda med en trasa.

Säker hatt
I vissa pennhattar finns det ett litet hål. Det är av säkerhetsskäl, så att man ändå kan få luft om till exempel ett barn skulle sätta hatten i halsen.

Skrivande som hantverk
Författaren Mikael Niemi skriver sina romaner med kulspetspenna har han berättat. ”Då kan jag jobba var jag vill, det brusar inte från nån hårddisk och pennan hänger sig aldrig.

Tjocka pennor
DN-pennan är svart med vit logotyp. Den har lite tjockare grepp för att vara bekväm att skriva med. Pennan tillverkas i Tyskland och under år 2015 köptes det in 5 000 pennor av denna typ.

81 497 kronor kostar ”The Alchemist”, en kulspetspenna av märket Montegrappa, på nätauktionssajten ebay.

1888 tog John Loud patent på ett slags kulspetspenneliknande märkpenna att skriva på läderhudar med.

Elin Peters elin.peters@dn.se “

DN LÖRDAG 13 FEBRUARI 2016

“Toppa tillvaron

Med lite toppning förgyller du enkelt potatistillbehören. Det finns många teorier om hur man gör perfekta pommes frites. Det här är ett realistiskt recept för de som har andra saker för sig, än att laga mat. OBS! Var försiktig när du friterar: använd en kastrull med höga kanter och ställ den på spisens innersta plattor så att risken för vältning och stänk minimeras. Eller använd allra helst en fritös.

Hasselbacks
Den svenska uppfinningen hasselbackspotatis är rätt så känd i Storbritannien. Här har jag influerats av Nigella Lawsons version av ”Hasselbacks” och använder småpotatis samt lägger till olivolja. Inte så dumt, inte så dumt alls.

4 portioner
1 timme
800 g små delikatess-potatisar
2 msk olivolja
2 msk smör
½ tsk flingsalt
1. Skala potatisen. Skär den i tunna skivor men inte helt igenom. Det är praktiskt att lägga potatisarna mellan två skärbrädor som stoppar kniven.
2. Sätt ugnen på 200 grader. Lägg potatisarna med den skurna sidan uppåt i en ugnsfast form. Pensla dem med olivolja.
3. Låt dem steka i mitten av ugnen i 40-45 minuter tills de är mjuka och har fått fin färg. Efter halva tiden, ta ut formen och klicka på smöret.
4. Ta ut potatisen och strö över flingsaltet. Toppa med varm chiligryta (eller någon av de andra toppningarna).

Pommes frites med skal
4 portioner
1 timme
8 stora fasta potatisar (cirka 800 g)
1 ½ l majsolja eller enkel rapsolja salt
1. Skala inte potatisarna. Skär dem i cirka 1 centimeter tjocka stavar. Skölj dem och torka dem med en handduk.
2. Värm oljan till cirka 160 grader. Fritera en handfull av stavarna i taget i 5–10 minuter tills de är nästan helt mjuka men ännu är bleka. Fritera inte många i taget, då blir potatisen mosig.
3. Ta upp med en hålslev och låt stavarna droppa av på en bricka med hushållspapper. Så här långt kan man förbereda upp till 1 dygn i förväg.
4. Värm oljan till cirka 180 grader. Lägg ner pommes fritesen igen och fritera tills de får lätt gyllene färg och går av när man böjer på dem. Ta upp dem och låt oljan rinna av. Salta och servera på en gång. Eller gratinera med chili- och ostsmälta (se eget recept på nästa uppslag).

Chili- och ostsmälta
I USA talar man om melts, saker som ska smälta på toppen av något gott, till exempel ost och chili som gratineras på potatis. Vi döper det till smälta tycker jag.
4 portioner
15 minuter
100 g cheddarost
3 msk finhackad jalapeño
1 sats pommes frites eller annan potatis (se recept på föregående uppslag)
1. Sätt ugnen på 225 grader. Smörj en form och lägg nyfriterad pommes frites i den.
2. Riv osten och finhacka chilin. Blanda dem och strö över pommes fritesen.
3. Ställ in i ugnen på översta falsen. Gratinera i ett par minuter. Övervaka hela tiden. Det går fort och kan lätt bränna. Servera på en gång.

Chicken tikka masala
Det här är en brittisk klassiker som baseras på indiska förebilder. Den har troligtvis bara lagats i knappt femtio år, men är numera spridd över världen. Min version bygger på den utmärkta engelska matskribenten Felicity Cloakes. Ghee är skirat asiatiskt smör som man kan köpa i butiker med orientaliska livsmedel.

6 portioner eller 12 småportioner
1 dygn + 45 minuter
900 g urbenat kycklinglår
1 dl pressad citron
2 tsk salt
marinad:
1 dl tjock yoghurt, grekisk eller turkisk
1 ½ msk finriven ingefära
1 ½ msk finhackad vitlök
1 msk malen spiskummin
1 ½ msk garam masala
1 tsk rökt paprikapulver
sås:
2 msk ghee, skirat, klarifierat smör eller matolja
1 dl finhackad gul lök
2 msk finhackad vitlök
5 gröna kardemummakapslar
½ tsk mald kanel
½ tsk mald kryddnejlika
2 msk finriven ingefära
1 tsk milt paprikapulver
1 ½ tsk garam masala
2 msk tomatpuré
2 msk finhackad grön chili
400 g krossade tomater
2 dl vatten
1 tsk salt

2 tsk socker
5 dl tjock yoghurt
garnityr:
1 msk finhackade korianderblad

1. Skär kycklingen i kuber på cirka 2 centimeter. Blanda citronsaft och salt i en fryspåse. Lägg ner kycklingbitarna i den och knyt om. Låt ligga kallt i 45 minuter.
2. Blanda marinaden i en bunke under tiden. Ös ner kyckling med citronsaften och allt i marinaden. Rör om noga. Plasta bunken och låt stå i kylen över natten.
3. Laga såsen dag ett eller två. Fräs löken i ghee (eller annat fett) under omrörning tills den fått gyllenbrun färg. Sätt till vitlöken och låt fräsa ytterligare ett par minuter.
4. Stöt kardemummakapslar, kanel, kryddnejlika, ingefära, paprikapulver och garam masala i en mortel till en kryddpasta. Ös ner i lökfräset och låt fräsa någon minut under omrörning. Sätt till tomatpurén och chilin och fräs ett par minuter.
5. Ös i krossade tomater, vatten, socker och salt. Låt sjuda på låg värme utan lock i tio minuter.
6. När grytan ska göras färdig: Ta upp kycklingbitarna ur marinaden. Grilla dem i en grillpanna eller stek dem i lite fett i en stekpanna i några minuter tills de fått lite färg, sammanlagt cirka fem minuter.
7. Tillsätt kycklingbitarna och yoghurten i såsen och låt sjuda i cirka fem minuter tills kycklingen är genomlagad. Smaka av. Servera med basmatiris eller som toppning av rostad potatis (se recept på nästa sida).

Barbecuesås med must
Har ni kvar någon flaska julmust i skafferiet kan den komma till nytta i den här lättlagade barbecuesåsen. Annars går någon sorts cola lika bra. Den passar förstås till allt möjligt grillat, men också som toppning av klyftpotatis eller någon av de andra potatisanrättningarna.

1 sats, cirka 8 portioner
15 minuter + 30 minuter att dra
2 dl tomatketchup
2 tsk senapspulver
1 msk råsocker
3 msk rödvinsvinäger
1-2 tsk finhackad grön medelstark chili
2 tsk Worcestershiresås
1 ½ msk japansk soja
1 dl julmust eller cola-läsk
3 msk pressad citron
½ tsk liquid smoke (kan uteslutas)
svartpeppar ur kvarn
1. Blanda samtliga ingredienser i en skål och låt stå åtminstone i 30 minuter.
2. Kör blandningen i mixer i cirka 30 sekunder. Smaka av och späd med lite vatten om såsen blir för tjock för er smak. Såsen håller i kylskåp i minst två veckor.

Chili on top

Det här är förvisso ett långkok. Men ett kortvarig sådant. Bitarna är små från början så de kokar sönder rätt kvickt. Vilket är perfekt för en chili som ska serveras som toppning.

8 portioner
1 ½ timme
1,2 kg högrev eller benfri märgpipa
1 tsk salt
1–2 msk olivolja + 2 msk smör
1 dl finhackad gul lök
1 msk finhackad vitlök
1 msk finhackad jalapeño
1 krm nymald svartpeppar
1 msk milt paprikapulver
2 tsk mald spiskummin
1 tsk torkad mejram
400 g krossade tomater (1 burk)
4 gröna paprikor, gärna små och lite starka
1 msk rödvinsvinäger
2 dl vatten salt

1. Putsa bort fett och bindväv från köttet och skär det i 1 centimeter tjocka tärningar. Salta dessa med 1 tsk salt och blanda runt i en skål. Låt stå och dra minst en kvart.

2. Bryn köttbitarna i omgångar i en stekpanna i olivolja och smör tills de blir fint brynta runtom. Lägg köttbitarna i en rymlig gryta allt eftersom.

3. Fräs lök, vitlök och jalapeño i tre–fyra minuter i stekpannan tills bitarna mjuknar. Tillsätt svartpeppar, paprikapulver, spiskummin och mejram. Fräs i någon minut. Ös ner allt det frästa i grytan.

4. Tillsätt också tomatkrosset, paprikorna (hela), vinägern och vatten. Täck med lock och låt sjuda på låg värme i cirka 1 timme.

5. När köttet börjar bli trasigt tar man av locket på grytan och låter alltsammans sjuda så att bara lite vätska återstår. Smaka av med salt. Servera som toppning till någon av potatistyperna, till exempel hasselbackspotatis.

Rostad småpotatis

Brittisk roast potato blir så gott. Här gjord på små delikatesspotatisar, gärna amandine eller liknande, där konsistensen blir lite krämig när man kokar dem.

4 portioner
40 minuter
1 kg små potatisar
1 liter vatten
1 tsk salt
50 g smör
salt
svartpeppar ur kvarn

1. Sätt ugnen på 225 grader. Skala potatisarna. Koka upp vatten och salt i en kastrull och lägg i potatisarna. Låt koka under lock i 5–6 minuter.

2. Häll av vattnet. Greppa kastrullhandtaget med ena handen, håll fast locket med andra handen och skaka potatisarna lite grand. Det gör man så att ytan på dem blir ruggad.

3. Lägg potatisarna i en långpanna. Klicka över smöret. Baka i ugnen i 20–25 minuter. Servera med valfri toppning.

Klyftpotatis
Så enkelt och så gott. Använd ekologiska rotfrukter och låt skalen vara kvar, för de smakar ju bra.

4 portioner
1 timme
400 g tvättad mjölig potatis med skal
400 g palsternacka eller
persiljerot
2 msk olivolja
2 msk smält smör
1 msk flingsalt
1. Sätt ugnen på 200 grader. Skala inte rotfrukterna, men tvätta av dem om det behövs och skär dem i klyftor. Lägg dem i en långpanna och ringla över oljan och smör. Blanda runt.
2. Ugnsbaka i cirka 40 minuter eller tills rotfrukterna känns mjuka och har fin färg. Tiden varierar beroende på hur hård potatisen är.
3. Strö över salt och ringla på barbecuesås eller annan toppning.

Jens Linder mat@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Negativ inställning

Minusräntan är här och lär dessvärre stanna. Men den är ett symtom på världsekonomins ihållande problem snarare än orsaken till dem.

”Kändes förjävligt innan men det börjar bli lite bättre nu”. Refrängen i rapparen Timbuktus slagdänga ”The botten is nådd” kunde ha varit ledmotiv till förväntningarna på vad den svenska noll- och sedermera minusräntan skulle åstadkomma.

Inflationen var på väg att klättra upp. Det började kännas lite bättre. De viktiga inflationsförväntningarna, som höll på att vika, stabiliserades efter Riksbankens beslut att sänka styrräntan först till noll och sedan till minus 0,35 procent.

Men just som alla siffror pekade i rätt riktning och svensk ekonomi var på väg mot sötebrödsdagar kom ett bakslag i december. Och sedan dess har ny marknadsoro skakat börserna i Kina. Därefter har banker i euroområdet börjat gunga.

Den tyska ekonomin bromsar samtidigt in och USA – det andra dragloket – tappar fart. I veckan sågs också kraftiga kursfall och ökad osäkerhet om stadgan i den globala ekonomin.

Hur långt kan man sänka? Ytterligare en bit, slog riksbankschefen Stefan Ingves fast i veckan. Reporäntan sattes till minus 0,5 procent.

Man sänkte för att hjälpa svensk ekonomi in i högkonjunkturen, ifall yttre omständigheter försämras.

Strategin ses av många som ett vågspel. I vissa avseenden är det uppenbart. Större risktagande i ekonomin är visserligen en del av poängen med minusräntor och så kallade kvantitativa lättnader. Men det är inte säkert att utfallet i längden blir särskilt lyckat när investerarna desperat jagar minsta avkastningskrona. Bubblor kan blåsas upp. Och spricka.

Minusräntorna kan dessutom skada bankerna. I euro-området, som också har minusränta, är många av dem redan sårbara. Tyska Deutsche Bank har hamnat i trubbel efter att nya, hårdare EU-regler trädde i kraft. Aktien har sjunkit som en sten. Italienska banker tyngs sedan länge av dåliga lån. Styrräntor under noll pressar magra marginaler.

Såväl Stefan Ingves som hans kollegor i Europa – och -Japan, som också nyligen införde negativ ränta – intygar dock att de kan sänka ännu mer om det behövs.

Men alla vet att det finns en gräns. Få tror att verkligt kännbara minusräntor kan leda till något gott. Vanliga människors ekonomi skulle vändas ut och in. Dröjsmålsränta? Glöm allt sådant, i den hypotetiska minusvärlden drabbas den som betalar räkningar före förfallodatum av en straffavgift. Bankväsendet som det har fungerat i hundratals år kommer inte att kännas igen.

Vetskapen om centralbankernas otillräcklighet och begränsade handlingsalternativ är tillräcklig för att skapa oro i världsekonomin. I samband med eurokrisen lovade Europeiska centralbankens chef Mario Draghi att ”göra vad som än krävs” för att staga upp valutasamarbetet och EU:s ekonomi. Det gjorde susen. Men vad ska han säga nu, om marken under hans fötter börjar gunga igen?

Den frågan kan i sig utlösa en spiral av nervositet som, även om tillväxt och sjunkande arbetslöshet ses på många håll, leder världsekonomin in i ett mörkt hål.

Det är fel att skylla det vanskligt låga ränteläget på centralbankerna. Trenden går tillbaka ett par decennier, och kraften kommer ur sättningar i demografin och ekonomin snarare än penningpolitiska beslut. Stefan Ingves och hans kollegor kan inte höja sina styrräntor utan att orsaka recession och deflation.

Men om det som väntar är en ond cirkel av sjunkande förtroende och ökad osäkerhet krävs nya vapen.

DN “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Misstänkt fusk med bilder fick rektorn att gå

Uppgifter om att Paolo Macchiarinis forskningsgrupp manipulerat bilder till två rapporter blev droppen för Karolinska institutets rektor, som nu ställt sin plats till förfogande. – De nya uppgifterna förändrar totalt den bild vi hade tidigare, säger Jan Carlstedt-Duke, professor i KI:s universitetsledning.

I ett tips till DN påvisas likheter i flera bilder i två olika studier av kirurgen och forskaren Paolo Macchiarini. Studierna handlar om djur- och cellodlingsförsök och har publicerats i tidskrifterna Biomaterials respektive Nature protocols.

Det ser ut som att man i rapporterna har använt sig av samma bilder vid flera tillfällen, men med vissa manipuleringar, för att påvisa en före- och efter-effekt vid djurförsök med konstgjorda luftstrupar.

Dessutom tycks ytterligare fall av liknande bildmanipulationer rörande djurförsök visa på att färre individer än vad som angetts har använts – bilder från ett och samma djur har använts i två rapporter.

Karolinska institutets rektor Anders Hamsten skrev i lördagens DN Debatt att han ställer sin plats till förfogande, bland annat till följd av att nya uppgifter gjort det tydligt att KI:s utredning angående forskningsfusk som avslutades i augusti 2015 borde ha varit noggrannare.

Hamsten vill inte ge några ytterligare kommentarer, men Jan Carlstedt-Duke från KI:s universitetsledning bekräftar för DN att det är de falsifierade bilderna som är de nya uppgifterna.

– Vi har fått in en ny anmälan om forskningsfusk i två rapporter, det stämmer. När man ser på bilderna efter att anmälan har kommit in, är det väldigt tydligt att många bilder är likartade. Det är förvånande att de som granskade bilderna innan studierna antogs av tidskriften inte har upptäckt det, säger han.

Borde KI ha upptäckt det?

– Vi fick in de ursprungliga anmälningarna som handlade om specifika detaljer kring opererade patienter. Vår utredning riktade sig just mot den frågeställningen. Det var ett mycket omfattande arbete att försöka få grepp om vårdingreppen, det handlade om 6 000 sidor plus 1 000 sidor text. Vi har inte gjort en helhetsanalys av hans verksamhet.

Hur känns det nu när nya uppgifter om fusk kommit till ytan?

– Det här är ett mycket komplext ärende och vi har försökt göra allt vi kan för att komma till rätt beslut. De nya uppgifterna förändrar totalt den bilden vi hade tagit fram tidigare, det är verkligen något vi tar på allvar.

Jan Carlstedt-Duke tycker att Anders Hamsten har varit en bra rektor och säger att många på KI kommer att sakna honom, men han förstår också hans beslut att ställa sin plats till förfogande. Han tror inte att

fler i Karolinska institutets ledning kommer att följa Hamstens exempel.

– Inte som det ser ut i dag tycker jag. Det finns stort intresse av att komma till botten med detta och vi kommer att jobba med detta allt vad vi kan.

Ännu en utredning har initierats av Karolinska institutets styrelse för att undersöka KI:s hantering av Paolo Macchiarinis rekrytering och tiden därefter, samt Anders Hamstens agerande under forskningsfusksärendet.

– Med de nya uppgifter vi har fått in är det vår skyldighet att titta på detta på nytt och fatta ett nytt beslut. Det får ta den tid som det krävs eftersom det är viktigt att vi fattar rätt beslut.

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se “

“ Fakta. Anders Hamsten
Född: 1953 i Älvsbyn.
Karriär: Professor i kardiovaskulära sjukdomar vid KI sedan 1999 och överläkare vid hjärtkliniken på Karolinska universitetssjukhuset samma år. Tog sin läkarexamen vid KI 1978. Disputerade 1986. Blev docent 1990 och professor 1999. År 2004 invaldes han som ledamot av Nobelförsamlingen vid Karolinska institutet och ingick i KI:s Nobelkommitté 2010–2012 som adjungerad ledamot. Även ledamot av Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien sedan 2015.

...om att fatta beslut

Det är klart att man ska bereda och förankra och fatta välgrundade beslut, men ett inte helt optimalt beslut är ändå bättre än inget beslut alls.

...om svensk forsknings- och utbildningspolitik

Jag skulle vilja höja ambitionsnivån och göra svensk forskningspolitik mer elitistisk. Fokusera våra begränsade resurser; i öppen konkurrens ge ett mindre antal forskare större anslag än de fått hittills till deras egna projekt.

Citaten hämtade från en intervju på Karolinska institutets hemsida då Hamsten tillträdde som rektor den 1 januari 2013.

Fakta. Brottsutredning pågår mot kirurgen Paolo Macchiarini

Kirurgen Paolo Macchiarini gjorde sig ett namn efter att ha transplanterat konstgjorda luftstrupar. Men flera patienter dog och snart uppstod misstankar om forskningsfusk.

2015 upptäcktes det att han genomfört tre transplantationer på Karolinska universitetssjukhuset (KS) i Stockholm, 2011 och 2012, utan föregående etikprövning av ingreppen.

Den oberoende utredning som först tillsattes bekräftade misstankarna, men KI:s rektor Anders Hamsten valde att bortse från ut-redarens slutsats och friade i augusti samma år kirurgen från fuskmisstankarna. Det faktum att etiska tillstånd saknades förklarades med att

operationerna var att betrakta som sjukvård, inte forskning, trots att dessa publicerats i vetenskapliga tidskrifter.

I januari 2016 publicerades först en artikel i Vanity Fair, där Paolo Macchiarini anklagas för att bland annat ha ljugit om sitt cv och falskeligen ha utgett sig vara personlig läkare åt påve Franciscus. Därefter sände SVT:s ”Dokument inifrån” en serie i tre delar där Paolo Macchiarinis forskningsprojekt med transplantationer av konstgjorda luftstrupar granskades.

Sedan dess har även en utredning av KI:s agerande tillsatts. Den ska ledas av juristen Sten Heckscher. Även Karolinska universitetssjukhusets agerande ska granskas i en utredning ledd av Kjell Asplund, samtidigt som KI öppnar ett nytt ärende om oredlighet i forskning och rektor Anders Hamsten ställer sin plats till förfogande.

En brottsutredning pågår också mot kirurgen, som misstänks för grovt vållande till annans död och grovt vållande till kroppsskada. “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Nu gäller det att se till att detta inte händer igen

Kommentar. I en stor organisation som Karo-linska institutet kommer det alltid att finnas personer som ljuger, slarvar, fuskar och gör fel. Det som är avgörande är hur organisationen hanterar det.

Nej, medvetet förvanskade av bilder kan inte räknas som slarv.

Ända sedan augusti har KI:s ledning hävdat att det var slarv, inte fusk, som låg bakom oklarheterna i studierna om patienterna som fick konstgjorda luftstrupar. Men nu går det inte längre att förneka att stjärnkirurgen Paolo Macchiarini är en bedragare, och rektor Anders Hamsten drog den enda rätta slutsatsen och avgick.

Vilket är det avgörande ögonblicket när man till slut måste inse att någon man litar på och har förtroende för inte alls är den personen han eller hon utger sig för att vara?

För tv-producenten Benita Alexander vid amerikanska NBC var det när hon fick ett mejl från en vän i maj förra året. Mejlet talade om att påven Franciskus hade en resa till Sydamerika planerad två månader senare, och därför inte alls skulle kunna viga Benita Alexander och Paolo Macchiarini vid deras exklusiva bröllop på påvens privata residens, som stjärn-kirurgen hade sagt att han lovat att göra. ”Vem fan är du och vad fan är det för fel på dig?” skrev hon till Macchiarini, enligt den mycket läsvärda artikeln i Vanity Fair.

För ledningen på Karolinska institutet verkar ett liknande ögonblick ha inträffat i veckan, när det ovanpå alla andra anklagelser mot Paolo Macchiarini kom fram otvetydiga bevis på att bilder har manipulerats och återanvänts i flera olika vetenskapliga artiklar från kirurgens forskargrupp.

Artiklarna handlar om djurförsök med transplanterade strupar. I en av dem, publicerad i tidskriften Biomaterials år 2014, har samma bilder uppenbarligen ändrats med Photoshop eller något liknande program, och påstås visa resultat från olika undersökningar. Ett foto i artikeln av en transplanterad strupe i en råtta har använts igen, för att illustrera en annan studie publicerad i tidskriften Nature protocols. Dessutom verkar snitt från samma organ i samma försöksdjur även ha använts i en artikel i Biomaterials från 2013.

Det är så uppseendeväckande att inte ens Paolo Macchiarinis mest hängivna supportrar längre kan blunda för faktum: detta är solklart forskningsfusk.

Hur kunde det gå så här långt? I debatten efter SVT:s dokumentärserie har det både pratats om en osund akademisk kultur på KI och framförts kritik mot en utveckling där enorma forskningsanslag går till forskare med stjärnstatus.

Ännu mer intressant är frågan vad som händer nu. På ett stort universitet som KI kommer det alltid att finnas forskare som slarvar, ljuger, fuskar och gör fel, och kanske även fler bedragare av Paolo Macchiarinis kaliber. Det som då är avgörande är hur organisationen hanterar det, tar reda på vad som gick fel och ser till att det inte händer igen.

I det här fallet har vi nu delar av facit: två döda och en mycket svårt skadad patient från Karolinska sjukhuset, ytterligare fyra döda och en skadad från operationer på andra håll, en avgången sekre-terare för Nobelkommittén och en avgången rektor. Vem blir Paolo Macchiarinis nästa offer?

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Hamsten avstår arbete om Nobelpris

Karolinska institutets avgående rektor Anders Hamsten kommer framöver inte att delta i Nobelförsamlingens arbete med att utse Nobelpristagare i fysiologi eller medicin.

– Han kommer på egen begäran att inte delta i Nobelprisarbetet inom Nobelförsamlingen. Men frågan om att avgå från Nobelförsamlingen är hans eget beslut. Enligt de stadgar som finns för Nobelförsamlingen så äger Nobelförsamlingen inte rätt att avskilja medlemmar. Det är upp till medlemmen själv att ta ett sådant beslut, säger Thomas Perlmann, ordförande i Nobelkommittén, till DN.

Även dekanus Hans-Gustaf Ljunggren, Urban Lendahl och Katarina Le Blanc meddelar att de på egen begäran avstår från att medverka i Nobelförsamlingens arbete under den tid som utredning pågår i Macchiariniärendet. Beslutet togs eftersom alla fyra kommer att omfattas av utredningen och av omsorg om Nobelprisarbetets integritet, enligt Nobelförsamlingen.

Urban Lendahl har tidigare meddelat att han avgår som sekreterare i Nobelförsamlingen samt Nobelkommittén för Nobelpriset i fysiologi eller medicin.

Nobelförsamlingen består av 50 valda ledamöter som är professorer vid Karolinska institutet.

Robert Holender robert.holender@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Utredning klar i augusti

Fem frågor till Kjell Asplund, professor emeritus i medicin och ordförande i Statens medicinsketiska råd, som ska leda den externa utredningen av omständigheterna kring kirurgen Paolo Macchiarinis tre luftstrupsoperationer vid Karolinska universitetssjukhuset.

1 Exakt vad ska ni utreda?

– Macchiarinis verksamhet vid Karolinska sjukhuset. Hur det gick till när han anställdes vid sjukhuset, omständigheterna när han slutade 2013, vilka bedömningar som gjordes när man valde att pröva att operera människor över huvud taget och specifikt just de här tre patienterna samt vården av dem.

2 Vilka ska utreda detta förutom du?

– Vi är en grupp på fyra personer, en mycket erfaren hälso- och sjukvårdsjurist, en patientrepresentant och en chefsläkare. Det har varit oerhört viktigt att de här personerna är oberoende från KS; två är utifrån landet och en från myndighets-Sverige.

3 Hur ska ni gå till väga?

– Vi ska granska journaler och dokumentationer, se över riktlinjer – om man hållit sig till dem – och göra en lång rad intervjuer.

4 Macchiariniaffären tycks ha rört sig i en gråzon mellan forskning och vård, kommer er utredning därför att gå in i den utredning som tillsatts på KI?

– Jag ser det inte så. Det finns klara skillnader i vår rollfördelning, men om så ändå sker kommer jag naturligtvis att träffa Sten Heckscher (som leder KI:s utredning red anm.).

5 När ska utredningen vara färdig?

– Den sista augusti i år.

Carin Ståhlberg carin.stahlberg@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“Bil störtade 25 meter från öppnad bro

Bilen körde genom bommen och över kanten på den öppna bron. Sedan föll den 25 meter ned i vattnet. Fem personer har hittats döda.

Larmet om att en trasig bom hängde ut över körfältet på E4/E20 kom från ett vittne klockan 02.18 under natten till lördagen och en dryg kvart senare ringde ett annat vittne som sett en bil köra ned i Södertäljekanalen i samband med att motorvägsbron öppnades.

Innan bilen slog i vatten ska den passerat varningsskyltar, rödljus och två bommar, enligt Sjöfarts-verket.

– Det blir väldigt stora krafter när man slår i vattnet från en sådan höjd. Bilen var väldigt demolerad av att man har kört in i den bro-delen som var på väg ner, säger Lars-Åke Stevelind, operativ chef på räddningscentralen i Stockholms län till TT.

De fem män som färdades i bilen vid olyckstillfället har hittats döda.

Det finns personer som sett vad som hände och som lämnat uppgifter till polisen. Ett vittne säger till Aftonbladet att föraren av bilen körde på vänstersidan in i mot mitträcket. En hög smäll hördes när fordonet åkte igenom bommen.

Polisen rubricerar händelsen som grov vårdslöshet i trafik och grovt rattfylleri. Vad som ligger bakom olyckan var i lördags kväll ännu inte klarlagt.

Efter olyckan fick E4 stängas av i norrgående riktning under förmiddagen i går. Vid 11-tiden kunde trafiken släppas på igen.

DN TT

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“Arbetsplatser med hög sjukfrånvaro ska anmälas

Försäkringskassan ökar pressen på arbetsplatser med hög sjukfrånvaro. Görs det för lite mot ohälsan ska arbetsgivare -anmälas till Arbetsmiljöverket. – Det är viktigt att vi skärper tonen i det här arbetet, säger Lars-Åke Brattlund, försäkringsdirektör på Försäkringskassan- och den som ska se till att landets stigande sjuktal börjar sjunka.

Möjligheten att anmäla arbets-givare till Arbetsmiljöverket är inte ny, men den har använts i begränsad omfattning. Ett nytt samarbetsavtal har därför precis undertecknats av myndigheterna. De om-råden som arbetet inriktas på i år är skola, vård, omsorg, socialtjänst samt personliga assistenter. Samtliga är så kallade kontaktyrken där ökade sjuktal syns tydligt.

Försäkringskassan ska anmäla arbetsplatser med hög sjukfrånvaro, likaså om det finns brister i arbetsanpassning och rehabilitering. Dessutom ska avidentifierad statistik över sjukfrånvaron lämnas över.

– Vi kommer inte vara rädda för att ta till detta, men i första hand hoppas vi på att arbetsplatserna förändras genom att vi lyfter fram goda exempel på hur arbetsgivaren kan göra förbättringar. Vi behöver också höja vår kompetens på att ge sådana råd.

Finns det en risk att detta gör arbetsgivare mer ovilliga att anställa personer med sjukdomar eller att i första hand säga upp personer som har varit eller är sjukskrivna?

– Det tror jag inte, att satsa på förebyggande insatser mot ohälsa ger konkurrensfördelar gentemot andra arbetsgivare, säger Lars-Åke Brattlund.

En anmälan till Arbetsmiljöverket kan leda till en inspektion av arbetsplatsen.

– Då undersöker vi om det finns brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet, som rehabilitering, arbetsanpassning eller om det finns andra brister som gör att folk blir sjuka på det arbetet, säger Håkan Olsson, avdelningschef för Arbetsmiljöverkets avdelning för inspektion.

Anmälningar till Arbetsmiljöverket handlar vanligen om arbetsplatsolyckor eller skador och sjukdomar kopplade till personens arbetsuppgifter.

– Arbetet med att utveckla kommunikationen mellan våra myndigheter ger större möjligheter om att vi tidigt får fler signaler om ohälsa hos en viss arbetsgivare, säger Håkan Olsson.

Hittar Arbetsmiljöverket brister under sin inspektion ställs krav på åtgärder.

Enligt Håkan Olsson hörsammar de flesta dessa krav utan att myndigheten behöver driva ärendet vidare.

Annika Carlsson annika.carlsson@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Ifrågasatt språkrör sätter press på MP-ledningen

Interna pressen på Miljöpartiets ledning att öppna gränserna för fler flyktingar fortsätter. På lördagen valdes nya språkrör i partiets ungdomsförbund som anser att regeringen ska avskaffa de tillfälliga uppehållstillstånden. Men inget kan ske före 2018, enligt MP-ledningen.

– Vi måste så snabbt som möjligt rulla tillbaka de inskränkningar i migrationspolitiken som skett, anser Hanna Lidström som valdes till nytt språkrör för Grön ungdom av ombuden på riksårsmötet i Borås.

Hon har ifrågasatts internt för att ha skämtat om dubbelmorden på Ikea på Twitter, något hon i efterhand ångrar, och deltagande i tv-programmet ”Paradise hotel” så sent som förra året, något hon däre-mot inte ångrar.

– Tjejer som ”Pow”, Saga och Jasmine är de coolaste kvinnorna i Sverige, anser hon.

Hon slogs ut i uttagningen till ”Paradise hotel”, men vann kampen om att bli nytt språkrör i ungdomsförbundet efter Magda Rasmusson. Däremot fick valberedningens förslag att nominera två kvinnor underkänt – i stället för Klara Lidman valdes Mårten Roslund att efterträda Lorentz Tovatt.

De nya språkrören ingår i MP:s partistyrelse och är även adjungerade i riksdagsgruppen. Där vill de driva att partiet bland annat ska avskaffa de tillfälliga uppehållstillstånden.

– Vi måste göra det möjligt för fler att komma hit, säger Mårten Roslund.

Tongångarna i ungdomsförbundet påminner om vad flera av MP:s mest betydelsefulla kommunalråd framförde i den mejlenkät som DN publicerade på lördagen. De kritiserar språkröret Åsa Romsons beskrivning av att förändringarna skulle bero på krav från MP-kommunalråden. ”Ingen känner igen sig i det”, säger Nils Karlsson, MP-kommunalråd i Malmö.

– Det får stå för honom att ”ingen” känner igen sig. Men vi har fått signaler från många kommunalråd att det svenska mottagningssystemet inte var dimensionerat för att ta emot så många människor på kort tid, säger partisekreteraren Anders Wallner.

På söndagen ska Grön ungdom fatta beslut om samma migrationsmotioner som tas upp på moderpartiets kongress i maj. Men den lag som riksdagen ska fatta beslut om i vår om hårdare flyktingregler ska gälla i tre år med en kontrollstation efter två år. Det innebär att bara vissa lagar kan ändras strax före valet 2018 och ingenting dessförinnan, enligt MP-ledningen.

– I dagsläget ser jag ingen sådan möjlighet, säger Anders Wallner.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“Fortsatt hopp om att sälja Gripen till Indien

Förstärkt samarbete kring försvarsindustrin. Det var en av huvudpunkterna vid Stefans Löfvens möte med Indiens premiärminister. För svensk del kan det i slutändan betyda en mångmiljardaffär med Jas Gripenplan.

Med gemensamma tag klippte de först det röda bandet när den gigantiska industrimässan Make in India invigdes i Bombay. Sedan satte sig Löfven och Narendra Modi, ledaren för en av världens största nationer ned för bilaterala samtal.

När Löfven är i Indien på blixtvisit är det för att leda en av Sveriges största näringslivsdelegationer någonsin, i den ingår bland annat försvarskoncernen Saab.

Efter att affären med Gripenplan till Brasilien blev klar vill Saab sälja plan till Indien, en av världens största importörer av försvarsmateriel.

– Det finns en samsyn om att Indien vill ha förstärkning av sitt försvar. De behöver köpa och har starkt förtroende för svensk försvarsindustri. Sedan förde vi inte konkreta diskussioner om affärer. Men här finns en stor möjlighet för försvarsindustrin i sin helhet och Gripen är ett väldigt starkt projekt. Den diskussionen kommer naturligtvis att fortsätta, säger Löfven.

Även försvarsminister Peter Hultqvist (S) har besökt Indien för diskussioner och frågan har väckts ytterligare då Indien beslutat att inte köpa franska Rafale i den omfattning som sagts från början.

– Gripen är ett mycket bra plan till en relativt bra kostnad jämfört med konkurrenterna. Det är Indien som ska fundera men det finns möjligheter även om det är en del kvar, säger Löfven.

Från Saabs sida finns såväl styrelseordförande Marcus Wallenberg som vd:n Håkan Buskhe på plats i Bombay. Båda ser en öppning för Saab.

– Indien tror jag har väldigt många olika behov och för några av dessa kan Gripen vara ett mycket bra val, säger Marcus Wallenberg.

Saabs och Sveriges affärer med Gripen har samtidigt varit omdiskuterade. Detta för att köpare, exempelvis Ungern och Tjeckien, har ställt krav på motköp från svensk del på mångmiljardbelopp. Men också, som i fallet med Brasilienaffären, att tillverkningen sker i Brasilien.

– Det är Saab som står för hur affären ska utföras men jag vet att det ger jobb i Sverige. Vad som sker i Brasilienaffären är att det sker en successiv teknologiöverföring till Brasilien men den ger jobb i Sverige och det kommer det även göra i en affär med Indien, säger Löfven.

TT “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

”Ett kungligt superår”

“ Även 2016 blir ett stort år för kungafamiljen med två födslar och dop. Dessutom fyller kungen 70 och firar rubinbröllop med drottning Silvia. – Det blir ett kungligt superår, säger hovreportern Jenny Alexandersson.

Anledningar till att fira är fler än vad de varit på länge för den svenska kungafamiljen.

– Det blir ett ljust och glatt år. Att det händer saker som inte bara är elände utan lite rart och trevligt, det är viktigt för oss alla, säger Sten Hedman, hovexpert.

Prinsessan Estelle väntas få ett syskon i mars och prins Carl Philip och prinsessan Sofia väntar sitt förs-ta barn en månad senare. Men ofta har prinsarna och prinsessorna fötts tidigare än beräknat.

– De fintar lite, det är klart att det är svårt att veta exakt när ett barn kommer. Men jag tror att det handlar om att få lite lugn kring själva förlossningen, säger Sten Hedman.

Att Estelle nu får ett syskon har också en viss betydelse för prinsessan Estelle, enligt Jenny Alexandersson.

– Det låter kanske lite gammeldags, men en av Victorias viktigaste uppgifter är att säkra tronföljden genom att föda barn. Estelle står på tur efter sin mamma, när hon får ett syskon så minskar pressen på henne.

De senaste årens bröllop och födslar har varit viktiga för monarkins popularitet som ökat något. Men nu blir det lugnare.

– Kanske får kungafamiljen nu lite lugn och ro, säger Alexandersson.

TT “

“ Fakta.

Successionsordningen slår fast vem av kung Carl XVI Gustafs barn och barnbarn som står i tur att bli Sveriges regent efter honom. ”Äldre syskon och äldre syskons efterkommande ha därvid företräde framför yngre syskon och yngre syskons efterkommande”, heter det, vilket ger denna lista:

1. Kronprinsessan Victoria.
2. Prinsessan Estelle, dotter till kronprinsessan.
3. Prins Carl Philip.
4. Prinsessan Madeleine.
5. Prinsessan Leonore, dotter till Madeleine.
6. Prins Nicolas, son till Madeleine. “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“Kvinnornas brustna hjärtan farligare än forskarna trott

I dag är det alla hjärtans dag, vilket kan vara jobbigt för den som är olyckligt kär. Men ett brustet hjärta kan också innebära en hjärtsjukdom, som nyligen visat sig vara farligare än vi trott.

En kvinna kommer in till akuten med kraftiga bröstsmärtor och tydliga tecken på akut hjärtinfarkt. Men kranskärlen ser normala ut. Däremot är ena kammaren i hjärtat uppsvälld som en ballong. Kvinnans man har nyligen avlidit och hon har drabbats av takotsubo, eller brustet hjärta som sjukdomen också heter.

– I de första fallen som beskrevs var det utlöst av emotionell stress. Det är till exempel inte helt ovanligt att det sätts i gång av att en partner avlider. Vi vet att sjukdomen kan orsakas av hjärtesorg, och därför har den också fått namnet brustet hjärta, säger Björn Redfors, ST- läkare och forskare vid Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg.

Takotsubo beskrevs för första gången av forskare i Japan 1990. Namnet kommer från ett fiskeredskap som används för att fånga bläckfisk, eftersom hjärtat får en form som påminner om redskapet. Hjärtats vänstra kammare sväller upp då pumpförmågan kraftigt försämras. Det leder till hjärtsvikt.

Brustet hjärta har samma symtom som hjärtinfarkt. De patienter som kommer till akuten har ofta ett starkt tryck över bröstet och är andfådda. De undersöks därför precis som andra patienter med misstänkt hjärtinfarkt. Men till skillnad från en hjärtinfarkt kan hjärtat helt återhämta sig från takotsubo.

– Vid en hjärtinfarkt dör som regel en del av hjärtmuskelvävnaden. Men vid takotsubo kan en väldigt stor del av hjärtat vara påverkat och några veckor senare kan hjärtat vara helt normalt, säger Björn Redfors.

För drygt tio år sedan diagnostiserades den första svenska patienten med brustet hjärta, men det har troligtvis funnits fall före det. I en svensk registerstudie ökade förekomsten av takotsubo från någon tiondels procent under 2005 till över två procent under 2012. Det beror troligtvis på att diagnosen fått mer uppmärksamhet.

Eftersom läkare och forskare inte trott att det varit särskilt allvarligt och att hjärtat återhämtar sig är fortfarande en del okänt om sjukdomen.

– Det tar ofta en tid innan nya sjukdomstillstånd etableras som diagnos. Takotsubo är nu en erkänd diagnos som det forskas alltmer kring, men vi behöver göra mer, säger Björn Redfors.

Andra hjärtsjukdomar drabbar framför allt män. Men runt 90 procent av takotsubopatienterna är kvinnor. De flesta har gått igenom klimakteriet.

– Men vi vet faktiskt inte varför det är så, om det är biologiskt eller socialt. Det finns några små studier som antyder att östrogen spelar en roll, men det kan vi ännu bara spekulera kring, säger Björn Redfors.

Läkarna har framför allt sett stark emotionell stress som den utlösande faktorn. Ibland är stressen mer akut som till exempel då en partner avlidit. I andra fall är det långvarig stress, som till exempel jobbrelaterade problem, som ligger bakom. Nyare studier visar att även fysiska orsaker kan ligga bakom takot-subon.

Per Tornvall, som är professor i kardiologi vid Karolinska institutet och överläkare vid Södersjukhuset, berättar att resultaten från en accep-terad, men ännu opub-licerad, studie antyder att vissa sjukdomar ökar risken för brustet hjärta.

– Samtidigt verkar det vara något just för stunden som utlöser situationen. Både psykisk eller fysisk stress är vanligt, men inte alla har det, säger Per Tornvall.

Han och hans kolleger har försökt provocera fram förstadier till takotsubo hos patienter som drabbats något år tidigare för att ta reda på vad som ligger bakom.

– Men det gick inte ens att stressa fram ens den mildaste funktionsinskränkning hos hjärtat. Det finns en stor kunskapslucka kring exakt vad det är som orsakar det brustna hjärtat, säger Per Tornvall.

Två nya studier visar att takotsubo inte är så ofarlig som forskarna tidigare trott. I höstas publicerade Björn Redfors och hans kollegor en studie i tidskriften International journal of cardiology som visade att dödligheten var runt fyra procent.

– Dödligheten är ungefär samma som i akuta hjärtinfarkter, men liksom vid hjärtinfarkter beror prognosen på många andra faktorer som bland annat ålder och andra sjukdomar, säger han.

En internationell studie som publicerades ungefär samtidigt i tidskriften New England journal of medicine pekar i samma riktning. Men Björn Redfors påpekar att det inte är klart vad vissa av patienterna dör av.

En annan kunskapslucka handlar om risken för återfall. Det förekommer, men det verkar vara ovanligt. Ändå är många patienter oroliga för att de ska drabbas igen. Eftersom stress ligger bakom många fall tror Per Tornvall att KBT, kognitiv beteendeterapi, skulle kunna vara ett komplement till vanlig vård. Han planerar tillsammans med en psykolog vid Mittuniversitetet att utveckla en internet-KBT.

– Det finns ju internet-KBT vid depression och olika ångest-syndrom. Många patienter känner stor oro och ångest kring detta tillstånd. De patienter som jag nämnt den här planen för är positiva. Då kan de påverka något själv, säger Per Tornvall.

Det ligger inga stora kliniska studier till grund för den behandling som ges till personer som drabbas av takotsubo, till skillnad från hur det är vid många andra hjärtsjuk-domar. Ofta ges så kallade betablockerare för att minska stressen på hjärtat. Ibland ges också blodförtunnande medel i akutskedet.

– Vi ger ganska lite behandling och det vi ger är baserat på logiskt resonemang snarare än studier. Vi behöver studera tillståndet bättre för att kunna ge mer evidensbaserade rekommendationer, säger Björn Redfors.

Även om det brustna hjärtat oftast går över av sig själv påpekar Per Tornvall att patienterna ofta får stanna kvar på sjukhuset lika länge som vid en hjärtinfarkt.

– Hjärtat pumpar väldigt dåligt i det akuta skedet och vi vill veta att det är på rätt väg innan vi skriver ut dem. Det är inte ofarligt och inget man ska negligera, säger han.

Det är viktigt att utesluta hjärt-infarkt hos patienter med misstänkt takotsubo, menar Björn Redfors.

– Det är i regel farligare att missa en hjärtinfarkt. Men det är också viktigt att känna till kopplingen mellan brustet hjärta och and-ra sjukdomar, så att behandlingen inte blir fel. Det är till exempel inte helt ovanligt att patienter med hjärnblödning utvecklar takotsubo och de bör absolut inte ges blodförtunnande behandling.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

“ Fakta.

Brustet hjärta, eller takotsubo, innebär att hjärtats kammare vidgar sig likt en ballong och minskar hjärtats pumpförmåga.

Majoriteten av dem som drabbas är kvinnor.

Det finns en koppling till emotionell stress, men också ett samband med stress från andra sjukdomar som till exempel hjärnblödning, svåra infektioner och cancer.

Dödligheten är runt fyra procent, liknande för akuta hjärtinfarkter. “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Karin Bojs: Allt fler belägg för Fimbulvintern

Längtar ni efter våren? Börjar vintern kännas alltför lång och utdragen? Det är ingenting mot Fimbulvintern. Om den kan vi läsa i Snorres Edda från medel-tidens Island.

Solen har ingen verkan. Tre vintrar kommer i följd och ingen sommar emellan.”

I den ännu äldre poetiska Eddan finns en liknande beskrivning:

”Solskenet var då svart somrarna därefter, alla vindar onda. Fattar ni, va?”

Liknande skildringar finns i finska Kalevala och i historiska skildringar från Medelhavet och ända bort till Kina.

Redan för hundra år sedan började en del forskare ana att något i stil med Fimbulvintern faktiskt inträffade på riktigt. Den svenske botanikern Rutger Sernander påvisade med hjälp av pollenanalyser en kallperiod under järnåldern.

Men hypotesen om en verklighetens Fimbulvinter viftades bort i många år. Först de senaste två decennierna har idéerna fått ny kraft. Och nu kommer övertygande belägg från en rad olika håll: där-ibland gamla skriftliga källor, långa serier av trädringar, borrkärnor från Grönlands is och sjöbottnar, arkeologiska utgrävningar och dna-analyser.

Det hände något dramatiskt med klimatet med start år 536 efter Kristus, och konsekvenserna verkar ha blivit stora för dåtidens människor.

Pesten bröt ut och dödade en stor del av befolkningen, Wei-dynastin i Kina kollapsade, folkvandringar spred de slaviska språken över stora delar av Östeuropa…

Arkeologen Per Lagerås i Lund har till exempel visat att människor i en trakt i Småland i stort sett upphörde att bryta ny odlingsmark under flera decennier just vid denna tid.

I senaste numret av tidskriften Nature Geoscience presenteras en ny stor sammanställning om vad som hände med klimatet på 500- och 600-talet efter Kristus, och vad det fick för mänskliga konsekvenser.

Bland författarna finns Fredrik Charpentier Ljungqvist, historiker och klimatforskare vid Stockholms universitet.

I sin artikel presenterar forskarna en ny trädringsserie från Altaj i södra Sibirien. De jämför med tidigare data, och framför allt med en trädringsserie från de öster-rikiska Alperna. Och det är slående hur väl de två serierna sammanfaller med varandra, särskilt när det gäller tre stora kölddippar år 536, 540 och 547 efter Kristus.

Den stora pandemi som kallas för Justinianska pesten nådde Europa år 541, och Fredrik Charpentier Ljungqvist tror på ett direkt orsaks-samband mellan pestsmitta och köldperioder.

En förklaring skulle vara att små gnagare som bar på pestbakterien började röra på sig från de centralasiatiska bergen när det blev kallare, fuktigare och mer snö. Därmed skulle gnagarna ha kommit i kontakt med människor på karavanrutterna, som sedan spred smittan vidare.

Författarna bakom den nya artikeln i Nature Geoscience utgår från att de tre kölddipparna berodde på jättestora vulkanutbrott. Och iskärnor från Grönland och Antarktis ger bra stöd för vulkanutbrott år 536 och 540 efter Kristus. Lite mer oklart är det för klimatkatastrofen år 547 efter Kristus. Det finns också forskare som tror att en stor komet eller meteorit föll ner någonstans på jorden och rev upp massor av stoft.

Oavsett om katastrofen berodde på stora vulkaner eller stora himlakroppar blev effekten densamma: stoft förmörkade himlen och blockerade solens strålar. Klimatet blev kallare, betet blev sämre, skördarna misslyckades och många människor dog eller flyttade på sig. Precis som har beskrivits i Eddan och många andra historiska källor.

Klimatförändringar är knappast den enda faktor som styr när civilisationer uppstår och går under – oavsett om det gäller köldperioder, som på 500-talet, eller uppvärmning, som i dag.

Men klimatet spelar helt klart en viktig roll, och när historiker nu slår samman skriftliga källor med naturvetenskapliga rön, framgår sambanden med allt större tydlighet.

Karin Bojs vetenskap@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Döden väntade i diket

Den kallas gråzonen – gränsmarken mellan de separatistkontrollerade områdena i östra Ukraina och resten av landet. Ett år har gått sedan avtalet som skulle innebära fred undertecknades. Men i praktiken råder ett oklart tillstånd mellan krig och fred – klyftorna djupnar mellan människor och när som helst kan döden slå till. DN:s Anna-Lena Laurén och Anders Hansson har besökt östra Ukraina.

DN i östra Ukraina.
Invid blodpölen på asfalten ligger en klocka – ett billigt, förgyllt armbandsur. Ett par kalsonger, en sandal.

Liket ligger några meter intill. Det har nödtorftigt täckts med en aluminiumfilt som inte har fästs ordentligt och blåst av. Inälvorna väller ut, den undre delen av kroppen saknas. Händerna är krampaktigt knutna.

Vi befinner oss mellan två vägspärrar – den ena på separatistkontrollerat territorium utanför Donetsk, den andra på ukrainskkontrollerad mark i närheten av Kurachove. Olyckan skedde i förmiddags. Chauffören i en minibuss från Donetsk beslutar sig för att passera bilkön mellan vägspärrarna genom att köra ned på fältet invid vägrenen. Just på det här stället är köerna i vägspärrarna alltid långa – att komma igenom tar i allmänhet minst åtta timmar.

Folk tappar tålamodet. Man vill förbi kön.

Chauffören kör rakt på en mina och fyra personer dör, inklusive han själv. Nu ligger ett av offrens kvarlevor här – ingen vågar gå dit och täcka över kroppen på nytt eftersom fältet är minerat.

– Jag såg när taket kom flygande. Vad skulle han ge sig ned på fältet för? Alla vet att där kan finnas minor. Han utmanade ödet, säger Ruslan, 37-årig busschaufför från Luhansk.

Han sitter i sin buss längre fram i kön, bara ett tiotal meter från vägspärren som bemannas av ukrainska soldater.

– Sådana här saker händer hela tiden. Min buss nästan fälldes en gång av en jävla tryckvåg när det smällde vid en annan vägspärr. Det är inget nytt. Det här är sådant vi får leva med.

Olyckan inträffade i den så kallade gråzonen – det ingenmansland på kanske en halv kilometer som finns mellan de två vägspärrarna – och mellan separatistkontrollerat och ukrainskkontrollerat område. I den ukrainska vägspärren några hundra meter bort säger vice gruppledare Anatolij Kotsiurba att ukrainska armén inte visste att det fanns några minor där.

– Vi har inte med det där området att göra, det är ingenmansland som inte går att undersöka därför att ingen ansvarar för det. Det är första gången någon kör på en mina här. Skottlossning pågår däremot med jämna mellanrum, säger Kotsiurba.

Mycket riktigt ackompanjeras väntandet i vägspärren av regelbundna smällar från granatkastare. Det är inga hårda eldstrider utan snarare

loja påminnelser till fienden om att man fortfarande håller sina positioner. Inte krig på riktigt. Men inte heller fred.

Det andra Minskavtalet, som i veckan fyllde ett år, skulle leda till fred i Ukraina. I praktiken har det inneburit ett oklart tillstånd mellan krig och fred i de delar av Donbass där konflikten fortfarande pågår, det vill säga i närheten av buffertzonen mellan ukrainska armén och rysk-stödda separatister. De som bor i eller nära gränsområdet hör eldstrider dagligen. Tungt artilleri används inte längre, i stället skjuter man på varandra med lättare vapen som granatkastare och raketgevär. Eller slänger i väg en salva med sin Kalasjnikov. Ortsborna kan skilja på dessa ljud i sömnen.

Formellt har både ukrainska armén och separatisterna dragit tillbaka alla tunga vapen i enlighet med Minskavtalet, i praktiken ryktas det om nedgrävda stridsvagnar på bägge sidor.

– Mina föräldrar och min son bor i Donetsk som kontrolleras av separatisterna. Själv bor jag i Marinka som kontrolleras av Ukraina. Vad gör den här gränsen här? Varför ska vi ha vägspärrar? Vi är ett land! säger Natalja Sibitjenko, 50, som är bokförare och regelbundet reser till Donetsk för att hämta mediciner till sin 80-åriga mamma.

Före kriget tog det en halvtimme för Natalja Sibitjenko att köra in till Donetsk från Marinka, som ligger precis i stadens västra utkanter. Nu, med vägspärrarna, får hon räkna med minst en dag.

Natalja Sibitejnko kallar sig ukrainsk patriot, men hon är inte nådig mot president Petro Porosjenko.

– Först fick jag köa i åtta timmar, sedan letade soldaterna igenom mina saker i en halvtimme. De öppnade till exempel varenda medicinburk till mamma. Blodtrycksmedicin! Vad ska det tjäna till att hålla på med dessa maktdemonstrationer? Tror Porosjenko att det här är rätta sättet att få dem där som bor i DNR (Donetskrepubliken) att älska Ukraina?

I Marinka vajar en trasig ukrainsk flagga vid stadshuset. Gatorna är nästan folktomma. Staden har tömts på sina invånare, precis som de flesta andra städer i gränsområdena. Att landets andra stad Donetsk nu ligger bakom sammanlagt sex vägspärrar är förödande för den lokala ekonomin.

– De flesta som bodde här pendlade till Donetsk för att jobba. Nu är de arbetslösa. Alla unga flyttar bort. Varför kan ledarna inte komma överens så att vi får röra oss fritt? undrar den pensionerade gruvarbetaren Aleksandr Zevach.

Marinka är utan elektricitet för tredje veckan. Gas har man inte haft på hela vintern. När vi anländer pågår reparationer av elledningarna både inne i bostäderna och utomhus. Under tiden står invånarna ute på gatan och fryser.

– Först var vi utan gas och värmde upp bostaden med hjälp av eldrivna värmebatterier. Sedan slutade elektriciteten att fungera. När det är som kallast är vi tvungna att gå ned i källaren där vi värmer oss med *burzjujka* (en enkel kamin), säger Angela Sjapoval och Jelena Pugats.

Före kriget arbetade Angela på posten och Jelena på det lokala mejeriet. Mejeriet bombades sönder och posten har knappt några

arbetsplatser kvar. Angela och Jelena är arbetslösa och just nu kan de inte ens gå hem och värma sig eftersom elarbeten pågår.

– I butiken har de en egen gasbehållare så där kan man åtminstone koka te. Kom med! säger Angela.

Inne i den lilla bybutiken undrar ett av biträdena vilka vi är. När jag säger att vi är journalister bryter hon ut i en ström förolämpningar mot alla dessa ”journalister, kameramän och OSSE-inspektörer som bara kommer hit och skriver sina rapporter i stället för att hjälpa oss.”

– Varför ställer ni frågor? Ser ni inte hur vi har det med egna ögon? skriker hon till mig.

Vi blir utkörda utan vidare ceremonier.

I utkanten av Marinka, den del av byn som har blivit mest illa åtgången av kriget, är nästan alla hus övergivna. Utom ett. Trots att flera fönster är utblåsta och endast täckta av plast har Ljubov, 78, och Volodymyr Demjanovskij, 76, överlevt snart två år av krig i det här huset.

– ”Ljuba”! Vi har fått gäster! ropar Volodymyr som välkomnar oss vid porten.

Han leder oss in i huset och genom den iskalla farstun med ett präktigt potatisförråd där potatisen har täckts för att inte frysa.

Hela huset är utkylt. Det pensionerade paret värmer bara upp ett enda rum där de både sover och äter.

– Vi sover under tre filtar för att klara kölden. Ursäkta att det ser ut så här, säger Volodymyr och gör en gest över det trånga lilla rummet som är fullständigt belamrat med prylar.

Hans fru Ljubov har blivit döv av alla tryckvågor under bombningarna och hör inte ett ord av vad vi säger. Hon vill ändå gärna delta i samtalet.

– Jag har genomlevt tre krig. Först andra världskriget, sedan inbördeskriget i Tadzjikistan varifrån vi tvingades fly när Sovjetunionen föll samman. Och nu ett krig i Ukraina!

Hon talar om ”kriget” i presens. Jag träffar inte en enda i Donbass som talar om kriget i förfluten form.

Ljubov och Volodymyr överlever tack vare humanitär hjälp. Den kommer inte från ukrainska staten utan från traktens oligark, Rinat Achmetov, som delar ut livsmedel till fattiga både på den ukrainsk- och separatistkontrollerade sidan.

Kriget, det som Donbassborna talar om i nutid, borde alltså ha varit över för ett år sedan. Den 11 februari 2015 undertecknades Minskavtalet. Fyra dagar senare skulle ett vapenstillestånd träda i kraft. I stället intensifierade separatisterna bombningarna av Debaltseve, en järnvägsknutpunkt ett sextiotal kilometer nordost om Donetsk som ukrainska armén hade återtagit av separatisterna föregående sommar.

Upp till 6 000 ukrainska soldater befann sig i Debaltseve när artilleribeskjutningen inleddes i slutet av januari. Maksim Timotjko var en av dem – 23 år gammal hade han sänts till Debaltseve i slutet av december, direkt från ett förberedande träningsläger på tre månader.

– När vi körde in i Debaltseve skämtade alla om att vi skulle få svårt att oss ut därifrån. Alla visste att staden var omringad på tre sidor. Ändå fick vi inga förstärkningar när separatisterna började avancera. De besköt oss med artilleri så professionellt och exakt att det inte är någon fråga om saken – de hade fått rysk förstärkning, säger Maksim Timotjko.

Vi träffar honom hemma i hans hyreslägenhet i Kiev. Maksim Timotjko jobbar som jurist för människorättsorganisationen Helsingforsgruppen. Han lever ett vanligt medelklassliv i Kiev tillsammans med sin fru. Men i hans huvud är kriget kvar – artilleribeskjutningen i Debaltseve som pågick i dagar och nätter, hundratals ukrainska soldater fångade på ett gammalt sovjetiskt semesterhem utan förstärkningar, med avklippta kommunikationer och bombskydd där det inte fanns tillräckligt mycket plats för alla. Medan beskjutningen fortsatte timme efter timme, dag efter dag, bad soldaterna till gud att de skulle klara sig.

– Separatisterna tog sig in på vår radiovåglängd. De visste allt om våra positioner och uppmanade oss via radion att ge oss. Vi vägrade. Den 17 februari kom till sist order om reträtt. Natten till den 18 februari ställdes vi upp på led och det kördes fram bussar och lastbilar. Alla fick försöka ta sig genom fiendens linjer bäst de kunde.

– Vi visste inte ens åt vilket håll vi skulle köra. Vår buss fastnade i ett dike och folk sprang i panik åt alla håll. Jag hade tur och fick skjuts med en stridsvagn, men sedan blev den beskjuten och jag blev tvungen att gå till fots. Vi såg inte fienden, vi såg bara varifrån elden kom.

En av Maksims närmaste kamrater försvann i kaoset. Hans kropp hittades senare med halva huvudet bortskjutet. Separatisttrupperna, av allt att döma med ryskt understöd, besköt systematiskt och kontinuerligt de försvarslösa soldaterna och tog ett hundratal av dem till fånga. Tre av dem har fortfarande inte utväxlats.

Maksim Timotjko hade tur och klarade sig till fots ända fram till närmaste ukrainskkontrollerade stad, Myronovskyj. Men uttåget har satt djupa spår i honom.

– Jag förstår inte varför den militära ledningen väntade så länge med att ge order om reträtt. Vad vann man på det? Om man på det här sättet ville bevisa för världen att Ryssland bryter mot Minskavtalet så frågar jag mig om det var värt alla dessa unga mäns liv? Vad hade man förlorat på att ge order om reträtt tidigare, innan de hade hunnit ringa in oss helt och hållet?

I dag har Debaltseve ironiskt nog blivit en symbol för både den ukrainska ledningen och separatisterna. Ukrainas president Petro Porosjenko kallar soldaterna för hjältar men har samtidigt låtit bli att reda ut varför uttåget skedde så sent och var så illa organiserat.

Separatisterna har gjort Debaltseve till en symbol för seger och triumf. Men dagens Debaltseve är inte precis något blomstrande skyltfönster för en välmående Donetskrepublik.

Vi besöker staden inkognito. Under det senaste halvåret har separatist-myndigheterna haft en strikt restriktiv inställning både till internationell press och utländska hjälporganisationer. Bland annat Läkare utan gränser har blivit utkastade ur både Luhansk- och Donetskrepubliken och till Debaltseve får inte ens Röda korset längre komma.

När vi kör in i Debaltseve är de flesta gator tomma. Många byggnader är urblåsta och dimman ligger tät över höghusen i betong. Staden är halvt övergiven – den hade 25 000 invånare före kriget, i dag är ungefär hälften kvar. Arbetslösheten har, precis som på andra sidan gråzonen, fått de flesta unga att flytta härifrån.

Vi får syn på en folksamling; vid en skola delas det ut humanitär hjälp från Ryssland.

– De har bara öppnat ett enda daghem i hela staden. Så jag kan inte söka några jobb för vad ska jag göra av Anja? säger Rita Glebova, 36, med femåriga Anna Snigir vid handen. Hennes hus förstördes totalt under kriget och nu är familjen tvungen att hyra en bostad.

– Utan humanitär hjälp skulle vi inte klara oss. Men det är ändå bättre än när ukrainska armén var här och vi ständigt hade fulla soldater på gatorna. Vi har suttit i bombskydd i månader. Vi är inte längre så intresserade av att tillhöra Ukraina.

Några separatistsoldater kommer fram till oss och undrar om vi har tillstånd av borgmästaren att fotografera. De tvingar fotografen att radera alla bilder (som han lyckas rädda senare) och vi lämnar skolan.

Både separatisterna och ukrainska armén har beskjutit Debaltseve med artillerield – men i dagens Debaltseve är det Ukraina som får bära hundhuvudet. Det betyder ändå inte att alla invånare inte längre vill ha något med Ukraina att göra. Några kvarter längre bort, i ett hus med utbombad gavel, träffar vi ettårige Pjotr Mirchanov. Hans mamma Nadezjda Mirchanova, 33, konstaterar att det enda giltiga pass hon äger är ukrainskt.

– Jag är ukrainsk medborgare. Jag har ukrainskt pass. Det är det enda jag kan säga om du frågar mig vem jag är, säger Nadezjda Mirchanova.

Med sina tre barn och man bor hon i en trång tvåa. Hennes man jobbar på ett bygge och -tjänar 2 180 rubel, ungefär 240 kronor, i månaden. Tillsammans med barnbidragen innebär det att familjens sammanlagda inkomster är mot-svarande 800 kronor i månaden.

Alla löner och barnbidrag betalas ut i ryska rubel. All humanitär hjälp kommer från Ryssland.

För ett drygt år sedan födde Nadezjda Mirchanova Pjotr i ett bomb-skydd, under hård artilleri-eld.

– Hundratals människor hade samlats i stadens centrala bombskydd. Vid tvåtiden på natten kände jag att värkarna började. Jag visste att det inte fanns några alternativ, att jag skulle bli tvungen att föda där. Ambulansen kom inte på natten, det var för farligt. Så jag var helt lugn. Det var min man också. Det fanns ju inget annat att göra.

Klockan fyra på morgonen den 8 december 2014 föddes Pjotr. Drygt två månader senare skrevs Minskavtalet på. I dag är Pjtor en frisk pojke och Nadezjda Mirchanova lättad över att åtminstone inga hårda strider längre pågår. Men hon känner oro inför Pjotrs och de båda äldre barnens framtid.

– De kommer att gå i skola här och deras utbildning godkänns inte i Ukraina. Att skicka dem till Ryssland har vi inte råd med, så var ska de vidareutbilda sig? Min svärmor har flyttat till Moskva och de godkänner inga dokument från Donetskrepubliken där. De ryska myndigheterna säger att Donetskrepubliken inte existerar.

På frågan till vilket land Mirchanova helst vill höra säger hon först Ryssland. Sedan tillägger hon att hon inte heller har något emot Ukraina.

– Men Ryssland har större resurser. Alla invånare i Debaltseve som har fått sina fönster förstörda ska få nya fönster. Det är Ryssland som betalar för dem.

När omvärlden betraktar östra Ukraina delar man ofta in invånarna i ukrainsk- och rysk-sinnade. Sanningen är att många inte uppfattar sig som någondera. Flaggan spelar inte så stor roll eftersom den redan har bytts ut en gång då Sovjetunionen föll samman. Politisk makt saknar nationell identitet, den är ett nödvändigt ont man måste leva med. För Nadezjda Mirchanova är den främsta frågan var hennes barn kan få det bättre. Det som oroar henne mest är inte huruvida barnen ska bli ryska eller ukrainska medborgare, utan om den här oklara situationen fortsätter och de aldrig kommer att få några giltiga pass.

– Jag har inget emot Ukraina. De som bor på andra sidan är människor som vi. Huvudsaken för mig är att vara laglig medborgare i ett lagligt land.

Anna-Lena Laurén “

“ Detta har hänt.

April 2014
Ryskstödda separatister intar Debaltseve.

28 juli 2014
Ukrainska styrkor återtar Debaltseve.

5 september 2014
Det första Minskavtalet, som stipulerar vapenstillestånd, skrivs under. Avtalet håller inte och striderna fortsätter under hösten.

27 januari 2015
Separatisterna inleder sitt försök att återta Debaltseve. Försöket misslyckas. Separatisterna omringar i stället staden och inleder artilleribeskjutning som fortsätter i flera veckor.

11 februari 2015
Det andra Minskavtalet skrivs under. Avtalet stipulerar:
*Vapenstillestånd.
*Alla tunga vapen ska dras bort för att skapa en säkerhetszon.
*Ukraina ska återfå kontrollen över sin östra gräns.
*Val ska hållas i östra Ukraina.

*Ukraina ska göra en grundlagsändring som ger Donetsk och Luhansk ”särskild status”.

12 februari 2015
Trots att avtalet om vapenstillestånd ska träda i kraft den 15 februari intensifieras striderna kring Debaltseve. Cirka 6 000 ukrainska soldater är inringade och får inte förstärkning. Separatisternas mål är att inta den strategiskt belägna staden innan avtalet träder i kraft.

17 februari 2015
Separatiststyrkor tar sig in i Debaltseve.

18 februari 2015
Ukrainska styrkor inleder evakuering. De beskjuts kontinuerligt och lider stora förluster, många tvingas lämna sina fordon och rädda sig bäst de kan. Enligt president Petro Porosjenko är evakueringen ”planerad och organiserad”.

Enligt den ukrainska regeringen dog 224 soldater, 112 togs tillfånga och 81 försvann. Enligt FN-källor, som stöder sig på uppgifter av separatisterna, dog 500 civila under striderna.

20 februari 2015
Separatisterna kontrollerar hela Debaltseve med omnejd. “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Ryska taktiken i Syrien liknar den i Ukraina

Kommentar. München. Om förra årets säkerhetskonferens i München nästan helt handlade om Ukraina, eller mer specifikt Rysslands intervention i landet, har årets fokuserat på Syrien, en annan konflikt där rysk militär har gått in och förändrat spelplanen.

Ryssland hamnade även denna gång i skottgluggen, och detta trots att det bara hade gått ett lite mer än ett dygn efter att ett avtal om uppehåll för stridigheterna i Syrien manglats fram av den ryske utrikesministern Sergej Lavrov och hans USA-kollega John Kerry.

Ryssland hade sänt en ovanligt högt uppsatt delegation till München, utöver Lavrov även premiärminister Dmitrij Medvedev. De fick lyssna till hård kritik mot den ryska politiken, såväl i Ukraina som i Syrien, från Frankrikes och USA:s sida.

Kerry anklagade Ryssland för att bomba civila och legitima oppositionsgrupper i Syrien, medan den franske premiärministern Manuel Valls sade att vägen till fred är att de ryska bombanfallen mot civila upphör.

– Det finns inga bevis för att vi bombar civila, svarade Medvedev.

I ett avseende påminner Syrien om vad som hände i Ukraina för precis ett år sedan. Minsk 2-avtalet om vapenvila signerades den 11 februari,

men de proryska separatisterna fortsatte sin artilleribeskjutning i ytterligare en dryg vecka och kunde till slut erövra staden Debaltseve.

På samma sätt fortsätter de massiva ryska flygattackerna i Syrien, vilket bereder marken för Assadregimen att erövra stora områden från rebellerna.

Lite drastiskt kan man säga att det är ett ryskt mönster att acceptera eld upphör, men sedan ändå fortsätta striderna, eftersom USA och EU inte protesterar särskilt kraftfullt. Så modellen är framgångsrik för Moskva.

Det talar emot de optimistiska rapporter på sistone som talade om att USA och Ryssland var på väg att närma sig varandra i Ukrainafrågan. De senaste veckorna förekom rykten om en hemlig överenskommelse, mellan Moskva och separatisterna å ena sidan och Kiev och dess västliga uppbackare å den andra.

Problemet är att motsättningarna inte har minskat på någon väsentlig punkt. Och tonläget är långt ifrån förtroendefullt. Medvedev talade i München om ”ett nytt kallt krig” mellan väst och Ryssland. Han beskyllde Kiev för att bryta mot Minskavtalet, eftersom man ännu inte ändrat författningen så att det östliga (separatistkontrollerade) Ukraina ges en autonom status.

Den ukrainske presidenten Petro Porosjenko gick i svaromål: Det förekommer inget inbördeskrig i Ukraina utan enbart ”rysk aggression”. Och Moskva har inte uppfyllt någon punkt i Minsk 2, hävdade Porosjenko. För det första har kontrollen över den rysk-ukrainska gränsen inte återlämnats till Kiev, för det andra har de ryska trupperna och vapnen inte dragits bort från östra Ukraina.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Hökar och duvor i båda lägren

Analys. När nästa man eller kvinna flyttar in i Vita huset om knappt ett år kommer USA:s utrikes- och säkerhetspolitik att se annorlunda ut än under Barack Obamas åtta år som president. Men parti-tillhörigheten är inte avgörande. Hökar och duvor finns på båda sidor.

Två av kandidaterna, republi-kanerna Donald Trump och Ted Cruz, vill åter-införa dränkningstortyr av misstänkta terrorister. Den senare vill fälla massiva bomb-mattor över Syrien så att ”sanden glöder i mörk-ret”. Dessa två, liksom demokraten Bernie Sanders, är skeptiska till att USA ägnar sig åt att störta regimer i andra -länder, medan Hillary Clinton är -betydligt mer aktivistisk.

Internationella frågor står i regel inte i centrum i amerikanska valkampanjer, inte heller i årets. Men eftersom USA förblir den enda supermakten med globala maktambitioner spelar Washingtons utrikespolitiska beslut stor roll för omvärlden.

Ingen vet ännu vilken av de fyra som leder i Republikanernas och Demokraternas pågående primärval – eller någon annan – som till slut väljs till president. Men vem det än blir kommer han eller hon att påverka utvecklingen i världen under åratal.

USA har genomlevt två åttaårs-perioder i följd med de två presidenterna -George W Bush och Barack Obama. De hade motsatta uppfattningar om USA:s roll i världen. Bush såg USA som en

undantagsnation som ska sprida sin form av demokrati och frihet till andra länder. Obama hade en motsatt och mer själv-kritisk syn på detta begrepp; han betonade annat, inte minst det faktum att det var möjligt för en person med hans familjehistoria att kunna bli president i världens mäktigaste nation.

”Höger” och ”vänster” i traditionell mening är en nog så viktig skiljelinje i inrikesfrågor (som statens roll och -skatter). Men det gäller i mindre grad utrikespolitiken, även om kampen mot islamisk terrorism binder ihop de båda.

De omstridda och dyrbara USA-inter-ventionerna i Afghanistan, Irak och Libyen och 15 år av permanenta krig i Mellanöstern har gjort en stor del av amerikanerna skeptiska till utländska militäroperationer.

Det kommer att gynna den kandidat vars linje bäst överensstämmer med den rådande opinionsstämningen. Och den lutar snarare åt mindre än mer amerikanskt engagemang i främmande konflikter.

Men lika mycket kommer väljarnas bedömning att styras av vem av kandidaterna som framstår som mest lämpad att vara USA:s överbe-fälhavare. Alltså den som är bäst på att hålla landet säkert mot en alltmer hotfull omvärld.

Tre av de fyra ledande kandidaterna har ingen eller klen erfarenhet av utrikes-politiska frågor. I detta avseende har -Hillary Clinton, med åtta år som första dam i Vita huset, därefter åtta år som USA-senator och sedan fyra år som utrikes-minister i Barack Obamas administration, ett särklassigt försprång.

Hon använder sin utrikespolitiska erfarenhet som argument mot sin utmanare Bernie Sanders, på samma sätt som hon gjorde mot Obama i 2008 års primärval. Om det lyckas bättre denna gång återstår att se.

Egentligen borde hon vara överlägsen Bernie Sanders. Men hennes långa erfarenhet innebär också ett tungt bagage. Som senator 2002 röstade hon för det katastrofala kriget i Irak, och som utrikesminister drev hon igenom den militära interventionen i Libyen år 2011. Särskilt det första ställningstagandet är impopulärt bland demokratiska väljare.

Då hjälper det föga att hon har samlat en formidabel hjärntrust av före detta makthavare och säkerhetspolitiker kring sig som rådgivare; bland dem tidigare CIA-chefen och försvarsministern Leon Panetta, Obamas tidigare säkerhets-rådgivare Tom Donilon och förra utrikes-ministern Madeleine Albright.

Bernie Sanders har aldrig visat upp någon tydlig utrikespolitisk profil. Men utifrån hans uttalanden framträder bilden av en klassisk duva. I viss mening också en isolationist. I en röstförklaring i kongressen 1991, där han motsatte sig ett biståndspaket, sade Sanders: ”Jag har ett problem med att avsätta 2 -miljarder dollar till Egypten och 3 miljarder till Israel. Låt oss ta hand om några av -problemen här hemma först.”

Han har förespråkat minskade försvarsutgifter, och vill att USA ska bete sig ”tufft men inte dumt” i kriget mot IS. Samtidigt anser han att USA ska välkomna -flyktingar från Syrien. I andra fall har han inte -verkat särskilt påläst i utrikesfrågor.

Han motsätter sig frihandelsavtalen med Stillahavsregionen och Nordamerika, eftersom han anser att de gynnar ”Wall Street” och bidrar till att amerikanskt kapital och jobb flyttar till låglöneländer.

Sanders har judisk bakgrund; fadern invandrade från Polen 1921. Det har aktualiserat hans syn på konflikten Israel-Palestina. Han stödjer Israel som stat, men betonar att också palestinierna har rätt till ett eget land. Han har försvarat Israels militära operationer i Gaza, som ett legitimt svar på Hamas raketattacker mot civila i Israel, men samtidigt sagt att ”Israel överreagerade och orsakade mer civilt lidande än nödvändigt.”

Skillnaden är avsevärd mot Clinton, som i likhet med övriga president-kandidater i stort sett reservationslöst stödjer vad Israel än företar sig.

På den republikanska sidan är sprickan djupare än på den demokratiska. Man är enig på en punkt: att Obama har varit eftergiven och låtit USA:s odemokratiska rivaler Ryssland, Iran och Kina stärka sin ställning.

Men där slutar enigheten. Demokrati-spridning à la Bush är inte längre på -modet. Ted Cruz är emot *regime change* och långsiktiga åtaganden, till skillnad från traditionella neokonservativa som vill ha mer USA-interventioner i världen för att störta antiamerikanska regimer och stötta allierade.

Men Cruz föredrar att USA vid behov snabbt slår till, krossar fienden och sedan drar sig tillbaka.

Cruz sade nyligen att USA inte ska ersätta diktatorer, hur otrevliga de än är, med terrorister:

– Hur dålig al-Assad än var och är, skulle radikala jihadister i kontroll av Syrien vara väsentligt sämre.

Donald Trump, som inte har någon urskiljbar ideologi, har ett mer svårläst budskap: Han vill göra USA stort och starkt, bland annat med hjälp av sin erfarenhet som affärsman. De främsta hoten är Kina och Mexiko. Han tänker inte kriga för att störta diktatorer. Och han har inget emot Rysslands bombningar i Syrien, eftersom de gör att Putin blir fast i Mellanöstern i årtionden.

Washington bör ha goda relationer med Putin, säger Trump. Putin kvitterade med berömmande ord om Trump, som i sin tur svarade:

– Putin sade att jag är briljant. Det tyder på en viss smarthet.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Turkiet hotar att sätta in marktrupper

Turkiet och Saudiarabien är beredda att sätta in marktrupper i Syrien – trots att Ryssland varnat för att det kan trigga ”ett nytt världskrig”. – En turkisk invasion i norra Syrien skulle vara ett självmord, säger Mellanösternanalytikern Per Jönsson.

Rysslands bombkampanj i Syrien har snabbt vänt vindarna till regimens fördel. Men i takt med att president Bashar al-Assad med stöd av Iran och Ryssland tränger bort rebellerna och skär av deras försörjningslinjer bröstar Saudiarabien och Turkiet upp sig militärt. På lördagen meddelade Turkiets utrikesminister Mevlüt Çavusoglu att de båda länderna är beredda att sätta in marktrupper mot Islamiska staten (IS) i Syrien.

– Om det finns en strategi (mot IS) så kan Turkiet och Saudiarabien inleda en markoperation, sade Çavusoglu till turkiska medier, enligt AFP.

Mellanösternanalytikern Per Jönsson säger att Turkiet har mycket stor kapacitet att gå in i Syrien, men beskriver det som ett ”turkiskt självmord”.

– Det enda realistiska är att man går in med riktigt stora markstyrkor. Där har de ett betydande övertag. Men de måste ändå ha ett flygskydd och det får de inte, säger han.

– Ryssarna kan skjuta ned allt som flyger över den syriska gränsen. Och Ryssland skulle göra det med ytterst stor tillfredställelse efter vad som hände i november, säger Jönsson och syftar på då Turkiet sköt ned ett ryskt stridsflygplan.

Aron Lund, författare till boken ”Syrien brinner”, är tveksam till att Turkiet verkligen ger sig in i kriget med marktrupper. Men han beskriver Assadregimens militära framgångar med stöd av Iran och Ryssland i norra Syrien som en ”strategisk katastrof för regeringen i Ankara.”

– Det kan egentligen bara vändas av att rebellerna får väldigt stark förstärkning eller att Turkiet går in militärt för att stötta upp dem. Det handlar om Turkiet kan acceptera nederlaget eller inte, säger han.

På lördagen inledde Turkiet artilleribeskjutning mot områden i Aleppoprovinsen som kontrolleras av kurdiska styrkor, uppger en regeringskälla för Reuters. Bland annat ska en militärflygplats, som tidigare hölls av islamistiska rebeller ha beskjutits.

Saudiarabien, som beslutat skicka stridsflyg till den turkiska flygbasen Incirlik, meddelade på fredagen att landet ska sätta in specialstyrkor i Syrien för att utbilda och organisera rebeller inför ett planerat återtagande av IS-fästet al-Raqqa. Samtidigt förbereder den syriska regimen en offensiv mot staden, uppger en militärkälla för nyhetsbyrån Reuters.

Rysslands premiärminister Dimitrij Medvedev har varnat för att om arabiska styrkor ansluter sig till kriget i Syrien, så kan detta utlösa ”ett nytt världskrig”.

– Amerikanerna och våra arabiska samarbetspartners måste överväga detta väl: vill de ha ett permanent krig? sade han till tyska Handelsblatt i veckan.

TT “

“ Fakta. Kriget har krävt 260 000 liv

Kriget i Syrien, som i mars går in på sitt sjätte år, har krävt omkring 260 000 människoliv och drivit över 4,6 miljoner syrier på flykt, enligt FN och det brittiskbaserade Syriska människorättsobservatoriet.

Enligt organisationen Syrian Center for Policy Research, som tills nyligen var baserad i Syriens huvudstad Damsaskus, har kriget krävt 470 000 människoliv. Den siffran är dock ifrågasatt.

Tiotusentals människor har flytt den syriska regimens senaste framryckningar med stöd av Iran och Ryssland. Hundratals människor har dödats i ryska flygräder.

Syriens armé består i dag av omkring 150 000 man. Den kontrollerar en tredjedel av Syriens yta, bland annat de viktiga provinserna Damaskus, Latakia och Tartus. Hälften av befolkningen lever under regimens kontroll.

Ryssland har en flottbas i Tartus och en flygbas i Latakia med jakt- och bombplan som dagligen utför bombuppdrag. Ryssland är den syriska regimens främsta vapenleverantör. “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Maria Crofts: Många borde kunna spara med de rekordlåga räntor vi har i dag

Vi kommer troligen att ha väldigt låga räntor i flera år framöver. Det är ett bra tillfälle för den som vill bygga upp ett buffertsparande och amortera på lånen.

Det är mer än ett år sedan vi fick minusränta och Riksbanken har skjutit tidpunkten för räntehöjningar allt längre fram i tiden. I torsdags fick vi veta att Riksbanken gör bedömningen att reporäntan, den viktigaste styrräntan, inte hamnar på noll förrän första kvartalet 2018.

Om prognosen slår in har vi alltså minst två, och kanske tre, år framför oss med rekordlåga räntor. Det ger en bra chans för dem som behöver rusta sin ekonomi inför de räntehöjningar som kommer förr eller senare.

Många har stora bolån och lån på en eller flera miljoner kronor är inte ovanligt. När lånen beviljades tog banken höjd för att hushållet skulle klara en bolåneränta på 6–7 procent.

I dag kan de flesta få en rörlig bolåneränta på runt 1,5 procent. Det borde ge de hushåll som har bolån ett utrymme att förbättra sin ekonomi. Särskilt som räntorna varit låga så pass länge att de flesta har kunnat lägga om sina bundna lån.

Med den högre räntan banken räknat med blir kostnaden för ett miljonlån ungefär 3 500 kronor i månaden efter skatteavdraget. Med dagens ränta kostar miljon-lånet mindre än 900 kronor i månaden.

Det gör att den som har ett miljonlån borde ha drygt 2 500 kronor i månaden att använda för att förbättra ekonomin på sikt. För den som har lånat mer blir det tänkta överskottet ännu större.

Det är självklart lätt att anpassa sig till att utgifterna för bostaden är mindre än tidigare och använda pengarna till konsumtion. Men det här är ett så bra tillfälle att förbättra sin ekonomi så det är synd att missa det.

Ett sätt att undvika att pengarna går åt är att sätta in dem på ett särskilt konto. Räkna ut hur mycket du skulle ha betalat med en ränta på 6 procent, minska med det belopp du betalar i dag och sätt in mellanskillnaden.

Sparpengarna kan du använda som en buffert för oförutsedda utgifter. Har du redan en buffert kan du använda sparpengarna för att täcka en del av de ökade -kostnaderna när räntan så småningom går upp.

Ett annat sätt att förbereda sig -inför framtida räntehöjningar är att amortera på lånen. Har du andra lån och krediter bör du välja dem i första hand eftersom de ofta har högre ränta än bolånen.

Nästa steg är att amortera på bolånen. Många amorterar redan men med tanke på ränteläget borde det gå att betala av mer på lånen.

Det kan verka hopplöst att amortera några tusenlappar i månaden på ett lån på flera miljoner kronor. Men det är det inte.

En amortering med 5 000 -kronor i månaden blir 300 000 kronor på fem år. Har du amorterat den summan sjunker dina räntekostnader med nästan 900 kronor i månaden efter avdrag den dag när räntan är uppe i 5 procent. Besparingen kan bli ännu större om skatte-avdraget minskas framöver.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Kravet: Bättre kontakt mellan skola och företag

Var tredje student hittar inte ett jobb som matchar utbildningen – och många företag har svårt att hitta rätt kompetens på högskolan. Nu måste regeringen agera, kräver arbetsgivare och studenter.

Svenska arbetsgivare och studenter har svårt att hitta varandra, det slår organisationerna Teknikföretagen och Saco Studentråd fast i en färsk rapport.

Nästan hälften av alla studenter säger att de är missnöjda med arbetslivsanknytningen på sin utbildning. Företagen uppger å sin sida att de har svårt att hitta studenter som matchar deras behov. Många vänder sig i stället utomlands för att kuna hitta rätt kompetens.

Teknikföretagen och Saco Studentråd startar därför nu ett gemensamt initiativ, med målet att få till en bättre kontakt mellan högskolorna och företagen.

– Det är ett enormt resursslöseri att studenternas kompetens inte kommer till bättre nytta. Dessutom kan den här missmatchningen mellan utbildningar och arbetsliv vara ett hot mot företagens tillväxt, till exempel om man vill anställa men inte kan hitta rätt medarbetare, säger Kristin Öster, ordförande i Saco Studentråd.

Undersökningen visar också att många studenter hittar jobb efter examen, men att det sällan är inom det yrkesområde som personen har

utbildat sig inom. I stället går många tillbaka till det extrajobb man haft under pluggtiden till exempel.

– Det leder till att studenterna tar jobbtillfällen från ungdomar som inte läst vidare eller nyanlända. Personer med lägre utbildning trängs undan från arbetslivet.

Glappet mellan akademin och arbetslivet är så pass stort att regeringen nu måste ställa tuffare krav på högskolan att få till en tätare kontakt med företagen, menar organisationerna.

Två konkreta förslag på hur det skulle kunna göras är att högskolan börjar ta fram etableringsstatistik, så att blivande studenter kan se hur många som fått jobb efter avklarad utbildning, samt att fler skolor satsar på ta fram skarpa projekt för eleverna i samarbete med företagen, säger Kristin Öster:

– Studenterna är en resurs redan under utbildningstiden. Större möjligheter till praktik gör att deras kontakt med företagen stärks.

Studenten Maria Rogberg, 34, med examen i kulturgeografi med omvärldsanalys, anser att initiativet från Saco Studentråd och Teknikföretagen ”behövs till 100 procent”.

– Jag tog examen 2013 och har sökt runt 300 jobb sedan dess. Problemet är att yrket jag utbildat mig till inte finns på marknaden. Nu läser jag en magisterexamen i geografiska informationssystem för att bredda mig. Jag hoppas på att det ökar mina chanser.

Hon lyfter fram förslaget på mer praktik som extra viktigt.

– Mig veterligen har ingen av mina gamla kurskamrater fått jobb inom området. Det är jättesvårt att skapa kontaktnät om man läser en helt teoretisk utbildning. Där tror jag verkligen att en praktiktermin skulle kunna göra skillnad.

Helene Hellmark Knutsson, minister för högre utbildning och forskning (S), säger att både hon och regeringen håller med om att högskolan behöver ha en tätare kontakt med företagen.

– Vi har precis genomfört en utredning som tittar på hur samarbetet har utvecklats under de senaste 20 åren. I huvudsak klarar man uppdraget bra, men samverkan mellan högskola och näringslivet behöver stärkas, så väl inom offentlig som privat sektor.

Är regeringen redo att skärpa kraven på högskolan?

– Just nu håller vi på att granska remissvaren från utredningen. Men samverkan måste fungera mellan högskolan och de framtida arbetsgivarna, den sortens förankring med näringslivet är en viktig kontakt för studenterna.

Kalle Wiklund kalle.wiklund@dn.se “

“ Tips. Så kan högskolorna bli bättre på arbetslivskontakten

Få in gästföreläsare och satsa på studiebesök hos företag.

Instifta mentorsprogram där företag och studenter kan mötas.

Öka antalet traineeprogram och praktikplatser.

Källa: Saco/Teknikföretagen “

DN SÖNDAG 14 FEBRUARI 2016

“ Agnes Heller: Nationalstatens fara visar sig igen

Vår tids folkvandringar är ingen tillfällighet. De är en oundviklig del av den moderna världens frihet, skriver den ungerska filosofen Agnes Heller som gästar Stockholm i helgen.

Vi föds alla som främlingar. Genetiskt rustade för språk och socialt liv, men inte för något särskilt språk eller någon speciell kultur. Vi måste anpassa våra förmågor till det språk, de seder och de krav som gäller i den värld vi råkat kastas in i. Lära oss att förstå den omgivning som ska bli vårt hem. Det är ett mål vi aldrig helt kommer att uppnå. Till en del förblir vi alltid främlingar, och det är därför vi alltid kommer att behöva en viss grad av personlig säkerhet, kärlek och vänskap.

Barn ställer alltid frågor som ”varför är det så här?”; ”varför är det här tillåtet men inte det där?”. Med tiden kommer svaren de får på sådana frågor att tas för självklara, eller frågorna inte längre att ställas. Vuxna införlivas i sin värld. Vad de än lärt sig hemma kommer de att hålla för sant, vad som än hålls för rätt i deras värld blir det rätta.

Ändå kommer andra, i andra världar, att tro på något annat och följa andra seder. De är främlingar. Vi är rädda för dem. Varför? För att om deras vanor och trossatser är sanna så förlorar vi vårt hem, eller närmare bestämt känslan av visshet och säkerhet. Vi är hemma i vår värld, men för de andra är det vi som är främlingar. De ser oss på ett annat sätt än vi ser oss själva, liksom vi ser dem annorlunda än de ser sig själva.

Det här är, i korthet, den antropologiska grundhållningen. Men själva subjektet här, ”vi”, kan stå för flera olika saker. Det avgörande är innehållet i detta ”vi”, frågan om vad som gör någon till del av ett ”vi” och någon annan till en del av ”dem”. Främlingar kan bli allierade, till och med vänner, och då vara ”annorlunda” men inte längre främlingar.

I sin personliga identitet bär var och en på flera olika, mer eller mindre generella beståndsdelar, och i en värld av ömsesidiga beroenden är den viktigaste av dem det ”vi” som bestämmer ens plats i den sociala hierarkin. ”Vi, trälar till herr X”, ”vi, medborgare i staden Y”. En vidare tillhörighet är den till en särskild etnicitet (keltisk) eller plats (byn Z), en religion (katolsk) eller ett folk (det franska) och, åtminstone i Europa, även till en nation. Under upplysningen gjorde den vidaste, allt inneslutande identiteten entré: ”vi är alla människor”.

Nationalstaten är i huvudsak en europeisk skapelse. Nationer utgjordes av folk som kunde levde sida vid sida på samma territorium, till och med i samma stad eller by. De gick vanligen inte i krig mot varandra.

De europeiska krigen har i huvudsak bedrivits mellan dynastier, monarkier och religioner; det mest förödande var trettioåriga kriget. De kunde mobilisera vissa etniska grupper som levde i vissa territorier, varav en del definierade sig som ”nationer” inom ett visst imperium – men nationalstater existerade inte.

Ordet ”folk” har burit på två skilda huvudberättelser, varav den ena är biblisk och den andra härrör ur den grekisk-romerska traditionen.

På Sinai gav Gud lagen till Israels folk, med andra ord till alla de män, kvinnor och barn som delade ett historiskt förflutet (arv). Man ansågs

tillhöra ett ”folk” om man delade en tro, språk, berättelser, vanor och annat som uppfattades som etniska särdrag.

Det romerska begreppet ”folk” har varit lika accepterat, men annorlunda. Endast de som inte var adelsmän eller patricier i en fri stad kallades för ”folket”, plebejerna, främst bönder och stadens arbetande skikt. Senare i historien skulle tidningar som försvarade de underprivilegierade, arbetare och bönder, ofta välja titlar som ”Folkets vän” eller ”Folkets röst”.

Till skillnad från ordet ”folk” användes termerna ”natio” eller ”gens” ursprungligen för att beteckna överklassen, aristokratin, socialgrupper som stoltserade med en verklig eller påhittad lång linje av förfäder. De blev också de första nationalisterna, eftersom de utom sina egna besittningar försvarade fransk, engelsk eller tysk jord långt innan nationalstaterna inom imperierna uppstod.

Nationalism, med andra ord den allt annat omfattande och förpliktande identifieringen med en ”nation”, sipprade uppifrån och ner, förenade överklasserna med ”folket” och upplöste efterhand gränserna mellan de olika stånden, adel, präster, borgare och bönder. En del av ett sålunda enat folk gjorde anspråk på att utgöra ”nationen” och skaffade sig på så sätt en privilegierad ställning inom ett imperium eller bland olika furstendömen.

Nationen vann sin stora seger i juli 1914, i strid mot arbetarklassens internationalism och borgarskapets kosmopolitism. Följden var att alla gamla imperier började brytas ner i nationalstater, en utveckling som pågår än i dag.

Men det finns en inkonsekvens, eller snarare paradox, inbyggd i de europeiska nationalstaternas framväxt. Den första nationalstaten, Frankrike, ”la nation”, bar även på upplysningens löften. Den första konstitutionen var en författning för ”människor” och ”medborgare”. Den universella identiteten människa kombinerades med medborgarskapet; en motsägelsefull inre konflikt, där ”människan” alltid och särskilt 1914 skulle visa sig bli förloraren. Fransmän hatade tyskar, tyskar hatade fransmän. Och i den stora process där imperierna bröts ner kom även österrikare, ungrare, slovaker, serber och kroater att hata varandra, liksom turkar och greker.

Ändå kunde idén om en ”universell identitet” aldrig helt glömmas bort.

Nationalstaterna och deras styrande ideologi, nationalismen, framträder alltså i historien i stort sett samtidigt med idén om mänsklighetens universella värden, och därefter har det rått inte bara en klyfta, utan ett bråddjup mellan de två synsätten. En stor paradox: det nationalistiskt fanatiska Europa och den universella humanismens Europa är ett och samma.

Men det finns en skillnad även mellan nationalstater och andra moderna stater, en skillnad mellan Europa och den så kallade ”nya världen”.

I den nya världen kan man ha dubbla identiteter och vara ”irländsk amerikan”, ”afrikansk amerikan”, kinesisk amerikan”, ”italiensk amerikan” eller liknande, det kan man inte i Europa. Fransmannen är bara fransk, tysken bara tysk, ungraren bara ungrare. I en nationalstat kunde ”främlingen” inte integreras utan assimilation. Assimilation

kräver total identifikation med värdnationen och att man överger sin traditionella kultur och religion, sitt förflutna, sina klädkoder och legender. Den som misslyckas med assimilationen förblir paria.

Nationalstatens exkluderande karaktär exemplifieras bäst av historien om de europeiska judarna på 1800- och 1900-talen, och av historien om de två världskrigen. Modern antisemitism (till skillnad från tidigare anti-judaism) är en skapelse av nationalstaten. Det var ingen tillfällighet att nationalismen omvandlades till rasism, eftersom etnisk nationalism rymmer en rasistisk aspekt. Och precis som det första världskriget var nationalstatens seger över internationalism och kosmopolitism blev etnicitet och ras (åtminstone på den tyska sidan) drivkraften bakom det andra.

Efter andra världskrigets förödelse drog Europas länder slutsatsen av nationalstaternas mörka sidor genom att grunda den Europeiska unionen, en skapelse vars betydelse inte bör underskattas. Unionens medlemsstater förbinder sig att inte starta krig mot varandra. Ändå finns än i dag ingen europeisk identitet med samma styrka och tyngd som den nationella identiteten inom medlemsstaterna.

Men européer är inte längre ”främlingar” för andra européer. En fransman är inte längre främling för en tysk, en slovak inte för en ungrare. Nationalistisk ideologi, nationella myter och legender kan fortfarande mobilisera frustrerade befolkningar, kraftfullare ju mer frustrerade de är. Men de verkliga främlingarna är de utomeuropeiska migranterna, de som dyker upp mitt ibland oss från vem vet var, har annorlunda vanor, religioner, traditioner, legender och en annan syn på vad som är sant och falskt. De är terrorister, ockuperar vårt land och förstör det. Nationalstatens inneboende fara visar sig igen. Främlingen borde antingen assimileras eller försvinna helt.

Nu kommer flyktingar från krigshärjade platser i Afrika eller Asien och reser det universella anspråket:

– Det var ni européer som själva kom på att alla människor är födda fria och jämlika, alltså är vi som ni. Följden är att ni borde behandla oss som likvärdiga människor och låta oss leva sida vid sida med er på er fredliga och rika lilla kontinent.

Européerna svarar:

– Det är sant, alla människor är födda fria och jämlika och vi är alla lika, men de flesta borde stanna där de är. Vi har arbetat för våra rikedomar som dessutom är bräckliga eftersom vi också har vår egen fattiga befolkning att föda. Vi har rätten till våra länder och bestämmer vem som kan slå sig ner här. I ett hus man äger gäller vissa regler. Till och med nära släktingar på besök under julen måste hålla sig till husets regler.

Främlingen frågar:

– Måste man sätta upp regler innan man rusar in i ett hus för att rädda människor undan döden? Om inte, varför kan ni inte villkorslöst öppna era hem för flyktingar?

Européen svarar:

– Vi kan ta emot flyktingar utan villkor och låta dem bo i flyktingläger tills det är säkert för dem att återvända. Men även då bör de följa vissa regler.

– Samma regler? Eller andra? Och vilka är husets regler?

Om jag vore amerikan skulle jag svara:

– Husets regler är de statliga lagarna. Alla måste följa statens lagar, antingen de föreskriver ens uppförande gentemot andra eller mot den egna släkten, fru och barn inräknade.

– Det låter godtagbart, svarar främlingen, men vissa förelägganden i vår religion gör att vi inte alltid kan följa statens regler.

– Tyvärr, säger amerikanen, i så fall kan jag inte låta dig bo i mitt hus.

Men jag är inte amerikan, jag är europé och medborgare i en nationalstat. I våra nationalstater finns betydligt fler husregler än i den nya världen. Man måste lära sig landets språk och traditioner, följa de inföddas sedvanor, deras sätt att uppföra sig privat och offentligt och inte nog med det, man måste se sig som en del av nationen.

– Och om jag nu inte gör det?

– Då kommer du att bli utstött och inte få något bra jobb, och dina barns vägar för att röra sig socialt uppåt kommer att vara stängda.

– Ni begär för mycket av oss, protesterar främlingen.

– Ja, jag vet, men ni måste förstå att även vi har våra traditioner. Länge kallade vi oss själva vita i motsats till färgade, och den sortens rasism bär tyvärr vissa av våra landsmän på än i dag. Vi har ansett oss vara den kristna kontinenten, och den traditionen är det inte lätt att överge. Vi har ansett oss vara framstegsvänliga folk och inte bara teknologiskt, vi ser oss också som liberala demokrater i många aspekter av vårt dagliga liv.

– Ni är mycket märkliga människor, anmärker främlingen.

Det finns skeenden som är oundvikliga, och det är bättre att möta dem öppet än att försöka undgå dem. Strömmen av flyktingar och migranter till Europa är inte något tillfälligt, utan något oundvikligt som inte enbart har att göra med krig, massmord och grymheter i flyktingarnas hemländer, eftersom massmord, hunger och grymhet är lika gamla som människan. Skeendet är oundvikligt först och främst för att det är en följd av moderniteten i allmänhet, av teknologins globalisering, av massmedia, och i synnerhet av det obegränsade informationsflödet. Varav samtliga är europeiska och amerikanska skapelser.

Om man gillat att klockan rört sig i din favoritriktning kan man inte få den att gå baklänges även om man skulle vilja. Vill du det?

Det vore hälsosamt om nationalstaternas husregler närmade sig den nya världens regler: ”Gör som din tradition föreskriver så länge den inte begränsar andras frihet, varken vår frihet eller friheten för någon av ditt eget folk.”

Assimilation kan ändå finnas kvar som en möjlighet, ett tillval, men inte som ett föreskrivet villkor för integration.

Man kan föreställa sig att den antropologiska hållningen ändå skulle kunna anpassas till universalismens. Inte utan påfrestningar, men även om det går långsamt så skulle det kunna ske om Europeiska unionen verkligen tog sig an utmaningen.

Jag vet att det är en överoptimistisk ståndpunkt. Men om man slår vad ska man satsa på det allra bästa utfallet.

Agnes Heller

Övers från engelska: Lars Linder “

“Filosofen Agnes Heller föddes 1929 i Budapest. Hon tillhörde den marxistiska Budapestskolan under filosofen György Lukás. Flera gånger uteslöts hon ur kommunistpartiet på grund av antikommunistisk verksamhet.

Hon gick i exil i Australien 1977 efter att ha lämnat marxismen. 1986 flyttade hon till New York där hon innehaft Hannah Arendt-professuren i filosofi på The New School University.

Nu bor hon åter i Budapest.

Agnes Hellerhar erhållit en rad priser och utmärkelser, bland annat Wallenbergmedaljen 2014 och Internationale Willy-Brandt-Preis 2015.

Texten är en förkortad version av det anförande Agnes Heller i dag håller på ”Cosmopolitism & Exile”, ett seminarium om judisk kultur i samarbete mellan föreningen Judisk kultur i Sverige och DN. Efteråt leder DN:s Björn Wiman ett samtal med henne samt Erez Bitton, Amit Goren, Aris Fioretos och Mona Masri. “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Utred hoten mot kristna

Så kommer rapporter om ytter-ligare ett drama med dödlig utgång på ett flyktingboende, denna gång utanför Söderhamn.

Vi vet ännu för lite om vad som hänt. Men klart är att trångboddhet, ovisshet om framtiden och traumatiska minnen skapar starka spänningar. Det är förmodligen omöjligt att skapa ett samhälle, och ett flyktingmottagande, där vi är garderade mot liknande tragedier. Det enda vi kan göra är att försöka.

Ett led i detta är att få stopp på det sekteristiska hatet som följer med vissa flyktingar från krigen och konflikterna i deras hemländer.

De senaste månaderna har vi sett flera exempel där flyktingar säger sig ha hotats och utsatts för våld bara för att de är kristna:

En man i 25-årsåldern dömdes för att ha hotat att skära halsen av en kristen medboende – och även ha hotat dennes muslimske rumskompis, för att han bor med en kristen.

I Småland kände sig en kristen familj tvungen att lämna sitt asylboende. And-ra flyktingar hade krävt att de skulle sluta bära kors om halsen och hålla sig borta från gemensamma utrymmen när muslimer var där.

En pakistansk man och hans hustru konverterade till kristendomen från islam. Grannarna på deras asylboende i Västsverige störde sig på att kvinnan bar byxor och inte slöja. Till slut sprayade någon på väggen en uppmaning att döda mannen.

En kristen kvinna från Irak, också konvertit, berättar om hur hon kallas ”hora” och ”avfälling” av andra på boendet. De säger att hon och hennes familj ska skickas tillbaka till Irak och dödas där.

Exemplen kommer alla från svenska dagstidningar. Det finns många fler.

Nyligen berättade journalisten och aktivisten Nuri Kino om sina planer att starta ett asylboende enbart för kristna flyktingar. I SvD skriver han:

”Uppenbarligen brister vi nu stort i att kunna skydda dem i de befintliga boendena. Vi kan inte leva kvar i en romantisk bild av en harmonisk mosaik av religioner och etniciteter på våra asylboenden, den tiden är förbi.”

Hårda ord. Men klart är att många flyktingar känner sig hotade – inte bara kristna, utan även till exempel shiiter, ateister och inte minst hbtq-personer.

Så har också Migrationsverket nu börjat diskutera med RFSL om särskilda hbtq-boenden. Det är tragiskt att det ska behövas, men betydligt värre om människor inte känner sig säkra på de asylhem som finns.

En sak är säker. Problemet kommer inte att lösa sig självt. Utan RFSL:s engagemang är det tveksamt om Migrationsverket gjort något. Samma sak gäller andra hotade minoriteter – här har Svenska kyrkan och andra kristna samfund en viktig roll att spela.

Samtidigt finns ett stort dilemma i problemformuleringen ”kristna hotas av muslimer på asylboenden”. Den passar mycket väl in i den islamfientliga agendan. Historier om aggressiva muslimska flyktingar florerar på hatsajterna. Rykten får vingar, sanningen beläggs med fotboja.

Kanske är det den risken som får svenska tidningar och debattörer att tala så tyst om hoten på asylboenden. Vi är vanligtvis snabba att uppmärksamma och fördöma attacker mot minoriteter, men vad gäller utsatta kristna flyktingar är det förvånansvärt tyst. Det är egentligen bara den kristna tidningen Dagen som regelbundet och med stora bokstäver skriver i ämnet.

I veckan debatterades dock problemet i riksdagen. Det var Désirée Pethrus (KD) som hade ställt en interpellation till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson. Hon har tidigare tagit upp ämnet i en skriftlig fråga till samma minister.

”Varje vecka får jag mejl och telefonsamtal om vad som händer ute på våra asylboenden gentemot kristna personer”, sa Pethrus i kammaren.

I sina svar har Johansson återkommit till att Migrationsverket inte gör någon uppdelning i etnicitet eller religion på asylboendena. Det tycks över huvud taget som att mycken kunskap saknas om hur ofta och hur allvarligt minoriteter utsätts. Det borgar för ytterligare rykten – och för att hoten och hatet kan fortsätta.

Det är dags att situationen för de kristna och andra minoriteter utreds snabbt och ordentligt. Vi måste veta hur stort problemet är, hur hoten ser ut – och hur de bäst kan åtgärdas.

Asyl kommer av grekiskan och betyder ungefär ”okränkbar tillflyktsort”. Ingen som söker skydd i Sverige ska riskera att kränkas av samma intoleransens kolportörer som orsakade flykten.

DN “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Filmen blir barnvakt i skolan

Rubriken i Göteborgs-Posten lyder: ”Vi fick välja mellan att se på film eller ha matte”.

Artikeln, från Sjumilaskolan i Göteborgsstadsdelen Biskopsgården, är en rätt typisk skildring av en skoldag i ett utsatt område i Sverige 2016. Det är många elever utan godkänt betyg, ”otrygghet för både elever och lärare” och många nyanlända, som trots bristande språk-kunskaper hamnar i vanliga klasser. Eleverna har ofta vikarier, vilket lätt leder till mer stök än vanligt.

En av vikarierna håller en lektion som är rubricerad matte. Men det är i själva verket visning av västernfilm: ”I stället för att lösa mattetal får eleverna i 8B se revolverdueller, barslagsmål och saloon-flickor som torkar sperma från ansiktet.”

En elev förklarar: ”Vi fick välja att se på film eller ha matte och de flesta valde film.” Vilket inte är helt märkligt, eftersom en av definitionerna på sund ungdom är just att man i alla lägen föredrar att se film framför att räkna mattetal.

Just det där med att titta på spelfilmer tycks vara en farsot som sveper genom svenska skolor. På det omskrivna Ross Tensta gymnasium var det eleverna själva som satt med sina mobiler, men utan hörlurar, och såg film på lektionstid. Det är ett beteende som går igen på flera ställen.

Men metoden används också alltför ofta av lärare. Jag frågar en närstående högstadieelev, som går på en av Stockholms högst ansedda skolor, om hens erfarenhet av film på lektioner. Hen säger att fenomenet är mest kopplat till tiden före jul: ”Senast såg vi bland annat ’Nyckeln till frihet’”.

Utan svensk undertext? ”Nej nej!”

Vad lärde du dig av det? ”Att jag inte tyckte lika illa om ’Nyckeln till frihet’ som jag hade trott.”

Mina egna filmminnen från skolan är knapphändiga. Vid något tillfälle fick vi se en dokumentär om Förintelsen, sedan vill jag minnas att vi en handfull gånger såg Kenta knarka loss i Stefan Jarls ”Ett anständigt liv”.

En gymnasielärare gjorde en bra sak. Hon släpade med oss till Filminstitutet där vi såg den expressionistiska ”Dr. Caligaris kabinett” från 1920, med efterföljande diskussion och analys. Och visst är filmkunskap i skolan viktigt i dagens bildsamhälle med tillhörande skriande behov av källkritik. Men då ska det förstås vara en medveten del av undervisningen, inte något som lärarna tar till för att de inte orkar undervisa just då.

Och inte något som eleverna ska kunna välja i stället för matte.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Farlig väg tillbaka till stabilitet

Misstron mot den kinesiska valutan är nu så stark att landet passerat- den punkt där det friktionsfritt går att övergå från fast till rörlig växelkurs. Krisen kräver mer genomgripande reformer.

Kinas agerande när det gäller hanteringen av växelkursen har irriterat den globala finansmarknaden i månader nu. Mer exakt är det förvirringen kring detta som har skapat irritation. Kinesiska makthavare har skött sig dåligt när de har kommunicerat sina avsikter och därigenom stärkt omvärldens uppfattning att de inte vet vad de gör.

Det är dock lättare att kritisera kineserna än att komma med konstruktiva råd. Faktum är att den kinesiska regeringen inte längre har något bra alternativ.

Landet skulle utan tvivel alltså må bättre av en mer flexibel växelkurs, vilket i sin tur skulle stoppa spekulationen i dess valuta och dämpa nedgångstendenserna i dess ekonomi. Men erfarenheterna av hur det är att ersätta en fast växelkurs med en rörlig visar att Kina redan har passerat den punkt där övergången kunde ha skett friktionsfritt.

Ett land kan bara lämna en fast växelkurs utan allvarliga störningar när det finns en tillit i ekonomin, vilket skapar en medvetenhet om att en rörlig växel-kurs kan medföra såväl att valutan stärks som att den försvagas. Så var läget för Kina en gång i tiden, men inte nu längre.

Detta försätter kinesiska makthavare i samma situation som den irländske turisten som frågar om vägen till Dublin och får till svar: ”Om jag var du skulle jag inte utgå härifrån.”

Vad är då Kinas minst dåliga alternativ? Makthavarna kunde gå vidare med sin strategi att låsa sin valuta till en korg med andra valutor och fortsätta arbetet med att omstrukturera och skapa balans i sin ekonomi. Men att övertyga skeptiker om att de tänker hålla fast vid den strategin kommer att ta tid, med tanke på den senaste tidens felsteg. Och investerare kommer då att vara kallsinniga.

Det är de redan. Utflödet av valuta ligger nu på 100 miljarder dollar per månad och enkel matematik visar att en reserv på 3 000 miljarder dollar bara räcker i ett par år. Kapitalflykten intensifieras dock när kassakistorna nästan är tomma så att reserverna skulle räcka i två år är en falsk förhoppning.

Ett alternativ är att den kinesiska valutan skulle få röra sig mer fritt. Centralbanken kunde skriva ner den med, säg, 1 procent per månad för att stärka kinesiska exportföretags konkurrenskraft och stilla oron för att den är övervärderad.

Men med tanke på att omvärldens efterfrågan sviktar bidrar inte denna blygsamma depreciering på något avgörande sätt till att exporten och den ekonomiska tillväxten gynnas. Dessutom skulle kapitalflykten öka om valutan miste 1 procent av sitt värde varje månad.

Ett annat alternativ är en devalvering med, säg, 25 procent. Detta skulle i ett slag stärka exporten. Att skriva ner valutan så att den blir

undervärderad anses leda till att investerare förväntar sig att den ska återhämta sig och då vänds flykten av kapital till ett inflöde.

Detta förutsätter naturligtvis att alla är övertygade om att en devalvering inte förebådar ännu en och att investerare inte påverkas av att de kinesiska myndigheterna sviker sitt tidigare löfte att inte göra någon jättedevalvering. Något som också talar emot en stor nedskrivning av renminbin är att kinesiska företag, som redan är hårt trängda, har 1 000 miljarder dollar i skulder i utländsk valuta och att dessa skulle bli betydligt svårare att hantera vid en stor devalvering.

Uteslutningsmetoden leder till att Kinas återstående alternativ är att stärka kapitalkontrollen och hindra att renminbi växlas i Kina mot utländsk valuta som förs ut ur landet.

Skyddade av denna finansiella kinesiska mur kunde myndigheterna låta sin valuta röra sig mer fritt och låta den depreciera utan att det leder till kapitalflykt. De skulle få andrum för att genomföra reformer som skapar förtroende och begränsa långivningen till olönsamma företag och tvinga dem att dra ner på kapaciteten. De kunde bättre hantera problematiska lån och ge kapitaltillskott till banker vars balansräkningar hade sargats av dessa åtgärder. De kunde kort sagt återupprätta förtroendet.

Chefen för Japans centralbank, Haruhiko Kuroda, är en av de få som har föreslagit åtgärder som dessa. De flesta nationalekonomer är skeptiska. De menar att följden skulle bli att Kinas försök att göra sin valuta internationell försvårades och att IMF skulle störas eftersom renminbin nyligen blev en av de fyra viktiga valutor som ingår i dess valutakorg, SDR.

Den viktigaste invändningen är dock att kontrollåtgärderna skulle minska incitamenten till reformer. Utan press från den internationella kapitalmarknaden skulle de kinesiska myndigheterna vika sig för de statligt ägda företagen och lokala makthavare som föredrar bekväm tillgång till likviditet och möjligheter att omförhandla lån.

Risken för återfall i gammalt beteende är också stor. Om så sker skulle det andrum som skapats av bättre kapitalkontroll snabbt vittra sönder och problemen sprida sig. Växelkurskrisen skulle övergå i ekonomisk kollaps. Det bästa för Kina – och för världen – är att de kinesiska makthavarna inser att en kris är en möjlighet som man inte ska låta gå förlorad.

Barry Eichengreen Eichengreen är ekonomiprofessor vid Berkeley-universitetet och en av världens ledande experter på finanskriser.

Översättning: Claes Göran Green “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

”Slopa effektskatten och höj kärnavfallsavgiften”

“ Kärnkraften. Lämna skendebatten om att effektskatten bär skulden till kärnkraftens lönsamhetsproblem. Fasa i stället ut den och se till att kärnkraften betalar fullt ut för sina miljökostnader. Och fokusera i stället på att utveckla ett helt förnybart elsystem. Så bör Energikommissionens underlag till uppgörelse se ut, skriver Svante Axelsson.

Just nu fortgår analysarbetet för Energikommissionen, vars uppdrag är att lämna ett underlag till en bred politisk överenskommelse om den långsiktiga energipolitiken. En viktig fråga i de pågående diskussionerna handlar om effektskatten på kärnkraft. Frågan är aktuell på grund av kärnkraftens olönsamhet samt Vattenfalls utspel om att behöva stänga fler kärnkraftverk ifall skatten inte slopas.

Effektskatten är en fiskal skatt – syftet är inte enbart att styra elproduktionen, utan den utgör också en viktig intäkt i statsbudgeten. Både den rödgröna regeringen och alliansregeringen har genomfört höjningar av skatten. Även förnybara energislag beskattas; vattenkraften betalar mer i fastighetsskatt per kWh än vad kärnkraften betalar i effektskatt.

Effektskatten har i debatten framhållits som en ”straffskatt” på kärnkraft. På grund av den ekonomiskt ansträngda situationen för kärnkraften har Svensk energi och Liberalerna krävt att skatten ska slopas. Moderaterna vill att den ska sänkas. Förhoppningen tycks vara att om bara kärnkraften slipper effektskatten så har kärnkraft en framtid i Sverige. Ingenting kan vara mer felaktigt. Kärnkraftens ekonomiska kris är mer omfattande än så. Lönsamhetsproblemen för kärnkraften beror framför allt på följande tre omständigheter:

1 Elpriset är lågt och kommer att fortsätta sjunka. Marknadens låga elpris beror på att utbudet av el är större än efterfrågan. I dag är priset cirka 20 öre per kilowattimme (kWh) och det tioåriga terminspriset på elbörsen Nordpool är endast 18 öre/kWh. Det finns ingenting i dag som tyder på att elpriset är på väg upp. I takt med ökad andel förnybar el i ledningarna kommer marginalkostnaden för ny el tvärtom att minska. När vattenkraften, vinden och solen väl är utbyggd kommer kostnaden för varje producerad kWh att vara mycket låg, eftersom regnet, vinden och solen är gratis. Det gynnar energiintensiv industri och hushåll, som får allt lägre elkostnader, men innebär lägre intäkter för elproducenter.

2 Höjda säkerhetkrav efter Fukushima. En av orsakerna till att olyckan i Fukushima blev så katastrofal var att kylningen av härden slogs ut. Nya EU-krav på ökad säkerhet innebär att alla reaktorer måste ha oberoende härdkylning senast 2020. Därför måste de gamla reaktorerna investera i oberoende härdkylning, vilket kostar cirka 2 miljarder kronor per reaktor. Detta krav, och inte effektskatten, är huvudorsaken till att de äldsta reaktorerna kommer att läggas ned. Investeringen lönar sig inte med den begränsade kvarvarande livslängden för reaktorerna.

3 Produktionskostnaderna överstiger försäljningspriset. Att producera kärnkraftsel kostar enligt OKG cirka 30 öre per kWh inklusive effektskatten. Försäljningspriset är som sagt för närvarande endast cirka 20 öre. Även om effektskatten på cirka 7 öre per kWh tas bort skulle förlusten ändå vara 3 öre per kWh. Flera kärnkraftverk går alltså med förlust, med eller utan effektskatten. Därför är det också logiskt att Vattenfall och Eon under 2015 beslutade att fyra av de mest olönsamma reaktorerna ska avvecklas.

Trots att kärnkraften har stora lönsamhetsproblem betalar den alltså i dag en fiskal skatt. Detta leder till en onödig debatt om ”straffbeskattning”, där effektskatten felaktigt får skulden för kärnkraftens lönsamhetsproblem. Samtidigt betalar kärnkraften i dag inte ett korrekt pris för sina miljökostnader och risker.

Därför anser Naturskyddsföreningen att det är marknadsmässigt logiskt att effektskatten successivt tas bort. Vi anser att skatterna i möjligaste mån bör ha en miljöstyrande effekt, och därför är det bättre att ta ut skatt på elanvändningen, som styr mot energieffektivisering, än att lägga fasta skatter på elproduktion.

För att få ett korrekt marknadspris måste ytterligare en utgångspunkt vara principen om att förorenaren betalar, det vill säga att alla kraftslag ska betala för sin miljöpåverkan. Elbolagen måste börja stå för sina fulla miljökostnader och risker. I dag är det framför allt två marknadsmisslyckanden som behöver rättas till för att denna utgångspunkt ska kunna anses uppfylld:

Kärnavfallsavgiften är för låg. Enligt Strålsäkerhetsmyndigheten bör avgiften till den så kallade kärnavfallsfonden, som har till uppgift att finansiera avfallshanteringen och demonteringen av uttjänta reaktorer, höjas från dagens cirka 4,1 öre till 5,5–6,7 öre per kWh. På så vis kan det säkerställas att notan inte hamnar hos skattebetalarna i slutändan. Avgiften kan behöva höjas ytterligare. Enligt beräkningar av Strålsäkerhetsmyndigheten är ett pris på 10 öre per kWh inte orimligt i framtiden.

Reaktorägarna måste ta ett större ekonomiskt ansvar vid en olycka. Olyckan i Fuku-shima uppskattas ha kostat samhället cirka tusen miljarder kronor. I dag måste reaktor-ägare i Sverige försäkra sig för att kunna betala kostnader motsvarande enbart 3,5 miljarder kronor vid en eventuell olycka. I juni 2010 gav riksdagen regeringen mandat att införa ett så kallat obegränsat skadeståndsansvar för ägare av svenska kärnkraftverk. Lagen har ännu inte trätt i kraft. Försäkringskravet på bolagen uppgår dessutom till endast 12 miljarder kronor, det vill säga en bråkdel av den eventuella kostnaden av en olycka. Om atomansvarighetslagen ska ha någon reell effekt för att skydda skattebetalarna från enorma kostnader bör beloppet successivt höjas till åtminstone 100 miljarder kronor.

Oberoende skatter och avgifter är den tekniska livslängden för de befintliga svenska kärnkraftsreaktorerna begränsad. Med de låga elpriserna i åtanke är det orimligt att tro att ny kärnkraft någonsin kan bli lönsam i Sverige utan subventioner. Kärnkraften är och kommer att vara relativt olönsam oavsett om vi behåller, sänker eller slopar effektskatten. Erfarenheter från pågående nya kärnkraftsbyggen i Europa visar att ny kärnkraft kan kosta en krona per kWh att bygga, vilket är fem gånger så mycket som det pris producenterna i dag får på elbörsen.

De viktigaste åtgärderna för att säkra industrins och hushållens tillgång på el i framtiden är i stället att fortsätta bygga ut förnybar energi, stimulera användarsidan till att spara energi och att kapa effekttoppar.

Det är dags att lämna skendebatten om att effektskatten bär skulden till kärnkraftens lönsamhetsproblem. Låt oss i stället successivt fasa ut skatten och se till att kärnkraften betalar fullt ut för sina miljökostnader och risker. Då kan vi fokusera samtalen på hur vi utvecklar ett hundra procent förnybart elsystem, där kärnkraften stegvis och på ett balanserat sätt avvecklar sig själv. Det borde Energikommissionens underlag till energipolitiska uppgörelse bygga på.

Svante Axelsson, generalsekreterare, Naturskyddsföreningen “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

”Sverige bör arbeta för en gemensam nordisk gräns”

“ Nordiskt samarbete. När Danmark nu aviserat att man överväger långsiktiga gränskontroller mot Tyskland öppnar sig en möjlighet att arbeta för en gemensam nordisk gränsbevakning, skriver sverigedemokraterna Jimmie Åkesson och Aron Emilsson.

De nordiska länderna utgör några av världens mest framstående välfärdssamhällen och ekonomier. Våra länder har lång gemensam historia och ett långvarigt och väl utvecklat samarbete. Våra 26 miljoner invånare utgör en ringa del av Europas och världens befolkning, men tillsammans har vi åstadkommit starka, stabila ekonomier, 200 år av fred, stark innovationskraft och en nordisk välfärdsmodell med gott renommé världen över. Vi har helt enkelt mycket att vara stolta över.

Norden upplever just nu sin största prövning på mycket länge. Den omfattande invandringen till Sverige och på senare år också till våra grannländer påverkar såväl ekonomi som kultur och utbildningsnivå. Vid det här laget är det också tydligt att dagens folkvandringsvåg till vårt land och närområde utmanar det europeiska och nordiska samarbetet i grunden.

De senaste månaderna har medier rapporterat flitigt om hur de gränskontroller som införts vid de dansk-svenska och tysk-danska gränserna delvis innebär ett nytt läge och kanske ett mer ansträngt förhållande till våra omgivande länder. Politiker och andra debattörer kritiserar gränskontrollerna i Öresund för att motverka mobiliteten och försvåra för pendlare. Medier och politiker i Norden har på senare tid lyft frågan till en nordisk nivå och antytt att gränskontrollerna försämrar det nordiska samarbetet och backar bandet när det gäller nordisk integration.

Det är förvisso så att det europeiska samarbetet försvårats sedan EU:s yttre gränser inte längre upprätthålls och efter att Dublinförordningen satts ur spel. En viktig grund för tillit och samförstånd har eroderat. Det är de facto dessa två problem som bäddat för ansträngda förhållanden inom EU, inte svenska gränskontroller. Det är inte heller svensk gränskontroll som hotar det nordiska samarbetet. Vad som länge har komplicerat förhållandet med våra grannländer är Sveriges ohållbara invandringspolitik och den från regeringshåll i vissa fall nedsättande synen på våra grannländers hantering av densamma.

En splittrad nordisk röst i EU, där våra grannländer fört en ansvarsfull invandringspolitik men Sverige svikit i hanteringen av migrationen, har lagt grunden för den extraordinära situation vi ser i dag och som tvingar oss till åtgärder såsom id-kontroller mellan Sverige och Danmark.

Sverigedemokraterna tror starkt på ett närmare nordiskt samarbete på flera plan och på god mobilitet för pendlare i Öresundsregionen och våra andra gränsområden. Vi visar vilja till fördjupat nordiskt samarbete på riktigt, genom vårt riksdagsarbete och inte minst i våra samtal och vårt arbete i Nordiska rådet. Att vi samtidigt anser att vårt land behöver kontroll över våra gränser står inte i motsättning till det. Ändå finns det nog anledning att vara självkritisk och fundera kring de svårigheter som uppstått när rörligheten inom Norden har inskränkts.

En oansvarig invandringspolitik har lett till att påfrestningen för Sverige har blivit för stor och med migrationsverkets senaste prognos ser trycket ut att fortsatt vara högt. Gräns- och id-kontroller har upprättats, vilket till en början lade ett stort ansvar på till exempel Danmark att hantera många asylsökande. Mot bakgrund av detta blev av förståeliga skäl Danmark ansträngt och pendlare i Öresundsregionen fick för första gången möta trösklar och fördröjd restid i vid resor över sundet.

Våra nordiska länder har en lång tradition av såväl närhet som formaliserat samarbete – sedan 1952 genom Nordiska rådet och 1971 förstärkt genom det Nordiska ministerrådet. Den nordiska passunionen från 1957 är äldre än EU:s inre rörlighet och den gemensamma arbetsmarknaden har knutit samman våra länder sedan åtminstone 1962. Det nordiska samarbetet har sammanfattningsvis sedan 1950-talet – helt utan överstatlighet – nått en nivå av samverkan och vardaglig integration mellan våra länder i en grad EU inte är i närheten av att lyckas med. Denna samverkan och mobilitet är värd att värna om. I ett läge där Danmark nu aviserat att man överväger långsiktiga gränskontroller gentemot Tyskland öppnar sig en möjlighet att arbeta för en gemensam nordisk strategi för gemensam nordisk gränsbevakning.

En nordisk yttre gräns där vi genom gemensamma resurser tar ansvar för Norden i ett läge då EU:s yttre gräns kollapsat. Med en gemensam nordisk yttre gränskontroll uppnår vi många fördelar: ordning och reda i en orolig tid, avlastning för polisen, fördjupad samverkan på riktigt och en möjlighet att slopa våra nationella gränskontroller internt för god mobilitet inom Norden, såväl för gränspendlare som för företag och handelsutbyte.

När nu Danmarks statsminister Lars Lökke Rasmussen också föreslagit att de nordiska länderna borde samarbeta för en gemensam nordisk gräns i stället för de interna kontroller vi i dagsläget har, är förutsättningarna goda för att diskutera det här på allvar. De danska social-demokraterna har också visat intresse för förslaget, men vill höra hur övriga Norden resonerar.

Vi uppmanar därför regeringen att på allvar se över dessa möjligheter och i samverkan med berörda ministrar och regeringar sträva efter att uppnå detta. Det har också uttryckts oro, vilket är förståeligt, men denna kan mötas med breda förhandlingar och ansvarsfull förankring. Det här måste ses som en möjlighet: För tätare utbildningsutbyte och ekonomisk tillväxt och för att återigen gå mot ett mer gränslöst Norden internt, samtidigt som vi hjälps åt att behålla kontrollen av gränsen till Norden externt. Nordens sak är vår och vår sak är Nordens. Tillsammans kan vi lägga kraft och konkretion bakom orden, tillsammans är vi starkare!

Jimmie Åkesson (SD), partiordförande
Aron Emilsson (SD), riksdagsledamot och ledamot av Nordiska rådet.”

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

"Jag vill att mina barn ska bli del av samhället här."

Farid Mohammed, 46 år, jurist, Aleppo:
Jag hade ett bekvämt liv innan kriget. Det var svårt att vara kurd i Syrien, för det fanns ingen frihet, men det var ändå bättre än efter att kriget börjat. Jag jobbade med civilrättsmål och hade ett jobb.

Nu har hela min familj lämnat Aleppo. Jag vill lära mig svenska, bli en del av samhället och få ta del av den svenska kulturen. Och jag vill att mina barn ska bli del av samhället här.

Jag saknar mitt land mycket och all den historia som fanns i min stad. Den är borta nu.

Evelyn Jones "

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

" Ny moderat offensiv mot de rödgröna ministrarna

Moderaterna ökar trycket mot regeringen genom att lämna in allt fler KU-anmälningar mot de rödgröna ministrarna. Det senaste året har M lämnat in sammanlagt 30 anmälningar – överlägset flest av alla och mer än på länge. – Det är ett sätt att ge regeringen nålstick, säger statsvetaren Jonas Hinnfors.

I takt med att regeringen tappar stöd i opinionen och Moderaterna samtidigt lockar fler väljare har trycket ökat mot M-ledningen att fälla den rödgröna ministären. Men hittills håller partiledaren Anna Kinberg Batra emot – väl medveten om att det skulle bli minst lika bekymmersamt för en alliansregering som för de rödgröna att skapa majoriteter i riksdagen.

Samtidigt understödjer M-ledningen ett krypskytte mot regeringens arbete på flera plan. Under hösten och vintern har Moderaterna kraftigt ökat trycket på enskilda statsråd genom allt fler anmälningar till konstitutionsutskottet. Enligt DN:s sammanställning har M-märkta riksdagsmän lämnat in totalt 30 KU-anmälningar det senaste året – en fördubbling jämfört med motsvarande period året innan.

– Det här handlar om att vi har en regering som inte sköter ämbetet tillräckligt väl, säger partisekreterare Tomas Tobé.

Moderaterna har tidigare flaggat för att partiet kan komma att rikta misstroendevotum mot enskilda statsråd.

– Frågan om misstroende handlar om en helhetsbedömning och KU:s granskning skulle kunna vara en del i något sådant. Men det är inte av den anledningen som Moderaterna anmäler till KU. Vi försöker granska statsråden och regeringen och utifrån det görs ett antal anmälningar, säger Tomas Tobé.

Men det finns de som ifrågasätter om M verkligen har fog för att lämna in så många klagomål. Tommy Möller, professor i statsvetenskap, har gått igenom de senaste KU-anmälningarna från Moderaterna.

– Flera av de här anmälningarna framstår i mina ögon som lite märkliga. Man borde välja andra sammanhang för att framföra den här kritiken mot regeringen, till exempel genom interpellationer eller debatt-artiklar, säger han.

Han misstänker att anmälningarna till stor del är ett sätt för partiledningen att lugna den interna opinionen.

– En tolkning som ligger nära till hands är att man vill demonstrera handlingskraft. Det finns ju en kritik inom Moderaterna om att man har vikt ner sig för regeringen. Många menar att man ska fälla regeringen, men den möjligheten står egentligen inte till buds eftersom flera allianspartier är motståndare till den tanken. Moderaterna äger inte den frågan på det sätt som en del interna kritiker föreställer sig, säger Tommy Möller.

Hans statsvetarkollega Jonas Hinnfors ser en långsiktig trend där KU:s granskningar blir allt mer politiserade. Men den moderata strategin kräver enligt honom delikata avvägningar.

– Det är svår strategisk balansgång som Anna Kinberg Batra måste gå. Hon måste å ena sidan hålla igen, för det skulle nog inte funka att ta över regeringsmakten, å and-ra sidan köra på och visa att man är en aktiv opposition. Då kan man använda sig av KU som ett sätt att ge regeringen nålstick. Framåt 2017 kan man ha byggt upp en bild av en regering som är svag och gör mycket fel, säger Jonas Hinnfors.

Rasmus Törnblom, ordförande för Moderaternas ungdomsförbund (Muf), hör till dem som öppet förordar att den borgerliga alliansen

borde försöka ta över makten redan nu. Enligt honom speglar det stora antalet KU-anmälningar att regeringen inte klarar sitt jobb. Det ställer i sin tur krav på Moderaterna och Alliansen, anser Törnblom.

– Jag tycker att man borde försöka få bort den här regeringen. Antingen tar man dem en och en och fäller statsråd som uppenbarligen missköter sig eller också försöker man få igenom en budget, säger Rasmus Törnblom.

Muf-ordföranden anser dock att ett maktövertagande kräver att hela Alliansen är överens om strategin.

– I grund och botten tycker jag att det borde ske så snart som möjligt men det måste finnas en vilja hos alla partierna.

Riksdagsledamoten Finn Bengtsson har genom sitt motstånd mot Decemberöverenskommelsen kommit att personifiera den aktivistiska linjen inom Moderaterna. Han menar att när partiet nu skruvar upp trycket på regeringen genom KU-anmälningar och tillkännagivanden måste man också vara beredd att ta konsekvenserna.

– Om de här KU-anmälningarna leder till anmärkningar mot en eller flera ministrar, och de samtidigt inte har tillmötesgått tillkännagivanden som riksdagen gjort, då rycker ett misstroendevotum närmare. Ett misstroende mot statsministern är ju ett snabbspår till att fälla regeringen. Skulle regeringen falla, då måste vi ju ha en budget klar för att kunna vara ett alternativ om det utlyses extraval. Vi har en mycket skakig period framför oss, säger Finn Bengtsson.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“ **Fakta. KU granskar regeringens arbete**

Konstitutionsutkottet (KU) är ett av riksdagens 15 utskott, med ledamöter från samtliga åtta riksdagspartier. Uppgiften är att granska om regeringen och dess ministrar sköter sitt arbete enligt de lagar och regler som gäller. Riksdagsledamöterna kan anmäla vad och vilka ministrar man anser behöver granskas. KU lämnar sedan ett betänkande till riksdagen där ministrar kan få kritik. Det i sig leder inte till att någon behöver avgå.

Misstroendeförklaring är däremot en möjlighet för riksdagen att avsätta ministrar. För att en sådan omröstning ska hållas måste minst 35 ledamöter begära det. Om en majoritet röstar för är det aktuella statsrådet tvunget att avgå. Drabbar detta statsministern så avgår hela regeringen.

Tillkännagivanden är ett annat sätt för riksdagen att demonstrera sin makt gentemot regeringen. Det innebär att en majoritet tillkännager vad man anser att regeringen bör göra i en viss fråga. Regeringen är inte skyldig att följa beslutet men förväntas bemöta det.

Fotnot: Flera ministrar kan förekomma i en och samma anmälan och vissa anmälningar gäller hela regeringen i dess helhet. “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Mycket att tjäna på storpack

Många kunder har haft känslan länge – att mindre förpackningar blir dyrare än storpack. En konsumentförening har nu undersökt saken och kommit fram till att små förpackningar i vissa fall är dubbelt så dyra.

Konsumentföreningen Stockholm, KFS, bestämde sig för att efter åratal av frågor från medlemmar undersöka prisskillnaden mellan små och stora förpackningar. Resultatet, som presenteras i dag, visar skillnader i kilopris på mellan 0 och så mycket som 105 procent.

KSF valde slumpvis ut 27 livsmedel som säljs i liten och stor förpackning. Under två veckor i september-oktober 2015 granskades priset, dels på Coop Extra på Medborgarplatsen, dels på Ica Supermarket på Folkungagatan i Stockholm.

Resultatet av granskningen visar att priserna kan variera mycket. Den mindre förpackningen Wasa husman knäcke har ett kilopris som är 90 procent dyrare än den större förpackningen, båda från Coop.

– Det förvånade mig att skillnaden var så stor, att den kanske låg på 20–30 procent hade jag koll på, säger Louise Ungerth, chef för Konsument och Miljö på KFS.

I medeltal är prisskillnaden i butik mellan stor och liten förpackning 29 procent på Ica och 31 procent på Coop inklusive moms för de undersökta varorna. Att mer än en av fyra av de undersökta varorna i de små förpackningarna är mer än 40 procent dyrare än de stora anser KFS är uppseendeväckande, liksom att flera varor, varav många färskvaror, är mellan 50 och 100 procent dyrare i små förpackningar.

– Det var spännande att det låg så pass jämnt mellan Ica och Konsum, det verkar inte handla om en kedja. Vad jag hoppas på är att detta får kedjorna att titta över sin prissättning. Att små förpackningar är något dyrare finns det förklaring till, men de väldigt stora skillnaderna kan man fundera på.

Louise Ungerth hoppas också att rapporten ska göra så konsumenten får upp ögonen för att det ibland är onödigt att köpa en större förpackning för prisets skull – om man ändå inte hinner äta upp allt.

– Jag slängde själv precis en sån där stor burk turkisk yoghurt. De håller länge, men den här hade möglat, säger Louise Ungerth.

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se “

“ Fakta. Ett urval av varor som undersökts

Vara Liten förpackning Stor förpackning Prisskillnad
Wasa husman knäcke 260 g, kilopris 42,12 kr. 520 g, kilopris 22,12 kr. 90 procent
ICA spenat påse 65 g, kilopris 306,15 kr. 200 g, kilopris 149,50 kr. 105 procent
Coop spenat påse 70 g, kilopris 256,43 kr. 200 g, kilopris 134,75 kr. 90 procent
Coop Gravad lax 100 g, kilopris 435 kr. 200 g, kilopris 267,75 kr. 64 procent
ICA Gravad lax 100 g, kilopris 329 kr. 200 g, kilopris 294,5 kr. 32 procent
Bregott normalsaltat 300 g, kilopris 69 kr. 600 g, kilopris 54 kr. 28 procent
Felix ketchup eko 485 g, kilopris 47,22 kr. 1 000 g, kilopris 29,5 kr. 60 procent “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Regeringen på global röstjakt

Regeringens ministrar reser världen runt för att få de 129 röster som krävs för en svensk plats i FN:s säkerhetsråd. Även diktaturers röster är viktiga.

Sällan har en svensk statsminister besökt Etiopien så ofta som under det gångna året. Tre gånger har Stefan Löfven varit där för att träffa afrikanska ledare.

– Addis har blivit som ett andra hem för mig, sade Löfven i ett tal till regeringschefer på Afrikanska unionens toppmöte i januari.

Även utrikesminister Margot Wallström och biståndsminister Isabella Lövin är flitiga Afrikaresenärer. En orsak är att Afrika är en nyckelkontinent i den svenska kampanjen för en plats i FN:s säkerhetsråd. Där finns över 50 potentiella röster att hämta.

– Det är svårt att vinna om du inte vinner Afrika, säger kampanjgeneralen Niclas Kvarnström.

Sverige behöver minst 129 röster när de 193 FN-länderna i juni röstar om vilka länder som ska få en tillfällig plats i FN:s säkerhetsråd 2017–2018. Därför passar ministrar på att göra reklam för kandidaturen så ofta tillfälle bjuds.

Alla länders röst väger lika tungt, även diktaturers och små önationers röster.

TT “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Ökad smuggling av hundar till Sverige

Organiserad insmuggling av hundar till Sverige ökar. Förtjänsten på en utländsk valp är stor för de kriminella krafterna. – Vinsten kan vara 30 gånger på en hund från en valpfabrik, säger veterinär Anna Lindgren.

Det är främst hundvalpar som smugglas in i Sverige och i fjol fördes över 280 hundar in illegalt i landet, enligt statistik från Jordbruksverket. Mörkertalet är dock stort – Jordbruksverket och Tullverket gör bedömningen att endast 10–20 procent av illegalt införda sällskapsdjur upptäcks.

– Det finns alla möjliga raffinerade sätt att dölja att hunden är utländsk. Vi upplever att den organiserade verksamheten för att tjäna pengar på utländska hundar, framför allt valpar, ökar, säger Anna Lindgren, veterinär på Jordbruksverkets enhet för sällskapsdjur.

Vissa smuggelhundar fastnar redan i tullfiltret vid landets gränser. Andra upptäcks när ägarna tvingats ta valpen till veterinären.

– Många har parasit- och infektionssjukdomar med sig. Försäkringsbolagen är inte jättesugna på att bekosta veterinärvården om det framkommer att hunden är illegalt införd, säger Anna Lindgren.

Annat är det för smugglarna. De mest populära raserna kan säljas för 20 000–25 000 kronor.

– Det är hisnande att tänka sig att en hund med den bakgrunden säljs så dyrt, säger Lindgren.

Det senaste tillvägagångssättet är att försöka få in djur utan id-märkning för att sedan försöka få valpen id-märkt i Sverige.

– Då kan man sälja dem ännu dyrare eftersom de framstår som svenska djur, säger hon.

TT “

“ Fakta. Införselkrav

Förra året fördes 283 hundar in illegalt i Sverige. Av dessa fick 24 avlivas. Andra smittskyddsåtgärder kan vara isolering, karantän, utförsel och veterinärvård.

Id-märkning, giltig vaccination mot rabies, EU-pass för sällskapsdjur och att djuret anmäls hos tullen krävs för att föra in en hund, katt eller iller från ett annat EU-land eller ett land som samarbetar med EU. Efter vaccination mot rabies måste djuret vänta i 21 dagar innan införsel.

Kraven gäller även om du återvänder hem till Sverige efter exempelvis en semester-resa.

Källa: Jordbruksverket “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Nostalgi och ilska mot eliten enar regeringens anhängare

De röstade fram en regering som retar gallfeber på hela det europeiska etablissemanget. Anhängarna till Polens styrande parti kallar sig höger och avskyr kommunister – men drivs inte så lite av en längtan tillbaka till Sovjeterans ”rättvisa samhälle”.

Wolomin.
Nysnö har lagt sig på det enkla korset av björk, och snö täcker också förre presidenten Lech Kaczynskis hjässa i svart granit.

Här, i skogen några mil öster om Warszawa, ligger hjältar från 1920 års krig mellan Polen och Sovjet-ryssland begravda. Och det är ingen slump att det är just här som anhängare till Polens regerande parti Lag och rättvisa, PiS, har uppfört vad som blivit en kultplats till minne av Kaczynski, som dog när hans presidentplan störtade utan-för ryska i april 2010.

Expresidenten och hans delegation var ju på väg till 70-årsminnet av Katynmassakern, morden på över 20 000 polska officerare och intellektuella som begicks av Stalins hemliga polis. Han väntades rikta stark kritik mot dagens Ryssland och Vladimir Putin, som då var premiärminister. För PiS är Lech Kaczynski – tvilling-bror till partiets ledare Jaroslaw – ännu ett offer för det stora grannlandets aggression. Regeringen tror inte att hans död var en olycka som tidigare utredningar visat, utan misstänker Moskvas hand – eventuellt till och med i samarbete med polska förrädare – bakom flygkatastrofen.

I förra veckan tillsatte regeringen en ny utredning om Smolensk och anklagade samtidigt sina företrädare för att ha vikt ner sig för Ryssland.

Skogen och minnesplatsen ligger i utkanten av Wolomin, en liten stad som mest är känd för en maffia som gjorde Warszawas gator osäkra under 1990-talet. Annars ser den ut som otaliga andra postsovjetiska småstäder från Östersjön till Stilla havet, med sina grå hyreslängor i betong och nedlagda fabriker.

Många skulle beteckna Wolomin som en stad för förlorare. Men anhängare till den nya regeringen känner sig som vinnare här: PiS fick nästan häften av rösterna i detta distrikt vid valet i höstas – en liten del av förklaringen till att partiet fick egen majoritet i sejmen, Polens parlament, som första parti sedan de första demokratiska valen 1989.

Från väggarna på den lokala parlamentsledamotens kontor tittar flera porträtt av den döde Lech Kaczynski ner på oss, praktiskt eftersom han är utseendemässigt identisk med dagens partiledare Jaroslaw. Här träffar jag ett par av de gräsrotsaktivister som gjorde valsegern möjlig.

Mariusz Stepnik, en psykolog i 60-årsåldern, berättar att det var just katastrofen i Smolensk som fick honom att aktivera sig politiskt.

– Efter kraschen stod kvinnor på Warszawas paradgata Krakowskie Przedmiescie och bad. Jag minns hur det kom ungdomar och spottade på kvinnorna, svor och urinerade på deras tända ljus, säger Stepnik.

– För mig blev det ett uppvaknande, en påminnelse om att vår elit har glömt den lilla människan.

Mariusz Stepnik är en välutbildad och välformulerad man, mån om att respektera sina politiska motståndare – inte inskränkt, arg och oförsonlig som schablonen säger.

Ändå är historien han berättar om bespottade fromma kvinnor typisk för de myter som odlas inom den nationalkonservativa rörelsen. Historier som berättar hur den andra sidan – den liberala, EU-orienterade eliten – föraktar vanligt folk. Många som Stepnik menar att Medborgarplattformen PO, det förra -regeringspartiet, ser ner på de svaga i samhället.

– Det är deras fel att samtalsklimatet har blivit så infekterat. De tror att de är klokare och bättre än vi.

Den skandal som går under namnet ”waitergate” sommaren 2014 ger i viss mån folk som Stepnik rätt.

På smyginspelade band, publicerade av en högertidning, beställer höjdare in dyra viner medan PO-ministrar som Radoslaw Sikorski svär och ger ett allmänt arrogant intryck.

– De visade att de inte hade någon kontakt med vanliga polacker, sådana som värnar traditioner och tar hand om varandra, säger Marcin Godlewski, en 33-årig tjänsteman som funderar på att ställa upp i nästa lokalval.

Det som orsakat störst rabalder i EU är nya lagar som anses hota demokratin – en som gör författningsdomstolen nästan maktlös och en som leder till utrensning av ”vänster-folk” från statlig radio och tv. Men här talar folk mer om den djupa klyfta som nu delar Polens folk. Det gör både anhängarna till den förra, liberala regeringen och sådana som de båda männen jag träffar i Wolomin.

Kanske är helt enkelt landsortens och rostbältets komplex gentemot det nya, ”europeiska” Warszawa en stor del av förklaringen till den splittringen. Vissa bedömare menar i alla fall att det inte finns någon större ideologisk skillnad mellan PiS och PO. ”De två stora partierna är inte politiska partier i någon meningsfull betydelse”, skriver exempelvis Adam Zamoyski, en känd brittisk-polsk historiker, i tidskriften Foreign Affairs. Skillnaden ligger i stället i vilka människor de drar till sig – i PO:s fall folk som vill vara ”goda européer”, och hos PiS sådana som ”söker tröst i en provinsialism som klär sig i religiösa och patriotiska klyschor”: ”Med andra ord samma väljare som stöder Ukip i Storbritannien eller Nationella fronten i Frankrike.”

Motstånd mot invandring är för-visso något som förenar PiS anhängare. Samtidigt ska man inte underskatta dragningskraften i den nya regeringens ekonomiska program, en politik som måste betecknas som vänster snarare än höger.

I förra veckan klubbade sejmen ett program som var PiS kanske viktigaste vallöfte: ett nytt bidrag på 500 zloty per barn (drygt 1 000 kronor) från och med barn nummer två i varje familj. Det är mycket i ett land där medellönen ligger runt 8 000 kronor. Samtidigt drivs en rad riktade skattehöjningar igenom – mot banker och stora varuhuskedjor, oftast utlandsägda.

När Mariusz Stepnik ska beskriva sin ideologi säger han att han känner sig nära USA:s Republikaner, och syftar naturligtvis på deras värnande om ”familjevärderingar” och religion. Att de skulle sätta sig emot både bidrags- och skattehöjningar verkar han inte medveten om.

En bedömare som Adam Zamoyski hävdar i stället att PiS – fast de aldrig skulle erkänna det – har anammat en ”världsbild född i Moskva”: ”Det är en bitter ironi att viktiga delar av regeringens program, att kontrollera nationen och hålla omvärlden på armlängds avstånd, kommer från den kommunistregim den säger sig hata mer än andra.”

Stepnik betecknar sig förstås som antikommunist. Jag frågar om det ändå inte finns något han saknar från tiden före 1989.

– Ja, det skulle vara att folk tänkte mer på rättvisa då. Nu handlar allt bara om pengar, säger han.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

“ Bakgrund. PiS fick egen majoritet efter valsegern i oktober 2015

Lag och rättvisa, PiS, vann parlamentsvalet i oktober 2015 med 37,6 procent av rösterna, vilket gav partiet en egen majoritet i sejmen, det polska parlamentet.

Liberala Medborgar-plattformen, PO, stannade på 24,1 procent och fick lämna regeringsmakten efter åtta år.

Ledare för PiS är Jaroslaw Kaczynski, tvillingbror till förre presidenten Lech Kaczynski som omkom i en flygkrasch utanför Smolensk i Ryssland 2010. Kaczynski är -partiledare och anses vara den som i praktiken leder Polen, trots att partikamraterna Andrzej Duda och Beata Szydlo innehar president- respektive premiär-ministerposten.

Ideologiskt står PiS för en mycket konservativ hållning i sociala frågor, samtidigt som partiet pläderar för mer inblandning av staten i ekonomin. Bland annat planeras ett nytt bidrag till familjer med två eller flera barn.

Den 22 december antog parlamentet på regeringens förslag en ny lag som kraftigt minskar författningsdomstolens möjligheter att stoppa lagförslag som anses strida mot konstitutionen.

Den 30 december antogs den nya medielagen, som bland annat överför makten att tillsätta chefer inom -statlig radio och tv till finansministern.

Det är framför allt dessa båda lagändringar som har fått stark internationell -kritik, och de är bakgrunden till att EU--kommissionen har inlett ett särskilt förfarande som i förlängningen skulle kunna beröva Polen dess rösträtt i EU. I praktiken kommer detta dock inte att ske, eftersom Ungern lovar att rösta emot.

De nya lagarna splittrar Polen, och anhängare till den förra, liberala regeringen menar att PiS undergräver demokratin. Sedan nyår hålls regelbundet stora protestmarscher i Warszawa och andra städer.

Den legendariske Solidaritetsledaren och förre presidenten Lech Walesa stöder de protesterande och har anklagat regeringen för att ”förstöra Polen”.

DN “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ V4-gruppen nu en maktfaktor i flyktingfrågan

Polen gör gemensam sak med Ungern, Tjeckien och Slovakien. De fyra är på kollisionskurs med ”väst-EU” i flyktingfrågan och träffas i dag i Prag för att lägga fram sitt alternativ – en stängning av gränsen mellan Makedonien och Grekland.

Berlin.
Visegrad är en liten ungersk stad. Den har gett namn åt den grupp länder som träffades där 1991 för att efter kommunismens fall inleda ett samarbete med siktet inställt på EU och Nato.

Numera kallar de sig V4 – Polen, Ungern, Tjeckien och Slovakien – och när de ett kvartssekel senare träffas i Prag kan de fira att de blivit en maktfaktor.

Förspelet inför veckans EU-toppmöte i Bryssel illustrerar hur flyktingpolitiken splittrar unionen.

Visegrad-gruppen har bjudit in premiärministrarna från Bulgarien och Makedonien till dagens möte.

De som kallar sig ”de villigas koalition”, däribland Sverige och Tyskland, träffas omedelbart före torsdagens toppmöte på Österrikes ambassad i Bryssel. Den turkiske premiärministern Ahmet Davutoglu är inbjuden.

Men strategierna krockar med varandra.

”De villiga” vill ha en lösning som går ut på att Turkiet stoppar flyktingsmugglingen mot att EU tar emot kontingenter av syriska flyktingar.

På Pragmötet står Makedonien i fokus. Landet är varken med i EU eller Schengensamarbetet. V4 vill hjälpa Makedonien att stänga sin gräns till Grekland och spärra den så kallade Balkanrutten.

De fyra vill inte ha några kontingenter, utan helt enkelt stoppa flyktingarna. Eftersom Grekland inte tycks klara det satsar man på Makedonien.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se”

“ Fakta. Visegrad mot ”de villiga”

Mot de fyra Visegrad-länderna står 13 ”villiga”. Den fronten är dock bräcklig. Frankrike säger nej till nya flyktingkontingenter och i Österrike vacklar regeringskoalitionen inför trycket från högerpopulistiska FPÖ. “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Toppmötet i München avslöjar djup spricka

Världen har kanske aldrig stått inför så många samtidiga kriser – i form av terrorhotet från IS, kollapsade stater som Syrien och en gigantisk flyktingkatastrof. Samtidigt är Europas säkerhetsordning i gungning och relationerna mellan Väst och Ryssland sämre än på årtionden.

München.
Tre dagars diskussioner på säkerhetskonferensen i München gav ingen uppbygglig bild av världsläget. En liten tröst är att de stora världspolitiska aktörerna fortfarande kan sätta sig vid samma bord.

En stor samling världsledare och utrikespolitiska tänkare – Rysslands premiär- och utrikesministrar, USA:s, Tysklands och Polens utrikesministrar, Ukrainas och Litauens presidenter för att nämna några – var på plats och hade under helgen möjlighet att överlägga bakom kulisserna.

Men det som sades inför öppen ridå demonstrerade en djup spricka. Den ryske premiärministern Dmitrij Medvedev talade om en värld som har glidit in i ”ett nytt kallt krig”. Han påminde om att Vladimir Putin varnade för just detta vid sitt framträdande i München 2007.

– Då trodde många att han var för pessimistisk. Tyvärr var det inte så, sade Medvedev.

Den gången för nio år sedan anklagade Putin i hårda ordalag USA för att sträva efter världsherravälde och för att påtvinga sin vilja på andra länder. Putin fördömde tanken på att utvidga Nato – genom att ta in Georgien och Ukraina i alliansen – som en provokation.

En lätt chockad skara västpolitiker hörde Putin försäkra att Ryssland har rätt att försvara sig mot denna upptrappning.

Snart stod det klart att Putin menade allvar. Redan året därpå, 2008, invaderades Georgien och två av landets regioner ockuperades. Och 2014 trängde den ryska krigsmakten in i Ukraina.

Därmed drog Moskva undan mattan för ett Natomedlemskap för Ukraina och Georgien i närtid. Men samtidigt har de ryska framstötarna mot grannländerna -skakat liv i Nato, som nu har beslutat att förstärka sin militära närvaro i Europa, även på den östliga fronten (Polen, Estland, Lettland med flera).

Det beslutet välkomnades av Sveriges försvarsminister Peter Hultqvist (S) vid hans framträdande i München.

– Spänningen i Östersjöområdet ökar och vi har ryska provokationer nära våra gränser. Vi ökar vår egen militära kapacitet, och vi välkomnar Natos aktiviteter i Östersjöområdet. USA och EU måste stå tillsammans för att försvara våra demokratiska värden, sade Peter Hultqvist.

Han menar att USA:s närvaro är nödvändig för att de baltiska länderna ska känna sig trygga.

– Genom annekteringen av Krim har vi sett en grundläggande förändring i den europeiska säkerhetsordningen som innebär ett hot mot alla i Rysslands närhet. Vi kan inte acceptera vad Ryssland har gjort, sade han.

I sitt anförande påminde Peter Hultqvist om att det har gått nära två år sedan den ryska annekteringen av Krim, eller närmare bestämt 723 dagar.

– Min huvudpoäng var att Krim inte får glömmas bort för Syrien och Mellanöstern. Annekteringen förblir olaglig. Ryssland vill hålla frågan utanför den internationella agendan och hoppas på att den med tiden glider åt sidan. Men det är fortfarande ett brott mot internationell rätt, vi kan inte acceptera status quo. Varje lands suveränitet måste respekteras.

Samtidigt framhöll Peter Hultqvist att ”huvudfienden, det största hotet, är den brutala organisationen Daesh” (numera den svenska regeringens benämning på terrorsekten Islamiska staten).

Här borde finnas utrymme för samverkan mellan stormakterna. Problemet är att även om alla säger sig vara ense om att hotet från IS har högsta prioritet, bekämpar flera av de inblandade snarare varandra eller någon annan i en tilltrasslad maktkamp:

Ryssland bombar i första hand pro-västlig gerilla, inte IS. Natolandet Turkiet angriper främst den kurdiska milisen, som stöds av såväl USA som Ryssland - och dessutom har en informell allians med al-Assad-regimen. Det är en explosiv mix. Om Saudiarabien ingriper med markförband är risken överhängande för en större regional konflikt.

TT “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Ideologiska majoriteten på spel efter Scalias död

Washington. Domaren Antonin Scalias död leder omedelbart till politisk strid om hans efterträdare. Nomineringen kan påverka den ideologiska majoriteten i USA:s högsta domstol.

Tidpunkten för Scalias död, nio månader före presidentvalet, gör frågan brännande.

I samma andetag som hans oväntade död beklagades, kom från såväl senaten som från republikanska presidentkandidater krav på att nästa nominering måste göras av nästa president.

Vita huset meddelade att å sin sida att president Barack Obama självfallet kommer att nominera Antonin Scalias efterträdare. USA:s Högsta domstol avgör konstitutionella fall och har stor politisk betydelse. Dess nio domare har tydlig politisk färg och deras värderingar styr amerikansk lagtolkning på ett helt avgörande sätt, på senare år bland annat i fall som handlar om dödsstraffet, abort, samkönade äktenskap och bidrag till politiska kampanjer, den senare en fråga som har blivit en av de största under valåret.

Efter den djupt konservativa Scalias död återstår fyra konservativa domare och fyra liberala. Motståndet bland republikanska senatorer mot att godkänna en ny nominering av Obama kommer att vara hårt. Om han föreslår en mitten-kandidat som har chans att godkännas kan han räkna med protester från liberaler.

Helt oväntat är det inte att frågan om en nominering kommer upp, men de flesta hade trott att liberala Ruth Bader Ginsburg, 83, skulle dö först, och att ersätta henne med en annan person av samma färg hade inte varit lika hett.

Nu kan i stället en konservativ stol byta färg, och därmed tippa majoriteten i Högsta domstolen. Följderna av det är svåra att överskatta.

Sanna Torén Björling sanna.bjorling@dn.se “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Stora utmaningar väntar land med potential

Ett land med hög tillväxt liksom stor potential. Men även bristande infrastruktur, omfattande korruption och monsunregn. För svenska företag som vill lyckas i Indien finns många utmaningar.

När industrimässan Make in India nu inleds i Bombay är det ännu ett tecken enligt många.Bakom initiativet till industrimässan står premiärminister Narendra Modi. Målet är att skapa miljontals nya jobb till ett land som fortfarande präglas av stor fattigdom och enorma klyftor.

Marcus Wallenberg, en av Sveriges tyngsta näringslivsprofiler, har sett utvecklingen på nära håll.

– Det är ett land med 1,25 miljarder människor och om de rätta förutsättningarna läggs till grund för en bra ekonomisk politik så finns det fantastiska möjligheter här. Det är något som de här svenska företagen försöker anamma och gå vidare med, säger han.

I dag är 160 svenska företag etablerade och närmare 70 procent har tillkommit under 2000-talet, samtidigt finns det också en stor tvekan hos många företag att etablera sig i Indien.

– Det har funnits ett rykte att det går trögt och det är problem med infrastrukturen. Sedan anses det kämpigt att leva i Indien, säger Jonas Hellman, medgrundare till analysföretaget United Minds och boende just i Bombay.

Per Engström, kontorschef för SEB och bosatt i New Delhi, ser ytterligare utmaningar:

– Det finns fortfarande en väldigt omfattande byråkrati som är oförutsägbar och det är en skattelagsstiftning som ibland är svårhanterlig, nästan omöjlig att överblicka. Min uppfattning är att korruptionen på högsta nivå har minskat men den är samtidigt så integrerad i det indiska samhället att den kommer ta tid att få bort samtidigt som regeringen har höga ambitioner om förbättring.

Business Swedens, tidigare Export-rådet, undersökning bland svenska företag som publicerades i helgen visar att 72 procent jämfört med 90 procent förra året anser att investeringsklimatet är gynnsamt i Indien. Förespråkarna lyfter samtidigt upp en tillväxtprognos på 7,5 procent för 2016, en av de högsta i hela världen, och en premiärminister villig att -genomföra stora reformer.

TT “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

”Styrelserna brister i sitt etikarbete”

“ Svenska styrelser är dåliga på att upptäcka och övervaka etiska risker som risken för korruption, miljöskadlig verksamhet eller barnarbete. – Styrelserna är inte så nyfikna som de borde, menar Ulf Sandlund, enhetschef på revisorsfirman PwC.

Telia, SCA, Nordea – alla har de varit inblandade i mer eller mindre allvarliga skandaler. Inte sällan har de kostat ägarna stora belopp. I Telias fall har det gått så långt som att koncernen måste lämna ett av tre geografiska områden, sannolikt med miljardförluster som följd.

Men hur kan det komma sig att företagen trillar dit gång på gång?

Ulf Sandlund vill inte peka ut något enskilt företag – och gör det inte heller. Han understryker att han inte kommenterar enskilda bolag, men att bristerna han ser är generella.

Och han anser att det är i styrelserna arbetet med att hantera etiska och sociala risker ska ske– och det är svenska styrelser dåliga på.

– Svenska företag ligger inte i topp i Europa på det här området, eller i världen heller, säger Ulf Sandlund.

En anledning tror Ulf Sandlund är att Sverige har en kultur som inte är tillräckligt tuff när det gäller att utkräva ansvar. I vårt västra grannland är inställningen en helt annan– och tuffare.

– Toleransen för etiska övertramp är klart mindre i Norge än i Sverige, säger Sandlund.

Bristen ligger just hos styrelserna. De som arbetar inom en organisation, från ledning och nedåt är oftast väl medvetna om riskerna. Men det finns ett ”glapp” mellan styrelsen och resten av organisationen. Riskerna med korruption och andra etiska risker, kommer helt enkelt inte upp på bordet.

– Styrelserna inte så nyfikna, eller benägna att köra frågeställningar i botten, som de borde vara, menar Sandlund.

En anledning till att styrelseledamöterna inte är tillräckligt nyfikna kan vara konflikträdsla eller okunnighet. Det är inte trevligt att vara den som förstör atmosfären genom att inte släppa taget om kritiska f-rågor.

En annan anledning är att ledamöterna har ett omfattande material som de måste gå igenom inför varje styrelsemöte. Då är inte sociala och etiska risker det som hamnar högst på dagordningen.

Ulf Sandlund menar dock att det här borde vara ett mer prioriterat område, eftersom skadorna, när de väl upptäcks kan vara enorma.

– Det gäller att ställa de rätta -frågorna till, och kräva ansvar av, ledningen. Värdeförstöringen om man misslyckas kan bli enorm. Den kan bli så omfattande att man till slut inte ens kan gissa sig till kostnaden.

Det räcker inte heller med att -dokument som slår fast att företaget har nolltolerans för till exempel korruption. Intern utbildning är bra - men inte heller det räcker.

– Styrelserna behöver jobba mycket hårdare med att kartlägga och förstå riskerna och att följa upp och övervaka dem, säger Sandlund.

Det här blir särskilt viktigt i samband med att företag använder sig av mellanhänder för att komma in på et marknad utomlands. Det är vanligt att företaget då använder sig av mellanhänder som ska hjälpa - företaget in på marknaden och -vinna eller behålla affärer.

Risk- och hotbilder är inte heller stabila, de ändras med tiden och då gäller det för styrelserna att hänga med – vilket de inte alltid gör. Snarare tvärtom.

– Det vanliga är att de blir överraskade – och tystare, säger Sandlund.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se "

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

"Vi har blivit för rädda för smuts"

" Våra kroppar innehåller miljarder mikrober och i våra tarmar finns det nära två kilo. Vi måste börja äta på ett sätt som gynnar dem, säger genforskaren Tim Spector.

Tim Spector hade experimenterat en del med sin kosthållning, men egentligen aldrig behövt oroa sig så mycket för sin hälsa. Men så en dag för fem år sedan befann han sig på ett berg i de italienska alperna med några vänner. Det hade varit en tuff uppstigning som tagit fem timmar och nu var det meningen att de skulle njuta av utsikten.

Men Tim kände sig ostadig och mådde inte bra. Han var inte sugen på att se sig omkring. Och när han började åka utför såg han dåligt, särskilt åt det ena hållet. Det gjorde att han studsade mellan pucklarna och föll några gånger.

Nere i dalen, när skidguiden pekade på två ekorrar i ett träd, såg han fyra.

Då förstod han att något hade hänt. Så småningom kom läkarna fram till att han förmodligen hade drabbats av en liten stroke. Plötsligt hade han gått från att vara en frisk och hälsosam person till en sjukling.

– Det var i alla fall så det kändes. Jag hade fått permanent högt blodtryck och jag var tvungen att ta medicin, säger han när vi träffas timmarna innan han ska flyga tillbaka till London med en burk surströmming i bagaget.

Den har han köpt i en butik på Sveavägen och han snörper ihop ansiktet av förtjusning när vi pratar om hur den bäst ska ätas.

Händelsen i Alperna blev en vändpunkt som gjorde att han på allvar började intressera sig för sin hälsa. Tim Spector är en välkänd professor vid Kings college i London och forskar om hur gener, livsmiljö och livsstil påverkar vår hälsa och vikt.

– Men jag hade inte riktigt fördjupat mig på det sätt som jag nu började göra, genom att experimentera med mig själv samtidigt som jag jämförde med de vetenskapliga studier som fanns.

Anledningen till hans entusiasm inför surströmmingen är att hans senaste bok, ”Matmyten”, handlar om hur viktiga bakterier och mikrober är för vår hälsa. Han menar att vi de senaste femtio åren har odlat en ”nolltolerans” för mikrober som har lett till många av dagens hälsoproblem.

– I Storbritannien undviker vi till exempel opastöriserade ostar för att det finns en mikroskopisk risk för att någon ska bli sjuk. I stället borde vi se vilka positiva effekter som bakterierna kan ha på vår hälsa.

– I USA kokar, fryser och strålar man ost för att allt levande i den ska dö. Det gör att den heller inte innehåller några hälsosamma mikrober, säger Tim och skakar på huvudet. Hans bok kommer i en tid när vuxna sköljer munnen med Listerine och försöker lära sina barn att sprita händerna. Borde vi sluta med det?

– Jag tycker så klart att kocken på en restaurang ska tvätta sina händer. Men vi behöver också lära våra barn att inte tvätta händerna överdrivet ofta, och försöka göra så att de kommer i kontakt med djur. Det har nämligen visat sig att de då får färre allergier och även kan slippa andra hälsoproblem.

Det är framför allt i vardagen som Tim tycker att vi ska släppa en del av den överdrivna rädslan, till exempel genom att lukta och smaka på maten i stället för att slänga den bara för att sista förbrukningsdatum är passerat.

Tim pekar på golvet och säger att det finns något som kallas femsekundersregeln. Enligt den kan man äta något som har tappats på marken om man gör det inom fem sekunder.

– Vårt överdrivna hygientänkande har gjort att vi i dag behöver kämpa för att få *tillbaka* mikroberna i vår mat och mage så att de kan göra den nytta som vi har hindrat dem från att göra. Det är därför som man inte ska vara så rädd för att få i sig litet jord med morötterna.

Våra olika uppsättningar mikrober kan förklara varför vissa drabbas av sjukdomar, allergier och cancer, medan andra klarar sig, menar Tim.

En bidragande orsak till hans uppvaknande var att hans far faktiskt dog när han var i den ålder som Tim befinner sig i nu, 57 år.

– Tidigare trodde jag att det räckte att följa de råd som fanns: att träna, undvika för mycket snabbmat och att inte bli för fet. Det var när jag började göra research för den här boken som jag insåg att de råd som jag hade tagit till mig i vissa fall hade varit felaktiga i grunden.

Det beror på att när kostråd väl har blivit en del av de medicinska föreskrifterna är de svåra att motsäga och ändra.

– Läkare vill inte medge att de har gett sina patienter felaktiga rekommendationer. Då tror de inte att någon kommer att lita på dem igen, och det leder till en övertro på auktoriteter som är svår att bryta sig loss ifrån.

Och när rekommendationerna väl har etablerats så träder de ekonomiska intressena in. Plötsligt finns det matvaror där fettet har ersatts av alternativ som kan vara rent skadliga.

Tim Spectors nya bok handlar således inte bara om vårt behov av bakterier i maten. Den tar ett helhetsgrepp om vår mat och hälsa. En av de största matmyterna i dag är enligt Tim att man drar alla kalorier över en kam och att man ska undvika fet mat.

Den andra stora etablerade myten är att vi tror att det är bra att äta många små måltider regelbundet.

– Vi som bor i norra Europa får fortfarande höra att det nästan är en dödssynd att hoppa över frukosten, medan man i södra Europa ofta nöjer sig med en espresso, säger Tim som sedan några år tillbaka med jämna mellanrum hoppar över frukosten eller lunchen.

I hans fall har det gjort att han kan kontrollera sin aptit bättre.

– Förr var fasta mer en del av det dagliga livet vilket gjorde att man lärde sig att det är helt okej att vara hungrig en tid. Så det finns både en psykologisk och en fysiologisk vinst, menar Tim Spector.

Han kan förstå att en del kanske kommer att vara skeptiska till hans bok och tänka att det bara är en i mängden av böcker om hälsa och kost.

– Skillnaden är att den inte bara handlar om min story, utan att den också resonerar kring individuella skillnader. Allt jag skriver är också förankrat i välgjorda vetenskapliga studier. En del säger att det är sockret som är problemet, någon annan att det är gluten, fruktos eller kött som ska bort. Jag menar att vi måste komma bort från att utse en eller ett par felande länkar. Det handlar om att se till hela livsföringen.

Tricket är att äta litet av allt för att bygga upp en så varierad flora av mikrober som möjligt. Den stora boven i dramat är naturligtvis antibiotika.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se “

“ Fakta. Tim Spector

Tim Spector är professor vid Kings college i London och forskar om hur gener, livsstil och miljö påverkar vår hälsa och vikt. Han har skrivit böcker och hundratals vetenskapliga artiklar om näringslära och biologi.

Den senaste boken har titeln ”Matmyten” och den ges ut på Volante (översättning: Stefan Lindgren). Boken bygger på Tim Spectors egna erfarenheter samt den forskning han har bedrivit som bland annat omfattar 11 000 vuxna tvillingar som han har studerat i över tjugo år.

Att kunna särskilja verkningarna av kost och miljö och se hur de påverkas av inflytandet från våra gener är en av de stora utmaningarna inom näringsforskningen i dag, menar Tim Spector. “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ <u>När kulturen curlar barnen</u>

Det finns numera ingen statlig filmcensur i Sverige. Men frågan är om det privata alternativet är att föredra, skriver Jan Holmberg om debatten om ”Odjuret och Alfons Åberg”.

”Skall vi bara omdömeslöst tillåta barn att få höra vilka sagor som helst att berättas av vilka personer som helst?” Nej, det skall vi verkligen inte – vare sig för nästan två och ett halvt tusen år sedan (när Platon skrev ovanstående) eller i dag.

Barnens väl och ve stod också i centrum långt senare, när Sverige som första land i världen inrättade en statlig filmcensur 1911. Det var då 15-årsgränsen etablerades, så att minderåriga skulle förskonas från filmer ”som äro ägnade att skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling eller hälsa.”

Numera verkar inte många bekymra sig så mycket för det där med ”andlig utveckling” – i stället är det sedan 2010 fråga om filmer kan vara ”till skada för barns välbefinnande”. Detta mildrade en tidigare skrivning om ”psykisk skada”, som väl visserligen är ännu svårare att bevisa, men åtminstone har för-delen av vara konkret.

”Välbefinnande” däremot – vad är det? Enligt den aktuella myndigheten Medierådets praxis tar barns välbefinnande skada när de blir rädda, skrämda, förvirrade, ängsliga, får svårt att sova eller får mardrömmar – tillstånd vi gärna vill skydda våra barn från. Att vi inte lyckas helt och hållet, ens med statens hjälp, är bara en av föräldraskapets alla avigsidor.

Lagstadgade åldersgränser gäller bara för offentliga visningar, det vill säga i praktiken filmer på bio. För tv finns andra bestämmelser, framför allt den om ”mediets genomslagskraft” som bland annat tillämpas på våldsskildringar, och kräver särskild återhållsamhet på tider då barn kan antas se programmen.

Jag påminner naturligtvis om detta med anledning av den uppmärksammade händelsen i Malmö, där föräldrar anmälde en förskola till Skolinspektionen apropå en visning av en Alfons Åberg-film, efter att deras barn fått ”ohyggliga mardrömmar”, varpå Malmö stad beslutade om tillfälligt stopp för filmvisning på den aktuella förskolan.

Eftersom jag själv naturligtvis inte curlar mina barn utan bara, eh, *visar omsorg*, så vore det tacksamt att raljera över hysteriska föräldrar. Men jag vill i stället visa på en tendens.

Säga vad man vill om demokratiska länders filmcensur och statliga åldersgränser (och det gör man ju); den är i vart fall förutsägbar och ungefär så rättssäker som något kan bli, med full medborgerlig insyn, möjligheter att överklaga beslut, och så vidare.

Undantaget åldersgränserna, så finns numera ingen statlig filmcensur i Sverige. I stället har vi en annan situation och ett annat slags maktförhållande: snarare än uppifrån och ned (statliga påbud och sanktioner) så sker inskränkningar i sändarens yttrandefrihet och mottagarens rätt till information allt -oftare nedifrån och upp, det vill säga att enskilda individer ges liknande maktbefogenheter i kraft av sin upplevda

kränkning, obehagskänsla eller ”ohyggliga mardrömmar”. Ett annat aktuellt exempel är skolan i Örebro som -efter föräldrapåtryckningar (även där med hänvisning till påstådda mardrömmar) ställde in planerade lågstadiebesök till en föreställning av Suzanne Ostens ”Medeas barn”. Att sådana maktmedel ibland – som i fallet med Operans ”Svansjön”-affisch – utövas av annars förtryckta grupper, gör ingenting enklare men desto viktigare att diskutera.

Detta är alltså tendensen: vi har gått från ett påtagligt paternalistiskt system, där staten och dess myndigheter bestämde var gränserna gick för vad dess medborgare kunde tåla utan att lida skada, till ett mer liberaliserat system som emellertid inte saknar inslag av repression. Tvärtom! Nu kan alltså en film, ”Odjuret och Alfons Åberg”, som sedan 1980 setts av miljontals – den har visats på barnprogramtid otaliga gånger i Sveriges Television, gått på bio och därmed granskats av filmcensuren (som fann den barntillåten och därmed fri att ses av bebisar) – anses så skadlig att den motiverar ett förbud för *all* filmvisning. Ironiskt, eller hur?

Om det över huvud taget skall finnas en filmcensur, så vet jag vilken jag föredrar av den gamla statliga eller den nya variant som återigen fått råda.

Något måste också sägas om synen på filmmediet i sig. I det aktuella fallet anför anmälarna till Skolinspektionen att förskolan i fråga ”visar alldeles för mycket film i verksamheten utan pedagogisk anledning”. Detta liknar ett vanligt påstående i den allmänna debatten om den svenska skolan. Populärt uppfattad som varande i fritt fall, så är ett återkommande indicium i bevissamlingen ungefär detta: ”lärarna har fullständigt gett upp – de visar film för barnen!”

Ett lite roligt exempel är när denna tidnings ledarskribent Erik Helmerson (apropå en anekdot om hur en biologilektion skulle ha redu-cerats till filmunderhållning) nyligen twittrade: ”Någon borde helt seriöst räkna på hur mycket av en nioårig svensk skolgång som består av ’titta på film’.” Kanske det. Men det roliga i detta är att Helmerson är före detta filmkritiker. Med en sådan bakgrund kanske man kunde förvänta sig en lite högre tolerans för film i skolan? Eller så är det som Bengt Ohlsson skrev i en krönika här i DN (30/1): ”vi går inte på bio för att lära oss något viktigt.” Nehej. Han såg nog inte ”Sauls son” i helgen.

Hittills har jag inte hört någon som klagat över att skolelever får ägna sig för mycket åt att läsa böcker. Rörliga bilder, däremot, verkar vara suspekta inslag närmast definitionsmässigt. Små barn på för-skolan får inte se film för att de kan bli rädda; äldre barn skall inte se film eftersom det tar utbildningstid från kort division och starka verb. Är det pedagogisk eller beteendevetenskaplig expertis som står bakom dessa prioriteringar? Nej, det är enskilda individer med begränsad insyn i verksamheten och med tvivelaktig kompetens på området.

I läroplanen för förskolan står att barnen skall lära sig att kommunicera och söka ny kunskap, samt utveckla sin förmåga att iaktta och reflektera. I ett samhälle där rörliga bilder är en absolut förutsättning för informationsinhämtning, och där behovet av analys och kritisk granskning är akut, så är det inte bara en rättighet för barnen utan en skyldighet för vuxensamhället att de får träna denna förmåga. Priset av en och annan mardröm bör ställas mot audiovisuell analfabetism. Då måste det anses vara billigt.

Jan Holmberg “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Digitaliseringen. Förståelsen för vad internet gör med samhället är för grund

Kunskap och bildning är inte direkt det första vi i dag associerar med ”det digitala”. Näthat, troll, filter-bubblor, nyhetsundvikare, försämrad arbetsmarknad och allmän misstro ligger närmare till hands. Med min artikel om digital bildning (DN 14/12) ville jag ge en annan bild. Snarlika tankegångar låg också till grund för en andra artikel om public service (DN 1/2) – rubriksatt som ”Så ska public service blomstra i en digital era”. Utbudet i public service, digitalisering av kulturarv och insamlingen av information har skapat enorma kunskapsbanker (både kommersiella och offentliga) vilka utgör en ny sorts kulturbas som kommer att påverka framtidens samhälle och subjektsformering. Tiotusenkronorsfrågan på makronivå är därför hur samhälleliga medie- och informationssystem som exempelvis bibliotek eller public service bör anpassas till en tid när det digitala är *default*. Svar är närmast omöjligt att ge, men det hindrar inte att frågorna bör ställas.

I två repliker (DN 26/1) menar Nina Wormbs och Johan Fredrikzon att jag gruvligt tar miste. Att Wormbs associerar mina idéer till galenskaper av Monty Python får stå för henne. Fredrikzon menar i sin tur – i god kritisk-teoretisk tradition – att det gäller att inta en skeptisk hållning gentemot ”de digitala makthavarnas perspektiv” och inte ”malla vår syn på kunskap” på ondsinta datamäklare. Dumma Google. Men man kan faktiskt också tänka *med* Google, och exempelvis från ett nationellt perspektiv betrakta just biblioteksektorn och public service som en gemensam plattform för att möta konkurrensen från läbbiga amerikanska nät-giganter.

Problemet är att datavetare som Fredrikzon och KTH-ingenjörer som Wormbs mest tror att ”det -digitala” handlar om kommunikation à la tryck-och-pys. För mig inbegriper det digitala också långt mer än en social strävan ”att höra ihop”. Mediekonsumtionen är sedan ett decennium alltmer individuell; de föreställda gemenskapernas era bleknar. Det finns flera tecken på att det digitala så sakteliga leder mot en offentlighet i upplösning; utbudet är lika enormt som tolknings-företrädet minimalt bland etablerade medier. Det finns alltid en annan åsikt – vilket kan vara en fara, liksom en möjlighet för exempelvis marginaliserade grupper som nu kan komma till tals.

Behovet av en föreställd gemenskap är också något som Robert Olsson tar fasta på i sin replik på min artikel om public service (DN 4/2). Han skriver att det bara ”är public service som bland medierna har förmågan att vara en socialt sammanhållande kraft i landet.” Det är därför en ”heltokig slutsats att internet i sig skulle reducera public services legitimitet”. Internet har, enligt honom, inte ”med automatik” inneburit ”att grunden i public service-uppdraget förändrats”.

Jag menar tvärtemot att det just är fallet: internet har faktiskt inneburit att public service som idé fått en helt annan innebörd – och detsamma gäller för den delen biblio-teket som idé. Frågan är därför hur public service kan anpassas till vår samtid, vilket på många sätt är själva grundfrågan för den public service-kommission jag är ledamot i. Jag vill mena att i diskussionen om public service florerar en alltför grund förståelse för vad det digitala för närvarande gör med samhället och allas vår informationsförsörjning, speciellt eftersom detta synsätt är bergfast i sin syn på public service som *institution* snarare än som *funktion*. För betraktar man public service som funktion är det uppenbart att det i dag finns tydliga kopplingar till biblioteksektorn med sitt demokratiska uppdrag – något som mina två artiklar försökt

tematisera. Att tidigare public service-profilen Erik Fichtelius numera leder arbetet med att ta fram en nationell biblioteksstrategi bär syn för sägen. På SVT verkar man dock vara blind för slikt; där skär man ned på Öppet arkiv till förmån för ettdera nytt lekprogram, kan man förmoda.

Det är en banal iakttagelse, men det finns skäl att påminna om att på internet så sitter saker samman. I den digitala världen finns inte institutioner – där styr funktioner. Kod skiljer sig från andra medieformer eftersom den inte har någon egentlig mening: bara funktion. Så fungerar dock inte våra samhälleliga medie- och informationssystem, men jag menar att vi måste börja tänka på dem som *sammankopplade*. För allehanda it-visionärer är det visserligen ingen ny tanke: ”det finns en filmutredning, en litteraturutredning, en massmedieutredning, presstödsutredning, etc. Dessutom håller jag på med kabel-tv”, skrev Harry Schein för fyrtio år sedan i ett internt PM till dåvarande utbildningsminister Ingvar Carlsson. ”Är det riktigt att på detta sätt isolera frågorna från varandra? Krävs det inte en samman-hängande informations- och kommunikationspolitik?” Det var då, och i en digital tid kan detta förefalla en självklarhet. Idén med framtidens public service, eller en nationell biblioteksstrategi för den delen, är såtillvida alltför viktiga för att reduceras till att upprätthålla traditionella institutioner som mest hör hemma i det analoga 1900-talet.

Pelle Snickars, professor i medie- och kommunikationsvetenskap “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Hejarop om Slakthusstaden – men oro över för höga hus

Stockholms stad får beröm för planerna för en ny stadsdel i Slakthusområdet. Men många som yttrat sig är oroliga för att husen mot villaområdena är för höga. Det finns också skilda uppfattningar om de många rivningarna.

Slakthusområdet av i dag är ett industriområde med många kontor och ett visst inslag av restauranger och utbildning. Om femton år ska Slakthusområdet vara en blandad stadsdel med 3 000–4 000 nya bostäder, många kontor i både bevarade industribyggnader och nybyggen och många butiker, service och nöjeslokaler.

Tanken är att Slakthusområdet ska bli en tät stadsdel ungefär som Stockholms innerstad och att den ska byggas ihop med Globenområdet. Planen för Slakthusområdet har varit ute på remiss och de flesta som yttrat sig är i princip positiva till en stadsdel med en blandning av gammalt och nytt, högt och lågt och ambitionen att både ge plats för idrottsanläggningar och kultur.

Ett mått på att det finns ett brett stöd för stadsdelen är att Samfundet Sankt Erik, som fokuserar på att bevara det historiska Stockholm, och nätverket Yimby, som önskar att Stockholm ska bli en tätt byggd storstad, är ”i huvudsak positiva” till planen.

När det kommer till mängden bostäder vill dock samfundet gärna se att det minskar medan Yimby i likhet med miljö- och hälsoskyddsnämnden och ett antal företag och privatpersoner som yttrat sig gärna ser ännu fler bostäder.

Den mest omfattande kritiken mot planerna handlar om höjden på de bostadshus som ska byggas närmast de hundraåriga villorna vid Enskede gård. Det är inte bara enskilda villaägare och villaägareföreningar som är kritiska till att nybyggena närmast villakvarteren ska bli minst åtta våningar höga. Många yttranden betonar att det är bättre med en mjukare övergång från höghus till småhus.

De kulturellt mest värdefulla byggnaderna på slakthusområdet ska bevaras, men det är ändå över 50 hus som ska rivas. Några remissinstanser påtalar att det kan vara värt att bevara fler av husen, om inte annat för att det är resurssnålt att återanvända hus.

Däremot vill flera fastighetsägare som äger hus, som föreslås stå kvar, helst av allt riva byggnaderna. Flera fastighetsägare påtalar att det är bättre att bygga flera hundra nya bostäder på en tomt än att bevara halvgamla charkfabriker som är svåra att bygga om.

I planen ingår att det ska vara mycket kultur och folkliv i området – inte minst för att det gränsar till de stora arenorna. Flera kulturorganisationer som Enskede-spelet, teater Reflex, Konstnärernas kollektivverkstad, Musikens hus i Stockholm och Hertha Hillfons vänner påpekar att de vill etablera sig i stadsdelen.

OKQ8 och Preem som har bensin-stationen i södra delen av området betonar att de gärna vill vara kvar som någon form av entréer till stadsdelen medan andra som yttrat sig vill ha mer gångstråk och grönytor mellan husen.

Skönhetsrådet ser i huvudsak positivt på den nya stadsdelen, medan kulturförvaltningen gärna vill bevara flera hus och dessutom vill se till att den järnväg som går runt området bevaras som ett minne från en svunnen tid.

En mycket tung remissinstans – Länsstyrelsen – har svarat att den kommer att yttra sig senare.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

“ Så kan Slakthusområdet byggas ut.

Den nya stadsdelen föreslås få 3 000-4 000 nya bostäder och arbetsplatser i gamla och nya byggnader.

De första husen kan vara inflyttningsklara 2021. Tunnelbanan flyttar och får en ny station mitt i området 2025. Hela stadsdelen ska vara klar omkring 2030.

De företag som inte kan vara kvar kommer att erbjudas nya lokaler i Larsboda. “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

”Jag har accepterat, men kommer aldrig förlåta”

Melissa är en av många flickor som under uppväxten kontrollerades av sina föräldrar. Efter åratal av kontroll, hot och våld lämnade hon sin familj: ”Jag har gått miste om hela min barndom”, säger hon.

Familjens stenhårda kontroll och begränsningar började så tidigt Melissa, som inte vill uppge sitt efternamn, kan minnas. Pappan styrde hennes liv i detalj. Hon fick inte välja sina egna vänner, inte följa med på klassresa och att komma hem med en pojkvän var otänkbart. Familjen tyckte att det kunde skada deras ”heder”.

– En fin flicka skulle vara hemma och städa och ta hand om syskonen. Men jag var ingen fin flicka. Jag älskade bollsporter och drömde om att bli idrottsproffs, säger hon.

Att Melissa tidigt visade att hon ville gå sin egen väg gjorde pappan orolig. För hur skulle människorna i familjens omgivning reagera?

– Hela tiden fick jag höra ”vad ska folk säga”. Det snackades så mycket. Det var släkt, vänner, bekanta och grannar som sa dåliga saker om mig. Och det gick tillbaka på mina föräldrar, att de har gjort ett dåligt jobb som har en dålig flicka. Pappa kände sig kränkt och förnedrad.

Enligt Melissa är hederskulturen starkt sammankopplad med en rädsla för vad andra ska säga.

– Det är en oerhört stark kraft som är svår att förstå om man inte vuxit upp med den.

I takt med att Melissa blev äldre blev kraven, begränsningarna och kontrollen hårdare. Hon blev också slagen av sin pappa.

– Det kunde vara när jag var lite sen hem från skolan, särskilt på vintern. En tjej ska ju inte vara ute när det är mörkt.

Melissas föräldrar kom till Sverige som flyktingar från ett land i Mellanöstern när hon var några år gammal. Familjen hade svårigheter att komma in i det svenska samhället och fann stöd hos andra landsmän som bodde i den kommunen i Stockholms län där hon växte upp.

– De hade styrt upp ett eget litet samhälle här och höll hårt i det som var tryggt och bekant. Det lilla systemet erbjöd jobb och sociala nätverk. Och social kontroll.

Familjen levde som i en ”bubbla”.

– Pappa fick hela tiden höra att den svenska mentaliteten var smutsig och ett hot mot hans heder. Att svenska föräldrar påstår sig ge barnen frihet, men låter dem dricka alkohol och ha sex. Det gjorde pappa skräckslagen. Att ha svenska vänner var förbjudet.

När Melissa kom upp i tonåren började hon må allt sämre. Hon fick hela tiden höra från sin familj att det var fel på henne, att hon inte var ”normal”. Hon hade ont i magen och led av svår huvudvärk.

– Jag visste att det var en tidsfråga innan jag skulle leva i en framtid som någon annan bestämt åt mig. Jag hade ju helt andra framtidsplaner

än vad mina föräldrar hade satt upp. Jag kände mig levande död och orkade inte längre, säger hon.

Vändningen kom när hon fick kontakt med en skolkurator. I samtalen fick Melissa kraft och mod att börja planera för ett liv utan våld och förtryck.

– Hon brydde sig så mycket om mig, på ett sätt jag aldrig känt från mina föräldrar. Jag kände att jag inte kommer att vara ensam under den här resan.

Det har gått tio år sedan den dagen hon bröt med föräldrarna. Hon gick på gymnasiet och låtsades gå till skolan som vanligt för att sedan inte komma hem igen. Det var inget lätt beslut.

– Oavsett hur mycket våld du har varit med om så var det här den dagen som gjorde som mest ont. Ingen människa mår bra av att lämna sin familj. Men situationen tvingade mig.

Med hjälp av socialtjänsten flyttade Melissa runt mellan olika stödboenden och bodde på hemliga adresser innan hon lyckades skapa sig ett eget liv

– Jag har gått om miste om i princip hela min barndom. Jag har accepterat det, men jag kommer aldrig att förlåta det, säger hon.

I dag har hon återupptagit kontakten med föräldrarna.

– I dag är jag en självständig individ. Jag har en utbildning, jobb och en egen familj. Jag har nått mitt mål, att leva utan våld och förtryck och kunna gå min egen väg.

I vilken mån handlar det du har varit med om hederskultur, och i vilken mån handlar det om mäns våld mot kvinnor?

– Det är klart att det har med kulturen att göra. De som blandar ihop mäns våld mot kvinnor förstår inte mekanismen bakom. Jag blev utsatt för våld utifrån frågan om vad folk i omgivningen ska säga. Det är inte våld mellan två personer i en relation, utan en makt som utövas av en individ, av familjen, en grupp och ett samhälle. Det är något helt annat.

Även om Melissa själv har tagit sig ur förtrycket hon vuxit upp med lever hon fortfarande i en miljö där hedersproblematiken ständigt gör sig påmind.

– Jag har i dag kommit ur förtrycket. Men jag lever i en miljö där jag har vänner och bekanta som har en tillvaro som är kopplad till en hedersproblematik. Att få gifta sig med vem man vill är fortfarande väldigt känsligt för många svenskar med invandrarbakgrund.

Till de som begår våldsmamma handlingar i hederns namn mot sina kvinnor och barn vill Melissa skicka ett budskap.

– De ursäktar det med kärlek och omtanke för familjen, men de är de mest självviska och svagaste personerna på jorden.

Lina Lund lina.lund@dn.se “

“ Fakta. Hedersrelaterat våld, enligt FN

Heder definieras i termer av kvinnors tilldelade sexuella och familjära roller som dikteras av traditionella familjeideologier. Således kan äktenskapsbrott, föräktenskapliga relationer (som kan eller inte kan inkludera sexuella relationer), våldtäkt och att bli kär i en ”olämplig” person utgöra ett brott mot familjens heder.

Källa: FN, Ekonomiska och sociala rådet, 1999 “

DN MÅNDAG 15 FEBRUARI 2016

“ Många flickor lever under förtryck

Var tredje flicka i socialt utsatta förorter till Stockholm upplever att de kontrolleras ”mycket hårt” av sina manliga släktingar och föräldrar, enligt en färsk undersökning.

När den ideella föreningen Varken Hora eller kuvad nyligen lät 1 100 flickor i socialt utsatta förorter till Stockholm svara på frågor om sin frihet var resultatet nedslående.

28 procent av tjejerna som deltog svarade att de upplever att de kontrolleras ”mycket hårt” av sina manliga släktingar och föräldrar. 73 procent av tjejerna uppgav att de inte får inleda kärleksrelationer innan de gifter sig.

– Jag är inte förvånad över resultatet, säger Dilek Baladiz, enhetschef på Origo, Stockholms läns resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld.

Origo fungerar som ett komplement till myndigheterna i länet och erbjuder stöd och hjälp till ungdomar mellan 13 och 26 år som begränsas av hedersnormer. Där jobbar bland annat en polis, en barnmorska och tre kuratorer. Under förra året sökte sig över hundra nya ungdomar till centrumet.

– Vi märker av att det finns en utbredd rädsla hos unga i Stockholm. Det kan handla om hemliga relationer, tvångsäktenskap, begränsad rörelsefrihet, psykiskt våld eller kyskhetsnormer, alltså en rädsla för att bli upptäckt om man har varit sexuellt aktiv. De kan till exempel söka hjälp för att komma till ett skyddat boende och få skyddade personuppgifter. Vi ser också att fler hbtq-ungdomar kommer till oss nu, de är extra utsatta i en hederskontext, säger hon.

Origo startades för tre år sedan som ett pilotprojekt. Eftersom behovet var fortsatt stort permanentades verksamheten vid årsskiftet. Centrumet jobbar även förebyggande och för att öka kunskapen om hedersvåld och förtryck. Till stödtelefonen kan yrkesverksamma och frivilliga som jobbar med ungdomar, exempelvis poliser, socialsekreterare, fritidspedagoger och barnmorskor, ringa för att få konsultation och vägledning i enskilda ärenden.

Det finns inga säkra siffror över hur många barn och unga vuxna i Stockholm som lever med hedersrelaterat våld eller förtryck, eftersom polisen saknar en sådan brottskod. Den senaste större studien ”Oskuld och heder” gjordes 2009 på uppdrag av Stockholms stad. Resultatet visade att normer om oskuld och äktenskap starkt påverkade vardagen och framtiden för många barn, särskilt flickor. 23 procent av flickorna svarade att de inte tilläts ha en pojkvän och att deras föräldrar förväntade sig att de skulle vara oskulder tills de ingick äktenskap. 2 800 elever i Stockholms stads skolor i åldrarna 15–16 år deltog.

Lina Lund lina.lund@dn.se “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ M missbrukar makten

Moderaterna förlorade valet, regeringsmakten och sina viktigaste företrädare. Att efter det kasta in en ny partiledare i en parlamentarisk kris och så småningom också flyktingkris skapar givetvis oro. Den interna revoltgruppen som fortfarande inte har accepterat valnederlaget har inte gjort det lättare.

Men även om Anna Kinberg Batra fortfarande ser obekväm ut i ledarrollen har hon fört in partiet på en ny politisk väg som hennes väljare uppskattar. I senaste Sifomätningen (SvD 13/2) syns ett trendbrott. Moderaterna har fortsatt stöd från drygt var fjärde väljare, men den stora nyheten är att man återfått väljare från Sverigedemokraterna. Och för första gången på lång tid förlorar Jimmie Åkesson (SD) stöd i opinionen, till 16,6 procent.

Kanske kan detta ge Kinberg Batras moderater andrum. Och kanske kan de med lite mindre ängslighet så småningom ge konstitutionsutskottet en lugn stund.

KU har blivit något slags terapiventil för frustrerade moderater. Känns det dåligt att förlora val? KU-anmäl. Är Stefan Löfven inte din statsminister? KU-anmäl. Tycker du att Kinberg Batra är en för svag oppositionsledare? KU-anmäl Löfven.

Konstitutionsutskottet har alltmer blivit en plats att vädra sitt missnöje på, lite oavsett vad det gäller. Som statsvetarprofessorn Tommy Möller påpekar (DN 15/2) är flera av de senaste anmälningarna mer lämpade för debattartiklar eller interpellationer än ärenden i KU.

Dessutom kommer de i rekordupplaga. Dagens Nyheters genomgång på måndagen visar att M-ledamöter det senaste året har stått för nästan två tredjedelar av KU-anmälningarna. Med sina 30 anmälningar har de samtidigt nästan dubblerat sitt antal sedan året innan. Det innebär att fler anmälningar har signerats enbart av Moderaterna än vad som vanligtvis lämnas in totalt under ett år.

Rekordet kan ses som en rest av Decemberöverenskommelsen. Med den väcktes en stark intern kritik om att M-ledningen inte var beredd att agera opposition och att Kinberg Batra passivt såg på medan Stefan Löfvens ministär drev landet i fel riktning. Genom att KU-anmäla var och varannan minister visar partiet nu att man är på tå. Och att inga chanser att kritisera regeringen går förlorade.

På samma sätt har antalet tillkännagivanden i riksdagen skjutit i höjden. Kvantitet har prioriterats framför kvalitet; på så sätt påminner man om hur svag minoritetsregeringen är.

Men att anmäla alla rörliga mål i regeringskansliet är en riskabel strategi. För det första har det sannolikt inte den lugnande effekt på de interna kritiker som det avser. Den grupp inom Moderaterna som vill se regeringen fällas kommer inte att nöja sig med att genom anmälningshögen visa hur dålig regeringen är. Snarare tar man detta som en bekräftelse på att det är ohållbart att fortsätta låta den regera.

För det andra tar man stora risker – vars konsekvenser sträcker sig längre än nästa val – när man sätter i system att urvattna KU:s

betydelse. Om man ropar varg varje gång en minister öppnar munnen kommer de allvarliga övertrampen att drunkna i högen med anmälningar.

Även om Moderaterna har gått längst så är partiet inte ensamt om missbruket. När Stefan Löfven KU-anmäldes för hanteringen av flyktingkrisen var Socialdemokraternas gruppledare i riksdagen, Tomas Eneroth, tydlig: Moderaternas agerande andades ”mer av desperat opposition utan styrning och ledning än seriös granskning” (DN 29/1).

Det hade varit lätt att sympatisera med den invändningen – om det inte var för att det samma dag kom besked om att den socialdemokratiske riksdagsledamoten Hans Hoff KU-anmält Fredrik Reinfeldt, för samma sak.

Vi är ett land rikt på debattsidor, sociala medier och torg. Använd dem, politiker. Dela med er av era åsikter, opponera mot andras. Men gör inte det utskott som har till roll att säkerställa att regeringen inte missbrukar sin makt till ett politiskt slagträ. Det skadar systemets legitimitet – för att inte tala om er.

Det enda som nu återstår är att KU-anmäla missbruket av KU-anmälningar.

DN 16/2 2016 “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Rättigheter påven borde tala om

Påven talar gärna om de papperslösa i nord. Vid sitt besök i Mexiko skulle han kunna ta upp en ännu större fråga: den om alla fattiga i syd som saknar papper på sina egna tillgångar.

Den 17 februari ska påve Franciskus fira mässa i Ciudad Juárez i Mexiko, strax söder om gränsen till USA. Han kommer säkert att ta tillfället i akt att mana till stöd för Mexikos fattiga och för dem som har utvandrat åt norr.

Det var vad han gjorde i september när han höll sin gripande predikan i Madison Square Garden i New York. Han hänvisade till de 11 miljoner papperslösa invandrarna i USA och bad lyssnarna att sträcka ut en hand till ”alla dem som inte ser ut att höra till eller är andra klassens medborgare eftersom de inte har någon *rätt* att vara där”.

Men att inte ha rättigheter är ett problem som varken är unikt för USA eller begränsat till invandrare som saknar tillstånd att stanna kvar i det land där de vistas. Svårigheterna för de 5 miljarder människor som saknar dokumenterad egendomsrätt är långt större och långt skadligare. Enbart i Mexiko finns det 10 miljoner stadslägenheter, 137 miljoner- hektar mark och 6 miljoner företag där ägarnas rättigheter saknar skydd.

Om Franciskus enbart talar om papperslösa invandrare i sin predikan i Juárez kommer budskapet att drunk-na i en debatt om USA:s säkerhet och alla länders suveräna rätt att skydda sina gränser. Utvidgar han i stället ämnet till vikten av klart dokumenterade egendomsrättigheter inom länder står han på mycket stadigare mark. De är en universell rättighet som är befäst i USA:s författning och FN-stadgan. Det är för

att skaffa sig just den rättigheten som många av världens fattiga tar sig över gränserna till länder som USA.

De som lever i världens rikare delar tar egendomsrättigheter för givna. Men sanningen är att bara 2,3 miljarder av världens befolkning har dokument som skyddar och stärker deras rättigheter, bland dem ungefär en miljard som bor i Japan, Singapore och det demokratiska väst och ännu en miljard i vissa utvecklingsländer och tidigare sovjetstater.

Dokumentation är inte bara en byråkratisk stämpel på ett papper. Den är avgörande för ekonomiskt framåtskridande och individuell tillhörighet. Anledningen till att de papperslösa vill ha ordentliga dokument är – vare sig de är medvetna om det eller ej – att innehavare av sådana papper, liksom det de äger, får ett mycket högre värde.

I USA och Europa betyder en bostad inte bara tak över huvudet. Den är också en adress där man kan nås i ärenden av olika slag och få tillförlitlig tillgång till energi, vatten, avlopp eller telefonlinje.

Med dokumentation kan man även använda tillgångar som finansiella instrument som ger innehavaren möjlighet att få kredit och kapital. Den som vill ta ett lån – oavsett om man har ett gruvbolag i Colorado eller är en grekisk skomakare i New York – måste först erbjuda dokumenterad egendom i en eller annan form som säkerhet.

Världens fattiga har icke-dokumenterade tillgångar enbart i fastigheter till ett värde av omkring 18 000 miljarder dollar. Men dessa tillgångar får aldrig sitt fulla värde om de inte är dokumenterade. De kan inte användas som säkerhet för lån. Inte heller kan man kombinera dem med andra tillgångar för att skapa värdefullare egendom.

Avsaknaden av egendomsrättigheter spelar också en viktig roll på två områden som bekymrar både påven och många amerikanska ledare: oron i Mellanöstern och Nordafrika och skyddet av miljön.

Vi ska komma ihåg att den arabiska våren började sedan en tunisisk gatu-försäljare hade satt eld på sig själv i protest mot att han hade blivit berövad sina ägodelar – han hade inte papper på att de verkligen var hans. Och mycket av den vrede som har drivit ut människor på gatorna, fört flera länder till sammanbrottets gräns och tvingat bort miljoner från deras hem bottnade i krav på tydliga rättigheter, däribland de som skyddar egendom.

Egendomsrättigheter är också avgörande för miljöskyddet. Utan klar dokumentation kan myndigheterna inte avgöra vem som har skadat naturresurser eller är skyldig att återställa lokala ekosystem. Uppdaterade register behövs också för att miljövårdsstrategierna ska anpassas till de möjligheter och hot som uppstår när industrin expanderar in i orörda territorier.

I Amazonflodens källområden, för att ta ett exempel, kan de flesta av de 1 496 lokalsamhällena inte fastställa exakta gränser – med hjälp av universella koordinater och giltiga egendomsrättigheter – för de landområden som de disponerar. Följden är att det blir svårt för enskilda invånare att skydda sina tillgångar, anpassa sig till miljöhoten eller svara på den expanderande globaliseringens möjligheter och utmaningar.

Att Franciskus tar upp dokumentationsfrågan är viktigt. Det innebär att Vatikanen inte bara frågar varför så få har så mycket utan också varför så många har så lite. Om påven breddar sin medkänsla till dem som saknar egendomsrättigheter har han en chans att göra en stor insats för en stor del av jordens befolkning.

Hernando de Soto peruansk ekonom, känd för sina teorier om äganderätten och den informella ekonomin.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

”Ökande sjukskrivningar beror inte på ökad ohälsa”

“ ESO-rapport i dag. För få en bättre fungerande sjukförsäkring behövs en bortre tidsgräns, en begränsning av tidiga insatser och en villkorad rätt för läkare att utfärda sjukintyg. Arbetsgivarens kostnadsansvar bör ökas och politikens inflytande minska, skriver forskarna Pathric Hägglund och Per Johansson.

Den svenska sjukfrånvaron har i decennier präglats av höga nivåer och kraftiga svängningar. Vi går nu in på det sjätte året i följd med ökande sjukfrånvaro och regeringen förutspår att utgifterna för sjukpenningen kommer att uppgå till cirka 50 miljarder kronor 2018. Det innebär en ökning med 150 procent jämfört med 2010.

Ingenting tyder på att de historiska upp- och nedgångarna av sjukfrånvaron speglar variationer i faktisk hälsa eller i arbetsmiljö. Tvärtom har hälsan i befolkningen förbättrats över tid. Det går också att visa att kopplingen mellan sjukfrånvaro och mer objektiva mått på hälsa varit svagare i tider av hög sjukfrånvaro, jämfört med i tider av låg sjukfrånvaro.

I vår mening återfinns grundorsaken till svängningarna i en kombination av tre omständigheter.

Den första har att göra med att begrepp som hälsa och arbetsförmåga är relativa. Hur en person upplever sin hälsa kan hänga samman med en rad faktorer som inte alls har med den faktiska hälsan att göra, exempelvis personliga värderingar, social omgivning och tillgänglighet till vård.

Den andra orsaken är att individen, läkaren och arbetsgivaren har mer information om individens arbetsförmåga än vad den som beslutar om ersättning (Försäkringskassan) har. Individen har även ett informationsövertag gentemot läkaren och arbetsgivaren. Denna asymmetriska information om de reella möjligheterna att undvika sjukfrånvaro gör sjukförsäkringen sårbar för hur incitamenten att agera i försäkringens syfte är utformade för de inblandade.

Den tredje orsaken är att en gemensamt finansierad sjukförsäkring som den svenska har ”mjuka” budgetrestriktioner. Med det menas att medel kan skjutas till från andra utgiftsposter om sjukfrånvaron skulle stiga.

Kombinationen av dessa tre faktorer gör att ”störningar”, exempelvis orsakade av förändringar av regler, regeltillämpning eller personliga värderingar, kan få långsiktiga konsekvenser. Till följd av bristfälligt utformade incitament och möjligheten att skjuta till extra medel kan även inledningsvis små ökningar av sjukfrånvaron växa sig betydande. Normförskjutningar i samhället kring synen på att vara sjukskriven bidrar till att förstärka redan pågående trender.

Nyckeln till att bryta utvecklingen är att utforma incitamentsriktiga drivkrafter för aktörerna i sjukskrivningsprocessen. Med sådana kan rimliga variationer av sjukfrånvaron uppstå utan att följas av de utdragna upp- eller nedgångar av sjukfrånvaron som observerats under de senaste decennierna. I forskningen finns ett starkt stöd för att sjukförsäkringens aktörer reagerar på incitament. I den ESO-rapport som presenteras i dag föreslår vi fem åtgärder för en bättre fungerande sjukförsäkring där människors arbetsförmåga bättre tas tillvara.

1 En bortre tidsgräns behövs. Genom en bortre tidsgräns skickas en signal om att en sjukskrivning inte kan pågå för evigt vilket skapar drivkrafter för alla inblandade att agera för att hitta en lösning innan tidsgränsen nås. Forskningen är också tydlig med att tidsgränser, och

kontroll i vidare mening, har en dämpande inverkan på sjukfrånvaron. Den bortre tidsgränsen vid 2,5 år togs bort den 1 februari. Vi anser att man i stället borde ha tidigarelagt den, detta för att öka möjligheterna för eventuellt efterföljande insatser att vara verkningsfulla.

2 Begränsa tidiga insatser. För att en strategi med tidiga insatser ska vara effektiv fordras att rätt individ får rätt insats. I dagsläget är det vetenskapliga stödet för nyttan av olika typer av rehabiliterings- och samverkansinsatser svagt. Mycket tyder också på att Försäkringskassans arbete med att bedöma behoven är svårt. Vi anser att innan kunskapen är större inom detta område bör insatser tidigt i sjukskrivningen begränsas.

3 Villkora läkarens rätt att utfärda sjukintyg. Läkarens uppgift i sjukförsäkringen är komplex. Kunskapen kring hur arbetsförmågan påverkas av olika diagnoser, inte minst de psykiatriska, behöver höjas för att ge läkarna ett bättre stöd i arbetet. Läkarnas drivkrafter att agera i försäkringens syfte behöver också stärkas. Vi anser att Försäkringskassan ska kunna sätta upp kvalitetskrav för vårdgivare som skriver ut sjukintyg. Kraven kan exempelvis bestå i att läkarna ska ha vissa kunskaper om reglerna i sjukförsäkringen och hur man bedömer arbetsförmågan. Vid upprepade anmärkningar eller avvikelser från det försäkringsmedicinska beslutsstödet, liksom vid rent fusk, ska vårdgivare kunna förlora rätten till utfärdande av sjukintyg.

4 Öka arbetsgivarnas kostnadsansvar vid sjukfrånvaro. Arbetsgivarnas drivkrafter till förebyggande arbete och insatser för att möjliggöra arbetsåtergång behöver stärkas. Vi anser att arbetsgivarnas kostnadsansvar bör öka med sjukskrivningens längd. Arbetsgivaren ska också kunna redovisa en plan över vilka åtgärder som ska vidtas under sjukfrånvaron för att möjliggöra arbetsåtergång. Såväl arbetsgivare som arbetstagare ska ges ekonomiska drivkrafter att fullfölja sina respektive åtaganden i planen. För att undvika risken för att ett ökat kostnadsansvar för arbetsgivarna ytterligare försvårar situationen på arbetsmarknaden för redan utsatta grupper, bör undantag från kostnadsansvaret göras för valda grupper.

5 Minska politikens inflytande över sjukförsäkringen och sjukfrånvaron. Det har återkommande visat sig att det politiska priset för ett långsiktigt agerande när sjukfrånvaron ökar är för högt. Detta har i förlängningen skapat en ryckighet i regler och tillämpning som främst drabbar de mest behövande. Mycket talar för att ett minskat direkt inflytande av politiken till förmån för en tydligare målstyrning av sjukförsäkringens förvaltning, det vill säga av Försäkringskassan, skulle gynna målet om en låg och långsiktigt stabil sjukfrånvaro.

På samma sätt som riksdagen i dag indirekt formulerar ett mål för inflationen, bör Försäkringskassan åläggas ett mål för sjukfrånvaron. Till skillnad från det penningpolitiska området finns starkt empiriskt stöd kring verkningsfulla åtgärder för att uppnå målet. Ett mål skulle skicka en signal om vad som är en acceptabel nivå för sjukfrånvaron i samhället. Med tydligare drivkrafter för arbetsgivare och läkare, och med utökade befogenheter att utöva kontroll över dessa, är vår bedömning att Försäkringskassan har de instrument som behövs för att hålla sjukfrånvaron stabil på en nivå som motsvarar hälsan i befolkningen.

Pathric Hägglund, fil dr i nationalekonomi

Per Johansson, professor i statistik, Uppsala universitet

Författare till ESO-rapporten Sjukskrivningarnas anatomi – en ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Finland säger nej till gemensamma gränser

Finlands regering nobbar det danska förslaget om en gemensam nordisk gräns. Det beskedet ger den finländske finansministern Alexander Stubb till DN. Samtidigt intensifierar den svenska regeringen samarbetet med sin danska motsvarighet för att stärka den danska gränskontrollen mot Tyskland.

Den danske statsministern Lars Løkke Rasmussen föreslog nyligen en gemensam nordisk gräns för att undvika gränskontroller mellan de nordiska länderna som har en passunion sedan 1957. Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson anslöt sig till samma uppfattning i en DN Debatt-artikel på måndagen.

Men förslaget lär inte bli verklighet eftersom Finland, med yttre Schengengräns mot Ryssland, nu säger blankt nej.

– Jag tycker inte att det är ett bra förslag. Den europeiska unionen och Schengen har en yttre gräns. Innanför det området rör vi oss sedan fritt. Alla murar som byggs upp inom Europa, i Norden eller någon annanstans, tycker jag är dåliga murar, säger Alexander Stubb.

Den tidigare statsministern säger sig tala för hela den finländska regeringen som i stället vill stärka EU:s yttre gräns.

– Det handlar till exempel om Finland gräns mot Ryssland eller Greklands gräns. Sedan ska vi ha en gemensam asylpolitik. Det finns inga mellanstatliga lösningar på det här överstatliga problemet. Vi vill inte ha permanenta gränskontroller mellan de nordiska länderna, säger Alexander Studd.

Men visar inte det som hänt att Schengensamarbetet inte fungerar och att det kan finnas behov av ett nordiskt samarbete i stället för att man bygger murar mellan de nordiska länderna?

– Det är därför vi har ett Schengenavtal med kortfristiga metoder att behålla gränsbevakningen. Det bevisar att Schengen fungerar.

Däremot håller den svenska regeringen dörren öppen för den danska idén om en gemensam nordisk gränskontroll. Samtidigt intensifierar regeringen samarbetet med Danmark för att förbättra gränskontrollen mellan Tyskland och Danmark som för närvarande enbart består av stickprovskontroller.

– Ändå är det uppenbarligen 700–800 personer som tar sig genom Danmark till Sverige varje vecka för att söka asyl här, säger inrikesminister Anders Ygeman (S).

Han ska inom kort resa till den dansk-tyska gränsen tillsammans med danske justitieministern Søren Pind. Den svenska Norden-ministern Kristina Persson (S) har föreslagit att danskarna skulle införa en id-kontroll av svensk modell.

– Vårt huvudfokus är att få integrationen i Öresund att fungera, säger Ygeman.

Moderaterna kräver att regeringen erbjuder Danmark ekonomiskt bidrag för att införa id-kontroller mot Tyskland. Gränsen består bland annat av en svårbevakad landgräns på Jylland.

– Regeringen kan inte förvänta sig att danskarna löser det här själva. Vi måste hjälpas åt. Den svenska regeringen måste till exempel bidra med resurser, säger Elisabeth Svantesson (M), migrationspolitisk talesperson.

Men den frågan är för tidigt väckt, anser finansminister Magdalena Andersson (S) som på fredagen diskuterade migrationsfrågor med sin finländske ministerkollega Alexander Stubb.

– Det har jag inte tagit ställning till än. Frågan behöver beredas, säger hon.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“ Bakgrund. Id-kontrollerna

Sedan identitetskontroller på tåg, bussar och färjor infördes till Sverige den 4 januari har antalet asylsökande gått ner från som mest över

6 000 per vecka i december till 713 under de senaste sju dagarna, enligt Migrationsverkets statistik.

Men id-kontrollerna har fått kritik för att ställa till problem för pendlare i Öresundsregionen. Id-kontrollerna och gränskontrollerna på den svenska sidan som också finns kvar kan också sänka investeringsviljan och dra ner den ekonomiska tillväxten i regionen, varnar ekonomer. “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ AP-miljarder satsades i olycksbolagen

Rio de Janeiro. AP-fonderna har satsat närmare två miljarder kronor i gruvbolagen BHP Billiton och Vale som ligger bakom en av världens värsta dammolyckor. Ändå anser AP-fonderna inte att det begåtts någon försummelse som ledde till miljökatastrofen i Brasilien förra året.

En av världens värsta damm-olyckor har tagit död på floden Doce i Brasilien som förser tre miljoner människor med färskvatten. All fisk har dött och ett natur-skyddat område på 900 hektar är täckt av en giftig lermassa från dammen.

– Vi behandlar i nuläget detta som en tragisk olycka. Olyckan ska nu utredas och skulle det framkomma att det förekommit försummelse får vi titta närmare på det då, säger John Howchin, chef för AP-fondernas etikråd.

Den brasilianska polisen delar inte etikrådets uppfattning utan menar att gruvbolagens direktörer bör åtalas för mord, dråp eller vållande till annans död av de 19 personer som dog när 60 miljarder liter järn-malmsavfall dränkte byn Bento Rodrigues.

Byn låg bara några kilo-meter från dammen, ändå hade gruvbolagen varken evakueringsplan eller varningssirener, vilket lagen kräver.

– Företagen och deras direktörer har ansvar för brotten som begåtts och kommer att ställas till svars, säger poliskommissarien Rodrigo Bustamante.

I förra veckan ledde han en razzia mot gruvbolaget Samarco som ägs av BHP Billiton och Vale. Polisen beslagtog datorer, dokument och e-post vid deras kontor i städerna Belo Horizonte och Mariana.

– Vi följer ett spår i utredningen och genomförde husrannsakan för att säkerställa bevis, förklarar poliskommissarien.

Ända sedan dammen brast den 5 november förra året har gruvbolagen försökt undkomma ansvar för vad som utvecklats till världens värsta dammolycka med järnmalmsavfall.

All fisk i floden Rio Doce, som är en av Brasiliens viktigaste floder, har dött och det brasilianska miljöverket uppskattar att det kommer att ta upp mot hundra år innan -fisken åter kan lägga sina ägg i floden.

Ändå vidhöll den brasilianska gruvjätten Vale i flera veckor att lermassorna som läckt ut var helt ofarliga. Först efter att FN:s miljökommission besökt katastrofområdet och gjort egna mätningar visade det sig att gruvbolaget ljög. Det fanns rester av tungmetaller och järnmalmsrester i avfallet.

– Det här rör sig inte om en tragisk olycka. Det här är ett mord på en flod, säger Neto Barros, borgmästare i staden Baixo Guandu, som ligger längs Rio Doce.

Att svenska AP-fonderna satsat 1,7 miljarder kronor i gruvbolagen som är ansvariga för miljökatastrofen och ljugit om lerans innehåll har fått Annelie Andersson, ord-förande för Latinamerikagrupperna i Sverige, att reagera.

– Bolagens hantering har uppenbarligen varit otillräcklig och orsakat enorm miljöförstörelse. Då kan inte AP-fonderna luta sig tillbaka och säga att de inväntar utredning, säger Annelie Andersson.

Hon vill att AP-fonderna kräver en handlingsplan om hur gruv-bolagen tänkt städa upp efter sig och återuppbygga de drabbade områdena. Det finns många frågor AP-fonderna borde ställa för att sätta press på bolagen, säger hon.

I ett nästa steg måste AP-fonderna också fråga sig vad den här katastrofen får för konsekvenser för deras investeringar i andra gruvbolag, menar Annelie Andersson.

– Vilka risker finns för andra kata-strofer av det här slaget? Vad gör AP-fonderna för att garantera att bolagen gör tillräckligt för att undvika sådana?

DN har sökt Första och Andra AP-fonden, som har innehav i både Billiton och Vale, utan resultat.

Henrik Brandão Jönsson riojonsson@gmail.com “

“ Fakta. Olyckan

11 personer dog och 15 personer saknas efter dammolyckan.

Familjerna som bodde i byn som täcktes av lera har evakuerats och gruvbolaget har hyrt bostäder till dem.

Gruvbolaget Vale, som till hälften äger Samarco, utnämndes 2012 till Världens skitigaste företag av miljöorganisationen Jordens Vänner för deras kolgruva Moatize i Moçambique.

Fakta. AP-fondernas innehav

Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjunde AP-fonden har tillsammans innehav i bolaget BHP Billiton till ett värde av cirka 1,5 miljarder kronor.

Första och Andra AP-fonden har tillsammans innehav i bolaget Vale till ett värde av cirka 261 miljoner kronor.

Innehaven gällde per den 30 juni 2015.

AP-fonderna förvaltar kapital för den allmänna pensionen, som består av inkomstpension och premiepension.

Källa: DN, AP-fonderna “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ AP-fonderna bör inte ta bolagens version för given

Kommentar. Pressen från svenskarna att förvaltningen av våra pensioner ska skötas på ett korrekt sätt ökar. Förvaltarna är också medvetna om det och de stora aktörerna som AP-fonderna satsar på etikråd eller hållbarhetsansvariga.

Ofta tar man hjälp av specialbolag som söker igenom innehaven för att hitta känsliga innehav som kan ge etiska problem. Men AP-fondernas investeringar i företag i nästan alla hörn i världen gör att det är omöjligt att få en detaljbild av alla bolag.

Just gruvbolag är en känslig bransch där arbetsmiljön kan vara mycket tuff. Risken för stora skador på miljön är också en ständig risk för en investerare att ta ställning till. Speciellt riskfyllt är det i tillväxtländer där risk för korruption kan göra att det töjs på regler,

Fallet med BHP Billiton och Vale visar upp likheter med andra liknande fall.

Det är inte ovanligt att det är olika frivillig-organisationer som larmar om att allt inte står rätt till. När det dyker upp sådana här etiska bomber har de stora förvaltarna olika strategier. Att direkt sälja ett innehav handlar det sällan om.

Ett första steg med känsliga innehav brukar vara att försöka få till en diskussion med ägarna och försöka påverka dem att bättra sig.

Ibland går också flera stora förvaltare ihop för att få större tyngd i frågan.

Förvaltarna kan också föra fram sitt ärende på bolagsstämman. Man ska dock ha klart för sig att i de här sammanhangen är svenska AP-fonderna inte de största spelarna.

AP-fonderna redovisar resultat för sitt arbete med påverkan. Men svenska pensionssparare kan kräva mer information om detaljerna.

I takt med att det blir lättare att hitta information och öppenheten ökar tack vare internet kommer kraven att förvaltarna sköter sin etik och hållbarhetsarbete inte att minska.

Dessutom blir det också fler områden som anses som känsliga ur etiskt perspektiv. Frågan om hur mycket koldioxid bolagens verksamhet orsakar är den senaste som kommit upp på agendan.

Hur fallet med dammolyckan i Brasilien slutar för de AP-fonder som investerat i bolagen återstår att se. I ett sådant här fall kan man tycka att AP-fonderna borde vara mer lyhörda och inte ta bolagets version om att det är en olycka för given.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“Helikopterns första uppdrag blev ett fiasko

Nu hamnar Sjöfartsverkets nya räddningshelikoptrar i fokus igen. Efter SVT:s ”Uppdrag granskning” avslöjande om den hemliga upphandlingen kommer nu uppföljningen på onsdag i SVT – allt blev fel när helikoptern prövades under räddningsinsatsen i samband med det -störtade postplanet i lappländska fjällen i början av januari i år.

Sjöfartsverkets nya räddnings-helikopter Lifeguard 005 – bättre på allting, enligt verket – skulle natten till den 8 januari flyga från sin bas i Umeå via Gällivare flygplats till haveriplatsen vid Akkajaure, sydväst om Kiruna. 005 ska lyfta senast 15 minuter efter att ett larm kommit in. Men denna natt tar det en timme och 20 minuter innan den splitter nya Italientillverkade räddnings-helikoptern är i luften.

I SVT:s reportage redogörs i detalj för skeendet, som för Sjöfartsverkets del slutade med att deras helikopter aldrig kom fram till haveriplatsen. En norsk räddningshelikopter, baserad i Bodø, och Norrbottens läns landstings ambulanshelikopter klarade ut uppdraget, efter det att två norska stridsflygplan av typen F16 blev först med att lokalisera var postplanet, med två piloter ombord, hade störtat.

Programmets reporter konfronterar chefen för Sjöfartsverkets helikopterenhet, Mowgli Halléhn, med den med ljudupptagningar och logguppgifter bekräftade händelsekedjan, som inleds med den kraftiga förseningen. Halléhn svarar:

– Visst är det så att det är en lång tid och självklart ska vi i den utredning som vi själva gör av den här insatsen se hur kan vi förändra rutiner eller förutsättningar för besättningarna så att de kan lösa sin uppgift på ett bättre och snabbare sätt.

Så piloten planerade i en timme och 20 minuter, trots att han vet att det handlar om män-niskor som…?

– Han planerar i en timma och nästan 20 minuter, ja. Innan dom kommer iväg. Ja.

Lifeguard 005 ska flyga 45 mil upp till Gällivare flygplats, vilket tar cirka två timmar. Senare visar det sig att mörker gör att helikoptern inte kan flyga i fjällområdet. Ännu senare visar farkostens varningssystem att kylan orsakat osäkerhet kring bränsletillförseln – Lifeguard 005 blir stående i Ritsem.

Till slut är det SVT:s reportrar, som hyrt in en privat helikopter, som först kommer till olycksplatsen. Den har därmed stått utan avspärrning sedan den upptäcktes av norska flygvapnet.

”Uppdrag granskning” sänds på SVT1 onsdag 20.00.

Kalle Holmberg kalle.holmberg@dn.se “

“ Fakta. Upphandlingen

Sjöfartsverket tog 2009 beslut om att köpa in sju nya räddningshelikoptrar. När ”Uppdrag granskning” undersökte affären avslöjades att -upphandlingen gjordes upp på förhand, under hemlighetsmakeri.

Sommaren 2011 gick verket ut med uppgift om upphandlingen av helikoptrar till sjö- och flygräddningen. Få visste då, enligt SVT, att myndigheten klarat ut allt kring köpet direkt med italienska helikoptertillverkaren Agusta Westland.

Sjöfartsverkets -personal besökte Agusta Westlands fabrik vid minst tio tillfällen för att få till affären, visade granskningen.

Överklaganden från konkurrerande till-verkare ledde ändå till slut att ordern gick till Italien. En konkurrent uppgav för ”Uppdrag granskning” att kraven från köparen var av sådan karaktär att de knappast kunde uppfyllas av andra än en bestämd leverantör.

Källa: SVT “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Museveni håller hårt i makten när yngsta folket går till val

Kampala. Yoweri Museveni har styrt Uganda i 30 år och försöker i årets val förlänga sitt maktinnehav med ytterligare fem år. I landet som har världens yngsta befolkning är ordet maktskifte bara ett teoretiskt begrepp och tre av fyra har aldrig levt under någon annan ledare.

De syns inte så mycket på de större gatorna men i slumområdenas trånga gränder är det barnen som dominerar. Springandes efter rullande cykelfälgar och mopeddäck – denna universella leksak – eller snörvlande i knät på sina mödrar eller mostrar, väninnor och andra som för tillfället förbarmat sig över dem.

Barn, barn, barn. Uganda har med en medianålder på drygt 15 år den yngsta befolkningen i världen, jämte västafrikanska Niger. Det innebär, enligt 2014 års folkräkning, att varannan invånare är under 15 år. Tre av fyra är födda efter 1986, året då den sittande presidenten Yoweri Museveni tog makten efter ett inbördeskrig som blev företrädaren Milton Obotes fall.

I årets val siktar Museveni på att förlänga sitt maktinnehav med ytterligare fem år och allt tyder på att han kommer att lyckas. I Uganda är ordet maktskifte ett teoretiskt begrepp som få har någon reell erfarenhet av.

– Jag är ju en av de äldsta här i kvarteret och jag är bara 25. När jag föddes hade han redan styrt i fem års tid, säger Walter Akeba som bor i stadsdelen Kitintale i sydöstra delarna av huvudstaden Kampala.

Nyss har en pickup som överlastats med högtalare kört genom gränderna och pumpat ut ett budskap för den ständige utmanaren Kizza Besigye, vars politiska gärning kan jämföras med Sisyfos kamp. Vart femte år har Besigye lyckats knuffa upp stenen, uppbackad av miljoner oppositionsanhängare, men på något vis faller den alltid tillbaka när valresultatet står klart.

– Alla vet att Besigye vann förra valet. Men Museveni vägrar att lämna stolen. Han fuskar, säger Walter Akeba.

Akeba oroar sig för hur det ska gå för alla barn som växer upp i Uganda.

– Titta på gårdsplanen där ute. De är alla vuxna om fem till tio år och redan har vårt skolsystem kollapsat. På pappret är grundskoleutbildning gratis men rektorerna och lärarna kräver ofta att föräldrarna betalar informella skol-avgifter på flera hundra kronor per termin och barn. Min fru Stella är utbildad lärare men har inget jobb, säger han.

Själv kunde Walter Akeba inte fullfölja sin skolgång. Han kommer från staden Lira i norra Uganda där rebellrörelsen LRA, under ledning av den ökände Joseph Kony, terroriserat civilbefolkningen lika länge som Museveni styrt landet.

– De attackerade min by och dödade mina föräldrar och mina syskon. Jag lyckades fly till en nära-liggande stad och gick ombord på bussen mot Kampala – jag ägde bara de kläder jag bar– och kom hit till Kitintale, berättar han.

Säkerhetsaspekten har varit ett trumfkort för Museveni under många år. Han har kunnat peka på sin militära bakgrund och förklara att han behövs för att hantera LRA i det oroliga norr. Krig i grannlandet Kongo, attacker från islamistmilisen al Shabaab – Museveni har varit den starke man landet behöver, lyder resonemanget. Längre tillbaka i tiden har han pekat på företrädarna Milton Obote och Idi Amin. Men det är lätt att framstå som god i jämförelse med två av de värsta ledarna i Afrikas nutidshistoria.

Allt detta ligger långt bakåt i tiden för dagens unga ugandier vilket har tvingat den 71-årige ledaren att anta rollen som en landsfader som förtjänar sitt folks tacksamhet. Samtidigt som han öser ut pengar och allmosor ur både parti- och statskassan.

– Han delar ut kor och plogar men så fort valet är över är det samma gamla visa. Inget händer, säger Akeba.

På samma sätt som boende vid en flygplats sällan hör planen har Walter Akeba vant sig vid ljudet från gårdsplanen. Där byggdes för sju år sedan den första skateboard-parken i Östafrika, av en ugandisk och en sydafrikansk åkare. Projektet har blivit världskänt och tunga namn inom sporten har donerat brädor, knäskydd och hjälmar (som verkar ha försvunnit) till ungarna i området.

Detta är det närmaste en fritidsgård man kommer i Uganda. Det finns inga statliga initiativ för ungdomars förströelse och barnen vid rampen berättar om Freedom City som ska vara ett paradis för lek och spel, på frågan om det finns några andra platser än skateboardrampen som helt ägnats åt barn.

Freedom City är ett köpcentrum vid motorleden mot flygplatsen och där finns mycket riktigt en simbassäng och ett lekland, men ytorna är knappast tillgängliga för slummens barn.

Vad har barnen för förväntningar på veckans val?

– Museveni säger att han ska bygga fler skolor, säger tolvåriga Primrose Fulerisha som drömmer om en karriär som läkare eller musiker.

Hon rättas snabbt av jämnåriga Daisy Francis.

– Nej, det är Besigye som ska bygga skolor.

Det verkar som om alla kandidater vid något tillfälle utlovat satsningar på den yngre generationen. Om fem år är de potentiella väljare. Och allt lutar mot att Museveni fortfarande styr landet.

Erik Esbjörnsson erikesbjornsson@gmail.com “

“ Oppositionsledare gripen

Oppositionspartiet FDC:s ledare Kizza Besigye greps vid lunchtid på måndagen av polis. Enligt regeringstrogna tidningen New Vision hade polisen krävt att Besigyes kortege mellan två valmöten skulle använda en mindre väg i stället för en större, hårt trafikerad motorled. Besigye fördes till en polisstation i huvudstaden Kampala och ska senare ha släppts.

Det är snarare regel än undantag att ugandisk polis och militär trakasserar oppositionspolitiker och Besigye har vid flera tillfällen tvingats söka läkarvård i utlandet på grund av skador han fått i samband med polisingripanden. DN

Fakta. Hiv-epidemin slog hårt mot Uganda

Ugandas befolkning på drygt 35 miljoner invånare är världens yngsta med en medianålder på drygt 15 år. Tre av fyra är under 30 års ålder.

BNP per capita är 17 500 kronor per år vilket placerar befolkningen bland de 25 fattigaste i världen.

En anledning till att befolkningen är så ung är 1990-talets hiv-epidemi som drabbade Uganda hårt. De senaste 15 åren har dramatiska land-vinningar gjorts på hälsoområdet. Den förväntade medellivslängden har stigit från 49 år 1998 till 61 år 2015. Under samma period har barna-dödligheten sjunkit med drygt 60 procent. Det sker en viss demografisk eftersläpning innan familjerna anpassar sitt barna--

födande efter det nya hälsoläget. Men snart kommer denna ”puckel” att nå vuxen ålder – vilket innebär stora möjligheter för ekonomin, men också utmaningar inom högre utbildning och jobbskapande.

DN, FN, CIA, Världsbanken, Gapminder “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Det kurdiska dilemmat nu i konfliktens centrum

Syrienkrigets brännpunkt har flyttats till Azaz, bara sex kilometer från Natolandet Turkiets gräns. Syriens kurder har hamnat i mittpunkten i den alltmer såriga och komplicerade konflikten.

På måndagen dödades minst fjorton civila i en serie flyganfall mot flera olika byggnader i Azaz, bland annat bombades en klinik där barn vårdas, rapporterar nyhetsbyrån Reuters. Det är inte bekräftat vem som ligger bakom attackerna. Den turkiske premiärministern Ahmet Davutoglu anklagar Ryssland.

Tiotalet mil västerut, i samhället Maaret al-Numan, flygbombades ett sjukhus som drivs av Läkare utan gränser (MSF). 15 MSF-anställda befaras vara döda, säger Massimiliano- Rebaudengo, Syrienansvarig för Läkare utan gränser.

På måndagen besköts också omgivningarna kring Azaz av turkiskt artilleri för tredje dagen i rad. Målet är den Syrienkurdiska YPG-milisens soldater. YPG rycker för närvarande fram mot Azaz från sin position i den kurdiska enklaven Afrin cirka sex mil från Turkiets gräns. Samtidigt uppges en rebellallians, av kurdiska, assyriska och arabiska styrkor, ha intagit 70 procent av den strategiskt viktiga staden Tal Rifaat, som ligger cirka 1,5 mil söder om Azaz i närheten av den turkiska gränsen, rapporterar TT.

Syriska kurder har nyckelroll i norra Syrien

Kurdiska styrkor · Islamiska staten IS · Syriska regimen

Källa: Institute for the Study of War, AFP Text: Erik Ohlsson

Aktörer i norra Syrien:

USA vill ha bort president Bashar al-Assads regim. Stöttar kurdsyriska YPG-milisen och den "moderata" oppositionen.

Syriska regimen vill eliminera oppositionen och IS. Har tidvis bekämpat YPG-milisen, men är nu passiva. Stöttas av Ryssland och Iran.

YPG, "Folkets försvarsstyrkor". Syrienkurdiska partiet PYD:s väpnade gren. Bekämpar IS och numera också oppositionen. Får stöd av både Ryssland och USA.

Syriska oppositionen håller Azaz och delar av Aleppo. Stöttas av USA-koalitionen och Turkiet.

Turkiet ingår i USA-koalitionen mot IS. Supportar den "moderata" oppositionen. Motståndare till YPG-milisen och al-Assad-regimen.

Saudiarabien vill ha bort al-Assad, stöder oppositionen. Kritik för jihadistsupport, är beredda att gå in med trupp mot IS i Syrien.

Iran ger starkt stöd till al-Assad, förnekar att marktrupper slåss i Syrien, men revolutionsgardister har stupat utanför Aleppo.

Den syrienkurdiska offensiven är det senaste kapitlet i den till synes lika ändlösa som obarmhärtiga berättelsen om Syrienkriget.

En stor del av den kurdiska minoriteten – mellan två och tre miljoner – i Syrien bor i landets nordöstra hörn, i mer eller mindre självstyrande distrikt, ”kantoner”, som de själva kallar för Rojava eller västra Kurdistan.

Området hamnade i fokus för drygt ett år sedan, när den sunni-extrema terrorsekten Islamiska staten (IS) försökte invadera den syriska staden Kobane, som i huvudsak befolkas av etniska kurder.

Massflykten av civila över gränsen till Turkiet och kurdernas heroiska väpnade motstånd mot IS, som så småningom fick stöd av amerikanskt stridsflyg, dominerade ett kort tag världsnyheterna.

I januari förra året tog Syrien-kurderna tillbaka kontrollen över Kobane. Sedan dess har Islamiska staten tryckts tillbaka i denna del av Syrien, tack vare den kurdiska YPG-milisen, understödd av USA-koalitionens flyg.

Syrienkurdernas militära framgångar har inte betraktats med blida ögon av Turkiet. För Turkiet är det minst sagt problematiskt att YPG-milisen har starka band med PKK, det kurdiska separatistparti som Ankara bekämpat i decennier.

YPG:s koppling till PKK har varit diplomatiskt knepig också för USA, som vill undvika att konfrontera sin Natobroder Turkiet, men som inte heller kan undvara kurdernas stridsduglighet i kampen mot IS.

Det kurdiska dilemmat ställdes på sin spets när den syriska oppositionen diskuterade vilka grupperingar som skulle skickas till de FN-ledda fredsförhandlingarna om Syrien som påbörjades i Genève i slutet av januari.

Turkiet krävde av FN att Syriens kurder inte skulle bjudas in till samtalen. USA tvingades till samtycke.

Rysslands intervention i Syrienkriget har komplicerat spelplanen ytterligare. Drygt fyra månader av ryska flygattacker i norra Syrien mot framför allt de väststödda oppositionsgrupperna har öppnat en möjlighet för YPG att expandera det kurdiska territoriet.

Det gör kurderna inom ramen för Syriens Demokratiska Front (SDF), en allians där bland annat den arabiska stammilisen al-Shammar ingår.

I slutet av förra veckan intog YPG:s infanteri och pansar flygbasen Menagh norr om Aleppo, som intogs av Fria Syriska Armén från al-Assads styrkor i slutet av 2012. Sedan dess har basen tidvis hållits av Islamiska staten.

Vilken grupp i oppositionen som senast kontrollerade Menagh råder det delade meningar om.

Enligt YPG var det den terror-stämplade jihadiströrelsen Jabhat al-Nusra.

Andra källor anger att det var Ahrar al-Sham som drevs bort, en gruppering som visserligen stämplas som islamister men samtidigt betraktas som rumsrena nog att delta i fredsförhandlingarna.

Nu vänds vapnen mot Azaz, en sömnig landsortshåla på den anatoliska slätten, tidigare mest känd för sina potatisåkrar och för det stora slag som stod här 1125 mellan kristna korsfarare och de turkiska seldjukerna. Men under det allt -blodigare syriska inbördeskriget har Azaz åter hamnat i blickpunkten på grund av sitt strategiska läge – man ser den turkiska systerstaden Kilis blygsamma men ändå höghus en bit bort på slätten. Den som behärskar Azaz har också kontroll över transporterna till och från Turkiet.

Just nu domineras Azaz, som är översvämmat av civila som nyligen flydde Aleppo, av oppositionsgrupperingen al-Shamiyafronten, som får stöd av USA.

Om YPG-alliansen går in i Azaz, med ryskt-syriskt flygunderstöd, hamnar USA:s bryderi i öppen -dager.. Vem av ”vännens fiende” ska få stöd, och vem ska få på båten – kurder eller turkar?

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Hotet om stängda gränser en ”plan B”

Den så kallade Visegrad-gruppen valde vid sitt möte om flyktingpolitiken att tills vidare gå EU:s väg. Sin egen lösning ser de som plan B. – Vi har inte bjudit in några migranter till vårt land. Om plan B blir nödvändig kan vi skicka 300 poliser till den makedonska gränsen, försäkrade Slovakiens premiärminister Robert Fico.

Prag.
Vid 19-tiden stod de på rad i en av det tjeckiska utrikesministeriets väldiga salar – premiärministrarna från Tjeckien, Slovakien, Polen och Ungern tillsammans med sina inbjuda kolleger från Bulgarien och Makedonien.

Inför mötet hade det hetat att Visegrad-gruppen hotade EU:s enighet med sitt förslag att stänga Makedoniens och Bulgariens gränser till Grekland för att stoppa flyktingströmmen.

Tunga aktörer som Tysklands utrikesminister Frank-Walter Steinmeier (S) hade kommenterat idén med att man inte kan dra nya gränser i Europa och lämna Grekland utanför.

FN:s flyktingorgan UNHCR hade inför mötet vädjat till de fyra att visa större solidaritet med desperata flyktingar.

Hittills har denna solidaritet varit begränsad.

De fyra länderna med knappt 65 miljoner invånare hyste förra året tillsammans 25 000 flyktingar.

När regeringscheferna började tala stod det klart att deras tänkta gränsstängning var en plan B.

På veckans EU-toppmöte vill de verka för en gemensam europeisk lösning och att uppgörelsen med Turkiet ska bli verklighet.

Bland de fyra markerade Ungerns Viktor Orbán och Slovakiens Robert Fico sin skepsis mot upp-görelsen. Statistiken från i januari tyder inte på att Turkiet kan eller vill stoppa flyktingsmugglingen.

Robert Fico befinner sig mitt i en valrörelse där hans socialdemokratiska parti går till val med sloganen Vi försvarar Slovakien.

Fico sade att om inte smugglingen upphör så måste plan B sättas in vid gränsen mellan Makedonien och Grekland.

– Vi kan skicka dit 300 slovakiska poliser inom tre veckor. Jag representerar de slovakiska medborgarna och vi har inte bjudit in några migranter till vårt land, sade den slovakiska premiärministern.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Kamprad flyr undan miljarder i skatt

Samtidigt som Ikeas planer på expansion i Indien tar allt fastare form har EU-parlamentarikern Eva Joly och hennes partikamrater lagt fram en rapport om att möbeljätten undvikit att betala minst 1 miljard euro, 9,5 miljarder kronor, i skatt de senaste sex åren. Nu ska -EU-kommissionen granska Ikeas upplägg.

Under årens lopp har journalister grävt i Ingvar Kamprads Ikea och avslöjat det ena efter det andra. Nu kommer den franska politikern och tidigare åklagaren Eva Joly och hennes partikamrater i den Gröna gruppen i EU-parlamentet med ännu en pusselbit.

De har räknat ut hur mycket skatt bolagsgruppen runt Ikea und-vikit att betala de senaste sex åren: minst 1 miljard euro, motsvarande 9,5 miljarder kronor. Bara under 2014 har Tyskland fått se 330 miljoner kronor runda skattmasen och Sverige 95 miljoner kronor.

EU-kommissionen ska nu granska upplägget. ”Kommissionen har noterat -rapporten och dess slut-satser och kommer att studera den i detalj”, e-postar talespersonen -Vanessa Mock.

Kommissionen har nyligen kommit med förslag till skärpt lagstiftning för skatteflykt, men enligt Eva Joly täpper den inte till alla hål, se artikel här intill.

Det var på en hearing i Europarlamentet i november 2015 som norskfödda Eva Joly och hennes partikamrater började intressera sig för Ikea.

När de hörde Ikeas chef för corporate finance och skatt, Krister Mattsson, säga att Ikea ofta blandas ihop med Inter Ikea blev de nyfikna på hur det hela hängde ihop. (Ikea är själva möbelföretaget medan Inter Ikea äger varumärket Ikea.)

Ikea minimerar skatten genom att på ett sinnrikt sätt flytta pengar mellan olika delar av företagsgruppen och mellan olika länder:

Ikeabutikerna betalar 3 procent av omsättningen i royalty till Inter Ikea i Nederländerna. I åtta av Ikeas europeiska dotterbolag minskar den beskattningsbara vinsten på så vis med 35-64 procent, enligt rapporten.

Inter Ikea skickar i väg pengar åt två håll. Dels en summa till en okänd mottagare som kan vara den tidigare hemliga stiftelsen Interogo i Liechtenstein. Dels ränta för ett internlån till Interogo Finance i Luxemburg.

Pengarna Inter Ikea skickar till utlandet beskattas inte eftersom Nederländerna inte lägger skatt på royalties och räntor som skickas utomlands.

Interogo Finance i Luxemburg ger utdelning till stiftelsen Interogo i Liechtenstein. Tack vare ett skatteavtal med Luxemburg, och att utdelningen skickas ut ur landet till Liechtenstein, blir skatten nästan obefintlig.

Stiftelsen Interogo i Liechtenstein behöver inte betala skatt på utdelningen den tar emot eftersom furstendömet inte tar ut skatt på utdelningar som kommer från utlandet.

Ingvar Kamprad gjorde sig tidigt känd för att försöka minimera skatten. Först flyttade han Ikea från Sverige till Danmark och sedan vidare ut i Europa. På toppen finns en stiftelse i Liechtenstein, Interogo, som hölls hemlig tills ”Uppdrag granskning” avslöjade den år 2011.

Ett koppel jurister hjälpte Ingvar Kamprad med konstruktionen, främst den tidigare skatteprofessorn Göran Grosskopf. Han står fortfarande Ingvar Kamprad nära och har haft olika toppositioner i de stiftelser som styr gruppen. Numera är 70-åringen styrelseledamot i sfärens holländska stiftelse Ingka.

Ikea poängterar att företaget betalar sina skatter ”helt i enlighet med nationella och internationella skatteregler”.

”Under verksamhetsåret 2015 -betalade Ikea-koncernen runt 822 miljoner euro (motsvarande 7,8 miljarder kronor, reds anm) i bolags-skatt globalt, vilket innebär en -effektiv bolagsskatt på strax under 20 procent”, e-postar talespersonen Per Henning.

Bolaget fortsätter sin expansion. Sommaren 2017 ska Ikea öppna varuhus i Indien.

De Gröna vill med sin rapport få EU-kommissionen att skärpa sina skatteregler. Dessutom vill partigruppen att EU-länderna samarbetar mer om bolagsskatter och harmoniserar dem. Det betyder en ökad överstatlighet. Något som flera länder länge har motsatt sig.

Birgitta Forsberg birgitta.forsberg@dn.se “

SKATT

Så här ser Ikeas skatteupplägg ut enligt den Gröna gruppen i EU-parlamentet. Siffrorna gäller 2012-2014.

Grafik: Johan Andersson, Greens-Efa
Fakta: Birgitta Forsberg

1 Ikeabutikerna i varje land betalar 3 procent av omsättningen i royalty till Inter Ikea i Delft i Nederländerna. Den vinst som beskattas minskar på så vis. Butikerna skickar globalt nästan 30 miljarder kronor till Inter Ikea.

3% av omsättningen

30 mrd kr

2 Inter Ikea skickar i väg 5,6 miljarder kronor. Det är oklart vart, men det kan vara till den tidigare hemliga stiftelsen Interogo i Liechtenstein. Pengarna beskattas inte eftersom Nederländerna inte lägger skatt på royalties och räntor som skickas utomlands, även om pengarna sedan inte beskattas i utlandet.

3 Inter Ikea betalar 9,2 miljarder kronor i ränta till Interogo Finance i Luxemburg för ett internlån.

9,2 mrd kr i ränta

Lånet uppstod år 2012 då Inter Ikea köpte Ikeas varumärke av Interogo Finance för 86 miljarder kronor och samtidigt lånade drygt hälften av köpeskillingen från Interogo Finance.

0,06% i skatt

4 Interogo i Luxemburg betalar 7,7 miljarder kronor i utdelning till stiftelsen Interogo i Liechtenstein. Tack vare ett skatteavtal med Luxemburg, och att utdelningen skickas till Liechtenstein, betalar Interogo Finance endast 0,06 procent i skatt.

7,7 mrd kr

0,00% i skatt

5,6 mrd kr

?

0,00% i skatt

5 Liechtenstein tar inte ut skatt på utdelningar som kommer från utlandet.

Bara 2014 gick länderna miste om så här mycket skatt
(miljoner kronor)

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

”Ikea har ett ovanligt aggressivt upplägg”

“ Storföretagens skatteflykt står just nu högt upp på dagordningen i EU och kommissionen föreslår en lång rad lagskärpningar. En ny rapport visar att Ikea hör till de företag som har gått allra längst för att undvika skatt.

Hösten 2014 avslöjade det internationella journalistnätverket ICIJ att skattemyndigheten i Luxemburg hade underlättat avancerad skatte-planering för hundratals europeiska storföretag, bland annat Ikea.

Luxemburgs tidigare premiärminister Jean-Claude Juncker hade precis tillträtt som ordförande för EU-kommissionen och därför slog av-slöjandena ned som en politisk bomb i Bryssel.

Juncker pressades men försäkrade att kommissionen inte skulle och inte fick ta hänsyn till att han hade varit högst politiskt ansvarig i Luxemburg.

Om Junckers bedyranden har haft någon betydelse är svårt att veta, men faktum är att kommissionen har börjat agera mer aktivt mot skattefusk.

I slutet av januari lade EU-kommissionens Pierre Moscovici fram ett paket med sex nya lagar och regler som syftar till att komma åt skattefusk och aggressiv skatte-planering i EU.

Förhandlingarna om detta har precis inletts och EU:s finansministrar hade en första diskussion om paketet i går, fredag.

Kommissionen vill bland annat göra det svårare för företag att dra av ränta på lån som tagits enbart för att minska skatten och vill begränsa möjligheten att flytta tillgångar från ett land till ett annat.

Storföretagens skatteflykt står högt upp på den politiska dagordningen i EU och Det är bland annat därför som en ny rapport om Ikeas avancerade skatteplanering (se artikel här intill) blir extra intressant. Bakom granskningen står Eva Joly, som hör till den Gröna gruppen i EU-parlamentet.

Eva Joly är en välkänd fransk politiker som tidigare har arbetat som åklagare i Frankrike. Under 1990-talet blev hon hyllad för sin orädda och envisa kartläggning av korruptionen som frodades kring den franska oljejätten Elf-Aquitaine.

Den gången ledde hennes förundersökningar fram till en lång rad åtal och fällande domar. Rapporten om Ikea visar, anser Eva Joly, att möbelföretaget hör till de europeiska storföretag som har gått allra längst för att undkomma skatt.

– Ikea har ett ovanligt aggressivt upplägg som syftar till att helt undgå skatt, säger hon.

EU-kommissionen vill täppa till några hål för skatteflykt. Vad anser du om de nya förslagen?

– Det är absolut ett steg framåt, men det räcker inte. För beslut krävs dessutom enhällighet bland EU-länderna i rådet och det har vi inte sett än.

Vad behövs mer anser du?

– Bland annat borde informationen som företagen ska lämna till skatte-myndigheterna vara offentlig. Sådana uppgifter berör medborgarna och ska inte vara hemliga.

Är det inte begripligt att företag vill betala så lite skatt som möjligt?

– Nej, det är skadligt för hela samhället. Tänk på att den franska revolutionen bröt ut eftersom adeln inte betalade skatt. I dag lyckas de multinationella företagen och de rika undgå skatt och det påminner faktiskt om den gamla franska regimen, tycker Eva Joly.

Annika Ström Melin “annika.strom-melin@dn.se

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“Social isolering ökar risken att dö

Risken att dö i förtid ökar med 32 procent om personen är social isolerad. Det hävdar forskare vid Brigham young university efter att ha gått igenom 70 studier med över tre miljoner deltagare. Källa: Modern Psykologi “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Trafikverket: ”Bron är säker”

Trots att olyckan på Södertäljebron i lördags skördade fem människoliv bedömer Trafikverket bron som säker. – Signaler och bommar är utformade efter de föreskrifter som gäller, säger Joakim Jakobsson, projektledare på Trafikverket.

Det pågår just nu undersökningar kring vad som orsakade olyckan på Södertäljebron vid E4:an. Polisen var på plats vid olyckplatsen under måndagen.

– Vi kommer att kontrollera avståndet från bommen till trafik-ljuset. Vi kommer också att kontrollera om det var något fel på trafikljus eller bommar. Vi tittar på fordonet och ser om det var något fel med bromsarna exempelvis. Först vill vi utesluta tekniska brister, i sista hand brukar vi kontrollera föraren, säger Hans Berglund, förundersökningsledare vid polisen i Stockholm.

Bron är en så kallad lyftbro som lyfts upp vertikalt i mitten när en båt ska ta sig igenom. Principen är att dessa broar ska ha bommar och varningsljus. Trafikverket menar att bommarna är konstruerade för att visa föraren att vägen är avstängd, men inte för att hindra en bil från att köra igenom.

– Den som kör bilen har ett ansvar. Vi gör det vi kan för att varna att det kommer en bro genom varningssignaler och bommar, säger Joakim Jakobsson.

Bommen på Södertäljebron kontrolleras av brovakter. I lördags körde bilen rakt igenom bommen och ner i vattnet från en höjd på ungefär 25 meter. Enligt statistik från Strada (Swedish traffic accident data acquisition) har det sedan 2003 varit 31 olyckor på Södertäljebron – en dödsolycka och 27 lindriga olyckor. Trafikverket bedömer bron som säker och att regelverket för öppningsbara broar följs.

– Vi uppfyller kraven när det gäller hur bommarna ska vara utförda och hur varningssignalerna ska vara uppsatta, säger Joakim Jakobsson.

Sonia Mesrouj sonia.mesrouj@dn.se “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Efter beskedet – ilska och oro på BB Sophia

Beskedet om Södra BB:s flytt och BB Sophias nedläggning skapar oro och ilska bland barnmorskor och föräldrar i länet. Valfriheten för föräldrar kommer att minska tillfälligt, enligt landstinget. På BB Sophia, där 3 200 förlossningar skedde förra året, lever fortfarande hoppet om att verksamheten ska leva vidare.

Inne på operationssalen på nedre plan får en blivande tvåbarnsmamma ett stick i armen, medan personalen gör sig redo för ett planerat kejsarsnitt. Förlossningsläkaren Maria Sjöstrand håller i operationen och efter en litens stunds arbete skymtas ett huvud, och i nästa ögonblick – ett livgivande skrik – en liten pojke ser dagens ljus.

– Det skulle vara en stor sorg om vi försvinner. Det var en utopi när jag läste till barnmorska att få arbeta med den här vårdfilosofin. Om BB Sophia läggs ner är det som att vården tagit ett steg fram och två tillbaks, säger barnmorskan Alexandra Goldberg, som spritar händerna utanför operationssalen.

På BB Sophia är en del av konceptet att hålla ihop föräldrar och barn under förlossning och eftervård i en lugn och hemlik miljö.

En dryg vecka har gått efter att Praktikertjänst gav sitt bistra besked, och i går eftermiddag sade bolaget upp vårdavtalet med landstinget. Ett lätt snöfall faller över Sophia-hemmet, och inne på det lilla sjukhuset råder trots allt ett lugn.

– Givetvis är vi ledsna, för det här är en klinik vi aktivt har sökt oss till. Men vi känner samtidigt en glöd, och vi vill kämpa för det här, säger barnmorskan Josefin Boijsen, som var nyutexaminerad när hon fick sin första anställning på BB Sophia, som öppnade i mars 2014.

Beskedet om att den omdebatterade kliniken är hotad har väckt starka reaktioner. I receptionen ligger namnlistor. Föräldrauppror har startat, och på nätet har en namninsamling om att rädda kliniken samlat över 3 000 underskrifter.

– Det här kom lite som en chock för alla. Det skapar mycket oro bland föräldrar. Det påverkar även medarbetare på andra kliniker. Om vi stänger kommer troligtvis fler kvinnor att hänvisas till andra landsting.

Hon hänvisar till statistik från 2015 då 695 kvinnor hänvisades till BB Sophia från andra sjukhus i länet.

– Under förra veckan tvingades vi i vår tur säga nej till 12 kvinnor som kom från andra kliniker för att vi hade helt fullt. Vi har mycket kontakt mellan klinikerna – det här är allas gemensamma problem.

BB Sophia öppnade som svar på bristen på förlossningsplatser som rådde inom Stockholms läns landsting. Pådrivande var dåvarande sjukvårdslandstingsrådet Filippa Reinfeldt (M), och debatten handlade dels om personalförsörjningen, dels om den medicinska risken med att förlägga en förlossningsklinik utanför ett akutsjukhus. När nedläggningsbeskedet kom för en dryg vecka sedan visade det sig att den ekonomiska kalkylen varit undermålig. För landstinget innebär det samtidigt att jakten på förlossningsplatser tar ny fart. När Socialdemokraterna i förra veckan bjöd in barnmorskor från alla länets kliniker till rundabordssamtal uttrycktes stor oro, inte minst inför sommaren som alltid är ansträngd. Flera barnmorskor vittnar om att BB Sophia lättat på trycket enormt.

– Om det blir nedläggning så är det troligt att barnmorskor och annan personal försvinner och då har jag svårt att se hur de kommer att kunna driva BB Sophia vidare över sommaren, säger Eva Nordlund, barnmorska på södra BB och vice ordförande i Barnmorskeförbundet.

Jane Stegring är förbundsstyrelseledamot i Vårdförbundet och vice ordförande i förbundets avdelning Stockholm.

– Det här får stora konsekvenser och tar förlossningsvården tillbaka dit där vi var innan BB Sophia öppnade. Filippa Reinfeldts lösning för hela förlossningsvården byggde på BB Sophia. Det var Alliansen som öppnade BB Sophia och det är Alliansen som stänger, säger Jane Stegring.

I Stockholms län föds i dag cirka 30 000 barn per år. Under 2015 skedde 29 330 förlossningar. Under 2016 väntas en ökning med cirka 3 procent. Länets övriga förlossningskliniker har nu fått frågan om möjligheten att öka antalet förlossningar för att klara bortfallet om 3 200 förlossningar om BB Sophia försvinner.

– Det handlar om att täcka upp för BB Sophia och ökningen på 3 procent. Det kommer att bli något fler hänvisningar inom länet innan det här har satt sig. Vi jobbar intensivt med det här nu, säger Barbro Naroskyin, hälso- och sjukvårds-direktör.

Klart är att exempelvis Södertälje sjukhus, som tar över delar av Södra BB:s koncept, ska kunna utöka från dagens 1 550 förlossningar till

2 200. Uppsägningen av avtalet innebär att BB Sophia kommer att stänga i augusti. Kritik kommer från S och V bland annat om att vårdval är olämpligt i förlossningsvården.

– Man kan inte lämna över planeringen av förlossningsvården till marknaden, säger Håkan Jörnehed, oppositionslandstingsråd (V).

Barn- och äldrelandstingsrådet Ella Bohlin (KD) är noggrann med att poängtera att det inte är politiska beslut som ligger bakom att BB Sophia nu troligtvis avvecklas.

– Situationen är oerhört tråkig. Men det här är inget politiskt fattat beslut, utan vårdgivaren som sagt upp avtalet, säger Ella Bohlin (KD).

Att landstinget skulle kunna rädda BB Sophia har litet politiskt stöd.

– Nej, jag tror att både interna och EU-regler skulle sätta stopp för att vi täcker upp vårdgivarens budget-hål, säger Ella Bohlin.

Oppositionslandsrådet Dag Larsson (S) är skeptisk:

– Jag ser det som helt otänkbart, eftersom vården där är så mycket dyrare. Det viktiga är att vi får till en förlossningsklinik på S:t Göran, säger han.

Samtidigt gör landstinget en översyn av Vårdval förlossning, och Ella Bohlin öppnar för en bredare politisk diskussion om förlossningsvården.

– Vi har mycket att lära av historien, och jag tror att vi måste samla oss och gå tillbaka till ritbordet för att kunna säkra upp förlossningsvården på lång sikt.

Inne på ett av familjerummen har nyblivna föräldrarna Nina Edberg och Andreas Isaksson fullt fokus på dottern, under smeknamnet Gullefjun, som är inne på sitt andra dygn. Hotet över BB Sophia har inte undgått dem. Nina Edberg berättar om hur viktigt det var att de

slapp oron hemma och fick ett gemensamt rum, trots att det tog tid innan förlossningen kom i gång.

– Jag blir gråtfärdig bara jag tänker på det. 3 000 kvinnor per år – var ska de hamna – någonstans utan-för Stockholm, eller ska de föda i taxin? säger Nina Edberg.

Andreas Isaksson fyller i:

– Det som händer är väl att det öppnas något privat som man får betala för.

– Men vi har ju råd! Alla måste få känna trygghet, och inte behöva flyttas runt. Det är ingen kvinno-fråga – det är en samhällsfråga! säger Nina Edberg.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Fakta.

BB Sophia öppnade i mars 2014. Den 4 februari i år meddelade Praktikertjänst att bolaget ger upp verksamheten. Verksamheten har gått med 180 miljoner kronor i förlust sedan start.

I december kom beskedet om att Södra BB på Södersjukhuset stängs, och flyttar till Södertälje sjukhus.

En prognos från november 2015 visade att det 2018 kommer att fattas 2 000 förlossningsplatser i länet. När BB Sophia försvinner handlar det om cirka 6 000 förlossningsplatser.

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Så återskapade Putin det totalitära Ryssland

President Vladimir Putin håller på att förvandla Ryssland från ett auktoritärt samhälle till ett totalitärt. Författaren och journalisten Masha Gessen förklarar hur det ryska folket hålls i schack med rädslan för att massterror åter ska drabba.

Så snart medierna i väst lärde sig att betrakta Vladimir Putin som en auktoritär härskare bytte den ryska regimen skepnad igen. Sedan Putin återupptog presidentämbetet i mars 2012 har Ryssland snävats in politiskt, startat krig mot sin granne och gått in i ännu ett land, långt från dess gränser. Genom allt detta har Ryssland internationellt blivit paria och kört sin ekonomi mot botten. Men processen har mobiliserat det ryska folket och skärpt Putins grepp om makten.

Med andra ord är Ryssland inte längre en auktoritär stat utan har många drag av en totalitär stat. Det händelseförlopp vi bevittnar sedan tre och ett halvt år liknar ingenting vi har sett tidigare. Man skapade inte en ny, totalitär stat. Man återskapade en gammal stat.

Tänk dig att du har en bil som du plötsligt slutar att använda. Men i stället för att skrota den ställer du den på tegelstenar i garaget i över tjugo år.

Sedan – vips – sätter du på hjulen igen och ser man på, bilen rullar i gång. Först gnisslar det, men snart fungerar växellådan, motorn börjar gå utan att hosta, batteriet fungerar, lyktorna tänds och du kan till och

med lyssna på radion efter att den knastrat en stund. Glad i hågen styr du denna nygamla bil som mirakulöst nog fått nytt liv.

Du vet förstås inte vad som kan ha rostat sönder under alla dessa år. Du vet inte ens om det finns bränsle i tanken eller om motorn går på bensinångor. Du kör ett gammalt välbekant fordon, men på osäkerhetens väg.

Jag vill påstå att den här bilen är en bra metafor för den ryska totalitarismen. Någon exakt definition av totalitarism finns inte, men de som studerar detta 1900-talsfenomen har i stort enats om några punkter. En är att totalitära regimer tar kontrollen över medier, militär, polis och ekonomi. En annan att de grundas på ideologier. En tredje att de byggs genom terror och vidmakthålls av ett fortlöpande hot om terror.

Kontrollen är i dag närmast total: Putin har sedan länge demonterat Rysslands valsystem, tagit över medierna och sett till att den verkställande makten står över den lagstiftande. Ordet ”oligarki” används alltjämt om Ryssland men i själva verket har den inte varit korrekt på mer än tio år, sedan Putin gjorde klart att rika män som envisades med att behålla sitt politiska inflytande antingen fick gå i landsflykt eller i fängelse. Ekonomin är alltså under kontroll.

Den nya ryska ideologin föddes nästan av en tillfällighet. Putin behövde något att ta till mot demonstranterna som gick ut på gatorna vintern 2011–2012. Han försökte med skämt under bältet och oförskämdheter, till exempel att demonstranterna var amerikanska agenter och att Hillary Clinton var för ”svag” för hans debattkonst, men det tog inte skruv.

Till slut lyckades Kreml genom att peka ut demonstranterna som homosexuella. När protestkulturen brännmärktes som gay blev den ”det andra”, utländsk, fientlig, främmande och ny. Taktiken var så effektiv att den kunde få bredare tillämpning. På så vis uppkom de traditionella värdenas ideologi.

Det är en vanlig missuppfattning att totalitära ideologier är komplexa. Blickar man tillbaka i historien ser man att det inte är sant – i ”Totalitarismens ursprung” begrundar Hannah Arendt de totalitära ideologiernas primitiva och absurda natur. Liksom andra äregiriga totalitära ledare under tidigare epoker letade Putin efter befintliga ideologier som skulle passa hans syn på landets nya inriktning. Han snubblade över filosofen Alexander Dugins idéer om civilisationernas kamp, där Ryssland skyddar de traditionella värdena mot västerländsk expansion. Det lät perfekt och Putin nappade.

Enligt Dugin har väst exporterat en falsk idé om universella mänskliga rättigheter och strävar efter att alla länder ska bli lika väst. I själva verket finns det två typer av civilisation på jorden, säger Dugin, den västerländska och den som hyllar traditionella värden.

Därför är mänskliga rättigheter inte något universellt. Att väst envisas med att sprida sin lära hotar länder som håller traditionella värden högt. Dessa värden måste därför skyddas. Det enda land som vågar stå för sin övertygelse, med sådan kraft att det är redo att ta till vapen, är Ryssland.

Styrkan i idén om de traditionella värdena är att den inte är geografiskt specifik men ändå expansiv. Många politiker i väst talar fortfarande

om att Putin vill återupprätta Sovjetunionen, men det är inte vad som pågår.

De traditionella värdenas civilisation, som också kallas ”den ryska världen”, ändrar form. Den kan omfatta Ukraina (där Ryssland skyddar de traditionella värdena med stridsvagnar och bomber) men den kan också omfatta Syrien.

Den mest intressanta aspekten av Rysslands återskapade totalitarism är att det ryska folket visar tecken på rädsla, men varför är oklart. När opinionsmätningar visar att 86 procent av befolkningen stöder presidenten – eller vad som helst, för den delen – är det inte längre fråga om *åsikter* så som vi brukar använda begreppet. Vi ser människor som återspeglar åsikter de fått lära sig är de enda rätta.

Men hur kan detta ske när ingen terror förekommer? På 1970- och 1980-talen styrdes Sovjetunionen inte av massterror – det kontrollerades av minnet av massterror. Så vad är det som händer nu? Räcker minnet av massterror för att hålla Ryssland under kontroll? Eller måste den terrorn snart återkomma?

Mer än något annat vill jag ställa frågan: *Hur blev allt detta möjligt?* Hur kunde Putin ta makten över ett av Europas mest blomstrande och till synes ambitiösa länder och, nästan över en natt, förvandla det till ett undergivet samhälle, isolerat både ekonomiskt och politiskt?

Jag vill påstå att den här bilen rullar just för att den stod på tegelstenar i mer än tjugo år – för att ingen brydde sig om att montera isär den eller rätt och slätt skrota den.
Masha Gessen “

DN TISDAG 16 FEBRUARI 2016

“ Dokumentären om Silvia lär aldrig bli av

Så kom då ett svar ifrån hovet – kanske hade Drottning Silvia läst om mitt brev till henne (DN 2/2) och tyckt att det var dags att visa lite hövlighet efter tre månader.

Men först ringde informationschefen Margareta Thorgren, betydligt vänligare än första gången jag talade med henne i telefon, och beklagade att jag inte fått något svar på mitt brev till Drottningen. Men anledningen var, enligt informationschefen, ”att brevet, som skrivits på skrivmaskin, inte registrerats in på ett korrekt sätt.” Och orsaken var ”att den digitala mängden brev tar över mer och mer.”

Och så ville informationschefen att jag skulle skanna mitt brev och skicka det som mejl, men jag drog en kopia på kopian och förlitade mig än en gång på den traditionella postgången, för det hette ju Kungliga Postverket en gång i tiden.

Och så fick jag ett svar – per post – från hovets pressekreterare Daniel Urso, där han tackar för mitt brev och min förfrågan om en dokumentär om Drottningen, men att ”vi avböjer medverkan”.

”’Vi avböjer medverkan’ – är det du och drottningen som säger nej?” frågade jag då pressekreterare Urso. Jag hade ju tänkt göra en film om Drottningen, ingen annan.

Förmodligen kommer den filmen nu aldrig att bli av.
Tom Alandh

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Rätt ingång till jobbet

På tisdagen dryftade företrädare för fack, arbetsgivare och regeringen frågan ”Dags för större lönespridning?”. Arbetsmarknadsekonomiska rådet, som finansieras av Svenskt näringsliv, hade bjudit in till seminarium om sin senaste rapport, och ordföranden Lars Calmfors höjde ett varningens finger.

Förmaningen riktades mot LO:s representant i panelen, avtalssekreteraren Torbjörn Johansson. Lägre löner riskerar att bli verklighet vare sig LO vill det eller inte, påpekade Calmfors. Frågan är hur snarare än om.

Det är vad den nu uppskruvade debatten om lägre ingångslöner borde handla om.

Bakgrunden är bekymmersam. Under februari väntas utomeuropeiskt födda för första gången vara i majoritet bland de arbetslösa i Sverige, rapporterar Arbetsförmedlingen. Överrepresentationen i statistiken är stor, och oförmågan att integrera flyktinginvandrare på arbetsmarknaden går tillbaka åratal. Sannolikt kommer tendensen att förstärkas i takt med att höstens flyktingar beviljas uppehållstillstånd och skriver in sig på Arbetsförmedlingen.

Det är illa. Om man jämför med andra länder är sysselsättningen visserligen ganska hög inom de flesta grupper. Men arbetslöshetsklyftan är större än i någon annan jämförbar ekonomi. Vad gör detta bidragsberoende med ett samhälle på sikt?

Även i årets stora avtalsrörelse är fackets mål att höja lägstanivån. Med allt högre avtalade golv för jobb utan yrkeskvalifikationer kommer svenska låglönejobb att alstras i olika skuggsektorer.

Det är den motsägelsefulla konsekvensen av LO:s strategi för att hålla ihop arbetsmarknaden.

Ett exempel: När Ekot förra året undersökte de faktiska lönerna i taxibranschen fann de att många förare tjänade mindre än 50 kronor i timmen, enstaka under 30 kronor. Inkomsterna lär öka ju mer tid föraren har suttit bakom ratten. Många tjänar skapligt. Men den verkliga ingångslönen är långt under nivåerna i alla kollektivavtal.

I dubbelt så hög grad som inrikes födda är invandrare dessutom egenföretagare, och de saknar fackligt skyddsnät. Småföretagare som krögare, spelbutiksägare, frisörer och skomakare har heller inga lönegarantier.

De låga, informella lönerna har också framtiden för sig. Tekniken har gjort det enklare att köpa och sälja tjänster utan någon egentlig arbetsgivare som mellanhand. Det räcker med en mobilapp. Taxitjänsten Uber är ett exempel. I värsta fall blir de svarta jobben samtidigt fler.

Många nyanlända kommer alltså att vara hänvisade till antingen bidrag eller till påhugg på en grå arbetsmarknad. Ett sätt att erbjuda dem fler möjligheter är att göra det mindre byråkratiskt och billigare att anställa.

Liberalerna, Kristdemokraterna och Moderaterna har under de senaste veckorna kläckt förbluffande lika förslag. Variationen mellan partiernas olika modeller är främst språklig, alla innebär i praktiken sänkta

ingångslöner. De kallas startjobb, introduktionsanställning och första-jobbet-anställning.

Jan Björklund (L) hotar att lagstifta om ”startjobb”, med en ingångslön omkring 15 000 kronor i månaden. Rätten att få ett sådant ska gälla alla svenskar i upp till fem år efter 18-årsdagen, och för nya svenskar fem år efter första uppehållstillståndet.

Även Moderaternas och Kristdemokraternas idéer är tidsbegränsade anställningsformer. Men de bygger på tanken att en del av arbetsdagen ska vara obetald, för att kompensera för tid till utbildning eller praktik. Kraven på arbetsgivaren ska dock vara låga. Det blir något av en samvetsfråga vad den obetalda tiden fylls med.

Den röda tråden är minskat krångel, och i det avseendet är egentligen Björklunds startjobb mest attraktivt, liksom Arbetsmarknadsekonomiska rådets snarlika förslag om ”ingångsjobb” med lägre lön. Här gäller raka rör. Modellen uppmuntrar inte till mygel.

En osäkerhet med samtliga förslag är dock vad som händer efter den begränsade perioden. Är startjobbaren då redo för ett vanligt arbete? En del kommer att klara övergången, men risken är också att många går in i sysslolöshet.

Fackets och Socialdemokraternas mirakelmedel – vuxenutbildning – kommer därför också att behövas. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) fäster dock för stor tilltro till vad som kan åstadkommas.

Större lönespridning blir ofrånkomlig. Frågan är vilken väg dit Sverige ska ta.

DN “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“Lärarna behöver få hjälp

Applåderna borde bytas ut mot den självklara motfrågan: så vad har ni sysslat med fram till nu? Det var Alex Schulmans budskap efter att en lärares inlägg om att han fått nog av elevernas beteende fått stor spridning.

Man kan inte förvänta sig något annat än att det går dåligt för svensk skola när lärare applåderas för att säga att de ”från och med nu” inte kommer att tillåta att elever kommer för sent, struntar i läxor och tillbringar lektionerna på Facebook, menade kolumnisten.

I stället för att rikta sin besvikelse mot eleverna borde lärarna pudla, tyckte Schulman: ”Vi är hemskt ledsna. Vi har tappat greppet, vi har inte varit tydliga mot eleverna. Vi har låtit dem göra lite vad som helst. Det är klart de blir förvirrade, de är ju bara barn. Det är vårt ansvar att sätta regler för barnen, inte deras.”

Med tanke på denna mycket principfasta – och rimliga – linje är hans senaste kolumn, ett försvarstal för curlingföräldern, en aning förvånande (Aftonbladet 14/2). För lika förbannad som han är på ängsliga lärare som inte sätter ner foten, lika upprörd blir han över att andra inte låter föräldrar vara ängsliga.

Lärare borde vara hårda, föräldrar snälla.

Schulmans inställning är på många sätt ett koncentrat av vår tid: Alla har vi skyhöga krav på att lärare ska göra underverk. Det är upp till

dem att få Pisa-resultaten att vända. Eleverna ska prestera utan att känna sig för pressade, lära sig att tänka kritiskt utan att för den sakens skull vara för kritiska mot auktoriteter, och inte minst: få höga betyg.

Annars blir curlingföräldrarna besvikna.

Det var också besvikelse som präglade Schulmans första inlägg: ”Det är inte konstigt att det går illa för skolan, om det finns lärare som först tillåter barnen att bete sig hur de vill och sen besviket beklagar sig och ropar: ’Titta! De beter sig hur de vill’”, suckar han i sin kolumn.

Men samma slutsats borde dras om barnens föräldrar. Det är inte konstigt att resultaten sviker om föräldrar först tillåter barnen att bete sig lite hur de vill, och sedan förvånas när de beter sig likadant i klassrummet.

För att det ska bli ett skifte i svensk skola är det inte bara lärarna som måste ta ansvar. Nog skulle våra lärare få lättare att göra sitt jobb om de kunde ägna mindre tid och energi åt att uppfostra barn, och mer åt att undervisa.

Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Farlig (men livslång) förbindelse

Flera samband mellan sjuktal och sjukförsäkringens utformning är kända sedan tidigare. Men i en ny ESO-rapport är de brutalt ihopsamlade.

Sjukskrivningarnas anatomi. Det är titeln på en ny ESO-rapport om drivkrafterna i sjukförsäkringssystemet. Namnet visar sig vid en genomläsning vara mycket väl valt. Med kirurgisk precision dissekerar forskarna Pathric Hägglund och Per Johansson bit för bit av försäkringen.

För vänsterdebattörer som menar att evighetslånga och närmast oinskränkta sjukskrivningsmöjligheter är höjden av välfärd måste denna obduktionsrapport vara en plågsam läsning. Här ett axplock av besvärande sanningar:

- Upp- och nedgångar i sjuktalen kan inte förklaras av förändrad folkhälsa.

- Kvinnors överrepresentation i sjuktalen låter sig inte förklaras av psykosocial arbetsmiljö, typ av arbetsuppgifter eller positioner på arbetsplatsen.

- Sjukskrivning ”smittar”. Personer som flyttar från en ort eller arbetsplats med låga sjukskrivningstal till en med höga blir statistiskt sett själva mer sjukskrivna.

- Tidiga insatser i form av exempelvis rehabilitering förlänger snarare än förkortar sjukperioden. Risken för förtidspension ökar.

- Tydliga tidsgränser, vägbulor i systemet, fungerar disciplinerande. Det gör också kontroll och risken för kontroll. Nivån på ersättningen spelar också in.

Alltså: Vill man öka sjukfrånvaron bör man göra precis det som den nuvarande regeringen har gjort. Det vill säga fimpa tidsgränsen så att sjukskrivningen planlöst kan rulla på. Erbjuda en hyfsat hög ersättning, som för nästan alla anställda i Sverige har sockrats med kollektivavtalstillägg. Låtsas att sjuktal och sjuklighet är detsamma. Förklara stigande, men aldrig sjunkande, sjuktal med psykiskt mående och arbetsmiljö. I strid med forskningen argumentera för mer av rehabilitering och tidiga insatser.

Om man till detta adderar att Försäkringskassan i ökad utsträckning börjat snirkla sig förbi rehabiliteringskedjans kontrollstationer, vid 90 respektive 180 dagars sjukskrivning, så har vi förklaringen till regeringens egen prognos. Utgifterna för sjukpenningen kommer att öka med 150 procent mellan år 2010 och 2018. Om två år kommer kostnaden att landa på 50 miljarder kronor. Det är mer än hela rättsväsendet.

Forskarduons utgångspunkt är dock en annan än regeringens. De värnar sjukförsäkringen och vill förbättra träffsäkerheten för att inte riskera betalningsviljan. En rad förslag presenteras i syfte att skapa en mer jämlik och över tid mer stabil sjukfrånvaro. Några är klockrena. Andra mer tveksamma.

Till den första kategorin hör förslagen kring en bortre tidsgräns som fram till alldeles nyligen var två och ett halvt år – med undantag för de allvarligast sjuka. I stället för att ta bort gränsen borde man, som i de flesta andra länder, ha lagt den vid ett eller halvtannat års sjukskrivning. Det skulle sannolikt, skriver forskarna, förbättrat utfallet vid arbetslivsintroduktionen.

Förslaget att begränsa ”tidiga insatser” tills man bättre vet för vilka det möjligtvis kan tänkas fungera, hör också till de kloka förslagen. Diskussionen om inskränkningar i läkarnas sjukskrivningsrätt är spännande, men att förverkliga det är sannolikt praktiskt omöjligt. Det man däremot kan fundera över är hur ointresserad läkarkåren varit av att idka någon form av självkritik över hur den intygade att svenskarna på några år blivit dubbelt så ”sjuka”.

Försäkringskassan behöver givetvis bli bättre på både uppföljning och kontroll. Uppgifterna om att det i hög grad är de enskilda handläggarnas eget synsätt och lojalitet med regelverket som styr längden på individens frånvaro borde vara besvärande för myndigheten.

När det kommer till förslagen om ett rejält utökat kostnadsansvar för arbetsgivarna blir det dock besvärligt. I rapporten föreslås undantag för ”utsatta grupper” utifrån exempelvis diagnos-, sjuk- eller arbetslöshetshistorik.

Men inget sägs om några undantag för små företag med en eller ett par anställda. Takläggaren med två medarbetare ska därmed också betala för både sjukfrånvaro och förtidspension när en av de två drabbas av en livslång sjukdom.

Att anställa blir således ett långt större förpliktigande än att gifta sig. Hur många nya jobb skapar man med ett sådant system?

Vid många sjukfall är dessutom ett nytt jobb att föredra framför en återgång till det gamla. Mobbning och vantrivsel är en inte obetydlig faktor bakom sjukfrånvaron. Och då är mer rörlighet, och mindre av livslångt arbetsgivaransvar, en bättre väg att gå.

Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

”Viktigt för Sverige att Storbritannien stannar i EU”

“ Brexit? Förslaget till uppgörelse mellan EU och Storbritannien är en bra bas inför förhandlingen då EU:s ledare möts denna vecka. Det är oerhört viktigt för Sverige att Storbritannien stannar i unionen och den svenska regeringen har arbetat mycket aktivt för att uppgörelsen ska möjliggöra detta, skriver finansminister Magdalena Andersson.

EU står just nu inför ett antal utmaningar. Arbetslösheten i Spanien låg i slutet av 2015 på över 20 procent. I Grekland är den högre. Enskilda länders problem med svag konkurrenskraft och ohållbara statsfinanser har blivit en angelägenhet för hela euroområdet – inte minst då det gäller just Grekland. Euroområdet kämpar fortfarande med skillnader i konkurrenskraft mellan länder och kvarvarande höga statsskuldsnivåer i flera medlemsstater. Det har också visat sig mycket svårt att förmå EU att gemensamt hantera flyktingkrisen.

I denna situation ska Storbritannien i år genomföra en omröstning om landets EU-medlemskap. För att bevara tilltron till unionen och dess förmåga att hantera de utmaningar den står inför är det av yttersta vikt att den förmår hålla ihop. Storbritannien är EU:s näst största ekonomi efter Tyskland och för Sverige är Storbritannien inte bara vårt fjärde största exportland utan också ett av de länder i världen där det bor flest svenskar.

Sverige och Storbritannien har i många avseenden en likartad syn på EU-samarbetet. Tillsammans med bland andra Storbritannien driver Sverige på EU i miljö- och klimatfrågor vilket bidrog till att ett nytt, ambitiöst klimatavtal kunde slutas i Paris. Tillsammans med Storbritannien arbetar vi för att utveckla EU:s gemensamma marknad och en öppen handel gentemot omvärlden – saker som är viktiga för jobb och tillväxt. Vid den senaste förhandlingen om EU:s långtidsbudget lyckades vi tillsammans med Storbritannien inte bara försvara och bevara våra rabatter för EU-avgiften, utan också för första gången minska EU:s totala budget och rikta om pengarna så att de i större utsträckning lades på forskning och utveckling samt infrastruktur.

Storbritannien är helt enkelt en av Sveriges allra närmast allierade i EU-samarbetet. De står också liksom vi utanför den gemensamma valutan. Våra gemensamma intressen blev särskilt tydliga förra året då vi gemensamt motsatte oss att icke-euroländers skattebetalare skulle vara med och betala för nödlån till Grekland – vilket vi fick gehör för.

1 Det här är också första delen av Storbritanniens pågående diskussion med EU. Icke-euroländer ska inte behöva betala för sådant som euroländerna själva beslutar om för att säkra euroområdets finansiella stabilitet. Viktigt är också att ha en tydlig och bra rollfördelning mellan de EU-organ där alla 28 medlemsstater representeras och de organ där bara euroländerna sitter med, som eurogruppen. Principen ska vara att beslut som berör alla 28 EU-länder ska diskuteras och fattas av samtliga medlemsstater gemensamt. Icke-euroländer ska också garanteras fortsatt lika villkor på EU:s gemensamma marknad. Det här är naturligtvis viktigt för Sverige som även vi står utanför valutaunionen. Samtidigt är det rimligt att vi inte hindrar en fördjupning av valutasamarbetet. Även om Sverige inte har euron som valuta så är ett välfungerande euroområde viktigt. Det handlar om solidaritet

med människorna i valuta-unionen men också om att euroområdet utgör Sveriges största handelspartner. Stabilitet och tillväxt inom euroområdet är en förutsättning för Sveriges välstånd.

2 Den andra frågan i förhandlingen har varit att Storbritannien vill att EU:s konkurrenskraft ska stärkas och regelverk förenklas. I dessa frågor har Sverige och Storbritannien mycket likartad syn. Sverige har också i förhandlingarna gjort tydligt att sådana förenklingar av regelverk inte får leda till försämringar av skydd för arbetstagare, konsumenter eller miljö.

3 Storbritanniens tredje krav handlar om nationellt självbestämmande. I EU:s grundfördrag slås fast att EU ska gå mot en allt fastare sammanslutning, ”ever closer union”. Denna formulering anses av många inte ha stor praktisk betydelse, men i Storbritannien har den blivit kontroversiell. Därför ska det klargöras att formuleringen inte förbinder Storbritannien till vidare politisk integration, med hänvisning till de speciella fördragsregler som gäller just det landet. Detta kan ses som en bekräftelse av det faktum att det redan i dag finns samarbetsområden inom EU som olika konstellationer av medlemsstater deltar i – som till exempel EMU och Schengen. För att hålla ihop ett EU med 28 medlemsstater behöver denna utveckling tillåtas. Vissa länder kommer ha ett större behov av och en större vilja till närmare samarbete än andra.

En annan fråga på detta område är att stärka prövningen av subsidiaritet, det vill säga vilka beslut som ska fattas på EU-nivå hellre än på nationell nivå. En sådan prövning görs i dag genom de nationella parlamenten, och det är bra att undersöka om den kan bli mer effektiv. I Sverige har vi dock redan ett bra system för regeringens samråd med riksdagen i EU-frågor.

4 Den fjärde delen av Storbritanniens diskussion med EU har främst handlat om vilka bidrag man ska ha rätt till när man arbetar i andra EU-länder eftersom Storbritannien har ett system där arbetstagare med mycket låga löner har rätt till särskilda bidrag, så kallade ”in work benefits”. Detta sätter fingret på de problem som uppstår då man inte har löner som går att leva på. Det förslag som tidigare diskuterades gällde en generell fyraårig karens för alla icke-brittiska unionsmedborgare då dessa inte skulle ha rätt till några bidrag alls. Det hade i princip alla andra medlemsstater stora problem med. Nu diskuteras istället en nödbroms för dessa ”in work benefits” i situationer där sociala system hamnar under hårt tryck – där både kommissionen och medlemsstaterna är med och beslutar. Det är helt klart ett steg i rätt riktning, även om vi från regeringens sida anser vi att vi måste se en utveckling i Europa som leder till bättre villkor för arbetstagare – inte sämre.

Men sammantaget är förslaget till uppgörelse som ligger på bordet en mycket bra bas för den förhandling som bör kunna slutföras då EU:s ledare möts denna vecka. Det är otroligt viktigt för Sverige och EU att Storbritannien är kvar i unionen – inte minst för jobb och tillväxt. Därför har den svenska regeringen arbetat mycket aktivt för att uppgörelsen ska möjliggöra för Storbritannien att vilja stanna i unionen.

EU är en bättre union med Storbritannien som medlem.

Magdalena Andersson (S), finansminister “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

”Kaos i lönebildningen riskerar att förstöra den svenska modellen”

“ Märket utmanas. Borgerliga partier ifrågasätter den svenska partsmodellen. Svenskt näringsliv famlar och hejar på politiska förslag som kortsluter hela lönebildningsmodellen. Vad ska vi ha i stället? För det kan väl inte vara kaos som är målet, skriver industrifacken.

Inte sedan Industriavtalet tecknades 1997 har utmaningarna varit så stora som nu. Vi närmar oss snabbt den tidpunkt när de första kollektivavtalen löper ut, och samtidigt attackeras en väl fungerande lönebildningsmodell från nästan alla håll. Det borde vara tvärtom. Fler borde inse allvaret och ersätta sina olika taktiska utspel med konstruktiva diskussioner för att säkra den svenska modellen och trygga kollektivavtalen.

Parterna inom industrin växlade krav redan i december. De krav vi från facken inom industrin ställde var väl underbyggda och välbalanserade i syfte att ge fortsatta reallöneökningar för alla arbetstagare utan att äventyra industrins internationella konkurrenskraft. Kraven stärker även en fortsatt god samhällsekonomisk utveckling med jobbtillväxt och stärkt välfärd.

Det är utifrån denna grundsyn och dessa avtalskrav som förhandlingarna nu förs. Och det är minst sagt i ett mycket komplicerat läge. Dagens utmaningar mot grunderna för lönebildningen är de tuffaste de senaste decennierna.

Efter lönebildningskaoset på 1970-1980-talen och löne- och inflationsnedväxlingen under början av 1990-talet, lade parterna inom industrin grunden för en stabil lönebildningsmodell med Industriavtalet 1997. Av avtalet framgår:

”En sund och bärkraftig lönebildning förutsätter att förbundsavtalen inom industrin, som är kärnan i den internationellt konkurrensutsatta sektorn, utgör kostnadsnorm och vägledning för arbetskraftskostnader på svensk arbetsmarknad. En väl fungerande lönebildning är förutsättningen för att en stärkt konkurrenskraft kan kombineras med god löneutveckling och goda villkor i övrigt för de anställda”.

I slutet av 1990-talet skapades också det statliga Medlingsinstitutet. Av instruktionen till myndigheten framgår tydligt att uppdraget är att bidra till att det är den internationellt konkurrensutsatta sektorn som ska vara normerande för löneökningstakten i Sverige.

I nästan 20 år har den nuvarande lönebildningsmodellen gett årliga reallöneökningar för alla. De fåtal arbetsmarknadskonflikter som varit har i stor utsträckning handlat om andra villkorsfrågor än löner.

Det är denna modell som nu utmanas. Missförstånd tillåts bli sanningar och varvas med angrepp av aktörer som till synes har en annan agenda. Men ingen av utmanarna presenterar några hållbara alternativ.

En obefintlig LO-samordning tas som intäkt för att utmana märket, men inget är mer vilse-ledande. Sveriges lönebildningsmodell står inte och faller med samordning vare sig på den fackliga sidan eller på arbetsgivarsidan.

Situationen infekteras och kompliceras dessutom av att politiker och så kallade experter lägger sig i avtalsrörelsen. Med pekpinnar och direkta

krav på lönesänkningar försöker de styra parternas arbete vid förhandlingsborden. Tack och lov finns ingen plats för politiker i den etablerade förhandlingsordningen, men det är ytterst allvarligt att de försöker.

Partitaktiska utspel, oavsett parti eller position, kan under rådande omständigheter inte ses som annat än oansvarigt. Etablerade partier borde veta att det handlar om att hålla minst en armlängds avstånd mellan parternas ansvar och politikernas.

Om borgerliga partier ifrågasätter den svenska partsmodellen så verkar Svenskt näringsliv famla. Det är svårt att få klarhet i var de står, när de ena dagen säger att den internationellt konkurrensutsatta industrin ska normera, men den andra dagen hejar på politiska förslag som kortsluter hela lönebildningsmodellen.

I den privata tjänstesektorn retirerar Almega från det gemensamma samhällsbygget, den svenska modellen och ansvaret för rikstäckande kollektivavtal med löneökningar. I den offentliga sektorn jagar SKL kostnader och ser sifferlösa avtal som en väsentlig del av lösningen.

Allvarliga hot har ytterst ett pris. I förlängningen handlar det om hela lönebildningsmodellen. Därför har vi varit tydliga mot såväl Almega som SKL. Deras vilja att urholka de rikstäckande kollektivavtalen får oöverblickbara konsekvenser.

Tyvärr verkar det också finnas några fackförbund som lyssnar på arbetsgivarnas locktoner om att kringgå industrins normering. Men de vinster som de kortsiktigt tror att de kan uppnå för sina medlemmar borde inte vara tillräckliga för att de ska vilja medverka till att skapa kaos i lönebildningen och riskera den svenska modellen.

Om de som nu utmanar lönebildningen fullföljer sina krav, kan de vara säkra på en sak – industrins anställda kommer aldrig att acceptera att bli reducerade till lönetrampoliner för andra fackförbund.

När både de privata och offentliga arbetsgivarna i praktiken undergräver principerna för lönebildningen finns inte längre någon möjlighet för oss att hålla vakt vid dammluckorna. I ett sådant läge kommer situationen nere i fallfåran bli mycket dramatisk och den utvecklingen är vi övertygade om att ingen egentligen vill ha.

De som nu, oavsett om det är fack, arbetsgivare, så kallade experter eller politiker, försöker skjuta ner en ansvarsfull lönebildningsmodell är och kommer att bli svaret skyldiga. Vad ska vi ha i stället? För det kan väl inte vara kaos som är målet? Företag, jobb och hela den svenska ekonomin är alldeles för värdefulla för att utsättas för våghalsiga och destruktiva experiment.

Alternativet till nuvarande krypskytte, attacker och taktiserande är att påminna om att den nuvarande lönebildningsmodellen, trots sina brister, tjänat Sverige och löntagarna väl i två decennier. I sak borde det mana till sans och balans och en kurskorrigering tillbaka mot samförstånd och samsyn.

Ulf Bengtsson, förbundsordförande Sveriges Ingenjörer
Anders Ferbe, förbundsordförande IF Metall
Martin Linder, förbundsordförande Unionen
Hans-Olof Nilsson, förbundsordförande Livs
Per-Olof Sjöö, förbundsordförande GS “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Hög tid att skapa kontroll som fungerar

Kommentar. Att kriminella berikar sig på flyktingmottagandet innebär en dubbel katastrof. Nu är det hög tid att regeringen gör verklighet av sina löften om att samhället ska sluta samarbeta med den organiserade brottsligheten.

Berättelsen om 39-åringen och familje-hemmet i Laholm innebär ännu en törn för bilden av Sverige som ett land med ”ordning och reda” i mottagandet av asylsökande. Snarare är det på många håll ett normalläge att socialtjänsten inte vet vem som i praktiken står för den omsorg som kommunerna är skyldig att tillhandahålla – och får betalt av Migrationsverket för att handla upp.

DN:s uppgifter om att gangsters ätit sig in vården av barn och unga är inte unika. Från flera håll i landet kommer liknande signaler. Anställda inom asylmottagningssystemet vittnar exempelvis om hur män från den kriminella gängvärlden har anmält sig på ankomst-boenden och kört i väg med flera ensamkommande åt gången. Men när bolagen som sålt in familjehemsplatserna granskats har det, precis som nu, stått andra namn i styrelser och aktieböcker.

Det är ett faktum att personer utan respekt för lagen ständigt letar nya vinstmöjligheter. I epitetet ”multikriminell” ligger att gärningsmannen är en rationell individ på jakt efter den bransch där vinsten är störst och risken lägst. Värdetransportrån är i dag en närmast utdöd företeelse och det beror inte på att säkerhetsföretagen inte längre kör runt med kontanter. I stället har rånarna valt att ägna sig åt annat när insidertipsen trutit och säkerhetsarrangemangen verkligen börjat fungera som tänkt.

Att sälja sovplatser till stat och kommun för 2 500 vita kronor per dygn framstår i jämförelse som ett perfekt upplägg, särskilt i kristider. Upphandlande tjänstemän är fullt upptagna med att få bort de ensamkommande från gatan, de saknar tillgång till polisens underrättelseregister och riskerar inga påföljder om de skriver kontrakt med tveksamma figurer.

Självklart måste Halmstads och Helsingborgs kommuner nu idka självrannsakan. Men det större ansvaret ligger på regering och riksdag, som styr över både migrationspolitiken och lagarna.

I höstas lovade justitieminister Morgan Johansson (S) att ”få stopp på det kriminella mjölkandet av välfärden” och en statlig utredning skissar på framtida förslag. En bra början vore att här och nu – för både skattebetalarnas och de ensamkommandes skull – införa en central kontrollfunktion som granskar de allt fler aktörerna inom den dopade familjehemsbranschen.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Kriminell drev hem för flyktingbarn

Kriminella kan tjäna stora pengar på utsatta barn. DN kan avslöja att en flerfaldigt dömd 39-åring med band till Bandidos MC utreds för grova bedrägerier i ett nystartat familjehemsföretag. På några månader ska bolaget ha fakturerat olika kommuner miljontals kronor.

Sedan den 1 augusti 2015 har 29 672 ensamkommande barn och unga sökt asyl i Sverige. Som DN tidigare berättat innebär detta ett så högt tryck på landets kommuner att nästan hälften uppger att de inte har resurser för att följa upp kvaliteten i omhändertagandet. Detta leder i sin tur till att nyanlända barn och unga placeras hos företag och personer som inte är kontrollerade av myndigheterna.

Eric Semb, kvalitetschef på social-förvaltningen i Halmstad, berättar att han i höstas ”satt med åtta ungar man inte riktigt visste var man skulle göra av”. I samma veva uppvaktades kommunen av ett nystartat företag, som precis hade köpt ett pensionat i Laholm. Bolaget hade sökt tillstånd för att driva HVB-hem men ännu inte fått det.

– Vi hade precis sett ett ärende där ett annat HVB-hem startade innan det fick tillstånd. De blev polisanmälda av Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, som sedan drog tillbaka anmälan med hänsyn till krissituationen, berättar Eric Semb för DN.

Därför tog kommunen det förstnämnda bolagets erbjudande.

– Vi bestämde oss för att köra på. Vi såg det som en administrativ hantering som var exempel på hur kommuner behövde vara ”flexibla i krisläget”, enligt migrations-minister Morgan Johansson, fortsätter Eric Semb.

Halmstad kommun placerade de åtta ensamkommande flyktingbarnen hos företaget. Men eftersom tillstånd för HVB-verksamhet saknades tvingades kommunen, enligt Eric Semb, ta till en ”specialare”. Detta innebar att barnen familjehemplacerades hos företagets del-ägare och vd, en 33-årig bilhandlare från Göteborgstrakten. 33-åringen hade nyligen startat bolaget tillsammans med en annan man från Göte-borg.

– Vi såg detta som den minst dåliga lösningen. Killarna hade ingen erfarenhet, men de hade koll på läget. Vi tog beslutet med öppna ögon trots att vi var medvetna om att vi tänjde hårt på reglerna, säger Eric Semb.

Problemet var bara att 33-åringen, enligt misstankar som nu utreds av åklagarmyndigheten, var en bulvan för sin 39-årige bror. Bland annat misstänks den sistnämnde ha använt en förfalskad legitimation i sin brors namn då han företrätt familje-hemsföretaget.

– Den huvudmisstänkte 39-åringen har utgivit sig för att vara en annan, bland annat när det gäller inköp av fastigheten som kom att upplåtas som boende för ensamkommande flyktingar, säger chefsåklagare Mats Sällström vid Internationella åklagarkammaren i Göteborg.

Den 39-årige mannen har under lång tid varit ett känt namn i Göteborgs undre värld och figurerat i olika brottsutredningar:

Under 1990-talet dömdes han för bland annat rån, misshandel och grovt bedrägeri.

2004 hjälpte han den kriminella organisationen Bandidos MC att etablera sig i Göteborg genom att upplåta en del av en hyreslokal.

En tvist med fastighetsägaren ledde till att 39-åringen och en Bandidos-anhängare åtalades för försök till utpressning. 39-åringen friades.

2009 dömdes han för ekonomiska brott.

2014 ordnade han en löne-bidragsanställning åt Mehdi -Seyyed, tungt kriminellt belastad ledare inom Bandidos Europaorganisation.

Ett färskt yttrande från Kriminalvården slår fast att affärsmannen ”har kopplingar till grov organiserad brottslighet”. Yttrandet har lämnats in till Göteborgs tingsrätt inför att Mats Sällström senare i vår väntas väcka åtal för grovt bedrägeri och urkundsförfalskning.

Halmstads kvalitetschef Eric Semb informerades om brottsmisstankarna i samband med att 39-åringen greps av polis den 23 december i fjol.

– Jag skulle precis stänga ner datorn och gå hem när polisen ringde. Att hitta nya platser dagen före julafton när det är flyktingkris... Det går inte, säger han.

Följden blev att de omhändertagna barnen fick bo kvar i familjehemmet fram till mitten av januari i år.

DN:s granskning visar att även Helsingborgs kommun har anlitat det aktuella bolaget. Beslutet fattades i en situation när ungefär 25 asylsökande barn och unga behövde placeras varje vecka.

– Just i det läget kom en grupp yngre barn som inte var lämpliga för HVB-hem med äldre ungdomar och alla familjehem var helt slut. Alternativet var den här institutionen som hade sökt, men inte fått tillstånd, säger verksamhetschefen Lars Elowsson.

Totalt 13 barn med en uppgiven ålder på mellan 9 och 16 år familjehemsplacerades hos företaget. Kommunen gjorde enligt egen ut-sago regelbundna besök i Laholm för att träffa dem. Även dessa barn bodde kvar till mitten av januari, då kommunen flyttade dem till ett HVB-hem i egen regi.

– Vi var medvetna om att vi gick utanför det sättet som man ska göra, men det var en fullständig omöjlighet för oss att veta att det handlade om kriminella i det läget. Vi vill självklart inte medverka till att skattepengar går till sådant, säger Lars Elowsson.

Halmstad betalade 2 500 kronor per barn och dygn till företaget. Helsingborg betalade enligt uppgift mellan 1 900 och 2 500 kronor per barn och dygn. Sammanlagt har kostnaden för kommunerna uppgått till miljontals kronor.

39-åringen släpptes från häktet i mitten av februari, efter att åklagaren säkrat bevisupptagning med hans bror. 39-åringen sade i december till kriminalvårdens utredare att han har startat ett boende för ensamkommande flyktingbarn.

I en platsannons som söker personal till boendet står namnet på hans bror som ansvarig kontaktperson, samt ett telefonnummer. När DN ringer numret svarar 39-åringen.

– Allting handlar om ett missförstånd mellan mig och min bror, säger han och hänvisar i övrigt till sin advokat, Michael Hansson.

– Min klient nekar till brott, förundersökningen pågår, säger Michael Hansson.

Att kriminella gäng kan vara på väg in i familjehems- och HVB-branschen på allvar är något som både Skatteverket och Ivo haft misstankar om.

– Vi tittar på det, men har ingen färdig rapport än. Vart de än tar vägen följer vi efter. Vi tittar på var vissa aktörer finns och om de finns där pengar kan tjänas på det offentliga. Vi vet att där pengar betalas ut, dit beger de sig, säger Pia Bergman på Skatteverket, som arbetar med att granska organiserad brottslighet.

Det är vanligt att grovt kriminella använder sig av bulvaner och målvakter. Därför kan det vara svårt att hitta de egentliga aktörerna.

– Man kan hålla sig dold till viss del, men vitsen med ekonomisk brottslighet är ekonomisk vinst. Den vill man inte bara ha kvar, som Joakim von Anka, utan den vill man förbruka förr eller senare. Då brukar vi kunna upptäcka dem.

Lasse Wierup lasse.wierup@dn.se

Emma Bouvin emma.bouvin@dn.se

“ Fakta.

”Huvudmannen”

39-åringen misstänks för grovt bedrägeri genom urkundsförfalskning. Har dömts för ett 20-tal brott, därav våldsbrott, bokföringsbrott och försök till grovt bedrägeri och varit misstänkt för bland annat utpressning, där han friades, men konstaterades ha ägnat sig åt indrivning tillsammans med mc-gänget Bandidos. Gammal vän till Bandidos ex-president. Skulder hos Kronofogden.

”Medhjälparen”

30-åringen misstänks för grovt bedrägeri genom urkundsförfalskning. Dömd för rattfylla och har blivit upptaxerad av Skatteverket efter en granskning inom ramen för myndighetens särskilda kontroll av organiserad brottslighet, på grund av sin roll i ett städföretag.

”Bulvanen”

33-åringen, 39-åringens bror, vars identitet har använts vid tecknandet av flera banklån, samt köp av pensionatet i Laholm. Målsägande i det misstänkta brottet grovt bedrägeri genom urkundsförfalskning. Bor utomlands och har tidigare blivit upptaxerad av Skatteverket efter en granskning inom ramen för myndighetens särskilda kontroll av organiserad brottslighet.

DN “

“ Fakta. Skillnaderna mellan familjehem och HVB-hem

Källa: SKL, IVO och DN

Ett familjehem är vanliga människor som öppnar sitt hem för utsatta barn och ungdomar som inte kan bo hemma. Kommunerna är ytterst ansvariga för att familjehemplaceringen är lämplig och att familjehemsföräldern inte har dömts för allvarliga brott eller har stora skulder hos Kronofogden.

I och med det stora trycket efter nya familjehem har antalet privata familjehemskonsulenter ökat. Det innebär företag som tar på sig att söka upp och granska familjer åt kommunernas socialtjänster. Rent tekniskt är det fortfarande kommunen som har ansvaret.

Ersättningen vid familjehemsvård består av en omkostnadsdel och av en arvodesdel, som utgör lön för uppdraget. Sveriges Kommuner och landsting (SKL) har en mall för ersättningen, men privata företag betalar ofta mer än så. Det finns exempel på familjehem som får 18 000 i månaden i arvode och 5 000 för omkostnader. Det finns ingen högre gräns på hur många barn familjehem får ha placerade.

Hem för vård eller boende, HVB, är en verksamhet som bedriver behandling eller är inriktad på omvårdnad, stöd eller fostran. Ett HVB kan rikta sig till barn, ungdomar, vuxna eller familjer med någon form av behov inom socialtjänstens ansvarsområde, exempelvis missbruks- eller beteendeproblematik.

Målgruppen kan också vara ensamkommande barn som söker asyl eller som fått permanent uppehållstillstånd i Sverige. Att starta HVB kräver tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (Ivo), som också har tillsynsansvar över verksamheten. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ EU-politiker: Putin kan släppa förbi flyktingar

EU-nämndens ordförande Carl Schlyter befarar att Ryssland kommer att utnyttja flyktingkrisen mot EU. Han varnar för ett sådant utfall om EU gör upp med Turkiet om att stänga gränsen.– Risken är att Putin släpper in folk genom Ryssland till baltländerna och Finland, säger han.

När statsminister Stefan Löfven träffar EU-nämnden i dag står EU inför en ödesmånad. På torsdagen och fredagen ska Storbritanniens nya avtal med EU slutförhandlas och i mars kommer diskussionerna om hur flyktingkrisen ska hanteras in i ett avgörande skede. Hittills har det varit mycket trögt att få till en jämnare fördelning av asylsökande i EU.

Ett spår som drivs av Tyskland är att de länder som redan tagit ett stort ansvar ska förhandla direkt med Turkiet och runda vägrarländerna i Öst- och Centraleuropa.

Tanken är att Turkiet ska förmås att stoppa flyktingströmmen till de grekiska öarna. I utbyte ska denna koalition av EU-länder ta emot flyktingar direkt från lägren i Turkiet. Det skulle, om det införs, innebära ett slags europeiskt system med kvotflyktingar.

Men Carl Schlyter (MP), ordförande i riksdagens EU-nämnd, säger till DN att det finns stora risker förknippat med ett nytt kvotsystem. Han

varnar för en situation där miljoner människor blir sittande i flyktingläger i Turkiet, vilket skulle kunna utnyttjas av Ryssland.

– Risken är att Putin öppnar den ryska gränsen och släpper in folk genom Ryssland till baltländerna och Finland och skapar en ny migrationsrutt som han kan kontrollera och som han kan använda som politiskt påverkansmedel mot EU. Det är vad jag tror kommer att hända om man bygger upp stora läger i Turkiet, säger Carl Schlyter som i grunden är positiv till flera legala vägar in i EU.

Enligt tyska och holländska medier diskuteras en kvot på ett par hundra tusen flyktingar per år. Carl Schly-ter är tveksam till om det räcker för att minska trycket i Turkiet.

– EU har hittills haft kroniskt svårt att uppnå de siffror man säger sig vilja genomföra. Det finns en risk att människorna i lägren blir allt mer desperata och söker sig till Ryssland och andra länder som kan utnyttja situationen för säkerhetspolitiska syften. Det är det scenario som jag är orolig för, säger Carl Schlyter.

I Europa och USA finns en allt mer öppen diskussion om att Ryssland försöker utnyttja kriget i Syrien och flyktingkrisen för att destabilisera EU. Finlands försvarsminister Jussi Niinistö varnade i helgen för att upp till en miljon asylsökande skulle kunna komma till Finland från Ryssland.

– Illegal invandring via den östra gränsen är utan tvekan vår största utmaning, sade han inför Natos försvarsministrar.

Sverige är tillsammans med bland andra Tyskland och Nederländerna med i den grupp EU-länder som bildat en informell allians i flyktingfrågan. Stefan Löfven har sagt att han välkomnar planerna på att EU-länder ska ta emot flyktingar direkt från Turkiet, men har samtidigt gjort klart att Sverige för tillfället inte kan delta.

De borgerliga partierna är försiktigt positiva till planerna på ett kvotsystem, men med vissa förbehåll. Moderaterna tycker att Sverige för tillfället behöver en flyktingpaus. Centerpartiet och Liberalerna tycker att hela asylsystemet i EU behöver en översyn.

– Sverige måste vara öppet för alla typer av lösningar så att vi får en generös och gemensam asylpolitik. Om det innebär att vi måste börja med ett kvotsystem, det stänger jag inte dörren för. Alla öppningar som finns är bra, säger Tina Acketoft, Liberalernas ledamot i EU-nämnden.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“ Fakta. Ödesmånad för EU

De kommande veckorna kan bli mycket dramatiska i EU-politiken.
I dag träffar EU-nämnden statsminister Stefan Löfven för att godkänna regeringens linje inför EU-toppmötet på torsdag och fredag. Under mötet ska Storbritanniens nya avtal med EU slutförhandlas.

På toppmötet den 18 och 19 mars kommer flyktingkrisen att dominera. Mötet kan få avgörande betydelse för EU:s framtid. Europeiska rådets ordförande Donald Tusk sade i januari att EU måste få kontroll på flyktingsituationen inom två månader, annars riskerar Schengensamarbetet att rasa samman. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Regeringen säger nej till kriskommission

Svenska poliser sågar den stora omorganisation som just nu pågår, enligt en ny undersökning. Polisförbundet kräver att regeringen sätter tillfälligt stopp på förändringen. Men inrikesministern säger nej till kravet.

Noll procent av Sveriges poliser tycker att omorganisationen har gjort arbetet mer effektivt. Endast ett fåtal, 13 procent, tror att polisen i framtiden blir mer effektiv. Allt enligt en ny undersökning från Polisförbundet som presenterade i går.

Den stora omorganisationen började genomföras i januari 2015 och pågår fortfarande. Enligt planerna ska under 2016 ett stort antal poliser, inte minst chefer, få nya arbetsuppgifter.

Men kritiken från polisfacket är hård. Lena Nitz, ordförande i Polisförbundet, kräver nu att regeringen ingriper och gör tillfälligt halt i arbetet, medan en kriskommission utvärderar vad som behöver göras. ”Därför kräver Polisförbundet att regeringen tar sitt ansvar och omgående tillsätter en kriskommission för polisreformen bestående av facket, arbetsgivaren och ansvariga politiker”, skriver Lena Nitz.

Men kravet tillbakavisas av inrikes-minister Anders Ygeman (S).

– Det är inte aktuellt med någon kriskommission. Omorganisationen sammanfaller med ett förhöjt terrorhot och den största gränsbevakningsinsats som svensk polis har gjort sedan år 1994. Det har förstås ställt polisen inför stora påfrestningar, säger Ygeman.

Är svensk polis på rätt väg?

– Ja. Det finns också undersökningar som visar det, exempelvis att tryggheten ökar och att särskilt den grova brottsligheten minskar.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Nya förslag får tummen ned av ministern

Politikerna bör få mindre inflytande över sjukförsäkringsreglerna – och den bortre tidsgränsen ska återinföras, föreslog finansdepartementets expertgrupp på DN Debatt i går. Regeringen är emot – och M vill vänta till i höst med att svara.

Forskare vid Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi (ESO) vill få ned sjukskrivningsnivåerna genom att bland annat återinföra den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringssystemet, som avskaffades den 1 februari.

Per Johansson, professor i statistik, som varit med och skrivit rapporten, säger att tidsgränsen dessutom borde finnas tidigare än de 2,5 år som gällde tidigare, eftersom det kan få de sjukskrivna att börja fundera över hur de ska ta sig tillbaka till arbetsmarknaden.

– Borttagandet av den bortre parentesen var ett felsteg. Den kommer att öka sjukfrånvaron, den påverkar individer som nu inte är långtidssjuka. Om inte bortre parentesen finns så kommer de att lockas in i sjukfrånvaron och ett onödigt lidande senare.

Per Johansson tycker att politikerna underviker att ta i sjukförsäkringsfrågan eftersom det känns obekvämt. Därför vill forskargruppen att regering och riksdag ska få mindre inflytande över utformningen av reglerna.

Men socialförsäkringsminister Annika Strandhäll (S) håller inte med om att tidsgränsen ska återinföras, eftersom den enligt henne har inneburit att personer som utförsäkrats tagit sig tillbaka till arbetsmarknaden.

– Att då i en tid, när sjuktalen stiger som de gör just nu, lägga resurser i miljardklassen på en åtgärd som faktiskt inte visar sig fungera särskilt väl – det skulle jag säga är inte särskilt bra, säger Strandhäll.

Moderaterna vill vänta med att svara på om de vill återinföra den bortre tidsgränsen. Men Johan Forsell (M), socialförsäkringspolitisk talesperson, säger dock att det var fel att gränsen togs bort.

TT “

“ Fakta.

I december i fjol betalade Försäkringskassan ut sjukersättning till omkring 307 500 personer, jämfört med 320 000 personer under motsvarande månad 2014. I december 2005 fick 541 000 svenskar sjuk-ersättning. Fler kvinnor än män får sjukersättning.

Källa: Försäkringskassan “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Förre ÖB:s nya jobb för Saab får kritik

Ordföranden i riksdagens försvarsutskott Allan Widman (L) kritiserar att förre överbefälhavaren Sverker Göranson ska arbeta för försvarskoncernen Saab.

Den 1 oktober avgick general Sverker Göranson efter sex och ett halvt år som överbefälhavare. Redan ett halvår senare, den 1 april, kommer han att börja arbeta för Saab.

– Sverker Göranson kommer att bli del av en grupp rådgivare åt Saab i USA, förklarar Saabs informationschef Sebastian Carlsson som tillägger att uppdraget ”i snitt omfattar ett par dagar i månaden”.

Nyheten väcker ändå kraftiga reaktioner. Dels är Saab den helt dominerande leverantören av stridsflygplan och ubåtar till Sveriges försvar. Dels är Sverker Göranson den senaste av en rad generalspersoner, politiker och tjänstemän som efter att ha lämnat sina tjänster snabbt bytt sida till konsultfirmor eller industrin.

– Jag är trött och innerligt upprörd över att detta fortsätter år-tionde efter årtionde. Visserligen ska Göranson arbeta i USA, men i min värld är Saab en koncern. En tidigare överbefälhavare har ju ett formidabelt nätverk i hela den svenska försvarssektorn, säger Allan Widman (L).

Försvarsberedningarna har sedan 2007 efterlyst karensregler för hur snabbt statstjäntemän och politiker kan gå över till industrin. Enligt

riksdagens försvarsbeslutet 2015 bör möjligheterna att införa regler ”ses över”.

Mikael Oscarsson (KD) frågade den 13 oktober försvarsminister Peter Hultqvist (S) hur uppdraget genomförs. Denne svarade arbetet inletts men också ”att det finns ”fördelar med rörlighet mellan offentlig och privat verksamhet”.

Mikael Holmström mikael.holmstrom@dn.se “

“ Fakta. De har också fått jobb hos Saab

Fd statsrådet Jan Nygren (S).

Fd statssekreteraren i försvars-departementet Jonas Hjelm (S).

Statsminister Reinfeldts fd pressekretare Sebastian Carlsson (M), statssekreterare Gunnar Wieslander (M) samt politiskt sakkunnige Per de la Gardie (M).

Förre sekreteraren i försvarsberedningen Michael Mohr, brigadgeneralen Fhleming Christensen och förre flygvapenchefen Kent Harrskog. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Cameron slutspurtar inför EU:s toppmöte

London. In i det sista är det oklart om Storbritannien kan få i genom sina krav i förhandlingarna med övriga EU på torsdagens toppmöte. Särskilt komplicerad är frågan runt välfärdssystemet, där britterna tillfälligt vill stoppa bidrag till nyanlända EU-medborgare.

I senaste utkastet till avtal mellan Storbritannien och EU saknas fortfarande vissa viktiga detaljer. De komplicerade frågorna lämnas till 28 EU-ledare att komma överens om under toppmötet i Bryssel på torsdag. Enligt Europeiska rådets ordförande Donald Tusk är förhandlingarna inne i ett kritiskt läge.

”Handskas varsamt. Det som går sönder går inte att laga”, skrev Donald Tusk på Twitter efter ett möte i Bukarest med Rumäniens president Klaus Iohannis.

Premiärminister David Cameron reste till Bryssel på tisdagen för att möta ledare för Europaparlamentet och kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker.

Europaparlamentet har en viktig roll i förhandlingarna. Nås en överenskommelse på toppmötet, och britterna röstar för att stanna kvar i EU, måste centrala delar i avtalet senare godkännas av parlamentet. Bland annat gäller det den känsliga frågan att medborgare i andra EU-länder helt eller delvis ska kunna stängas ute från brittiska bidragssystemet.

David Cameron träffade Europa-parlamentets ordförande Martin Schultz och ledare för tre stora partigrupper. Efter mötet lovade Schultz att parlamentet inte ska blockera ett avtal, men han gav inga löften om att det skulle passera parlamentet utan förändringar.

– Jag kan garantera att Europaparlamentet direkt efter en folkomröstning kommer att börja lagstifta om förslaget. Men, för att uttrycka mig tydligt, ingen regering kan komma till parlamentet och säga ”detta är vårt förslag, kan du garantera att det går igenom”. Det är inte möjligt i en demokrati, sade Martin Schultz på en presskonferens.

En talesperson för David Cameron sade att mötena varit bra och att samtalet med Jean-Claude Juncker hade fokuserats på de detaljer som måste lösas för att nå ett avtal.

Diskussionerna om bidragssystemet rör framför allt medborgare i Östeuropa. Av omkring två miljoner EU-invandrare som arbetar i Storbritannien återfinns många östeuropéer i lågavlönade yrken och har därmed rätt till bidrag.

Till det kommer att Storbritannien betalar ut barnbidrag till and-ra EU-länder. Omkring 35 000 européer bosatta i Storbritannien får barnbidrag i sina hemländer. Britterna vill minska bidragen till en nivå som är anpassad till dessa hemländer.

Tjeckiens Europaminister Tomas Prouza sade till BBC på tisdagen att minskade barnbidrag bara kan gälla för nyanlända i Storbritannien, inte för dem som redan bor här. Han vill dessutom att enbart Storbritannien får denna möjlighet, inte andra EU-länder.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

“ Fakta. Storbritanniens krav

I förhandlingarna med övriga EU har David Cameron krävt förändringar inom flera områden.

De viktigaste är:

Storbritannien ska undantas från EU:s princip om en allt tätare sammanslutning.

Medborgare och företag i länder utanför eurozonen ska inte diskrimineras.

De nationella parlamenten ska få ökat inflytande och kunna stoppa EU-beslut.

Om inflyttning av EU-medborgare till ett land är så stor att välfärdssystemet inte klarar det, ska landet i fråga kunna stoppa eller sänka bidrag. Storbritannien vill dra in sina bidrag helt i början för att sedan gradvis införa dem under fyra år. Landet vill även begränsa barnbidrag som skickas utomlands. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

”Vad jag tycker om EU? Det kan du inte trycka”

“I städerna längs den brittiska kusten är EU-motståndet som störst. Även om premiärminister David Cameron lyckas nå en överenskommelse med övriga EU om nya regler blir invånarna här svåra att övertyga om att vilja stanna kvar i unionen.

– Vad jag tycker om EU? Det kan du inte trycka i din tidning.

Den pensionerade fiskaren David Peters stirrar stint på mig. Han kan inte nämna en endaste sak som han tycker är bra med Europeiska unionen. I den kommande folkomröstningen ska David Peters definitivt rösta för att Storbritannien lämnar EU.

Hans åsikt delas av många i Hastings, ett samhälle känt för slaget 1066 när Vilhelm Erövraren invaderade England och för att ha Europas största landbaserade fiskeflotta. Med hjälp av tidvattnet (och traktorer, bandvagnar och vajrar) ger sig båtarna av på morgonen och kommer tillbaka senare på dagen. Särskilt stor är inte flottan numera. Här finns drygt 20 registrerade båtar. För 30 år sedan var de dubbelt så många.

Gary Corneillius, som står och svär över en båtmotor som krånglar, tillhör EU-motståndarna.

– Jag är mer mekaniker än fiskare nu för tiden, muttrar han.

Sedan pekar han på tre personer i gula jackor som går på stranden och fotograferar fiskebåtarna. En av dem har en våg som sticker upp ur ryggsäcken.

– Det där är kontrollanterna. De brukar oftast dyka upp i slutet av månaden för att kolla att vi inte har tagit för mycket, säger Gary Corneillius.

Varje båt får under en månad en kvot som den inte får överskrida. Denna vinter har det handlat om runt 300 kilo torsk, 250 kilo sjötunga, havsabborre och så vidare. Mängderna är för små att försörja sig på. Det irriterar Corneillius och övriga båtägare som anser att det numera finns gott om fisk och att kvoterna borde öka.

I hans och många andras ögon är EU roten till det onda. Från Bryssel kommer alla krav, pålagor och administration. Dessutom är fiskarna förbannade på att en enda båt, som seglar under brittisk flagg men ägs av ett holländskt företag, får 25 procent av Storbritanniens fiskekvot.

Roland Kelly är en av de få vi möter som ännu inte bestämt hur han ska rösta.

– Jag vill veta vad alternativet är om vi lämnar EU. Hur påverkar det framtiden för mig och mitt företag, säger han, väl medveten om att 90 procent av hans fångst exporteras till Frankrike.

Han beundrar de franska yrkesfiskarna, som samarbetar för att få bättre villkor från sin regering.

– Därför hjälper Frankrike sina yrkesfiskare. På den här sidan kanalen konkurrerar vi hela tiden med varandra. Dessutom har brittiska regeringar använt fisket som en bricka i förhandlingarna med EU för att få fördelar på andra områden, säger Roland Kelly.

Han tror ändå på en framtid för fisket i Hastings och har investerat i nya, bättre båtar.

Mark Woodley, som regelbundet åker på branschmöten i Bryssel och träffar kollegor från kontinenten, tvekar inte hur han ska välja.

– Jag kommer att rösta för att vi lämnar. Det kan i alla fall inte bli sämre än vi har det nu, även om vi blir av med en del ekonomiskt stöd, säger han.

Bland båtarna som står uppställda på stranden träffar vi David Dickens. Han är pensionerad från brittiska flottan och arbetar nu med Fishermens mission, en välgörenhetsorganisation som hjälper fiskarna och deras familjer när statens insatser inte räcker.

David Dickens försöker nyansera bilden av EU-medlemskapet.

– Fisket blir inte helt fritt i våra vatten bara för att vi lämnar EU, konstaterar han och fortsätter:

– Är vi utanför EU kommer vi att få rätta oss efter andra regler, om det nu blir regeringen som sätter upp dem eller något internationellt organ. Dessutom har vi fortfarande intresseorganisationer som Greenpeace att förhålla oss till.

I Hastings och andra brittiska kuststäder kommer yrkesfiskarna och Greenpeace faktiskt rätt bra överens. Av landets omkring 3 000 fiskebåtar är de flesta ganska små, under tio meter. Därmed bedrivs ett hållbart fiske som är viktigt för lokal turism och orternas överlevnad, vilket Greenpeace uppskattar. Inte ett dygnetruntfiske i industriskala som hotar bestånden.

På stranden i Hastings är det fritt för besökare att ströva mellan båtarna. Fiskarna säljer sin dagsfångst i bodar vid strandpromenaden. Några torskar som fortfarande sprattlar slås ihjäl mot ett traktordäck innan de fileas.

– Vi går emellanåt hit och köper fisk. Den är färsk och billig, berättar pensionären Stella Eagles som är här med sin syster Marian.

De har inte lika starka antipatier mot EU som yrkesmännen, men tänker ändå rösta för att Storbritannien lämnar.

– EU har för många märkliga regler som vi måste följa, anser Stella Eagles.

När opinionsinstituten kartlagt var det brittiska EU-motståndet är störst kommer kuststäderna högt upp på listan. Här bor många äldre och lågutbildade, grupper som traditionellt är EU-motståndare.

Anhängarna finns framför allt bland unga, välutbildade och i London-området. Regionalt sticker Skottland ut. Där tänker en majoritet rösta för att Storbritannien är kvar i EU.

Opinionsinstituten har även kommit fram till att premiärminister David Cameron har en viktig roll. Lyckas han förhandla fram ett nytt medlemsavtal och pläderar för att det är tillräckligt bra för att landet ska stanna i EU, då kommer många tveksamma väljare att lyssna på honom.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Britterna kan få rösta redan i sommar

London. Blir EU-länderna överens om ett nytt avtal för Storbritannien på toppmötet i Bryssel kan britterna få folkomrösta om medlemskapet i juni.

1 Varför ska Storbritannien ha en folkomröstning om EU?

Konservativa Torypartiet har länge varit splittrat om EU och flera parlamentariker har krävt en omröstning om medlemskapet. När missnöjespartiet Ukip (United Kingdom Independence Party) växte sig starkare ökade trycket ytterligare på David Cameron och 2013 lovade han en folkomröstning.

2 Vilka ska få rösta?

Alla som är över 18 år, bor i Storbritannien och är medborgare i Storbritannien, Irland eller samväldesländerna, till exempel Malta och Cypern. Dessutom ska brittiska medborgare på Gibraltar få rösta liksom britter som bott utomlands kortare tid än 15 år.

3 Varför är toppmötet i Bryssel viktigt?

David Cameron vill ha brittiska undantag från vissa EU-bestämmelser och att EU förändras och blir mindre politiskt (se artikel intill). Detta förhandlar han med övriga EU-ledare om. Resultatet, som Cameron kallar ett ”reformerat EU”, ska britterna ta ställning till i folkomröstningen.

4 Kommer övriga EU-länder att rätta sig efter britterna?

Ja, det ligger nära till hands. David Cameron har backat en del från sina ursprungliga krav, övriga EU-ledare vill att Storbritannien stannar och de tror att britterna kan rösta för medlemskapet om det blir förändringar i villkoren.

5 Hur lyder frågan i folkomröstningen?

”Ska Storbritannien förbli medlem i Europeiska unionen eller lämna Europeiska unionen?” Omröstningen ska hållas senast under 2017. Blir det ett avtal i Bryssel kan den komma redan i sommar.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Ryssland förnekar attacker mot sjukhus

FN:s sändebud Staffan de Mistura mötte på tisdagen den syriska regimens utrikesminister Walid al-Muallam för att förankra vidare fredssamtal. Samtidigt chockas omvärlden av flyg-attacker mot skolor och sjukhus.

Omfattningen av flygattackerna mot skolor och sjukkliniker i norra Syrien stod klara först i går, tisdag. Sjukhuset i staden Maaret al-Numan i Idlibprovinsen, ett tiotal mil sydväst om Aleppo, besköts med fyra missiler i två attacker med några minuters mellanrum.

Sjukhuset har 40 bäddar och två operationssalar och är det enda fungerande i staden som har cirka 60 000 invånare. Nu är det totalförstört. Minst sju personer dödades och åtta saknas i rasmassorna, säger Läkare utan gränsers (MSF) ansvarige Massimiliano Rebaudengo.

MSF driver sjukhuset i Maaret al-Numan. Mego Terzian, ordförande i MSF:s franska sektion, säger till Reuters att anfallet är ett verk av ”antingen regimen eller Ryssland”.

I Azaz vid den syrisk-turkiska gränsen attackerades på måndagen två skolor och fyra sjukkliniker. Ett fyrtiotal civila dödades, uppger FN, vars generalsekreterare Ban Ki-moon fastslår att angreppen ”strider mot internationell lag”. Frankrikes och Turkiets utrikesministrar går längre och kallar handlingarna för krigsbrott.

Men ingen part har ännu tagit på sig attackerna, som inträffade dagen efter att USA:s president Barack Obama uppmanat Ryssland att upphöra med sin bomboffensiv i norra Syrien.

Ryssland har de senaste veckorna riktat upprepade flygbombningar mot Idlib- och Aleppodistrikten, områden där den västtillvända väpnade oppositionen är stark och som hyser en stor andel av de miljontals internflyktingar i Syrien som tvingats fly från sina hem undan kriget.

Människorättsorganisationen Human Rights Watch (HRW) offentliggjorde i förra veckan en rapport som belägger minst 14 ryska flygattacker mot mål som kliniker och sjuktransporter, där sammanlagt minst 37 civila dödats. Amnesty har tidigare publicerat en liknande rapport som påvisar 200 civila dödsoffer i ryska flygräder under en tvåmånadersperiod.

Men Ryssland förnekar all skuld eller kännedom om de dödliga flygattacker som utfördes under måndagen.

– Vi avvisar kategoriskt sådana anklagelser, i synnerhet som de som ligger bakom dessa uttalanden är oförmögna att stödja sina ogrundade anklagelser på minsta sätt, sade den ryske presidenten Vladimir Putins talesman Dmitrij Peksov på tisdagen.

Samtidigt som attackerna mot Syriens skolelever och sjukvårdsanställda chockar omvärlden befinner sig FN:s särskilda Syriensändebud Staffan de Mistura i Damaskus.

de Mistura mötte Syriens utrikesminister Walid al-Muallam. Efter samtalen sade FN:s fredsmäklare i ett uttalande att den syriska regeringen har en skyldighet att låta hjälpsändningar komma fram till behövande, med start redan i dag onsdag.

Staffan de Mistura ville också diskutera det ”upphörande av fientligheterna” – en försiktig omskrivning av vapenvila – som den så kallade stödgruppen för Syrien, där bland annat Ryssland och USA ingår, kom överens om i München i fredags.

Tanken var att striderna skulle upphöra gradvis för att helt avstanna i slutet av denna vecka, och att humanitär hjälp till utsatta områden skulle börja distribueras.

Men som så många gånger förr i detta snart fem år långa krig har det som sägs i förhandlingsrummen ingen bäring på vad som händer på marken. Striderna och attackerna i Syrien visar nämligen inga som helst tecken på att avta. Exempelvis beskjuter Turkiet för fjärde dagen i rad de syriska kurdernas ställningar nära gränsstaden Azaz på andra sidan gränsen

I Azaz väntar också över 70 000 civila som flytt de senaste veckornas regeringsoffensiv mot Aleppo.

På tisdagen gjorde Turkiet ett utspel om en markoffensiv in i Syrien, riktat mot de turkiska allierade.

– Utan soldater på marken är det omöjligt att stoppa kriget (i Syrien), sade en turkisk regeringstjänsteman till nyhetsbyrån Reuters. Tjänstemannen uttalade sig anonymt.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

“ Nödhjälp tillåts i belägrade områden

Syriens regering godkänner att humanitär hjälp släpps in i sju belägrade områden. Transporter till områdena kan enligt FN starta med kort varsel.

FN:s talesperson Farhan Haq bekräftar det syriska beslutet och säger att kolonnerna kan börja köra ”så snart som möjligt”. Ett av de utsatta områdena som nämns är Madaya där invånare dör av svält.

Beskedet kom efter samtal som FN:s sändebud Staffan de Mistura genomfört med regeringsrepresentanter i Damaskus. de Mistura underströk i tisdagens samtal regeringens ansvar att se till att nödhjälp når utsatta. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Öppen konflikt i Ukrainas ledning

Analys. Moskva. Ukraina höll på att få en ny regering på tisdagen. I sista stund röstade parlamentet ändå för att premiärminister Arsenij Jatsenjuk och hans regering får sitta kvar. Konflikten mellan Ukrainas premiärminister och president står nu i öppen dager.

Ge mig ännu fem minuter – det här kan bli mitt sista tal, sade Ukrainas premiärminister Arsenij Jatsenjuk då han höll sitt försvarstal i ukrainska parlamentet.

Just då verkade Jatsenjuks öde vara beseglat. President Porosjenko hade uppmanat honom att avgå under eftermiddagen på grund av misslyckade reformer. Flera partier i det ukrainska parlamentet Rada hade meddelat att de ämnade rösta ned Jatsenjuks regering.

Efter en flera timmar lång och skrikig debatt klarade sig Jatsenjuk i alla fall. Bara 194 ledamöter röstade för att han skulle avgå – antalet som hade behövts är 226.

Faktum är att Ukraina inte hade vunnit något på att byta regering. Den nuvarande regeringen har flera kompetenta ministrar och demokratiska val i ryggen. Det är dessa oberoende ministrar som för länge sedan har tröttnat.

Ekonomiminister Aivaras Abromavičius avgick nyligen, rasande över att bli hindrad i sitt reformarbete av president Porosjenkos handgångna

män. Hälsovårds- och infrastrukturministrarna har hotat att gå samma väg.

Vice riksåklagaren Vitalij Kasko avgick i måndags. Han hade fått i uppdrag att bekämpa korruption, men säger att det inte går att göra något så länge riksåklagaren själv, Viktor Sjokin, saboterar hans arbete. Porosjenko svarade i går med att tvinga Sjokin att avgå.

Porosjenko genomför några reformer här och där, importerar ministrar från Litauen och Georgien, men placerar samtidigt ut sina närmaste vänner på alla inflytelserika poster. Ukraina styrs fortfarande av osynliga maktstrukturer som finansieras av ett litet antal oligarker.

IMF meddelade nyligen att om Ukraina inte skärper sig när det gäller reformarbetet kommer IMF att hålla inne med nästa utbetalning. Porosjenko spelade högt genom att försöka låta Jatsenjuk bära hundhuvudet.

Anna-Lena Laurén "

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

"Växande ekonomi pressar lagstiftning

Delningsekonomin växer i rasande takt, men lagstiftningen släpar efter. Därför har forskaren Karin Bradley fått uppdraget av regeringen att granska konsumentskyddet.

Delningsekonomi – att privatpersoner delar, lånar och hyr varor och tjänster av varandra – är en verksamhet som ökar lavinartat. Airbnb, som är en plattform där privatpersoner hyr och hyr ut privata bostäder, är i dag värt många miljarder dollar, trots att det startades så sent som 2008.

Men med delningsekonomin kommer också en rad frågor, inte minst gäller det hur konsumentskyddet ska utformas.

– Ni på DN skrev ju om Airbnb-lägenheter som användes för prostitution. Det har man nog inte tänkt sig att det var det som skulle ske, säger universitetslektor Karin Bradley som forskat om delningsekonomin sedan 2012.

– Och på andra håll har det varit närmast klubbverksamhet i en lägenhet. Då kan man som uthyrare känna sig lurad, tillägger hon.

Svensk konsumentlagstiftning är utformad utifrån att det är en professionell näringsidkare som säljer en vara eller en tjänst till en privatperson. Men med delningsekonomi är det i första hand privatpersoner som handlar med varandra.

Karin Bradley har därför fått regeringens uppdrag att dels kartlägga delningsekonomin, dels fundera över vad den betyder för lagstiftningen. Det gäller både rättigheter och skyldigheter. Hon ska också,

om det behövs, föreslå lagändringar när det gäller konsumenträtt, produktsäkerhet, tillsyn och hur tvister ska lösas.

– Framför allt har jag ett konsumentperspektiv. Vad kan man förvänta sig om varan eller tjänsten inte håller vad den lovar, säger hon.

– Eller om de verktyg eller den sportutrustning jag hyrt ut till andra privatpersoner och de går sönder – vad gäller då? Det är den typen av frågor jag ska fundera på, tillägger hon.

Delningsekonomin är inte enhetlig. Det finns kommersiella plattformar värda flera miljarder dollar, som Airbnb och privattaxiförmedlaren Uber, men sedan finns en rad andra mer småskaliga exempel. Hos vissa ska man vara medlem och verksamheten drivs närmast som en förening.

– Eller ta klädbibliotek. Där får du får låna kläder gratis, men efter tredje lånet ska du hjälpa till i arbetet. Man byter tid mot en tjänst, förklarar Bradley.

Finansmarknadsminister Per Bolund är den ansvarige ministern och han ser positivt på delningsekonomin. Att dela på produkter och tjänster skapar hållbarhet, inte bara för miljön utan även, menar Bolund, socialt. Det skapar nya nätverk.

– Så det är en verksamhet vi gärna vill stödja, säger Bolund.

Att det finns risker med delningsekonomin är ministern medveten om, men det är inget nytt med just delningsekonomi.

– Delningsekonomin är ju varierad. Här finns allt från stora företag till grannsamverkan om till exempel verktyg, säger Bolund.

– Det är viktigt att se bredden, tillägger han.

Per Bolund hoppas att utredningen kan peka på om det finns hinder i vägen för att utveckla delningsekonomin och vad stat och kommun i så fall kan göra för att undanröja dem. Han pekar på den finansiella sektorn som exempel. I delningsekonomin förekommer bland annat crowdfunding – ett slags gräsrotsfinansiering där många går in med mindre summor i ett projekt – eller lån som förmedlas mellan privatpersoner.

– Där handlar det om förtroende och trygghet. Då kan staten hjälpa till genom att ge godkännande och ha tillsyn över verksamheten, säger han.

Utredningen ska vara klar i mars nästa år. Det pågår också en granskning hos Skatteverket av hur delnings-ekonomin påverkar skattesystemet. Den ska vara klar i mitten av mars i år.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

“ Fakta

Det finns ingen enhetlig definition av delningsekonomi. Internationellt talar man ibland om transaktioner som sker ”peer-to-peer”, vilket kan översättas till transaktioner mellan likar. De mellanhänder som finns förmedlar kontakten mellan de båda parterna, men har inget ansvar för själva varan eller tjänsten.

Revisorjätten PwC gjorde häromåret en beräkning byggd på tillväxten i fem typiska sektorer i delningsekonomin och jämförde med fem traditionella uthyrningsbranscher. Beräkningen pekar på att delnings-ekonomin skulle vara lika stor som de traditionella år 2025 (se grafik).”

Delningsekonomin väntas växa kraftigt

Delningsekonomin kommer att växa rejält fram till 2025, spår revisionsjätten PwC. Då beräknas de fem vanligaste delningsbranscherna ha lika stor omsättning som de fem vanligaste av traditionella uthyrningsbranscher.

Delningsekonomisektorn

Traditionell uthyrningssektor

(Miljarder dollar)

Grafik: Jonas Backlund

Källa PwC

År 2025 beräknas delningsekonomin vara lika stor.

Delningsekonomisektorn

- Crowdfunding och lån mellan privatpersoner.
- Virituella bemanningsföretag.
- Uthyrning mellan privatpersoner eller bostadsbyten.
- Privata bilpooler.
- Musik och filmstreaming.

Traditionell uthyrningssektor

- Uthyrning av utrustning
- Vandrarhem
- Bokuthyrning
- Biluthyrning
- Filmuthyrning

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Nöjda anställda sjukskriver sig mer sällan

Den som är nöjd med sin arbetsplats räknar med att mer sällan behöva sjukanmäla sig. Det bekräftar Sveriges Företagshälsors senaste Jobbhälsobarometer.

I Företagshälsornas Jobbhälsobarometer har drygt 10 000 svens-kar svarat på frågor om vad de tror om sin hälsa i förhållande till arbetet.

– Det finns ett starkt samband mellan människors sjukfrånvaro och deras känslor och upplevelser kring sin arbetsplats, fastslår Peter Munck, vd för branschföreningen Sveriges Företagshälsor.

– Alltför många arbetsgivare fokuserar på individuella rehabinsatser, när de i stället borde ta större grepp för att säkra ett långsiktigt hållbart arbetsliv med gott ledarskap, där de anställda känner att deras chef ser dem och lyssnar på dem och att de behandlas rättvist.

Systematiskt förebyggande arbetsmiljöarbete med regelbundna uppföljningar är viktigt. Fokus ska ligga på att personalen både ska må och prestera bra på jobbet.

Även enstaka upplevelser av arbetsrelaterad smärta kan påverka de egna hälsoförväntningarna.

Bland de som säger att de är nöjda med sina arbetsplatser tror nära fyra av tio, 37 procent, att de inte kommer att behöva stanna hemma för sjukdom en enda dag det närmaste året, jämfört med en fjärdedel, 24 procent, av dem som är missnöjda med sitt arbete.

I kommunerna räknar drygt sju av tio, 72 procent, med en eller flera sjukdagar, jämfört med 65 procent i näringslivet.

– Verksamheter där vinsten är direkt kopplad till individernas prestation tenderar att satsa mer på extern expertkompetens i sitt arbetsmiljöarbete, säger Peter Munck.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se “

“ Fakta. Jobbhälsobarometern

Yrkesverksamma i hela Sverige svarade i somras på vad de trodde om sin jobbrelaterade hälsa ett år framåt.

Barometern bygger på svaren från 10 194 personer 20–65 år, med en årsinkomst över 100 000 kronor och jobb på minst halvtid.

Källa: Sveriges Företagshälsor “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Handels vässar strejkvapnet

Trycket i lönerörelsen ökar. Handels kommer att varsla om strejk om industrins parter sölar. Och det finns pengar till löneökningar, enligt fackets egen studie. Nja, svarar arbetsgivarna.

Mellan åren 2000 och 2013 har de samlade vinsterna i detaljhandeln ökat från 11 miljarder till 39 miljarder kronor, en ökning med 264 procent medan personalkostnaderna stigit med 76 procent. Lönsamheten har stärkts och handels-företagens finanser likaså, enligt LO-facket Handels rapport som baseras på SCB-statistik.

– Handeln är välmående, säger Handels ordförande Susanna Gideonsson.

Visst finns det handelsföretag som går jättebra, men det gäller inte alla, enligt Svensk Handels förhandlingschef Mattias Dahl:

– Vi tecknar avtal för hela branschen, säger han.

Även efter 2013 har handeln gått bra, enligt facket som pekar bland annat på statliga Konjunkturinstitutets återkommande mätningar, medan handlarnas organisation Svensk Handel har siffror som visar på motsatsen.

– Både ägare och anställda borde vara stolta i stället för att svartmåla, säger Gideonsson.

Facket och arbetsgivarnas utspel är förstås ett försök att påverka opinionen inför lönerörelsen som nu går in i ett intensivare skede. Avtalet går ut sista mars. Det gör också stora delar av industrins avtal där dess parter tänkt sig bli först färdiga och därmed få bestämma lönemärket, precis som man gjort varje gång sedan 1990-talet.

Men den fackliga samförståndsandan håller på att krackelera allt mer, med konsekvensen att LO:s samordning sprack i höstas.

Nu kommer snart facit av det nya läget. Handels, plus flera andra fack, har krävt procentuellt högre löneökningar än vad industrifacken gjort. Men arbetsgivarna är mer samkörda och lär inte släppa fram något annat löneavtal innan industrin är färdigförhandlad.

– Den modellen står vi bakom, säger Mattias Dahl.

Men om det inte finns ett industrilöneavtal färdigt sista mars, då har Handels sin agenda klar för de knappt 200 000 anställda som berörs av förhandlingarna.

– Då tvingas vi att varsla, säger Susanna Gideonsson.

Men någon påskstrejk hinner facket inte med. Påsken – en för arbetsgivarna känslig period – infaller precis innan det gamla avtalet löper ut.

TT “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

”Natten vänder upp och ned på samhällsordningen”

“ Att klubblivet bara fungerar på natten beror på att det är knutet till så mycket av de dolda sidorna i vår identitet. Det menar musikern och författaren Petter Wallenberg.

Petter Wallenberg har varit en nattmänniska så länge han kan minnas. Han vaknar till liv när det är natt.

– Natten är min dag. Så har det varit ända sedan jag var liten, säger han och berättar att det finns bilder från hans barndom där man ser hur aktiv han var på natten.

På en av bilderna är han tre år och störtpigg trots att det är vid midnatt. Alla andra i familjen är på väg att gå och lägga sig. Men Petter vill sitta uppe och prata, rita och vara kreativ. Till skillnad från många andra barn ville han sova på dagarna.

Han har fått berättat för sig att han ofta försökte krypa iväg och gömma sig på dagarna för att få sova. På samma sätt höll han sig undan på kvällarna för att slippa gå och lägga sig.

Under uppväxten flyttade hans familj mellan söderförorterna Farsta, Dalen och Skarpnäck i Stockholm. Han minns att det fanns en föreställning om att det på något vis var dygdigt att vara morgonmänniska. Det gjorde att han ganska länge skämdes över att vara nattmänniska.

– Jag hade blivit så intalad att det är fel. Idealet har ju alltid varit att vara morgonmänniska. Det är inte särskilt konstigt. Under större delen av mänsklighetens historia har aktiviteter stannat upp på natten när det inte har funnits dagsljus. Därför har man varit tvungen att sticka ut och skaffa mat innan det blivit för mörkt.

Men det är ett ideal som aldrig har passat honom. Redan som barn upplevde han att det på natten uppstod en värld som var mer spännande.

– Jag befann mig i en egen fantasi-värld när jag var barn, jag ritade mycket och levde mig in i teckningarna genom att sjunga.

Redan då tyckte han att natten passade honom bättre eftersom den stod för allt som var annor-lunda, farligt och som inte passade in. Petter tror att det i hans fall finns en genetisk faktor som gör att han är en sådan utpräglad nattuggla.

– Jag minns att min mamma brukade sitta iklädd morgonrock med en cigarett i handen. När natten föll på så ville hon vara uppe och prata om livet.

Problemet var att hon jobbade som postkassörska. Det betydde att hon alltid var tvungen att gå upp tidigt.

– Det var hennes tortyr här i livet. Hon var en förtryckt nattmänniska, säger Petter.

Han tror att hans mamma upplevde att hon på något sätt kom närmare livets kärna på natten. Eftersom den är mer abstrakt och inte fylld med lika mycket måsten.

– På dagen är det så många olika plikter. Du ska hinna med att både jobba och vara social. Det finns något hurtigt och präktigt med dagen.

När Petter började skolan fick han verkligen kämpa för att komma upp på morgonen. Det blev värre och värre och på nittiotalet när han kom in i tonåren eskalerade det.

I samma veva började han gå på klubbar. Det var en värld som passade honom som hand i handske och som i dag har blivit en del av hans yrkesidentitet. Vi träffar honom några timmar innan han ska driva queerklubben ”Mums mums” på Södra teatern. I natt ska konstnären Makode Linde och dragartisten ”Lucky Slut Bonita” smeta in varandra med nutella inför de andra gästerna.

– När du samlar ihop en massa människor på natten kan du luckra upp nästan vilka strukturer som helst. Folk som annars aldrig skulle träffas blandas med varandra på ett oväntat sätt. Det spelar ingen roll vilken ålder eller samhällsgrupp som du kommer från. Det finns något med natten som vänder upp och ned på samhällsordningen. Det som händer på klubbarna förändrar världen.

Det har gjorts försök med dagfester. Men det har varit testballonger som ganska snart har pyst ihop. Deltagare har sagt att de aldrig har upplevt någon riktig feststämning.

Att klubblivet bara funkar på natten beror på att det är knutet till så mycket av de dolda sidorna i vår identitet, resonerar Petter.

– Hur mycket du än försöker så kan du inte festa på samma sätt på dagen. Det beror på att den är så mycket av en konstruktion. Och att natten är starkare än den konstruktionen.

Han tycker att det finns något freudianskt med natten, att vår identitet har olika skikt och att mycket av det vi gör på dagen handlar om att upprätthålla en fasad.

– På dagen är vi belysta på något sätt. Vi mäts och vägs av andras blickar. Men när natten faller på så vaknar en annan sida, den hemliga, sexuella och farliga – vårt dubbelliv.

Kommer vi närmare döden?

– Ja, eftersom vi styrs mindre av evolutionära regler som säger att vi måste uträtta så mycket som möjligt för att det är ljust. I stället kommer vi närmare det primitivare jaget och lustarna, sinnesförnimmelser som inte är lika knutna till intellektet.

Petter har egentligen två lägen på natten, ett som är introvert och ett annat som är extrovert. När han arrangerar klubbar är det den extroverta sidan som släpps fram.

När han skriver böcker och komponerar musik så får han mer utlopp för sin introverta läggning. En del går upp tidigt på morgonen innan andra har vaknat för att hitta den särskilda stillhet som de behöver. Petter hittar den på natten.

Stilla och stilla, förresten. När jag frågar vad han gör på natten så säger han att han brukar sitta i soffan med datorn i knät. Tv:n står oftast på samtidigt som han lyssnar på musik och chattar. Runt midnatt lagar han dessutom mat och äter middag.

Stillheten kommer av att han vet att ingen annan är vaken. Det är då han kan reflektera och låta idéerna växa fram och marinera i huvudet.

Så vilka är nackdelarna med den här livsstilen? Enligt Petter är avigsidorna egentligen desamma som fördelarna. Stillheten på natten kan lika gärna upplevas som en plåga för den som känner sig ensam.

En utpräglad dagmänniska kan gå upp med tuppen och ha en väldigt social dag, helt enkelt för att så många är vakna samtidigt.

– För oss kan det vara mer komplicerat eftersom vårt ”carpe diem” inträffar på natten när alla andra har gått och lagt sig.

Du bor ensam. Har det med saken att göra?

– Ja, men jag lever långt ifrån ensam. En person som lever i ett tvåsamhetsförhållande med barn måste anpassa sig till andras dygnsrytmer och klockor. Det går inte för mig. Jag har en massa närhet, men slipper att någon outhärdligt pigg morgonmänniska stör min dygnsrytm. Tro mig, det är receptet för livslång lycka.

Andra gången vi pratas vid befinner sig Petter i London där han bor halva tiden. För närvarande jobbar han intensivt med ett album som snart ska vara klart. Eftersom han är beroende av andra människor i arbetet måste han jobba ganska mycket på dagtid. Då han inte sover på nätterna så blir han med jämna mellanrum rejält utmattad.

– Om fem dagar åker jag tillbaka till Stockholm och kommer antagligen att vara helt slut i några dagar. Då handlar det om att hitta tillbaka till en dygnsrytm som gör att jag kan vara nattmänniska fullt ut.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se

“ Fakta. Petter Wallenberg

Petter Wallenberg är 36 år och bor i Stockholm och London.

Han är författare, musiker, klubbarrangör och använder artistnamnet House of Wallenberg. Han ger även ut tidningen Mums.

Fakta. Nattmänniskor genom historien

Det finns de som menar att framgångrika personer i historien oftare har varit nattmänniskor.

Diana Vreeland, legendarisk Vouge-redaktör på 1970-talet, vägrade att ha möten före tolv på dagen.

Andra som jobbade på nätterna och kompenserade genom att ta tupplurar på dagarna var Salvador Dali, Napoleon Bonaparte, Winston Churchill, Isaac Newton.

Att så många sover mellan tio på kvällen till sex på morgonen är en anpassning till samhällets normer.

Det är inte säkert det leder till kreativitet och produktivitet.

På natten del 2

De flesta sover bort dygnets mörka timmar. Andra arbetar eller skapar på nätterna – eller så har de otäcka mardrömmar. I några artiklar skildrar Insidan nattens okända värld. “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“Tv-tittande kan försämra kognitiv förmåga

Minst tre timmar om dagen framför tv:n i den tidiga vuxenåldern kan försämra hjärnans förmåga att processa information och det verbala minnet. Det visar en studie bland 3 247 amerikaner som publicerades i JAMA Psychiatry online (2/12 2015). “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Bohlin: ”Nu utökar vi BB-platserna”

Krisen i förlossningsvården dominerade frågestunden i landstings-fullmäktige då landstings-råden Ella Bohlin (KD) och Peter Carpelan (M) pepprades av oppositionspartierna.

BB Sophia var inte bara kliniken som skulle rädda förlossningsvården i Stockholm. Det var också ett politiskt prestigeprojekt för den borger-liga alliansen, och när nu kliniken ska avvecklas väcks flera frågor. Några av dem diskuterades när landstingsfullmäktige samlades till frågestund under tisdagen. Bland andra frågan om garantier för blivande föräldrar inför sommar-semestern när både Södra BB stänger och BB Sophia läggs ner (från Socialdemokraterna), frågan om trygg-het för föräldrar (från V), och om sannolikheten att BB Sop-hias barnmorskor kan lockas över till landstinget (från MP).

– En förlossning är något av det mest akuta man kan tänka sig, men det är också en planerad händelse. Ni har haft tio år på er att få till en fungerande förlossningsvård, och jag undrar – när och hur ska ni lösa det här? Jag saknar det politiska ansvaret, sade oppositionslandstingsrådet Erika Ullberg (S).

Ella Bohlin beklagade att landstinget på måndagen fick in Praktiker-tjänsts uppsägning av vårdavtalet med landstinget, men intygade att det finns en beredskap.

– Det var känt att BB Sophia hade ekonomiska problem, men i december blev läget akut. Vi har sju förlossningskliniker i landstinget,

och nu skalar vi upp och utökar platserna. Inom kort kommer vi att ha positiva besked, sade Ella Bohlin.

Vänsterpartiets Håkan Jörnehed, oppositionslandstingsråd:

– Jag blir ännu mer orolig. Ella Bohlin har känt till detta sedan i december – men har ännu ingen plan.

Susanne Nordlings (MP) fråga gällde möjligheten att rekrytera barnmorskor från BB Sophia till landstinget.

– Det är naturligt att vi hittar en samverkan mellan SLL och BB Sophia när verksamheten upphör, svarade personallandstingsrådet Peter Carpelan (M).

Och enligt Praktikertjänst, som gått 180 miljoner kronor back på BB Sophia sedan starten, finns inget som talar emot det scenariot. I dagsläget förs inga diskussioner om att någon annan ska ta över verksamheten.

– Det är inte aktuellt. Om inget oförutsett inträffar kommer verksamheten att läggas ner, säger Johan Fredriksson, vd för Praktikertjänst.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ ALS-sjuka Erikas svåra kamp för att komma ut

I går kom Erika Maxe, 46, ut i friska luften för första gången på fem veckor. Det krävdes fyra ambulansmän och två personliga assistenter. Och ytterligare fyra brandmän för att komma tillbaka hem igen.

Klockan är åtta, det är tisdag morgon.

Erika Maxes två personliga assistenter har hjälpt henne att förbereda sig för dagens sjukhusbesök. Hon är påklädd, sitter i sin permobil med lyftselen under rumpa och rygg, förberedd för nästa lyft.

– Varje gång jag ska ut känner jag skräck. Jag är så rädd att de ska tappa mig, att något ska gå fel, säger Erika.

Halv elva ska hon vara på Danderyds sjukhus för att byta sin trakeostomi. Hon vet, vis av erfarenhet, att det kommer att bli en lång, svår dag.

Halv nio ska sjuktransporten komma. Det gör den inte. Den kommer kvart över nio och två lite förvånade ambulansmän undrar hur det är tänkt: hur ska de två kunna få ner svårt ALS-sjuka, helförlamade Erika för de branta, smala trapporna, från tredje våningen och ner till marknivå?

Kamil Kjellin, en av Erikas personliga assistenter, suckar. Han förklarade ju läget när han beställde ambulanstransporten, men informationen tycks inte ha gått fram.

Ambulanspersonalen kallar på ytterligare en ambulans. Till slut lyckas fyra ambulanssjukvårdare och Erikas två personliga assistenter tillsammans, steg för steg få ut henne.

– Respirator, säger Erika genom att titta på bokstav för bokstav på en ram som Kamil bär med sig. R, e och s – fler bokstäver behövs inte, han förstår och kopplar in respiratorn i trakeostomin som Erika har inopererad i luftstrupen.

Erikas blick är blank av oro och stress. Hon behöver hjälp med att hosta upp slemmet som bildats i halsen, hon behöver hjälp med att mentalt komma ner i varv.

Erika är 46 år. För drygt två år sedan fick hon diagnosen ALS. Förloppet blev aggressivt. I dag kan hon enbart röra på ögonlocken och lite grann på mungiporna.

När DN skrev om henne den 3 februari var det för att hon då fått sitt andra avslag från Bostadsförmedlingens förtursutskott. Hon bor i en bostadsrätt vilket diskvalificerar henne från att få kommunal hjälp att hitta ett nytt, anpassat boende.

Den som har en resurs i form av en bostadsrätt kan inte gå före i kön. Inte ens om hon är helförlamad och banken säger nej till en ny låneansökan.

– Hennes situation måste lösas och det snabbt. Den är förfärlig. Som jag förstått det arbetar socialtjänsten i Enskede-Årsta-Vantör för fullt med frågan, säger Ann-Margrethe Livh (V), bostadsborgarråd i Stockholm.

Det är hon som har den politiska makten över det regelverk som gör att Erika hittills inte fått hjälp.

Senast assistansbolaget, stadsdelsförvaltningen och landstinget hade ett vårdplaneringsmöte föreslogs att Erika skulle kunna bo på en så kallad palliativ vårdavdelning, till sammans med svårt sjuka, döende patienter. Kanske är det ett sådant boende som socialtjänsten försöker ordna? Vi vet inte, för vi lyckas inte få någon kontakt under tisdagen.

– Men det är inget jag rekommenderar. Erika är en 46-årig kvinna som vill leva. Hon behöver stimulans i ett eget hem, och hon har rätt till livskvalitet, säger Lars Åkerberg, överläkare på ASIH, Avancerad sjukvård i hemmet.

Erika kommer att dö på grund av sin sjukdom. Men ingen vet när. Och ingen frisk person kan heller förstå vad livskvalitet är för någon som är svårt sjuk, som Lars Åkerberg uttrycker det.

Sjukhusbesöket går bra. Att komma tillbaka upp till lägenheten blir svårare. Till slut går det, med hjälp av fyra ambulanssjukvårdare och fyra brandmän.

Men även om det fungerade så är Erikas känsla av utsatthet är total.

– Jag behöver hjälp, bokstaverar hon.

Ulrika By ulrika.by@dn.se “

DN ONSDAG 17 FEBRUARI 2016

“ Snabb jobbtillväxt i Stockholmsregionen

Stockholmsregionens ekonomi går som tåget. Jobbtillväxten är den snabbaste på fem år, en hög andel av företagen nyanställer. Det visar Handelskammarens nya konjunkturbarometer.

– Stockholmsekonomin plöjde genom vintern och står stark. Men vårtecknen är inte riktigt övertygande, det spretar lite grann, säger Andreas Hatzigeorgiou, chefs-ekonom på Stockholms handelskammare.

Den starkaste jobbtillväxten finns i handeln och tillverkningsindustrin. I handeln ökar anställningarna särskilt inom parti- och motorhandeln. Men det unika för det fjärde kvartalet är att konjunkturläget är bättre än normalt för samtliga huvudbranscher i Stockholms näringsliv.

– Stockholms näringsliv är hett, inte bara i Sverige utan även globalt. Det här är den starkaste barometern på fyra år, vi börjar nosa på nivån ”mycket starkare än normalt”, säger Andreas Hatzigeorgiu.

Särskilt bra går det för partihandeln, sällanvaruköpshandeln och livsmedelshandeln. Motorfordonshandeln backar men befinner sig alltjämt på en nivå som är bättre än normalt.

– Dels konsumerar stockholmarna en del själva, men vi har också turismen som går väldigt bra, särskilt turismen från länder där man konsumerar en hel del, säger Andreas Hatzigeorgu.

Tillverkningsindustrin slår konjunkturrekord, inte någon gång under de närmare 15 år då statistik finns tillgänglig har tillverkningsindustrin i Stockholm rapporterat om så goda siffror.

Finns det kvar någon tillverkningsindustri i Stockholmsregionen?

– Förutom att vi har kvar en del läkemedelstillverkning, samt Scania och Ericsson, så finns det en del mindre tillverkningsindustri i förorterna. Det vill säga företag som gör saker man kan ta i och tappa på foten, säger Andreas Hatzigeorgiu.

För femton år sedan var drygt en tredjedel av de som jobbade i näringslivet anställda inom tillverkningsindustrin. I dag är det en tiondel, lika många som jobbar inom bygg.

De flesta stockholmare som jobbar i näringslivet har sin anställning inom de privata tjänstenäringarna. På andra plats kommer handeln, där omkring var femte anställd stockholmare arbetar.

Läget för databranschen fortsätter att vara sämre än normalt, för tredje kvartalet i rad minskar antalet anställda. Företag med uppdragsverksamhet – till exempel konsulter, advokater och arkitekter – har blivit mer pessimistiska och faller ner till en nivå under snittet.

Finans och försäkring går å andra sidan från ett klart sämre till ett klart bättre läge än normalt under sista kvartalet i fjol. Men trots att branschen går bra säger företagen till Handelskammaren att de inte tänker anställa utan att de tvärtom avser att dra ner på jobben.

Det som förmörkar den annars ljusa bilden av konjunkturen är att Stockholm länge har lidit av en generell arbetskraftsbrist. Den blev påtagligt värre under det tredje kvartalet i fjol och tillgången på arbetskraft stramades åt ytterligare under det fjärde kvartalet. Situationen i dag är den mest allvarliga sedan 2008.

Byggbranschen försvagas trots en stark tillväxt. Många av Stockholms byggbolag anger arbetskraftsbristen som det främsta tillväxthindret.

– Det håller tillbaka byggandet i huvudstaden, samtidigt som vi måste lösa bokrisen, säger Andreas Hatzigeorgiu.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“ Tillväxtmotor. En tredjedel av BNP

50 procent av de direkta statsskatterna kommer från Stockholm.

27 procent av den totala svenska exporten har sin grund i Stockholmsekonomin.

Stockholm står för nästan 32 procent av Sveriges BNP.

Källa: Stockholms handelskammare “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Sätt dit näthatarna

Vi kan inte ha det så här längre.

Så skrev DN:s kulturchef Björn Wiman, som på onsdagen sjösatte en ny granskningsserie om näthatet – och om de företag och myndigheter som fortfarande står märkligt passiva mot troll och hatare.

Vem som helst kan drabbas. Riksdagsledamoten som syns lite för mycket och har lite för felaktiga åsikter för mobbens smak. Journalisten som anses ha skrivit om fel ämnen på fel sätt. Tonåringen som inte har begått något annat misstag än att stöta sig med fel personer på nätet eller i skolkorridoren.

Priset de betalar är förtal, sexuella trakasserier och direkta mordhot.

”Kommunisthora.” ”Min högsta önskan är att lägga snaran om din hals.” ”Hon ska få en hård kula i nacken.” Exemplen kommer från ”Uppdrag granskning” som i förra veckan tog upp de upprepade hoten mot bland andra Mona Sahlin, journalisten Alexandra Pascalidou och Aftonbladets kulturchef Åsa Linderborg.

Vad som är frapperande är hur ynkliga hatarna framstår varje gång de dras fram i ljuset från sina pojkrum. Det såg vi i ”Uppdrag granskning”, det har vi sett i andra tv-produktioner som Robert Aschbergs ”Trolljägarna”.

Från att anonyma ha varit universums härskare med makt att utdöma dödsstraff, sätta kulor i folk, våldta och misshandla förvandlas de i domstolen, eller framför kameran, till beskedliga stackare som inte ens kan stå för eller förklara sina handlingar: Varför gjorde du det? ”Vet inte.” Varför skrev du så? ”Kommer inte ihåg.”

Eller, som en man uttrycker sig efter att ha dömts för sexuellt ofredande mot bland andra riksdagsledamoten Rossana Dinamarca (V): ”Jag har hittat en Facebook-tråd där folk skrivit värre saker om henne än vad jag hade skickat i sms.”

De näthatare, så mäktiga bakom tangentbordet och ofta med starkt främlingsfientlig agenda, som riktar sin verksamhet mot politiker, journalister och andra offentliga debattörer gör stor skada för demokratin.

Men de är knappast särskilt många.

En undersökning 2011 av nättidningen Feministiskt perspektiv och den i sig mycket kontroversiella vänsterorganisationen Researchgruppen, gav ett överraskande resultat. Antalet som deltog i hatkampanjer på nätet var betydligt mindre än man kunnat anta:

”Det handlade om 200–300 som hade olika alias och förekom överallt där det hatades mot feminister”, sade Anna-Klara Bratt, chefredaktör på -Feministiskt perspektiv, till sajten kit.se.

En undersökning av SVT Debatts sajt visade att 96 personer där hade skrivit 200 000 inlägg.

Det är så den hatande miljön fungerar. Ett litet antal människor uppmuntrar varandra, anammar varandras ämnen och språkbruk och skapar illusionen att de är betydligt fler och mäktigare än i verkligheten.

Dessa förvirrade, ömsesidigt ryggdunkande få har tillåtits att bli en extremt oproportionerlig maktfaktor i svensk debatt.

Det är som med annan kriminalitet. Kan man få bukt med ett fåtal brotts-aktiva lär brottsligheten minska rejält. Låt oss rikta in oss på dem.

Samtidigt måste lagstiftarna trippa synnerligen försiktigt. Yttrandefriheten är ett av vårt lands viktigaste värden. Den utredning om näthat som lades fram i början av februari verkar ha lyckats tämligen väl med balansgången mellan skydd och inskränkningar.

Yttrandefriheten är redan begränsad. Det finns lagar mot till exempel ärekränkning, olaga hot och ofredande.

År 2011 dömdes en 15-åring till böter för att ha kallat en klasskamrat för ”jävla negerfitta”. Hon fälldes i hov-rätten trots sin låga ålder och trots att brottet inte sågs som rasistiskt.

Om förolämpningen uttalats på nätet hade knappast något hänt. Ord som dessa, och mycket värre, flyger dagligen runt i sociala medier. Polisen hade förmodligen inte utrett och ärendet lagts ner. Rättsväsendet har fått skarp, och välförtjänt, kritik för att det inte tar kränkningar på nätet på allvar.

Det får räcka nu. Vi behöver ingen bombmatta av lagändringar. Däremot måste vi bli avsevärt bättre på att se till att befintliga lagar åtföljs.

I ett debattinlägg i Expressen frågade tryckfrihetsexperten Nils Funcke nyligen om en framtida satiriker av Karl Gerhards kaliber riskerar att fällas.

Och visst kan gränsdragningen ibland vara svår. Men oftast är den glasklar. Dagens näthatare och hotare är mycket långt från Karl Gerhard. Man ska hellre fria än fälla. Men fälla fler.

DN “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“Rädsla är inget att skämmas för

Det är inte märkligt eller upprörande att männi-skor oroas i flyktingmottagningens spår.

De senaste dagarna har olika medier rapporterat om händelser som tillsammans bildar en intressant bild av det svenska flyktingmottagandet.

På onsdagen avslöjade DN att en flerfaldigt dömd man med Bandidoskoppling utreds för grova bedrägerier i ett familjehemsföretag. I fredags ägnades ”Studio ett” åt placeringen av ensamkommande barn på oseriösa -familjehem, i många fall med för-ödande konsekvenser. SvD har granskat samma företeelse. Bilden är svart.

”Familjehemmen” innehåller långt ifrån alltid familjer. Barn blandas med vuxna som utnyttjar dem på olika sätt, bland annat sexuellt. Andra barn placeras hos dömda brottslingar och människor med stora skulder. I ett fall, skriver SvD, kommer ett barn till en man som dömts för sexbrott.

Familjehemmen ska utredas av social-tjänsten, men den har sällan hunnit med under denna kaotiska höst. Man har placerat först och kollat senare.

Det inträffade är en stor skandal som kommer att utredas under lång tid. Avhandlingar lär skrivas. Det får inte gå till på detta vis. Men det finns förstås en förklaring.

Kurvan över asylsökande rusar upp under sommaren 2015 och kulminerar vid 39 000 i oktober, före åtstramningen. Även antalet ensamkommande barn ökar mycket kraftigt under denna period.

Det vore oerhört imponerande om Sverige hade klarat denna ”utmaning”, för att tala politikerska, utan att behöva rucka på våra beprövade metoder. Det hade till exempel varit helt fantastiskt om de ensamkommande hade kunnat placeras i stabila familjer med gott om utrymme och tid. Jag önskar också verkligen att alla nyanlända barn omedelbart kunde få gå i en lagom stor skola i klasser där nästan alla talar god svenska.

Problemet är att det inte går. Det är motstridiga intressen. Inget land kan ta emot så många nya människor utan kännbara påfrestningar.

Antingen tar vi emot färre, kanske i strid med konventioner vi skrivit under. Eller så satsar vi betydligt mer skattemedel på mottagandet – och drar in på annat, eller höjer skatten i ett av världens högst beskattade länder. Eller så kommer flyktingar, även barn, att hamna på platser där de riskerar att fara mycket illa.

Det är fasansfullt – men vi måste välja. Och situationen var (kanske ännu är) akut.

Medierna fylls nu av historier där liknande problem uppstår som med familjehemmen. En redan fullbelagd skola ska ta emot flera dussin ensamkommande barn. Vårdcentraler måste skjuta upp viss behandling på grund av överbelastning. Polisen är synnerligen ansträngd, liksom socialtjänsten.

I söndagens ”Agenda” diskuterades begreppet ”kaos”. Opinionsinstitutet Novus ber regelbundet svenskarna att nämna orden de bäst tycker beskriver tillståndet i landet. Ett ord har kommit starkt på senare tid: just kaos.

Oron kopplas inte minst ihop med flyktingmottagande. Bland annat fick tittarna höra en kvinna tala med oro om ett planerat boende intill hennes villaområde. Liknande farhågor är lätta att raljera över. Nimby, ”not in my back yard”, är ett skällsord. En del målar upp en bild av snåla, välbärgade svenskar som är rädda för vad migrationen ska göra med deras tomtvärde.

Det är klart att situationen i Sverige är världar ifrån Aleppokaos. Men oron gäller fundamentala delar av den tillvaro människor har byggt upp. Ingen behöver skämmas för att man upplever att samhället inte fungerar som det till helt nyligen gjorde. Det handlar om basala frågor: får jag vettig sjukvård? Hur ska mina barn få ett bra liv? Vad betyder det rent konkret om landet får överskott av unga män?

I ”Agenda” säger professor Lars -Trägårdh att han tror att kaosoron beror på de snabba vändningarna i politiken. Jag håller inte med. Jag tror att människor ser verkligheten omkring sig. Kanske tar de till sig tecken som stärker oron och stöter bort sådana som mildrar den. Men de reagerar ändå tämligen rationellt.

Trägårdh säger en intressant sak: ”Svenskt är ordning och reda. Kaos är dess motsats. Så vad vi talar om här är en utmaning som går direkt in i magen på den svenska identiteten.”

Det gäller att hålla huvudet kallt. Att samhället ansträngs kan inte skyllas på dem som flyr från krig. Vi måste vara mycket noggranna med hur vi beskriver diverse problem, vilka uppgifter vi sprider. Men det är inte konstigt att även traditionellt flyktingvänliga människor blir skeptiska och rädda när de känner att det gått för fort, att Sverige inte hinner med. Flyktingbarn misshandlas på hemmen, deras egna barn kan få sämre skolgång. Den rädslan är inget att förakta eller raljera över. Den är djupt mänsklig.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Ministrarna borde provprata mer

Det bostadsministern gav uttryck för i Ekots lördags-intervju var tydligen hans personliga åsikt, inte regeringens. Finansminister Magdalena Andersson var inte överförtjust efter att Mehmet Kaplan vädrat sina tankar om avtrappade ränteavdrag och flyttskatter.

Hon tycker dessutom att det framgick att detta inte var något regeringsbesked: ”Det var väldigt tydligt, han sa ’jag tycker’”, förklarar hon för Dagens Industri.

På Folk och försvars konferens i Sälen såg vi samma procedur: först delade Margot Wallström med sig av sin personliga åsikt om värnplikten, och omedelbart därefter tog ansvariga statsråd avstånd från uttalandet.

Med all respekt för statsråden: Det är inte relevant för väljarna att höra vad de har att säga som privatpersoner, det är deras maktmandat som gör dem intressanta.

Därför blir det problematiskt när miljöpartister i regeringen beskriver politiken man driver som ”skit” och när väljare förväntas förstå att ministrar som säger ”jag tycker” ska betraktas som frifräsare. Vad säger i så fall -regeringen – egentligen? Och vem är det som ansvarar för dess politik om inte statsråden?

”Men *jag* sa ju hela tiden att flyttskatten borde trappas av mot ränteavdraget” är en mening som en bostads-minister inte kan komma undan med när väljare sedan undrar varför hans regering inte gjorde just det.

Med det sagt: alla uttalanden behöver- inte vara fullkomliga för att vara meningsfulla. Tvärtom. Ofta är argumenten mer intressanta än själva slutsatsen.

För precis som regissören Stina Oscarson påpekade, när hon för snart ett år sedan introducerade begreppet provprata: det ”händer något med samtalet när man synliggör att det man säger inte är helt färdigformulerat”.

Om fler politiker följde hennes exempel skulle det kunna göra underverk; ut med robotpolitiken, in med resonemangen. Chansen är stor att väljarna då inte bara skulle höra vad politiker säger, utan faktiskt också förstå hur de har tänkt.

Alltså, provprata gärna mer. Se bara till att göra det i regeringens namn.

Amanda Björkman amanda.bjorkman@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

”Leijonborgs reformer banade väg för katastrofen”

“ Ytliga miljardsatsningar. Den olyckliga tävlan om megaanslag som förre utbildningsministern Lars Leijonborg införde med sin forskningspolitik har medverkat till den katastrof som KI-ordföranden Leijonborg nu har att hantera. Det skriver Nobelpristagaren Arvid Carlsson och professorerna Elias Eriksson och Kristoffer Hellstrand.

Diskussionen om Paolo Macchiarini-tragedin bör inte begränsas till att handla om vilka konkreta missgrepp som begåtts av olika befattningshavare inom Karolinska institutet (KI). Ännu viktigare är att analysera de politiska beslut som bäddade för att denna katastrof alls kunde inträffa.

Som statsråd fick Lars Leijonborg för sig att Sverige behöver koncentrera mer av sina resurser till ett fåtal universitet. Tanken var att fler svenskar skulle föräras Nobelpris om ett svenskt lärosäte (ett ”Nobeluniversitet”) kunde avancera till en hög position i den internationella rankningen. Och för att nå detta mål avsåg man att allokera mer av statliga medel till några utvalda lärosäten så att dessa skulle få råd att rekrytera utländska toppforskare. Som när en medioker fotbollsklubb tack vare en rysk oligark värvar sig till en ligaseger.

När regeringen 2008 gjorde en vällovlig satsning på forskning avstod man därför från att höja lärosätenas basanslag liksom från att öka de fritt sökbara medel från vetenskapsrådet (VR) om vilka alla forskare

kan konkurrera. För att de nya resurserna främst skulle tillfalla de mest resursstarka lärosätena, som till exempel KI, valde man i stället att öronmärka mer än 5 miljarder kronor för ett antal specificerade områden – som av statssekreteraren Peter Honeth på oklar grund bedömts som särskilt lovande – och låta lärosätena tävla om dessa medel för uppbyggandet av så kallade Strategiska Forskningsområden (SFO).

Till domare utsåg man VR som tillkallade utländska experter vars uppgift det blev att avgöra vilket lärosäte som lyckats nominera de mest slagkraftiga konstellationerna av forskare. Det feltänkta i denna handläggning har diskuterats på DN Debatt (30/7 2009).

Ett av de utvalda områdena var stamceller. Helt enligt plan tilldelades KI:s stamcellsforskning ett av de största anslagen – 30 miljoner kronor per år – vilket bland annat möjliggjorde inhandlandet av Macchiarini. Anslaget var femårigt, men tanken var att det skulle permanentas om den därpå följande utvärderingen utföll gynnsamt.

Givet de summor som stod på spel är det kanske förståeligt att KI, när man i maj 2014 avrapporterade sin stamcellssatsning, inte kunde motstå frestelsen att lyfta fram Macchiarinis förment lyckade transplantationer som nummer två i listan över viktiga genombrott. Trots att man då visste att operationerna hade stoppats för att tekniken inte fungerade, och trots att man hade varnats för att Macchiarini kunde ha gjort sig skyldig till forskningsfusk.

Efter tv-dokumentärerna har KI anfört att man inte betraktar Macchiarinis operationer som forskning och att dessa därför inte angick KI. Givet hur man avrapporterade sitt SFO-anslag är detta ett argument som aldrig borde ha framförts.

Kort efter det att SFO-rapporten hade inlämnats inkom till KI två anmälningar gällande Macchiarini, av vilka den första avfärdades och den andra länge blev liggande. Entusiasmen för att genomföra en fuskutredning avseende den forskare man just lyft fram som en av sina ledande stjärnor var sannolikt extra måttlig så länge SFO-utvärderingen pågick.

Hade KI:s rektor insett de ohyggliga konsekvenserna av Macchiarinis framfart får man förutsätta att inte ens äventyrandet av ett årligt anslag om 30 miljoner hade fått honom att avfärda anklagelserna och förhala utredandet. Men den pågående SFO-utvärderingen bidrog säkert till att man i det längsta klamrade sig fast vid hoppet att kritiken var obefogad. Den olyckliga tävlan om megaanslag som utbildningsministern Leijonborg introducerade har härmed medverkat till den katastrof som KI-ordföranden Leijonborg nu har att hantera.

Den 13 maj 2015 kunde den externa granskare KI så småningom anlitat, Bengt Gerdin, konstatera att Macchiarini hade fuskat. Men två veckor tidigare hade den av VR med flera genomförda utvärderingen av SFO-satsningen hunnit fastslå att KI:s stamcellsforskning är ”on the frontline” och borde beviljas förnyat anslag. Förhalningsstrategin hade alltså varit lyckosam.

Under senare år har svensk forskningsfinansiering präglats av ett omvänt samband mellan omsorgen i de vetenskapliga bedömningarna och de utdelade beloppens storlek. När VR tar ställning till blygsamma individuella anslag sker detta genom att experter i fältet ingående

granskar och jämför enskilda forskares förtjänster (så kallad peer review). Men när mångdubbelt större belopp skall fördelas i så kallade excellenssatsningar är bedömningarna alltid långt mer godtyckliga.

Det är därför tidstypiskt att utvärderingen av SFO-miljöerna, som alltså skulle ligga till grund för ett möjligt förevigande av denna flermiljarderssatsning, var påfallande ytlig. Man nöjde sig med att ånyo tillkalla internationella bedömare, som slapp prioritera mellan olika projekt, och som genomgående var artigt uppskattande. På lösare boliner har sannolikt aldrig forsknings-resurser fördelats i Sverige.

Det finns tveklöst framgångsrika inslag i KI:s stamcellsforskning. Men pinsamt nog lyfte VR-utvärderarna fram strupoperationerna som särskilt ”ground-breaking”. Man ifrågasatte inte att det går att skapa en fungerande luftstrupe genom att låta ett plaströr bada i stamceller, och hade sannolikt inte uppmärksammat att Macchia-rinis redlighet hade ifrågasatts exempelvis i tidskriften Nature. Det skedda motiverar en diskussion av följande frågor:

1 Var det klokt att överge de kollegiala styrformerna vid svenska lärosäten, och i stället införa den företagsinspirerade linjeorganisation som lett till att all skuld för det skedda nu läggs på en person – KI:s rektor – samtidigt som styrelseordföranden Leijonborg avsvär sig allt ansvar? Vi tror att tragedin hade kunnat undvikas om man slagit vakt om den traditionellt akademiska styrform som bland annat innebär att prioriteringar föregås av ingående kollegiala diskussioner. Att den förra regeringen koncentrerade makten över svenska lärosäten till en handfull rektorer med vd-ambitioner, vars lekmannadominerande styrelser är för okunniga om akademiska förhållanden för att kunna utöva ett balanserande inflytande, har drastiskt sänkt kvaliteten på beslutsfattandet, inte bara vid KI.

2 Är det rimligt att fördela miljardanslag till forskning på så lösa grunder som skedde i samband med SFO-satsningen? Vi menar att man framgent bör avstå från alla så kallade excellenssatsningar som inte är förenliga med en fungerande peer review-process.

3 Gagnas svensk forskning av skärpt konkurrens mellan lärosätena, där till exempel KI satt i system att värva duktiga forskare från andra svenska universitet? Vi tror att en tävlan mellan forskare (oavsett lärosäte) om individuella anslag utgör ett långt mer effektivt sätt att allokera medel till den bästa forskningen. Och vi befarar att rektorernas fokus på rankningslistor och varumärke, där djärva rekryteringar ses som högsta formen av så kallat akademiskt ledarskap, bäddar för nya bakslag.

Arvid Carlsson, professor emeritus i farmakologi, Sahlgrenska Akademin, Göteborgs universitet. Nobelpristagare i medicin år 2000
Elias Eriksson, professor i farmakologi, Sahl-grenska Akademin, Göteborgs universitet
Kristoffer Hellstrand, professor i tumörimmunologi, Sahlgrenska Akademin, Göteborgs universitet “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

”Överprövningen av min granskning var ytlig och slarvig”

Sakkunniggranskning. Min slutsats var att Paolo Macchiarini fuskat i sin forskning. KI:s rektor, hans rådgivare och dekanen för forskning friade honom i augusti 2015. De vill nu inte medge att det var fel att fria då utan hänvisar i stället till nya uppgifter, skriver Bengt Gerdin.

De senaste veckorna har medierna fyllts av artiklar om skandalen på Karolinska institutet (KI) och Karolinska universitetssjukhuset som till slut innebar att rektor Anders Hamsten valde att avgå.

Skandalen som rör kirurgen Paolo Macchiarini och hans verksamhet har innehållit ett ormbo av mörkläggningar, felbedömningar och lögner. En av kärnfrågorna där KI slingrat sig är den om Paolo Macchiarini fuskat med sin forskning om konstgjord luftstrupe eller, på formellt språk, uppvisat vetenskaplig oredlighet.

Jag fick för lite mer än ett år sedan i uppdrag från KI att vara sakkunnig för att bedöma detta och inlämna ett ”särskilt yttrande”. Hanteringen av processen efter detta är märklig, högst oprofessionell och speglar en anmärkningsvärd syn på sakkunnigrollen.

I maj 2015 blev mitt yttrande klart. Det visade att Paolo Macchiarini fuskat i sin forskning. Tre månader senare, i augusti, valde KI representerat av sin rektor Anders Hamsten, rektors rådgivare Jan Carlstedt-Duke samt den som är högst ansvarig för forskningen på KI, dekanen för forskning Hans-Gustaf Ljunggren, att stick i stäv med min bedömning fria Macchiarini från anklagelsen. Detta gjordes utan att på en enda punkt visa att jag hade fel.

Först när medierna i form av tre SVT-dokumentärer i januari visade vad som hänt backade KI och sade från ledningshåll att utredningen om fusk skall tas upp igen. Man gjorde detta utan att medge att beslutet i augusti var felaktigt. I stället anger man att nytt material kommit fram som motiverar det nya beslutet.

Vad detta nya material består i är inte klarlagt. Det har sagts vara det bildunderlag som visats i SVT-dokumentärerna, nytt material från Island där en patient bodde, resultatet från o-publicerade råttförsök, eller nu sist, manipulerade bilder. Även om det tillkommit nytt material så är sanningen att allt som visades i de tre SVT-dokumentärerna som gällde fusket fanns i det material som jag fick från KI för mer än ett år sedan. Det kan bara tolkas som att KI fortfarande inte anser att de felaktigheter jag påpekat speglar forskningsfusk, eller att man nu försöker skyla över att man fattade fel beslut i augusti 2015. För att i någon mån försöka belysa vad KI inte anser vara forskningsfusk väljer jag att kort ge tre exempel.

1 Macchiarini säger att ytan på en inopererad luftstrupe började täckas med epitelceller redan efter en vecka, något som skulle vara ett verkligt gott tecken. Jag lyckades inte påträffa något underlag som visade att man ens hade undersökt detta. Macchiarini sade i sitt svar att resultat från undersökningen fanns i hans forskningslaboratorium. Hamsten och medarbetare valde att tro på detta osett. Om resultatet av undersökningen hade kunnat påträffas och hade visat vad som påstås

hade allt varit väl. Nu har inte ens Macchiarini själv lyckats hitta resultatet och kan därför inte stödja sitt påstående.

2 Macchiarini säger att en inopererad luftstrupe börjat täckas med epitelceller, att blodkärl börjat växa in och att det inte fanns någon infektion vid undersökning efter två månader. I verkligheten fanns inga tecken på att detta var sant, och dessutom fanns det både bakterier och svamp i det prov man undersökt. Det bör påpekas att detta är viktigt eftersom lyckosamheten i operationen bland annat kräver att blodkärl skall växa in i luftstrupen, och att den inte skall infekteras med bakterier eller svamp.

3 Macchiarini skriver att luftvägen är i det närmaste normal 12 månader efter inoperation av en konstgjord luftstrupe. I verkligheten var det inte sant. Den ena lungans luftrör var närmast totalt förträngt och måste hållas öppet med ett metallnät för att luft skulle komma ned, och dessutom fanns ett hål, ett läckage, från en av skarvarna till omgivningen. De som anmälde fusket hade visat detta, jag har fått filmer från KI som visade detta, och det är beskrivet i journalen. KI bedömde trots detta att det inte var oredligt att ge en sådan förskönad beskrivning av vad som i själva verket var ett komplett misslyckande. Till yttermera visso sades från KI efter SVT-dokumentärerna att detta var något de inte hade kännedom om.

De tre nämnda exemplen som är tagna från min utredning är alla nämnda i de aktuella SVT-dokumentärerna, men är inte exempel på forskningsfusk, enligt KI:s ledning i form av Hamsten, Carlstedt-Duke och Ljunggren, samtidigt som de händelsevis utgör viktiga hörnstenar när Paolo Macchiarini argumenterar för att han av det aktuella plastmaterialet lyckats tillverka och använda luftstrupar som fungerar på människor.

Självklart kan en sakkunnig ha fel. Det har hänt förr och kommer att hända. Men ett överprövande av en sakkunnigs bedömning kräver extra stor omsorg, och måste kunna motiveras. Så har inte varit fallet här. KI redovisar således inte på någon enda punkt hur det kommer sig att man anser att det jag bedömt vara fusk trots allt inte är fusk. Skillnaden i bedömning är så stor att det är osannolikt att KI-trojkan över huvud taget detaljgranskat samma material som jag innan de fattade sitt beslut att fria Paolo Macchiarini.

Detta är vad som oroar mig: En överprövning av sakkunnigbedömningen utförs på ett helt ytligt sätt utan kontroll av underlaget och presenteras på ett sätt som ger intryck av att vara avsiktligt.

Slarvigheten i överprövningen styrks bland annat av påståenden från KI-ledningen att delar av vad jag nämnt här är nyheter, och inte blev uppenbara förrän de visades i SVT-dokumentärerna. Ansvaret för en sådan tendentiös, ofullkomlig och rättsosäker process har förstås de tre som internt gjort bedömningen, rektor Hamsten, rådgivaren Carlstedt-Duke och dekanen Ljunggren.

Hamsten har redan visat sig ha kurage och mod att erkänna att han har gjort en närmast total felbedömning och fattat sitt personliga beslut baserat på detta. Har de övriga två som gett honom råd, och därmed är minst lika ansvariga för beslutet, samma kurage? Så länge dessa två finns kvar i ledande befattningar måste även ”det goda KI” acceptera att det är svårt att återfå förtroendet för KI.

Alla universitet använder sig av sakkunniga i olika sammanhang. Ett sakkunniguppdrag avseende forskningsfusk är ett otacksamt uppdrag. Vid ett tidigare ärende på KI hotades sakkunniga med miljonbelopp och flera som tidigare varit sakkunniga vid utredningar om forskningsfusk säger till mig: ”Aldrig mer”.

Den viktigaste bevekelsegrunden för att tacka ja till ett sakkunniguppdrag avseende forskningsfusk är altruism och tron på att uppdraget är viktigt. Ersättningen är låg och arbetet är tidskrävande och besvärligt. När sakkunnigrollen behandlas som skett här, och den sakkunniges bedömning körs över utan minsta motivering utmanas verkligen altruismen och frågan uppstår: vilket råd skall jag ge den något yngre kollega som tillfrågas av KI när frågan om forskningsfusk uppstår nästa gång? Den som får frågan kan ringa mig.

Bengt Gerdin, professor emeritus “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Ödesmättat dygn när EU:s framtid förhandlas

Stämningen är spänd inför EU-toppmötet som inleds i dag på eftermiddagen. Storbritanniens krav på ett nytt avtal med EU och flyktingkrisen präglar ett ödesmättat Bryssel.

En nervös stämning rådde i Bryssel när EU-diplomater på onsdagen informerade pressen om läget inför EU-toppmötet i dag, torsdag. Ovanligt mycket står på spel och ovanligt djupa motsättningar splittrar EU-kretsen.

Flyktingkrisen står som så många gånger tidigare på EU-toppmötets dagordning, men den här gången blir det enbart diskussioner eller möjligen gräl. Inga nya beslut ska fattas.

EU-kommissionen ska lämna en rapport om flyktingkrisen till regeringscheferna och uppmanar åter EU:s medlemsländer att ta emot asylsökande, som ska omfördelas från Grekland och Italien, och att genomföra beslut som redan fattats.

Men i ett utkast till toppmötesslutsatser som DN har tagit del av finns inte många ord av självkritik från EU-ledarnas sida.

I stället uppmanas åter Turkiet att genomföra ”kraftfulla åtgärder” för att få stopp på människosmugglingen till Grekland. ”Flödet av - migranter är fortfarande alldeles för stort”, heter det.

Kritik riktas också mot flyktingar som inte vill åka till EU-länder där de fått plats. ”Flyktingar har inte rätt att välja i vilket EU-land de vill ansöka om asyl.”

Greklands premiärminister Alexis Tsipras kan också räkna med klander. Många andra EU-länder är upprörda över att det har tagit så lång tid för Grekland att bygga upp fem så kallade hot spots, mottagningscentraler för flyktingar, som landet lovat sedan länge.

Enligt uppgifter från Grekland har dock alla mottagningscentraler nu färdigställts, precis lagom i tid till EU-toppmötet.

Men svåra frågor och avgöranden som rör flyktingkrisen kan regeringscheferna skjuta till nästa toppmöte, den 17–18 mars.

Den här gången handlar den avgörande bataljen om Storbritanniens nya avtal med EU. Och här tycks det finnas flera olösta frågor, trots de senaste veckornas intensiva förhandlingar.

Enligt EU-diplomater i Bryssel har det dykt upp hårda motsättningar om David Camerons krav att Storbritannien inte vill stå bakom formuleringen i EU:s fördrag att unionen ska bli en ”allt fastare sammanslutning”.

Detta har hittills ansetts vara en av de minst krångliga punkterna på Camerons kravlista. Men för till exempel regeringen i Paris är tron på den allt fastare sammanslutningen i Europa ett slags trosbekännelse och grunden för hela EU-samarbetet.

Oklara in i det sista är också flera frågor som rör den nödbroms för brittiska sociala bidrag till medborgare från andra EU-länder som Storbritannien föreslås få.

Länder i östra EU kräver att enbart Storbritannien ska få använda den nya nödbromsen. Men förslaget är att skyddsklausulen ska bli EU-lag och därmed något som - i princip alla andra länder kan hänvisa till.

Om detta blir det strid. Slutdiskussionerna handlar om huruvida nödbromsens regler ska utformas så finurligt att de i praktiken enbart kan användas i Storbritannien.

Ytterligare en knepig fråga handlar om EU-parlamentets roll. Om EU-ledarna kommer överens med David Cameron ska delar av Storbritanniens nya avtal göras om till EU-lagar. Men nya EU-lagar ska alltid behandlas och klubbas av EU:s två lagstiftande församlingar, EU-parlamentet och rådet. Och under de förhandlingarna kan lagförslagen förändras, vilket hör till spelets regler.

Vågar David Cameron tro på de stora partigrupperna i EU-parlamentet om de lovar att de inte ska göra några stora ändringar i de nya lagarna, så att innehållet därmed förändras i grunden?

Det är alltså ett ovanligt känsligt EU-toppmöte som inleds i dag. Mardrömmen för alla EU-länder vore om Storbritannien lämnar EU. Ett brittiskt EU-utträde skulle splittra unionen på ett sätt som aldrig tidigare hänt. Men hur mycket ska David Cameron därför tillåtas påverka EU-reglerna för andra?

Men EU:s slutliga öde avgörs inte den här gången heller. Om det inte finns ett avtal på fredag görs med all säkerhet ett nytt försök att komma överens i mars.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

“ 1. Fortsatt sönderfall av Schengen.

De tillfälliga gränskontroller som Tyskland, Österrike, Sverige, Danmark och några till har infört förlängs successivt och följs av fler. Gräns- kontrollerna byggs sakta men säkert upp igen i EU och den fria rörligheten inskränks.

2. Mini-Schengen

Detta är tankar som förts fram av Nederländerna; att några kärnländer skulle ha fri rörlighet mellan varandra, men gränser mot övriga EU-länder. Läckta dokument om planerna är delvis ett sätt att sätta press på länderna i öst, att den fria rörligheten står på spel om EU-länderna inte löser flyktingkrisen gemensamt.

3. Isolera Grekland

Visegradsländerna, som Polen och Ungern, förespråkar detta och vill bygga upp ett nytt slags ”yttre gräns” vid Makedonien.

EU-kommissionen har också gett Grekland tre månader på sig att ordna gränsbevakningen bättre, sedan kan EU besluta om att införa gräns- kontroller mot Grekland. Det skulle innebära att Grekland skärs av från Schengen.

4. De villiga EU-ländernas koalition

Detta spår leds av Tyskland och Österrike och går ut på att länder som i princip är villiga att ta emot flyktingar struntar i vägrarfronten och gör upp direkt med Turkiet om flyktingkvoter. Gruppen, där Sverige ingår, har sedan i höstas förmöten inför EU:s toppmöten.

5. EU med ett nytt avtal med Storbritannien

Leder sannolikt till att euroländerna blir ännu mer angelägna om att gå vidare och fördjupa samarbetet på egen hand, vilket brukar kallas ett EU i olika hastigheter.

6. Storbritannien lämnar EU

Kan eventuellt leda till ett nytt frihandelsavtal, ett slags EES-avtal, med EU – men det är långt ifrån säkert. Framför allt skulle ett EU utan Storbritannien innebära ett nytt, mindre mäktigt EU. Unionen skulle tappa i internationell status och mista sin mest naturliga länk till USA.

Fakta. Mötet väntas pågå hela natten

Toppmötet inleds på eftermiddagen i dag, torsdag.

Före toppmötet, vid lunchtid, träffas regeringschefer från Tyskland, Österrike, Nederländerna och andra EU-länder som ingår i ”de villigas koalition”. Stefan Löfven deltar inte i gruppens sammankomst denna gång.

Toppmötet inleds med en diskussion om förslaget till ett nytt avtal mellan EU och Storbritannien.

Vid middagen ska flyktingkrisen behandlas. Sedan fortsätter förhandlingarna om Storbritanniens avtal, antagligen hela natten.

Eventuellt finns ett nytt avtal mellan EU och Storbritannien på fredag morgon eller lunch. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ M-krav på Löfven: Slå näven i bordet i flyktingfrågan

Sammanhållningen i EU är under stark press. I dag, torsdag, inleds EU-toppmötet i Bryssel. Högst på dagordningen står Storbritanniens framtid i unionen, samtidigt splittrar flyktingkrisen länderna. DN listar sex möjliga scenarier för EU:s framtid. EU står inför en omvälvande tid. Då kräver oppositionen att statsminister Stefan Löfven blir tuffare. – Jag skulle gärna se att statsministern slår näven i bordet och säger ifrån, säger Ulrika Karlsson, Moderaternas gruppledare i EU-nämnden.

Inom loppet av en månad möts regeringscheferna i EU för två toppmöten som kan komma att definiera unionens framtid. Storbritanniens öde i EU står på spel samtidigt som flyktingkrisen sätter samarbetet under hård press. I flyktingfrågan tycker flera av oppositionspartierna att Sverige ska vara mer offensivt framöver.

– Jag är oroad över den handlingsförlamning vi ser, dels i EU, dels i Sverige. Jag skulle gärna se att statsministern slår näven i bordet och säger i från. Nu räcker det inte att prata, nu måste vi göra saker, säger Ulrika Karlsson (M).

Den största källan till frustration bland svenska EU-politiker är EU:s omfördelningssystem av flyktingar. Trots ett beslut om att 160 000 asylsökande ska omfördelas från Italien och Grekland har hittills bara några hundra fått resa vidare till andra EU-länder.

På EU-nämndens möte med statsministern på onsdagseftermiddagen efterlyste partier på båda sidor blockgränsen ökade sanktionsmöjligheter mot länder som inte tar ansvar i flyktingfrågan. Miljöpartiets Carl Schlyter efterlyser tydliga tidsgränser för hur omfördelningen av flyktingar ska genomföras.

Moderaterna vill att Sverige arbetar för att de länderna ska kunna straffas ekonomiskt.

– Jag tycker att man ska titta på om det går att använda budgeten för att sätta mer press. Det man skulle kunna göra på kort sikt är att använda den sociala fonden och knyta den till det ansvar länder tar. De som inte tar ansvar ska inte få del av den sociala fonden, säger Ulrika Karlsson.

Statsminister Stefan Löfven (S) är tveksam till om det går att använda budgeten som påtryckningsmedel.

– Det finns en begränsning för vad man kan göra med budgeten. Däremot måste vi vara mycket tydliga med de länderna att det här löses bara tillsammans. Klarar vi inte det här skadas unionen, säger han.

– Vi är nettobetalare och flera av de länder som inte vill göra en insats är nettomottagare och det förtjänar att påpekas.

Stefan Löfven håller inte med om att regeringen inte varit tillräckligt tuff i EU.

– Nej, vi har varit väldigt aktiva och mycket tydliga. Det är EU:s 28 medlemsländer som ska ta ansvaret.

På toppmötet i Bryssel kommer statsministern ta upp flykting-frågan trots att avtalet med Storbritannien har högst prioritet. Enligt Stefan

Drygt hälften får stanna i Sverige

Källa: Migrationsverket Grafik: DN

Den genomsnittliga handläggningstiden hos Migrationsverket var 229 dagar under 2015. Den absoluta majoriteten av de avgjorda fallen gällde således personer som ansökt 2014 eller tidigare.

Asylsökande till och med januari 2015

(Antal ansökningar per månad)

Löfven är tiden mycket knapp om EU-samarbetet ska klara påfrestningarna när flyktingströmmarna väntas öka till våren.

– Till marsmötet vill vi ha en tydlig plan för hur vi ska få fler ”hot spots” att fungera och hur ska den yttre gränsen ska skyddas på ett tydligare sätt. Det måste redovisas i mars, säger Stefan Löfven.

Toppmötet i dag, torsdag, och i morgon, fredag, kommer annars att domineras av Storbritanniens nya avtal med EU. Regeringen och större delen av oppositionen är ense om att det är viktigt att Storbritannien stannar i EU.

– Vi har ett läge där vi har att välja, att endera så behåller vi EU intakt som det är eller så riskerar vi att ett land går ur. Det sista vi behöver nu är ett försvagat EU, säger Stefan Löfven.

Den mest kontroversiella delen av avtalet är att Storbritannien ska ha en så kallad nödbroms, där människor från andra EU-länder inte ska ha rätt till sociala förmåner förrän efter fyra år i landet.

Vänsterpartiets Jens Holm ser stora risker med att låta Storbritannien ha särskilda villkor för medborgare från andra EU-länder.

– Människors grundläggande rättigheter inom det sociala området åsidosätts. Vart leder det? Man släpper ut anden ur flaskan och fler länder kan följa efter, säger han.

Statsministern anser att den risken är liten eftersom det kommer att finnas mekanismer som reglerar när nödbromsen kan användas.

– Den kan inte införas per automatik, det måste prövas, säger Stefan Löfven.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Miljoner till polisen och Migrationsverket i vår

Regeringen tänker skjuta till mångmiljonbelopp i den kommande vårbudgeten för att kunna skicka tillbaka asyl-sökande som inte får uppehållstillstånd i Sverige. Polisen och Migrationsverket kommer att få mest pengar. – De som inte får asyl måste återvända. Annars har vi ingen legitimitet i vårt system, säger statsminister Stefan Löfven.

I fjol kom sammanlagt 163 000 asylsökande till Sverige och regeringen räknar med att tiotusentals av dessa inte kommer att beviljas uppe-hållstillstånd i Sverige. Inrikes-minister Anders Ygeman (S) har sagt att Sverige kommer att sända tillbaka mellan 60 000 och 80 000 de kommande åren, och det är en uppskattning som även statsminister Stefan Löfven anser är rimlig.

– Ja, det ligger där någonstans. Avslagen kommer att öka och det är därför vi förbereder det här så att vi kan verkställa avslagen också, säger Stefan Löfven.

I vårbudgeten som läggs fram i april kommer regeringen att skjuta till nya resurser till de berörda myndigheterna för att klara av det ökande återvändandet. Den exakta siffran är inte klar ännu men det handlar om ”mångmiljonbelopp”.

– Myndigheterna måste få mer resurser för här handlar det ytterst om ordning och reda, säger Löfven.

Polisen får öronmärkta pengar för att prioritera och effektivisera återvändandearbetet, men även för att täcka kostnader som uppstått i samband med id- och gränskontrollerna. Regeringen avvaktar en bedömning från rikspolischefen om vilka resurser som behövs.

Migrationsverket får pengar för att skynda på avslagsprocesserna men också för att skapa fler förvarsplatser för dem som måste lämna landet.

– Det är alltid några tusen som inte återvänder självmant. Då behöver vi ha förvarsplatser för dem. Vi behöver också täta till så att det inte tar för lång tid mellan det att beslutet fattas och verkställandet ska ske, säger Stefan Löfven.

Enligt statsministern har hanterandet av dem som ska återvända haft för låg prioritet. Men med det antal som nu kommit får frågan en annan dignitet.

– Ytterst är det så att vi har en reglerad invandring och det innebär att ett ja är ett ja men ett nej är ett nej. Det är oerhört viktigt för legitimiteten hos medborgarna, säger Stefan Löfven.

I förslaget i vårändringsbudgeten ingår även att sambandspersonal ska placeras ut på ambassaderna i de länder dit många kommer att skickas tillbaka. Dessutom ska arbetet med att sända tillbaka ensamkommande flyktingbarn förstärkas.

Regeringen kommer att ta bort rätten till dagersättning och rätten till anläggningsboende för vuxna utan barn efter lagakraftvunnet beslut om av- eller utvisning. Det ingår i överenskommelsen med de borgerliga partierna och en lagrådsremiss presenteras inom kort. Ambitionen är att lagstiftningen ska träda i kraft i juli 2016.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

”Regeringen måste dra tillbaka förslag”

Regeringen måste dra tillbaka sitt förslag att förändra granskningen av högre utbildningar. Det kräver Liberalernas ledare Jan Björklund. Men högskole-minister Helene Hellmark Knutsson (S) tänker driva igenom förslaget i riksdagen med stöd av Sverigedemokraterna.

Nästa torsdag ska riksdagen ta ställning till regeringens förslag att ändra granskningen av den hög-re utbildningen. Dagens system med utvärderingar av den statliga myndigheten Universitetskanslerämbetet (UKÄ) som infördes under den borgerliga regeringsperioden ersätts av ett system där alla högskolor ska ha egna system för kvalitetsgranskning.

I ljuset av KI-skandalen, där den tidigare folkpartiledaren Lars Leijonborg lett styrelsens arbete, anser Liberalerna att regeringen borde dra tillbaka sitt förslag.

– Det är ofattbart att man medvetet går in för att sänka krav på den svenska högskolan. Att ersätta extern granskning med intern fungerar inte. Det visar inte minst Macchiarini-skandalen, säger Jan Björklund.

Men högskoleministern håller inte med.

– Den egna granskningen är en viktig del, men den ska hänga ihop med att vi har nationella utvärderingar av hela utbildningar och tematiska utvärderingar, säger Helene Hellmark Knutsson.

Under de senaste åren är det framför allt mindre högskolor av det 30-tal högre lärosäten som finns i landet som fått låga betyg och krav på åtgärder från UKÄ. Utbildningslinjer som inte hållit tillräckligt hög kvalitet har tvingats att lägga ned.

– Det här förslaget innebär att underkända utbildningar får vara kvar i framtiden, hävdar Jan Björklund.

De rödgröna partierna har stöd av SD och därför ser förslaget ut att klubbas i riksdagen den 25 februari.

– Vi från Alliansen är beredda att sätta oss och ned och diskutera hur det skulle kunna utformas. Men det måste vara en extern granskning av utbildningarna, kräver Jan Björklund.

Men regeringen har inga planer på att dra tillbaka förslaget.

– Det nya systemet blir mer heltäckande. Det både utvärderar och kontrollerar, men främjar också det egna utvecklingsarbetet, säger Helene Hellmark Knutsson.

Men är det inte bra att behålla ett system där det är den oberoende granskningen som har en större roll än högskolornas egna kvalitetskontroller?

– Det är viktigt att det finns både och. Universitet och högskolor känner ett stort ansvar för utvecklingen av kvaliteten i både utbildningen och forskningen och de måste ha fungerande system för att kunna följa upp.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Testosteron hjälper vid sexproblem

Testosteronbehandling kan hjälpa äldre män som har låga nivåer testosteron och problem med nedstämdhet och den sexuella funktionen, visar en ny studie.

– Testosteron är väl undersökt när det gäller yngre män, men när det gäller gruppen män över 65 år har det inte funnits så mycket data, säger Stefan Arver, docent och överläkare vid Karolinska institutet.

I studien ingick 790 män som var 65 år eller äldre och som hade konstaterad testosteronbrist. Männen hade också symtom på denna brist, som nedstämdhet och nedsatt sexuell eller fysisk funktion. De lottades till att antingen få behandling med testosterongel eller en overksam gel under lika lång tid. Varken männen eller forskarna visste vem som hade fått den verksamma eller overksamma behandlingen.

Efter ett år kunde forskarna se att testosteronbehandlingen hade effekter på nedstämdhet och depression och en förbättrad sexuell funktion.

– Det är en stor och välgjord studie som tillför en väsentlig kunskap. Om man är en 65-årig man och besväras av någon eller alla de här sakerna, kan man få ett betydligt bättre liv om man blir av med dem, säger Stefan Arver, som inte är en av forskarna bakom studien.

Det har tidigare varit oklart om testosteronbehandling kunnat hjälpa äldre män. Stefan Arver menar att det beror på att tidigare studier inte

brytt sig om att kontrollera om männen mått dåligt av testosteron-bristen.

– Om man inte har några besvär finns det inte så mycket att behandla. Det är inte själva testosteron-nivåerna utan en kombination av symtom på brist och verifierad brist som verkar ha betydelse, säger han.

I den här studien ingick endast män med både konstaterad testosteronbrist och symtom av den. USA har under de senaste åren haft en väldigt stor användning av testosteron.

– Men man har i många fall inte brytt sig om det varit rätt diagnos. I Sverige har det varit mer restriktivt. Vi uppskattar att det finns ungefär 17 000 män i alla åldrar som är behandlade med testosteron. Teoretiskt borde det vara runt 70 000 män som skulle ha nytta av behandlingen, säger han.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Flyktingkrisen har gett Orbán rekordhöga opinionssiffror

Den ungerske regeringschefen Viktor Orbán är den politiska vinnaren i flyktingkrisen. När han flyger till dagens toppmöte i Bryssel har han vinden i ryggen i form av rekordhöga -opinionssiffror. Krisen har blivit hans livsluft.

Budapest.
För ett halvår sedan stod den ungerska gränsstaden Röszke i fokus, kulmen nåddes i mitten av september när gränsen mot Serbien stängdes och ungersk polis satte in vattenkanoner och tårgas mot flyktingarna. I dag har normaliteten återvänt till den lilla staden.

Majsfälten dit flyktingarna anlände efter att ha vandrat längs en järnvägsräls över den serbiska gränsen ligger nyplöjda och väntar på våren.

De enda resterna från sensommarens kaos är de rosa, blå och gula plastkorkarna från flyktingarnas vattenflaskor som ligger kvar på marken.

En godsvagn blockerar rälsen vid gränsen till Serbien, det går inte att krypa under eftersom taggtråd med rakbladsvassa eggar lindats runt vagnens front.

På ömse sidor om vagnen löper gränsstängslet, utposterade poliser och tungt beväpnade soldater syns på långt håll.

Det händer att flyktingar forcerar stängslet på olika vis. Det är de som stoppats vid gränsen till Makedonien och som i stället tagit vägen över Bulgarien och Serbien.

– Förra onsdagen grep polisen 104 personer, det var den högsta siffran på flera månader, berättar Erno Simon, talesman för FN:s -flyktingorgan UNHCR i Budapest.

De som ertappas med att försöka klippa sönder stängslet kan dömas till flera år i fängelse eller utvisning.

– Än så länge har ingen dömts till fängelse och Serbien tar inte emot dem som utvisas. När de släpps lämnar de flesta Ungern så fort de kan.

Några av dem som grips förs till flyktinglägret i Biscke några mil utanför Budapest.

Journalister har inget tillträde, några män från Pakistan kommer dock gående längs vägen utanför lägret och berättar hur de hamnat här.

– Killen som skulle hjälpa oss genom Serbien hittade inte. Han dumpade oss på en väg och försvann. Plötsligt kom 20–25 ungerska soldater och grep oss. Nu får vi söka asyl och se vad som händer, säger en 35-årig man som inte vill uppge sitt namn.

På det stora hela finns det knappt några flyktingar i dagens Ungern, det är som natt och dag jämfört med situationen före gränsstängningen.

För regeringschefen Viktor Orbán och hans nationalkonservativa parti Fidesz står det rådande läget också i bjärt kontrast till hur det var för ett år sedan.

Då plågades regeringen av en rad korruptionsaffärer, man hade haft en diplomatisk konflikt med USA och fått hård kritik för sina kärnkraftsaffärer med Putins Ryssland.

Opinionssiffrorna dalade, Fidesz förlorade sin två tredjedelarsmajoritet i parlamentet efter ett fyllnadsval och det högerextrema Jobbik vann terräng.

Under våren började Fidesz något som liknande en kampanj i flyktingfrågan.

I en ”nationell konsultation” fick ungrarna i en enkät svara på hur de ville att regeringen skulle tackla situationen. Enkäten fick kritik för att bestå av ledande frågor.

Lite senare sjösatte regeringen en stor affischkampanj med uppmaningar till flyktingarna som ”Du får inte ta jobben från ungrarna” eller ”Du måste respektera vår kultur”.

Flyktingarna hade svårt att ta till sig budskapet. Texterna var på ungerska och uppenbarligen riktade till de egna väljarna.

Under sommaren följde sedan det uppmärksammade stängselbygget längs den 17 mil långa gränsen mot Serbien.

Fidesz har belönats med rekordhöga opinionssiffror. När den ungerske regeringschefen Viktor Orbán anländer till dagens toppmöte i Bryssel kan han hävda att han har ungrarna bakom sig.

För hans motpol i flyktingkrisen, den tyska förbundskanslern Angela Merkel, är läget det motsatta. Hon brottas med svaga opinionssiffror och oenighet i det egna leden.

Regeringspartiet Fidesz har inte heller någon förståelse för västländernas agerande i flyktingkrisen.

När Fidesz kongressade strax före jul antog partiet en deklaration där det hette att beredvilligheten att ta emot flyktingar var ”hycklande”.

Fidesz skriver att bakom det högljudda talet om humanitet döljer sig de verkliga skälen; ”att skaffa billig arbetskraft till den europeiska ekonomin, att rekrytera massor av nya väljare till de vänsterliberala partierna och att tvinga in EU:s medlemsländer under en central byråkrati”.

Róbert László vid tankesmedjan Political Capital i Budapest säger att Fidesz fattade ett överlagt beslut när man valde sin radikala väg i flyktingfrågan. Det handlade om att tränga bort det högerextrema Jobbik.

– Jobbik kunde helt enkelt inte vara radikalare.

Så flyktingpolitiken är driven av inrikespolitiska hänsyn?

– Ja och nej. Som alla partier har Fidesz fokus på kommande val. Det är inte den enda orsaken, för Orbán och Fidesz passar linjen helt och fullt med den politik man fört de senaste fem åren, säger Róbert László.

Flyktingkrisen har blivit Fidesz livsluft, normaliteten är snarare ett hot. Då riskerar nya härvor att komma i dagern. Ett exempel är en aktuell skandal som handlar om hur en nära rådgivare till Viktor Orbán hyrt tavlor för en struntsumma av ett museum för att hänga dem i sin bostad.

I flyktingfrågan är det senaste utspelet en ändring i författningen som ska ge regeringen oinskränkta befogenheter i händelse av ett terrorhot.

– Fidesz skulle i och för sig gärna ha en sådan ”super power”, men de verkar inte vara beredda att driva det genom i parlamentet. Det handlar nog mer om att hålla flyktingkrisen var som ämne på agendan., säger Róbert László.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se “

“ Fakta.
Fidesz får 48 procent
Det ungerska opinionsinstitutet Ipsos presenterade på onsdagen en mätning där regeringspartiet Fidesz får 48 procent av sympatierna

bland de aktiva väljarna – det är ett plus på sju procentenheter sedan den förra mätningen i september.

Samtidigt har det högerextrema partiet Jobbik tappat nio procent-enheter och hamnar på 17 procent.

Socialistpartiet MSZP får 15 procent (-2).

Fidesz har regerat sedan 2010.

Cirka 500 fick asyl 2015

Förra året sökte cirka 177 000 personer asyl i Ungern och ännu fler passerade landet illegalt. Merparten av de som sökte asyl gjorde det under tvång och hann lämna landet innan ärendena slutfördes.

Knappt 500 personer fick asyl. De får skriva ett så kallat integrations-kontrakt med staten och får bidrag som minskas successivt under de kommande två åren. Frivilligorganisationerna spelar en stor roll för att skaffa bostäder åt flyktingarna och lära dem ungerska.

Den ungerska migrationsmyndigheten uppger att i dag befinner sig 698 asylsökande på landets öppna flyktinganläggningar och 426 personer är gripna och vistas på slutna anläggningar.

De ungerska siffrorna kan jämföras med ”välkomstkulturens” Tyskland där 1,1 miljoner registrerades som flyktingar i fjol och 476 000 personer sökte asyl. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Hjälpkonvojer på väg till belägrade städer

Hjälpkonvojer från Internationella Röda korset var på ons-dagen på väg till flera belägrade städer i Syrien, efter påtryckning från FN. Men den planerade vapenvilan är i farozonen.

Över en halv miljon syrier lever i samhällen som är klämda mellan de stridande grupperna, avskurna från tillförsel av mat och medicin.

I några av de värst drabbade städerna, som Madaya strax söder om huvudstaden Damaskus, har folk dött av svält.

FN har begärt tillträde till 116 områden där civila är hunger- och sjukdomsdrabbade, men regeringen har endast tillåtit åtkomst till en bråkdel av dessa ställen.

För en dryg månad sedan kunde Madaya undsättas med mathjälp, men striderna kring staden blossade snart upp igen och nu är läget lika allvarligt som tidigare.

Efter larm från FN:s sändebud Staffan de Mistura godkände den syriska regimen på torsdagen att bistånd skickas ut till sju belägrade områden.

Ett hundratal lastbilar med konserver, färskvatten, mediciner och filtar kunde lämna huvudstaden Damaskus, rapporterar brittiska BBC.

Sent på onsdagen rullade 35 lastbilar in i Muadhamiya. Hjälp är också på väg till närbelägna Zabadani, Kafr Batna samt till Kefraya och Foua i nordvästra Syrien som belägras av oppositionen, och till Deir Ezzour i nordöstra Syrien som är omringat av terrorgrupperingen Islamiska staten (IS).

I morgon fredag ska en ”försiktig” vapenvila träda i kraft i Syrien. I alla fall om den överenskommelse som den så kallade stödgruppen för Syrien (ISSG) träffade i förra veckan håller.

I ISSG ingår bland annat USA, Ryssland, Iran och Saudiarabien. Gruppen möttes i München i fredags och enades om ett ”upphörande av fientligheterna” i Syrien.

Rysslands vice utrikesminister Gennadij Gatilov sade på onsdagen att rysk och amerikansk militär ska träffas för att förebereda vapenstilleståndet.

Men uppgörelsen är hotad från flera håll. De jihadistiska terrorgrupperingarna Islamiska staten (IS) och Jabhat al-Nusra står utanför avtalet.

Och Turkiet visar inga tecken på att upphöra med artilleribeskjutningen över gränsen till Syrien, där målet är YPG:s ställningar, den syrien-kurdiska milisen.

Den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan sade på onsdagen att artilleriet är svar på ”gränsöverskridande eld” från YPG.

Erdogan anser också att USA måste bestämma sig för om landet stöder Turkiet eller de kurdiska separatisterna inom YPG.

– Vi kommer inte att tillåta ett nytt Qandil vid vår södra gräns, sade Erdogan.

Presidenten syftar på Qandilbergen i norra Irak, där det terrorstämplade kurdiska självständighetspartiet PKK, som har nära band med YPG, har sina baser.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Bombattentat mot militären skakar Turkiet

Nusaybin, Turkiet. En sprängladdning i en bil detonerade under onsdagskvällen i centrala Ankara. Minst 28 dödsoffer, soldater och civila, skördades. Samtidigt ska över 60 människor ha skadats. Bombdådet inträffade nära det turkiska försvarshögkvarteret och parlamentet.

Turkiet är chockat av ett nytt terrordåd. Sedan förra sommaren har landet skakats av flera blodiga attacker. I januari dödades ett tiotal utländska turister i centrala Istanbul. I Ankara miste över 100 människor livet vid en dubbel självmordssprängning i oktober 2015. I ett självmordsdåd mot ett fredsmöte i gränsstaden Suruc i juli dödades 33 människor.

Till skillnad från dessa tre terrordåd, som i huvudsak riktades mot vänsteraktivister, fredsvänner och kurdiska politiker, och i ett fall mot utländska turister, riktades gårdagens dödliga bilbomb mot statsapparatens hjärta, Turkiets militärmakt.

Det ger i sig ingen direkt ledtråd till vem som är skyldig till terroraktionen, även om blickarna i förs-ta hand riktas åt två håll: det ena är den jihadistiska terrorsekten Islamiska staten, IS, det andra är den förbjudna och terrorstämplade PKK.

Samtliga ovan nämnda självmordsdåd var utförda eller inspirerade av IS, även om regeringen i Ankara länge försökte lägga skulden på PKK.

Även denna gång har en ”hög säkerhetskälla” i Ankara förklarat att den kurdiska rebellrörelsen kan vara skyldig.

Dådet inträffade i kvällsrusningen då Ankaraborna var på väg hem från sina arbeten. Av allt att döma stannade en självmordsbombare i bil intill en av flera bussar med militär personal när dessa väntade vid ett rödljus, inte långt från parlamentet, regeringsbyggnaden och militärhögkvarteret.

Explosionen blev våldsam och minst 28 människor dödades och 61 skadades. Flera av dem ska vara civila som råkade befinna sig i närheten.

Ingen hade vid denna upplagas pressläggning tagit på sig ansvaret för onsdagens sprängning.

President Erdogan gick ut offentligt och sade att Turkiet skulle hämnas på gärningsmännen, och att kampen mot dessa krafter ska bli än mer bestämd.

Skulle det vara PKK som ligger bakom attentatet innebär det en kraftfull upptrappning från de kurdiska rebellernas sida. PKK ligger i krig med den turkiska staten, sedan den mångåriga freds- och försoningsprocessen avbröts efter valet den 7 juni, som innebar en svidande förlust för president Recep Tayyip Erdogans maktparti AKP. Det prokurdiska partiet HDP vann 13 procent av rösterna och berövade AKP dess absoluta majoritet.

Erdogan proklamerade ett slut på fredsförhandlingarna och förklarade att ”terroristerna” skulle krossas en gång för alla. Därefter satte båda parter ungefär samtidigt igång med militära aktioner. PKK återupptog attentaten mot poliser och militärer, medan den statliga våldsapparaten slog till mot alla tecken på kurdiskt motstånd.

Attacken i Ankara kommer i ett ytterst känsligt länge för Turkiet. Utöver att inbördeskriget mellan armén och PKK har återupptagits – med hundratals, om inte fler, dödsoffer – står landet inför flera besvärliga internationella utmaningar.

Två och en halv miljon flyktingar har tagit sig till Turkiet från krigets Syrien. Samtidigt är Turkiet på väg att bli allt djupare indraget i kriget, i direkt konfrontation med inte bara Bashar al-Assads regim utan också med Ryssland. Ordkriget och vapen-skramlet mellan Ankara och Moskva har tilltagit sedan turkiskt flyg i november sköt ned ett ryskt stridsflygplan vid den syriska gränsen. Sedan flera dygn har turkiskt artilleri beskjutit kurdiska ställningar i norra Syrien och Erdogan har hotat med en markinvasion.

En direkt följd av terrordådet var att premiärminister Ahmet Davutoglu ställde in sin resa till EU-toppmötet i Bryssel.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

“ Fakta. Tidigare dåd

Den 12 januari i år dödades minst elva personer, de flesta tyska turister, i ett bombdåd i Istanbul. En självmordsbombare utlöste sin sprängladdning i stadsdelen Sultaneh, känd för sina sevärd-heter som dagligen lockar tiotusentals besökare.

Det dådet kom bara knappt tre veckor efter en bombexplosion den 23 december på Istanbuls inrikesflygplats Sabiha Gökcen. En anställd vid

flygplatsen dödades och fem flygplan skadades. Den kurdiska gruppen Frihetsfalkarna tog på sig skulden för dådet.

Den 10 oktober förra året skedde den hittills dödligaste terror-attacken i Turkiets historia då två självmordsbombare attackerade en fredsdemonstration i Ankara. 102 människor dödades och över 500 skadades. Misstankarna riktas mot islamistiska terrororganisationen IS.

I somras, den 20 juli, dödades 32 människor vid ett självmordsattentat i staden Suruc vid Syriens gräns, riktat mot ett kurdiskt kulturcenter där hjälparbetet för flyktingar samordnades. IS tog på sig skulden.

I januari 2015, detonerade en kvinnlig självmordsbombare en sprängladdning på en polisstation i Istanbuls turistkvarter. Förutom kvinnan dödades en också polisman. Kvinnan, som tillhörde en vänsterextremistisk grupp, bar på ytterligare två laddningar som inte utlöstes.

Terrorattentat riktade mot civila är inte det enda hotet. Samhället är också svårt splittrat av det dödligaste våldet mellan regeringen och den kurdiska PKK-gerillan på tjugo år.

Militärens offensiv mot PKK har resulterat i 550 dödade, 150 av dem civila, i de kurdiskdominerade delarna, enligt International Crisis Group. Det prokurdiska partiet HDP hävdar att antalet civila offer är närmare 400. DN “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Vassaste utmanaren i valet är redan uträknad

Jinja. Efter 30 år på tronen visar Ugandas president Yoweri Museveni inga tecken på att tröttna. Ständige utmanaren Kizza Besigye går i dag, tordag, sin fjärde rond i kampen om presidentposten.

Motorcykelförare med ansiktet insmort i rött damm kör upp och ned längs landsvägen och gör konster. Snart växer antalet åskådare och de blå tröjorna och kepsarna blir allt fler. Sedan kommer de galna kostymerna och uppträdandena. Rekvisitan trollas fram från ingenstans. Skyltdockor, trummor, pappfigurer. Sedan exploderar euforin när den store mannen passerar. Det tar bara ett par minuter innan det är över.

Väntan på en oppositionskandidat på genomfart är inte sällan klimax på valrörelsen i de små byar där följet drar fram. Det är bättre att fira segern innan nederlaget är ett faktum. I synnerhet för oppositionsledaren Kizza Besigyes anhängare har detta blivit en överlevnadsstrategi, när de i årets val går mot sin fjärde förlust mot president Yoweri Museveni, 71 år.

– Han har valmyndighetens ordförande i sin hand. Han har honom i sin armhåla, säger Samuel Nyago, 72, som är pensionerad ingenjör och en av få här som upplevt ett annat styre än president Musevenis.

Museveni kallades på 1990-talet för en ny sorts afrikansk ledare av Bill Clinton och en hoppets fyrbåk av dåvarande amerikanska utrikesministern Madeleine Albright. De senaste 15 åren har styret kantrat.

Vid sidan av anklagelser om röstfusk och köpta röster har oppositionspolitiker trakasserats hänsynslöst av polis och militär. Så sent som i måndags greps Besigye av polis i huvudstaden Kampala efter att han försökt hålla ett valmöte.

Även i ett helt fritt val är det sannolikt att presidenten skulle vinna då statsapparaten är sammanflätad med regeringspartiet NRM. Hur orkar oppositionsanhängarna?

– Vi kan inte ge upp, vi måste hålla hoppet om en seger uppe, säger Nyago.

Besigye själv tycks medveten om hur små chanser han har i vad han beskriver som en regelrätt diktatur:

– Jag använder valen som en möjlighet att kommunicera direkt med medborgarna. På så sätt knuffar vi långsamt fram fronten. Kampen måste fortsätta, säger han.

Erik Esbjörnsson erikesbjornsson@gmail.com "

"Yoweri Museveni, 71, är presidenten som styrt landet sedan gerillaarmén NRA vann inbördeskriget 1986. Ansågs under 1990-talet vara en progressiv kraft som hanterade hiv-epidemin föredömligt och liberaliserade ekonomin. Har på senare år stadigt rört sig i en alltmer odemokratisk riktning.

Kizza Besigye, 59, deltog i inbördeskriget och var läkare åt Museveni. Efter maktövertagandet blev han minister men under 1990-talet hoppade han av regimen för att bli oppositionens främsta utmanare om presidentämbetet. Han försöker för fjärde gången störta Museveni på demokratisk väg.

Amama Mbabazi, 67, är jurist och tidigare tungviktare inom regeringspartiet NRM. Han var premiärminister och generalekreterare i partiet till januari 2015, då han hoppade av för att bilda sitt eget parti "

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

" Öbor i protest mot flyktingcentraler

I elfte timmen öppnar Grekland nu fyra av de fem mottagningscentraler för flyktingar som landet lovat upprätta. Men ett femte center, på turistön Kos, försenas av folkliga protester.

Strömmen av båtflyktingar från Turkiet till de grekiska öarna har minskat kraftigt den senaste veckan. I söndags registrerades 51 nyanlända till ön Lesbos, jämfört med 1 800 om dagen i januari.

Men Grekland är fortfarande landet alla måste förhålla sig till när EU:s migrantpolitik nu ska hamras fram under veckans toppmöte i Bryssel.

En viktig del i den politik som främst Tyskland har drivit är mottagningscentraler i Sydeuropa. Där är det tänkt att en första kontroll av flyktingarna genomförs, varefter ekonomiska migranter skickas tillbaka till ursprungsländerna eller till Turkiet.

"Registrerings- och gästfrihetscentra" kallas de på byråkratspråk, i medier har de dubbats "hot spots". Fem av dem har placerats i Grekland, och inför toppmötet deklarerade Aten i tisdags att fyra av dem – på öarna Lesbos, Chios, Leros och Samos – öppnar formellt i veckan.

Undantaget är charterön Kos där lokalbefolkningen vid flera tillfällen har demonstrerat i protest mot lägret. Senast i söndags fick polisen använda tårgas mot demonstranterna.

Varje center består av ett antal förtillverkade vita lådliknande hus, tänkta att rymma sammanlagt 1 000 flyktingar per hot spot i tre dagar. Där registreras de, lämnar fingeravtryck och ”sorteras” i flyktingar med rätt att söka asyl i EU och sådana som inte har det och som ska avvisas.

Efter mellanlandningen i mottagningscentret transporteras asylsökande till större läger på det grekiska fastlandet och sedan till något annat EU-land enligt ett kvotsystem. Att bara ett fåtal EU-länder ställer upp på detta talar man tyst om i detta sammanhang.

Fler än 850 000 flyktingar tog sig till Europa via de grekiska öarna under 2015, och hittills i år har 77 000 anlänt. 2015 var också det dödligaste året för flyktingar på Medelhavet: minst 3 700 drunknade eller försvann under överfarten.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Historisk förlust för statens bolag

De statligt ägda företagen gjorde en samlad förlust i fjol, för första gången sedan åtminstone slutet av 1990-talet. Det är de tidigare guldkalvarna som står för raset.

Det sammanlagda resultatet före skatt för 21 av de största statligt ägda bolagen vände från en vinst på nästan 20 miljarder 2014 till en förlust på drygt 8 miljarder 2015.

Att de statliga bolagen går back hör verkligen inte till vanligheterna – det har tidigare inte hänt en enda gång på den här sidan millennieskiftet. I genomsnitt sedan 1999 har de i stället levererat årliga vinster på över 40 miljarder kronor.

Två tidigare kassakor – energijätten Vattenfall och gruvbolaget LKAB – står för den absoluta merparten av resultatförsämringen. Vattenfall gjorde under förra året jättelika nedskrivningar av värdena på kärnkrafts- och brunkolstillgångar och gjorde därmed en förlust på över 28 miljarder kronor. LKAB tvingades å sin sida skriva ned värdet av tillgångar i järnmalms-verksamheten med över sju miljarder kronor och helårsförlusten blev ungefär lika stor.

Långt ifrån alla statliga bolag har meddelat hur stor utdelningen kommer att bli. Men att döma av de förslag som lämnats hittills, och de redovisade resultaten, så blir de sammanlagda utdelningarna lägre än på länge. Telia Sonera tänker dock betala ut lika mycket till staten som i fjol, 4,8 miljarder kronor, trots att teleoperatörens vinst minskade kraftigt.

Det saknas inte glädjeämnen i den statliga rapportskörden. Till exempel vände flygbolaget SAS brakförlust till miljardvinst under det senast avslutade räkenskapsåret. Men det är bara ägarna av preferensaktier i SAS som får utdelning. Ägarna av vanliga stamaktier, däribland staten, blir utan.

TT “

“ Fakta. Elva miljarder utlovade

TT:s sammanställning omfattar 21 av de företag som helt eller delvis ägs av svenska staten.

Tillsammans gjorde dessa företag en förlust före skatt på 8,4 miljarder kronor 2015.

Året före var resultatet en samlad vinst på 19,8 miljarder kronor.

Sett enbart till fjärde kvartalet så gjorde bolagen en vinst på 9,5 miljarder kronor, en försämring med 24 procent jämfört med motsvarande period 2014.

De förslag till utdelningar som lämnats hittills summerar till drygt 11 miljarder kronor.

Delägda Telia Sonera och SAS ingår i sammanställningen med vinst- och utdelningsandelar som motsvarar statens ägande.

TT”

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Fortsatt ökning av osäkra omsorgsjobb

För sjätte året i rad ökar andelen tidsbegränsat anställda inom vård och omsorg. Det visar en ny rapport från fackförbundet Kommunal. Var fjärde kommunalare i vård och omsorg har i dag osäkra anställningar. Fyra av tio i barnomsorgen.

– Bristande kontinuitet drabbar både brukarna och personalen, grunden för ett bra omsorgsarbete är kontinuitet, säger Anneli Stranz, omsorgsforskare vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet.

Ingen vill ha trettio olika personer på en månad som hjälper en att gå på toaletten.

– Personalen behöver kunna bygga upp en kunskap om dem de ska ta hand om, hemtjänsten ska veta hur man vill ha sitt kaffe eller hur varmt vatten man vill ha i duschen.

Också på förskolan handlar det om att känna barnen och deras individuella behov, till exempel aller-gier, påpekar Kommunals Elinor Odeberg, som skrivit rapporten ”Flexibilitetens pris” som förbundet presenterar i dag.

– Men trots att både personal, patientsäkerhet och barnens trygghet blir lidande har vi sedan 2009 sett allt mer av privatiseringar och kortsiktig kostnadspress i personalplaneringen.

När Kommunal tittat på samtliga yrkesgrupper, alltså inte bara förbundets egna, toppar Uppsala, Gävle-borg, Gotland och Örebro med över 30 procent tidsbegränsade jobb, tätt följda av Södermanland och Stockholm. Nästan alla tätbefolkade län och storstadsregioner, där privatiseringen gått längre, har över 25 procent.

För Kommunals del handlar det inte alls bara om ungdomar, som jobbar vid sidan av studier, fastslår Elinor Odeberg. Många är mellan 25 och 35 år.

– Tidsbegränsade anställningar förekommer i alla åldersgrupper, medelåldern för tidsbegränsat anställda i Kommunal är 36 år. De flesta vill stanna i yrket, men säger att de inte får någon tillsvidareanställning, trots att de verkligen försökt.

Hälften av de tidsbegränsat anställda inom vård och omsorg hör till dem som mer eller mindre sover med mobilen under kudden, kallas in vid behov eller arbetar per timme, med oförutsägbara arbetstider och svårighet att planera.

Kommunal pekar på det ökande antalet småföretag som förklaringen till varför privat vård och omsorg har en sämre anställningstrygghet.

– De mindre företagen anställer i högre utsträckning på tidsbegränsade kontrakt på deltid. Och i och med att vården och omsorgen privatiseras alltmer riskerar anställningstryggheten att fortsätta försämras, säger Elinor Odeberg.

Men Vårdföretagarnas förbundsdirektör Inga-Kari Fryklund pekar på att just under 2015 dök den privata vården och omsorgens användning av korta anställningar för undersköterskor, vårdbiträden, personliga assistenter och några andra kommunalaryrken för första gången under den offentligas:

– Jag tror inte att det är en tillfällighet. De senaste åren har vi haft stort fokus på valfrihet och kvalitet. Och kontinuitet är viktigt för kvaliteten. Ju mer stabila företagen blir, desto större andel tillsvidareanställda kan de ha.

Fryklund ser också flera förklaringar till att den privata sektorn hittills haft fler tidsbegränsade:

– Vår personal är i snitt något yngre, så vi har fler barnlediga. Sedan måste man ju också ha klart för sig att vård och omsorg pågår dygnet runt, och vi kommer alltid behöva folk som kan gå in och täcka upp. Kostnadsersättningarna stramas också hela tiden upp, så det är viktigt att hålla i personalkostnaderna.

Agneta Jöhnk, chef för avdelningen för arbetsgivarpolitik på Sveriges Kommuner och landsting, säger att hon är emot slentrianmässigt utnyttjande av korta anställningar, men framhåller att de främst gäller de som är under 27 eller över 64.

– Det är jättemånga upp till 26, ofta då parallellt med studierna, och näst flest bland dem över 64, som gått i pension men går in och arbetar timmar. Det drar upp snittet till 36 år.

Tove Nandorf tove.nandorf@dn.se”

“ Fakta.

25 procent bland under-sköterskor, personliga assistenter och vårdbiträden i hela Sverige var 2015 tidsbegränsat anställda.

44 procent av de privatanställda barnskötarna var tidsbegränsat anställda.

36 procent i den kommunala barnomsorgen var tidsbegränsat anställda.

Kommunal kräver bland annat vikariepooler som standard i kommun, landsting och större företag (finns i dag i vissa kommuner/landsting), samt högst 10 procent tidsbegränsat anställda per yrkeskategori, och att nya privata entreprenörer ska behöva ta över befintlig personal med bibehållna villkor. DN “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Timanställd: Jag kände mig utnyttjad

Hon jobbade ibland lika mycket som en fast anställd – men utan samma rättigheter. Freja Klingenström minns den osäkra tiden som timanställd. – Det kändes som att man kunde bli av med jobbet när som helst, säger hon.

Freja Klingenström jobbade som timanställd under gymnasietiden. Hon började i äldreomsorgen, men jobbade även inom barnomsorgen och i köket på Visby lasarett.

Rollen som timanställd minns hon som utsatt och jobbig. Hon viss-te sällan med säkerhet när och hur mycket hon skulle få jobba.

Efter flera år som tim-anställd tycker hon att lagen om anställnings-skydd och kollektiv-avtalet borde ha gett henne rätt till en tillsvidare-anställning. Alla dagar hon jobbade fanns dock inte med hos lönekon-toret.

– Det var jobbigt att inte få den anställning jag tyckte jag hade rätt till. Förklaringen jag fick var att det kunde ha strulat administrativt, säger hon.

Timanställning och timvikarier ser Freja Klingenström som bättre för arbetsgivarna än för arbetstagarna.

– Det känns som ett litet kryphål som arbetsgivarna kan använda. Jag tror inte att folk vågar gå ut och prata om sina erfarenheter – det finns en rädsla för att inte få mer jobb om man gör det, säger hon.

Kände du dig utnyttjad under dina år som timanställd?

– Ja, nu i efterhand känner jag med säkerhet att jag kan säga det. Ibland var känslan att jag helt enkelt jobbade utan några rättigheter, säger hon.

I dag har Freja Klingenström lämnat rollen som timanställd och studerar till statsvetare i stället. Hon har förstått att de problem som hon stötte på även uppstår för and-ra.

– Från vad jag har hört låter det som att många jobbar mer och längre än vad de borde göra innan de får fast jobb, säger hon

Freja Klingenström har erfarenhet av att jobba fackligt. Det gav henne bättre koll på rättigheterna som timanställd.

Hennes råd till timanställda är att spara alla lönespecifikationer och anställningsintyg för att kunna bevisa hur mycket man har jobbat.

– Ha bra koll på vad dina rättigheter är. Samtidigt så tycker jag man ska vara med i facket. För även om man har koll på sina rättigheter så kan det vara väldigt svårt att driva igenom något utan ett fackförbund i ryggen, säger hon.

Jesper Wallén jepser.wallen@dn.se “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Färre studenter landar jobbet de har pluggat för

Nio av tio har arbete ett år efter examen från yrkeshögskolan. Men färre yh-studenter får jobb helt inom det område som de har utbildat sig i, visar färsk statistik från förra läsåret.

För några veckor sedan berättade DN om det rekordstora intresset för att starta yh-bildningar. Till detta och nästa läsår, 2016/2017, har Myndigheten för yrkeshögskolan (Myh) beviljat 446 nya utbildningar – en ökning med 33 procent jämfört med fjolåret.

Myh lägger varje år fram en rapport där man tittar på vad studenterna som gick ut föregående läsår arbetar med ett år efter sin examen.

Den senaste undersökningen publiceras i dag, torsdag, och visar att nio av tio studenter som examinerades 2015 har jobb ett år senare. De nya siffrorna innebär att sysselsättningsgraden fortfarande ligger kvar på samma nivå som i Myh-rapporter från tidigare år. Resultatet är också i linje med det som Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU, presenterade i en undersökning i somras.

Däremot har det skett en minskning av hur stor andel av dessa studenter som har fått arbete ”inom ett område som helt eller till största delen överensstämmer med deras utbildning”.

Kortfattat betyder det att färre studenter säger att de har fått jobb inom den yrkesroll som de har utbildat sig till: Från 62 procent under 2014 och tidigare år, till 58 procent för 2015.

Enligt Thomas Persson, general-direktör för Myndigheten för yrkeshögskolan, är det inte fastställt än varför denna del av sysselsättningsstatistiken har gått ned.

– Det vi ser i rapporten är att det framför allt är vissa utbildningsområden och geografiska områden som drar ner, men vi vet ännu inte varför. Vi har därför bett ett antal medarbetare att analysera resultatet närmare.

Vilka utbildningsområden och delar av landet gäller det?

– Vi kan se att den största minskningen finns inom områdena Samhällsbyggnad och byggteknik samt Kultur, media och design. Vilka geografiska områden kan jag inte svara på i dagsläget.

Hur ska ni jobba för att förbättra resultatet?

– Det är viktigt att poängtera att det inte är vi som anordnar utbildningarna. Men vi håller på att sätta ihop en portfölj av olika stödåtgärder som ska finnas för att hjälpa de som driver utbildningarna, säger Thomas Persson.

Han fortsätter:

– Det finns så klart även större aktörer, men många av de 250 anordnarna i Sverige är förhållandevis små. Det innebär att man kanske inte har resurser till att göra allt utvecklingsarbete själv – exempelvis om hur man jobbar bättre tillsammans med det regionala arbetslivet. Det är sådant som vi kan hjälpa till med, bland annat.

Emma Gillmo, 32, läser programmet internationell säljare/marknadsförare på Sälj & marknadshögskolan i Stockholm, en utbildning med

hög sysselsättningsgrad efter examen. Hon är övertygad om att det kommer att finnas jobb när hon går ut.

– Det finns väldigt många olika sorters tjänster inom sälj och marknad att söka. Vi läser en bredare utbildning som gör att jag absolut tror att vi kommer kunna få jobb efteråt.

Kurskamraterna Daphne Perlmutter och Dajana Halilovic, båda 23, nickar instämmande.

– Det man får göra under praktiken kanske inte alla gånger är inom det utbildningsområde man har läst, som sälj & marknad i vårt fall. Men att man får chansen att prova på en massa annat tror jag bara vidgar ens chanser, säger Dajana Halilovic.

Kalle Wiklund kalle.wiklund@dn.se “

“ Fakta. 48 000 studenter läser på yrkeshögskolan

Första yh-utbildningarna startades hösten 2009.

Under 2016 kommer det finnas 1 363 yh-utbildningar i Sverige, med cirka 48 000 studenter på olika utbildningar runt om i landet.

I år och 2017 startar 446 nya utbildningar, vilket skapar ytterligare 25 700 studieplatser inom yrkeshögskolan.

I yrkeshögskoleutbildningarna ingår både teoretiska studier och praktik, så kallad LIA (Lärande i arbete), i samarbete med olika arbetsgivare. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Vad ska vi svara våra barn och barnbarn?

Av och till dyker frågan upp hur det kunde komma sig att nazisterna kom till makten i Tyskland på 1930-talet. Och naturligtvis hur det var möjligt att sex miljoner judar utrotades, utan några större protester som det verkade.

Men på 1990-talet kunde vi se hur människor i ex-Jugoslavien fördrevs och till och med dödades. Detta hände i Europa inte så långt från vår gräns. Foton på dessa människor påminde om bilderna från andra världskrigets koncentrationsläger. En del av befolkningen fick fly från sitt hemland och några hamnade i Sverige. Tongångarna i Sverige var inte odelat positiva.

20 år senare tvingas människor fly från Syrien. Kriget har nu pågått i fem år. Hundratusentals människor har dödats eller skadats. Det saknas mat och mediciner, bostäder har raserats. Många barn kan inte gå i skola, varken i Syrien eller i tältlägren utomlands. De som bodde i Syrien hade i princip samma levnadsnivå som vi som bor i Sverige. Deras liv och framtidsdrömmar skilde sig inte märkbart från våra. Nu är många på flykt inom det egna landet eller i Syriens närområde. En mindre del kan ta sig vidare till Europa med livet som insats.

Men vi talar inte så mycket om den humanitära katastrof som sker framför våra ögon. Desto mer talar vi om flyktingkatastrofen som riskerar att försämra vår ekonomi. Det finns naturligtvis myndigheter, organisationer och enskilda som gör stora insatser för att hjälpa de som

tvingats fly. Men alltför många av oss är passiva och verkar tycka att hela situationen är jobbig.

Var finns protesterna mot detta vansinne? Tror någon verkligen att människor från Syrien vill lämna sitt hemland för att bosätta sig i ett annat land med ett främmande språk? Och var håller den svenska författarkåren hus? Klurar de på nya spännande mordgåtor?

Verkligheten pågår här och nu i vårt närområde. Vi kanske inte kan stoppa kriget men vi kan göra något. Vi kan åtminstone visa dem som flyr att vi menar allvar med vårt engagemang. Vi kan exempelvis samla in pengar till katastrofbistånd. För vad ska vi säga när barn och barnbarn frågar oss varför ingen brydde sig om invånarna i Syrien på 2010-talet?

Ann-Britt Wrenner Finspång "

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

”Natten finns överallt men ingenstans”

Historien är full av falska skildringar av den idylliska dagen. Men idéhistorikern Gunnar Broberg har gått igenom litteraturen från medeltiden fram till i dag på jakt efter nattens svårfångade väsen.

På natten
Del 3

De flesta sover bort dygnets mörka timmar. Andra arbetar eller skapar på nätterna – eller så har de otäcka mardrömmar. I några artiklar skildrar Insidan nattens okända värld. Tidigare publiceringar 16 och 17 februari.

Nattens historia är märkligt bortglömd, trots att den utgör halva vårt liv. När idé- och lärdomshistorikern Gunnar Broberg läste och skrev om Carl von Linnés resor genom Sverige i mitten av 1700-talet slogs han plötsligt av att framställningarna av det ljusa svenska sommarlandskapet kanske gav en falsk bild.

När han luskade vidare i Linnés dagböcker och reseskildringar såg han att det nästan fanns en formel för hur Linné avslutade resandet. Han skrev att han ”tar in” och att ”natten kommer på”. Sedan hände inget mer förrän morgonen därpå. Gunnar Broberg började fundera på vad som menades med att ”natten kommer på”.

– Den inträffar så plötsligt, som om en ridå faller och det inte fanns någon skymning, säger Gunnar som började titta på vad Linné hade

med sig när han reste för att hitta några ingångar till natten. Hade han med sig rakkniv, nattmössa, pyjamas? På vilka gästgiverier tog han in?

När Gunnar Broberg letade i national-encyklopedin upptäckte han att natten knappt fanns omnämnd. Trots att alla har upplevt och ofta har ett speciellt förhållande till den.

– Samtidigt är den väldigt svårfångad, för att inte säga hemlig. Natten finns överallt men ingenstans. Så jag har vandrat omkring i blindo, säger Gunnar Broberg när han bjuder på pepparkakor och kaffe i villan i Lund.

Längs väggarna har han tusentals böcker som han har gått igenom i jakten på nattens historia, från den mörka medeltiden fram till våra dagar.

– Det är lätt att gå vilse eftersom littera-turen är så omfattande, säger han och påpekar att det heter ”dagböcker”, inte nattböcker och inte heller dygnsböcker.

Det beror på att natten är så höggradigt privat, en tid som man har med sig själv.

– Den är speciell eftersom den har inslag som vi inte gärna pratar om, saker som är avslöjande. Det kan vara hemska eller vildsinta drömmar och nattliga pollutioner.

Samtidigt är den viktig för hälsan. Vi behöver natten för att vila och bearbeta saker som har hänt under dagen.

– När man lägger sig passerar dagen ibland som en revy. Tanken på morgondagen kan också komma över en som en lycka – eller som en skräckvision, säger Gunnar och berättar att han brukar ta ett sömnpiller en halvtimme innan han går till sängs, någon gång kring midnatt.

Är du en orolig själ på natten?

– Nej, men jag tror att problemen med att sova kommer med åldern. När man befinner sig i karriären är det lättare att stupa i sängen bara för att man är så utmattad av allt som man har gjort under dagen.

Det finns ritualer som kan föregå sänggåendet och som kan vara viktiga för att man ska somna, som tandborstning, pyjamaspåsättning. Förr kunde det vara att man läste aftonbön.

– Det kan vara omedvetna saker som man inte riktigt vet att man gör. En del lägger fötterna på ett visst sätt, och de som har en partner kanske måste klappa varandra på ett visst sätt innan de släcker.

I den medeltida litteraturen träder ofta natten fram som den tid då man kan vara ensam tillsammans med Gud, och göra upp med sig själv.

– På dagen umgås man mer eller mindre frivilligt med varandra och måste vara alla till lags.

Gunnar Broberg påminner om det gamla talesättet ”Natten är min sa pigan”. Även om hon inte hade något eget rum och förmodligen sov tillsammans med de andra pigorna eller med drängen, så är det först på natten som hon hade ett privatliv och kunde rå sig själv.

På medeltiden låg man inte bara flera i samma rum, utan även i samma säng. Gunnar berättar att det finns uppgifter om att man kunde ligga tillsammans utan kläder för att hålla värmen eftersom det var litet si och så med uppvärmningen.

Före elektricitetens tid var det vanligt att alla gick och lade sig samtidigt för att inte störa varandra. Finare folk låg oftast i någon sorts nattskjorta medan arbetare och drängar hade sina vanliga kläder på sig när de sov.

På 1700-talet fanns det vad som kallades för en ”nattman” som gick runt på gatorna, såg till att folk höll sig inne och körde bort lösdrivare som tattare, horor, flanörer och bohemer. Samtidigt som nattmannen var den som bar ansvaret för natten, befann han sig lägst på samhällsstegen.

– Han var ofta själv ganska på örat och hade inte alltid det bästa ryktet. Nattmannen ersattes vid mitten av 1800-talet av en mer organiserad poliskår och ett brandförsvar.

Under den mörka medeltiden var man tvungen att vara vän med natten eftersom det var så mörkt rent fysiskt. Det lilla ljus som fanns kom då från talgljus som luktade illa efter-som de tillverkades av fett från grisar. Man använde också stickor av trä för att lysa med.

Därefter kom det bivaxljus, men efter det fanns det inte så mycket annat. Hos de rika och besuttna kunde man lysa upp med hjälp av olika spegelarrangemang. De som hade råd kunde också skaffa fönster av glas.

De flesta kulturer har alltid haft någon sorts skapelseberättelse där ljuset används som metafor, förklarar han. I Första Moseboken heter det ”varde ljus” och i Platons ”Faidon” finns det en berättelse om hur vi tror att vi befinner oss på toppen av tillvaron eftersom vi ser ljuset. Men i själva verket är vi djupt nedsänkta i en grotta medan ljuset är högt ovanför oss.

I den nordiska mytologin finns myten om Mundilfare som har två barn, Sol och Måne, och som får olika roller, nämligen att styra över dag respektive natt. I mytologin liknas ofta dagen vid en man som är stark och förutsägbar.

– Solen har genom historien framställts som god och närande. Det är först på sistone vi har börjat varna för att den kan orsaka problem som malignt melanom.

Natten däremot är oftare en kvinna, oförutsägbar för att inte säga förrädisk och ond. Den kan göra oss galna, samtidigt som det finns något uppbyggligt även över natten eftersom den är eftertankens tid.

Ett tema som Gunnar försöker följa är en sorts kamp mellan dag och natt, en dualistisk tillvaro som är på väg att upphävas i dag eftersom vi har gjort oss av med mörkret och inte har tid för den stora tystnaden.

– Jag försöker formulera en sorts moral om att vi behöver natten mer än någonsin och att den har blivit en bristvara.

Heliga Birgitta, som skriver om natten, frågar på något ställe varför Gud har skapat natten. Och hon svarar själv att det är för att vi ska få

tid att tänka igenom vår syndfullhet. Natten som en tid för eftertanke är ett återkommande tema, att vi ska vara tacksamma för natten eftersom den ger oss perspektiv och tid för självrannsakan.

Natten har också alltid varit avsedd för vila för att vi ska kunna stå upp på morgonen och göra det som vi är skapade att göra enligt Bibeln, att arbeta.

– När vi i modern tid fick en arbets-lagstiftning som skulle reglera nattarbete låg Bibelns ord till grund för att det inte borde tillåtas.

Natten är också till för fortplantning och sex. Det står inte uttryckligen i Bibeln att det är på natten som man ska ”gå samman”. Men att det är under den tiden på dygnet som samlaget ska äga rum tycks på något vis vara självklart, säger Gunnar Broberg och berättar om erotiska texter som regeringsrådet Gustaf Hallenstierna (1741–1813) skrev och som handlar om hur han smet undan med kvinnor.

– Sex på den tiden handlade mycket mindre om nakenhet och det som man kunde se. Det är mer känseln som står i fokus eftersom man trevade sig fram i mörker.

”Natten är dagens mor”, lyder en berömd strof av den svenske diktaren Erik Johan Stagnelius (1793–1823). Romantiken utgör själva höjdpunkten i nattens historia då man kan säga att natten blev större än dagen. Litteraturen från den här tiden innehåller mängder med ”månpoesi”.

– Det finns en stark religiös strömning under Romantiken, men umgänget med Gud ersätts med umgänget med månen. Man pratar med månen och stjärnorna.

I början av 1800-talet kommer gasljuset och städerna börjar lysas upp av gatlyktor. Kort därefter kommer fotogenlampor innan elektriciteten gör sitt intåg vid slutet av 1800-talet och vi får glödlampan.

– Sverige blir inte omedelbart upplyst för det. Men den får ändå en oerhört stor betydelse för de lärda som kan studera på en helt annan nivå än tidigare.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se “

“ Nattens historia. Sex höjdpunkter

1. I begynnelsen. ”Warde lius. Och thet wart lius. Och Gud såg liuset at thet var godt” (Första Moseboken 1:3-4). Mörkret och natten kunde därmed uppfattas som något ont.

2. 500-talet och framåt. Klostrens tidegärd med bönestund vid Vesper (latin för afton) som hölls ungefär vid solnedgången eller sextiden på kvällen. Vigilia hette den nattliga gudstjänst som hölls vid midnatt. När den sedan flyttades fram till tidig morgon hette den Matutin.

3. Förr bestod levande ljus av talg från gris, eller bivax. Omkring 1830 kom det stearinljus och 1860 gjorde fotogenlampan entré.

4. Vid sekelskiftet (1900) kom den elektriska belysningen, efter Edisons uppfinning av glödlampan (1879).

5. Vid samma tid argumenterar den österrikiske läkaren Sigmund Freud för att drömmar var budbärare från vårt undermedvetande.

6. 2007 hölls ”Earth hour” som var en nedsläckt timme mellan 20.30 och 21.30 med start i Sydney i Australien. Detta för att påminna om vårt beroende av elektriskt ljus och om den naturliga natten.

Gunnar Broberg professor emeritus i idé- och lärdomshistoria vid Lunds universitet. “

“ I april beräknas hans populärvetenskapliga bok ”Nattens historia” utkomma på Natur och Kultur.

Källorna som han har använt är memoarer, dikter, traktater, tidningsartiklar och domböcker från de senaste tusen åren.

Bland hans tidigare populära och vetenskapliga verk utmärker sig ”Gyllene äpplen” som 1993 belönades med Augustpriset.

DN “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Landstinget krävs på skadestånd för tvångsbalsamering

Chocken efter fruns dödsfall hade inte hunnit lägga sig när Alan McCabe fick en räkning från Stockholms läns landsting för balsamering. Nu krävs landstinget på skadestånd för det oönskade ingreppet som utförs på hälften av alla avlidna som hamnar på landstingets bårhus.

Alan McCabes fru Ingrid avled i mitten av september 2014, en kort tid efter cancerbeskedet. Han var fortfarande i chock när det en månad senare damp ned en räkning på 787 kronor i brevlådan. ”Balsameringstjänst” löd det torra budskapet, och avsändare var Stockholms läns landsting.

Balsameringen hade ägt rum den 3 oktober på Södersjukhuset, visade det sig. Alan McCabe hade varken upplysts eller tillfrågats om ingreppet. Det bilagda följebrevet från Karolinska universitetssjukhuset, upplyser om att balsamering utförs ”enligt fastlagd rutin” på alla avlidna i Stockholms läns landsting efter tio dagar.

– De hade inte sagt ett pip om balsamering. Jag visste inte om det här. Min fru sedan 35 år är död, och så skickar de ut det här horribla brevet. Till människor i sorg. Inte ett ord om att de beklagar sorgen, säger Alan McCabe.

Under de drygt två år som gått har han kämpat för att få rätt. Med hjälp av Centrum för rättvisa kräver Alan McCabe nu landstinget på skade-stånd för opåkallad balsamering: totalt 30 787 kronor, där 787 kronor är pengarna tillbaka för fakturan. Om inte kraven hörsammas blir nästa steg att stämma landstinget för allvarlig kränkning.

– Vi anser att förfarandet innebär en kränkning av privat- och familje-livet enligt Europakonventionen och ett brott mot grundlagen, säger Anna Rogalska-Hedlund, jurist på Centrum för rättvisa.

Centrum för rättvisa bedömer också att balsameringsrutinen innebär tjänstefel, brott mot griftefriden och brott mot obduktionslagen. De för också fram att förvaring i kylrum är fullt tillräckligt för att stoppa kroppens nedbrytning, om kremering och begravning sker inom en månad.

– Det här är inget litet ingrepp. Kroppen töms på blod och fylls med formalin, och den är inte särskilt trevlig att se sedan. Det sker helt i onödan – förhoppningsvis kan vi få ett slut på det här.

I Stockholms läns landsting utförs balsameringar av avlidna sedan 1970-talet. Bakgrunden har varit att stoppa förruttnelse under den långa väntetiden mellan dödsfall och begravning i Stockholms län.

Men samtidigt som landstinget utformade sin nuvarande rutin 2012, skärptes begravningslagen, vilket innebär att väntan på begravning i länet kortats. I nuläget går det i genomsnitt 25 dagar mellan dödsfall och kremering eller begravning. Enligt Karolinska universitetssjukhuset, som merparten av länets bårhus sorterar under, förvaras en avliden i snitt 20 dagar i bårhuset innan begravningen.

Stockholms län utmärker sig med en praxis som är unik i landet, och landets begravningsbyråer har reagerat. I ett gemensamt brev från Sveriges begravningsbyråers förbund och Fonus till Stockholms läns landsting från november 2012 pekar byråerna på att balsamering som beställs av anhöriga nästan inte existerar. De understryker att de anhöriga har rätt till information och ifrågasätter också landstingets tidsgräns.

– Vi tycker att tre veckor hade varit rimligare än tio dagar. Oftast brukar det ta sju dagar för beslut om obduktion. Och om balsame-ringen sker efter tio dagar, så finns det väldigt litet spelrum för byråer-na att hämta de avlidna för att undvika balsamering, säger Ulf Lerneus, förbundsdirektör vid Sveriges begravningsbyråers förbund, SBF.

Han pekar på att balsamering är ett Stockholmsfenomen och knappast förekommer i övriga landet. Vid sidan av den etiska aspekten spelar också ekonomin en stor roll, eftersom räkningen hamnar hos dödsboet.

– För många dödsbon är det inte obetydligt med de cirka 800 kronorna som läggs på. Många gånger innebär det att de måste avstå från något annat i samband med begravningen, säger Ulf Lerneus.

Begravningsbyråerna fick aldrig något svar på sitt brev från Stock-holms läns landsting.

Alan McCabes son Tim McCabe reagerar på kontrasten mellan Ingrids sista tid i livet, och den senare hanteringen av hennes kropp.

– På vårdhemmet under sista tiden var allt respektfullt. Sedan skär de bara upp kroppen, säger han.

Alan McCabe inser vad det kan betyda för andra om han får igenom sina krav.

– Om jag får rätt, så kan alla som lidit också kräva skadestånd. Om jag kan ge landstinget ekonomiska problem så gör jag gärna det, säger han.

På Stockholms läns landsting registrerades Alan McCabes begäran i går.

– Nu kommer våra jurister att titta på det och se hur vi ska agera, säger Birgitta Rosengren, tillförordnad enhetschef för ambulans- och medicinsk service i landstinget.

Själva ärendet är dock ingen nyhet för Stockholms läns landsting, efter att Alan McCabe och hans ombud har haft mycket kontakt och flera möten med hälso- och sjukvårdsförvaltningen. Birgitta Rosengren säger att hon inte kan gå in på det enskilda ärendet.

– Men rent allmänt anser vi att det är riktigt att göra så här, och vi följer Socialstyrelsens föreskrifter. Det är ett bra och pietetsfullt sätt att hantera avlidna på. Det garanterar också en bra arbetsmiljö för dem som arbetar i bårhusen.

Socialstyrelsens föreskrifter slår fast att balsamering får göras av sanitära skäl. Samtidigt ska anhöriga informeras, och om de motsätter sig ska ingreppet ske restriktivt.

Hur kommer det sig att anhöriga informeras i efterhand så att de inte ges möjlighet att påverka?

– Vi informerar anhöriga i den mån det är möjligt, säger Birgitta Rosengren.

Hon håller inte med om att balsameringen sker rutinmässigt.

– Den sker om kropparna förvaras längre tid än tio dagar i bårhuset.

I praktiken innebär det att ungefär hälften av alla avlidna balsameras, 5 979 av de totalt 12 500 som togs om hand av landstingets bårhus 2014. Totalt avled 16 630 personer i länet 2014.

– Ja, det handlar om att väldigt många inte hämtas i tid mellan dödsfallet och begravningen. Men det är också en ansvarig läkare på bårhuset som fattar beslut.

I inget annat av landets landsting är balsamering en utbredd metod att hantera döda.

– Jag vet inte varför det är så, men vi har valt att göra så här i Stockholms län.

Efter allt lidande hoppas nu Alan McCabe. När han, som är engelsman, gifte sig med Ingrid hade den svenske prästen en genomgång kring ritualerna. Alan McCabe kan inte hålla tillbaka tårarna när han berättar om symboliken kring vigsel-ringen som han fortfarande bär och som påminner om löftet.

– Ringen är ett vårdtecken – jag har lovat att vårda en människa, och nu har de skändat hennes kropp. Jag ska göra allt jag kan för att få upprättelse, säger han.

Anna Gustafsson anna.gustafsson@dn.se “

“ Fakta.

16 630 personer avled i Stockholms län 2014. Av dessa hamnade cirka 12 500 på något av Stockholms landstings bårhus och 5 979 balsamerades, vilket är 49 procent.

Centrum för rättvisa är en ideell organisation som arbetar för att värna enskildas fri- och rättigheter. Organisationen driver rättsprocesser där enskildas fri- och rättigheter kränkts.

Enligt begravningslagen måste den avlidne begravas eller kremeras inom en månad efter dödsfallet. I genomsnitt går det i Stockholms län 25 dagar mellan dödsfall och kremering/begravning, 19 dagar i hela landet. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ SL inför enhetstaxa med små prisändringar

Allt talar för att det blir enhetstaxa på alla vanliga SL-biljetter från årsskiftet. Trafikförvaltningen föreslår prishöjningar på korta resor med omkring 10 procent för att finansiera enhetstaxan.

En stor del av SL:s resenärer har åkt med enhetstaxa sedan det första SL-kortet kom för över 40 år sedan. Ändå har den politiska debatten om biljettpriserna nästan alltid fokuserat på hur många olika zoner SL-systemet ska ha för de som inte reser med månadskort eller andra periodbiljetter.

Nu finns det stor samstämmighet mellan de politiska partierna i landstinget om att enhetstaxa är att föredra framför att göra om zonsystemet. Det främsta skälet till omsvängningen är troligen att undersökningar visat att resenärerna ogillar zontaxorna och att ungefär hälften som reser över en zongräns betalar för lite för sin resa.

Det pågår en parlamentarisk utredning om SL:s biljettpriser och det första som kommer att genomföras är att enhetstaxa införs. Det kommer med all sannolikhet att ske från årsskiftet och beslutas i samband med att landstingsbudgeten för 2017 fastställs i sommar.

Då blir det också slutgiltigt klart vad de olika enhetsbiljetterna kommer att kosta. Trafikförvaltningen föreslår att priserna sätts omkring 10 procent högre än dagens priser för att åka inom en zon.

Priset för att åka en resa med reskassa blir 28 kronor, mot 25 kronor för en resa inom en zon i dag. Priset för den som köper en enkelbiljett

Så kan nya priset för resan till city bli

(SL-resa till helt pris, kronor)

Källa: SL Grafik: Simon Hallberg

skulle bli 40 kronor, mot 36 kronor för enkelbiljett inom en zon i dag. Den dyraste biljetten som köps direkt från konduktör skulle kosta 55 kronor, mot 50 kronor för en sådan biljett inom en zon i dag.

För biljetter till reducerat pris blir höjningen av de olika biljetterna också omkring 10 procent. Trafikförvaltningen vill också slopa det tillägg som den som i dag köper enkelbiljett i tunnelbanans och pendeltågens spärrar betalar.

För den som reser långt sänks priset rejält. För den som betalar fullt pris betyder det en sänkning med 22 kronor för en resa med reskassa, 32 kronor för en resa med enkelbiljett och med 45 kronor för en enkelresa för den som köper en biljett av en konduktör.

Trafikförvaltningen räknar med att de höjningar som föreslås ska stärka SL:s ekonomi med omkring 17 miljoner baserat på resandet under 2015.

Priset för månadskortet i framtiden utreds också, men där finns ännu inte några förslag.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

“ Möjliga risker. Trängsel?

Riskerna med att en enhetstaxa ska skapa bekymmer för SL bedömer trafikförvaltningen som små.
En stor risk är ett utbrett missnöje över en prishöjning med 10 procent för alla som reser korta sträckor.
En annan risk att taxeförändringen ska skapa total trängsel och kaos i trafiken.
Trafikförvaltningen bedömer de här scenarierna som osannolika. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Leif Zern: Vad är det Dostojevskij har som vi saknar?

Vad har Dostojevskij på de svenska scenerna att göra? Dostojevskij var ju inte dramatiker, och hade han varit det fruktar jag att hans pjäser – långa som Wagners hela ”Ringen” – skulle ha tvingat publiken att övernatta i bänkraderna på Mariinskijteatern i Sankt Petersburg.

Inte desto mindre kan Stockholmspubliken sedan i höstas se David Dencik som Furst Mysjkin i Mattias Anderssons bearbetning av ”Idioten” på Dramatens stora scen, samme Andersson som 2007 gjorde sensation med ”Brott och straff” på Backa teater i Göteborg.

Mer Dostojevskij i vår: ”Brott och straff” på Regionteatern Blekinge Kronoberg och ”Idioten” på Teater Giljotin i Stockholm. Eller för den som längtar till tysk teater: Frank Castorfs hett omdebatterade ”Bröderna Karamazov” på Volksbühne i Berlin.

Vad är det Dostojevskij har som vi saknar?

Svaret – ett av flera – finns i det förflutna. 1945. Kriget är slut. Alla gamla svar är förbrukade. Existentialismen intar Paris. Gérard Philipe, den franske idolen, spelar den gode furst Mysjkin på bio, samma roll som David Dencik ger liv åt på Dramaten. Samtidigt filmar Hampe Faustman ”Brott och straff” i en källare i Gamla stan.

Nobelpristagaren Albert Camus kan inte släppa tanken på Dostojevskij och återvänder till honom i sin sista pjäs, ”De besatta”.

I dag när cynismen har blivit det största partiet känner vi igen oss i den fråga som Dostojevskij och existentialisterna sökte svaret på: friheten.

Det personliga ansvaret. Storinkvisitorns obehagliga fråga i ”Bröderna Karamazov” – behöver de arma människorna i själva verket en kyrka, en auktoritär stat eller ingenjörskonsten i det svenska folkhemmet för att inte missbruka friheten?

IS, Putin, Europas stängda gränser?

Det är knappast en slump att en grupp skådespelare på Göteborgs stadsteater gör en föreställning om existentialismen och går till premiär trots att projektet enligt deras egen uppfattning är ofullbordat (se Mikael Löfgrens recension, DN 31/1).

Antag att den svenska teatern med sina politiskt korrekta svar på alla bekymrade frågor har nått vägs ände. Klass, genus, identitet och liknande begrepp är säkert användbara på kulturpolitikens område. I konsten är de däremot enastående trubbiga, alltför generella för att möta de speciella behov som länge varit undanskuffade: religiösa, moraliska, filosofiska …

Dostojevskij, en ortodox och ärkekonservativ 1800-talsförfattare, har naturligtvis inte svaren på samtliga dessa frågor, men jag vill gärna tro att han är här för att påminna om dem. En ny början.

Leif Zern teater@dn.se 2

Dostojevskij i vår.

Mattias Anderssons iscensättning av ”Idioten” spelas på Dramaten till och med den 9 april.
Monologen ”Idioten” med Zardasht Rad har premiär på Giljotin den 27 februari.
Emma Broströms dramatisering av ”Brott och straff” har premiär på Regionteatern Blekinge/Kronoberg den 5 mars. Regi: Olle Törnqvist. “

DN TORSDAG 18 FEBRUARI 2016

“ Bossarna och visionerna. Som vi vill ha det

De har just lagt det första året på sina respektive chefsposter bakom sig. Nu är det upp till bevis för Stadsteaterns Anna Takanen och Dramatens Eirik Stubø. Vad driver hövdingarna på huvudstadens viktigaste teaterinstitutioner och hur ska de göra för att nå fler? Text: Matilda Gustavsson

Fredagen den 29 januari är jag på väg mot Kulturhuset Stadsteatern. Tar tunnelbanan och går upp mot Sergels torg, och varje gång jag kliver ut på de svarta och vita trianglarna ser jag *bilden* av Plattan – gamla barndomsklipp som synts i olika Aktuellt-inslag.

En gång i tonåren åkte jag själv till huvudstaden med en stor konstnärlig vision om att fotografera torget med lång slutartid, som gjorde att de rika stockholmarna som stressade kors och tvärs över rutorna blev streck. Duvorna var ett suddigt moln. Medan de som sjöng om Jesus eller var barfota mitt i vintern framträdde tyd-ligare, med ansikten.

Jag tyckte att bilderna sa något mycket starkt och viktigt om Sverige, om samtiden, och storstaden, och klasskillnaderna. Men bara några år senare kändes de som största klyschan någonsin.

Sergels torg är en övertydlig symbol för Samhället och har varit det i decennier. Paradoxalt nog trygg och oföränderlig; trots att folket byts ut dygnet runt och att de grupper som förknippas mest med utsatthet

och hot varierar: Kenta och Stoffe och narkomaner och psyksjuka – och ensamkommande. Den här fredagen har nyheterna i flera veckor uppmärksammat pojkar från Afghanistan och Nordafrika som kommit utan sina föräldrar och lever på gatan.

Över Plattan reser sig en enorm glasfasad. Under sex månader korsade Eirik Stubø -Sergels torg nästan dagligen på väg till det folkligt profilerade Kulturhuset och sitt jobb som chef på Stadsteatern. Tills han plötsligt slutade för att i stället ta över Dramaten, den stora konkurrenten med sin betydligt mer skulpterade historia.

Skiftet väckte starka reaktioner men många ansåg också att Eirik Stubø, med sin chefserfarenhet från Norges nationalscen, sin internationella ryktbarhet och stora kärlek till klassikerna, passade bättre på Dramaten. Och att Stadsteatern fick en given ny ledare i Anna Takanen som under sina åtta framgångsrika chefsår på Göteborgs stadsteater revolutionerade jämställd-heten och satsade stort på nyskriven dramatik.

Senare den här fredagen ska de båda makthavarna – vars scheman tycks vara huggna i sten – mötas i Kungsträdgården för en gemensam fotografering. Men först träffar jag dem i deras olika arbetsrum.

Vid ett första intryck spelar de sina offentliga roller utsökt.

Anna Takanens kontor är både rymligt och fullt av mappar och böcker. Hon lägger omedel-bart fram en rapport om skillnaderna i levnadsstandard mellan olika delar av Stockholm: pekar på siffror som visar hur vi dör olika tidigt.

– Den här har du läst, va? Då måste du beställa den. Detta är grunden om man ska syssla med kultur i Stockholm.

Hur formar sådana här rapporter din vision för Stadsteatern?

– Den ger mig insikten om att man inte kan prata om Stockholm som en berättelse. Att hela staden aldrig kan representeras men att vi måste försöka. Snart drar vi bland annat i gång ”Stockholm berättar”: skådespelare, journalister och dramatiker arbetar tillsammans för att hitta stockholmarnas egna livshistorier och ordna berättarkvällar. I New York är storytelling den nya standupen, säger Anna Takanen.

I det vita marmorhuset vid Nybroplan visar Eirik Stubø vägen uppför de många trapporna. Innan jag ens hunnit fråga om det drastiska bytet av arbetsplats pekar han på dörren som leder in till kontoret. En skylt.

– Ser du vad det står? ”Teaterchefen”. Teaterchef-EN – i bestämd form! säger han i en ton som senare kommer få mig att pausa inspelningen och lyssna om. Den rymmer varken maktuppvisning eller ironi, utan låter bara glad: oförställt glad.

I det stora avskalade rummet går golvet och möblerna i ek. Undantaget är en platt tv-skärm där han i realtid kan följa repetitionerna som pågår i huset. Zappa mellan de olika föreställningarna. Stänga av dem.

Många blev väldigt upprörda när du övergav din ensemble på Stadsteatern. Marie Göranzon grät “över omoralen”.

– Det var såklart ett svårt beslut. Men för mig var det här ett helt annat jobb, en annan roll. På Stadsteatern hade jag en chef över mig och

mindre möjlighet att påverka. Medan jag här har en större konstnärlig frihet. Och för mig var det viktigast, säger Eirik Stubø.

Sergels torg.
Att tacka ja till rollen som teater- och scenkonstchef på Kulturhuset Stadsteatern kändes som att komma hem, säger Anna Takanen. Under 90-talet var hon en del av Unga Klaras ensemble, ledd av Suzanne Osten, och regisserade även flera hyllade föreställningar.

– Nu när jag kom tillbaka var det exakt samma sak som strålade emot mig. Jag älskar att vi ligger i hjärtat av Stockholm och att kulturen tar så stor plats. Genomströmningen här gör oss till en väldigt samtida och politisk kraft, säger Takanen som ofta efterträtt män – och ibland fotats tillsammans med dem i tidningen.

– Mer än en gång har jag varit med om att de väljer en bild där jag tittar på honom. Han tittar in i kameran. Om man inte aktivt är medveten så agerar man utifrån den norm man känner. Så är det också på teaterscenerna. Man måste hela tiden bilda sig. Jag har fem dramaturger som ständigt diskuterar vilken blick vi läser med, säger hon och hänvisar blixtsnabbt till Kultur-departementets rapport ”Plats på scen”.

– I den sa teaterchefer att jämställdhet och konstnärlighet inte har med varandra att göra. ”Konsten ska vara fri”. Hur kan man som -modern människa inte se att de hänger ihop? Intersektionalitet handlar om att försvara människan i sin mest komplexa form, ur det kommer frihet, säger Anna Takanen.

Hon är känd för sina satsningar på nyskrivna pjäser och samarbetade tidigt med namn som Mattias Andersson och Mirja Unge. I år har hon beställt manus från 25 svenska dramatiker. Att ta in nya röster är avgörande för att göra teatern mer explosiv och jämställd, säger hon.

Tycker du att man kan tala om en ny, tydlig dramatikergeneration?
– Ja, verkligen. Just nu växer en spännande politisk teater fram – igen. Som ofta handlar om identitet och använder poesin. Den nya generationen har tagit fasta på språket som vapen i det politiska. Och de lämnar mamma-pappa-barn-temat och kammarspelen. I stället för att krossa livslögner inom familjen gestaltas den ensamma människan i den akuta politiska situation vi befinner oss i.

– Alla vi som jobbar i det här huset har som uppdrag att fånga upp samtidsfrågorna. Att ständigt avläsa vad vi ska prata om.

Finns det en risk att man lyssnar för mycket på samtiden?
– Nej. Om du vet var du står och vad du söker som skribent eller konstnär kan du aldrig lyssna för mycket.

– Vårt uppdrag är att ligga nära samtiden – och att samtidigt göra egna konstnärliga val. Vi är utmanare i folkets tjänst. ”April i Anhörigsverige” som vi spelar just nu är ett bra exempel på en pjäs som är djupt angelägen inte bara till sitt ämne utan också som scenkonsthändelse.

Hur är din relation till klassiker?
– Samtiden måste inte vara lika med nyskrivet. Man kan närma sig ett

klassiskt verk på ett sätt som gör det angelägen och överraskande för vår tid, säger Anna Takanen.

Nybroplan.
Solen har gått ned. Utanför Eirik Stubøs kontorsfönster på sjunde våningen ser man ut över hus och trafikleder; små båtar på vattnet, en glimmande mast och tusen andra ljuspunkter som ser ut att hänga ihop när det blir mörkt.

Finns det något du kan sakna med ditt gamla arbetsrum?
– Att där fanns en öppenhet mot människor i rörelse. Att den här byggnaden mer liknar ett museum eller ett monument präglar ens egen och andras uppfattning om vad som pågår på teatern. Jag upplever den sortens förväntningar som något kreativt att studsa emot, säger Eirik Stubø, som är särskilt nöjd med att presentera farsen ”Rampfeber” i regi av Alexander Mørk-Eidem.

– Fars är existentiell humor, och utan nåd. En tråkig fars är ingenting, säger Eirik Stubø och pekar ut hörnet där hans företrädare Marie-Louise Ekman hade ett uppstoppat lamadjur.

Du beskrivs som mer traditionell.
– Tja, kanske på pappret. Men vad är en traditionell människa?

Du är känd för att sätta upp klassiker.
– Teatern är antimodern till sitt väsen; en levande publik som tar del av historier som ofta ligger långt tillbaka i tiden. Även Sofokles sysslade med myter. Mycket av glädjen med teatern är att man anar sig själv nu i ljuset av någonting annat. Något främmande, säger han och talar hänfört om sitt regissörsinhopp på ”Och ge oss skuggorna”, Lars Noréns metapjäs från 1991 om Eugene O’Neills ”Lång dags färd mot natt”.

– Vi lyckades hitta en ljudinspelning från urpremiären av ”Lång dags färd”, år 1956 på Dramaten. Vi satt där och lyssnade på sorlet. Replikerna som bärs av röster från skådespelare som är döda sedan länge. Att avfärda klassisk dramatik som dammig är lättvindigt. Jag har alltid haft en tro på att man kan göra teater på, säg, åtta tusen olika sätt och att jag känner till kanske tre fyra. Att det finns så mycket okänt är drivkraften. Att hitta ännu ett nytt sätt, en förenkling, säger Eirik Stubø.

Har du en starkare vilja att förnya klassikerna än att syssla med det nyskrivna?
– Skillnaden mellan klassiskt och nyskrivet – rent formmässigt – blir allt mindre för mig. Impulserna jag får av att jobba med urpremiärer tar jag med mig till klassikerna, medan jag ser att det nyskrivna bygger vidare på traditionen. Teater är här och nu: därför spelar det ingen roll om texten är författad för tusen år sedan eller i förra veckan.

Tycker du att man kan tala om en ny, tydlig dramatikergeneration?
– Det finns begåvade människor som skriver, men mitt intryck är att vi saknar en tydlig generation. När jag började som chef för 16 år sedan hade vi en explosion av röster – som Sarah Kane och Mark Ravenhill – som fick inflytande internationellt. Vi befinner oss i mer av en mellanperiod nu.

Vad tror du det beror på?
– Det där går alltid i vågor. En stor del av vårt ansvar just nu är att ta initiativet till och beställa ny dramatik. Fosse blev dramatiker först efter mycket tjat. Man måste aktivt söka upp roman-författare och poeter som aldrig skrivit för teatern, och se om det händer något. Jag kommer att arbeta så framöver, säger Eirik Stubø.

Du har sagt att för dig har teatern ”aldrig varit ett politiskt projekt” utan mer ”ett existens-filosofiskt projekt”.
– Ja. Visserligen finns inget som inte är politik. Men jag har en estetik där, som handlar om vad jag tycker är meningsfullt: teater som har mycket gemensamt med litteraturen och låter mig vara medskapande.

– Om man till exempel ska skildra Hedda Gabler som, i grund och botten, handlar om en kvinna som tar sitt liv; då kan man välja att gestalta det politiskt, och berätta om det samhälle som pressade kvinnan till handlingen. Eller så ser man att skeendet inte fullt ut är reducerbart till en sociologisk, psykologisk eller politisk förklaring. Utan att det finns ett mysterium. I detta har jag formats mycket av att arbeta med Fosse.

Fosse är katolik. Tror du på Gud?
– Jag tror att människan är obegriplig: att den rationella förklaringen av vilka vi är tar slut vid en viss punkt och att det finns något annat där. Det kvalificerar kanske inte till en religion men det är en tro. Som kommer ur arbetet med konst.

Den politiska teatern är en stor trend i dag. Är det något du kommer röra dig ifrån?
– Jag tror att min teatersyn kan stå i konflikt med en *viss form* apolitisk teater, som ska berätta hur allt ligger till. Men jag är chef för en teater som har i uppdrag att vara bred. Jag tycker som sagt mycket om att se en fars, och har glädje av sådant som formulerar en annan grundsyn på teater än den jag själv har. Men vi läser och samtalar mycket om manus här. Och om jag tycker att man låser sig vid en viss blick så säger jag till.

Sergels torg.
Anna Takanens pappa var ett finskt krigsbarn med lapp om halsen. Hon avslutade sitt chefskap i Göteborg med att sätta upp den rosade föreställningen ”Fosterlandet” av Lucas Svensson, inspirerad av hennes egen familjehistoria. Själv växte hon upp på en bondgård utanför Falkenberg.

– Det har lärt mig att kavla upp armarna och stå kvar när det blåser. Att inte vara rädd för det smärtsamma: allt förändras, och det är poängen med livet, och teatern.

Upplever du att du gjort en klassresa?
– Nej. En kulturresa. Att jag inte kommer från en kulturell bakgrund har gjort mig väldigt fokuserad på att se till att leva min dröm.

Hur ser du på konstnärsmyten och begreppet geni?
– Det är en till stor del en feministisk fråga för mig. Under uppväxten, då man skapade sina referenser, så fanns inte meningen ”*hon* var ett geni”. Som chef läser jag alltid recensioner och slås av att man fortfarande beskriver manliga skådespelares rolltolkningar med så starka ord och en sådan innerlighet. Kvinnor har oftare en funktion. De är bra och duktiga, säger Anna Takanen.

– Samtidigt är det viktigt att konstnären uppvärderas, men kanske på ett nytt sätt. I myten finns fortfarande en bild av människor som dricker rödvin och tänker, medan de flesta teaterarbetare jag känner jobbar dygnet runt, sitter på tåget och skriver repliker. De är som andens elitidrottare. Och ofta satsar man allt utan att nå riktigt ända fram. Men ger sig ändå på det igen, säger Takanen.

Spelar konflikten en större roll på teatern än på andra arbetsplatser?
– Teater kräver sårbarhet och stora känslomässiga förvandlingar, så det är konstigt att inte fler uppsättningar havererar. Vi har haft personer från näringslivet som varit här för att studera hur vi klarar så stora processer. 50, 60 personer – som håller deadline.

I Stadsteaterns självbild har ett kollektivt arbetssätt varit viktigt. I deras historia finns en fascinerande berättelse om ett hus som inte blev. Under den politiska 68-eran ville Stockholms finansborgarråd ge dem ett påkostat bygge vid Slussen – ritat av en stjärnarkitekt. Men ensemblen protesterade mot att behöva lämna sina källarlokaler för något så vräkigt och självbelåtet och lyckades stoppa projektet. Om Dramaten levde på sina stora stjärnor, så skapades Stadsteatern gemensamt: av en trogen ensemble.

I dag har Stadsteatern en större genomströmning av aktörer än Dramaten. Många är frilans. Kan du se någon nackdel med att skapa konst under så osäkra villkor?
– Det är främst 40-talisterna som har reagerat och tyckt synd om de unga. Medan de yngre aldrig ens har föreställt sig en anställning. Det är inte ovanligt att de tackar nej. De vill vara fria. Och flera är mångsysslare. Att bara ha *en* yrkesroll hör också till den äldre generationen. Vi håller på med konst, i en modern tid. Se på Silicon Valley, där har man gjort undersökningar om det faktum att specialiteterna går emellan alla företagen – och det har varit ett framgångskoncept, säger Anna Takanen.

Ökad rörlighet är en tendens; åtminstone för de kända namnen.

Anna Takanens mentor Suzanne Osten gästar i höst för första gången Nybroplan med ”Fallen ur tiden”. Och Alexander Mørk-Eidem, de senaste åren mest uppmärksammade regissör på Stadsteatern, är aktuell på Dramaten redan i vår.

– Det här är inte en konflikt. Att allt fler rör på sig är konstnärligt positivt, säger Anna Takanen.

Och nu sätter före detta Dramatenchefen Staffan Valdemar Holm upp Schillers ”Kärlek och politik” hos er.
– Det uppstår kreativitet när hans sätt att regissera möter vår ensemble. Staffan kommer med sitt sätt att bygga karaktärer som har en stor återhållen frustration i kroppen. Med en tradition som bottnar i språket. Och så får han möta våra skådespelare som står i en något mer publik tradition – och som får möjlighet att bli ännu mer av ekvilibrister.

Under Benny Fredrikssons ledning har Stads-teatern kritiserats för förflackning. Dramatikern och teaterchefen Martina Montelius liknade i en Expressentext huset vid en Finlandsfärja.

– Och det är ett otroligt raljant sätt att se på mångfald i repertoaren. Finlandsfärjan är dessutom en fruktansvärt dålig bild. Vad jag minns såg alla hytter likadana ut: man drog lite på spelmaskinerna och käkade sin räkmacka. Det var inte direkt som att man kunde gå från ”Kärlek och politik” till det nyskrivna alzheimerdramat ”Pappan” av Florian Zeller.

– Jag förvånas över att insatta människor fortfarande talar om teater som om det var *en* genre, medan man aldrig skulle få för sig att jämföra punk och klassiskt. Min uppgift som chef här är att möjliggöra andras konstnärskap och ge de olika rummen ultimata förutsättningar.

Nybroplan.
Eirik Stubø är uppvuxen i den lilla norska staden Narvik. Pappan var jazzgitarrist och mamman lärare.

– Jag hade en vanlig uppväxt. Tidstypisk. Med tillgång till kultur. Särskilt musik. Men jag ville göra något eget, och inte vara någons son. Och så upptäckte jag Bergman, Kurosawa, Tarkovskij. Sådant man ser i filmklubbar. Men jag känner ett obehag inför frågor om barndomen, även inför mig själv. Och det handlar om min roll som regissör. Om man går till botten med varför man är som man är kan man förlora det som gör att man håller på. Att man måste förstå något – utan att veta varför – är en motor i många skapande människor arbete.

Hur ser du på att var och varannan konstnär och Dramatenskådis i dag talar ut om sina livsberättelser i olika tv-program?

– Jag vill inte tala för andra men jag tror att en konstnärs ingång måste vara personlig. Och att det inte har något att göra med att formulera en självbiografi.

Vad har du för relation till konstnärsmyten och begrepp som geni?
– Jag brukar inte använda ordet geni, även om det är en realitet att två personer kan kliva upp på en scen – lika pålästa och förberedda – och ändå är det bara en av dem som du inte kan slita blicken ifrån. Om vi kallar det för utstrålning eller begåvning spelar inte någon större roll – för det finns där ändå. Däremot brukar romantisering inte vara till hjälp för konsten.

Spelar konflikten en större roll på teatern än på andra arbetsplatser?
– Ja. För det första som en del av hantverket; varje scen kräver karaktärer med olika viljor. Men också i själva processen. I en uppsättning finns alltid stunder då man faktiskt tror att man ska dö. Ofta är konflikterna produktiva och kreativa, men ibland så tar de över.

Spelade konflikter in i att ”Hamlet”, som skulle rivstarta Shakespearejubileet tidigare i år, ställdes in?
– Uppsättningen var präglad av spänningar och konflikter, men orsaken var att regissören blev sjuk och fick kliva av. Då måste man tänka praktiskt och konstnärligt. Uppsättningen hade ännu inte hunnit hitta sin form; ska någon annan ta det vidare och göra en utvattnad föreställning? Nej, då tar vi ned den. Men vi har sparat kostymerna.

Det var en feministisk läsning av ”Hamlet”. Spelade det in i konflikterna och att den inte hittade sin form?
– Absolut inte.

Dramaten har stått med båda fötterna i en manlig vit tradition. Hur ser du på det?
– En nationalscen ska vara en vital del av sin tid – och då ska den återspegla alla oss som lever i den. Och där tycker jag att det viktigaste området är skådespelarna – vilka som syns i olika roller.

Men representation handlar väl också om vilka manus och berättelser som kommer fram?
– Ja. Sådant får vi jobba med från föreställning till föreställning. I Sverige har man kommit längre i debatten om mångfaldsfrågor än i Norge, vilket jag ser som otroligt positivt. Så länge man inte tolkar representation som att bara en viss grupp kan säga något om ett ämne. Sådana tankar är teaterfientliga, säger Eirik Stubø.

– Samtidigt är Stockholms innerstad skrämmande homogen. Jag har ofta jobbat utomlands och varje gång jag mellanlandat här slår det mig att alla ser likadana ut. Vita. Det är en rent fysisk upplevelse innan man vänjer sig, som att gå omkring i en annan tid. I en regressiv dröm.

Vad vittnar det glappet mellan samtalet och verkligheten om?
– Ett klassamhälle, i grunden. Och att det är dramatiskt mycket dyrare att bo i vissa delar av Stockholm. Men jag har inga enkla svar, jag har bara observerat det här, säger Eirik Stubø.

Kungsträdgården.
Anna Takanen och Eirik Stubø möts på halva vägen för en hastig fotografering. De kramar varandra. Han berömmer uppsättningen av ”En handelsresandes död”. Säger att det var en sabla fin pjäs.

Medan jag förgäves försöker få i gång en liten duell.

– Jag tycker att konkurrens låter så business. När vi sysslar med konst, säger Anna Takanen.

– Vad vi båda vill är att Stockholm ska ha en stark ställning som teaterhuvudstad, säger Eirik Stubø.

– Det finns starka krafter i samhället som inte vill ha kultur. Det är gentemot dem vi måste höja upp konstens roll. Det är inte teatrarna som präglas av de stora motsättningarna, säger Anna Takanen innan en pressperson avbryter och jag går tillbaka över Sergels torg.

Under taket står några pojkar tätt tillsammans, böjda över en skärm. Tiggare fryser medan folk som ska ta helg rör sig kors och tvärs över de svarta och vita plattorna.

Den där övertydliga symbolen för Samhället.

Senare den fredagsnatten samlas en stor grupp män med det verkliga målet att med våld ge sig på personer med ”utländskt utseende”. Vandrar via Drottninggatan och rusar nerför stentrappan ut på Sergels torg och i samma riktning.

Matilda Gustavsson matilda.gustavsson@dn.se “

“ Anna Takanen.
Ålder: 47 år.
Född: Kungsbacka, familjen flyttade till Falkenberg när hon var sju.
Bakgrund: Skådespelare på bland annat Unga Klara. Regissör. Konstnärlig ledare för Göteborgs stadsteater 2006–2014.
Aktuell som: Teaterchef på Kulturhuset Stadsteatern sedan mars 2015.

Eirik Stubø.
Ålder: 50 år.
Född: Narvik, Norge.
Bakgrund: Regissör, debuterade 1994. Därefter teaterchef på norska Rogaland teater och Nationaltheatret. Teaterchef på Kulturhuset Stadsteatern 2013–2014.
Aktuell som: Teaterchef på Dramaten sedan 2015.
Vad kan de om varandras teatrar?

7 frågor till Eirik Stubø

1 Innan Stadsteatern 1983 flyttade till sina nuvarande lokaler vid Sergels torg huserade den i en helt annan del av staden. Var då?
Eiriks svar: Där Dansens hus ligger nu, Norra Bantorget.
Rätt svar: I Folkets hus vid Norra Bantorget.

2 Med vilken föreställning invigdes Stadsteatern 1960?
Eiriks svar: Vet inte.
Rätt svar: ”Fårakällan” av Lope de Vega.

3 Anna Takanen är Stockholms stadsteaters andra kvinnliga chef sedan starten 1960. Även den första kvinnliga teaterchefen hade finsk-svensk bakgrund. Vad hette hon?
Eiriks svar: Vivica Bandler.
Rätt svar: Vivica Bandler.

4 En av många legendariska föreställningar på Stads-teatern genom åren är Brechts ”Den goda människan i Sezuan” från 1967 som rimmade väl både med tidserans radikala strömningar och Stadsteaterns gamla rykte som vänsterfäste. Vem spelade dubbelrollen som Shen Te/Shui Ta?
Eiriks svar: Lena Granhagen.
Rätt svar: Lena Granhagen.

5 Regissören Alexander Mørk-Eidem har under 2000-talet tagit Stockholmspubliken med storm med föreställningar som ”Tre systrar”, ”Djungelboken”, ”En midsommarnattsdröm” och ”En folkfiende”. Men vilken var den första föreställning som han gjorde på Stads-teatern?
Eiriks svar: ”Idioten”.
Rätt svar: ”Idioten”, 2003.

6 Från 1975 till till 2010 hörde Unga Klara till Stockholms stadsteater. Den förra konstnärliga ledaren Suzanne Osten har där gjort flera historiska föreställningar, bland annat ”Hitlers barndom”, ”I lusthuset” och ”Det allra viktigaste”. 1999 gjorde hon den monumentala ”Besvärliga människor”. Vad hette dramatikern som skrev pjäsen utifrån skådespelarnas improvisationer?
Eiriks svar: Jag tror att det var Nils Gredeby.
Rätt svar: Nils Gredeby

7 2007 lämnade Mikael Persbrandt Dramaten med buller och bång, två år senare dök han upp på Stads-teatern i en iscensättning av Thommy Berggren. Vilken pjäs och vilken roll?
Eiriks svar: Estragon i ”I väntan på Godot”.
Rätt svar: Vladimir i ”I väntan på Godot”.
Vad kan de om varandras teatrar?

7 frågor till Anna Takanen

1 Kungliga Dramatiska Teatern grundades av Gustaf III i syfte att skapa en scen för svenskspråkig taldramatik. Vilket år skedde detta?
Annas svar: 1700-talet! Men när? Nu vill jag smyga till mobilen. Men det är senare halvan. Är jag på rätt spår? Okej, 1760-någonting.
Rätt svar: 1788.

2 Dramatens restaurang Frippes är döpt efter en legendarisk skådespelare som var hejdlöst populär i slutet av 1800-talet. Frippe var hans smeknamn, men vad hette han egentligen?
Annas svar: Det vet jag inte.

Rätt svar: Gustaf Fredrikson.

3 Dramatens första kvinnliga regissör debuterade 1948 med Jean Genets ”Jungfruleken”. Vad hette hon?
Annas svar: Mimi Pollak! Verkligt betydelsefull som konstnär – och för feminismen. Tänk så många år som gått utan att det spelades kvinnor där.
Rätt svar: Mimi Pollak.

4 1984 återvände Ingmar Bergman till Dramaten som regissör efter att ha tillbringat flera år i Tyskland efter anklagelser om skattebrott. Vilken Shakespeareföreställning var det som han satte upp?
Annas svar: ”Muntra fruarna”? ”En vintersaga”? Eirik kommer ju ha försprång för att han har varit chef här också.
Rätt svar: ”Kung Lear”.

5 En av Dramatens primadonnor har delvis gått i samma hjulspår som du. Hon har spelat ”Den goda människan i Sezuan” 1998, pjäsen du regisserade på Göteborgs stadsteater 2006, och Linda i ”En handelsresandes död” 2010 en roll du just spelade på Göteborgs och Stockholms stadsteatrar. Vad heter skådespelaren?
Annas svar: Lena Endre.
Rätt svar: Lena Endre.

6 2010 gick stormvågorna höga kring uppsättningen ”Darwins kapten” där Börje Ahlstedt spelade huvudrollen. Flera skådespelare hoppade av, liksom regissören och spelperioden blev kort. Vem var det som hade skrivit pjäsen?
Annas svar: Nej, det ringer ingen klocka.
Rätt svar: Henning Mankell.

7 Dramaten har haft tre kvinnliga teaterchefer. Vad heter de?
Annas svar: Ingrid Dahlberg. Marie-Louise Ekman … Har de haft en tredje?
Rätt svar: Pauline Brunius, Ingrid Dahlberg och Marie-Louise Ekman.

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Gör upp med genikulten

Vad utmärker ett framgångsrikt forskningsuniversitet? I december 2013 gick en sammanslutning av europeiska toppuniversitet ihop med lärosäten i USA, Austra-lien och Kina för att slå fast tio viktiga kännetecken.

Den första punkten i det så kallade Hefeiuttalandet går att sammanfatta ungefär så här: Sakkunnig, oberoende och kolle-gial (*peer*) kontroll. Lojalitet till idén om transparens och meritokrati.

Det låter lika ädelt som abstrakt, men att förstå den konkreta innebörden och värdet av principerna är inte särskilt svårt när de verkligen försummas.

Efter haveriet i samband med KI-kirurgen Paolo Macchiarinis dödliga experiment på människor måste ansvariga inom vården och akademin ställas till svars. Det måste bli regeringen som städar upp.

Mycket av fakta ligger redan på bordet, men ansvarig minister Helene Hellmark Knutsson (S) behöver se till att alla frågor efter skandalen får fullständiga svar och att övertrampen aldrig upprepas. Hittills har hon frånsvurit sig ansvar.

Även om man samtidigt ska vara försiktig med att dra snabba slutsatser om systemfel på Karolinska och andra lärosäten, motiverar Macchiariniaffären också en besiktning av svensk forskningspolitik i stort.

Nobelpristagaren Arvid Carlsson och hans kollegor Elias Eriks-son och Kristoffer Hellstrand ställer flera brännande frågor på torsdagens DN Debatt. Kritiken mot Lars Leijonborg är inte ny, flera av reformerna under hans tid som utbildningsminister och högskole-minister möttes av mothugg.

Arvid Carlsson och de två andra professorerna går särskilt till angrepp mot Alliansens och Leijonborgs miljardsatsning på ”Strategiska forskningsområden”. Det nya systemet har enligt trion lett till att den normala kollegiala granskningen av olika forskningsprojekt sätts ur spel. Personer utan sakkunskap har godtyckligt delat ut stora medel.

Tävlan om de strategiska pengapåsarna har samtidigt radikalt höjt insatserna i olika forskningsprogram – till exempel stamcellsforsk-ningen på Karolinska institutet. Det har gått en osund prestige i dessa megaprojekt, hävdar artikelförfattarna. En traditionell, mer professio-nell process hade lett till andra satsningar.

En ytterligare faktor är rektorns makt, som stärktes i samband med Alliansens så kallade autonomireform. Det nya systemet lanserades under parollen ”Befria forskarna från politikens bojor”. Men många av Sveriges professorer vittnar om att de har fått en ny, ännu grymmare husbonde.

Sakkunniga har samtidigt fått mindre inflytande vid rekryteringar. Härom året visade också en uppsats från Uppsala universitet att den kollegiala styrningen och den akademiska friheten har urholkats vid de flesta av landets lärosäten, som ett resultat av reformerna.

En del av förklaringen till att KI:s ledning först tillät och sedan mörklade misslyckandet med Macchiarinis plaststrupar kan tillskrivas dåligt omdöme. Men ett system som så starkt präglas av idén om ”excellens”, som är hierarkiskt styrt och där läro-säten uppmuntras att spegla sig i enskilda forskares stjärnglans gör sig sårbart.

Det är också tydligt att principen om sakkunnig, oberoende och kollegial kontroll inte har fungerat i samband med och efter operatio-nerna. En belgisk forskare som varnade tidigt ignorerades, likaså de visselblåsande läkarna på Karolinska och den utomstående granskaren Bengt Gerdin.

Lars Leijonborg, som nu är styrelse-ordförande för KI, har kanske en dubbel skuld. Hans idéer om högskolestyrning har bidragit till att göra rektorn -enväldig, sannolikt också till att odla en genikult inom univer-sitetsvärlden.

Nobelpris låter sig inte kommenderas fram. Framgångsrika forskare hämtar inte inspiration ur en gudomlig källa av genialitet. Genombrott alstras på platser där duktiga akade-miker fostras, gnetar, misslyckas, kritiskt granskar varandras resultat och – ibland – gör viktiga uppt-äckter. Det är ett oglamo-röst system.

Att gå till botten med Macchiarini-skandalen borde innebära en genomlysning av tendenserna till toppstyrning och genikult inom akademin. Det är ytterligare skäl för regeringen, och de borgerliga partierna i riksdagen, att ta tjuren vid hornen. De borde börja med att tillsätta en haverikommission.

DN 19/2 2016 “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Den positiva känslans politik

Hillary Clinton, Jeb Bush, Marco Rubio och John Kasich kan inte möta vrede med pragmatism. De måste svara Sanders och Trump med en positiv känsla och närma sig väljarna som en god granne.

Kära Hillary, Jeb, Marco och John!

Ni kämpar allesammans mot en tornado. Hillary, för dig är tornadon Bernie Sanders. För er andra är det Donald Trump.

Ni kämpar mot kandidater som tänder högt flammande känslor. Deras respektive anhängare måste innerst inne veta att det finns något i grunden ogenomförbart hos den kandidat som de fäster så glödande förhoppningar vid. Trump har ingen politik alls och Sanders har föga chans att få igenom sin.

Men så långt tänker inte anhängarna. De känner sig sedda av Sanders och Trump. Äntligen säger någon vad de tycker. Äntligen är någon upprörd över det som upprör dem själva. Fenomenen Trump och Sanders utmärks av starka känslor som genererar energi, magiska föreställningar och lättrogenhet.

Det ni andra gör är att be väljarna att öppna ögon och öron. Alla fyra men särskilt du, Hillary, ber väljarna lugna sig och vara pragmatiska: Tänk efter vem som kan sköta presidentämbetet! Rösta på den som kan driva igenom lagstiftning!

Det fungerar inte. I debatterna låter Sanders verklighetens begränsningar fara all världens väg, så hans svar är alltid djärvare. Trump låter instinkten styra, inte något partiprogram, så hans svar är alltid färgstarkare.

Den bistra sanningen är att man inte kan besegra känslor med pragmatism. Människohjärtat är inte skapt på det viset. Det går inte att besegra indignation med blodlösa kalkyler. Om ni ska ha den minsta chans mot dessa hetsporrar måste ni gå upp i ett mer emotionellt tonläge. Min uppfattning är att ni ska föra fram kamratskapets urgamla ideal.

Många tycker sig vara offer för en naturkatastrof som långsamt närmar sig. Sanders och Trump försöker lägga skulden för den på Wall Street eller invandrarna. Men i verkligheten är det en naturkatastrof orsakad av strukturella krafter, globalisering, teknologisk utveckling, familjens upplösning, rasism.

En stor nation låter sig inte klyvas av en naturkatastrof. Den väljer inte ledare som sliter varandra i stycken. I stället väljer den ledare som Franklin Roosevelt och Dwight Eisenhower, ledare som utstrålar tryggt själv-förtroende och glädje och månar om grannsämjan.

När fred råder kommer välstånd och ett behagligt liv i första hand. Men se vad som händer med grannar när en av dem hotas eller tiderna är svåra. Då får sämjan en annan karaktär. Vänner blir vapenbröder.

Det var vad Roosevelt och Eisenhower åstadkom med sin typ av ledarskap. Med pratstunder vid brasan och roliga historier från golfbanan vårdade de sämjan också i mycket ansträngda och påfrestande skeden. Men de kunde också anlägga en ton av varmt sentiment som

drog människor till varandra och föränd-rade amerikanernas relationer till varandra.

Under deras presidentperioder växte solidariteten och USA blev än starkare. De odlade en djup känsla av samhörighet, ansvar och upp-offring. De framställde inte uppoffring som något plågsamt utan som vad man självklart gör för sina vänner.

Det vore roligt att se någon av er slå till mot Trumps och Sanders känslosamhet med ett djärvt psykologiskt lappkast, där ni lägger om kursen i riktning mot en Roosevelts eller en Eisen-howers glada beslutsamhet.

Låt Trump och Sanders gorma, förtala och docera. Svara med värme, självförtroende och optimism. Låt dem hålla långa, tjatiga tal utan att avbryta dem. Samtala, sätt er ner med väljarna, lyssna till dem.

Låt dem stå där arga och ensamma. Uppträd som en i ett lag, med era olika rådgivare och vänner som kommer upp på podiet vid möte efter möte.

Låt dem gå på om att alla våra problem kan lösas om andra människor uppoffrar sig, invandrarna eller den rikaste procenten. Mana till gemensamma uppoffringar. De rika kan betala mer i skatt men de rika, medelklassen och de fattiga kan alla engagera sig mer i samhällsfrågor.

Låt dem visa upp de kalla relationerna i näringslivet (Trump) eller staten (Sanders). Det ni ska göra är att framhäva de varma relationerna mellan grannar som hjälper varandra. Båda era motståndare rör sig i de opersonliga byråkratiernas rike, ni ska poängtera att den viktigaste uppgiften framför oss är att återställa samhörigheten, den grundläggan-de respekt som amerikaner har för varandra.

Låt dem predika pessimism. Betona i stället en varm nationa-lism – en fundamental tillit att Amerika inte befinner sig i utförsbacken, att det alltjämt är den nation som ligger bäst till för att dominera 2000-talet, att förtroende är en bättre väg-ledare än vrede eller fruktan.

Sanders och Trump använder känsloargument som med tiden blir stötande och tröttar ut väljarna. När jag såg Republikaner-nas debatt i South Carolina fick jag intrycket att väljarna inom kort har tröttnat på Trump.

Den kandidat som vågar förändra det emotionella tonläget i hela detta val kommer att vinna Vita huset och få möjlighet att på nytt knyta ihop trådarna i Amerikas samhällsväv.

David Brooks amerikansk journalist och författare.

Översättning: Margareta”

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

”Det ser ljust ut – om vi klarar etableringen av nyanlända”

“ Höjda anslag. De val vi gör i dag avgör Sveriges framtid. Det som krävs nu är en framgångsrik etablering av nyanlända. För detta behövs fler bostäder, kortade väntetider, vuxenutbildning och reformer på arbetsmarknaden. Och Arbetsförmedlingens anslag måste höjas, skriver Mikael Sjöberg, generaldirektör.

Det gångna året präglades av två motstridiga verklighetsbilder av Sverige. Den mörka bilden dominerades av samhällsoron orsakad av det rekordstora antalet asylsökande. I samhällsdebatten rådde rena undergångsstämningar: Klarar vi av en så hög inströmning? Är vi på väg mot en systemkollaps?

Mot slutet av året trädde en annan verklighetsbild fram med betydligt ljusare nyanser. Arbetsförmedlingens prognos för 2016–2017, som presenterades före jul, bokstavligt ångar av framtidstro och optimism – ekonomin går strålande och vi har en stark arbetsmarknad.

Sysselsättningen beräknas öka med 140 000 personer under 2016 och 2017, samtidigt minskar arbetslösheten från 7,5 till 6,6 procent år 2017.

Det finns ytterligare en viktig samhällsfråga som i hög grad kommer att påverka vår framtid, men som mer eller mindre var bortglömd under förra året: den demografiska verkligheten i Sverige.

Medellivslängden ökar stadigt och vi lever allt längre. En oerhörd framgång självklart men det har också sina konsekvenser. Vi blir allt färre i arbetsför ålder som måste försörja en växande andel äldre i befolkningen.

En möjlig väg för att hantera denna demografiska skevhet är att öka antalet arbetade timmar bland annat genom att höja pensionsåldern. Ett annat vägval stavas invandring. Befolkningen och arbetskraften liksom vår välfärd skulle krympa betydligt utan invandring. En bilaga till Långtidsutredningen menar att om sysselsättningsgraden för människor födda utanför Europa ökar med cirka sju procentenheter förbättras de samhällsekonomiska förutsättningarna kraftigt.

Frågan är hur vi ska få denna samhällsekvation med motstridiga variabler att gå ihop och smälta samman till en positiv utveckling?

Det krävs ingen avancerad analysförmåga för att komma fram till att Sverige inte kan klara av förra årets höga asylinvandring år efter år. Men redan i dag, utan en fortsatt hög asylinvandring, har vi ett svårt läge med tusentals nyanlända som står vid tröskeln till den svenska arbetsmarknaden med ett skriande behov av arbetskraft.

I den utgiftsprognos som vi i dag lämnar till regeringen räknar Arbetsförmedlingen med att vi under 2016 kommer att ta emot drygt 37 000 nya deltagare i det tvåårigа etableringsuppdraget, som förbereder nyanländas väg in på arbetsmarknaden. År 2017 och 2018 tillkommer drygt 53 000 respektive 59 000 nya deltagare i etableringsuppdraget. Antalet nya deltagare till etableringen har ökat stadigt under de senaste åren, år 2013 var det 18 000 personer.

En framgångsrik etablering av nyanlända är vad som krävs för att få pusselbitarna falla på plats. Men vi står inte inför en linjär ekvation med två variabler, den är betydligt mer komplex än så. En framgångsrik etablering förutsätter en rad koordinerade och kraftfulla samhällsinsatser.

1 För det första måste Migrationsverket ges de rätta förutsätt-ningarna för att korta handläggningstider i asylärenden. Vi vet av erfarenhet att långa väntetider är förlamande för individen och leder till passivitet som är svår att bryta.

2 För det andra behövs bostäder. Det räcker inte med att den asylsökande får uppehållstillstånd och därmed kan börja med sin etablering. Saknar man bostad blir tillvaron så pass skakig att motivationen för etableringen sjunker kraftigt. Också tillgång till lärare i svenska, hälso- och sjukvård samt socialtjänst är viktiga för en nystart i Sverige.

3 För det tredje behövs kraftfulla satsningar på vuxenutbildning för dem som saknar utbildning. Utan minst gymnasiekompetens är det svårt i dag att få ett stadigt fotfäste på den svenska arbetsmarknaden.

4 För det fjärde behövs det reformer på arbetsmarknaden. Jag tror inte att det finns en universallösning för att stimulera en framgångsrik etablering. Det krävs en rad mindre reformer som sammantaget kan ge effekt.

Arbetsförmedlingen som ansvarig myndighet har en central roll för etablering av nyanlända, men de förutsättningar som jag nämner ovan och som ligger utanför vår räckvidd har stor påverkan på våra möjligheter att lyckas.

De resurser som Arbetsförmedlingen tilldelas har självklart stor betydelse. Vårt förvaltningsanslag år 2011 var 56 000 kronor per deltagare per år. Förra året minskade anslaget till mindre än hälften, 21 000 kronor per deltagare, vilket innebär att en handläggare måste hantera mer än dubbelt så många nyanlända. I den utgiftsprognos som vi nu lämnar in förutsätter vi att anslaget ökar till 31 000 kronor per deltagare för att den nyanlända ska få det professionella stöd som hon behöver för sin etablering. Det totala förvaltningsanslaget för i år är 1,4 miljarder kronor och behöver öka till 2,4 miljarder nästa år och 3,1 miljar-der år 2018.

En av de viktigaste framgångsnycklarna för etableringsuppdraget handlar om vår förmåga att samverka. Det krävs att vi både breddar och stärker vår samverkan med såväl kommuner som med näringslivet. Att underteckna vällovliga intentioner i samverkansavtal på nationell nivå med olika företag är bra men inte tillräckligt. Dessa måste följas upp av en handfast samverkan där ute på det lokala planet. Därför satsar vi nu stort för att utveckla vår samverkansförmåga lokalt.

Våra kontakter med arbetsgivarna har stor betydelse. Vi skapar inte nya jobb och praktikplatser, det gör arbetsgivarna, inte minst småföretagen. För drygt ett år sedan inledde vi ett om-attande arbete för att förbättra kontakterna med arbetsgivarna. Det arbetet fortsätter att utvecklas och fördjupas i oförminskad takt.

Utbildnings- och yrkesbakgrunden för de nyanlända varierar. Men det finns en stor grupp med yrkeserfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden – allt från sjukvårdspersonal till elektriker. De snabbspår som regeringen initierade för att påskynda inträdet hittills har varit gynnsamma. Vi fortsätter självklart att utveckla snabbspåren

för bristyrken som är till för gagn både för de nyanlända med goda yrkeskunskaper och för de arbetsgivare som söker specialkompetens.

Sist men inte minst är det oerhört viktigt att vi oförtröttligt fortsätter att förnya Arbetsförmedlingen till att bli en av Sveriges effektivaste myndigheter. Ett långsiktigt förnyelsearbete är av central betydelse för vår förmåga att genomdriva en framgångsrik etablering av nyanlända.

Det är svårt att förutsäga framtiden. Det är många krafter som samspelar i ett komplext mönster och redan små variationer i krafternas styrka och interaktion ger skillnader i resultat. Men framtiden är inte ödesbestämd. Det finns alltid ett val. Vi har potentialen att utveckla ett Sverige som står sig starkt i fram-tiden, även om utmaningarna är stora. Jag är övertygad om att de val vi gör i dag för att etablera den stora gruppen nyanlända kommer att ha en stor betydelse för om berättelsen om vår tid ska skildras i ljusa eller i mörka färger.

Mikael Sjöberg, generaldirektör Arbetsförmedlingen “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

”Funktionellt låta Stockholm och Uppsala bilda gemensam region”

“ Ny Sverigekarta. Indelningskommittén verkar dessvärre vilja skapa län utifrån konstruerade administrativa gränser. Rimligare är att utgå från var vi bor och arbetar. Då är det Uppsala och Stockholms län som bör slås ihop, skriver Peter Egardt och Chris Heister.

Regeringen har nyligen tillsatt en statlig kommitté vars uppgift är att föreslå hur Sverige ska indelas i färre landsting eller regioner och färre länsstyrelser. Uppdraget är att rita en ny Sverigekarta där indelningen i län och landsting ska stämma överens.

För att en länsindelning ska uppfattas som relevant måste du som medborgare kunna identifiera dig med ditt län. Därför bör en förändring av länsindelningen utgå från två av de viktigaste beståndsdelarna i vår identitet: var vi bor och var vi arbetar. Det brukar kallas funktionella arbetsmarknadsregioner.

Dessvärre verkar det som att indelningskommittén, under ledning av Barbro Holmberg (S) och Kent Johansson (C), i stället vill skapa län utifrån konstruerade administrativa gränser.

Huvudstadsregionen med Stockholm och Uppsala som dynamiska noder är kanske det främsta exemplet på en funktionell arbetsmarknadsregion. Vi svarar tillsammans för mer än en tredjedel av Sveriges BNP och har en betydande styrka i de långt över hundra varu- och

tjänstemarknader som finns här. Dubbelt så många som i Göteborg och Malmö.

Drygt sextio procent av Life Science-verksamheten i Sverige finns här. Samarbetet mellan våra universitet är betydande, inklusive en av de största satsningarna i den förra forskningspropositionen på SciLifeLab.

Landstinget i Stockholm köper vård för över 200 miljoner kro-nor från Uppsala. Vår enda riktigt internationella flygplats ligger i mitten med goda förbindelser till såväl Uppsala som Stockholm. Kollektivtrafiken samordnas och SL trafikerar hela sträckan till Uppsala.

Handelskammaren såg redan för många år sedan hur huvud-tadsregionen integrerades mer och mer och slog samman verksamheten i de båda länen, vilket OECD då särskilt uppmärksammade och berömde i sin Territorial Review. Mer än 40 000 människor pendlar dagligen mellan våra län.

Uppräkningen skulle kunna fortsätta men vår slutsats är självklar: om Sveriges länsindelning ska justeras går det inte att bortse från huvudstadsregionen och dess betydelse för hela Sveriges tillväxt. Att skapa andra och nya administrativa gränser och hinder skulle skada tillväxtförutsättningarna och därutöver minska statens legitimitet.

Att indelningskommittén, som presenterar sitt förslag till regeringen den 9 mars, nu verkar ha hamnat på villovägar beror på att uppdraget är formulerat bak och fram. Barbro Holmberg (S) och Kent Johansson (C) ska presentera en karta men enligt direktivet ska de inte lägga några förslag av mer innehållslig karaktär: ”Kommittén ska inte föreslå några uppgiftsförändringar för länsstyrelserna eller landstingen.”

Linjalen har prövats förr för att göra geografiska indelningar och sällan eller aldrig med framgång. Det hade självfallet underlättat om man först definierat vad den enskilde medborgaren ska och bör bestämma själv och med det som utgångspunkt därefter klargjort vad det är som är kommunernas huvuduppgift och vad som är statens ansvar. Motsvarande tågordning gäller för de som skapar tillväxten – företagen.

Nu ökar förvirringen för var dag som går. Av direktiven framgår att sjukvården och dess organisation ska ha stor betydelse för indelningen. Då har man, enligt vår mening, tänkt bort hela den stora strukturomvandling som pågår inom sjukvården och lever kvar i en tankevärld som baseras på en sjukvård definierad i termer av sjukhus av betong och cement.

Men i verkligheten ser vi en ökad individualisering av vården där varje människa diagnostiseras som individ och inte som del av en grupp, en ökande omfattning av telemedicin, mer och mer koncentration av den riktigt högspecialiserade vården men också av nischade vårdinrättningar. Medborgarna accepterar inte längre köer för att få vård och behandling utan kräver med rätta att få hjälp så snabbt som möjligt och oberoende av geografin.

Att låta Sveriges administrativa indelning styras av hur dagens sjukhus ska få ett tillräckligt befolknings- och patientunderlag inom det egna närområdet är därför såväl feltänkt som oerhört förlegat. Detta bör i stället hanteras genom avtal mellan sjukvårdshuvudmännen, vilket kan ske och sker redan i dag.

Länsstyrelserna är i dag bryggan mellan medborgarna, kommu-nerna och staten i form av riksdag, regering och nationella myndigheter. Länsstyrelsen är den enda övergripande myndig-heten på regional nivå.

Länsstyrelserna ska se till att statliga beslut genomförs regionalt. Vi ska också tala om för staten på central nivå vad som behöver göras för att våra respektive län ska utvecklas på ett så positivt sätt som möjligt. Och vi har statens uppdrag att bidra till att denna utveckling kommer till stånd inom ramen för det som är statens ansvarsområde och att göra detta tillsammans med de organ som direkt eller indirekt har kommun- och landstingsinvånarnas uppdrag att företräda dem med uttaxerade kommunalskattemedel till hjälp.

Intressena sammanfaller ofta, men de behöver inte göra det. Staten har ett vidare och mer övergripande ansvar än en enskild kommun eller kommungruppering. Det är just det som är grunden för den enhetsstat som vår svenska konstitution vilar på.

Vi har i dag 21 län i Sverige. De skiljer sig åt vad gäller bland annat yta och antal invånare. Var tyngdpunkten i verksamheten ligger varierar. Norrlandslänen har inte riktigt samma förutsättningar, utmaningar och möjligheter som exempelvis Skåne.

Det är inte minst därför Sverige är indelat i olika län. Det är en del av poängen. Det innebär inte samtidigt att dagens indelning ska vara för alltid given. Vissa länsstyrelser kan vara för små för att klara alla uppgifter. Vissa kanske blir för stora och byråkratiska. Vissa uppgifter hanteras bara av vissa länsstyrelser. Miljöprövningsdelegationer finns bara i hälften av länen. Uppsala län svarar exempelvis även för Sörmland och Västmanland. Ett relativt stort antal län är emellertid viktigt att ha, oavsett den typen av rationaliseringar, för att säkerställa att bryggan och förtroendet mellan staten och medborgarna/företagen håller. Om ett län innefattar alltför många kommuner riskerar man att bryggan krackelerar.

Viktigast är att staten bygger vidare på och förstärker samarbetet i huvudstadsregionen. Bygg inte nya murar mellan Uppsala och Stockholm. Riv i stället de som fortfarande är kvar!

Idéer om att bilda storlän med oöverskådligt många kommuner och mycket små samordningsfördelar i en geografisk region med stora inbördes olikheter och ingen egen identitet måste avföras från dagordningen. Om nu staten anser det nödvändigt att slå ihop län ligger det enligt vår mening närmast till hands att slå samman Uppsala och Stockholms län.

Chris Heister, landshövding Stockholms län
Peter Egardt, landshövding Uppsala län

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Ny målgrupp för IS: Unga skolflickor

“ Göteborg. Antalet IS-resenärer från Göteborg har mattats väsentligt, men kommunens samordnare mot våldsbejakande extremism varnar för att terrororganisationen i allt högre grad vänder sig mot unga kvinnor via sociala medier. Terroristexperten Magnus Ranstorp tror att torsdagens dom mot en ung svenska i Österrike kan verka avskräckande.

Enligt Säpos senaste räkning har 299 personer rest från Sverige för att strida för IS de senaste tre åren. Göteborg står ut i statistiken med 120 resenärer, men Zan Jankovski, som är en av kommunens samordnare mot våldbejakande extremism, säger att det nu skett ett trendbrott.

– Det är en väsentlig avmattning. Sedan början av 2015 har vi inte haft någon som rest från Göteborg, säger han.

Minskningen sammanfaller med det intensifierade arbete som kommunen gjort kring problemet. Det var i mars i fjol som Jankovski och kollegan Haisam-A-Rahman formellt fick ett treårigt uppdrag. Samordnarna har koncentrerat sig på att informera det man kallar för första linjens professionella med-arbetare i frågan, lärare, fritidsledare och socialarbetare.

– De här personerna har i sin tur agerat och möjligtvis är det den kraftsamlingen som har gett effekt, säger Jankovski, som inte tycker att man bör dra för snabba slutsatser om det minskade resandet.

Han förklarar att arbetet mot den våldbejakande extremismen är komplicerat och föränderligt.

– Ibland känns det som att åka tåg och samtidigt lägga rälsen, säger han.

Jankovski varnar för att IS och liknande grupper söker andra vägar och målgrupper i försöken att radikalisera. Här ser man en upptrappning. Det är inte bara unga män som rekryteras.

– Det finns tecken på att allt fler unga tjejer attraheras av den här ideologin och på olika sätt blir uppvaktade och rekryterade. När det gäller kvinnor har vi märkt att sociala medier spelar en större roll och det kan vara för att kvinnor rör sig på dessa mötesplatser i högre utsträckning än i fysiska, säger Jankovski.

Han bedömer att IS propaganda-maskin är mycket skickligt utformad och säger att man i Göteborg sett exempel på hur terrororganisationen via sociala medier vänder sig direkt till grundskoleelever och ungdomar allt längre ned i åldrarna.

Av de 299 namnen på Säpos senaste lista tros 40 ha omkommit och 133 ha återvänt till Sverige. 13 nya namn har kommit till sedan årsskiftet och totalt finns 35 kvinnor på listan. Det var 2014 som Säpo noterade att även kvinnor från Sverige börjat resa för att ansluta sig till IS, men enligt pressekreteraren Fredrik Milder ser man inte någon ökning just när det gäller det kvinnliga resandet.

Magnus Ranstorp, expert på terrorism vid Försvarshögskolan, säger att det kan finnas flera skäl till att antalet IS-resenärer från Göteborg mattats av.

– Jag känner till den förbättrade bilden i Göteborg och det kan finnas flera anledningar till avmattningen, säger Ranstorp.

Ett är att det helt enkelt blivit svårare att ta sig till krigsområdena i Syrien och Irak. Samtidigt menar han att det finns ett mörkertal kring resandet och att man bör ta siffrorna med en nypa salt.

Ranstorp tror att domen mot den 17-åriga svenskan i Österrike på torsdagen kan ha en avskräckande effekt på framför allt unga kvinnor och tycker att den bör användas som motbild till den glamoriserade och romantiserade bilden av IS.

– Den här berättelsen visar vilka konsekvenserna blir om du reser ner till en grupp som är terrorstämplad, säger Ranstorp, och pekar på att många kvinnor som anslutit sig till IS far illa och utnyttjas sexuellt.

Han säger att han i sin forskning stött på flera fall av kvinnliga IS-resenärer som varit utstötta och mobbade hemma och därför söker en annan tillvaro. För att stoppa unga personer från att åka anser Ranstorp att man bland annat måste rikta in sig på familjerna.

– Vi vet att om en i familjen rest följer ofta ett syskon efter. Därför är det väldigt viktigt att stötta syskonen för att de inte ska ta samma steg, säger han.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se “

“Fakta.

299 personer har sedan 2012 rest från Sverige till Syrien och regionen för att ansluta sig till våldsbejakande islamistiska grupperingar.

133 av de personer som sedan 2012 har rest iväg har återvänt till Sverige.

126 personer är fortfarande på plats i Syrien och Irak.

40 personer har dött under vistelsen i konfliktområdena. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Dömda svenska flickan: ”Värsta tiden i mitt liv”

Wien. Gråtande föll den 17-åriga Miriam i sin mammas armar när hon släpptes ut från häktet vid lunchtid på torsdagen. – Det här var den värsta tiden i mitt liv, säger hon efter att ha dömts till ett års fängelse och ändå blivit frisläppt.

I går, torsdag, dömdes den 17-åriga flickan från Linköping till ett års fängelse för att hon försökt söka medlemskap i en terrororganisation.

Förhandlingarna i domstolsbyggnaden Grosser Schwurgerichtssaal hålls i ett stort rum med marmorklädda väggar, kolonner och förgyllda lampetter. Miriam, 17 år, sitter ensam framför domaren klädd i vita sneakers, jeans, en grå munkjacka och en sjal som lyser upp den dystra salen. Tolken översätter domarens frågor med moderlig välvilja i rösten.

Är dina föräldrar här?

– Jag vet inte.

Föräldrarna är på plats. De sitter långt bak i salen; mamma och pappa samt två yngre syskon och en kusin till den åtalade. Domaren uppmanar dem att sätta sig längst fram.

Den 2 december rymde deras dotter hemifrån efter att ha tagit 2 000 kronor ur moderns hushållskassa. Efter tre dagar lyckades hennes bror hemma i Linköping lokalisera storasysterns smartphone till Westbahnhof i Wien. Familjen larmade den österrikiska polisen och Miriam greps.

I rättssalen berättar Miriam att hon på Twitter gjort upp med tre tjejer om att träffas i Wien. Mer vill hon inte säga, förhöret tar slut innan det knappt har börjat.

Domaren redogör i stället för vad man hittat i hennes mobiltelefon. Han läser sida upp och sida ned ur de chattar som Miriam fört med personer från hela världen. Av de rappa konversationerna framgår att hon är väl bevandrad i världs-politiken och benhård IS-sympatisör.

De nedladdade bilderna med IS-soldater och deras halshuggna offer understryker det, liksom dokumenten med tips om hur man bäst tar sig till Syrien.

Av personundersökningen framgår att Miriam i gymnasiet känt sig utfrusen på grund av sin hudfärg och sin tro. Hon är deprimerad och i behov av psykiatrisk hjälp.

Hennes försvarare säger i sin slutplädering att allt som läggs hans klient till last ryms inom yttrande- och meningsfriheten.

– Det handlar om ungdomligt övermod och naivitet. Alla dokument är tillgängliga på nätet, hon hade inga kontakter med några IS-medlemmar, säger han.

Rätten överlägger kort, kommer tillbaka och domaren säger att man helt enkelt inte tror på Miriams historia, utan utgår från att hon var på väg till IS i Syrien.

– Det är förberedelse till brott eftersom sådana resor inte är tillåtna i Österrike, säger han och tillägger att det ligger ett stort allmänintresse i att sådana handlingar stoppas och bestraffas.

Miriam döms till ett års fängelse, varav elva månader är villkorliga. Eftersom hon har suttit häktad sedan i december är hon fri.

Familjen väntar utanför den väldiga domstolsbyggnaden på Wicken-burggasse medan Miriam hämtar sina tillhörigheter.

Länge gråter hon i sin mammas famn när hon kommer ut. En av hennes kassar är prydd med texten ”Kliv in i en annan värld”. Miriam säger också att hon vill börja ett nytt liv.

– Jag ska aldrig mer spara på sådana bilder eller prata med sådana människor. Det har gett mig så mycket problem och gjort att jag suttit här i tre månader.

I en intervju med Expressen någon timme senare medger Miriam att hon verkligen var på väg till Syrien. Hennes vänner kom dock aldrig som avtalat.

Föräldrarna är skilda och Miriam bor med sin mamma. Fadern säger till DN att i Sverige väntar ett speciellt behandlingshem på Miriam, han kallar det som väntar för avprogrammering.

– Sedan tror jag att familjen måste flytta till en ny ort och börja om. Det finns ingen framtid för dem i Linköping, säger han.

Jan Lewenhagen jan.lewenhagen@dn.se”

“ **Fotnot: Miriam är ett fingerat namn**

Den terrordömda flickan kommer inom kort att resa till Sverige och tas då om hand av socialtjänsten. – Vår personal kommer att möta upp på flygplatsen. Sedan utreder vi hennes och familjens behov av hjälp och stöd. Samtidigt görs ju det ut-ifrån en säkerhetsaspekt, säger Anita Lhådö, socialchef i Linköping.

Vad säkerhetsaspekten handlar om vill hon inte precisera, men säger att Säpo tidigare varit inkopplat på fallet.

När flickan greps i december utfärdades ett omedelbart omhändertagande enligt LVU, lagen om vård av unga. Eftersom hon då inte befann sig i Sverige upphävdes beslutet. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Skräddarsydda läkemedel nytt vapen mot cancer

Genom att skräddarsy läkemedel för specifika patientgrupper försöker läkemedelsföretagen få cancer att bli en sjukdom som inte längre är dödlig.

Lungcancer är Sveriges femte vanligaste typ av cancer. Om cancern hittas tidigt ökar möjligheten att den går att operera bort eller behandla framgångsrikt. Men cancern hittas ofta sent, vilket gör chansen att överleva mycket sämre. Lungcancer är i dag den dödligaste cancerformen i Sverige.

– Överlevnaden i långt gången lungcancer är beklämmande låg och har varit det under en lång tid. Patienterna dör, tyvärr. Men att utvecklingen börjar snabbas på och att det finns många nya läkemedel under utveckling är otroligt hoppfullt, säger Martin Sandelin, läkare vid Akademiska sjukhuset i Uppsala.

Tidigare har personer med lungcancer i sent stadium främst behandlats med cellgifter. Men under de senaste åren har det kommit flera nya läkemedel som verkar på nya sätt. Bland annat försöker läkemedelsbolagen fokusera på läkemedel som får immunförsvaret att angripa cancercellerna, så kallad immunterapi.

En annan typ av nya läkemedel är sådana som fokuserar på mutationerna som gör att tumörerna växer.

Detta är ett nytt sätt att tänka inom medicinen som har vuxit fram de senaste åren. Inom vissa områden, bland annat cancer, har man gått från att behandla alla med samma läkemedel till att försöka utveckla nya läkemedel som bara passar en speciell grupp av patienter, men som då förhoppningsvis är extra effektiva för dem.

Ett sådant nytt läkemedel som riktar in sig på patienter som har lungcancer med en specifik mutation har precis godkänts i EU. Det gick på rekordtid, det tog bara två år och åtta månader från det att läkemedlet först testades på människor till att det blev godkänt.

Vanligtvis tar processen mycket längre tid, men detta är ett sätt att arbeta för att patienter i behov av nya behandlingar ska få tillgång till nya läkemedel snabbare.

Men då får företagen fortsätta att studera läkemedlet efter att det godkänts.

Astra Zeneca är företaget bakom det nya läkemedlet. Även om de studier som ligger till grund för godkännandet är lovande, är det endast en liten del av alla lungcancerpatienter som har den typen av mutation. Men den här typen av läkemedel ger dem nytt hopp, menar Martin Sandelin.

Även om ett läkemedel fungerar bra i början brukar cancern utvecklas efter ett tag. Det beror på att tumörerna blir resistenta mot medicinen och då behöver man testa en ny.

Med fler typer av läkemedel är förhoppningen att cancer i framtiden inte ska vara dödligt.

– Målet för forskningen och vården är att cancer ska bli en kronisk sjukdom, säger Martin Sandelin.

Amina Manzoor amina.manzoor@dn.se “

“ Fakta. 3 800 får lugncancer varje år

Varje år diagnostiseras cirka 3 800 personer i Sverige med lungcancer, vilket gör den till en av de vanligaste cancerformerna i Sverige.

Det finns flera olika typer av lungcancer. En av de vanligaste orsakerna till lungcancer är rökning, men även ickerökare drabbas.

Nu drabbas ungefär lika många kvinnor och män av lungcancer, tidigare var den vanligare hos män. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Stress i skolan ger sämre hälsa för många elever

Huvudvärk, sömnsvårigheter och nedstämdhet. Det är några av bieffekterna för elever som stressas av skolarbete. Värst är situationen för flickor där nästan 7 av 10 som känner stress även har psykosomatiska besvär.

Resultatet presenteras i Folkhälsomyndighetens undersökning Skolbarns hälsovanor. Just psykosomatiska besvär är ungefär dubbelt så vanliga bland de tonåringar som säger sig vara ganska eller mycket stressade över skolarbetet jämfört med dem som är lite eller inte alls stressade.

Skillnaden syns tydligast bland flickor, där 68 procent av dem som upplever stress också anger besvär jämfört med 36 procent av dem som inte är stressade av skolarbetet. Hos pojkar är siffrorna 48 respektive 21 procent.

– Vi kan se att det finns ett samband mellan skolstress och psykosomatiska besvär. Går det ena upp, då följer det andra med. Däremot kan vi inte riktigt se vilken riktning det här tar just nu, säger Petra Löfstedt, utredare vid Folkhälsomyndigheten.

Att det är så stor skillnad mellan könen ser Petra Löfstedt flera förklaringar till:

– Just när det gäller oro och sömnsvårigheter är flickor överrepresenterade. För pojkar handlar det om mer utåtriktade sätt när man visar att man mår dåligt, till exempel våld, slagsmål och andra riskbeteenden.

TT “

“ Fakta. Studien Skolbarns hälsovanor

Skolbarns hälsovanor är ett internationellt forskningsprojekt som Världshälsoorganisationen (WHO) samordnar.

Studien genomförs vart fjärde år och Sverige har deltagit sedan 1985.

Det är en enkätundersökning bland 11-, 13- och 15-åringar där en rad frågor ställs som rör olika dimensioner av hälsa, hälsobeteenden och miljöer som på olika sätt har betydelse för hur barn och ungdomar mår.

Under 2013/14 genomfördes den åttonde datainsamlingen där nästan 8 000 elever från cirka 400 skolor över hela landet deltog.

Källa: Folkhälsomyndigheten “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Trafikbolag kräver ersättning

Runt 60 miljoner kronor blir notan för id-kontrollerna, hävdar kollektivtrafikbranschen. Regeringen krävs nu på kompensation. – Företagen har bara drabbats av kostnader, säger Anna Grönlund på Sveriges Bussföretag.

Lagen om id-kontroller vid inresa till Sverige från Danmark började tillämpas den 4 januari.

– Ansvaret för id-kontroller borde ligga på polis och tull. Här har de vältrat över ansvaret på trafikföretagen med extremt kort varsel. Det har inte funnits någon som helst möjlighet att ta höjd för det här, säger Anna Grönlund, branschchef på Sveriges Bussföretag.

Bussföretagen uppskattar sin kostnad för kontroller det första halvåret till mer än 30 miljoner kronor. Främst är det turist- och beställningstrafiken som drabbas eftersom de inte har kunnat justera sina priser. Turistresorna har bokats långt innan lagen trädde i kraft.

– De har fått skicka ut information om att id måste tas med och utbildat sin personal, bland annat. Det finns över 300 svenska bussföretag som kör beställningstrafik, säger Anna Grönlund.

Tågtrafiken beräknas samman-taget fram till mars månad drabbas av en merkostnad på närmare 5,4 miljoner kronor. Färjebolaget HH Ferries, som trafikerar Helsingborg–Helsingør, räknar med en kostnad på 20–25 miljoner kronor det första halvåret i år.
TT “

“ Fakta. Nya lagen

Företag som kör bussar, tåg eller färjor från Danmark till Sverige måste kontrollera att passagerarna har giltigt id med foto.

Den som saknar id får inte åka med. Reglerna gäller även bilresenärer. Undantag görs för barn som reser ihop med föräldrar. Ensamkommande barn måste ha giltigt id.

Transportörerna kan få böta 50 000 kronor om de inte har gjort de kontroller som krävs och låter personer utan giltigt id åka med.

Polisen ska kontrollera att transportörerna gör det de ska.

Källa: Näringsdepartementet “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Leijonborg: ”De skjuter på fel person”

Karolinska institutets ordförande Lars Leijonborg slår tillbaka efter den hårda kritiken om att KI-skandalen orsakats av den forskningspolitik som han själv drev igenom som forsknings-minister. ”En bedragare har tagit sig in på KI men är det verkligen tillräckligt för att döma ut hela systemet?” kontrar Leijonborg.

Nobelpristagaren Arvid Carlsson hävdade bland annat på DN debatt att Leijonborgs forskningsreform 2008, när han var forsknings-minister, lett till en osund kamp om anslag för ”elitforskning” mellan några få universitet.

Egenintresset gör att man i det längsta inte vill sänka forskningsprojekt som man satsat på. Systemet går emot den vetenskapliga traditionen att konkurrerande forskare utvärderar och granskar varandras forskning – nu väljs forskningssatsningarna på lösare boliner, menar Arvid Carlsson och hans medförfattare till debattartikeln.

Men Lars Leijonborg ger inte mycket för resonemanget.

– En bedragare har tagit sig in på KI, han borde ha stoppats av sina vetenskapliga kollegor. Det har inte skett, men är det verkligen tillräckligt för att döma ut hela systemet? Innan man påstår att det är ett totalt systemfel så bör man ha mer på fötterna, säger Lars Leijonborg.

Enligt Leijonborg har Vetenskapsrådet utvärderat den aktuella delen av 2008 års forskningsproposition, de så kallade strategiska forsknings-områdena, SFO.

– De menar att den har fallit mycket väl ut, det har blivit en viktig satsning.

Lars Leijonborg säger att det är viktigt att dra slutsatser av Macchiariniskandalen.

– Men det vore förödande om det drogs fel slutsatser, att vi inte ska satsa på världsledande spetsforskning och att vi inte ska attrahera forskare utifrån att komma hit.

Själv är Lars Leijonborg stolt över den forskningsproposition som han drev igenom som utbildningsminister 2008.

– Den var fantastisk, det har varken förr eller senare tillförts så mycket resurser till svensk forskning. Det fanns ”elitistiska inslag”, men jag tror att det är helt rätt för att verkligen sporra forskare att försöka nå världsklass.

Hur ser du på att du får den här kritiken, det är tunga namn?

– De skjuter så att säga på fullständigt fel person.

Juan Flores juan.flores@dn.se “

“ Macchiarinis forskningsfusk.

2010: Kirurgen Paolo Macchiarini rekryteras till Karolinska institutet, KI.

2014-06: Fyra läkare anmäler Macchiarini för att ha förvanskat forsk-ningsresultat.

2015-06: En extern utredare, Bengt Gerdin, kom fram till att Macchiarini gjort sig skyldig till flera fall av forskningsfusk.

2016-02-09: En extern utredning ledd av förre rikspolischefen Sten Heckscher tillsätts för att utreda Macchiariniskandalen.

2016-02-13: KI:s rektor Anders Hamsten skriver självkritiskt på DN debatt att han gjort en ”närmast total felbedömning” av fallet Macchiarini, och ställer sin plats till förfogande.

2016-02-18: Nobelpristagaren Arvid Carlsson (med flera) menar på DN debatt att det är Lars Leijonborgs forskningspolitik från 2008 som lett till ”katastrofen på KI”. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“Riksdagen föreslås börja registrera ledamöters gåvor

Förslagen innebär att ledamöter som tar emot gåvor i sitt uppdrag ska anmäla dem till ett register som riksdagen ska starta. Gåvorna blir också statlig egendom. Förutom mottagarens namn ska givare, värde, typ av gåva och i vilket sammanhang gåvan lämnades över uppges.

Förslaget, som har tagits fram av en arbetsgrupp i riksdagen och som nu är ute på remiss, är en följd av rekommendationer från Europarådets organ mot korruption (Greco).

Om gåvorna ”saknar eller har ett obetydligt ekonomiskt värde”, mindre än 450 kronor, behöver de inte registreras. Gruppen föreslår också att en ledamots eventuella skulder, dock inte bolån eller studieskulder, ska registreras. Sedan tidigare ska ledamöterna uppge ekonomiska intressen och innehav om de överstiger ett visst värde. De nya reglerna ska gälla även talmannen och ska enligt förslaget börja gälla 2017. Om någon bryter mot dem ska hans eller hennes namn läsas upp i kammaren.

TT “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

”Brett stöd för fortsatt budgetsamarbete”

Det finns brett stöd inom Vänsterpartiet för fortsatt budgetsamarbete med regeringen. Det anser vikarierande V-ledaren Ulla Andersson. Samtidigt kräver hon att finansminister Magdalena Andersson (S) skrotar planerna på utvidgade ruttjänster och i stället höjer barnbidraget.

– Barnbidraget har inte höjts på länge. Det är hög tid, säger Ulla Andersson.

Hon vill redan i vårbudgeten se en höjning av barnbidraget med 180 kronor från dagens 1 050 kronor per barn i månaden. Höjningen vill V betala med att regeringen lägger planerna på utvidgade rut-tjänster för att skapa fler enkla jobb till nyanlända flyktingar åt sidan.

– Det är bättre att städa sjukhus och skolor än att städa i privata hem och klippa grenar i trädgården, säger Andersson.

Samtidigt avvisar hon alla tankar på att Vänsterpartiet ska komma att lämna budgetsamarbetet med regeringen. Inför partikongressen den 5–8 maj kräver Skånedistriktet, partiets näst starkaste, att V-ledningen ska kräva en förändring av regeringens migrationspolitik för att budgetsamarbetet ska fortsätta.

– Det finns ett stort stöd för den linje vi dragit upp där, men vi är ett oppositionsparti och har möjlighet att vara med och förhandla. När vi gör det gör vi vårt bästa och blir det bra så står vi bakom det, säger Ulla Andersson, som är partiets ekonomisk-politiska talesperson.

Hon ser inget problem med att V samarbetar med regeringen om den ekonomiska politiken – trots att partiet inte står bakom migrationspolitiken.

– Vi har många konkreta förslag på hur människor ska få ett bra mottagande, säger hon.

Förutom höjt barnbidrag vill V se mer investeringar i vårbudgeten som läggs fram i april.

– När befolkningen ökar snabbt är behoven ännu större. Vi behöver bygga bort bostadsbristen och ge mer pengar till välfärden, säger Ulla Andersson.

Hon kritiserar Socialdemokraterna för att tillsammans med Moderaterna säga nej till en nedtrappning av ränteavdragen som Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Folkpartiet och Centerpartiet vill se.

– Jag beklagar verkligen att de två största partierna väljer att ställa sig vid sidan av.

V kräver också inför budgetförhandlingarna en validering av yrkeskunskaper av Arbetsförmedlingen på flyktingförläggningarna.

– Arbetsförmedlingen ska gå in på flyktinganläggningarna och redan där börja kartlägga vilka kunskaper som de som finns där har med sig, säger Ulla Andersson.

Andersson vikarierar för parti-ledaren Jonas Sjöstedt som i onsdags bröt foten. Han opererades och kunde gipsad lämna sjukhuset på torsdagen.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

“Bakgrund. V-samarbetet

I december 2014 röstades den rödgröna budgeten ned sedan SD röstat på borgerliga budgeten. Vårbudgeten 2015 var första tillfället när Vänsterpartiets inflytande märktes. Första helårsbudgeten med V-stöd trädde i kraft den 1 januari i år med gratis glasögon till barn och skattehöjningar för månadsinkomster över 50 000 kronor. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Kurderna fruktar för upptrappat våld

Turkiets regering har lagt skulden för ons-dagens bombdåd i Ankara på syrisk-kurdisk gerilla med kopplingar till terrorstämplade PKK. I sydöstra Turkiet fruktar nu befolkningen att våldet ska trappas upp ytterligare. Men motståndsviljan är inte bruten.

Efter onsdagens självmordsbombning i Ankara, som krävde 28 turkiska militärers och civilas liv, följde på torsdagen ett attentat mot turkiska säkerhetsstyrkor utanför den kurdiska miljonstaden Diyarbakir. Ett militärfordon sprängdes i luften av en vägmina och sex soldater dödades.

Den turkiske premiärministern Ahmet Davutoglu utpekade på torsdagen den kurdiska väpnade rörelsen YPG i Syrien som ansvarigt för dådet. En ledare för YPG-gerillans politiska gren förnekade inblandning i dådet. YPG är en avläggare av det turkiskkurdiska PKK, och Davutoglu bedyrade att Turkiet ska utkräva hämnd, såväl i Syrien som i Irak.

Det dröjde inte många timmar innan turkiskt stridsflyg bombade PKK:s militära baser i Qandilbergen i norra Irak. Samtidigt fortsatte Turkiets artilleribeskjutning av YPG-ställningar i norra Syrien.

Risken kan tyckas vara överhängande att Turkiet ytterligare ökar sina militära operationer mot kurdgerillorna i Syrien och Irak.

Men de som har störst anledning att befara en upptrappning är förmodligen de som bor i den kurdiska, sydöstra delen av Turkiet, där det sedan 1980-talet har pågått ett krig mellan den turkiska staten och PKK.

Efter några år av fredstrevare och vapenvila är nu inbördeskriget åter i gång sedan i somras. Nu bedrivs det mer i form av stadsgerillakrig än de tidigare striderna, som främst pågick i de kurdiska bergen.

Här i Nusaybin, liksom i Diyarbakir, Cizre och flera andra städer i det turkiska Kurdistan, har de lokala avdelningarna av det prokurdiska partiet HDP – som står PKK nära – proklamerat självstyrande zoner.

Följden har blivit att den turkiska statens järnnäve har slagit till, skoningslöst. Polisen och militären beskjuter med ojämna mellanrum delar av centrala Nusaybin.

Gatan liknar ett slagfält. Barrikader av gatsten och skrot har slängts upp i de smala gränderna.

En utbränd långtradare blockerar delvis en gatukorsning.

Många kommer förbi släpande på mattor och annan heminredning, på väg till en annan del av staden. De är redan skräckslagna, men fruktar att läget förvärras efter de senaste terrordåden.

– Jag hoppas fortfarande på fred, men befarar ökat våld efter Ankara, säger Dilan, en kvinna från området som inte vill säga sitt efternamn.

– Det är den turkiska staten som är terroristerna, de skjuter urskillningslöst. Nyligen sköts en tolvårig flicka ihjäl av en prickskytt. Vi vill inte att militären kommer och dödar oss, därför är det bra att våra ungdomar bygger barrikader. Det är det enda sättet för oss att få skydd. Det hjälper vi till med, säger hon.

Habib, en medelålders man som inte heller vill säga sitt efternamn, berättar att han för säkerhets skull har flyttat sin dotter till en annan skola.

En annan sida av saken är att HDP-politiker har gripits, dygnet runt utegångsförbud har införts och folkvalda har avsatts.

En av de många som har avlägsnats är Sara Kaya, borgmästare i Nusaybin, som i höstas greps och avsattes från sin post. I tre månader satt hon häktad. När DN möter henne är hon på fri fot, i väntan på rättegången som inleds i nästa vecka.

– Vi vill inte ha ökad konfrontation, i så fall finns det inget slut på kriget, säger Sara Kaya.

På frågan om det var en bra taktik att utropa autonoma områden och bygga barrikader svarar hon att de var ett svar på statens våld, när ungdomar började arresteras i somras.

– Att proklamera självstyre innebar inte något våld. Folket valde mig med 80 procent av rösterna. Jag har inga vapen och är ingen terrorist, säger Sara Kaya.

Ali Atalan, HDP-ledamot i Turkiets parlament och från staden Mardin, säger att han beklagar det som hände i Ankara.

– Det är sorgligt vem som än dödas. Men om någon börjar ett krig är det en naturlig följd att det kommer ett svar. Men det är inte bra för någon, varken staten eller kurderna, med dessa stridigheter.

Ali Atalan anser att EU har ett stort ansvar för Turkiets aggression, inte bara mot landets kurder, utan även mot andra delar av Kurdistan i grannländerna.

Alla är inte lika övertygade om att självstyrande zoner och barrikader är rätt väg att gå. En man vi möter på gatan, som presenterar sig som en tidigare HDP-politiker, sänker rösten och säger att det inte kan vara rätt politik, eftersom det bara drar till sig ökat övervåld från staten. Hans kamrat, som står intill, säger tyst:

– Om vi säger det här öppet kommer de att mörda oss.

Han syftar på PKK, och han skämtar definitivt inte. Han tillägger närmast uppgivet:

– Det finns provokatörer och psykopater på båda sidor.

I Nusaybins husgytter tycks det ändå majoriteten sympatisera med PKK och dess livstidsdömde ledare Abdullah Öcalan.

– Stödet för PKK har ökat sedan regeringen avbröt fredsprocessen i somras. Och många fler ungdomar har anslutit sig, säger en man med yvigt skägg.

Det var nog inte det som president Recep Tayyip Erdogan hade tänkt sig när han utlovade en total utplåning av ”terroristerna”.

Klotter på väggarna bär Öcalans smeknamn ”Apo” och på flera håll syns avbilder av hans ansikte.

– Det kommer att bli värre, men det kommer att mötas av motstånd. Det som händer är helt och hållet statens fel. Det enda vi kräver är våra mänskliga rättigheter, och vi begär inte mer än vad alla andra har i Europa. Vi vill inte splittra Turkiet, säger en yngre man.

En annan man vi talar med säger att det enda sättet att nå en fredslösning är att regeringen återupptar samtalen med den kurdiske ledaren, som har suttit inspärrad på fängelseön Imrali i Marmarasjön sedan år 1999.

– Bäst är om de skickar någon till honom för att förhandla. De ord som kommer från Öcalan kommer att gälla.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

“ Fakta.

Kurderna är den största nationen i Mellanöstern som saknar en egen stat. De flesta lever i fyra stater: Turkiet (enligt olika skattningar

mellan 15 och 25 miljoner), Iran (7–12 miljoner), Irak (5 miljoner) och Syrien (2 miljoner).

Turkiets författning förnekade länge att det alls fanns andra folkgrupper än turkar i landet. De senaste 20 åren har detta mjukats upp något.

I Irak råder i de norra provinserna ett kurdiskt självstyre, som i flera avseenden är en faktisk statlig självständighet med egen militärstyrka.

I Iran lever kurderna i provinsen Kurdistan och i andra delar av landet, främst huvudstaden Teheran. Även i Iran utsätts de för diskriminering.

Sedan kriget i Syrien inleddes kontrolleras norra delarna av landet av Demokratiska unionspartiet (PYD) som är kopplat till turkiska PKK. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“Säkerheten i hela regionen står på spel

Analys. Turkiet sitter fast i en farlig våldsspiral. President Recep Tayyip Erdogans kompromisslöshet kommer inte att göra hans undersåtar – eller omvärlden – tryggare.

För bara några år sedan betraktades Turkiet som en progressiv stat. Landets ledare tycktes eniga om att radikala reformer och pragmatisk konfliktlösning skulle stärka Turkiets ställning inom ”rikemans-klubben” OECD och staka ut vägen mot EU-medlemskap.

I dag är Turkiet en sårad jätte på krigsstigen. Forna vänner som USA och EU betraktar det turkiska ledarskapet med skepsis. Bara landets strategiska läge gör att USA:s president och den Europeiska unionens toppskikt vill komma till tals med sina turkiska motparter.

Vad är det som har hänt?

I Turkiets fall är det svårt att inte sätta likhetstecken mellan president Erdogans ovilja till politiska lösningar och kompromisser, och hans nations utsatta läge.

Problemet för Erdogans regim är att de avgörande beslut som fattats hela tiden förvärrat de konflikthärvor som Turkiet är indraget i.

Fredsprocessen med kurderna övergavs för ett regelrätt krig mot PKK.

Syrienkurderna i YPG-milisen anklagas för attentatet i Ankara, men förnekar. YPG:s frammarsch i norra Syrien, möjliggjord av ryskt attackflyg, är dumdristig. Men Erdogan ser ingen annan lösning än artilleribeskjutning, och att utmana USA och dess allierade att sätta in marktrupper.

Ett ögonblicks närvaro av ett ryskt stridsplan i utkanten av turkiskt territorium räckte för Turkiets flygvapen att ta till storsläggan och skjuta ned piloterna. Det hände i november förra året. I efterspelet till händelsen har Erdogan inte andats ett uns av självkritik.

I flyktingfrågan anklagade Erdogan EU för hyckleri när unionens utrikeskommissionär uppmanade Turkiet att öppna gränserna för den senaste syriska flyktingvågen. Något annat än utpressningstaktik tycks dock inte rymmas i den turkiska presidentens EU-strategi.

Men det är betydligt allvarligare ting än -Erdogans sårade fåfänga som står på spel nu: det turkiska folkets trygghet, och i förlängningen också säkerheten i Mellanöstern och Europa.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Sista chansen för Rubio

I Republikanernas partielit växer oron över Donald Trumps och Ted Cruz framgångar. Nu står allt hopp till att Marco Rubio gör comeback i lördagens primärval i South Carolina.

Greenville.
Den äldre mannen är klädd i fotbollströja med texten Rubio och siffrorna 16 på ryggen. I början darrar han lätt på rösten. Till slut brister han ut i gråt.

– De senaste åren har jag bara förlorat allt hopp. Kan du inte lova mig att allt kommer att gå bra nu med din kampanj?

Det är frågestund på ett kampanjmöte för Marco Rubio i South Carolina. Presidentkandidaten får snälla frågor från sina anhängare, men den äldre mannen med Rubiotröjan kan inte dölja sin förtvivlan. Han är övertygad om att Rubio måste bli nästa president. Annars är det kört för USA.

Det är inte bara Marco Rubio som hoppas på en comeback i South -Carolina den här veckan. Hela det republikanska partiets framtid står på spel, om man får tro Republikanernas egna nyckelfigurer. Ju längre partiets primärval fortsätter att -domineras av Donald Trump och Ted Cruz, desto mer kommer det att skada Republikanernas varumärke på lång sikt.

Nu hoppas många i partietablissemanget därför att Marco Rubio, den 44-åriga senatorn från Florida, ska kunna samla stödet från alla de republikaner som inte vill se Trump som presidentkandidat. När jag följer hans kampanjevenemang här i South Carolina, i välbärgade villaförorter och fridfulla, kristna småstäder, möts jag inte av samma entusiasm som under Donald Trumps spekatkulära kampanjtal.

Men Rubios möten lider inte heller av någon akut kris. Det finns gott om energi kvar i Rubio-kampanjen. Inte minst för att hela partietablissemanget tycks vara investerat i att han ska vinna.

En frostig förmiddag tidigare den här veckan besöker Rubio en skolaula i Easely, en villaförort -utanför Greenville. Landsvägen dit kantas av anlagda små sjöar och välkrattade grusuppfarter till tegelhusen. Det här är den mest konservativa, religiösa delen av South Carolina, med fler kyrkor än matbutiker. Publiken är välbärgad och kristen. Rediga kärnfamiljer där mamma och pappa har matchande fleecejackor och barnen har vattenkammade sidbenor. På VIP-platserna framme vid scenen sitter äldre män och kvinnor från South Carolinas republikanska parti-elit, med gigantiska, guldfärgade elefant-broscher på jackslagen (elefanten är Republikanernas partisymbol). Till skillnad från Donald Trumps kampanj-möten ser man inga NRA-kepsar, kamouflagejackor eller t-shirtar med kontroversiella eller rasistiska budskap. Rubios -anhängare är artiga och väluppfostrade.

– Rubio är en genuint konservativ kandidat, som samtidigt har en vettig chans att vinna i november. För mig är Donald Trump det sämst tänkbara alternativet. Blir han kandidat så vet jag faktiskt inte om jag kommer att rösta över huvud taget. Bygga en mur mot Mexiko och låta Mexiko betala för den? Det är ju bara löjligt, säger Mark Lee, en -timid medelålders man som jobbar som chef på ett -lokalt bankkontor.

René Leon växte, precis som Marco Rubios föräldrar, upp på Kuba och har rest tre timmar i bil för att se Rubio här. På Kuba var han politisk fånge i fyra år, för att ha kritiserat Castro offentligt.

– Jag gillar att Rubio är ung och kubansk. Han kan skilja på en diktatur och en demokrati. Sanders och Hillary är för långt till vänster för mig och Trump är för extrem. Rubio kommer från en enkel familj som slet hårt för att klara sig och kunna skicka sina barn till college så att de kan få ett bättre liv. Det kan jag identifiera mig med.

Precis så lät det när Rubio lanserade sin presidentkampanj förra sommaren. I flera månader fick vi höra hans fängslande personliga berättelser om den fattiga uppväxten med kubanska invandrarföräldrar. Pappan som kom hem sent på natten efter långa skift som bartender i Las Vegas. Mamman som städade hotell. Det var en berättelse som skulle hjälpa Rubio och hela det republikanska partiet att nå ut till låginkomsttagare och latinamerikaner, två väljargrupper man förlorat i de senaste valen.

Rubio försökte länge framställa sig som det optimistiska alternativet till Donald Trump. Men i primär-valet har Rubio mest attraherat stöd från de välbärgade republikaner som samlats här i Easley. Ett par -dagar före primärvalet i South -Carolina får Rubios kampanj en välbehövlig skjuts när delstatens guvernör, Nikki Haley, går ut med sitt stöd för Rubio. Haley är -omtyckt bland republikaner, som hyllar henne för att ha lockat hit en rad nya bilfabriker, som BMW, Mercedes Benz och Volvo. South Carolina har så låga löner att det blivit ett

attraktivt alternativ till asiatiska och latinamerikanska länder för bilfabrikanter.

I takt med att Rubio hamnat allt längre bakom Trump i opinionssiffrorna, har han börjat flörta allt mer med samma högerpopulistiska pessimism som Trump. Han ägnar större delen av kampanjtalet här i Easely åt att håna Obama, eller åt att jämra sig över ett USA som aldrig har varit i sämre skick. På scenen bakom Rubio har man bytt ut de gamla banderollerna som utlovade ett nytt amerikanskt århundrade. Nu står det i stället: Minska budgetunderskottet. Hans tal präglas av ett nytt fokus på kristna höger-frågor och en allt mer aggressiv utrikespolitisk retorik.

– Om vi lyckas få tag på någon från IS levande, då ska vi inte läsa upp deras rättigheter, utan vi -kommer att skicka dem direkt till Guantánamo Bay där vi ska ta reda på allt de vet, säger Rubio.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

“Republikanernas kandidater

Trumps stjärnstatus och högerpopulistiska pessimism tilltalar republikaner som är oroliga över USA:s framtid. Leder stort i South Carolina med 34,5 procent enligt ett genomsnitt av de senaste opinionsmätningarna.

Trots segern i Iowa har Cruz inte lyckats få ordentlig skjuts i opinionsmätningarna. Attraherar främst den kristna högern och Tea Party-republikaner. Är på andra plats, enligt ett genomsnitt, med 17,3 procent i South Carolina.

Kampanjen har spenderat mer än 100 miljoner dollar på att besegra motståndarna, men Bush lyckas inte få något ordentligt stöd. Kraven växer på att han ska lämna valet och ge plats för Rubio. 10 procent i South Carolina.

Tidigare guvernör i Ohio med en mildare framtoning än de andra kandidaterna. Populär i nordöst, men har svårt att nå ut till partiets arga kärnväljare. Är på femte plats, enligt ett genomsnitt, med 9,7 procent i South Carolina.

Starkt stöd bland den kristna högern, men har dalat rejält i opinionsmätningarna sedan valet i Iowa. 6,2 procent i South Carolina.

Källa: Opinionsmätningar: www.realclearpolitics.com “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Camerons politiska framtid står på spel

Storbritanniens David Camerons har stött på hårt motstånd från framför allt flera öststater i sina krav att förändra EU. Ett nytt avtal mellan britterna och EU väntas tidigast vid lunchtid på fredagen.

Bryssel.
David Cameron har rest som en skottspole mellan EU-länderna senaste halvåret för att förankra sina krav på förändringar av unionen. De sista detaljerna, som återstår att bli överens om i ett nytt avtal mellan Storbritannien och EU, visade sig på torsdagskvällen vara svåra att lösa.

Storbritannien vill bland annat begränsa bidrag till nyanlända medborgare från andra EU-länder, trots att de arbetar och betalar skatt i Storbritannien. David Cameron vill kunna ha sådana begränsningar i upp till 13 år. Flera östländer anger att de kan gå med på högst fem år, enligt en EU-källa.

Till exempel Polen är dessutom kritiskt till att Storbritannien vill minska på barnbidrag som skickas utomlands.

David Cameron vädjade till övriga EU-länder att gå med på britternas krav eftersom han väntar sig en tuff debatt på hemmaplan. Vid denna upplagas pressläggning cirkulerade uppgifter om att regeringscheferna ska samlas klockan elva på fredagen för att enas om ett avtal.

Europarådets ordförande Donald Tusk har sagt att förhandlingarna ska hålla på tills alla är överens, även om det kan dröja till söndagen.

– Som ni vet är vi mitt inne i väldigt svåra och känsliga förhandlingar om Storbritannien. En sak står klart för mig: Det här är ett bära eller brista-toppmöte. Det råder det ingen tvekan om, sade han inför toppmötet.

EU håller på att utvecklas till en mardröm för premiärminister David Cameron, som lovat ”att slåss för Storbritannien”. Han har satt sin politiska karriär på spel och oavsett utgången av toppmötet väntar en svekdebatt på hemmaplan.

Att han fortsätter förhandla i stället för att medge att han inte får igenom alla sina krav kritseras hårt av EU-motståndarna inom hans konservativa Toryparti. Flera av hans ursprungskrav är urvattnade och risken är påtaglig att ett nytt avtal strimlas sönder av högljudda kritiker inom egna partiet. Därmed har David Cameron, som sagt att hans parti måste sluta käbbla om Europa, hamnat i samma besvärliga EU-sits som föregångarna John Major och Margaret Thatcher.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

“ Fakta. David Camerons krav

Storbritannien ska undantas från EU:s princip om en allt fastare - sammanslutning.

Medborgare i länder utanför eurozonen ska inte diskrimineras.

De nationella parlamenten ska få mer inflytande och kunna stoppa EU-beslut.

Om inflyttningen av EU-medborgare till ett land är så stor att välfärdssystemet inte klarar det, ska landet i fråga tillfälligt kunna stoppa eller sänka bidrag. Storbritannien vill även begränsa barnbidrag som skickas utomlands. “

Staffan Kihlström

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Johan Schück: Allt större klyftor blir USA:s ödesfråga

Boston-New York. USA är inne i en högkonjunktur där arbetslösheten -närmar sig rekordlåg nivå. Men de flesta amerikaner får inte del av tillväxten. De ökade inkomsterna hamnar i stället bland dem som redan har mest.

Många andra länder, inte minst i Europa, kan avundas USA som efter finans-krisen har återgått till en relativt stadig ekonomisk tillväxt. Amerikanska företag uppvisar höga vinster, bostadsmarknaden har vänt uppåt och uppgången i sysselsättning verkar stark.

Arbetslösheten i USA är nere kring 5 procent, vilket är nästan så lågt som den brukar vara vid högkonjunktur. En viss ytterligare förbättring väntas senare i år. Men brist på arbetskraft är ett skäl till att konjunkturuppgången tycks tappa i tempo.

Detta bekymrar USA:s central-bank, Federal Reserve, som i december övergav nollräntan och gjorde sin första räntehöjning på nästan tio år till 0,25–0,50 procent. Avsikten var då att gå vidare med en serie höjningar under 2016 för att nå upp mot mer normala räntenivåer.

Nu pekar det mesta mot att takten i räntehöjningarna blir betydligt långsammare, vilket också kan väntas hålla ner dollarns kurs mot andra valutor. Det oroar omvärlden, men är inte en lika stor fråga för amerikanerna. När de talar om ekonomi är ämnet främst de växande inhemska klyftorna och den långa perioden utan realinkomstökningar.

Ett utbrett missnöje över denna situation präglar också debatt-klimatet inför höstens presidentval. I ett annat läge hade det varit otänkbart med populisten Donald Trump i täten för republikanernas primärval. Likaså hade det varit osannolikt med socialisten Bernie Sanders som allvarlig konkurrent till Hillary Clinton som demokraternas blivande kandidat.

Även bland ekonomer diskuteras de ökade inkomstskillnaderna och uteblivna realinkomstökningarna med allt större oro. Detta gäller till och med vid en så kapitalistiskt inriktad institution som Harvard

business school där många av morgondagens företagsledare formas. Åtminstone bland forskarna där finns de som ser nuvarande utveckling som ohållbar.

En av dem är Jan Rivkin, nära kollega till den välkände företagsstrategiprofessorn Michael Porter. I en artikel i med titeln ”The U.S. economy is doing only half its job” i tidskriften Harvard Business Review ger Rivkin en dramatisk bild av inkomstutvecklingen i USA under senaste decennierna.

Till att börja med konstaterar han att USA länge har haft en betydligt starkare BNP-tillväxt än exempelvis euroländerna och Japan. De amerikanska storföretagen är också bland världens mest vinstrika och konkurrenskraftiga.

Men det ökade välstånd som skapas kommer ett fåtal till del. Jobben blir visserligen fler, men antalet ökar inte längre i samma takt som tidigare ens i högkonjunktur. Arbetslösheten är låg, men andelen amerikaner som jobbar har samtidigt minskat.

Detta är inte helt unikt för USA. Mer specifikt är däremot att de som har arbete inte på mycket länge fått någon nämnvärd förbättring av sina reallöner. Stagnationen gäller inte enbart hushåll med normalinkomster, utan sedan början av 2000-talet även de allra flesta högavlönade amerikaner (se grafiken).

Vinnarna finns främst bland 1 procent bland USA:s inkomsttagare, den lilla grupp som ligger allra högst på inkomstskalan. Där har realinkomsterna mer än fördubblats sedan mitten av 1980-talet, samtidigt som de har legat gans-ka stilla för de övriga 99 procenten.

Denna förändring av inkomstfördelningen har flera orsaker, där globaliseringen och den tekniska utvecklingen särskilt brukar pekas ut. Men dessa förklaringar räcker knappast, eftersom samma krafter gör sig gällande även i Europa utan att leda till likartat resultat.

Väldiga kapitalinkomster som går till ett fåtal ingår också i den amerikanska bilden, liksom en skattepolitik som gynnar de bäst ställda. Det är inte utan orsak som franske ekonomen Thomas Piketty har haft störst framgång i USA med sin bok om kapitalet i det tjugoförsta århundrandet.

Ingen annanstans finns lika stor igenkänningsfaktor när Piketty angriper den växande klyftan mellan en liten grupp av rika och befolkningen i stort. I USA blir det en ödesfråga om denna trend ska kunna brytas. Den kommer att finnas med i presidentvalet, oavsett vilka kandidater som i sista varvet står mot varandra.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

”Träna på att vara för dig själv”

“ Vi lyfter ofta fram den sociala kompetensen. Men det är lika viktigt att utveckla sin ”soli-tära kompetens”. Det menar författaren -Linus Jonkman som är tillbaka med en ny bok som handlar om kraften i vår egentid.

För några år sedan skrev Linus Jonkman boken ”Introvert” som handlade om hans erfarenheter av att vara inåtvänd. Människor från de mest skilda håll skickade brev där de berättade att hans bok handlade om dem. En hel del skrev att de under hela livet hade försökt dölja sin introverta läggning, men att de nu hade fått luft under vingarna och kunde känna sig litet stolta över något som de tidigare hade skämts för.

– När de fick höra att det är ganska vanligt, ja normalt, och kanske till och med en styrka att vara intro-vert, började de sträcka på sig, säger Linus Jonkman.

Om han hade skrivit en bok om att vara extrovert på trettiotalet tror han att det hade blivit en liknande respons. Då var det nämligen mer av ett ideal att vara inåtvänd och inte ta så mycket plats som man uppmanas att göra i dag.

– Då handlade livet mer om att man skulle vara plikttrogen och känna lojalitet. Det gjorde att man uppfostrade barnen på ett annat sätt än nu.

Förändringen mot ett mer extro-vert ideal började någon gång på femtiotalet. Då var det en viktig kamp som handlade om likabehandling, till exempel under framväxten av den amerikanska medborgarrättsrörelsen. Sedan kom majrevolten i Paris på sextiotalet och kårhusockupationen i Stockholm som några av alla milstolpar som pekade på att individen blev allt viktigare och skulle ta plats.

Det var små steg på vägen som tillsammans gör att vi i dag tycker att det är självklart att den extroverta människan ska premieras, enligt Linus.

– Barn förväntas i dag vara i centrum. Och om de inte får tillräckligt stor uppmärksamhet så försöker vi lära dem att ta mera plats.

Vad är det då som gör att Linus tycker sig se en återgång till det mer introverta idealet? Han är sedan tre år tillbaka personalchef på företaget Prisjakt som har hundrafemtio anställda. Nyligen var det en man som skickade honom sitt cv där han beskrev sig själv som introvert med tillägget: ”Jag var det innan det blev coolt”.

– Det tycker jag är ganska slående för hur det har blivit. Sedan begreppet blev känt är det många som har kommit ut med en läggning som tidigare nästan betraktades som en diagnos.

Idén till Linus nya bok, som har titeln ”Själv” (Forums förlag), fick han på en julfest när en kollega -berättade för honom vad han skulle göra under ledigheten. Mannen beskrev ett hektiskt scenario där han under två veckor skulle hinna hälsa på hos sex olika bekanta.

När Linus frågade när han skulle få egentid, såg kollegan nästan litet rädd ut och svarade att det behövde han inte.

– Egentid verkar för vissa männi-skor vara nästan det värsta som de kan tänka sig, säger Linus.

Ju mer han började gräva i ämnet, desto mer övertygad blev han om att en del faktiskt behöver lära sig vad han kallar för ”solitär” kompetens, på samma sätt som han själv har fått lära sig att vara socialt kompetent.

– En del har väldigt mycket social kompetens, men de har aldrig lärt sig att vara för sig själva. De vet inte vad de ska göra när ingen är där och ingenting händer.

Sin egen barndom tillbringade Linus till stor del i sitt eget sällskap. Han växte upp med sin mamma och morfar i den lilla skånska orten Stora Hult som inte bestod av mer än några enstaka hus.

– Jag minns att jag gjorde många stillasittande och reflekterande -saker som att rita, teckna och skriva. Det formade mig redan tidigt och gör att jag har varit tvungen att jobba mer med den sociala delen eftersom den har varit outvecklad hos mig. ”Självsamheten” däremot har jag alltid varit stark i.

Linus berättar att han alltid har haft en känsla av att om han får en riktigt komplicerad uppgift i arbetslivet, så behöver han bara få stänga dörren om sig för att lösa problemet.

– Med stängd dörr kan jag göra vad som helst. När jag träffar nya människor eller befinner mig i mingelsituationer känner jag mig däremot alltid osäker.

Det finns mycket som tyder på att resultatet blir bättre om man tar en sak i taget och försöker vara närvarande i det man gör för stunden. Då kan man dra nytta av den kraft som finns i att fokusera på en enda sak, menar han.

– Det är en seglivad myt att gruppen är starkare än individen.

Som personalchef tycker han att det ska gå alldeles utmärkt för en anställd att anpassa arbetet till den personlighet som hen har.

– Det talas ofta om mångfald, underförstått att det handlar om att folk måste vara födda i olika världsdelar. Men det behövs också anställda som är sociala och de som inte är det.

Det är också skillnad mellan att vara social och att ha social kompetens, understryker han.

– Att vara social betyder bara att man har ett behov av att ha männi-skor runt omkring sig. Social kompetens däremot innebär att man har lärt sig hur man ska förhålla sig till olika människor. Och hur man gör för att lägga relationen på rätt nivå.

Linus lever tillsammans med fru och tre barn i skånska Ängelholm. Han tycker inte att det ingår i föräldern roll att hela tiden se till att barnen har något att göra. Om man i stället låter dem vara ifred så har de kanske tråkigt i tre minuter innan de innan de hittar på något kreativt att göra, om det så handlar om att bygga ett rymdskepp av någon kartong eller något annat.

Barnen har en naturlig förmåga att vara självständiga och det är viktigt att låta dem vara, menar han.

– Ur monotona miljöer kommer ofta kreativa människor. När det färgstarka inte finns runt omkring oss hela tiden så händer det något med fantasin.

Peter Letmark peter.letmark@dn.se “

“ Fakta. Så övar du upp din ”solitära kompetens”

För att träna sin solitära kompetens tycker Linus Jonkman att man ska försöka sparra med sitt sociala jag, och utmana idén om att allt blir bättre med sällskap och samtal.

Ett sätt är att göra ”sociala” saker, som man normalt gör med sällskap, ensam. Som att besöka ett kafé, ta en promenad, gå på bio.

Ett annat är att und-vika att planera helgens aktiviteter och i stället försöka umgås med sig själv när tillfällen finns.

Man kan också försöka undvika sådant som distraherar, till -exempel sociala medier.

Vinsten kan i bästa fall bli djupare självkänne-dom och bättre förmåga att fatta självständiga beslut. “

DN FREDAG 19 FEBRUARI 2016

“ Därför är den medicinska etiken på KI bristfällig

Filosofen Torbjörn Tännsjö har hävdat att Macchiariniaffären beror på att Karolinska institutet har en svag akademisk kultur. Men han har själv bidragit till att skapa den kulturen, menar Johan Frostegård, professor i medicin.

I det mycket omdiskuterade fallet med kirurgen Paolo Macchiarini vid Karolinska institutet (KI) och Karolinska universitetssjukhuset, vars metoder i praktiken var som djurförsök på människor, finns det ett flertal olika aspekter som behöver belysas. Att det nu sker genom olika utredningar är välkommet.

Forskare är mer påpassade än nästan alla yrkesgrupper, med ständiga kontroller, rapporter och redovisningar. Till detta kommer överbyggnaden, en rad kommittéer, nämnder och byråkrater, med eller utan forskningskompetens. Notabelt är att det är forskare inom fältet som den här gången har larmat – inte överbyggnaden. Vi är inte betjänta av att expandera överbyggnaden ytterligare vilket det säkert kommer att resas krav på nu, tyvärr.

När det gäller Macchiarini har det rört sig om en ”stjärnrekrytering” – ett led i en strävan att knyta internationella berömdheter till KI. Med sig i bagaget har de artiklar i högt rankade tidskrifter och de får väldigt stora anslag.

Något som märkligt nog nästan inte alls har diskuterats är den medicinska etiken vid KI och i vårt land i allmänhet.

Torbjörn Tännsjö beskriver på DN Debatt (11/2) hur han över en lunch med dåvarande rektorn, blev rekryterad som professor i medicinsk etik vid Karolinska institutet 2010. Detta sammanfaller ungefär i tiden med rekryteringen av Macchiarini och även Tännsjö får betraktas som en ”stjärnrekrytering”. Han är en av Sveriges mest kända filosofer utomlands och landets förmodligen mäktigaste person inom medicinsk etik med en central roll i exempelvis Statens medicinsk-etiska råd.

Han ondgör sig över sin egen rekrytering i artikeln, och klagar på KI:s akademiska kultur. I det avseendet har han säkert en poäng, som säkerligen gäller även andra av landets universitet och högskolor. Ett exempel är att professorer inte är fast anställda i vanlig mening utan förväntas tjäna in sin egen lön, genom anslag och new public management i form av aktivitetspoäng. Dessa poäng beräknas med algoritmer, alltså en maskin, där en viktig faktor är hur högt rankade tidskrifterna där man publicerar sig är, samt hur ofta ens artiklar citeras. Liknande gäller vad jag vet på humanistiska fakulteter.

Inom universitetsvärlden har alltså en maskin inflytande över hur statens skattepengar kommer forskare och lärare till del. Även vid medicinska fakulteter påverkar maskinen forskningen så att man inte bara söker kunskaper om kroppen och naturen, utan också hela tiden försöker öka sina aktivitetspoäng.

Tännsjö ger pikant nog själv uttryck för det allra sämsta inom akademisk kultur, när han småaktigt och på lösa boliner hänger ut andra akademiker inom fältet medicinsk etik. En av dem, Erwin Bischofberger, som inte kan försvara sig eftersom han avled för några år sedan, har gett ut många böcker och skrifter inom fältet. Tännsjö avfärdar honom som klent meriterad - samt för att han var teolog.

En nuvarande professor vid KI medicinsk etik var, upplyser Tännsjö, mycket sämre meriterad än den som tackade nej till tjänsten. En tredje läkare vid fakulteten har enligt Tännsjö inga forskningsmeriter alls inom ämnet - sådant det snävt definieras av Tännsjö själv.

Torbjörn Tännsjö är renodlad utilitarist och anser att vi alltid ska handla på ett sådant sätt att det leder till största möjliga lycka åt största möjliga antal kännande varelser, även i framtiden. Inte att undra på att denna typ av filosofi kallats en etik för gudar – det är ju ganska svårt att mäta lyckan på det viset. I själva verket kan man fundera på om Tännsjö själv alls är meriterad som forskare inom medicinsk etik, på det vis forskning vid medicinsk fakultet uppfattas. Det är lyckoupplevelser man ska maximera. Om man kunde konstruera en upplevelsemaskin där man flöt i en lyckobassäng, så skulle livet gärna kunna tillbringas där.

Själv är jag förundrad över hur man kan tro att det finns en enda sorts etik som skulle gälla, som Tännsjös utilitarism. I själva verket måste en fungerande etik sättas samman av mindre delar och byggas underifrån: lite utilitarism och plikt- och dygdeetik, en del magkänsla, samt gärna en rejäl dos insikter från evolutionsforskningen som ju visar att vi människor har en medfödd moralisk och etisk förmåga som inkluderar altruism. Vi vill hjälpa de sämst ställda. Läkaretiken är en typiskt sammansatt etik, ett oting för en sann ideolog!

Som medicinsk forskare kan man tycka att Tännsjös resonemang är komiska om det inte vore så att skrattet fastnar i halsen med tanke på den aktuella KI-affären. Han menar nämligen i bland annat boken ”Du skall understundom dräpa” att det kan vara moraliskt rätt att i hemlighet döda en person, och ge organen till fler som behöver dem för att överleva. Att han ändå inte tycker att man bör göra det motiveras med att det skulle kunna väcka oro i samhället.

Han vill också tillåta dopning, med hjälp av medicinska experter. Han anser alltså att läkare ska kunna medverka till att genom illegala preparat avsiktligt skada ungdomar – det är väldigt svårt att tolka honom på något annat vis. ”Kvinnliga idrottare skulle få möjlighet att inhämta männens försprång i muskelstyrka”.

Tännsjö menar även att den berömde filosofen Peter Singer löst problemen med djurens rättigheter – de kan inte skiljas från människans, så länge det rör sig om kännande djur som kan företa någon form av mentala operationer. Senildementa gör sig alltså inget besvär! Man kan notera att Singer skrivit en bok om att man ska kunna döda oönskade bebisar upp till en månads ålder.

Med det synsättet är det rätt så besvärligt att förstå varför man inte kan göra försök på människor utan att göra djurförsök.

Tännsjö är förstås fullt fri att tycka och skriva vad han vill. Däremot måste man dra slutsatsen att hans filosofi mer är en ideologi, ett antagande som stöds av andra engagemang, till exempel skrev han Vänsterpartiets partiprogram medan partiet fortfarande hade vänskapliga förbindelser med Sovjet (och hans åsikter om doping för tankarna till sovjetisk idrott). Samma sak gäller hans tankar om yttrandefrihet och tryckfrihet i skriften ”I stället för yttrande- och tryckfrihet”, som han menar borde kunna avskaffas eller underkastas en nyttokalkyl.

Tännsjö blev alltså enligt egen utsago hastigt och lustigt professor vid KI och placerades genast i rektorns etikråd. Man skulle kunna uttrycka det så att man satte bocken till trädgårdsmästare.

Där satt han 2010–15 under ledning av en medicinetiker som även var samarbetspartner och medförfattare till vetenskapliga skrifter. Under den perioden hanterade etikrådet tre fuskanmälningar avseende Macchiarini. I alla tre fallen friade man. Man kan alltså notera att det ringt flera varningssignaler.

I en av anmälningarna framför den belgiske professorn Pierre Delaere mycket allvarliga anklagelser på flera olika punkter mot Macchiarini. Etikrådets svar är filosofiskt hållet. Ett svar handlar om stamceller, där Delaere som menat att det som Macchiarini beskriver inte ens är teoretiskt möjligt, ifrågasätts av rådet. Ett annat svar handlar om hur forskare kan styras av sina fördomar. Sedan menar etikrådets ordförande att alla operationerna genomfördes av humanitära skäl, patienterna var i dåligt skick och detta var sista utvägen– vilket, som framgår av Bosse Lindquists SVT--dokumentär, knappast var fallet.

Utbildningen för läkarstudenter i medicinsk etik vid KI är bristfällig. Den har inte läkaretik, regelverket som finns samt dess historik, exempelvis Helsingforsdeklarationen, som tydligt och avgränsat ämne. En annan svaghet är kunskaperna om hur kliniska prövningar av läkemedel, operationer och proteser faktiskt sker. Detta borde förbättras.

Ett flertal faktorer har på ett olyckligt sätt samverkat till den tragiska utvecklingen för patienter som opererats med Macchiarinis metod. Rent konkret har läkaretiken brutits på ett flagrant sätt. Den etiken har funnits och utvecklats under lång tid och finns för att skydda patienter och även läkare. Patienterna skyddas från skadliga ingrepp och övergrepp, samt från läkare och makthavare som inte vill dem väl. Läkare skyddas från andra intressenter, från de som betalar för vården men även från patienter.

Läkaretiken har i dag pressats tillbaka av new public management. Där försöker man med pinnräkning av allehanda mer eller mindre märkligt slag göra sjukvård, där mötet mellan läkare och patient bör vara centralt, till en industriell process. Läkaryrket avprofessionaliseras. Hälsoekonomiska metoder som är besläktade med utilitarism av ett mildare slag än Tännsjös, kan till och med innebära att somliga patienter fått ett negativt värde – mätt med så kallade Qualys: deras liv är inte värt att leva.

En liknande utveckling har skett rent allmänt inom forskningen, där de inflytelserika algoritmerna och jakten på pinnar genom citeringar och prestigetidskrifter kan förblinda chefer och bedömare.

Det behövs en nystart för läkaretik och annan vårdprofessionsetik inom sjukvården!

Johan Frostegård är professor i medicin vid Karolinska institutet, överläkare på Karolinska sjukhuset samt författare (senast utgivna bok ”Den ekonomiska människans fall”, 2014).

Johan Frostegård “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ <u>På flykt från ansvaret</u>

Aldrig har EU hållit så många toppmöten som det gångna året. Tillställningarna har också i princip haft samma tema: flyktingkris och migration.

Veckans kapitel i Bryssel var tänkt att i första hand gälla Storbritanniens förändrade medlemsvillkor. En central tvistepunkt är möjligheten att reducera förmåner för arbetskraft från andra EU-länder. Men första kvällen dominerades i stället av en ny lång diskussion om flyktingströmmen från Mellanöstern och Afrika. Den fick särskild hetta av Österrikes beslut att införa ett tak på 80 asylansökningar per dag, plus att tillåta 3 200 flyktingar per dag att göra transitresan till Tyskland.

Det bryter mot Genèvekonventionen, protesterade EU-kommissionen. I Berlin var ilskan tydlig över att även grannen i söder inför specialregler och åter börjar vinka igenom flyktingar. Den österrikiska regeringen försvarade sig irriterat med att landet gjort mer än de flesta och att kritikerna gott kunde vända sig annorstädes.

Striden var typisk. Toppmötet berörde också andra ämnen som har satt sammanhållningen inom EU på svåra prov, fått den passfria Schengenunionen att vackla och rest frågor om grundvärderingar. Medan Sverige, Tyskland och Österrike har varit frikostiga anser andra att flyktingkrisen är förbundskansler Angela Merkels fel eftersom hon sa att alla syrier var välkomna.

Den beslutade omfördelningen av 160 000 flyktingar är ett fiasko. Hittills har runt 500 personer kunnat resa vidare. Medlemmar i öst vägrar att ta emot några alls, andra drar benen efter sig, Frankrike och Storbritannien accepterar en bråkdel av vad Tyskland gör. Toppmötet sägs ha gett enighet om att asylsökande inte ska få välja land själva, men utan fördelningssystem är det föga verkningsfullt.

Italien och Grekland har maskat med de utlovade mottagningscentralerna. Grekerna har hotats med suspendering från Schengen. En del EU-länder vill täppa till gränsen norrut mot Makedonien med staket eller gränsvakter, vilket vållar mardrömmar om att Grekland ska bli en enda stor flyktinganläggning.

Tyskland vill sätta fart på samarbetet med Turkiet, som ska få ett antal miljarder euro för att bygga fler läger och stänga möjligheten att ta sig över vattnet till Grekland. Fortfarande kommer 2 000 personer om dagen, och det är inte vår än. Men Turkiet har en egen oberäknelig agenda, i både Syrien och sitt eget krig mot kurderna.

Dessutom är tanken att EU i gengäld ska ta emot hundratusentals flyktingar direkt från Turkiet, vilket inte är populärt någonstans. Om det slutar med att bara Merkel öppnar sitt hjärta kommer den redan hårda inrikespolitiska kritiken att öka. Ett särskilt EU-möte med Turkiet planeras i mars. Men medan Merkel inte ser något alternativ till samarbetet är många länder skeptiska.

Som om EU inte hade nog att göra tillkommer hotet om Brexit, ett brittiskt utträde ur unionen. Toppmötet har slitit med klausulerna som ska förhindra det. Premiärminister David Cameron har lovat en folkomröstning om ja eller nej till EU, sannolikt i juni.

Brexit vore ett debacle, för både Storbritannien och EU. Britterna må ha hållit sig på sin kant. Men det handlar om ett av de tre stora EU-länderna, med en viktig ekonomi och en militär tyngd. Samtidigt har britterna stor nytta av den inre marknaden och unionens gemensamma styrka i till exempel internationella handelsförhandlingar.

Frankrike har haft invändningar mot Storbritanniens försök att skydda finansmetropolen London, federalister har surat över undantaget från målet om en ”allt fastare sammanslutning” av EU-länderna. Men den känsligaste frågan har varit Camerons krav att lågavlönade EU-migranter inte ska få samma skatteförmåner som britter.

Flyktinggrälen och Brexitdebatten hänger sålunda ihop. Länderna i östra Europa vill inte höra talas om solidaritet när det gäller asylmottagning, men är upprörda över risken att deras medborgare skulle diskrimineras på andra håll i EU. Åter andra är rädda för att fler stater ska kräva undantag och välja bland skyldigheterna.

Den brittiska regeringen har för sin del svårt att visa att EU-migranterna orsakar så stora kostnader som det påstås. Men utan tvivel innebär samspelet mellan invandring, socialförsäkringar och den inre marknadens friheter komplicerade utmaningar. EU som kollektiv har hittills klarat dem dåligt.

Spelet sker med höga insatser. Men oavsett vilka kompromisser som blir nödvändiga skulle Brexit vara den värsta tänkbara utgången.

DN “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

”En friare lönesättning kan kräva begränsad konflikträtt”

Ny modell behövs. Den svenska modellen har fungerat vad gäller kostnadskontroll, men har inbyggda fel. Den starka samordningen leder till höga ingångslöner, lönesammanpressning och svårigheter att justera relativlönerna för olika grupper. Lösningen är sannolikt att begränsa vår unikt generösa konflikträtt, skriver Nils Karlson, Ratio.

Den svenska modellen har ett inbyggt systemfel som leder till utanförskap, integrationsproblem, kompetensbrist och otillräcklig utvecklingskraft.

Det finns starka skäl att ifrågasätt om parterna själva klarar att reda upp detta, trots att modellen ofta sägs innebära att parterna ska ta eget ansvar. I den kommande avtalsrörelsen, där 500 kollektivavtal för närmare tre miljoner anställda ska omförhandlas, är det upp till bevis.

Problemet är att den starka kartellsamverkan och det gemensamma normerande märke som modellen bygger på sedan tillkomsten av Industriavtalet 1997 och Medlingsinstitutet år 2000 är nödvändiga för att klara konflikt- och kostnadskontrollen, men samtidigt leder till höga ingångslöner, lönesammanpressning och svårigheter att åstadkomma relativlönejusteringar.

Detta bortser de fackliga företrädarna inom industrin ifrån, som skrev klokt om risken med politiska ingrepp på DN-debatt den 17 februari. Att modellen har fungerat väl vad gäller konfliktnivåer och kostnadsutveckling, liksom för reallöneutvecklingen, är inte tillräckligt.

Sverige har i dag bland Europas högsta ingångslöner. Det innebär fördelar för dem som redan har ett jobb, men skapar också trösklar för dem som står utanför arbetsmarknaden. Med den stora flyktingvågen ställs problemet på sin spets.

Sverige har också Europas mest sammanpressade lönestruktur. Det har fördelar ur ett jämlikhetsperspektiv, men begränsar möjligheten till lönekarriär över livet och försvårar kompetensförsörjningen, inte minst inom sektorer med hög efterfrågan. Detta gäller även inom industrin. Följden är minskad ekonomisk utvecklingskraft.

Svensk lönebildning är helt enkelt väldigt centraliserad. Modellen klarar inte att hantera justeringar av relativlöner mellan olika sektorer och grupper, inklusive kvinnodominerade yrken. Denna bild bekräftas i hög grad av Medlingsinstitutets och Arbetsmarknadsekonomiska rådets just utkomna rapporter.

Detta är bakgrunden till politikers förslag om riktade lönehöjningar för lärare, sjuksköterskor och poliser, liksom till förslagen om statligt reglerade ingångslöner, frikopplade från kollektivavtalen, för nyanlända flyktingar. Trots att detta alltså strider mot ”den svenska modellen”, där parterna själva ska förhandla lönerna.

Men om parterna inte själva klarar att hantera justeringar av relativlöner eller att öppna arbetsmarknaden för ”outsiders” – vilket hittills inte skett – vad kan de folkvalda politikerna göra? De har trots allt ett övergripande ansvar för samhällsekonomi, kompetensförsörjning och integration.

Svaret handlar sannolikt om att modernisera de grundläggande spelreglerna för lönebildningen, nämligen konfliktreglerna. Dessa tillkom genom Kollektivavtalslagen 1928, det vill säga för drygt 85 år sedan. Dagens kunskapsekonomi ställer andra krav.

Ratio har i den nyutkomna boken ”Ultima Ratio: Svenska konfliktregler i ett internationellt perspektiv”, utgiven på Iustus förlag, gjort en strukturerad jämförelse av dessa konfliktreglers utformning i Sverige och våra viktigaste konkurrentländer, det vill säga Danmark, Norge, Finland, Tyskland, Nederländerna och Storbritannien. Någon motsvarande studie har inte tidigare gjorts.

Slutsatsen är att den svenska konflikträtten är unikt generös, även i jämförelse med våra nordiska grannar. I andra länder är olika former av överdriftsförbud vanliga. I Sverige saknas exempelvis begränsningar utifrån rättsprinciper som ultima ratio, proportionalitet och fair play. Dessa innebär att konfliktvapnet endast kan användas som en sista åtgärd när förhandlingsmöjligheterna är uttömda, att det finns en rimlig balans mellan konflikters mål och medel, liksom att förhandlingarna ska ske på ett reko sätt.

Sympatiåtgärder, det vill säga rätten att gå ut i konflikt när avtal om arbetsfred redan har tecknats, är i praktiken endast tillåtna i Skandinavien och Tyskland, och oinskränkt endast i Sverige. Endast i Sverige och Danmark tillåts sympatiåtgärder vid blockad mot oorganiserade.

De självpåtagna normer mot överdrifter i användandet av konfliktvapnet som finns på svensk arbetsmarknad, inom ramen för olika förhandlingsordningsavtal som Industriavtalet, gäller bara vissa, men inte alla förbund. LO-förbunden inom 6F, som står för merparten av konflikterna på svensk arbetsmarknad, saknar avtal av denna typ.

Det är den obegränsade konflikträtten som nödvändiggör starka karteller och stark samordning, med alla de konsekvenser som följer. Annars riskerar vi att upprepa 1970- och 1980-talens lönekostnadsspiral då konflikter och bristande ansvarstagande drev upp lönerna 400 procent nominellt, men endast 0 procent realt. För att bryta denna katastrofala utveckling krävdes den gången massiva statliga ingrepp i form av Rehnberg-kommissionen, vilka senare följdes upp av partsöverenskommelser och ny lagstiftning.

Det är en öppen fråga hur det går denna gång. Det vore djupt problematiskt om konflikt- och kostnadskontrollen havererar – här är det lätt att instämma med facken inom industrin.

Men lika allvarligt är om ytterligare höjningar av lägsta löner och oförmåga att hantera relativlönejusteringar leder till fortsatt utanförskap, eskalerande integrationsproblem och kompetensbrist i vitala samhällssektorer.

Klarar inte parterna detta behöver modellen reformeras. En modernisering av konfliktreglerna är ett gemensamt partsintresse och ett viktigt politiskt ansvar.

I exempelvis Danmark, vars modell också bygger på ett tydligt partsansvar, gör Arbeidsretten, motsvarigheten till vår partssammansatta Arbetsdomstol, proportionalitetsbedömningar av konflikters laglighet utifrån en avvägning mellan mål och medel samt vad som kallas ”rimeligt fagligt formål”. Det senare innebär det krävs en mer direkt koppling mellan de som tas ut i konflikt och syftet med konflikten. Bussförare kan exempelvis inte tas ut i strejk för att förbättra villkoren för undersköterskor. Inte heller är det lagligt att tio elektriker hotar att stänga ner kärnkraften i Västsverige.

Med en sådan ordning skulle kartellsamordningen kunna minska och trycket uppåt på lägsta lönerna minska. Lönesättningen skulle bli mer fri.

Även i Sverige bör liknande arrangemang och principer övervägas. För att kunna värnas, behöver den svenska modellen utvecklas. Sverige behöver en bättre fungerande lönebildning.

Nils Karlson, docent och vd för Ratio, näringslivets forsknings institut “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Så får IS-slavarna hjälp att fly från dödsriket

DN i Mellanöstern. De säljs som slavar, våldtas och torteras: Yazidiska kvinnor som terrorsekten IS tillfångatog efter att de intagit staden Sinjar i norra Irak sommaren 2014. Men i gastkramande räddningsoperationer där landsmän riskerar sitt egna liv har över hundra kvinnor och barn kunnat befrias. Finansieringen sker genom en frivilligorganisation i Israel och leds av brittiskan Lisa Miara. DN:s Nathan Shachar har träffat henne.

En yazidisk slavinna går gatan fram i staden M. Allra bäst, för vår berättelse, hade det varit om hon gått ensam, men i IS-land, *Balad Daesh*, får en kvinna inte röra sig utomhus utan manlig övervakare. Hon går ett par steg bakom sin herre, som reglerna bjuder. Han kan vara en IS-man som tagit eller fått henne i krigsbyte, eller någon annan som köpt henne på slavmarknaden.

Det hade också varit bra om det gått att skilja henne från andra på gatan. Men det går inte. Alla kvinnor ser likadana ut, som svarta spöken i en barnbok. *Niqab*, den stränga slöjan med bara en springa för ögonen, som hos oss blivit en symbol för den allra strängaste salafismen, är bannlyst av IS såsom exempel på västerländsk lössläppthet. Alla kvinnohänder är inneslutna i svarta handskar och ansiktena helt och hållet täckta.

Denna förkrossande anonymitet gör uppgiften svårare för vår man. Han skall i rätt ögonblick trycka en telefon och en laddare i den yazidiska kvinnans hand, utan att någon märker det. I bästa fall hinner han mumla några ord på hennes språk: ”Göm den väl och använd den bara när du är ensam.”

Går allt väl lyckas kvinnan ringa numret i den gamla telefonens minne – det måste förstås vara gamla telefoner utan GPS – till ett kontor i staden Duhok i det autonoma Kurdistan. I det ögonblicket sätts maskineriet i rörelse för ett fantastiskt räddningsprojekt, som gått i repris ett par hundra gånger sedan yazidiernas katastrof i augusti 2014.

Då stormade IS berget Sinjar och staden med samma namn i det irakiska Kurdistan och drev kurdernas armé Peshmerga på flykt. Tusentals yazidiska män mördades och minst femtusen – antagligen långt fler – kvinnor och barn fördes bort som krigsbyte, för att delas ut som bonus till europeiska IS-terrorister eller för att säljas på slavmarknader där småflickor betingar det allra högsta priset.

Khalil, räddningsprojektets manager och eldsjäl, är en yazidisk advokat i staden Duhok. Han eller hans fru är redo att svara i telefonen dygnet runt. När någon lyckas ringa är det bråttom, ingen vet hur lång tid man har på sig. Först frågar man vad hon heter, vad de kallar henne numera och vem hon lever med.

– Vi skall rädda dig, men vi måste veta var du finns. Vad heter gatan?
– Jag vet inte.

Ibland vet hon inte ens vilken stad hon ringer från. Men Khalil finner på råd ändå, han sitter med Google Earth påslagen och korsförhör henne om byggnadens färg, höjd och utseende. Han frågar om det är mycket eller litet trafik utanför, vilka timmar det är sol i bostaden och

vad där finns för butiker. Varje smula information tas till vara. Doften från ett bageri räckte en gång för att ringa in platsen när inget annat fanns att gå efter.

När Khalils kontaktperson på orten identifierat adressen rådgör Khalil med sin närmaste man, som kallar sig Abu Shajah, en yazidisk lastbilschaufför som kan varenda vägkrök mellan Turkiet och Irak. Han har blivit en nyckelfigur allt eftersom IS flyttat sina slavar från Irak till Syrien.

Den första tiden efter massmordet och kvinnorovet förvarades de bortförda i Talafar, utmed lands- vägen mellan IS-fästet Mosul och yazidiernas raserade huvudort Sinjar. Därifrån var det relativt lätt att rädda kvinnor och barn, eftersom den kurdiska zonen, där yazidierna lever, bara ligger någon mil bort. En natt till fots med en hemvan herde och så var de i säkerhet.

Men sedan Natos bombningar inleddes har de tillfångatagna yazidierna flyttats till Syrien. De är dyrgripar, både kvinnorna och barnen, i synnerhet nu då oljepriserna dyker och IS raffinaderier i Raqqa och Mosul bombas. Utgångsbudet under slavauktionerna brukar ligga kring tiotusen dollar, men når ibland sextiotusen innan klubban faller, enligt DN:s yazidiska sagesmän.

Den kurdiska regionala regeringen uppger att det finns 3 957 *kända* yazidier i IS klor, och säkert betydligt fler, så vi förstår att det rör sig om en mångmiljonbransch.

Då de förslavade yazidierna numera befinner sig djupt inne på IS område går det inte att kasta in dem i en bil och köra därifrån i full fart. Man skulle inte hinna förbi den första vägspärren förrän larmet gått. Det första steget är därför att gömma en befriad person så fort det går, kanske bara ett par hundra meter bort. För att kunna göra det måste man ha hyrt en lägenhet i förväg, helst två för att kunna välja om det blir hett om öronen.

Man måste hyra dem på lång tid, för att inte väcka misstankar. Nästa steg är att få ut den räddade ur IS-zonen. Ibland handlar det om att vänta på en lastbil på väg till Turkiet, eller en herde som för dem till någon lugnare plats. Det finns flera andra sätt, som DN:s sagesmän inte vill gå in på. Det tar ofta över en månad att i etapper föra en räddad ut ur IS dödsrike.

De personer som deltar i räddningsoperationerna arbetar med livet som insats. Flera gånger, när den yazidiska slavinnans ägare ertappat henne med telefonen, har IS gillrat en fälla. Med kniven på strupen har då kvinnan tvingats ringa numret i Duhok och berätta att männen har farit iväg till fronten, kusten är klar. Flera räddare har gått i fällan och halshuggits på torget. Hittills har femton personer mist livet under fritagningsaktionerna.

De flesta av de frivilliga till de gastkramande uppdragen är yazidier, några är turkar och kurder. Men de måste alla tala arabiska flytande, för att smälta in i omgivningen. De är idealister, men de måste ha betalt för sitt arbete. Ännu dyrare är alla lägenheter och bilar som måste hyras och sedan överges, kanske oanvända. Khalil räknar med ungefär fyratusen dollar i kostnader för varje räddad person.

Innan man skrider till verket måste Khalil inhämta klartecken från den kurdiska regeringen i Erbil. Märkligare är det att han sedan måste

ringa en engelsk dam i Jerusalem, Lisa Miara. Det är hennes organisation, Springs of Hope, som samlar in pengarna till räddningsaktionerna.

– När de har en plan och ett kostnadsförslag så är det min uppgift att skaffa fram medel. FN och EU är med och betalar för de tre yazidiska flyktinglägren, men jag får ingen hjälp av dem, allt kommer från privatpersoner som brinner för yazidierna, säger Miara till DN.

Häromveckan var Miara tillbaka hos yazidierna i de flyktingläger där de nu inväntar bättre tider – deras stad Sinjar är förstörd och det finns inga planer på och inga pengar till att bygga upp den.

Under besöket gick ett par av Mia- ras drömmar i uppfyllelse:

– Jag fick permanent uppehållstillstånd i Kurdistan, och Springs of Hope registrerades som lokal, kurdisk organisation. Det är inte litet – en israelisk organisation med rätt att verka i Irak! Nu kan jag själv se till att pengarna kommer i rätta händer.

Hon säger inte mer, av finkänslighet, men yazidiska aktivister kan berätta för DN att de fyra miljoner dollar som regeringen i Bagdad avsatte för hjälpaktioner åt yazidierna slösades bort på diskussioner, byråkrati, administration. Som alltid i Mellanöstern måste bistånd verkställas utan mellanhänder.

– Min stora utmaning just nu, förutom att rädda kvinnor från IS, är de föräldralösa yazidiska studenterna vid universitetet i Dohuk. De är utblottade, de går i samma kläder som de gjorde under massmordet och går hungriga för att kunna betala studieavgiften på 400 kronor i månaden. De är yazidiernas framtid, och för att fördela pengarna rättvist måste jag ha myndigheternas tillstånd att verka direkt på platsen.

Under sina täta besök i norra Irak träffar Miara de personer hon hjälpt till att rädda. En av dem är 21-åriga Bahara som räddades för sex månader sedan. Vi får inte berätta hur hennes räddning gick till, men under ett inspelat samtal berättar hon för DN vad hon vill göra nu:

– Jag vill utbilda mig till något nyttigt, så jag kan hjälpa kvinnor som varit med om samma saker som jag.

Bahara har redan uträttat mycket nyttigt. Hon berättar att hon har varit i Berlin och i London och talat om sina upplevelser i kvarter där myndigheterna vet att IS missionerar bland unga muslimer. Nu är hon i Tyskland för rehabilitering och skolgång.

Detaljerna i Baharas historia skulle ge läsarna mardrömmar. Men det finns temperaturskillnader också i helvetet, och hon anses lyckligt lottad som endast våldtagits och inte torterats. De gifta kvinnorna har varit med om ännu värre saker, efter att deras små barn slets ur deras armar för att säljas som slavar. För att kunna sälja gifta kvinnor som ogifta flickor underkastar IS dem barbariska operationer.

Som alltid är det väldig skillnad mellan olika personers reaktion på vidrigheter. Bahara är full av levnadslust och planer, medan andra som behandlats likadant är brutna för livet. Det är Lisa Miaras nästa projekt, som den kurdiska regeringen gav grönt ljus för i veckan:

– Jag vill bygga ett stort, modernt hem för de räddade kvinnorna och barnen, en plats där de kan vila några veckor och möta sina anhöriga, en plats med rena kläder, bad, psykologer och läkare. Nu sker återföreningarna mellan familjemedlemmar på en landsväg. Det är inte rimligt och inte mänskligt.

Efter den halsbrytande flykten tänker man kanske att de räddade skulle pusta ut i lättnad och glädje. Men återkomsten är oftast brutal. Först nu får de olyckliga veta hur det gått med deras anhöriga under blodbadet i augusti 2014 – och det har i regel gått illa. De får också veta att det inte finns något hem att återvända till.

– Det finns ingen rehabilitering. De förs till yazidiernas helgedom i Lalesh, avsvär sig islam och återinförs formellt i sin religion, det är allt. De kan inte berätta för sina män eller för någon annan att de våldtagits fyrtio gånger om dagen. Många sitter tysta och apatiska, omtöcknade av vad de gått igenom, säger Miara.

Yazidiernas familjeliv och könsroller är ytterst traditionsbundna. Abort och skilsmässa är inte bara tabu, utan okända i traditionella familjer. Det går inte att skicka in kuratorer och psykologer hur som helst i den världen. Men när kvinnor återvände, havande med barn till muslimer, tvingades yazidiernas överstepräster revidera sina orubbliga budord, och abort är numera tillåtet i sådana fall.

Lika tabubelagt som det är för en kvinna att tala om sexuella trauman, lika krångligt är det för männen att hantera sådant. Lisa Miara insåg strax att det krävdes extraordinära åtgärder för att ändra på det. Hon for till templet i Lalesh, rådgjorde med de högsta religiösa auktoriteterna – och fick dem att utfärda ett dekret där samtalsterapi tillåts och anbefalls.

– Jag sa till dem att kvinnorna aldrig blir friska igen om de inte får prata om sakerna, och då blir familjerna inte heller friska. Shejkerna lyssnade och förstod, till min stora överraskning.

Yazidiernas pågående katastrof är den senaste i en många sekler lång katalog över förödmjukelser, decimering och förtryck. Under Iraks diktator Saddam Hussein drabbades de av samma brutala omplaceringar som andra kurder. Araber tvångsflyttades till deras byar medan de tvingades till konstgjorda byar på det sunnimuslimska slättlandet. Men inget i mannaminne kan jämföras med det som hände i augusti 2014.

De kvinnor som var vuxna, gamla nog att säljas som hustrur eller användas som sexslavar skildes från de små flickorna, som magasinerades i fängelser inför slavmarknaderna. De som var för gamla slogs ihjäl.

Yazidier i organisationen Springs of Hope berättar att bortrövade pojkar sattes i skolor för jihadister. Undervisningen började med att ett par i varje klass halshöggs inför de andra – för att illustrera hur det går för dem som opponerar sig. Ett mått på hur effektiv hjärntvätten och indoktrineringen är: En sextonårig pojke som kommit ur fångenskapen försökte mörda sin egen familj efter återföreningen, de var ”kufara”, kättare, i hans ögon.

För några månader sedan såg Abu Shajah, lastbilschauffören, en IS-video på nätet med en treårig yazidisk pojke i stridsmundering och

pistol. Det hela var reklam för barnjihadisterna i ”Kalifatets valpar”. Abu Shajah svor en ed att göra allt för att rädda honom:

– De gjorde barnet till en symbol för segern över oss. Jag ville göra honom till en symbol för vår kamp mot dem.

För en månad sedan, i en operation vars detaljer måste förbli okända, befriades pojken. Den lilles far dödades av IS, hans mor och systrar är fortfarande slavar och han förstår inte längre sitt modersmål. Men han kommer inte att växa upp till mördare.

När befriade yazidier hämtat sig en smula så förhörs de ingående om allt de varit med om. En polistecknare gör fantombilder efter deras beskrivningar av plågoandar och makar, och de får peka ut vilka vapen de känner igen på planscher. Allt detta för att ringa in och identifiera IS-soldater inför den dag de kan ställas inför rätta. Visserligen har varken Irak eller Syrien skrivit under Rom-statuterna, som ligger till grund för den internationella brottmålstribunalen ICC:s arbete, men det finns andra lösningar. De tillresta terrorister som har europeiska medborgarskap kommer att kunna rannsakas av ICC.

Lisa Miara berättar att hon inte lägger sig i hur slavarna befrias, men hon sätter en gräns:

– Vi deltar inte i slavmarknader och vi betalar inte lösensummor till IS. Det är fullkomligt nedbrytande med slavmarknaderna, där rika personer från gulfstaterna lägger bud på uppsminkade nioåringar, men vi kan inte ha någon beröring med detta, dels av princip, dels därför att vi skulle driva upp priserna och spela IS i händerna.

En av Miaras medhjälpare berättar att fritagningsoperationerna blir alltmer komplicerade:

– IS behöver hårdvaluta för att kunna betala sina europeiska och kaukasiska legosoldater. Yazidierna är en central exportvara för dem. De har lärt sig genomskåda våra metoder och vi måste hela tiden hitta på nya.

Den 6–8 mars hålls i Jerusalem den första internationella konferensen om dessa ämnen. En rad yazidiska, kurdiska och internationella forskare och experter skall föreläsa om yazidiernas förtvivlade belägenhet och om möjligheterna till rehabilitering av överlevande, familjer och samhällen. Flera av räddningsaktionernas ledare, bland dem advokaten Khalil och chauffören Abu Shajah, kommer också att delta, tillsammans med överlevande kvinnor.

Nathan Shachar naranjal@gmail.com “

“ Fakta. Yazidier

Uppgifterna om antalet yazidier pendlar mellan 700 000 och en miljon. Trots stor utvandring de senaste decennierna lever det stora flertalet, kanske 80 procent, i norra Irak. Mindre grupper lever i Ryssland, Georgien, Turkiet och Syrien.

Yazidierna är monoteister, men islam erkänner dem inte som ett av Bokens folk. De tror på en allsmäktig Gud och på Sju Änglar, av vilka Tawusi Melek, påfågelsängeln, är en av Guds skepnader. Många av

yazidiernas grannar, inklusive deras senaste plågoris IS, hävdar att de tillber djävulen.

De kända överfallen och massmorden på yazidier, från medeltiden till Iraks diktator Saddam Hussein och IS i dag, är fler än någon kunnat räkna.

Detta har hänt.

Den första veckan i augusti 2014 stormade IS berget Sinjar och yazidiernas huvudort med samma namn. Attacken var inte bara riktad mot enskilda, utan mot hela folket, i IS ögon det mest föraktliga av alla.

De flesta yazidier på berget, kanske 50 000, lyckades fly norrut, där de nu lever i flyktingläger kring staden Dohuk.

Men tusentals män mördades och minst 5 000 kvinnor och barn, kanske betydligt fler, fördes bort som krigsbyte, enligt FN och den kurdiska regionala regeringen. Gamla kvinnor som terroristerna ratade som sexslavar eller auktionsföremål sköts.

De flesta av de bortförda, utom de som sålts till köpare i gulfstaterna, befinner sig i något av IS syriska fästen, väl utspridda. “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ En procent av alla brott kopplade till flyktingar

Drygt en procent av alla anmälningar till polisen kan kopplas till brott där flyktingar är misstänkta eller brottsoffer. Vanligast är misshandel och hot som kopplas till bråk på asylboenden, visar polisens tidigare hemliga statistik.

– Det är många människor på en liten yta. Då uppstår det friktioner ibland, säger Stefan Hector, kommenderingschef för Alma-projektet.

Det är i Almaprojektet som polisen har organiserat arbetet med de flyktingar som har kommit till Sverige.

I en rapport som publicerades på fredagen har polisen tittat närmare på många anmälningar om brott och även andra insatser som kan kopplas till flyktingar. Uppgifterna har tidigare varit belagda med sekretess.

Totalt har polisen hittat 3 287 anmälda brott kopplat till asylsökande och ensamkommande barn. Under samma mätperiod, 11 november 2015 till och med 31 januari 2016, gjordes totalt 245 726 anmälningar i polisens RAR-register. Eftersom det där också finns andra sorters anmälningar så går det inte att dra några exakta slutsatser om andel brottsanmälningar.

Under mätperioden fanns ungefär 180 000 asylsökande och ensamkommande barn som väntade på besked av Migrationsverket.

I 2 368 anmälningar var asylsökande registrerad som brottsmisstänkta och i 1 722 som brottsoffer. Nästan 55 procent gällde brott på asylboenden. Vanligast var misshandel och hot i samband med bråk.

Stefan Hector kallar bråken för normala friktioner mellan människor som bor trångt.

– I ett fåtal fall handlar det om etniska och religiösa motsättningar.

I ett litet antal fall, 222 anmälningar, är det personalen som har blivit utsatt, oftast för hot och ofredanden. Det grövsta gäller ett mord på en 22-årig kvinna som arbetade på ett hem för ensamkommande barn.

Sexualbrotten har fått stor uppmärksamhet, men står för en liten del av brottsanmälningarna, knappt 3 procent. I 68 fall handlar det om misstankar mot asylsökande och i 49 fall är de själva offer.

DN har tidigare berättat om polisens Alma-satsning för att hantera den stora mängden asylsökanden. Under en period sattes en särskild kod, 291, på anmälningar i RAR och så kallade händelser i polisens så kallade Storm-register.

DN har tidigare kunnat berätta att asylsökande och ensamkommande står för en liten andel av det totala antalet ärenden i polisens register.

Bråk, hot och skadegörelse på asylboenden är det vanligaste problemet. Däremot är det en förhållandevis liten andel där utomstående har gått till angrepp mot asylboenden. Totalt handlar det om 159 sådana fall – oftast hot och skadegörelse.

På fredagen avslutades Almaprojektet. Nu ska arbetet med flyktingar skötas i den normala -polisiära organisationen, berättar Stefan Hector.

– Vi låter regionerna sköta det här hädanefter, säger han.

Stefan Hector betonar att det är svårt att dra några exakta slutsatser av siffrorna. Det finns flera felkällor, exempelvis att de som tar upp anmälningar kodar de felaktigt.

– Vi ser det som en indikator. Men det ger inte hela bilden. Vi kommer ändå att fortsätta koda ärenden. Det är bättre att få någon bild, även om den inte är perfekt, säger han.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“ Fakta.

Av de 245 726 anmälningar i polisens RAR-register under under perioden 11 november 2015–31 januari 2016 kunde drygt 1 procent, 3 287, kunde kopplas till flyktingar och ensamkommande barn.

1799 anmälningar gällde brott på asylboenden, fördelade så här:

Misshandel 46,2
Hot och ofredanden 26,9
Skadegörelse 7,7
Stöldbrott 7,5
Narkotikabrott 2,4
Sexualbrott 2,1
Ekonomisk brottsligh. 0,4
Övrigt 6,8 “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Gåta med 18 mystiska skattemiljarder löst

Nu är gåtan med statens 18 oväntade skattemiljarder löst. Bakom den spräckta prognosen för skatteinbetalningarna finns en affär som ett svenskt företag och dess dotterbolag gjort. Men vilka företag det gäller är hemligt.

I januari fick Skatteverket plötsligt in 18 miljarder i skatt utöver prognosen. Varför var först oklart.

– Det är ett företag och dess dotterbolag som gjort en mycket stor och en lite mindre inbetalning, och som räknar med att de gjort så stora vinster att de behöver sätta in de här summorna, säger Åsa Hagman, analyschef vid Skatteverket.

Hon vill inte uppge vilket företaget och dotterföretaget är, och vill inte heller berätta exakt hur stora inbetalningarna är.

– Nej, det kan jag inte säga. Jag vill inte gå in på nivåerna, men det är ett företag som får stort genomslag. Det finns alltså en naturlig förklaring. Vi har pratat med företaget och från Skatteverkets sida bedömer vi att det är helt okej, säger, säger Åsa Hagman.

Det finns ytterligare förklaringar till den oväntade ökningen av skatteinbetalningarna. 2015 var skatteinkomsterna 5 miljarder högre än prognosen. Nu har alltså januari ensamt genererat 18 miljarder extra.

– En förklaring kan vara att vi haft en högkonjunktur. Både företag och privatpersoner har gjort reavinster som ska beskattas. Det analyserar vi just nu, och också om det finns fler faktorer, säger hon.

En sådan kan vara att det nu, när bankerna knappt ger någon ränta alls, går att få en skattefri ränta på över 0,5 procent på pengar som sätts in på skattekontot.

En annan förklaring kan vara att eftersom räntorna sjunkit under flera år har många sökt ny skattejämkning, som om de i stället förnyats från tidigare år skulle ge restskatt att betala först 2017. Nu märks en ny mindre generös jämkning direkt i lönekuvertet redan i år.

– Det är några av de faktorer vi tittar på för att få en förklaring till de ökande skatteintäkterna. Vi räknar med att ha en klarare bild i nästa vecka, säger Åsa Hagman.

Med ett ökande inflöde av skatter ligger det nära till hands att tro att en stark ekonomi ligger bakom och att skatteinflödet fortsatt kommer att vara starkt .

– Men det här har alltså inte att göra med exempelvis en stark sysselsättningsutveckling, säger Thomas Olofsson, skuldförvaltningschef vid Riksgälden, som anser att man inte snabbt ska dra slutsatsen att ekonomin är stark.

– Vi varnar för den slutsatsen. Redan för två veckor sedan bedömde vi att en del av de ökade skatteintäkterna var av engångskaraktär, säger Thomas Olofsson.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Avtal med britterna färdigt

Bryssel. EU:s toppmöte om Storbritanniens framtid i unionen blev en rysare. Sent på fredag kväll kom EU-ledarna överens om ett nytt avtal mellan EU och Storbritannien. In i det sista präglades samtalen av stora motsättningar

Sent på fredagskvällen kom EU-ledarna efter 29 timmars förhandlingar överens om ett nytt avtal med Storbritannien.

Beskedet kom vid tiotiden på kvällen när EU-ledarna samlats till en gemensam måltid som skjutits upp flera gånger under dagen.

Inga detaljer om uppgörelsen hade offentliggjorts vid denna tidnings pressläggning, men enligt uppgifter till DN fick Storbritannien igenom några av landets mest omdiskuterade krav, men misslyckades samtidigt med att övertyga övriga EU-länder i en central fråga som handlar om hur länge den nya nödbromsen för sociala bidrag ska gälla.

Storbritannien ville att den föreslagna nödbromsen för så kallade work-in benefits, ett slags skattebidrag till lågavlönade i Storbritannien, skulle kunna användas för att stoppa dessa bidrag till medborgare från andra EU-länder under sju år med möjlighet till tre års förlängning i två omgångar, alltså sammanlagt 13 år.

Det kunde Polen och andra länder i östra EU inte acceptera och uppgörelsen innebär att nödbromsen kan användas i högst sju år, utan möjlighet till förlängning.

En annan utdragen tvist under EU-toppmötets slutförhandlingar handlade om förslaget att indexera brittiska barnbidrag som utbetalas till medborgare från andra EU-länder och där barnen bor kvar i hemländerna.

Polen och andra länder i östra EU ville inte att sådan indexering skulle gälla retroaktivt, men enligt överenskommelsen ska alla barnbidrag räknas om till levnadsnivån i det land där barnen är bosatta från och med 2020.

Alla EU-länder ska dessutom kunna räkna om barnbidragen och till exempel Danmark har redan förklarat att landet tänker införa en sådan indexering.

Ytterligare en kontrovers har handlat om Storbritanniens krav på att kunna bromsa nya lagar i euro-området.

Frankrike och andra euroländer har protesterat mot en sådan ordning eftersom de hävdat att Storbritannien och andra länder som står utanför valutaunionen inte ska kunna lägga kunna lägga sig i euroområdets interna frågor.

Men på den punkten fick Storbritannien igenom sin vilja. EU-länder som står utanför euron ska kunna begära förhandlingar om de anser att det finns risk för att den inre marknaden splittras av nya lagar som planeras inom euroområdet.

Denna nya möjlighet ska också skrivas in i EU:s fördrag nästa gång fördragen ändras.

Samma sak ska ske med Storbritanniens undantag från den omdiskuterade formuleringen i EU:s fördrag där det står att EU syftar till att bli en ”allt fastare sammanslutning”. När fördragen ändras nästa gång ska det brittiska undantaget från denna målformulering skrivas in.

Sverige står bakom överenskommelsen, men Stefan Löfven försenade som vanligt EU-ledarnas slutliga överenskommelse något eftersom det krävdes ett formellt beslut av den svenska regeringen innan statsministern kunde godkänna det nya avtalet mellan EU och Storbritannien. Sverige sägs vara det enda landet i världen där det behövs ett sådant regeringsbeslut.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Tunga motståndare väntar hemma

Analys. Bryssel. Senaste dygnen har EU, och framför allt Storbritannien, inte visat sig från sin bästa sida. Ett tag såg det ut som om 35 000 europeiska barn skulle stjälpa ett avtal. Detta i ett läge när det finns värre kriser än brittisk EU-skepticism att ta itu med.

Premiärminister David Cameron har varit sammanbiten och sett bekymrad ut. Om det bara varit ett spel för gallerierna, han gynnas av att förhandlingarna verkar stenhårda med övriga regeringschefer, lär vi aldrig få veta. Men hans strid i Bryssel är en västanfläkt jämfört med vad som väntar på hemma-plan.

I Storbritannien finns nämligen en stor grupp högljudda och inflytelserika EU-motståndare. Rika finansmän, etablerade politiker och kändisar som skådespelaren Michael Caine har redan deklarerat att de ska rösta för ett utträde, oavsett vad David Cameron kunde komma fram till i Bryssel.

Med avtalet i hamn släpps tyglarna fria även för ministrar i regeringen. Justitieminister Michael Gove är först ut och fler lär följa.

Ända sedan 1970-talet har EU-skeptikerna haft en fin grogrund i Storbritannien, gödd av flera konservativa statsministrar. David Cameron har bidragit på sitt sätt med uttalanden om välfärdsturism (om östeuropéer som kommer för att arbeta, inte för att få bidrag) liksom standardfraserna att ta tillbaka makt från Bryssel och motverka en superstat.

I brist på att ledande brittiska politiker genom årtionden (undantaget är Tony Blair) sagt något bra om EU och att samarbete kan gynna Europa och Storbritannien har förstås stora väljargrupper fortsatt att vara EU-kritiska.

Därmed har en fråga som att 35 000 barn i EU-länder fått brittiska barnbidrag blivit en symbolfråga, trots att de bara står för 0,26 procent av alla utbetalda barnbidrag. Alternativet, att de flyttar med sin förälder/sina föräldrar, till Storbritannien gillas ju inte heller av EU-motståndarna.

Men att Cameron tvingades kompromissa om barnbidrag och bidrag till nyanlända EU-medborgare kommer att ses som en svaghet av hans motståndare. Dit räknas delar av den starka högerpressen, som redan på lördagsmorgonen lär idiotförklara uppgörelsen.

Vem eller vilka som påverkar väljarna mest återstår att se. Enligt opinionsmätningarna är det jämnt mellan dem som vill lämna EU och dem som vill vara kvar.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Nytt rekord i att underskatta flyktingproblemet

Analys. Bryssel Motsättningarna om EU:s flyktingpolitik skärps. EU kallar till ett nytt toppmöte i början av mars som enbart ska handla om flyktingkrisen.

EU-ledarnas senaste slutsatser om den pågående flyktingkrisen är ett avslöjande dokument.

EU-toppmötet antog texten under natten mellan torsdag och fredag och under ytan av tillkämpad enhet säger formuleringarna en hel del om de stora motsättningar som präglar unionens flyktingpolitik.

Slutsatserna består av fyra korta sidor och handlar i huvudsak om att EU-ledarna tänker försöka få stopp på flyktingströmmen.

Samtidigt som den humanitära krisen förvärras när tiotusentals människor flyr från de upptrappade striderna i Syrien är EU-ledarna alltså enbart oroliga över att ännu fler ska försöka ta sig till Europa.

Den allra första meningen slår an tonen.

”Som svar på den migrationskris som EU står inför måste målet vara att snabbt hejda strömmarna, skydda våra yttre gränser, minska den olagliga invandringen och skydda Schengenområdets integritet”, heter det.

EU-ledarna välkomnar därefter Natos beslut att hjälpa EU med spaning, övervakning och ”kontroll av olagliga passager i Egeiska havet”, eftersom strömmen av ”migranter fortfarande är alldeles för stor”

Avtalet med Turkiet är därför avgörande, tycker EU:s politiska ledare som kräver ”en väsentlig och hållbar minskning av antalet olagliga inresor från Turkiet in i EU”.

När det gäller EU:s sönderfallande flyktingpolitik har EU-toppmötet däremot inte särskilt mycket att säga.

Mycket återstår att göra, heter det i en skrivning som måste betraktas som nytt EU-rekord i underskattning av problemen.

EU-ledarna slår fast att den beslutade omfördelningen av asylsökande från Italien och Grekland till övriga EU-länder ska genomföras, men förklarar inte hur det ska ske.

I verkligheten fördjupas samtidigt motsättningarna om EU:s flyktingpolitik.

Hittills har bara 583 av sammanlagt 160 000 asylsökande omfördelats och flera länder i östra EU gör ingen hemlighet av att de tänker fortsätta slåss mot en EU-gemensam flyktingmottagning.

De fyra länderna i den så kallade Visegradsgruppen – Polen, Ungern, Tjeckien och Slovakien – förklarade i början av veckan att de tänker försöka få stopp på flyktingströmmen på egen hand om inte EU lyckas med det.

Österrike väljer också en egen väg och beslutade häromdagen att landet ska sätta ett tak för antalet flyktingar och enbart tänker acceptera 80 asylsökande per dag.

Beskedet från Wien kritiseras av EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker. ”Kommissionen ifrågasätter om ett sådant system är förenligt med europeisk lag”, sade Juncker på torsdagen.

Under EU-toppmötet protesterade också premiärminister Alexis Tsipras mot alla de planer som kan leda till att flyktingar som anlänt till Grekland förhindras från att åka därifrån.

Tsipras krävde att övriga EU-länder ska börja ta emot asyl-sökande för att inte mottagningscentralerna i Grekland ska förvandlas till permanenta flyktingläger.

Att EU-ledarna också kom överens om att kalla till ett nytt EU-toppmöte i början av mars som enbart ska ägnas åt flyktingfrågan är med andra ord begripligt. Det finns en hel del för EU att ta itu med.

Annika Ström Melin annika.strom-melin@dn.se “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Nevada ser ut att bli en rysare

Greenville. Nevada skulle bli Hillary Clintons räddning. Efter Bernie Sanders starka resultat i Iowa och New Hampshire hoppades Clintons kampanj att Nevada, där väljarkåren bättre speglar hela USA:s befolkning, skulle visa att hon har ett starkare övertag bland latinamerikaner och svarta väljare.

Nu ser det i stället ut som om primärvalet i Nevada i dag kan bli ännu ett väldigt jämnt val. I den senaste opinionsmätningen är det nästan dött lopp mellan Clinton och Sanders. Clintonkampanjen har under veckan gjort en offensiv för att nå ut till framför allt latinamerikaner i Nevada, som utgör nästan en tredjedel av demokraternas väljarkår där.

I en ny reklamfilm träffar Clinton barn till papperslösa invandrare. Vi får se en ung flicka som gråtande berättar att hennes föräldrar är rädda för att bli deporterade. Clinton vinkar åt flickan att komma och sätta sig i hennes knä, där hon tröstar flickan och lovar att hon inte ska behöva oroa sig över detta om Clinton blir president.

Dagarna före valet besökte Clinton även ett tvätteri under ett gigantiskt hotell och casino i Las Vegas, strax efter midnatt. Där träffade hon den latinamerikanska städpersonalen som arbetar nattskift för att tvätta hotellgästernas tusentals lakan och handdukar.

Kampanjen i Nevada är ett sätt för Clinton att möta kritik från sina motståndare. Bernie Sanders kampanj har ägnat vintern åt att utmåla henne som en världsfrånvänd, korrupt politiker som tillbringat för

mycket tid med Washingtons politiska elit. Nu vill hon visa hur mycket hon bryr sig om vanliga männi-skor. I kampanjtalen pratar hon mycket om sin bakgrund som jurist och politisk aktivist på 1970-talet, då hon framför allt var engagerad i frågor som rörde just låginkomsttagare och etniska minoriteters rättigheter.

Sanders låg under stort i opinionsmätningar förra året men tycks nu ha kommit ikapp Clinton. De utgår också från att latinamerikanska väljare avgör valet. Hans kampanj spenderar dubbelt så mycket pengar som Clinton på reklamfilmer i spanskspråkiga kanaler.

Även om Clinton skulle förlora i Nevada ser hon ut att ha en ointaglig ledning i demokraternas val i South Carolina nästa vecka, som är det första valet i den amerikanska södern. I färska mätningar leder hon i tio av de tolv delstater som röstar på supertisdagen den 1 mars.

Martin Gelin martin.gelin@gmail.com “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Ingen vapenvila i sikte – fredssamtal inställt

Militärer och diplomater möttes på fredagen i Genève för att diskutera ett stopp på stridigheterna i Syrien. Men våldet fortsätter. Samtidigt varnas presidenten Bashar al-Assad av sin uppbackare Ryssland för att driva kriget för långt.

I går fredag skulle den plågade civilbefolkningen i Syrien fått uppleva ett andrum i den ständiga flyg- och artilleribeskjutningen.

De 17 länderna inom den så kal-lade stödgruppen om Syrien enades vid ett möte München för en vecka sedan om ett ”upphörande av stridigheterna” som det uttrycks på diplomatlingo.

Men som det så ofta skett tidigare under det snart fem år långa kriget klarade inte avtalet mötet med den syriska verkligheten.

För våldet och aggressionerna har fortsatt. Bland annat besköt turkiskt artilleri staden Afrin i en kurdiskdominerad del av norra Syrien. Minst två människor dog och ett tiotal skadades, enligt information från sagesmän i staden till DN.

Turkiska armén har den senaste veckan beskjutit den syrienkurdiska milisen YPG inne i Syrien. Dessutom har Turkiet hotat med att skicka in marktrupper på den -syriska sidan, något som skulle trappa upp kriget ytterligare.

Den turkiske utrikesministern Mevlüt Cavusoglu riktade på fredagen skarp kritik mot sin Natobroder USA, eftersom Washington inte gått

med på att terrorstämpla YPG. Cavusoglu kallade USA:s hållning ”motsägelsefull och förvirrad”.

Amerikanska och ryska militärrepresentanter träffades på fredagen i Genève för att försöka ”hitta en gemensam syn” (på en syrisk vapenvila), som en diplomat nära förhandlingarna uttryckte det till nyhetsbyrån Reuters.

De amerikansk-ryska samtalen förväntades leda till vidare samtal i en större krets av länder, och bildandet av en diplomatisk specialstyrka som ska hjälpa till att förverkliga vapenvilan.

De diplomatiska piruetterna kan dock inte dölja att framstegen mot något slags fredsuppgörelse är små och fåtaliga.

FN:s särskilda sändebud Staffan de Mistura har skrinlagt planerna på fredssamtal mellan den syriska regimen och oppositionen i Genéve den 25 februari, en fortsättning på det möte som bröt ihop för ett par veckor sedan. ”Det är orealistiskt”, säger de Mistura nu.

Dock har den av FN organiserade nödhjälpen till belägrade byar och städer i Syrien åtminstone påbörjats. Detta var en annan huvudpunkt i förra veckans överenskommelse i München.

FN:s samordnade för katastrofhjälp i Syrien, Yacoub el-Hillo, meddelade på fredagen att närmare 100 000 av de dryga 500 000 syrier som är i behov av nödhjälp nu har fått tillgång till mat, medicin samt vatten- och sanitetsutrustning.

Ryssland, den syriske presidenten Bashar al-Assads främste beskyddare, skickade på fredagen en signal om att Kreml vill distansera sig från al-Assads krigspolitik.

Rysslands FN-ambassadör Viktor Tjurkin säger i en intervju med tidningen Kommersant att Ryssland inte ställer upp på al-Assads planer att fortsätta kriget till dess han återtagit hela Syrien.

– Om de (regimen) har inställningen att det inte behövs någon vapenvila (...) kommer den här konflikten att pågå mycket länge, något som är förskräckande, sade Viktor Tjurkin.

Den ryske veterandiplomaten avfärdade också Turkiets krav på flygförbudszon i norra Syrien.

– Det är för sent att diskutera.

Erik Ohlsson erik.ohlsson@dn.se “

“ Bakgrund.

Den internationella stödgruppen för Syrien (ISSG), 17 länder inklusive FN, EU och Arabförbundet, försöker få till ett slut på kriget i Syrien. De möttes i München den 12 februari.

Länderna enades då om att försöka få till stånd till tillfälligt slut på striderna från och med slutet på denna vecka.

Dessutom beslöt mötet att skaffa tillstånd från den syriska regeringen att transportera nödhjälp i FN:s regi till sju utsatta städer och samhällen i Syrien.

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Diskriminering bakom löneskillnad

Bara en liten del av skillnaderna i lön och möjligheterna att bli högsta chef för kvinnor i ledningsgrupper går att förklara, visar en ny studie. – Detta tyder på att diskrimineringen är förklaringen, säger forskaren Joacim Tåg.

I studien, gjord på Institutet för näringslivsforskning, har man tittat på ett antal olika egenskaper på individ- och företagsnivå i ledningsgrupper i svenska företag. Totalt omfattas 25 000 personer i ledningsgrupper. I undersökningen ingår inte små- och familjeföretag.

– Vi ville undersöka om det finns egenskaper som förklarar skillnader mellan män och kvinnor i utnämningar till vd och när det gäller lönegapet för toppositionerna i företag, säger Joacim Tåg, forskare och programchef på Institutet för näringslivsforskning.

– I Sverige finns många detaljerade register som gör att man kan se olika egenskaper för personerna i ledningsgruppen, fortsätter han.

Studien visar att det finns stora skillnader mellan män och kvinnor när det gäller utnämningar till vd och löner. I ledningsgruppen var 30 procent av männen vd medan bara 12 procent av kvinnorna var det. Männen tjänade också 27 procent mer än kvinnorna i medeltal, enligt undersökningen.

Forskarna listade också vilka faktorer som skilde mellan män och kvinnor. Exempelvis hade kvinnorna längre utbildning och de hade oftare studerat ekonomi än männen i undersökningen. De hade också bytt företag oftare och i större utsträckning arbetat som ledningskonsulter.

Samtidigt hade kvinnor i färre fall utbildat sig vid prestigefyllda skolor, hade fler karriäravbrott trots att de hade färre barn än männen. En lägre andel av kvinnorna var gifta och ägde aktier. Att äga aktier kan, enligt undersökningen, ses som ett mått på hur villig man är att ta risker. Totalt har forskarna tittat på 85 olika variabler, som karriärvägar, utbildning och familjeförhållanden. Men dessa kan förklara enbart 12 procent av skillnaderna mellan män och kvinnor i utnämning och lön.

När det gäller att färre kvinnor utses till vd skulle en faktor som inte går att mäta kunna vara att kvinnor har lägre ambitioner.

– Men det är svårt att tro att man inte vill komma längre om man är i ledningsgruppen. Då är diskriminering den enda förklaringen som finns kvar, menar Joacim Tåg.

– Vi vill lyfta fram att när man tar beslut om löner och utser vd är det viktigt att man tittar på hur det ser ut i verkligheten och denna studie belyser att det finns könsskillnader som inte går att förklara med egenskaper, fortsätter han.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se”

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Ringvägen kan delas av för tusentals bostäder

Ringvägen är en osedvanligt bred stadsgata. Om den görs om till två normala gator finns det plats för 1 500 nya bostäder i mitten. Samtidigt försvinner en barriär mellan södra Södermalm och resten av innerstan.

Ringvägen av i dag är en skapelse av den så kallade Lindhagenplanen från 1866. Grundläggande i planen, vars huvudskapare var Albert Lindhagen, var att det ganska trånga Stockholm skulle få boulevarder, märkesbyggnader och parker i relativt centrala lägen.

På Södermalm anlades Tanto-lunden och Ringvägen. Ringvägen hamnade en bra bit utanför stadsbebyggelsen och först efter 1900 byggdes stenstad på båda sidor om boulevardens östra del. Det dröjde ytterligare flera decennier innan det började byggas mellan Skanstull och Zinkensdamm. Den bebyggelsen blev glesare och olik den östra delen som är livfull.

Stockholmshem har i likhet med flera andra byggherrar ritat på projekt för att fylla gluggar i den glesa bebyggelsen längs Ringvägen.

– När vi träffade arkitekterna Aleksander Wolodarski och Sören Eriksson blev vi övertygade om att vi borde ta ett helhetsgrepp, säger Calle Wikerman, chef för fastighetsutveckling på Stockholmshem.

Mötet ledde till planen ”Ringvägen – Söders nya aveny” som är ett förslag till bebyggelse mitt på den 48 meter breda vägen.

Den ger möjlighet till 1 000–1 500 nya bostäder beroende på hur de nya byggnaderna placeras. Det går att bygga så att det bildas en smal lokal-gata norr om husen och en bredare gata söder om husen eller vice versa. Det går också att bygga lite högre hus precis i mitten med enkelritade gator på båda sidorna och får fram omkring 1 500 bostäder.

– Att bygga i mitten ger flest nya bostäder och är nog bäst ur flera aspekter. Ett bekymmer är att vi då måste hantera trafikbuller från två håll, säger Sören Eriksson, arkitekt på Brunnberg & Forshed.

Mer än 1 000 nya bostäder i ett centralt läge där det inte behövs nya busslinjer eller tunnelbanor är ett starkt argument när planerna presenteras för politiker.

– Politiker kan se det här som en bra förtätning. Det långsiktiga för oss som arkitekter är att få hela Södermalm att hänga samman. Vi kan skapa en trivsam förtätad innerstadsstämning, det är den intressantaste utgångspunkten, förklarar Aleksander Wolodarski, som varit planarkitekt i Stockholm och nu driver eget arkitektkontor.

En viktig del är att skapa attraktiva korsningspunkter där det blir naturligt med butiker, restauranger och annat som hör till en attraktiv stadsmiljö. I planförslaget blir korsningarna med Hornsgatan, Tanto-gatan/Södermalmsallén, Rosenlundsgatan, Götgatan och Katarina Bangata sådana centrala platser.

Ringvägen enligt Lindhagen-planen blev aldrig mer än en mycket bred överdimensionerad väg. Dagens trafikmängder behöver alla de huvudfiler och sidofiler som gatan i dag består av och gångstråket mellan huvudgatan och sidogatorna lockar inte många flanörer.

– Tiden är mogen att bygga staden på ett annat sätt. Om vi väljer att se den breda gatan som en resurs så kan vi göra något bra. Det behöver ju inte vara enbart bostadshus. Man kan tänka sig ett museum, ett bibliotek och mycket annat, säger Sören Eriksson.

På Ringvägens södra sida planeras redan flera andra bostadsprojekt. Tanken är att stora delar av Södersjukhusets östra område ska bli bostadsområde när det nya akutsjukhuset – som ska byggas på sjukhusområdets västra del – står klart. Även vid Skanstullsbroarna och Eriksdalsbadet finns tomrum som kanske också fylls med bostäder.

– Allt som ligger söder om Ringvägen skulle vinna på en omdaning så att vi får fler bra passager över vägen och bygger ihop hela Södermalm. Att ta sig över Ringvägen i dag är som att ta sig över en motorväg, säger Calle Wikerman.

Planerna för Ringvägen har presenterats för flera politiker och stadsbyggnadsansvariga.

– Det här är ännu på idéstadiet. Det finns säkert flera hinder men det borde gå att bygga åtminstone på en del av Ringvägen, som ju inte är en särskilt lyckad miljö i dag, säger stadsbyggnadsborgarrådet Roger Mogert (M).
Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

“ Kunde ha varit värre.

Ringvägen kunde ha varit en ännu värre barriär. Ursprungligen skulle den fortsätta genom Skinnarviksberget ner till Söder Mälarstrand och rakt genom Vitabergsparken till Folkungagatans östra del.

Ringvägen är 48 meter bred och innerstadens näst bredaste gata. Valhallavägen är 65 meter bred, Karlavägen är 40 meter bred och Sveavägen 33 meter bred. Albert Lindhagen ville egentligen göra Sveavägen 70 meter bred – som Champs-Élysées i Paris varifrån Lindhagen hämtade det mesta av sin inspiration.

Vanliga stadsgator i Stockholm är ofta 11–12 meter breda, lite större huvudgator 18–20 meter breda och de viktigaste huvudgatorna som Hornsgatan och Sankt Eriksgatan är omkring 25 meter breda. “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ 30 år utan Olof Palme

På torsdag möts Lena Andersson, Henrik Berggren, America Vera-Zavala, Göran Greider, Inga-Britt Ahlenius, Stefan Lindberg, Linda Nordlund och Daniel Suhonen för ett samtal under rubriken ”Palme: Livet. Politiken. Mordet”. Med anledning av att det den 28/2 har gått 30 år sedan Olof Palme sköts till döds hålls en kväll i ”två akter”, som delar samtalet mellan människan och politikern Palme, och mordet.

Den närmsta veckan kan man räkna med att formuleringar som ”nationellt trauma”, ”Sveriges förlorade oskuld” och liknande kommer att vara högfrekventa. Men saken är den att alltsammans är sant – påminnelsen om att det nu är tre decennier sedan det hände förstärker känslan av hur präglande mordet har varit. Och att frånvaron av någon, vars gärning inte var slutförd, blir en skrämmande närvaro av något annat.

Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm, 25/2 kl 18.

Malin Ullgren malin.ullgren@dn.se “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Ingen tvingar dig till poesin

Kring tre aktuella böcker om poesi reflekterar Anna Hallberg över varför poeten egentligen håller på: du blir inte rik, eller friskare, eller klokare. Du blir bara dig själv.

Varför poesin? Vad är det som poesin vet, eller har, eller kan? Varför går man dit? Hélène Cixous är en fransk feministisk filosof och litteraturvetare, som också författat prosa och dramatik. Leo Hallerstam, som översatt den tysskspråkige poeten Rilke, debuterar i vår med en roman. Kristian Lundberg, vars författarskap rymmer allt från poesi till deckare och romaner, väljer ändå ”Anteckningar om *dikten*” (min kursiv) som undertitel till sin bok om läsande och skrivande.

Cixous skriver: ”Bara poeterna, inte romanförfattarna som är solidariska med representationen. Poeterna, eftersom poesi är att hämta kraft ur det omedvetna och för att det omedvetna, det andra gränslösa landet, är platsen där de fördrivna överlever”.

Rilke skriver: ”Ingen kan råda eller hjälpa dig, ingen. Det finns bara en sak du kan göra. Gå in i dig själv.”

Lundberg skriver: ”Den som arbetar med dikten hanterar ett osynligt material. Den som arbetar med dikten hanterar ett synligt material. Du står i en korsväg. Alltid.”

Att arbeta med poesi är att stå kvar i korsvägen. Varken mer eller mindre. Trots att det skulle vara så lätt att gå, följa ena eller andra

vägen. Mycket roligt skulle kunna hända: pengar, framgång, galor, allt som glittrar och ligger färdigförpackat och väntar. Priset är så litet, nästan inget alls: ditt omedvetna. Ge upp det, du vet ändå inte vad det är. Eller gå till någon terapeut. Där det finns representation, kunskap, ända-målsenliga strukturer.

Poesin är som ingen annan språklig plats provocerande ändamålslös. Ingen tvingar dig att skriva den. Du blir inte rik, eller friskare, eller klokare. Du blir bara dig själv. Liksom världen och människorna, föremålen och omgivningen. När representationen dras tillbaka blir ett löv bara ett löv. Som kanske inte ens kan kallas löv. ”Om din vardag känns fattig”, skriver Rilke, ”anklaga inte vardagen; anklaga dig själv, erkänn att du inte är poet nog för att upptäcka dess rikedomar”.

Den omstörtande kraften hos poesin ligger i möjligheten att låta det av olika skäl bortträngda eller förbjudna bli synligt. Hos Cixous handlar det framförallt om feminina uttryckspotentialer som nedvärderats, perverterats eller negligerats genom historien.

Detta är också något som förenar de tre böckerna: hur kroppen och begäret, lusten och liderligheten, andas genom bokstäverna. Poesi är inget man skriver med huvudet. Rilke: ”även det andliga skapandet har sina rötter i det fysiska, är av samma väsen som det och är egentligen bara en tystare, mer hänförd och evig upprepning av fysisk njutning.” Lundberg: ”Lär handen och kroppen följa med i språket, i insikterna.” Cixous: ”Kvinnan måste skriva med kroppen, hon måste uppfinna det ointagliga språk som river ned skiljeväggarna, klasserna, retoriken, påbuden och reglerna”.

Och har man tur kan något så våldsamt och vansinnigt vackert som Medusas skratt bubbla fram. Något som välter ordningen, öppnar världen och gör den rikare, mer nyanserad. Men det kan lika gärna vara andra bortträngningar som sticker upp trynet: äcklet, avunden, repressionen, egenkärleken. Poesin kan aldrig vara medvetet god. Att stå ut med kontrollförlusten är poesins svåraste.

Eftersom man inte orkar stå kvar i korsvägen hela livet – barn ska hämtas, mat lagas, jobb utföras, räkningar betalas och sen kanske man faktiskt ändå vill gå på någon gala, eller i alla fall slurpa i sig den från tevesoffan – behövs böcker som dessa. De säger ingenting du inte redan vet. De ställer sig bara i vägen. Pausar fram ett ögonblick där uppmärksamheten är möjlig. Om det framkallar skräck eller vemod eller lycka eller berusning beror på dig. Poesin finns. Du vet det. Välj om du vill uppsöka den eller inte.

”Medusas skratt” i Sara Gordans och Kerstin Muncks översättning utkom i december och diskuteras utförligare i Leonidas Aretakis intervju med författaren (DN 13/11). Rilkes ”Brev till en ung poet” brukar säljas in till den yngre generationen med argumentet att Lady Gaga har tatuerat vänsterarmen med citat. Breven har översatts tidigare, senast av poeten Helga Krook, och Hallerstam har fått en del skäll för sin moderniserade översättning som bland annat rymmer samtidspronomenet ”hen”.

För egen del har jag svårt att bli arg. Resultatet kanske inte är hundra-procentigt, men ansatsen övertrumfar bristerna. Fler borde läsa, och översätta, Rilke! Hallerstam skriver: ”Jag har hela tiden velat komma närmare texten, närmare tanken, och till slut fanns det bara en sak kvar

att göra: att skriva den själv. Jag ville se om jag kunde nå Rilkes tanke genom att låta varenda bokstav passera igenom mig.”

Kristian Lundberg använder också ”hen” vid ett flertal tillfällen. Till exempel: ”Hen kan också skapa sina villkor. Hen behöver inte vänta på att bli upptäckt. Hen kan helt enkelt söka upp vänner och börja använda sig av sin nyfikenhet.”

På torsdag 25/2 kan de som har vägarna förbi Uppsala lyssna på Mara Lee och Johan Jönson som diskuterar ”Poesiteori som politiskt motstånd” under ledning av litteraturkritikern Viola Bao. Diskussionen fortsätter. Den kränger under marken, slår upp sprickor och hål. Cixous: ”Vi blir aldrig färdiga!”

Anna Hallberg “

“ **Rainer Maria Rilke**: ”Brev till en ung poet” Övers. Leo Hallerstam Wolf & Theory

Kristian Lundberg: ”Jag rör mig mot en nollpunkt där allt är du. Anteckningar om dikten” Ellerströms.

Hélène Cixous: ”Medusas skratt” Övers. Sara Gordan och Kerstin Munck. Modernista “

DN LÖRDAG 20 FEBRUARI 2016

“ Nästa mobil bygger du

Från utskälld statuspryl för nördarna till en trogen följe-slagare i var persons liv. DN synar de smarta mobilernas hisnande tio-åriga resa. Nu talas det om att nästa revolution är att mobilen blir en smart byggsats.

2006 Smarta mobiler må ha färgskärmar och megapixelkameror, men svåranvänd mjukvara och ett begränsat apputbud gör att de snarare ses som ”dumlurar”.

2007 Boom! När Steve Jobs presenterar den första Iphonen i juni förändras allt. Apple är inte först med pekskärmar, och deras första mobil saknar både 3G och App store. Men kombinationen av design och lättanvänd mjukvara är oslagbar. Över en natt är smarta mobilen superhet igen.

2008 Sökjätten Google, som haft ögonen på mobilmarknaden ett tag, ger sig in i fajten med sitt eget operativsystem Android. Första mobilen, ”Dream”, tillverkas i samarbete med HTC.

2009 Telia skapar världsnyheter när bolaget blir först i världen med 4G för kunder i Stockholm och Oslo. Det tar dock ett par år innan de första 4G-mobilerna kommer och tekniken får ett genombrott på allvar.

2010 Apple slår till igen, denna gång med Ipad. Företaget är inte först med den sortens produkt, men deras surfplatta är den första som på

allvar lockar konsumenterna. Det börjar talas om en ”post-pc”-era, det vill säga en tid då mobiler och plattor gör att stationära datorer har spelat ut sin roll.

2011 Samsung visar upp Galaxy Note – ett veritabelt monster med en skärm på 5,3 tum. Note ses till en början som ett skämt, men blir en stor succé och utgör start-skottet för trenden med ”phablets”, jättelurar i gråzonen mellan mobiler och plattor.

2012 Sms har länge varit en viktig inkomstkälla för operatörerna, men 2012 tar meddelandeapparna över. För första gången skickas det fler meddelanden med tjänster som till exempel Whats app än traditionella sms.

2013 Efter mobilen – nu blir klockan smart. Det har funnits smarta klockor sedan tidigare, men en lyckad Kickstarterkampanj och smidig koppling till mobilen gör att världen får upp ögonen för Pebble, tillverkad av ett startupföretag i USA.

2014 LG och Sam-sung blir först med mobilskärmar som inte är platta. G Flex, från LG, är formad som en banan, och är dessutom böjbar. Nyttan ifrågasätts, men den ses som ett viktigt steg mot en framtid där mobiler har fullt vikbara pekskärmar.

2015 Marknaden skriker efter en ny pryl som förändrar världen, men utvecklingen har stannat av. Sony försöker med Xperia Z5 Premium, världens första telefon med 4K-skärm, som alltså har högre upplösning än de flesta tv-apparater.

2016 Mobiler fort-sätter att bli snabbare och tunnare, men nu talas det om att nästa skifte kan bli att framtidens telefoner i stället fungerar som byggsatser. Google har i flera år drivit projektet Ara, som går ut på att ta fram modulära mobiler där användarna kan byta ut delar som exempel-vis kamera, batteri och minne själva. Det ryktas om att Google ska visa upp första konsument-versionen av Ara på årets upplaga av Mobile World Congress. Ett annat teknikområde att hålla koll på under årets mässa är virtual reality.

Kalle Wiklund kalle.wiklund@dn.se “

“Måndag 22 februari. Mobilmässan Mobile world congress i Barcelona startar. “